UNIVERSITY OF CHICAGO
48 431 605

UNIVERSITY OF CHICAGO
48 431 605

The University of Chicago
Libraries

Bible Union Hall

נתיבות השלום

כולל

ארחות חיים ואורחות משפט

עם

נתיב ים, דרך תשובה, דרך תבונות

כמבואר בשער השני.

בשנת לדעת ארחות חיים צויתיך היום לב"ע.

3493

NETHIBOTH HA-SCHALOM

(SEMITAE PACIS)

auctore

Moses
MOSE NEHEMIAH B. MESCHULLAM PHÖBUS,

opus bipartitum:

a) Orchoth Chajim (Viae vitae) Novellae in Eben ha-Eser.

b) Orchoth Mischpat (Viae juris) Novellae in Choschen Mischpat.

BEROLINI, 5619. E 1858 1

Vendunt W. Adolf et Socius.

04120

ספר

נתיבות השלום

כולל

הלכות הנצרכות מטוש"ע אבן העזר ויקרא בשם

ארחות חיים

והלכות הנצרכות מטוש"ע חושן המשפט ויקרא בשם

ארחות משפט.

ודרכי נועם יכתירהו

מסביב לו **נתיב ים** להראות מקורי התלמוד והפוסקים, ועל שוליו **דרך תשובה** מראה דרך לדינים חמחודשים הנמצאים בשו"ת ראשונים ואחרונים עם כמה הערות נבונות. ובסופו יבא **דרך תבונות** אשר מבינותם למדתי להבין דבר מתוך דבר לברר וללבן באיזה דין חדש או להכריע בין ב' דעות עפ"י ראיות מש"ם ופוסקים (ולא בא כעת לפרסם כ"א מיזה עליס לנעגס סמצוגאל בסקדמס גס יתר פלגי הספר ומועלותיו יתבאר שם).

כל אלה מעמל נפש נכאה

הצעיר **משה נחמי'** באא"מ **משולם פיוויש** ז"ל

עבד לעדת ישורון בק"ק **האסלאוויטש** יצ"ו.

נדפס בהתאמצות ובהשתדלות האיש היקר הרב המופלג **מוהרש"ל ממאהליב** הי"ו.

והוגה ע"י הרב המופלג מוהר"ר **מרדכי ב"ר יהודא הכהן** נ"י מ"מ לפני חברה בק"ק סוואלק.

נדפס ע"י ר' טוביהו הכהן אפרתי ור' יוסף בעקקער נ"י.

BM 646
.J2 M9

אזהרה מהרב המחבר נ"י.

הנני גוזר ואוסר על כל המדפיסים, לבל ישלחו בעולמה ידיהם לשוב ולהדפיס חיבורי מבלי רשותי כל ימי חיי, וגם אחר אריכות ימי מבלי רשות י"ח. (וכפי החק הניתן מהממשלה יר"ה להמחברים ע"ז). ומקרא מפורש הוא ארור מסיג גבול רעהו, וארור בו כו', והשומע לדברינו יתברך באלקי אמן.

American Bible Union Collection

הקדמת המחבר

ילוע הלכך ובגלוי הסוג . מלפניים זאת בישראל מוק שם לו כל מקבר מיבוד מדם לפוק בדמם הפיבה מאב עובדתו לזה. ומה לשם על ככה להגור עוז בשתניו ולבח בשגלת בפב. והבדרים הסם יקללו בשם הקדמה. ובה יפלר גם תועלת המיבוד ותוספות דעת בללתו לחוב. והסלמת הפקרון לאב הסלים בדבריו אלה. יקלל להולכי על לכך תומים לומדיה ודוכשים למעב לכו למענו בלמוני. יתליך יקריב בזה כ"ל לפי רוחב לבבו ולקות שפתיו (ומשם מאב יפיקו מעשים להוליע לכשם בקודם ולהתלבש בעקב עניים). ולזאת על המעט מגלח כן בספרי הלשתומים ז"ל (כמו שרי"ף והלי"ם ורומיין ועד בסקדמת ס' כס"ל). ומשם כי כתבו בקילור מעלן. יען כי המם היו לנו לעזרים. וכלשב הפילו מעיניותיהם בשקר עיים מיים את העדרים. ובשליך תורם לחיבו תוך בהיך המשיל למלך ולדרים. ולחורם גלך. ובלעדם נגשם כעור (ומשמעם יכוסלמי פ"ם לשקלים הלשתומים מכתו וזכרו עדכו קנלו שם וכו'). ולכהביך מילין לך למותר ומכתו כמעשיל על השמם בשרים כי יופיע, ועל שביב שם בחיטון לילה כי יגיה. לא כן בעת בזמניהו זה. מאב כל מתבר כלעג ולקלס. וכל מהברת תשקל בשלם. ויחשבו המתבר לחיים תולת. ותת מתבתתו לנחיים בלי תועלת (ותחשב כי הלק מתם) בחוכם "עשות ספרים הרבה וגו'. ומי יתן ויהי לבבנו זה פיהם להגות בספרי קדמוניהו ז"ל מילבו מספרי קודם בבותיהו מביהי הכוונים". לזאת יתגלל כתו"ל לבאל מאב הועיל בספרו מאב הכין. ולא קדמו מאב עלה, וכבה היה מועיל גם עלי להלין בדבלים המתבלבים. עדבים על לב שומעם. ולקולל יוגעם. לך בעת אלך ולקדם מבני הענין בלעת בלעג לשון לין בינה בעד מתבונה וביק מכל מדע. דבר לין בפי לא בגד אחי ובעי וכ"ם ומיל דבותי. לא כי לקוק את דברי בספר לפני רבונו שלמי בישראל יוסף ה' וגו' (וכמשמ הכתב) שיכתבו דברי בחזיונים להביך תלומתם. אלן הכתב וכו' ממתי יעבור עלי עם לשיחה ענה ויכווח לי.

והנה להמיך ולעמוד ביכוח נגד המלעיגים והמבזים את שם' מהשים הלא לך למותר. ולביך לישנע. הל') על כי ככה ממתם נתנה בעיהם על כי רבים קלה עפשם לקטהם ולחפשם לביהם. יפפילו כל מחבר. יפערו פיהם ויפתקו על כותבי ספריהם. מקשבים בעשומים לישה שנע ולופי. ויסליכו אחר גיום כל טוב וכל יופי. יקריפו עליהם בעין רעה ולא טובה. ונקל בעיניהם להתכבד בקלון מניהו. ולזאת לא יתבנו לרחוקם. ותהי למוקש להם לבתוב לתיהם. אף כי לעמוד ולהתבונן בפתח השער. ומה לועיל למו בדברי הלה. ולחם תעיף ונלחי לחיים כהלה בהקדמתי זו. ג) הלא בויכוח זה כבר דמו בשם בניש וכן שלמים. ויש מהבותיהו ז"ל גחוני עולם עמודי התורה אחר הרבה מחם נחלה נפשם בם' תהיים הלא המה בתחוניהם בספריהם בהקדמתם והסכמותם [ויפה כתב מהם ז' דבר הלצ בספרו כי טעם הרבות ספרים אין קץ הוא לבשה על כי אין עומה שישמעו לקולו. כי אם יקום גדול אחד ויזהיר ויבריע בספרו לאמר "די עד אחי לא תשימו קצי לעילין. והלאחרונות ישמיעונו כל דבר מבואר ומדע כל ריב וכל נגע כל דין ודין מוכר השכל וילאת ה'. ולמה זה לנו החדשות" ישלמו את פיו מדוע אתה ככה עשית השם לך לבד ניתנה מעשה הבחילה ולא לזולתיך. ואם יעמוד גדול אחר ויקח לבשהו מעם זאת לומה להחשים דבר זה בלבד. ולבוא לבקר ח' מהשים. ולהפילו בישראל. השומע ישמע. והמעמן יחשך "כי שוך לבר ושופע בדבר זה [המוגע לזולתיך] כי יש יעיל על רוב מכמתך. אולי כי כן לניוך על כי אין בכתך"]. לומה כי גם העוסקים והמייגעים בזה גם הם נתנו עיניהן וילקחו בחוכם כי זאת תורת האדם להיטיב לזולתו הן בקניניו הגופניים והן בשפחיים (עיין בהקדמת ומכב"י) כי לכך נולד לעולם כל מגמתו ובשלו להיטיב לכל מהותו ומגדולו. ומיהודו אחר מגנו ה' ומשפטו אחר הופיע עליו. ככה יעשה גם הוא ליהך בדרכיו. בחוכם (סוטה י"ד.) אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלוך אחר שכינה אלא לך אחר מדותיו כו' מה הוא כו' וגאמר כאשר ניהו ה' אלהי ודבקה מז"ל (בכורות כ"ט.) מה אני בהנס וכו' (עיין בדרים ל"ז.) וכיהוד אלהי בקלאת תורה אל אחר. וכבאמרם (סוטה מ"ט.) וכי מ תורה אל אחר וכו' תורה לאמדה זהו תורה אל אחר וכו' ועיין מ"ם המפרשים על מאמר מז"ל (אבות פ"ב) אם לומדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך]. וכבר יהוע להזכיר לאחר חיים ספר כאלו מלאר לתלמידים הרבה. ולא עוד אלא שהי יהלם בקבר אפתותיו טופפות עור. וכבאמרם ז"ל (בכורות ל"ח ב') אמר ר' ושמעון בהבי ל"ת שמוחים דבר שמועה מפיו וכו' (ועי' בהלקין ל'. ויש אם שיהו בין הסוגיות ול"ל ו' ועיין יבמות ל"ז ל') וכ"ה בירושלמי (פ"ב דבכורות ופ"ב דשקלים ע"י"ם). אף ני שחיבו ה' בחיה הילוסים לתלמה אל תורה. ועי' בזוה"ק (פ' ויחי דף רע"ב) הודי לפתי לך כל ומן לשמחל בחורייתא כו' ויהע ממדי מלין ולחלחא מלין כדקא יחות אלין מלין בלקין עד בכרייתא וכו' ע"י"ם בחוה. ועי' עוד בזוה"ק בהקדמה (דף ל') תק בהיה שמחא למלה לחורייתא לחחלחם' ומחוני' דב"ע בגין ומלה מלה בקא וכו' וקוב"ה בחיל להסיה מלה בחיק לה כו'. ובזוה"ק (פ' תזריע דף כ"ו) כמה לעומתו דב"ע בגין ומלה בישא כך עומתו בגין מלה בחא דיהיל למלחא

הסכמת ואזהרת

כבוד הרב הגדול גאון יעקב צבי ישורון החכם הכולל המפורסם כש"ת
מוהר"ר יעקב צבי מעקלענבורג נ"י
בעהמ"ח הכתב והקבלה ועיון תפלה האב"ד דפ"ק.

הן כל יקר לחתם עיני, כתות הסכמות מכל גדולי גאוני הזמן לחתר תמכו ידיהן ומתנו עליהן על המחבר היקר הזה שחיבר הרב המחוכ"ג מהרי"ץ ונקי בכל חלקי תורה, סיני ועוקר הרים, ומחבין תורה לעדרים, כש"ת מו"ה **משה נחמי'** החב"ד דק"ק האסלאוויטש כל"ו לחתר דרך דחכך הגאון בעל מי לחם ומכחת לחם על תו"ת ויו"ד, ונחית לעומקא דדינא לחסוקי שמעחתא מליבא דהלכחא למינקט בליבא קלילא ודרך קלה בכל הלכות הקטועות ובכורות בחלק חהב"ז ותו"ת הטלכים לדעת מה יעשה יחלכל, חף הוחיף טוף לחסוף כעמיר גורנה הגו"ת הטייכים לדיני חלו **ודרך תשובה** יקרא לחס, גם פלפל בחכמה להודיענו **דרך תבונות** ממידוחיו לחתר זכה חתה להוחיף מדעתו כל לחס יחזו זו בקטן כגדול ילחם כי המועלת מהחבור הנפלא הזה, ילחו יחכיח ויחמתי. ע"כ ממחתי חף ידי תכון עם הכתבים הגדולים (לחתר עיני לחתה הסכמותיהם ותעידם), וג"ח נעפל להכנעים לדבר מלוה רבה הזו בלב מלא לתן להגיד לחדם יחרו, ולהיחר לפנינו עדת ייחר. — ואני כחזיר ומזכיר לכל לים הינחלני יחים על לבו לזכור לחות הר עיבל ויחתר על נפחו מהסך גדולו, וכל הלפופין לחזוין לחזור ולהחפיקו מנגי רחות הרה"ג החתבר הכ"ו. ומחתיל יכייעו ע"י החתבר להפין גם חת יחר חקוריו וחו"ת לחתר הטיב לטוחלין בנלפול ובנבוב מכוונים להלכה. ובדבה כפולה ומשולחת לכל המחזיקים ותומכים בינינו לזקתם תעוזד לעד והכיחתם לזוך חוכים.

החותם ביום ג' חמתה עשר בחב תרם"י לפ"ק.

יעקב צבי ב"ר גמליאל מעקלענבורג.

אמר המ"ל. נאמן עלינו הגאב"ד דפ"ק נ"י בהסכמתו כנ"ל כי נמצאו אתי הסכמות רבות מגדולי גאוני זמנינו (אשר הראיתים למראה עיניו) אך מפני הוצאות הדפוס ועוד לטעמים רבים לא יכולתי לקובעם בדפוס ולענדם עטרות בראש החיבור כאשר צוה עלי הרה"ג נ"י, ועם כבודם הסליחה.

התנצלות המגיה.

כבר נודע התגלות כל המגיהים, כי אפי לחתר עלולים לטעות ושגיחות חי יחין, ולף כי ההעתקות היו בלחי מדוקים ובכורים ובלו בהם טעיות לבות מטעמתות מדוקים, ומלחכת הדפוס מכפה ונחלה עלי לבלי יחנני לחתכם ולעיין בהם בלחוי, ואך תומי לכ"ן מה"ם כי'. ומיה"ם כחתר יבא בדפוס **הקונטרס עגונות והשלמת הדרך תבונות** יחוקנו כל העטומים והטמטום בעה"ט.

דברי המגיה מרדכי ב"ר יהודא הכהן
מ"ט לפני חברה בק"ק סוואלק.

כל מקבת ומקבת בלוות מפני מי מלעיס גם יפניס אמר המה לנו לעניינו. ומה לועיל למו לחכי הלב. וכן בכתות לחמות הכ"ל מעני התועלת גם לענת כוונת בכל ומפניל כי בניס הם לחכ היו לפניהו לחכ הלה לנו ויפקומו מבלחמוניסם מקול המבמה בפמניס ולפנות המתוקים. והמה כלוכים וכו'. ואם כי אין לחם נוגע במוכן לזולתו ולכ"ת מלק מלוה לחכ מלק לו ס' בניכה מוכסה מיום לחכ מעמנו תמת הכל [בכתוב בפפניס הכבה]. עכ"ז מעני התועלת בלבניכים ותוקפתם כי אין פונה לף כל' הכלחמונים ז"ל (וכ"ז למי לחכ בכנו ה' בפכל זך ויכר. ולפון לח לחדם מיהושים המפמתים לבב בחוכה שבכתב ושבע"ם לבחל על פי הקדמות לודקות. ואין עפקינו פה בשופעינו לחכ בנו יקודותם על לחדי תוכה. ותזקו בתקלות בוהו. וח"ו דבתיב לחופתם ולחכ"ז העלה מכף למוק כמעמוי קצת מדבכי הלחמ כחכ לחינו הכבה. ועל כיולל בזה התוכה תוגבת וכו'). לף כי בעניך לגדות לחכ עמקו דבכי מז"ל מני יס. והעמיקו מיולותם ופתיכו דבכיהם העומדים בכוונו של עולם מעוטפים בחלבוני מלילחם. לימים רבים נבאו לעתות רחוקות מזו (עיין יכוחלמי פ"ק דמו"ק לחן לחפי רבון לף מכיחין וכו') וכבים מהלחמונים נכוכים בדבריהם (עיין בל' הכתב"ל בב"ל הוצא בעין יעקב. ועיין תשובת כי"ף סי' פ"ב). ועיין בלב"ז ס"ד קימן הכ"ל ז"ל ולא כי יש לבל בגלה ונפתח כו' והנפתח לף נודעי חן. והם כבאונו של עולם. ולפוי להפתיחם ממי שלין לפוי לפס עיי"ש. ועיי"ש עוד מ"ש בפי' התב"ם ותת"ע. ובמחוללים בחמה מקומות. וכ"ב עוד כמה מבחונינו הקלחונים ז"ל. ולפיתי בס' פ' שהלכיך והתבעם על מחבניס בעניך הגדות (ועי' מ"ש בזה בעל העוב"י מה"ת סי' קס"ת). ולפילחל זו לחויה לגחון ויפיל בדוכו קוד ס' ליכיליו. עכ"ז לף בחתי ס"ו למען בדבכי המחבניס ולף למעט מ"ו כבוחה כי גי לחכי הלב והנבות שהלכיך למלה זו ומק לי לעבות כן [כי בחמת המלעיגים והמבזים קבוד בינודו בעון מתכבד וכו' ועוד כמה עוכנים מחוכים עי' בהלבלין ס"ע ועיין בם"ת של כ"י ובשעה"ק לבה"ו ז"ל ועיין מם"ל בזה]. לף לפי דעתי הקלוחה בזחניתו זה. זחת לכך היהבה שיבחר לו לחם שיזיכהו ה' לעבות פני ליכך בדבכי לבק עת לעבות לה' חס בחיזה ס"ת לחר חנגו ד' להכשיב לבוחיני דבר תוב הטלה בחוחתו לכך בלפול ובבכל כ"ל כי הוא המועיל ונחוץ תמיד ודבר הזה לף יחוחה כו' עד בילת המבחר ב"ב חו בדכך קלבה הכ"ל בלחר לחינו בעיניהו זה קבוד לזחניתו שילחו לחוד בפני ס"ת ובה"ת והיולף בהן בלי לבלעני, ובפל בהוני חוד המחיב בכל העולם ומחפחנו ומתקבלו בכל הגולה יותר ומיבודי גחוני לכן המפוהבמים המלחים עפים לוף בבם פלפולים עמוקים [ובכל מעמם הכ"ל על כי הוא דבר הבוה בכל בפמ]. והוא בליחוד הנביא לידי מעמה לחר הוא עיקר תוכה לבחה (ובחמ"ל). ועיין נהכים (ם"ב.) עמה דבכים לבם פעלה כו'. ובכבה דבכים לחחו זה וגם חכי הלעיב הלבבתי זה בחקו"ת. ולפי פחנן של דבכים לילע כל הבי"ב חלות בללינהן ופרביהן לחר ע"ז לחחו חז"ל (בבת ס"נ) לחייחיים בה לוחך יחים וכ"ם עוחר וכבוד (ועי' חגיגה ג' ע"ב חם לבבן זה חכוין לת הפרה לף ל"ת חכוונין לב לוחדיהן וכו') ועי' זוה"ק פ' ויבב (לף קפ"ל ע"ב). ולחבי לחי שזוכה להיות גדול בתוכה וחוכה למעלות ולמדות תוה"ק ויולע כל פרטיה ועוסק בעיקר תוכה לבחה בבת הקב"ה ותוכתו הקדושה בבלי להוסיף לקח. וכלי לקיים מחמ חז"ל (נדלים ל"ב. בבת ס"ת.) לללחל תוכה לף נתקייחו בחים ואלך. וכן בהבהבין (ג"ע ע"ב) כל העוסק כו' בללו בזה פלעיון בל מעלה ובל חעה (ועי' בת"ם הגחון מוהל"ח ז"ל) וכחמ"ב בבת לילחים חחר הבי וכו') וכחמ"ב הכל"ם לף הב"ל על לבם פעלן (ועי' בת"ם הגחון מוהל"ח ז"ל) וכחמ"ב בבכות י"ו) חלבי חי שבבל בתוכה ועחלו בתוכה וחייבו בבבי לעבות בחת כוח ליולו יח"ם. וכחו שביכחו הבפבים בזה חבל ע"ו קובב חחלבוחתם) בבבות י"ו) בבבי חי שבבל בתוכה לבחה ובחי

ולפ מליל לליהי מתקנת לעילפ ולייהי לתתפ וכו'. ויעויין בם' מסילים (סוכפ דפניו דפדפי המחכונים) שהקב"ה נוחל על המלם כתם ס' יעפה ניתני מלהו יש שגוחל עליו ס' לחל וכו'. וכל מי שגילה לו הקב"ה דבר כתורה ואינו כותבו גוחל מי שגילה שלא גילה כ"פ לכתוב וכו' ועיין בשל"ה פע"ז (ועי' עוד בענין זה בעקידה ס' ל"ו ול"ג ועוד בכ"מ ובשיל"ל לקוח כ"ה ום"ם. ועי' בהקדמת פע"ג על תו"ם. ובכר הלריכו בע"ז כתם מחברים).

ואם כי כ"ז הוא לבחולי מקרי לב עמודי התוך שבר הופיע עליהם רוח לעת ויכלת ה' למען הענין ועזרפ לב"י. לא כן בנזה ומלל לימים מבר תבוחות כמוני. שבר מהלחולי לי לחיות למוד ולא מלמד מקבל ולא מספיע. וילעתי גם מבכי מיעוע ערכי וילעתי בם"ם ופוסקים. למען הלא כן יקרה לעני וכבה בגליו. יפיבד בחוץ על מפעתו מעיר לעיר. יבקש מוכל להחיות את נפשו החומללה. יקרה כי יפגע בחועי דרך בעניס לבלס ומחים למיס יעניק להם מבכתתו שבר שבף ביגיעתו שף יבקש שותם מיס חייס [שבר שמ בלכתו] מפיתו יאכלו ומיניו יחתו שף כי סס בכבדים ושפכתם ובניתם לפס ושמלה. והבן.

אך מלבר מכי לענס מלקי פרעי עניניס בדעת המחברים. שמעו נא יקיבי חוסדי פחת סעו חזיכס לדבקי לגלה כי לפ"ל רוח ע"י ומחמה ז"ל (עירוביו כ"ל) לכה דודי נלא הבלה וכו' שבמה שגבן ללו בעלי מקבל הבמובל ללו בעלי מבנה וכו' הלנו הכמוניס ללו בעלי גחבל כו' ובבנה (בחובר פ' ג') מס תמכה זו לין בה בבולה וכו' מהם בעלי ומבנה בעלי גחבל בעלי לגבה. ובירושלמי (פ"ל דמגילה) עליהם ועליהם מקבל ומבנה ולגבה. וכפ"ג בבנה (שם"ם) על בפוק מבכני חמיני נכוחם. ובקבלה רבה ע"פ לית שבר יתן לו לבבים (ועיין בחלר"ן פ' כ"ע ועוד בכ"ל). ובכה יעוף בין להקל המבבים המחבלים לבקיים. הבפלים מבכני הדוב [מבבותינו נוחי הנפש] שבר המה בחיים עלינו] מהם בעלי מקבל. שם כי יפנו דרך בלולה לרך יבבה לבשר פעם הגלה. או כי יבלו על דרך שיחו להבעות לילים ופרבים ולדבוק בניך חומר זה בבה וזה בבה יאמר כתו"ל בפי רוחב לבבו והבגתו. ומהם כי יבינו עיניס עין הבדולה לתוך בחבמה. ולשמח דרך האמת ולילך בתיב הנמי להוציא תבוחות לתוך [תוך הפפון]. ומהם בעלי מבנה ותלמוד פירושים ובילוחים לפי מבמתם ובינתם. או מירושים ופילפולים בכוחב לבבם והבגתם לשמע ולקדל לב התלמידים ללות ומבעתי ים התלמוד להבקות נפש לשלה. ומהם בעלי לגבה לדבוק תילי תילים על לגבות ז"ל. להבין ענקי חדותם וגולל מבמתם וכוחב תבוחתם וכוח קבשם הבעוטפות בחבביות חעולתיהן. ומהם כי יבילו להבות את ב"י להוליעם הבעבה שבר יעשון לם בדרך לבוכה בפו"ת ופלפול יבחבו בגפי תבוחתם על פני ים התלמוד בבלי וילוחלמי. ויפחבו מים חיים ממעתקי הפום'. הן להוציא לחיה דין חבם או להבכיע. ולם לשמוף ולקח מדברי רבותינו ז"ל הפום"ע ולבהות התלמידים דרך קלה:

ועתה שמעו בלי נבונים הביטו וראו לחיה דרך יבבה הטוב והמועיל בחמיכו זה. בחמת כי כולם נתנו מהועה לחד ופבנם לחד [בחלמוד (מבילה ג' ע"ל) וכמו לחיחת (בחם' קופרים פע"ז) פיים בפיים דבר ה' וכו' הא לבבעה פיים וכו' שר שיחה למקבל פיים ביחובים לחבמה וכו' ועיין בילקוט (פ' ותחבון בי' תת"ו) ובבנה (שחות פ' ע"ג) בחוב לך חת הדברים שלה בבעה שבלה הקב"ה וכו' חמר לו וכו' מקבל חבמה שבה הלכות ואגדות ובילקוט (שחיבו) ע"פ יעלוף כחטר לקוי חה חבר זה יוכל על השילות וכו' כך ל"ת וכו' יש בה מקבל חבמה הלכות ואגדות (ועי' בירושלמי פ"ב דשבלין) שהבר לסוי בפקב שבל לא בלל ביחוון (ועי' בפני חבה שם) ועי' בשה"ם רבה ע"פ מגבלות ומקחים ומחלי בבחי (פ"ו) וכה"ג בדוכתי טובא ועיין בדבר"ז (ר"ל בי' כל"ב) וז"ל: הלגבה לחת ועיקר ונתנה לחבה מחיני בחבר תורה שבע"פ ע"כ. והלריך בע"ז עיי"ש]:

אבן בעת הזאת כי חבכו הרוחות יום יום הולכים וללים ומקולר שבלינו ממיעוע הבנחיתו מעגלות יגיעתנו מבעדר בדותיו ומגולל לחלינו מרבות עמלינו [לעומל פינו]. ולחיש שבר חלה לו בבפיבה לחיה עת הטוב טוב לו לעסוק בדבר ה' לבעת לחך לעבדו. וממעשה שבר יעשון. ובכה כל הלרכים שף כי וולחי שכרם חתם, וקוב"ה חדי בשלמולא לחוריינתא (עי' בכל כל"ל) שך כ"ז בדוכות הלשמוניס ז"ל שהיה לבם בפחתו של חולם. ואמן כי חלבעתא בקיל לבבעל ולחלבעתא בציל לבבעה (וכחמהבם בעיבוין ס"ג). ואם בימיהם חמרו כך מה נענה אנן יתני דיתני חבתרייהו שף לגולל חבוקות ובקיעתם שבשליהו את נפשם מנגד (עי' כתובות ק"ג ום"ג) לא כן בעת שבר מעונק המוסג וקולר המשיג. ונגידית הזמן ומכוח התבונה. ובקשת הבלעכות (וכמ"ש הכמנ"ם בחורה בל"ל מהלמון). שבחי מי שבפנה לעסוק ולקבוע עתים לבלכות פבוקות (עי' מגילה כ"ם. כלה ס"ו. ויו"ל נע"ו) כי הם חייהו ואורך ימיהו. ובשבר הלריכו זה כמה מחבחי ע"י בהקדמת ח"ת

וכבה גם אנכי הלל שבר חנני ה' בשבלו למשם מעט בבמה מבכתות ובונניות עם"ם ובינותר על מבכת בבכות שבם בפחים בילה כתובות ק"ק ב"ג ב"ב מוליו שבר מהשבו בלמחי חיעוליו הקבונין לפחי חמוכי הלוחדים בינחבה לחמינו. והמה בבחובים. והבבה עבם בשמו ובשבו לפחי בחה בדולי חופלחי תוכה המפורבמים וקלפום. עכ"ו לא חפלח בלל להעלות על הדפום כי חת הכל יפא רוח. ואם כי יש כ"ל מידושים לחמיתה של תוכה אין בהם מועיל לחולתי. ולף למי שחבנו ה' לבחת בהשקט על מי מבוחות ולשקוד על דלתי הם"ם והפוס' בעיון רב. הטוב טוב לו שיעשוק ירחיב לייבע בעלמו על מקום שיל שבלו מגעת. ואם יהלה לבום עיני לשוטע על דרך המפלבים הלא ימלא הבבה על

לעמוק בכל הכ"ל לילך בגדולות ולטייל בפרד"ס. ולזאת אמר יפה ועוד להם שיהיו בקיאים בדברי החכמים ז"ל (ולא למוד סן יש לזיז שגיאה בדבריהם). מאמר שמלמו רק מכל. ולא ידעו בשום דבר הדרך ילכו בה. וכמועד כ"ז לכל מסכיל. **גם** כי ת"ל כי מכבי שמרתי עפ"י כוד לכתוב טעמו של כ"ל בקלקס (כי עיקר ההקפד מסכ"ל הוא על כי בתוב מדבי טעם. וקל שיתחלף בין חיקוד למותר. וכמ"ש המחכם"ח ז"ל בלשונו לשון הזהב שם עיי"ש). גם כי לזאת הועלתי גמ"ם ועשתי **נתיבים** להלחות עקוד כל הדברים. ולפ הטעם בקלקה (אמר כ"ז ימלא מגביהה כ"ל ול"ל) כי בלחות לח הוטב בעיני העולם. דרך המחברים אמר שתיהו דבריהם. וכתבו זאת תוקת התורה מבלי טעם ומקוד לכל דבר. ולזאת עלתה בדעתי להוסיף מעט על דברי. ולכלול בו מעט מהלכות הנלכות שאמר חיים שייכים כ"ח למ"ץ ושופטי לדק. כי יהיה רב התועלת (לפ לגדולים שקטנם כו') למזוד בו עכ"פ היזיד (ועיין בהקדמת בעל המחכ"ח מ"ם בע"ז שמם הגחומים המפורסמים הגחון מהור"ם והגחון מלישקא ז"ל) מחברי שומם שיהם עין הבדולת. שמקורן של דבריהם. והיה מידי עברם דרך הגדול דרך המלך יקויו לא לדרבי דרך קלקה:

ובהאיר מול פניהם הדרך יהרכו לא בחזיד יש שיאמר כעל כל הון בלחותם לכ"ל מקום ממלמתו ושמרך מועט יהיו מהותים על לום לבם. (ולפטא מי"ה כי יעלו נחת כי ת"ל מבחתי בשלל רכון. ועשיתי תמוכין בעיניים הדוטים ז"ל). ויתר מהמה אמר העליתי בדבר הטוב לכל נפש לף לגדולי העדר. וקטנם עבה ממתי אמר הלבתי **בדרך התשובה** היינו אמר לקטתי תורות שומעים. ושבלתי קלח קולמתי בדבשת היעות לוף בשם הטוב מקור גחוני מלך. ומפרי תבואתם שבעתי ללקוט מכל עין מפרבי הטו"ת אמר עמדי (והוא ע"ד שפ"ת על תו"ח ופתחי תשובה על יוכ"ל) לף פלפלתי בדבריהם לפי קל שבלי יחלח בחשר יחלח המעיין אמר כמעט אין עין בלא מדום. וזה תועלת גדולה כילוע לכל מסכיל כי אין לפני כ"ח בספרים הכ"ל ליוקר מציאותם. ולף אמר יאמר אמו לא יעדך לפפס בהגיע לילו הלבה למעשה. ולף שהמחברים הכ"ל היה לפניהם הדבה שו"ת יותר מאמר עמדי. ולחבי בעיר קטנה אין להשיג את כל בחפלי. אך אמרתי לבשבי הן בספרים הדבה אין קץ. וגם המה לא אפשי את כל המעלת רק תנו ושיילו הדבה בחשר בחיתי בעיני. וגם אבני עשיתי מה שבחתי. וכל מה שהיה בחפשבי לקנות או בשלחה השגתי העיונתי והגנתי. ולי זה להעיר למסכיל. והמשפט וכו' ובפרט כי הלא לא בשביל עיקר דבר זה נאמי. ולא בגלבן היתה מעבת כוונתי בחיבורי זה וכומ"ל. כ"ת בדרך חגב בבדי שיהא תועלת לכל. **וכן** אמרתי להאיר **דרך תבונות** בחקוטם. מאמר הבחתי דבר מתוך דבר (בעזר נורי) לפי קולר שכלי. ומעט הסגתי. פעמים לעורר חיזה דין מדם או הוא לך למותר. כי כן בקשו הדבה מדבותיהו הגחונים ז"ל שאר לבם יהיה יקמכו עלי בחקומות שהכרעתי בדבר מה הוא לך למותר. ומה אכני הדל ומזה ולאי הליצה למעוך עלי כ"ל כאשר יועד בעיני המעיין. לך לא כתבתי כ"ל להעיר הלבות. יקמע מכם ויוסף לקח. וכן להחגלל כלרך חיזה מחברים הוא למותר לשפל תבשים כמוני (ועני' ג"ם הכל"ה בספר המיוד בהקדמתו הובא לדבריו גם בפמ"ג על תו"ח בהקדמתו. יעו"ש ג"ם זה). ולף לא אמר כתבתי בפרט ודבמ"ש בקבתי לבלי למעוך למעשה בחיזה דין מדם כ"ת עפ"י שיקול הדעת וגם שיעיין היטיב בכל המקומות בפרט ודבמ"ש ובמ"י כי לפעמים הבחתי חיזה הערה שלבתה בנת"י. ולפעמים על דרך תשובה לפי הענין. ומעטם כל הכ"ל אמר לפע"ד הכהו תועלת גדול לכ"ת. **היה** בדעתי למבר ולהפוס עוד חיזה הלבות הדבה מאמר לפניהם גם היה בדעתי להפוס בחקומה חיזה שו"ת ויו"ד ותו"ח אמר מעני ה' להשיב לשואל דבר. ומעט מחיזותי. לך מהחתשות שמהטו חזוניהו הלו שהפוסקים הוא ניוקר גדול ולפפשי מהוצה וכו' כי כל השיבור עולה קהוב למאד בוגין. ולזאת לא הבחתי לניה"ל בעת מלק הל"ת כי לא היה לפאמר להדפיס בפ"ת ממבדית הסולמה וכו' כי הוא. וגם זה הכרך הקטן עלה לבך רב מאד יותר מאמר למיתי. גם כי מ"ח לי לזוז ממעמי כלל הן מעדלות מילי למיתי. והן מעדלות עפק השיבה [כי גדולה היא הלי ניעול ת"ת דבריה]. ולכן לא היה בחפשבי להסמך עחברים ע"י קיבוץ המחומים גם בעפק הולחות ועוסק הסלפסה כ"א גדולה זאת ודי למבין]. ולזאת בל יפלא בעיני המעיין חולי יעלא בחיזה מקום ועני' בל"ת ולחיבו. לף שהקבתי כ"ז לך חולי לפעמים מאמר הלחומה כו'. וכן בכמה מחיבים מאמר הדמ"ם לגמרי ולפעמים שלייתי רק בע"ם [ועל המסכיל להבין מה שלייתי בע"ם שלפעמים הוא לרחיב ולפעמים הוא להיפוך. והוא מוכן מתוך הענין כמו שם בתוב עיי"ם ושם וכו' ומ"ב בתוב ועיין וכו' ומובן שיש לו דרך לחבת בזה. ובכמה מקומות שלייתי רק בע"ם ממעת כי גם שם לא העלה דבר בבור רק שדבר בע"ז או שלא דבר בע"ז ממש רק קבוע לע"ז. וכילוע למבין וקלתי מלוע. ובמבתי על המעיין בעמו ובכל מחמת גדול ההולמה הדבה על מלוע [גם מבגילת הזמן ותלחות דבות שבבו עלי בשנה הזו ופגעה בי מדה"ל בתלחות ב"ב ובלקחה פרי בעני בחעמת נפשי היא בתי הלעוטה ות"ה בשבת הבית מ' שפרה בי"ג לחודש זיו תרי"ז בשנה רשעוה אמר תופתה. וילוע לכל שעד עיני כי היתה אמר יבחת ה' ושעוה בלילותי]. ושם יזבני ה' בחהר"ב תחקן כיל ה' העוזה עלי ען בחלק הל"ת. והן בהוספת חיזה הלבות. וכבר היה לבעולמים כזה שכחם מחברים שהלפיהו פעם ג' בהוספות רבות בלוות ה'. ובפרט בח' ת"ח ובל"ת שם כי שם המקום גורם להעמיק בדבר הלבה כילוע [והבן חותי לבף זבות כו']:

ודבה בליתי חיזה מחברים המבקשים המעיינים לבל יהבקו לתחות דבריהם כי העמיקו על מחות. ולא יחונן כי

ודאי עתה נבאר טעם בחינו את הדרך הזאת אשר קלונו לנו בספרנו. אשר לפניך, והוא. ישנן כי היה דרך קלונה כלומיים ומקובלת וכו"ל. והכה כבר יהוו מ"ם התי"ת כי בלעונו היה לחבר גם על מלקי אה"ע וחו"מ בהלכות הנלכות. זאת מעות גדולה מה שמפסקם בעיני המעון דטו"ע תה"ע ומו"מ מיים ב"ח להיוצדים על המפסק. ובאמת הלא יש כמה הלכות מאה"ע ובידוע מחו"מ הנלכים מאוד באורח חיים למעלה למעכיל (כמו בהל"ת הל"ק והלכות כתובות) כאשר יראה בפנים. ות"ל לבאר הכל (ובפו"א ס' מו"מ ושומרין והכהב כיוצא בזה) וכל"ד שהכאלין בגזל ממש ממקרון ילימנה. אלא כי לפעמים לא יעלה לקום בדיני ולייני אל המופט אשר יהיה בימים ההם אף לא יתפעם ולא יבוור על הדיין ולא יחרוק שיניו עליו (כאשר בממלא כ"ל) כשידע לשמור ת"ע משבוגע לזולתו וכשהה רצוה. כי לי המקום שהקדמתי זאת מלבאר כל הספרים בהלה. ואחלתי אולי הוא אלקי אשר נתן לי [מהוניב שהקדמו התומך גוללי גיוסו אשר שמעתו מפיו יתיית כי הוא אלהינו ואין עוד]. ואולי אזכה לגמור הענין הנ"ל. ולזה לא אלכתי בגדולות לאבד את ספרי זה על כל הסו"ע אה"ע ואו"מ אניחנה לפיפא כי אין עיקר מגמתי להועיל לאנשי המדע אקרי לא בעלי תבונה יודעי ת ודין אשר להם יאתה להורות ולדון ממקור יס התלמוד והפוסקים. לגלות מיים מיים מבלהות עמוקים מעייני יהועה, מעייניים נאמנים. דבכי הכאמרים ז"ל. ולזה לא אבחתי על הלכות גיטין אשר הוא נוגע קו ליותר על כפה הולאם ולה"ן (גם כי כבר נתחבר ע"ז כמה מבוררים כיהוע). וכן על מו"מ לא אבחתי כ"א על הלכות היותר מביחים תמיד הלכה למעשה כי באמת לא נכון לכלמים להורות מתוך דברי המחברים והקלורים. אשר כבר אלפיהו המחברים בכמה מקומות אמבלי עולם אמה כמ"ש המעכם בת"א (קושה פ' איה נועל) דבזמינו לותם המורים מתוך דברי המחברים הם בכלל מבלי עולם שהם אין יודעין מעם הדבר וכו' (ועי' עוד ת"ם הפמ"ג ביו"ד סי' ת"ג. ובים חו"מ בסק"ו. ובסי' ת"ג ועוד בכמה מהבריה נע"ז). אך באמת עיקר דבריהם למהורים ובאים לעדת יהודון אשר נבחרו לזה. ולהם ליתד ולהגות בלוח דעת דברי הבחברים והמחברים ז"ל לידע מעמם וטיבוקם על מה אלהיהם הוטענו לבל יטעו והמבלה הזאת ת"י. לא כן רבים מהמורים אשר הבחיים על זולתיהם. העמלים בלי מנוח לעמל פיהם. ויגיעים בזיעת אפם לעלות ערך מוקם ומלק ב"ב. ומתורים כמעבה לבני הזמן. ועושים לדקה בכל עת ולת"ת להם לעסוק

למעשה בכ"ל. וזה אשר אחתק מת אשר אחתי ובידוע שהשל שבחה בעל זכת"ת:

ובלוטו יעשה את המיסוך לעקוב. ואת עבירה עליה. ואת הכעס לנדק. ויביא הבילות לחיות [לא הוא כי שכל] ולזאת כל מי שיש לו חיזק פנימי בדבר לף שהשכלו יאמר לו כי יפר הוא פיהו בעוה שמוחז בדרך האמת כי הכלון יפעו ויהיו ככון לבו בדבר עד שהביהו יעיד עליו כי כן הוא. וכאמור התנא לחיזהו דרך יפרה שיביר לו הלפס וכו' ול"ל. ולכן לף נביא ומפורסם לנדיק גמור כל שהוא קרוב פעול לרון בדין ולחיו ככון לבו בעוה לם יאמר דרך האמת עד שיהיה בעיניו ב' הנדיים בעוה לם להיעין לו להשמעל [והוה מאמר ל"ם ע"ה (תהלים קי"ע) דרך האמונה בחרתי. והטעם כי ומפעיך שויתי בלי נגיה לנד לאמר. ועוד (שם ל"ל) ומפניי ה' אמת וכו']. ועוד בחרתי הרבה עניינים. לין עת לעשה לם. אמת שחלתי מאת ל' לוחה לחקש מבני עמו שבנדק ידיבוני. ובעין עוזה ומחבוני וכו':

וקראתי שם הסיבוב ופרטיו הכל על שם **אורח ודרך** כי כן עיקר ומעתי למען לעת לאמ"י **הדרך** יכלו בה. ויהיו **ארחות חיים** לבל הכשל בדבר שמוגע לזולתו. ויהיכו **בארחות משפט** ובנדק יפפעו עמיתם. ולמען יהיה לזכרון לים כמוני כי כולנו הולכי דרך לאמתו וכחוכח נעה וכו'. וכאמור התנא ולחן לחם הולך וכו' **אורחא** לחיקא וכו'. ומה לי להסדיך בדבר פעול. ומחרי לחי שבוקר בדרך החיים. ושם נפשו בכפו ועשל בגופו ומחורו למען ילך בדרך הטוב. וקלחתי שמו בכולל **נתיבות שלום** ע"ל בכחוב וכל מתיבותיה שלום וע"ש כי ממנו ילמדו לככי שלום ולחכי לנק בדבים הבוגעים בינו לזולתו ובינו לחשת בביתו לבל יגעו בעוכן לחביכו. ולהתחזק מדברי ביבות. ויקוייס בהו ושחשת ושלום לחהנו:

ומזמנו יפרד לשני לככים ס"ת כולל הלכות הנלכות מלא"ע ויקרא **ארחות חיים** ע"ל בכחוב (קהלת ע' כ' לחא חייש וכו') וס"ב יקרא **ארחות משפט** כולל הלכות הנלכות ממו"מ. ומחילך בחלמות הלנו יעלה מבנוע בשוחו עין על לככי נועם חשר יבחיכוהו לעבר פניו **נתיב יים**. כי שחה מלחם לרך ומחיב למקום יים התלמוד ומפורסקים. ולפעמים הוח לא בחוכה קלת לבחר הפעם. וכלומה גם בחיזה שכשעה וככ"ל ולפעמים בקילוד. ושכל לפי הזמן ולפי מגי שכיחותי בעת שכחיבה [כי נפשי יידעת מכחה מיחוחין שים לי] ולזאת יש לחיזה מקומות שכשוע לגעדי הנמ"י כי בחמת מלחמה גדולה היה כיהוד למשכיל. ועל שוליו **דרך תשובה** שחר דרך ללקח לוחות מלבני התשובות קלחתי ובחרתי. ושכר כחבתי לעיל מעט מכוד תועלותיו והוח דבר יהוד ומפורסם. וכ"פ יעלחו הטעייניים מלבני תשובות הקלחוים שבעלמו לבביהם מלבני הלחכוים המפורסמים [גם כחה תשובות שלח היה בעולח בימיהן] יפקחו עיני הטעיין וישמחו לבב דובקי חמת. גם הבחתי מלבני הלחכוים המפורסמים שחיבם מעלים ת"י כולם [כמו הלו"ת וקלוה"ת מתה"ת ומ' ב"מ בכב"י וכדומה] לפעמים בפיהם לו בחת"י לו על ת"ם. **ודרך תבונות** בחכוים על כי מציוחם למדתי יגעתי ומלחתי [בעזר הש"ת] בעמדי על הדרך הכ"ל להכביע חיזה דבר, לו להוליח חיזה דין חדש עם"י לחיות בכוחות ת"ל וכעם"ל תוכן עניו גם על שחר לח בח בעת בדפוס כ"ח על בתיב ה' לדוגמח בח"ל. **אחת** בקשתי מה' ית"ש לכל הכשל בדבר הלבה. ובשקדו הגדול ית"ש יהביכני בדרך האמת. ויעלני בשעגלי נדק. ובחזכה להיות מעלידיקי הדבים ולהוליח מחשבתי לחור בכיוכה לגייה למענו ית"ש:

ואפריון מעגייה לגידי מציבי ס"ה היקר הכ המופלג השגון יכ"ח לחת השלם בחלע ובחרות עוזות וכו' כמוהכ"ל ש"ל כ"י ומחלביב. אשר מעודו זכה וזיכה הרבה להוליח לחור כי"ק מגדולי שדלח. ועשקו בזה בעבודה תמה ויגיעה רבה יומם ולילה להגיהם בכחוי. ולא למען תקוות תשלום שכר כ"ח למען זכות הרבים. כה מלחתי מן בעיניו להחמיך בכל עוז להוליח גם מיבורי זה. זכרה לו אלקי על כל העוב אשר גמל בכל אלה וזכות הרבים יהיה תלוי בו. ובעל גמולות כו', ויהיה שכרו בזה ובבא. ויזכה לרחות בניח וב"ב עוסקים בתו"ח עד יפרחל שלום.

ואבקש מכל דורש אמת בולפי לבב להיות למשען לנו בדרך הזה ולחמכנו בדבכי עובם למען חוכל להוליח לחור. ולהגיה את דבכי הש"ק והש"ב כל"ל. וכל המעיינים יתבדכו בבפלים מאלפי הטעים להיות כעץ שתול על פלגי מים. ויזכו לרחות בנחמות ניון ויושלים. בבפש אמ"י.

ונפש הטעיר עבד לעבדי ה'. ותלמיד לתלמידי מכמי הזמן משתחוה עול הדבת בבודם

משה נחמי' בא"א המנוה מוהר"ר משולם פייוויש ז"ל
מהאסלאוויץ

ומצינו. ונמצאת כי למה שכתבתי שכלם וגדול לזקנים. אך לא כן אנכי עמדי כי זאת היא עבודה ועבד
אלהיות כולנו האיפים (ולא במאמר מיני האחרוני כיכוח) ובאמר יהוה לנו מלבדי מז"ל ומלבדי קדמונים ז"ל. ולא עם ס"מ אמרו
כ"ם אינשתמיטתי (עי' יומא וכ"ה י"ג. ומובן ק"ל: ועוד כ"ל) וכן דברים שאמרתי טעות הן בידי (עי' שבת ס"ג. עיבוזין
י"ל. וק"ל. וע"ב קכ"ו. ומלא ס"ם). וכיוצא זה הרבה. ועי' תוס' ב"ב ל"ה תרוויהו שפעמים שלא בעקבל כו'
(ועיין יבומלמי פ"ג ליומא ואם כי גבהו לכבים מלבבי כו'). ולא בדברי לבותינו הקדמונים עיין בפיהם"י בהרבה
מקומות בס"ם שכתב ולא ידעתי מקומו. ואתום' ובאיים אחרים הלוו לנו מקומו (בכורות כ"ה ע"ב. ובשת קל"ת ב'
ועיבוזין מ' וביצה נ"ו וכ"ה. וע"ק ל' ה' ובמהדרין קל"ח). וכבר האריך בזה בתשובת הגאון בעל תום הבני מי' כ'
(ובהגהות הגאון רע"ל ז"ל בגיליון הס"ם הלאה לנו עוד הרבה מקומות בס"ם על לופן זה) ועי' עוד בחוס"ם ביומן
הל' שהאריך הרבה בזה. והביל התגות זכשמוטת הרבה על דברי הלאמונים ז"ל וכ"ל מבבלי ויכוסלמי ע"ם הרבה
פלילות בשגגות ועיין בע"ז בתשובת הגאון בעל תוות יאיר. ועיין עוד בספר שתי יהות בשלבא הביניתית ז"ל שם
בשמעא דבריו כי כל האדם כותב כי לא אלהים הוא וכו'. ומי לא יעא בכל אלה וק"ו בן בנו של ק"ו. בדותות
שלנו והקהל לזמינו אשר אף בזמן הכמי התלמוד אמרו (עיבוזין י"ג.) ואמן כי בבחת בגודל וכו' ואמן כי
אלבעיתא בבל' וכו' ע"ש. ומה נעשה אמן יאמי לימתי אשר יבלנו אלפים ומביונות מדהות הלאמונים ז"ל. ותאמינו
לי מו"ל כי לף אנכי הטני בדעת אלאתי כמה פלילות בשגגות בדברי הפוסק ז"ל ומכ"ם בדברי רבותינו האחרונים ז"ל
אשר מיעיהם אנו שותים בכל יום (כמו ע"ז. ס"ד. מ"פ) אלאתי פלילות בשגגות אף הראתי והגדתי לפני כמה שופ'
גדולים. וענני לי בראשם. (ולא כי המה בכתובים אתי בתוכך העתיקם פה. ולכתחם בהקדמתי הקלבה בזאת). ולא
בלבדים כו' היה פה לבדך עוד. ואנוש כעבכי עץ יבש הולך שחוח בלי טעם וריח הטוב יאמר מבגילות. (ועמ"ש
בפמ"ג בהקדמה וז"ל מולי כוונתי בזיבוד זה בשלשה דברים האמת די לי בזה ע"ם ועי' בהקדמת הרי"ו. ומה שבנה אנכי
בעלוב) ומהפשה (בדרך האמת) ויאלף לזה מגילות אחזק ליה בזיבותא על כי הלילי מן הטעות. ועכ"ז לא ייעב
בעיניו לבורעיני על ככה (כ"ז שיאריך הב"ח יאי מלבי) מולי אשיב לו מ"ש כי כן לאיבע לי כמה פעמים ת"ל. גם
לבף זכות ידין אותי אשר אף כוב הבשגאה ועפ"י כמה לומדים מופלגים לף מלבו מטעות הנעתיקים (ובפרט בזאת"י כי
בקל ליפול אם טעות בין ב"ג לי"ג ובין כ' לג' וכהנה הרבה. וכן בשמות הפוקדים בין הבב"ל לבבל"ם ובין הע"ל
לעמ"ם וכהנה הרבה. ובפרט בלזיונים). והעיקר כי האוסר את תוכתו יתם"ם ואוסר את האמת ויעיין גם בתבורי ע"ז
בן להבניים והן להשיב מחזיקנא לי בידותא וכו'. ולא בן אותם השולנים בדרך עקלתון ואבד פיפיות בידם בועים
בשמדקות. וכי יתמאו ל"ם לגמיים בעיניהם אף אם יבאו אליה הבגד על ספר יתמעו בכל עוז להלזיק את הקובדם
בזמן אף כי הלזק עם הבא אחריו (ועמ"ם זה הרבה ל"ל בתוך בהקדמת יתם"ם על מולין שופך קובלה ע"ז הרבה ו"ם
שתי יהות הכ"ל בתב וז"ל ואסולק על האמת. ובזמן שאבבר בקלון מביבו יש לו ליזל אלא אשבה תובתו אם האמת.
ואלא יבא בידון בזם בפולה אשבם. ואין לך דבר יבר שאין אדם יכול לדבר ולהפוך על פניו אחרים אף כי אלים
בלאים אך לב יבר מבין בין עקל וכו') יובאר בדר בקש לא בזיל ולא בבא בהרבה דברים שאין בהם טעם ויש אך
יבבבו לדחות ולבחות את כל הבחוב אם טוב וכו' אף בחלבת הענין בלתי לחיות קול"ה יאמר לאה כי זה תמוה
(בשאר לחיתי כ"ז בעיני). ובפרט בשאר יאלף אלזו בבחת שבבר לאה דוגמתה. יבעים לאמר אלא גובה היא אתו.
ובאמת כל מבכיל יודע כי אין להמלא מה (כי הרבה אבמים מלאו הולכין בדרך אחר אם דרך יבבה היא בשאר
בעמלא בב' שבמה ובמה בתבו בביגון אחר אף אי לא לאו זא"ו. וכי בשאבר לו לאדם לבקש ולחות בכל שבבי לאחות
ואשכוים המלאים אף כי יתי מלדינו בלל עובר. וטלדתינו ועמלינו מכוונים ובמאמר התנא היום קבר. ובפרט לבבי
הל כי עבדות רבות עלי בעל"ם ומל"מ כידוע לכל והלוואי כי כולב לעיין בדברי הלאחונים ואפום' אשר מיעיהם
אנו שותים כי הם מיינו. ולו אלף שבים וכו' הייבא אף ב' אני אלף מכל הם' אשר היו לפניהו ואשר יאתי לאחרב.
זאף בעקומות ובבבים גדולים. וק"ו בעקומתו (עיר קטנה) אשר בתה ס' האמלאים לא יבולתי להסיגה אף בבב מיהר
(אף בתה ס' האמלאים אלא בתו ס' קטנ"ם בידוע הגר"ח על אה"ע ל"ח ודומיהם מיי שכותב כי לא הסגתי אותם
כ"ל בשאלה על זמן מועבן). ובאמת כי בתה פעמים אלאתי מ"ם בבר ואסאתי לגאוני הענין אחרי הענין אחרים (כ"ל בעקומות
מועבים אשר לא אלאתי כ"ל אינה אבא אחרי ועיני הבה בקבה עלי לחזור ולבאות ולייאתי אם וכ"ז הילועים לנו כו'). אך האסכיל ודוסך את האמת יזון אותי לבף זכות כו'. וגם הטוב יקבל אף אם יאלף בדברי שאסגתי על לינה אלבאחיכו ז"ל. וכאשם על גבי ענק הייתי. יקבל האמת ממי שאתנו אשר בבר אלאיכו זה הרבה מגדולי דורותינו הקדמונים"ל כי בך היא דרבה של תורה (עיין ביש"ם ב"ל ובפ' ב"ל שבתב תוכחת מגולה לאחרים האמתים זה. ומקבלים אף לאחרים את האמת (באמרו עליון יתם"ם) יאלאתי בדואה ומקבלתי בב"ל בעיון יפה. ולבף זכות בו' בשאר בבר בשלוה. ובן בשמות הפוקדים בין הבב"ל לבאב"ם ובין הע"ל
לעמ"ם וכהנה הרבה. ובפרט בלזיונים).

נתיב א

מצוה פו"ר ואיסור לעמור בלא אשה. ובו י"ז סעיפים (והוסף סמ"ע סי' ס').

א יתברך היוצר ויתרומם הבורא אשר ברא את האדם (ס) וחננו בחכמה והוא מבחר (ג) היצורים מאסף לכל המחנות בלול מברואי (ג) מעלה ומטה. ולא למענו בראו רק למען היטיב אחריתו (ד) לבל יהי' מצפה לשולחן שאינו שלו ולא (ה) להזהו בראה לשבח יצרה למלאות פני תבל לכן קרוב (ו) לבריאתו המציא לו עזר כנגדו אחת מצלעותיו ויצו עליו להדבק (ז) בעזר שלו לפרות ולרבות. וכל ישראל שמבטל מצוה זאת כאלו (ח) שופך דמים וכאלו ממעט את הדמות (ט) ושרוי בלא טובה ובלא ברכה:

ב אך קדם (י) מתן תורה הי' אדם פוגע אשה בשוק אם שניהם רוצים מכנים אותה להוך ביתו ובעלה בפ"ע ותהי' לו לאשה. כיון שנתנה תורה לישראל נצטוינו לקחה אשה ע"י חופה וקידושין בפני עדים כר"ח (יא' לקמן נמתיב י"ס מדיני קדושין):

ג ומגודל החיוב של מצוה זאת התירו למכור ס"ת אף שאסור למכור בשביל שא"ד מ"ס מוכרין (יא) אותה כדי לישא אשה או ללמוד תורה ולאו דוקא בשביל עצמו אלא אפילו בשביל אחרים היינו ליתן בניו לח"ת או להספקת תלמידים וכן להשיא יתומים (יב) ואפשר דלהשיא יתומה (יג) נמי דינא הכי (ועיין תו"ס פיגיון קנ"ג ויו"ד סימן רפ"ב) ועיין בד"ת:

ד והואיל ומ"ע זאת חמורה מאוד אין שום אדם רשאי לבטלה מחמת שום דבר ומצוה בעולם. רק שלפעמים יכול לבטל אוהה מפני מ"ע של ת"ת שהיא עולה על כל המצות כמאמר חז"ל ולכן מי שנפשו חשקה בהורה (יד) כבן עואי היינו שכ"כ חשקה נפשו ודבקה בה כל ימיו עד שגובר עליו חשק ואהבת התורה מכל אהבה והענוג שבעולם ומחמת זה בטוח הוא שלא יבוא לשום (טו) חטא ואינו רוצה לישא אשה מפני שירא שלא יוכל אז ללמוד בחפצו אזי אין בידו עון ע"ז (יז) ואולם בומה"ז אין מצוי אדם שיש בו מדות האלו ולכן חוב על כל איש ישראל לקחת לו אשה:

ה אך אעפ"כ האיל ומצות ת"ת גדולה היא ומצות פו"ר מנגד לזה ברוב פעמים לכן אף שאינו רשאי לבטלה לגמרי מ"מ התירו חז"ל להתאחר קצת במצוה זאת אף שבכל המצות מחוייב הומ"י משנעשה בר מצוה היינו מיום י"ג שנה ויום אחד ובמצוה זאת אף שבאמת מצוה מן (יח) המובחר ג"כ למי שאפשר לו להשיא את בנו כשהוא בן י"ג שנה למען יהי' נקי בהכלית האפשרי מהרהור' ביאה והסתה יצה"ר מ"מ עיקר החיוב המוטל עליו עפ"י דעת חז"ל הוא מבן (יט) י"ח שנה ומעלה כיון שעיקר למודו הוא בשנים האלו לכן התירו לו להמתין עד זמן הנ"ל ועפ"פ לא יעבור בשום אופן (יט) מעשרים שנה ומעלה בלא אשה (ועיין בד"ת ובדמ"ם). ואם כי לדעת הפוסי מותר להתאחר עוד מצד בטול תורה (עיין בלעמ"ס פ' ט"ו ס"ב ובטול) אך א"א לסמוך ע"ז בומנינו (וכמ"ש בד"ת בסוף ס"ס):

ואחר

(ס) ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פי"ד ס"ב ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ג) מבחר היצורים. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ד) להזהו בראה. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ה) לבריאתו. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ו) לבריאתו המציא. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ז) להדבק בעזר. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ח) שופך דמים. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (ט) ממעט את הדמות. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (י) מתן תורה הי'. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יא) מוכרין. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יב) להשיא יתומים. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יג) להשיא יתומה. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יד) חשקה בהורה. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (טו) לשום חטא. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (טז) ע"ז. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יז) המובחר. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יח) מצוה מן המובחר. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (יט) מבן י"ח שנה ומעלה. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא. (כ) מבן עשרים ומעלה. ע"ד מ"מ חז"ל ב"ר פ"ח ס"ה ס"ש בשם ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי ור' יוסי בן חלפתא.

פותחין בכבוד אכסניא של תורה (נדרים ס"ג ונדפס נ"ע)

הנני קובע ברכה כפולה ומשולשה ומחזיקנא טיבוהא סגי, לנכבדי ק"ק פיטראויץ אשר קיבלוני בכבוד, ובמקומם הושיבוני כעשר שנים במנוחה והשקט ה"ל. כן גם פה ק"ק חאסלאוויטש מושבי עשרה שנים בשלום ושלוה ב"ה וכל מחסורי עליהם. גם תהלה לאל גומר עלינו אשר הי' עמדי לקבוע פה ישיבה זה כשמונה שנים וכל נכבדי העיר המכו בימיני, והתנדבר בכל לב להחזיק בעץ חיים, ולהעניק מטובם לנערי ב"י הלומדים פה ולהספיק כל צרכיהם מפתם יאכלו כו' באין מחסור ה"ל — יהי שלום בחילם שלוה במגורותיהם, ירום קרנם מעלה וכסא כבוד ינחילם, עד ביאת גואל צדק יעמדו על הלם, שהולים יהיו בעץ על פלגי מים. וזכו לראות בנחמות ציון וירושלים.

כן גם בל אמנע מליתן תודות ורוב ברכות, לכל המסעיים לי בהדפסת ספרי, הן במאדם אשר הזילו וזהב מכיסם לגמלני חסד, ואשר המכו בימיני ונתנו את ידם בר"ק לקבל הספר בצאתו לאור במחיר אשר יושה עליו, והן בגופם שנהנו את נפשם לעמול בעיון ובהגהה כמה קונטרסים לעת ההדפסה [אשר לרובי טרדותי לא עלה בידי לעמול בעצמי בדבר הכבד הזה, וכמ"ש בהקדמה]. ועלי להחזיק להם טיבוחא לענד שמוהם לצבי ולהפארת, למען יהי' להם למזכרה. ה"ה הרב החריף ובקי י"א מרבים המפורסם להלה כי' כש"ה **מוהר"ר אייזיק בנימין** מו"ץ דק"ק ראדנא, וה"ה הרב המופלג ו"א כו' מוהר"ר **אליעזר** במהו' **יעקב** נ"י, ובני המופלא ומופלג השנון י"א מהו' **אברהם יעקב** נ"י, והמופלג ומפורסם י"א מהו' **אלידן** שו"ב ממחנינו, כולם יתברכו ויאריכו שנותיהם, תארכנה פארהיהם, ויבלו בטוב ימיהם, ירום קרנם מעלה, והורה וגרולה בקנה אחד יעלה, סלה.

קצת מראשי תיבות הבאים בשני חלק הספר הזה מס' שו"ת. גם שארי ראשי תיבות.

א אע"פ, אומנם אפילו. אף"ה, אמונת שמואל. אהם"מ, אלכסוה משפט. או"ח, אורח חיים:

ב בלה"ט, בלשון הימיני. ב"ח, בית חילק. ב"ש, בית שמואל. בית הכנסת. ב"ת, בית יעקב. בע"ז, בענין זה. בע"מ, בעלי מיים. בה"ב, בעלי מיים לו בעל חוב. בל"ל, בלבלל מלכתי. בס"ד, בסמיים בלם. בלה"נ, בלה הגולה. בע"כ, בעגלה כפים:

ג נ"מ, נלגול שבועה. נ"פ, נע פסוע. נ"ש, נפעא שמואל:

ד דב"ר, דברי ביבוח. דמ"ש, דלך השוכה. ד"מ, דלך מצוכה. ד"מ, דלכי משה לו דיני ממוכות. דו"ם, דלישה ופלישה. דה"ם, דלך המיים: הל"ק, הלכות קטנות. הגדו"ם, הנהגת דלישה ופלישה. הע"מ, העלם הלם:

ו וסה"כ, וסד הכתן:

ז ז"ב, זה בוכר. זב"ל, זה בוכר לו למד:

ח ח"ש לו מנ"ם, המדת שלמה. מ"מ, הלקח מחוקק. מ"ל, מכס לבי. הי"ב, מדושי הבשב"ם. הו"י, חוות יליר. מכ"ם, מכתם מלם. הכ"נ, הכס לבינו נגשון. מ"ם, הכס קמם. הו"מ, חושן משפט:

ט עו"ב, טוטן ונטען:

י יו"ד, יוכה לעה. י"ש, ידי שמיס:

כ כב"י, כנסת יחזקאל. כס"ד, כסף הכסקנא. כ"ג לו כנה"ג, כנסת הגדולה. כ"י, כתיבת יד. כ"פ, כמה פעמיס לו כמה פוקפים:

ל לח"מ, לחם משנה לו לחם מוחות:

מ מ"ק, מהדורא קמא. מ"ח לו מה"ח, מהדורא מניגא. מהכי"ע, מו"ה יוסף טולידי. מ"מ, מגיד משנה. מבכו"י מבכורת יעקב. מ"כ, מלכש כשה. מל"מ, מלכה למלך. מש"כ, משיבת נפש. מ"ע, מנחם עזרי' לו מנחם עני. מהכשד"ס, מו"ה שמואל די מודיגל. מוהכיב"ל, מו"ה כ"י מן לב. מת"ל, מחנה לפניס. מע"ה, מסגרת השולחן. מהכמ"ל, מו"ה מליר לונלין. מהכמע"ש, מוהכ"מ לבעקאל. מהכמע"כ, מו"ה מליר מכוונבורג. מ"ש, מקום שמואל. מבוחיל"מ, מחנה שבועה ולינו יכול לישבע מלכם. מ"מ לו מו"מ, מורה מקלם. ממ"ל, ממקום לחמ. מקמ"פ. מקול מיים פייס. מק"מ, מקול מיים. מעי"ע, מעבדי יום טוב:

נ נתה"מ, נחיבות המשפט. נו"ב, נודע ביהודל. נ"י, נעוקי יוסף. נ"ל, נעמת לדם. נק"מ, נקיעת מצן. נמ"י, נחיב יס. נפה"מ, נפש המייס:

ס ס"מ, ספק ספיקא לו קוף קיטן. ס"ע, סדרי טהרה:

ע עי"ז, עטרת צבי. עו"ג, עוד פוקפיס. עפ"נ, עבודת הגלגולי. ע"מ, עץ מייס:

פ פמ"ל, פניס מאירות. פ"מ, פרי מגדיס. פו"כ, פרי וכבי. פ"מ, פתחי תשובה. פרע"מ, פרי עץ מייס:

צ צ"ל, צמח לדק:

ק קלוה"מ, קלות המוקן. קה"י, קהלת יעקב (לו מהגאון דליקא בעל המחבר ספר חוות דעת לו מהגאון ר' יעקב דקאלין). קס"כ, קיצור מקצו כהן (והוא בחוליס וחומיס). קב"ח, קבלת חכס:

ר רו"ח, רוב פוסקיס. ריב"ש, ר' יחזק בר ששת. רי"ו, רבינו יהומ. רש"כ, ר' דוד כהן. רדב"ז, ר' דוד בן זימרל:

ש שתי"ע, שתילת יעב"ץ. שו"ת כ' יעקב בן בבי עטרין. שבו"י, שבות יעקב. ש"ח, שערי חשובה. שמ"פ, שתל פוסקיס. ש"ל, שיבת ליון. שה"ת, שבועת התורה. שה"ש, שבועת היסת. ש"פ, שוה פלוגה. ש"ד, שבועה דלוי"ייפ:

ת תשב"ץ, תשובות שמעון בר לתת. תו"כ, תורת כהניס לו תוספת כתובה. ת"כ, תבלי כתובה לו מקצו כהן. תק"כ, תקיעת כף. תו"ח, ק' תורת חייס לו תו"ח תורת חייס. תוי"ע, תוספת יום טוב:

ו ואפי' אחר שיצא י"ח מ"ע זאת על אופן שנתבאר ס"ח מ"מ (לח) אסור לישב בלא אשה ולא עוד אלא שמחוייב מד"ס ליקח אשה (לט) בת בנים אף שיש לו זכר ונקבה מאשתו הראשונה (ועי' צמ' נכלי יוסף להגאון מיל"ח סעיף ח'), דעיקר כוונת ה' במצוה זאת להכלית הבריאה להוליד בנים שיהיו דבקים בתורתו ובמצותיו ואולי יצליח בבנים שיזיד לעת זקנתו שיהיו יותר מוכשרים לזה גם כי הטבע מסכים לזה (מ) דהכונות ומזג הזולד חלוי בכוונתו ומחשבתו בעת הזוג כמ"ש המחקרים וכמש"ה לקמן נתיב ט' וזה ידוע כי לעת זקנתו אחר חצי ימיו הגוף הולך וחסר והולדות החומר ורתיחת דם הבחרות מתמעט לאט לאט לזאת הבנים אשר יולדו לו או בקרוב שיהיו מוכשרין יותר לדבק בו ית' לבל יהיו נאחזין בעבותות האוות הגשמיות ועיין לקמן נתיב י"א, ולדעה כמה רבבתא התקינו חז"ל כעין דאורייתא דס"ל דאף ביש לו בנים (מא) מותר למכור ס"ת כדי ליקח אשה בת בנים ויש (מב) חולקין בזה וכן נראה קצת דעת האחרונים:

ז והואיל ועיקר מצוה זאת אינה כ"א מדרבנן אם כבר יש לו בן ובת לכן הקילו בזה בכמה דברים כגון מי שעוסק (מג) בהורה ומתירא ליקח אשה פן יתבטל מלמודו דא"א לבטל מפו"ר לגמרי כ"א ע"פ פרטים הרבה אבל כאן לכ"ע הרשות בידו כל שבטוח (מד) שלא יבוא לידי חטא והרהור ח"ו:

ח ואפילו בסתם בני אדם לפעמים הקילו בענין זה כגון מי שיש לו בנים הרבה מאשתו הראשונה ומתירא ליקח אשה משום קטטות שיהי' בין בניו ובין אשתו (מה) הרשות בידו ליקח אשה שאינה בת בנים אבל מ"מ אסור (מו) לישב בלא אשה כלל משום חשש זה דכיון שהאיסור הוא פן יבא לידי הרהור עבירה שעון זה חמור מאוד לכן אין שום צד היתר בעולם דהרי אנו רואין שהחמירו ע"ז יותר (מז) מעל מ"ע דפו"ר ולשבת שאם דבקה נפשו בתורה לגמרי כב"ע שאין עליו עון של מ"ע דפו"ר אעפ"כ אם אינו בטוח שיהי' נקי לגמרי משמץ הרהור עבירה אסור בכל אופן כנ"ל ומכ"ש לשאר כל אדם. וכן אף אם מכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד (מח) אסור לו לישב בלא אשה אלא יקח אשה שאינה בת בנים ולהרבה פוסי מהבר אף למבור ס"ת וליקח אשה שאינה ב"ב אם א"א בלא זה:

ט מדינא דש"ס נושא אדם כמה נשים (מט) כל שיכול לעמוד בסיפוקיהן והוא שיהיו כולם בסדינה אחת (נ) אך חו"ל השיאו עצה טובה שלא יקח איש יותר (נא) מד' נשים כדי שיגיע לכ"א עונה בחודש:

אך

(לח) יבמות ס"ה ע"ב ורמב"ם פ"ט מה' אישות ה"ב: (לט) יבמות ס"ה ע"ב ורמב"ם פ"ט מה' אישות ה"ב: (מ) כבר הקדימו בזה הכתב מחכמים ועיין בצל"ח ובמ"ש לקמן בנתיב ט' וי': (מא) וכן דעת הרמב"ם וכנ"י כ"מ: (מב) ס"ג מחניתן דלא כר"י והמתבר ועי' בח"מ ס"ק י"ח: (מג) לחכונים מחבר' מהר"ם מינץ ופשוט דבשופן זה וודאי שרי: (מד) מבואר פ' הכ"ל הל"ג וכל שלימו בעוה מפחוי היכר לסור לכ"ע וזה פשוט כרמשמע בש"ס הכ"ל: (מה) רמ"ח מתה"ד סימן רס"ג: (מו) ס"ס דבני להמירו לו ליקח לכבון לבעבד לו מים לבל לא ניבא לידי עבירה: (מז) וכן העלו החכונים דליקח דהרהור עבירה ממוד מעשה דלכאורה יבוא לך לסתם כדמקח מהרי"ו סי' ק"ל ומה"ד סימן רס"ג: (מח) כמ"ש בשם כמה גדולים ועי' בשו"ת מהר"ם מינץ סי' ק"ל: (מט) יבמות ס"ה ע"ב ורמב"ם פ"ט מה' אישות ה"ב: (נ) דלי לא"ה לסור כדלימא יבמות ס"ז לא שמ לד' בו' ועי' בקמן נתיב ג': (נא) יבמות ס"ב ע"ב עובדא קמ"ל:

דרך תשובה

ומעשה הכ"ל מ"ש מין ענין בזה שמוסיפין בתו"ל ותו ליכא למימר ענין תו"ל גורם ומעשה שמתה, וכ"ז כתב בתה"ק סי' מ' דק בתי"ת מפקק כן להלכה למעשה ע"פ מה שמצאתי בכיוצא בזה וכו"ל מה תהלה לקבל בתי בלעון חזי יתן לה כל תו"כ וח"ל חזי מותב לו ליתי לחתת ע"פ היתר ממעשה דבניס (וח"ל להסלים כתובה על זמן שתהלה לקבל גיטה ול"ל להסלים להיה לחוסה) ע"ש וכן מפקק הגאון מ' בצלאל בעל תורת יקותיאל עיין בספר ובס' סכהן סימן ל"ד ועיין בספר שתית יהודה בתי"ת. ועיי' בספר תפלתה יבצלאל בסל"ב מקליוות סי' ל"ז שסלהיך בתי"ז מכתים תשובות ע"ש, ואני הצעיר סלהכתי בתי"ז בתשובה בחוך (וכוצא בה בל"ת ע"ש). ובפוע לפי סוף בחופן שם"ח לו ליתי לחתת כ"ז שבתשובה עתו שהי' מתיר לגבשה בתי"ב (אף לבעיתתי מתיבת לי' גיכוסין בתי"ב כמשית"ל) כמ"ש בתה"ק סי' ח' ועיין לקמן מו"ל גוכס ומעשה שמתה, וכ"ז כתב בתה"ק סי' מ' דק בתי"ת מפקק כן להלכה למעשה ע"פ מה שמצאתי בכיוצא בזה וכו"ל מה תהלה לקבל בתי בלעון חזי יתן לה כל תו"כ וח"ל חזי מותב לו ליתי לחתת ע"פ היתר ממעשה דבניס (וח"ל להסלים כתובה על זמן שתהלה לקבל גיטה ול"ל להסלים להיה לחוסה) ע"ש וכן מפקק הגאון מ' בצלאל בעל תורת יקותיאל עיין בספר ובס' סכהן סימן ל"ד ועיין בספר שתית יהודה בתי"ת. ועיי' בספר תפלתה יבצלאל בסל"ב מקליוות סי' ל"ז שסלהיך בתי"ז מכתים תשובות ע"ש, ואני הצעיר סלהכתי בתי"ז בתשובה בחוך (וכוצא בה בל"ת ע"ש). ובפוע לפי סוף בחופן שם"ח לו ליתי לחתת כ"ז שבתשובה עתו שהי' מתיר לגבשה בתי"ב (אף לבעיתתי מתיבת לי' גיכוסין בתי"ב כמשית"ל) כמ"ש בתה"ק סי' ח'

ועכ"פ בלא"ה לעתו שתין להתיר בתתה י' שניס ועיין לקמן בתת"ם בתק"ה ועיין בצת"ע ס"ח ס"ק כ"ג שתצית בתם מהכת"ב בתי שעלה לא"י ולא בתתה תתתו ליבא עתו ותינו רוצה לבתל לא"י בתת תתתת תת"ג תת"ב תתיב לו שיתלה לה גע ע"י שלית לתת תתתת תת"ג תת"ב תתיב לו שיתלה לה גע ע"י שתלית לבבל גע ותין בידי תצו' תהנית"ע לעיין בו לך בעיבר בדבי תהנית"ע בתבבת"ע בתוך (ובוצא גם בל"ת ע"ש). ובפוע לפי סוף בחופן שם"ח לו ליתי לחתת כ"ז שבתשובה עתו שהי' מתיר לגבשה בתי"ב (אף לבעיתתי מתיבת לי' גיכוסין בתי"ב כמשית"ל) כמ"ש בתה"ק סי' ח'

לידי

ן ואחר שנשא אשה בזמן הראוי לו מחוייב לקיים העונה (כ) כאו"א לפי עונתו המבואר לקמן נתיב י"א ואע"פ שאשתו מחלה לו ונתנה לו רשות לבטל עונתה דאז אין עליו ציווי של עונתה לא יגרע מ"מ מחוייב כ"א לקיים בפי עונתו שיה"ל מצד מ"ע של פו"ר כ"ז שלא קיים פו"ר ע"פ ד"ה כמשי"ת ס"ח (ועיי' בל"מ):

ס אע"פ שנת' לעיל דמצוה מן המובחר להשיא את בנו כל מה שאפשר לו להקדים מ"מ לא יקדים להשיאו כל שהוא פחות מבן י"ג שנה דאז י"א (כא) דהוא בעילה זנות [א] (כב) ויש מהירין בשנת י"ג (ועיין בלח"ם):

ף וכיון שנולדו לו זכר (כג) ונקבה הראוים (כד) להוליד בין שהם עצמם קיימים בין שמתו והניחו שניהם זכר ונקבה יצא ואין חילוק בין שהזכר הוא מהבן והנקבה מהבת או להיפך רק שיולידו שניהם ויצאו מהם זכר ונקבה (כה) אזי קיים מצות פו"ר. ויש (כו) חולקין ואומרים דכל שהן באים מבן ובת אע"פ שהם שניהם זכרים בבר קיים מצות פו"ר. ויש מוסיפין (כז) דאפילו בשתי נקבות שיצאו מבן ובת מהני וכ"ז דוקא כשהולידו שתיהם אבל אם אחד מהם הלך עירהי אע"פ שהשני הניח בן ובת לכ"ע לא יצא (כח) וכן אם ה' לו (כט) שני זכרים אע"פ שהם הולידו בן ובת לא יצא:

צ והואיל שצווי הקב"ה במצוה זו בשביל קיום מין האנושי ולהוליד בנים עובדי ה' לכן אסור למי שלא קיים מצות פו"ר ליקח איילונו (פי' שיולד סריס) (ל) שנקרא פיכה לחויס להוליך ויכ לה קיימניך ע"ז) או זקנה או קטנה. וכן אם נשא אשה ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה מחויב לגרשה כאשר יתבאר (ועיין בסוה"ע סיימן קכ"ד) ולקחה אחרת כדי לקיים המצוה כתיקונה. ומדין הש"ס היו כופין אותו (לא) ע"ז מ"מ בדורות האלו (לב) לא נהגו לכוף בכ"ז (לג) ל"ש בחו"ל ול"ש בא"י ואפילו להתחילה לא נהגו לדקדק בעניני הזווגים ולמנוע אותו מליקח אשה האסורה לו מצד בטול מ"ע ואת וכן בעניני שאר הזווגים (לד) שהזהירו חז"ל בת ה"ח לע"ה וכה"ג כאשר יתבאר. ולא נהגו בהי דינין של ישראל לדקדק זולת אם אסורה לו (לה) מצד איסור ערוה דאורייתא או דרבנן או שאסורה לו מצד איסור קדושה כמו גרושה לכהן או מצד הפסולין לבא בקהל כמשי"ה ע"ז כופין בומה"ז ג"כ. ואף באלו שאין כופין מ"מ בעצמו וודאי דמחוייב למנוע מכל הנ"ל ואפי' בדיעבד כמו בנשא אשה ושהתה עמו עשר שנים (לו) מחוייב לגרשה ובפרט די"א דאף בזמה"ז [ב] כופין ע"ז (לז) (ועי' בציוני הגר"ח סק"י וצ"ע ס"ק קכ"ד ועי' בל"מ):

ואפי'

(כ) כמצ"ס פע"ו מה' לימוח כ"ל ועי"ש במ"ע: (כא) כן דעת הכמצ"ס וכן פסק בשו"ע סעי' נ': (כב) דעת הפוסי' והלח"ם ועיין ב"ש סק"ג: (כג) יבמו' ס"ה: (כד) לאפוקי אם היה הבן קרוע כמוחזק בבכוריים שם ב"ב ג' לו: שנקב' לחיינו' כלאים' בילוצאל' ופסוע בכל הפוסקים: (כה) זו היא שיעת הכמצ"ס והי' לו גילפל לחלק בגמרא עיין בתוספות ובלחוני הגר"ח: (כו) כן דעת הפוסי' ועו"ש בנילפא ש"ס שלנו דף הכ"ו וש"ס בכל לבפל וע"ש פוס' וב"ש סק"ס, ובלע"ל דדבכי הטור בהפוס': (כז) ס"ג ע' הגלח ע"י ועי' ב"ש סק"ט: (כח) מפורש שם בש"ס דכ"ע מיהת הכי מהד לה: (כט) ד"ה ופשוט: (ל) מהל' דיבמו' פ"ה דלאמרי' בשהתה עמו שנים כו' ובילפא לה מהגלח לאלישי כו' וכ"ש עקרה לגמרי ונקבה: (לא) כמוכח ע"ז לאמר כד מחליפא ס"ש לפי' כמ"ש תמה ושהתה עמו ועיי' עוש"ע סי' קכ"ד סעי' י': (לב) הגמ"ש הוליא כ"ו מהטו' הכיב"ש סי' כ"ו ובעצ"מ סק"ס נס הגל"ח בביאוכיו דמה לחייסם ועיי' ב"ש פוף סי' קכ"ד: (לג) פו' די"ש דבשהתה עמו שני' מהו"ל לקן"כופין מטוס לקן יפיצם מו"ל מן המקין עי' בעוה וב"י סי' קכ"ד ודעת הפחכוכי שנס בל"י לקן כופין: (לד) כ"ז בל"מ ובהמ"ל הכ"ל: (לה) שם ופסוע ועיין בנחיב ג': (לו) פשוע בפוסקים וכ"ל מש"ס: (לז) כן משמע בגמ' פ' הבע"י וכן לכמה פוסקים מחכוכים מוחב לבפל בעה"ב לף בזמה"ז ועי' בב"ש סי' קכ"ד ועי' בקל"ה ועי' בדמ"ש:

דרך תשובה

[א] עיין בתשו' כנ"י סי' כ"ה דמילף מדכתי דוולמי לקין לשיקוט מלך שבעילה היא בעילת זנות רק משום לידוע לקין קנין כלוס בקרקעות ואפי' בעבילעלין רק משום כדי שיוי לכן לקין כתובה שלו כלוס ויבשא עם אשתו בלא כתובה אבל לא לשני שיקוט מלך שבעילה זנות גמורה עכשיו שכתובה זאת בלתית לקין מכם ש"מ שבשלקין, ולא הבתי לאתי לא מהני קנין לשני שבר קנין גמור על קרקעות שלו כל שים לו קרקעות וק"ל, ובשפר ש"ו תוס על עיקר דבריו ע"ש שבשלקין זה ועיין עוד ש"מ בענין זה בסי' מ"ג ועיי' בל"מ סי' ד' ועיין מ"ש בזה בתיב ג' ס"ו ועיין בל"מ בענין זה בסי' מ"ג ועיי' בל"מ לענלות לל"י ויפיל דוסה תלת בלא כתובה כמבואר בסי' ע"ה ס"ג רק דבזה לבד שמו מוכיח על הפוסקים שפסקו דעבשיו שים שכנות דשכיח לא כפיכן לותה ועל דעת הכ"מ שהובא בתוס' שלפי כתובות דעבשיו לימה מנוה כ"כ לענלות לל"י לבל כאן מ"מ לא שלנה שלימה מוויבת לענלות לל"י

משעה

קל"ד סק"ח). והמנהג בכל מדינות אלו [ו] שמחתירין לצורך גדול כגון אם נשתטית אשתו שאינה בת גירושין או שהיא מחוייבת לקבל גיטה ע"פ ד"ח ואינה רוצה או מחתירין לו לישא אשה אחרת ע"פ דעת גדולי הדור ואם יסכימו לפי ראות עיניהם (ז) הן לגרש בע"כ [ז] והן להחזיר לו לישא אחרת יצרפו בהיהר זה [ח] מאה רבנים מג' מדינות וישלישׁ מקודם מה שחייב לה [ט] ע"פ ה"כ וה"כ

ואו

(ז) כ"ז דעם הב"ח וכן הסכימו כל המחבורים חלף בזמה"ז די"ל דלין המיקוד כ"ל מלד המנהג פ"ת לין מחיכין לו כ"ל על לוחן הכ"ל ועי' ג"ם סי' קכ"ג וס"ת ס"ק כ"ז ועי' סי' קי"ם:

דרך תשובה

מסל"ת מלובלין סי' ל' לענין אם שנולד לה אם"כ מולה נכפה כ"ל ע"ם הכתב פרטיים שזה:

[ו] שמחתירין לצורך גדול וכו'. עיין בתשובת נודע ביהודה מה"ת לכאי' ו' ע"ל אמל שהלכה למעשה שאני לעבון היל ושני ניים ושהתה שנוים שנים ואין קול ואין קנב וכתב למעשה סר"ב לין להחילו לנותנין לבן ובת חזקת חיים, רק דים להקל משום דיומב בלא למה ע"ם וחייב להיחו לומר שזה לא היתה ולא לילוק, וכן בכיונן שלח"ו שם שהשאל ג"כ בכיוצא שזה ולא עול לולא שנם סי' ג"כ שלים סכון בעניות ודעת השואל סי' להחיר דלעי' להא לגיטין ל"ם בהסיל שנפה לכבו לת כנב והוליאה לחיות משום לנבגו בה מנהג הפקר ובעבי בה חיבאי לילוחה והוא מולק ע"ו ומשום לשם היו מועלין עמה כנים ומשמבו כלוכנים משום להיל מולנת עלמה לזנות כמ"ם התום' שנת קף ל' וגיטין מ"ל ע"ב תוס' ל"ה כופין ולכן לא לנה להחיר ומעשה זה רק לשם כי' לד לאמר להחיר שעל לאמר העיד שמתה לשמו ולכן ליידל שם להחיר ע"ם ועיין בתו"ב מה"ת סי' קנ"ו שפקפק על דבריו שם בשיזה עניינים הנלוון משל"ם ז"ל וע"ם ועיין ע"ז בל"ת בשולך לפקפתי ע"ז ועיין בתשו' מהרש"ל סי' ע"ם לענין שלשתה לם ממנת תשנינים ג"פ לם לשלי לנשנה בע"כ ועיין בת"ל סי' קפ"ז ובל"ע בי' קי"ז ובשתשובים שם בענין זה:

[ז] וכן להחיר לו כו'. ולכיך להחייב מחוד בעניינים אלו ועיי' בתשו' מהרש"ל בי' ע"ם סל"ל בשמנע התשו' שם הביא תשו' הקלמונים בע"ז לענין שטען לחל שיחילו לו המרם משום ביטול פו"כ. ושבינו מוטב להפקיע נפש לחת מיסלול מלעשות קלקול לדוכות הבחים וכו' ע"ם בשולך (ועיי' עוד בים"ם פ"ו סי' מ"ב ס"ם לענין לי מרגו"ם נקבע על זמן), ודע דלפי קלת דעת השלמונים יותר טוב להחיר ביטולין בע"כ מלהחיר ב' נשים עיין ב"ם בסי' קי"ו ועיין בח"מ סי' ק"ע סק"ז מה שהביא בשם תשו' מהר"ם פדווחה סי' י"ג ועיי' עוד שם סי' י"ל, וי"ם וק"ל, אבל הגלוון בעל נו"ב מה"ק סימן ל' בתב דוולבי יותר טוב להחיר לו ליהא ב' נשים מלהחיר גיטין בע"כ דעל לחיבור ב' נשים יש הכתב דיעות שהלף זמן של מרגו"ם רק אחרו מוסיפים ממנהג בני קדושים כמ"ם הכתב"ם ל אבל גיטין בע"כ ממילא (ועיין בתשו' הר"ן סימן ל"ם) ולכ"ע לא קבע טוס זמן ולחבור לעולם מלא מל"ג רק בעובדת על ל"ת לחינה לחבוה עליו מסל"ת מלובלין סי' ל' לענין אם שנולד לה אם"כ מולה נכפה כ"ל ע"ם הכתב פרטיים שזה:

[ו] שמחתירין לצורך גדול וכו'. עיין בתשובת נודע ביהודה מה"ת לכאי' ו' ע"ל אמל שהלכה למעשה שאני לעבון היל ושני ניים ושהתה שנוים שנים ואין קול ואין קנב וכתב למעשה סר"ב לין להחילו לנותנין לבן ובת חזקת חיים, רק דים להקל משום דיומב בלא למה ע"ם וחייב להיחו לומר שזה לא היתה ולא לילוק, וכן בכיונן שלח"ו שם שהשאל ג"כ בכיוצא שזה ולא עול לולא שנם סי' ג"כ שלים סכון בעניות ודעת השואל סי' להחיר דלעי' להא לגיטין ל"ם בהסיל שנפה לכבו לת כנב והוליאה לחיות משום לנבגו בה מנהג הפקר ובעבי בה חיבאי לילוחה והוא מולק ע"ו ומשום לשם היו מועלין עמה כנים ומשמבו כלוכנים משום להיל מולנת עלמה לזנות כמ"ם התום' שנת קף ל' וגיטין מ"ל ע"ב תוס' ל"ה כופין ולכן לא לנה להחיר ומעשה זה רק לשם כי' לד לאמר להחיר שעל לאמר העיד שמתה לשמו ולכן ליידל שם להחיר ע"ם ועיין בתו"ב מה"ת סי' קנ"ו שפקפק על דבריו שם בשיזה עניינים הנלוון משל"ם ז"ל וע"ם ועיין ע"ז בל"ת בשולך לפקפתי ע"ז ועיין בתשו' מהרש"ל סי' ע"ם לענין שלשתה לם ממנת תשנינים ג"פ לם לשלי לנשנה בע"כ ועיין בת"ל סי' קפ"ז ובל"ע בי' קי"ז ובשתשובים שם בענין זה:

[ז] וכן להחיר לו כו'. ולכיך להחייב מחוד בעניינים אלו ועיי' בתשו' מהרש"ל בי' ע"ם סל"ל בשמנע התשו' שם הביא תשו' הקלמונים בע"ז לענין שטען לחל שיחילו לו המרם משום ביטול פו"כ. ושבינו מוטב להפקיע נפש לחת מיסלול מלעשות קלקול לדוכות הבחים וכו' ע"ם בשולך (ועיי' עוד בים"ם פ"ו סי' מ"ב ס"ם לענין לי מרגו"ם נקבע על זמן), ודע דלפי קלת דעת השלמונים יותר טוב להחיר ביטולין בע"כ מלהחיר ב' נשים עיין ב"ם בסי' קי"ו ועיין בח"מ סי' ק"ע סק"ז מה שהביא בשם תשו' מהר"ם פדווחה סי' י"ג ועיי' עוד שם סי' י"ל, וי"ם וק"ל, אבל הגלוון בעל נו"ב מה"ק סימן ל' בתב דוולבי יותר טוב להחיר לו ליהא ב' נשים מלהחיר גיטין בע"כ דעל לחיבור ב' נשים יש הכתב דיעות שהלף זמן של מרגו"ם רק אחרו מוסיפים ממנהג בני קדושים כמ"ם הכתב"ם ל אבל גיטין בע"כ ממילא (ועיין בתשו' הר"ן סימן ל"ם) ולכ"ע לא קבע טוס זמן ולחבור לעולם מלא מל"ג רק בעובדת על ל"ת לחינה לחבוה עליו

(עיין בח"ם בסי' ע"ז) ע"ם שהלריך הכתב בע"ז:

[ח] ומה הכתב. עיין בנו"ב בתשו' מהורת ללבו דוולק בשים מלא לחילו בלוחדים מופלגים הלחוים לנלק בפי לוחת הב"ד שבעיר וכן נוגע בשאל בתשו' לחבורים ופשוט, ועיין בתה"ת סי' ק"ג ועוד בתה מקומות שבתב דבעי דוולק לוחדים מופלגים הלחוים להולחה ע"ם:

[ט] ע"פ ת"כ ותו"כ. ולייה הב"ח בסי' קי"ד וז"ל ולכיך להסלים

(נג) כ"כ הגמ"י דעיקר מקומו בפ"ב קנעה ולפ"ז בפ"ב ליסו', וכ"מ להקל בזה עיי' בד"מ ובדה"ח: (נד) הסכמ' הכמ"ם וכל המחמירים והמיקלו מלוד בע"ח כתבו יבולפ"ז בד"ה בדמ"ש יעו"ש ובפרט ד"ל דלפ קבע זמן עיי' בשכ"י פ' ל': (כל) מהכם"ל ומ"ש: (נה) ק דעת הכמ"י ומהכ"י מיקל פי' ק"ל והגמ"כ: (נו) בשב"ל בהגו' סימן כ"פ ומהכ"מ פדוולפ בהגו' פי' י"ע וב"ש פ' קכ"ד ועוד בשכ הגו' בע"ח ועיי' בה"ט סק"ח:

וך אך בזמה"ז אסור ליקח שתי נשים מצד חרם דרגמ"ה ששקד על תקנה בנות ישראל שלא יבואו [ג] לידי איבות וקטטות (נג) והחרים הוא בצירוף חכמי הדור

[ד] שלא ליקח אשה על אשתו ומדינתינו הן מאותן המקומות שנתפשטו תקנותיו ואף שיש אומרים שקבע זמן לחרמו עד סוף אלף החמישי ס"מ התקנה (נד) במקומה עומדת בכל מדינות אייראפא וכל הפורץ גדר כו' ואפי' בדיעבד אם נשא ב' נשים כופין אותו בחרמות ונדויין להוציא אחת מהן והשניה הרחה מפני הראשונה זולת אם חרצה (נה) הראשונה לקבל גיטה מרצונה הטוב:

מן וכל כך החמירו בתקנה זאת עד שי"א שתקנת רגמ"ה חלה אף במקום (נה) מצוה כגון ביבמה במקום שנהגו ליבם או בנשא אשה ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה דאין מחזירין לו לישא אחרה על אשתו ואין מחזירין לו גם לגרש בע"כ ויש חולקין (נו) ואומרים [ד] שבמקום מצוה לא גזר כלל (ועיין לקמן בסוס"ע פי"ס סעי' ו' ופימן קכ"ל

דרך תשובה

[ג] לידי איבות וקטטות. ובמצו' מצכנות יעקב פי"ל לעמו נוטה לעיקר תקנת רבנו"ם הוא מקום לכלל לליסולל מקום קיי"ל לסקול ליפל ג' כשים זב ונדיעות עי' בקיצ ל"ב ולמו מעולגלין בגולה לכן יש לסום שפל יכל ויקל לסקל בנדיעה מסקל וכו' ע"ם ולמי סלעיל הקשיתי ע"ל זה ופלפלתי בע"ז ובמצו' כ"י ויתבאר בפ"ח פי"ה ועי' בד"מ מ"ם בזה:

[ד] שלא ליקח אשה וכו'. ולענין אם מוכן מכס לכ"ג סף בשלוסה לו לוולק בשלוסה ובפקק הסו"ע בלן ס"ו בשל ק"ל ושוסק ס"ג מקול דין זה ועיין בשם"י וב"ש סוסק ק"ל ושוסק ס"ג מקול דין זה ועיין בשם"י וב"ש ס"ק כ"ב מה שפיקפו בשכי הסו"ע ועי' בשכי בעל המג"א לסע"ז בשם ק"ק ט"ו ע"ש ע"ח ועיין בשם"י מ"ש בשם הסו' שג"י ק"ל סיימן ל"ב וס"ק פי' ק"ב ומהכ"מ סיימן ל' ובמצו' מכס בפי פי' ק"ל מעה על הכמ"ל שבשלו ובשיל הכשה לסלוסים למכגמה"ג נוהג לף בשלוסה עיין שם ועיי' במצו' שג"י מ"ל פי' ג"ב וס"ם ק"ב שסיכין קולייעו וייש"ב בעל הכמ"ל ע"ם ועיין כה"ג בהג"ה לות ק"ע ועיין במצו' שיש ליון מבן הגאון בעל נודע ביהודל ע"ם בפי פ"ם ופ"ע שהלילך בזה הכשה. ועיין שם לסקול לגכשה בע"ב לו לא עיין במ"ל פ' כ"ג מהל' לישות ועיי' במצו' ס"ל בפי ק"ע שהתפלא מלוד ע"ל הכמ"ל פי' ק"ע בעה שבשב דמי שבפלא לו יבעה לסקול ליקח לשה עד שילמוץ ליבעתו מלא מל"ג ע"ם שהכשה להקשות עליו וקלכתי מעשה מעולף בהקלמה. וכן בכל ענין לסל"ג לף שיש בענין זה הכשה בצו' לסלוסים קלכתי ליון שלבל זה בעשה לעולם ע"י גדולי הדור ומכוים, לף נלתי לעורל לב המעיין בלילה בכלים. ועל להבקעה לסלוסים למבגמ"ה לקלקפתף לבגכף מוגש (עיין בשו"ע בק"ב מ"ם בשם הל"ק). והסולך ממקום שלין נוהגים שהי בשים למקום שלף נתפשטה התקנה לסלוס ליקח שם בלילתו בשכי הסו"ע בפ' כפ"ם בעי' כ"ע. ועשתם לף שם לף הי נסוי לשה לשם ממקום הלסלוס בק

או חללה לכהן משום דכל הנושא אשה שאינה הוגנת לו הוין לי' בנים (ג) שאינם מהוגנים וכשהקב"ה מעיד על כל השבטים אינו מעיד (ג) עליו:

ב הא דאמרינן הנושא אשה פסולה הוין לו בנים שאינם מהוגנים אין בזה (ד) חילוק בין שנושא מחמת ממון ובין שלא מחמת ממון אבל אשה שאינה פסולה אין עליו איסור אם נושאה מחמת ממון:

ג מי שרוצה לישא אשה פסולה בני משפחתו יכולים לעכבו ואם אינו מציית להם יעשו ביניהם איזה דבר סימן שלא יהערבו זרעו בזרעם:

ד מי שפסקו לו ממון הרבה בנדניא וחזרו בהם לא יהרעם על כלתו בשביל זה. ולא יתקוטט בשביל נכסי אשתו ומי שעושה כן אינו מצליח והיוזג אינו עולה יפה ואל יכסוף אדם (ה) שיחנו לו הרבה מוהר ומתן כי אין זה עיקר מה שנותנים לאדם נדוניא אמנם כאשר ייטיב דרכו וימצא חן וחסד בעיני אלקים ואדם אז בכל אשר יפנה יצליח וזה רכושו של אדם. ואף גם זאת שהממון שלוקחים בנדוניא אינו ממון של ישר ואף שמותר ליקח ממון מ"מ אסור לצער עצמו וכלתו בהעדרם אלא (ו) יקח מה שיקח וברצון הטוב:

ה כל (ז) המשפחות בסתם [א] בחוקת כשרות הן ואין צריך ראי' אלא לענין חשד כהונה אבל לישא ממנה מותר מן הסתם ואעפ"כ אם ראה שהי' משפחות מתגרות זו בזו או משפחה אחת שהיא בעלה מריבה המיד או ראה איש שהוא עז פנים ביותר ומריב עם הכל ומחרחר ריב ובעל מצה (עיי' ב"ש סק"ל) ראוי להתרחק מהן בכל מה דאפשר דזה סימני פסולות הן. ושלשה סימנים יש לישראל ביישנים רחמנים גומלי חסדים וכל מי שאין בו סימנים הללו (מ) יש לחוש הרבה דלאו מזרע ישראל הוא (עיין בל"ת) לכן כל איש הפוסל באחיו וקורא אותם ממזרים ועבדים חוששין לו (ט) שכל הפוסל בזמומו פוסל (עיין כ"ז קידושין דף ע' ושם"ח ועי"ן):

ו משפחה שהעידו שנים (י) עלי' שנתערב בה ממזר או חלל או שאר פסולים בודק ד' אמהות שהן ח'. אמה. ואם אמה. אם אבי אמה. ואמה. אם אביו. ואמה. אם אבי אביה ואמה. כ"ז בכהנים ובישראל מוסיף עוד ב' (יא). ובאבות אין צריך לבדוק משום דאי הוי כדהוי מנצי הוי אמרי. אבל נשים לא מנצי ביוחסין [ויש עוד כמה חילוקים בדינים אלו אך מפני שאינם נצרכים ב"כ בזמה"ז לא העתקתים כי בעו"ה בטל היוחסין ואין איש שם על לב בזה ובפרט אם מרבים לו מוהר ומתן ואין פונה לדברי חז"ל לעולם יסכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח שאין אשה כ"א לבנים והוא רחום יכפר עון]:

ז מדין התלמוד כל שקורין לאחד מישראל ממזר או נתין או שאר פסולים והוא שוחק מוכח שכן הוא (יב) וחוששין לו ולכל משפחתו אלא א"כ ברקום בראוי אבל דעת האחרונים (יג) שזהו דווקא בימיהם שהי' ב"ד מזדקק לכל מי שמבייש חבירו אבל עכשיו אדרבה הבולם פיו בשעת מריבה ה"ז משובח אא"כ קורין אותו שלא בשעת מריבה דבר פסול והוא שוחק ואף בזה י"א דדווקא (יד) בצווח על אחר ושוחק על פסול זה אבל אם שוחק על כל מה שאומרים עליו א"צ לחוש ע"ז וכ"ז דווקא אם אומר עליו איזה פסול כמו נתין או ממזר אבל אם שומע חרפתו (טו) בשארי דברים ושותק אדרבה סימן שהוא מיוחס:

ח לעולם (טז) ישתדל אדם לישא בת ת"ח לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור לא מצא בת גד"ה ישא בת ראשי כנסיות לא מצא בת ראשי כנסיות יקח בת גבאי צדקה לא מצא בה ג"צ יקח בת מלמדי התינוקות ואל

(ג) קדושין ד' ע' ע"ב ומשמ כנסת הגדולה ס"ל למ"ל כל הנושא כו' וכמ"ש לקמן בסי' ס"ה: (ד) מי' ויתפתח מלישא עד שימלא חשא שמתון ממון ממונו כדכתי' ועי' בתו"מ סק"ל: (ה) ב"ז ב"י ס"ו ס"ו בשם תו"מ ומ"ל כלן בהב"ה ומחכמי' וכ"מ מנגם מעיקרין דף ס"ד ל' בשל וכו': (ו) קדושין ד' ע"ב למימי שכי לכ"ם כל נסתן למיתב לחתתן ממוזיימת כו' וכן הוא בקדושין ד' ע"ו ולכ"י זו דבכי כ"מ לפל מכמיי לומיכים כל המשמות בחוקת כשיות הן ולפ"ב דיש מולקים שם מ"מ שקנו הפוס, כלמיימר דעביד עובדא: (ז) מקוגיא דיבמות ד' ע"ש ע"ל בענין הגבעוניים שם ב' קימניס יש בלומה זו כו' ועי' ב"ש ס"ק כ' ב"מ"ש שלין בו קימני' כלל ע' ד"מ: (ט)קדושין דף ע' ע"ב בביימ ומימכא דמשמעל שם: (י) מימכא דכ"ל ס"ו בקדושין ע"ו עכ מתניתין דהגוזל אשה כו' וזהו כדעת הכמב"ם דפי' הא דקני עבי' עבעוב הייבו ב' עדים נמוכים ועי' בחכמת שם: (יא) כדמשמע בשם"ם דף הכ"ל: (יב) כתוספות ד"ה ע"ב וכמ"ק שם: (יג) קן לעת הכמ"ל והמחכוכים בהלכה"ד בהשגות ועי' חולין פ"ע ס"ל: (יד) מי' כשב"ל בשם"ב דכתוכות וכן לעת כמ"י ז"ל: (טו) מחכוכים ובשוע ועיין קדושין ע' ע"ב: (טז) פפחיס פ"ע ע"ב:

דרך תשובה

[א] במוקף כשכות סן. ועיין בגמ"נ ובעוב וב"י וכמ' בה"י ובמ"ק בעב"ז ובסיס וז"ל וש"כ בפ"ז בני שבא מאלץ מאמת הן אלא במוב אלא בתולה אלמנה או אלמנה לכהן בלי שהוא יבעל אלא בתולה אלמנה לכהן גדול שהוא יבעל בלי חופה ובלי קדושין כדכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו. ומבואר בגמ' שם דאפילו בתולה אלמנה לכהן גדול שהוא יבעל בלי חופה ובלי קדושין אינה נקראת זונה ולא חללה ולא מחוסרת כתובה ולא מחוסרת ירושה ולא מחוסרת שבעה נקיים ולא מחוסרת יבום ולא מחוסרת חליצ

(נמ) מצנה בימומ ס"הוכמ"ק סס: (נט) רמ"ל בהגה. מהגה' סלפפי ס' הנצ"י: (ס) בתצו' מהכל"י סימן קכ"ו ועי' נעש לזה בד"מ: (סא) מנהגי כייכ וכן פסק הכה בהג"ס:
(ס) קדושין דף ע' מימכל דכנצ"ם כל הנושל וכו' כתלו סתצו וכו' ונ"ם צפי' כס"י ובפוסקים:

[י] ואז מוהר לישא אשה אחרת. ויען שדין זה אינו נעשה כ"א ע"פ גדולי הדור לזאת קצרתי בו מאוד (ועי' בלת"ם):

מז האשה אע"פ שאינה [נמ] מצווה על פו"ר מ"מ אסורה להיות בלא איש משום (נט) חשדא:

יז מי [יא] שהמירה אשהו י"א (ס) דמזכה לה גט ע"י אחר ונושא אשה וכן המנהג (סא) בקצה מקומות אבל במקום שאין מנהג מוהר ליקח מיד אחרת בלא גט:

נתיב ב שישתדל אדם לישא אשה הוגנת לו. ובו י"א סעיפים (והוא בעומ"ע סי' ג').

א הואיל ועיקר צווי של הקב"ה לפרות ולרבות אך למלאות פני הבל בקיום מין האנושי ולהוליד בנים העומדים בתורה ומצות ע"כ יהן עיניו במשפחה וידבק בטובים ליקח אשה כשירה והוגנת לו. והרבה הזהירו חז"ל בזה. ומכ"ש שיזהר באשה האסורה לו וכ"ש שלא ישא (א) אדם אשה שיש בה שום פסול האסור לו דהיינו חששת ממזרת או

דרך תשובה

להסלים הגט ציך לחל סיטל שלים כשתלפשה ונ"ע כ"ז שלא תלפשה ליך ליחל לה ציח צפני עלמה ויסלמנה שלא יתנהגו זה מנסג הפקר ויחן לה מזונות ע"כ, הציפוסו גס הסלסוניס כלן ועי' בתצו' פמ"ש מ"ב סי' ל' מ"ש זנה ועיין בל"ע סי' ס"ז הציפ לדביו גס הצ"ם כלן שהמליפ ציחל לסלס שבשתיית וכתוצתה מלוצה לקלוציה יוכלו כשתוצה לצעלה בעוצת שלה וכו' ע"ש שהליך זה ועיין תצו' דצ"כ סי' לל"ל ועיין בהגהת מל"מ פ"ו מהל' גירושין הלכה ג' שפקפק על נתיצת גט לשליח צעת שעותה ועיין בנו"צ מהלוקל קמל סי' ג' שפקפק ג"כ בהיתר שנתן לשלח שבשתיית לשתו שהוכנס לשתיר ע"פ מה בציס ולהשלים הגט (עיין זה בתשובת פמ"ש סל"ל) והוא שליך עוד שיקבל עליו הצעל בנזיקות שם לא יהלה לגבשה בגט כשר לבשתכשה ומפני שיש מפקפקים בגט שנותן בעת לשליח (והוא בהג"ה מל"מ פ"ו הל"ל) ומעשה לכל מילי ללא עציך לא מלי לשווי שלים לכן יפצע כל"ל וכתב בטעמל ללא מסני שיפצע ע"ל בציס שיגבשה וכו' ע"ש שהליך ועיין במ"מ סי' קכ"ז ועיין כ"ז בש"ל סי' נ"ו ובפמ"ש פ"ש הל' ס"ל וסי' מ"ב וב"ג שם (ולפיל קלת לבציסס בבתיב ז'), ובעיקר דין זה ולפיה שהוא פיהם בת גיכוסין עיי' בסי' קי"ט וע"ש בצ"ש ובשלל לסלוניס ועיין תשב"ץ מ"ב סי' קל"ם ובתצו' לסלוניס עוד מענין זה. גס ע"ל שהליכיו מג' לכלות לין יעשגו בזה בזמ"ז עיין בהמעות ועיין מהל"מ פלוחה סי' י"ג לכתב להל להליכיו מלה בציס הייגו בהיתר ב' נשים ולל לסתיר בע"כ ועיין בס' כלבו ובתצו' מהל"מ לכתבו שלל לזכות גט לשתו כ"ל בהמות ג' קהלות ע"ם ובג"ם סי' ק"ט ובתצו' כ"י הסלכתי בע"ז. מיהו יש מהסלוכוי' שכתבו שכן הדין גס לענין גט בע"כ ובביאו מהגמ"ל פ' המולץ לכתב שם ולשל הליך בגמ"ם מלה לשציס הייגו לק להוליל בע"כ בגט להולילה הענה ע"פ גדולי סדור וכו' (ועיינתי בהגמ"ל ובלבוש שם הייגו מלוקלק ע"ם) ועי' עוד בגו"ל

מס"ק שלק שם"ע סי' ע"ז מ"ם בענין זה לסל"ג לענין גט בע"כ מתצו' סל"ן ע"ם ועי' בתצו' ג"ס סי' נ"ג בע"ז לשמוע.

קלת ג"כ כל"ל בשם מהל"ן ועיין לעיל לות ז':

[י] ולזו מוסל. ועי' בתצו' שנות יעקב מ"ל סי' כ"ט שכתב שם לענין שלל שבתציות לשתו ולהייגו לו ע"פ שלה בציס כגהוג, ופפק לשל יהי' ם"ן בייגיס נוהגים לכמ"ש הסלסוניס לשם הוא שגיו שגו לא יהי' ם"ן (והוא שבגהת מנהגיס) ושטעם שליך שיהל לוציל לכהן גדול שיהל שלה ס"ל כמו לגבי כ"ג שמיכן וכפר בעדו וכו' ולל בעד שני בתיס כן הדין ג"כ בם"ן, ופפשל שם ע"ז פלפול גדול בהך ענינל ולל שליך ע"ל פלפולו, כי לפענ"ל עיקר הדין תשוה ושהיכל על יסוד חלוש ולל ילעגל שלה יס לשוש כלל לשוחל זו ל"ל שלה לל ניעל לסם"ן שליך פריפה כל ז' וכן שלל מוציות שבכהן גדול ועיין בם"ש ול"ל, ועוד ללבריו הל תינח ביוה"כ לבל ל"ש שלי ענילל הוא לכ"ב והיכן מלינו בלילה פוסקים שהפוכשניים שוש לשה לזה שלל ווללי לעיקר השוחל שיהל בשוי רק בכלי שיהל נקי שהסרוך ויהי' נקבותם ובעיסה וכמ"ש הסלסוניס ועי' בתצו' בלל עשק הוצל שם, ובגילן דיקן לל שייך לזה ובפרט לשה שכתב הצ"ש והסלסוניס לליך לשוקל הגט לבליס וכו' ועי' בתצו' שכ"ל לפשיטל לשן לשוש כלל לשוחל זו. ובלל"ש לפי עיקר הדין קודש שבגמ"ש שהיו כשתין ג' נשים וכן בשדיונות שלל שפשטם שתקנה ושיבגין גם עכשיו כן הסם נאמר שזה שבתצו' ג' נשים לל יהי' ם"ן שלל בוולשי שלין לשוש לזה כלל. שוב לליתי בשעלי תשובה סי' שקפ"ל שביל לבריו וי"ש עליו ע"ש ולפענ"ל בפשיטות כמ"ש:

[יא] שהמירה אשתו. עיין נ"ג סי' ע' שמחלק בין שהיכה בחלון להמיכה בחוגם שילחה שלל שבכג ע"ש ועי' בתצו' שלוטים ובפ' גט פשוט סי' קי"ט בע"ז ועיין בתצו' פמ"ל מ"ל סי' שכ"ל ועי' בתצו' ממרת שלמת סי' ל' בע"ז:

בחזקת

ד פצוע דכא וכרות שפכה אסורין לישא ישראלית ואם (ז) נשא ובא עלי׳ לוקה שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה׳ ומדכתיב בקהל ה׳ למדו חז״ל דמוהרין במשוהררת (ח) ובגיורה ואפילו כהן פצוע דכא (ט) מותר באלו שאינו בקדושתו לענין זה והואיל והן אסורים לבא בקהל לא גזרו עליהם ועל הנתינים ומוהרין ליקח ספק ממזר אבל (י) לא וודאי ויש מחירין (יא) אפילו בוודאי ממזרה:

ה בשלשה אברים (יב) נפסל הזכר לבא בקהל בגיד ובביצים וחוטי ביצים וכיון שנפצע אחד מאיברים הללו (היינו ע״י מכה וכקב ומפולם הוא כנ״ל נפצע עי׳ מאמרות) או שנידך ע״י שום דבר או שנכרת הרי הוא פסול מלבא בקהל [ובגיד אינו נפסל אא״כ נכרתה העטרה אבל אם נשאר כחוט השערה ג׳] (יג) מהעטרה כשר] שכל אלו בחזקת שאין מולידין ואם נשא אשה והי׳ לו בנים הרי הם בחזקת ממזרים (יד) אם לא בנקב הגיד שאפשר שיהרפא וידענו שנהרפא ועיי׳ בט״ז וב״ש. ובביצים דעת רו״פ [ד׳] דאף באחת (טו) שנפצעה או נכרתה או נדוכה כנ״ל פסול ויש (טז) מקילין אם נשתיירה הימנית ודעת אחרונים כסברא הראשונה:

ו כל הפסולים הנ״ל היינו דוקא שנעשה בידי אדם (יז) או ע״י קוץ וכה״ג אבל בידי שמים שנולד כך מבטן או שנעשה ע״י רעמים וברקים הרי הוא כשר לבא בקהל ואם נעשה ע״י חולי דעת הרמב״ם ועו״פ דמקרי בידי שמים ולרש״י והרא״ש מקרי בידי אדם:

מדכתיב

(ז) כמצ״ס כה׳ ס״ב בצ׳ ע״ז ובשוע: (ח) ומכח יבמות ד׳ ע״ו: (ט) כמה דפשיט לה שסא סם בל׳ וטה שכתבתי שלימו בקונטרס לענין זה עיי׳ מ״מ פק״ל וזו״ק ויש מי שמחירין מהו לף בקדושה ועי׳ צ״שפק״ל שבילה כ״ז בלחוכה: (י) דעת הכמצ״ס בצ׳ הכ״ל ועי״ש: (יא) דעת הכלצ״ד בהשגות שם בצ׳ הכ״ל כ׳ וכן דעת הכשצ״ל ועי׳ צ״שם ק״ה הכ״ל: (יב) כ״ז ביאורים ס״ה ע״ש ממר כפל פנוב כמוכן וכו׳: (יג) זהו שיעת הכמצ״ס וכן הסכימו המחכוסים עיי׳ צ״שק״ה בכלי שהקשו סם בל׳ הכ״ל בהיה לשמר לכיה כפה מוסבאם לכסיכת מלא המוע וכו׳ וולכ״ו ומ״ב כפי בשקשיטו שם כשב כהיבו סם מהוע שהוא קהוב לגוף ועיין בצ״י וצ״ש: (יד) העול בשם הכל״ה וכ״ה בשלבי ועו׳ ע״ש קק״נ:

(טו) דעת הכמצ״ס והכשצ״ן והכשצ״ל ועו״ש ועו׳ בצ״י: (טז) דעת כ״ם שי׳ ל׳ הכ״ל בשוש׳ ל״ה שאין לו ובמ״מ פ׳ הכ״ל הל׳ ו׳ והכסיבת המחכוסי׳ בכשבל הכשטוכה אלא שיש שסקטו להקל על קבלת זו אבל אין להקל בשיטה מוכה ועיין בשם: (יז) שם בכייח׳ ומיוחל לכ״י לשל שמואל ולילף לה מקבל:

דרך תשובה

וכמ״ש בסנים ועיין מ״ש ע״ז בתשו׳ בתשו׳ הכ״ל ל״ה והכה כבר, ועיין בשלילת יעבץ מ״ב סי׳ קי״ב בתוך ועי׳ בח״מ סי׳ ע״ט. ועיין עוד מענין זה בתו״ב ומ״ת סימן י״ט:

[ב] דבסוסם ה׳ לחוי לבבות כו׳. כן פסק הכמ״ח פרק ל״ו ועיי׳ בתחכוסים שם ׳והוא מתמיהת הכ״י לוכלן סי׳ בגוף השאוסם הוא בצ״י קוף סי׳ ק״ט ובתשב״ץ מ״ב סי׳ ק״ח ועיין בתו״ב מ״ת סי׳ י״ט מה שתמה ע״ז ובתליך זה יעו״ש ומה שהקשן הלחכוסים למעלי לתעלין שיבוסל גבים מש״ם הכ״ם קף י״ח ע״ח דקאמר תכתי בשיתת יבמ שתת מי קא יהלים ל״ל וע״ש בתוס׳ ל״ה תלח דקאי עי׳ בצה״י ובצה״ע ס״ק ט״ו וגם תכלי התכתי זה ת״ל בע״ח ועיי׳ בשלילת יעבץ מ״ב סי׳ קי״ח ועיי׳ בתשו׳ מהכי״ע מ״ם סי׳ ס״ו ועיין היטיב בם׳ בית מליר ובגלעות הבית שלו סי׳ יו״ל שהקשה הכה בדין בבוסל גבים ומתוכח זה עם תכמי הזמן ע״ם בלוחך ועיי׳ בם׳ בכלי יוסף בע״ז ועיין בתשו׳ ל״ע מיניב:

[ג] תכל שם בשלח בתוע הבעבה כו׳. עי׳ בתתיב יש לות י״ג ועיין בצ״ם סימן זה וב״ם שק״ל ועיי׳ בצ״ח שעד בית״ל סי׳ ל״ח בעוגדת בשלח שתמות תולי תתכו לתם בגיד והבעבה בגוסה קיים רק שהשכר ותעו ועבד״ם בוב הקיפה תלתעבה קיים והלך הוא ובשל תשה בלי שהלה תצ״ל ופסק דבליעבד קתכין לתציעת הם״י והבוב וכן לעת בתשו׳ בתלפול

ואל ישא בת ע"ה ואל ישיא בתו לע"ה (יז) ומיירי בע"ה שאינו נוהר (יח) לרקדק במצות ומצוה לאדם (יט) שיקח [ב] בת אתוחו וי"א דאף בת (כ) אחיו מצוה נמי איכא:

ט (כא) לא ישא אדם ממשפחה ניכפין או מצורעים והוא שנתחוק ג' פעמים שיבואו בניהם כך ואפילו לרבי זימני סגי להיות הזקה מורה כאן. (כב) ע"ה שנשא כהנה (כג) אין זיווגם עולה יפה או קוברתו אבל ת"ח שנשא כהנה ה"ז משובח:

י מרדך בנ"י להתרחק אף במותר להם וא"כ כ"ש שצריך להרחיק א"ע בתכלית שלא ישא אחר מישראל (כד) בחור וקנה או זקן ילדה מפני שהוא גורם לו או לה לידי זנות:

יא (כה) אסור לאדם לישא אשה ודעתו לגרשה ועל זה נאמר אל תחרש על רעיך רעה אבל אם מודיע לה מקודם שע"כ נשאה מותר:

נתיב ג מדין האסורים לבא בקהל ודין פצוע"ד. ובו ט' סעיפים (עופ"נ סי' ל' וס').

א ממזרים אסורים לבוא (א) בקהל בין זכרים בין נקבות ואיסורן איסור עולם עד סוף כל הדורות וממזר נקרא הנולד מחייבי מיתות ב"ד או מחייבי (ב) כריתות חוץ מהבא על הנדה שהבן כשר לבא בקהל אף לכהונה אלא (ג) שהוא פגום. הקראים אסור להתחתן בהם שכולם ספק ממזרים ולכן אפילו בא לחזור אין מקבלין אותו דחיישינן שמא יתערבו בישראל וירבו ממזרים בישראל:

ב האשה שהיה בעלה במדינת הים ושהה שם פחות מי"ב חודש [א] אין חוששין לולד אבל יותר מכאן הרי הוולד (ד) בחזקת ממזר וי"א שאף אחר י"ב חודש אין חוששין (ה) ואומרים שמא ע"י שם הי' וכמעשה דאבוה דשמואל לכן לדידן בכה"ג הוי ספק ממזר ואף בתוך י"ב חודש לא אמרינן דהולד כשר אלא כשהיא בחזקה כשרה אבל אם רואין בה דבר מכוער חוששין אם הוא לאחר עשרה חדשים (וכן נמשע) בס"מ דתוך עשרה מלטים ליכא ספק אבל בתוס' מה ל"ם לא נמשע הכי ולו"ק):

ג אשה ששהתה בין הריון ללידה ז' חדשים מקוטעות (ו) לגמרי אין חוששין לה לגמרי דשיפורא גרמי ויום בחודש מצטרף לחודש ואם נתעברה סוף סיון וילדה בתשרי ושמעו

(יז) ק הוא לפון נמ"ל וכאוב כתב דזה"ל ולפ"ז נבל ע"ה קאתה לפלפ שמי שהוא מצוד לעצול להכעים ועי' לאתכוונים שציכרו דצריו דלפו דווקא להכעים קאתר והטוו קלת דעתו לדעת הכמ"ל וק ליין המליין מדברי העור לפל מ"מ דוחק גדול להטוותם בנלפה לכל מעיין ולפיתי בצילוחי הגר"ל שליין על דברי הכמ"ל בס"י סס. וכ"ה בתתם בדברי בס"י סס כשותיהם שכן שתין זהיהין בתתום והן ממש כדברי הכמ"ל:

(יח) עי' ב"ח וב"ש וש"ך ס"ק כ':

(יט) יבמות פ"ב והכותב ב"ל ופהדרין ד' ע':

(כ) דעת הכתב"ם שם בתום' ד"ה והכותב וכן דעת הכמ"ש פ"ב מהל"ב:

(כא) שם כ"ד ע"ב תתר לפל כתל כו' לל יפל לדם תפה לל מתשפתה ניכפין כו': (כב) שם ע' מ"ש ס"ס: (כג) תפתים פ"ע ט"ל דתל"י בם כהן ניכתל לין זיווגם עולה יפה ותשתע דווקא בע"ה וכן דעת כל הפוסקים: (כד) קהד' ע"ת לל תתלל לם בתך להזטופה זה המפיל בתו לזקן כו':

(כה) בגייתפ יבתות כ"ו ע"ב תכל לתב"י כו':

(ל) תקכל תלפ בתוכה לל יבול תתהר ותשבה ביבתות ע"ת ע"ב: (א) כתעטן הפתימי בתתכל דיבתות פ"ע: (ב) כדה לתר תני הכל תודים כו' ותה שתתו הוא פגום היינו שהוא תעתי פניס והתולדים תבל הוא כשר לכהונה: (ד) כ"ד הכתב"ס בשע"ז פ"ב מהל"ב והוא תהל לתתל ב' העכל עובדת דכאן תוסכתה כו' עד תליקר יכתי שתל: (ה) דעת הב"ע עיי' בב"י וב"ש ס"ק ע"ז ופסק הפתבל דהוי ספק ממזר: (ו) פי' בגון שנתעברה קוף קיון וילדה יום ל' וכבליו וכ"ז בכ"ת קי' ל' קעי' ל"ד תפשו' כ"י עיקן ע' בדה"ש ועי' תפע"ן ס"ב סי' ק"ל בזה:

דרך תשובה

[ב] את לתותו. עיין בשותת הכ"י תקיל ז"ל שכתב שלל ליקה ב"ל וכתכו עליו בעיון השותת שלו בזה"ל הכלל הגדול שלין לכל הכתים שלתר התלתוד כשות לותב לפר בגד התלתוד ושתותב לפר לכתוב קוץ של יוד ותכרי התלתוד לל יתשב בכלל תכרי יבתלל וכו' וכיוצל בזה לתו תוקלים לכרשיהן יהודל התקיל דבריה שכתעה לתור לתו לפתוטן לקתת כי הוא תותב שלל יפל לל בל וגתו שתי לתיות וכל פפל וגתו לקתו שתי בתות של שבל קוטלת ותוב כיוצל בזה ותבין בכל הפתים לפי תכונת הדברים ותבין בכל הפתים לפי תכונת הדברים ותבין בכל הפתים לפי תכונת הדברים

נתיב ד דין נשים האסורות לכהן. וכו' ו סעיפים (כסו"ע ס"ו).

א דבר תורה שכהן הדיוט אסור בגרושה זונה וחללה ומדרבנן אסור אף בחלוצה לכן אם עבר (ס) ונשא ספק חלוצה אין צריך להוציא אבל בגרושה אף ספק מוציא (ג) ואף ריח הגט פוסל בכהונה והיכא דמי (ג) ריח הגט הרי שאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מוהרת לכל אדם אע"פ שלא הוהרה בגט זה פסולה לכהונה, ואפילו לא נתגרשה רק משום קול קדושין אע"פ שהוא ברור שאין ממש בקדושין ואין נותנים גט רק משום חומרא בעלמא פסולה לכהונה, וי"א דוקא אם היתה משורכת יש לחוש לקול זה (ד) ויש מחלקים דוקא אם הב"ד מצריכים גט אבל אם הוא בעצמו מגרש אותה שלא מן הדין כשירה לכהונה. אם נותן לה גט על תנאי ונתבטל התנאי אינו פוסל לכהונה ואף לכתחילה מותר לגרש על תנאי. כהן שגירש את אשתו לא הדור (ה) עמו במבוי אחד וכפר נדון כמבוי (עיין קי' ק"ט) ואם היו דרים בשכירות או חצר של שנהם (ו) היא נידחת מפניו אבל אם הי' חצר שלה הוא נדחה:

ב כהן שנשא אחת מהפסולין מחרימין (ז) אותם ומחרימין כל הנושא והנותן בהם ולא יצאו מחרמות ער שיגרשנה וה"ה לישראל שנשא אשה בעבירה עושין כ"ן:

ג זונה האמורה בתורה כל שאינה בת ישראל היינו גיורת ומשוחררת אף כשנהגיירה פחותה מבת ג' שנים אסורה מפני שהיא מן עכו"ם ואינה בת ישראל ואף אם היא בת ישראל אך שנבעלה לאחד שהיא אסורה (ס) לישא לו מה"ת והוא איסור השוה בכל ואף לחייבי לאוין נעשית זונה מדרבנן לכ"ע (והפלוגתא היא סי' לוקין עלי' עיין ב"ש וקו"ח) או שנבעלה לחלל (ט) אף שהיא מוהרת לישא לו:

ד הא דאמרינן הנבעלה לפסולין נעשית זונה היינו כגון יבמה לשוק או שאר חייבי לאוין ועשה השוה בכל וכ"ש חייבי כריתות ומיתות ב"ד וכן הנבעלה לכותי ועבד (לך י"ל דבסמ"ק מייבי לאוין ועשה מוץ מיבמה לשוק מין לוקין כל"ל) עיין בד"ת אבל הבא על הנדה (י) אע"פ שהיא בכרת לא נפסלה שהרי אינה אסורה להינשא לו. [א] ובפנוי שהפקירה א"ע רוב פוסקים ס"ל דאינה פסולה לכהונה חוץ מדעת הסמ"ג שמחמיר ברבר (יא) ויש להחמיר:

ה זה שאמרנו דכשנבעלה לאדם אחד מן הפסולין דנפסלת [ב] אין חילוק אם הוא באונס או ברצון בין בדרכה בין שלא בדרכה (יב) בהעראה בעלמא פסולה משום זונה ובלבד שתהא בת ג' שנים ויום אחד (יג) והבועל יהי' בן ט' שנים ויום אחד ואין חילוק בין אשת ישראל לבין אשת כהן (יל) שנבעלה אף באונס פסולה לכהונה:

(ס) מסכת יבמות ד' פ' החלוצה דכתבתי ד"ה אם פסק מלולה לא נזכו בכתן וכדלקמי' קס"ו: (ג) הכמה"ס פי"ז מהל' פ"ו ומשום דמשום להוי ק"ת: (ג) יבמות ל"ד ע"ב ומסכת גיטין, מלקמן כו' והייטו ריש גט כו': (ד) עיי' ב"ש קק"נ: (ה ו) כ"ז מבכורי' כתובות ד' כ"ז ועי' בח"ס ק"ע ובב"ש: (ז) סכותות הכמה"ס והמחבר מלוה בכלדי שלו ולכל המתחבדים עמו עיי' בב"י: (ח) כ"ז מסכת יבמות ד' פ"ח והכתים לומנים לין זוכה כו' ופלינא בזה הפוסקי' דלהכמה"ס ועו"פ לף לחייבי לאוין ועשה השוה בכל (עי' למשוקי לחוין שלין מיוחדין רק לכהן) ולפעת הכו' והכל"ס דוקא בחייבי כריתות ופיבמו המתחנוים דלכ"ע לקוק מלא לכ"ע מ"ל לוקה הכהן הבא עלי': (ט) יבמות ד' פ"ח מקים זמנו: (י) כמ"ש פי"ז מהל"ב והוא מפוני דכתה ד' פ' מחלה לחה עושה מלל ואין לחה עושה מלל מנדה: (יא) עיי' ב"ש ס"ק י"ב: (יב) מסכת כתה ב"ב ע"ב ואין חילוק בין ביאה לבילה כו': (יג) מסכת כתה מ"ד: (יל) כ"ז בייבמות כ"ו ע"ב אמ' בא עושה לשם יבמלל וכו' ושם אמ' כשם שמקבלת קידושין כך מקבלת ביאתו כו':

דרך תשובה

גדול לחד ומלכלתי עם"ם ופוס' וכ"ד לעניין חילוק בין ביאה לבילה ובין ביאה לביאה לפעל"ד שבל בע"ח בכלל ואין חילוק בין ביאה ובין ביאה ע"ש:

[א] ובפנויה שהפקירה וכו'. ולעניין כהן הבא על הפנוי' ומוכח שהוא בנו מ' חייבינן שוע הפקירה גם לחלל עיין בשו"ע קוף סימן ג' ובפ"ו ל' בעני' כ"ו ובפ"ת שם ס"ק כ"ח ובמחנו' כל"י סימן ג' ועיין בנו"ב מ"ת פי' כ"ז וכ"ח וכ"ע ועיין בחשו' ושב כהן בי' ל"ה ועיין לקמן בדיני מינקת חביבו ע"ח בזה בחל"ח:

[ב] אין חילוק ח"ה בחוכח וכו' ומהטעה וכו'. עיין ב"ח ס"ק כ"ב ועיין בבה"ע שם מהביא בשם שו"ת שבות יעקב ח"ב מה"ת פי' כ"ג ועיין מהרי"ק שוכש קכ"ע ומוכח קס"ז ול"ל, ומה נקלל הטעלה עיין בכנה"ס בימנות פ"ו מסנה ל' וב"ש פי' כ' סק"ג וכנו"ב סימן הל"ל בחוכח, וכהן שלקח לחם בוגלת וטעו לא מלא לם בתולים וסיפ מכאיסתו (בזבחים) שמקדשין מחת הסופה לך יש לחוש שמא לפסול בעלה ומוי' לחפלי' ל"ד עיין סי' ס"ח בק"מ וב"ש) בזה יש לספק אי יש לנקף לעת הל"מ וכי"ף בכתובות ל"ו ללילישו בוגלות טעמת בתולים אין לה (וע"ש בתוס' ל"ה אי דקל טעין) בניכוף בקק שמא לבעל בעלה היבא לי"ל כן (עיין בפי' ו' בעני' י"ז ע"ח) ועוד אי יש לנקף טעמת בקק עוכח עך אע"ג ללל מכיח ועוד לזה טעמת בזה. וכבר הי' עובלא בזה בביב לבביאתו ומתווכחו בזה מכמי זמינו וגם מכבי הטעיך לעת בזה לפני גדול לחד לי"ל בפ"ל ומלכתי בם"ות בע"ז וכלן קלבתי כי בבר כתבתי כי דבר בזה לל ניתן לסות להוכות ב"ח ע"ם גדולי הדור ועיין בע"ז בבלל"ז ח"ל סי' קע"ה ובמלכמות יעקב סי' ל"ב ובמה שבביתו בשם שו"ת מהם עזרי' ועיי' בבללי גט פשוט סי' ס' ובמ"ם בלת"ם בתיב לוות ל':

ך מדכתיב בתורה ומעוך וכתוח וכו' ובארצכם לא תעשו קבלו חז"ל ולמדו שאסור להפסיד איברי הזרע בין באדם [ה] (יח) בין בבהמה וחי' לא שנא טהורין ולא שנא טמאין ל"ש בארץ ול"ש בחו"ל וכל המסרס לוקה ואפילו המסרס (יט) אחר המסרס כגון שבא אחד וכרת הגיד ובא השני וכרת הביצים והג' חוטי ביצים כולם לוקים מה"ת והמסרס הנקבה (כ) בין באדם ובין בשארי בע"ח פטור אבל אסור ומטעם זה אסור לאדם לשחות כום עיקרין (כא) הן לעצמו והן להשקות לאחרים והן לשאר בע"ח הזכרים אבל (כב) הנקבות מותרים לשחות כום עיקרין כיון דאף בסירוס גמור שעושה מעשה בידים המסרס הנקבה פטור א"כ כאן דאין עושין מעשה באיברי הזרע רק דגורם שיפסוק מלילד בנקבות מותר להתחילה להשקותה וכן לשאר בע"ח:

ל כשם שאסור להפסיד בעצמו איברי הזרע כן אסור לגרום באיזה דבר לאבדם בגון (כג) להסית כלב באחד או שאר בע"ח כדי לעשותו כרוה שפכה או להושיב במים קרים עד שיבוטל ממנו איברי הזרע אך כיון שלא עשה מעשה. בידים אין לוקין ע"ז ומ"מ ראוי להכותו מכות מרדות ורווקא באופן זה אסור שעכ"פ גורם שיופסדו האיברים אבל לעשות פעולה לבע"ח שימנעו מתשמיש ליח לן בה לכן מותר ליקח כרבלתו (כד) של הרנגול אע"פ שע"י כן פוסק מלילד וכן מותר לקשור (כה) את הנקבה שלא יעלו עלי' זכרים:

מ וכשם שאסור בעצמו לסרס איזה בע"ח כך (כו) אסור לומר לאינו יהודי לסרס איזה בהמה שלנו ואם לקחה א"י לעצמו וסרסה ליח לן בה אבל אם האינו יהודי מכירו ומתכוין לטובתו וכ"ש אם הישראל הערים בדבר קונסים אותו שימכרנו לישראל אחר ואפילו לבנו אם הוא גדול מותר למוכרו אך י"א דטעם האסור משום דאמירה לאינו יהודי שבות גם בזה לכן מותר למכור לנכרי בע"ח אע"פ שידוע שקונה לסרס וכן מותר להשתתף עמו וליתן בהמה למחצית שכר אע"פ שיסרס הא"י דא"י אדעתי' דנפשי' עביד אבל י"א דגם (כז) ב"נ מצווה על הסירוס לכן גם בזה אסור משום לפני (כח) עור (עי' בבמ"י) אבל אם ידוע שאותו א"י לא יסרס בעצמו רק שיתן לאחר וודאי ליח לן בה:

דבר

(יח) כ"ז יליף בתו"כ מלכלכם כל שבלכלכם ומכן לף בשלם מ"ל וככם וכן הוא בשם"ק עיין בתוגיי ד' י"ד ובשבת ד' קי"ל וע"ש בתוס' ד"ה מ"ל: (יט) בשבת שם: (כ) כן הוא בתו"כ וכ"ם בשם"ק ופי' הכתב"ס בהלי י"ל דלקיבול מיהא ליכא ועיין בתו"מ: (כא) מהא דשב' לף הכ"ל ליבוקא ומיעקר מיהא שבי כו' ומפיק מלף בשלמה ולף לכפותה שלא בשלמה ולף דקרי"ל כב"ש כלן הוי פקיח ליהא עיין בתו' ובגה"י ודוק: (כב) שבת שם ובימנו' ד' ס"ה דציפתו דב"ח וכו' ודעת הכ"ם דגם כלן לינו מותר כ"ש בלעב לילה כמו שנהגו דשם ועיין שם בשפר בכרי יוסף והלחכונים נותנים להקל לף בלין לעב לילה ועי' בד"ח בסיף ס': (כג) בתב"ס פרק הב"ל ועיין בשבת ג: (כד) בתו"ש בשם הגבת שלפני ושתו דשם לין מכשב לותו בזה דק בע"י זה מתאכל ולינו רומה לשתה וכ"כ הלחכונים: (כה) לחכוני' ושתו בשבת פ' ב': (כו) בב"מ ד' ל' לינבי להו כו' ס"ם הלן מוכח דגנבי וכו' ובין למלי דב"ל מעיקרא ודין למלי דשלא לה עכ"פ לקוט לחלש דב"מ כמ"ש בשבי: (כז) בלונגת' תלוי בקונגי' דש"ם הב"ל ועי' ב"ם ס"ק י"ח ובשה"י: (כח) וכלן לף דייך הוחיל ודחים לי' בהמ' לדידי' כמ"ש התוס' בב"ז י"ד ע"ב ד"ה מקום שנהגו ע"ש ודוק וכ"כ כלן הב"ח ס"ק הב"ל ועי' ב"ח ס"ק י"ח ובשה"י: (כח) וכלן לף דייך הוחיל ולא יתעלם ממתי לף הניחל לבני התוס' הב"ל:

דרך תשובה

בפלפול דב ומוטב ג"כ להקל בע"ז בדיעבד שבשלף ע"ם ועיי' בשם"ע סק"ע שהניח בשם הביב"ל בעי שבשלה ממנו בילה בשלמלית ע"י מולי לתין ומתירין לו ליכף יבשלילת ולפ בשם לתין מוליתין, ולי העני בדעתי לריך עיון בזה לליכף דלבעב"ל ומתירין לותו ליקף לבתחילה לנפי ע"ם בתלכונים דעושין ס"ם ועב"ז פלוגתף דלבוותף (עיין בפ"מ בכללי ס"ם סימן ק"י על בשם"ך דין כ"ם ובתילוסים שלו דין ג' ובפתיחתו לאו"ח) ל"כ כלן ענני טוי ס"ם גוונו שנוף בלבה בב"ת דבתחת לף בידי לשם בשב ולף את"ל בשתל פוסקים לתין מילוק בין אתת לבתים שנוף בלבה בכנוב"ם דע"י טולי בבידי בשנים דמי לפת וולתי דלעת בעב"ם נשפך גמוב לפבף בשם"ם בתריך ובילתל שלעת בי"ם בתלכנ"ם ובשביט כן להלבה ולזה נוטה לעת הע"ג וב"ם ונהי דעל שהביב"ל לף קשה לדעתו נוטה להלבה בתלכנ"ם אבל לדידן לליכא טוי ס"ם טוב ודוק ועיין בם' בבבי יוסף להגהון מיל"ת, ולף לעת ב"ת נוכל לנפכו לבשף ובשב בתלבתי בשו"ת אתת דשם בשף משינו שביש נוכל לנפכו לב"ם ובשלתי לזה בתשב לתיות

מוהה בדם אבל [ד] כל הירא לנפשו ירחיק מכיוצא בזה:

ד האיש שמתו כ' או ג' נשים אין חוששין לו ואין מונע מליקח עוד ו"א דאם מהו באופן אחד כמו מחמת הריון (ס) או לידה וכיוצא בזה ראוי לחוש שלא להנשא:

נתיב ו

דין איזה גרושה מותרת לחזור לבעלה ונשים האסורות משם חשד. ובו ח' סעיפים (ועטוש"ע סי' ט').

א מי שגירש (ס) את אשתו ונשאת לאחר ואפילו לא נשאת אלא נתארסה (ג) לאחר וגרשה או מת אסורה לחזור לראשון ואפילו לא נתגרשה רק משום קול בעלמא וע"פ דין לא היתה צריכה גט לא מהני אף שיכריזו (ג) ע"ז:

ב אבל אם זינתה (ד) עם שני מותרת לחזור לראשון וכן כשזינתה (ה) עם אחד ואח"כ נשאת לשני וגרשה או מת מותרת לחזור לראשון שזינתה עמו:

ג המגרש את אשתו ולא נשאת לאחר מוחר להחזירה חוץ ממי שגירש משום שם רע או משום שהיא איילונה או נדרנית והיבמה חו"ל לומר לה מפני זה אני מוציאך ולכן אסור להחזירה אח"כ וי"א דרוקא (ו) בדכפלי לחנאי שאמר לה מפני זה אני מוציאך ובלא זה לא הייתי מוציאך. וי"א דאפילו (ז) לא כפליה להנאי נמי לא יחזור (ועיין בב"מ קס"ו) וי"א עוד (ח) דאפילו לא אמר כלל לא יחזור אבל דעת רו"פ דרוקא בשאמר לה:

ד כתיב והייתם נקיים מה' ומישראל לכן אסרו חכמו"ל הרבה דברים משום חשד לכן המביא (ט) גט שצריך שיאמר בפני נבתב וכו'; אסור לישא אוהה וכן העד שמעיד על אחד שמת כדי להתיר את אשתו אסור לישא את אשתו משום חשד (י) ובדיעבד אם נשא אוהה לא יוציא:

ה וכל זה בעד אחד אבל בב' עדים המעידים מיהר אחד מהם ליקח אוהה לכתחילה וי"א דאף בב' עדים נכון לבע"נ להרחיק א"ע:

ו אשה שנדרה הנאה מבעלה ובאהה (יא) לפני חכם שיתירנה ולא מצא לה פתח ואסרה על בעלה וגרשה ה"ז לא ישאנה משום חשד ואם נשאה לא יוציא וכ"ז ביחיד מומחה אבל ב"ד (יב) לא חשודי ולכן כל המתגרשת או חולצה או ממאנת (יג) בפני ב"ד מותרת להנשא לאחד מהם:

ז כל אלו שאמרו שאסרו חו"ל מפני חשד היינו בשלא הי' לו להעד או להדיין אשה בשעה שאסרה או בשעה שהעיד העד אבל אם הי' לו אשה באוהה שעה (יל) ומתה אח"כ לא אסרו עלי' מפני שאינו שייך בזה שום חשד אך באם שהיתה (יו) אשתו חולנית באוהה שעה ומתה אח"כ הרי זה לא ישאנה אח"כ:

ח וכ"ז אם לא נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת (יז) אח"ז לאדם אחר ונתגרשה או נתאלמנה מותרת לינשא להם. ואין איסור חשד אלא להם בעצמם אבל מותרת להנשא לבן החכם או לבן המעיד:

נתיב ז

אלו שצריכין להמתין צ' יום ולא ישא מעוברת חבירו ומניקה חבירו. ובו כ' סעיפים (והוא בס"ע סי' י"ג).

א חכמינו ז"ל שקדו על תקנת ב"י ועל יחוסם ועשו כמה תקנות וסייגים משום דכתיב להיות לך לאלקים ולזרעך אחריך

דרך תשובה

[ד] כל היכל לנפשו ירחיק כו'. ולענין כמה בדוותא בחמה מחמגרמה ג' פעמים לא תחמה עניי' בימנות ד' כ"ו ע"ל בכמ"י ל"ה בחכי זימני כו' אבל הכנעת הלחלוחים לחין למוח כ"ל בחמה ועיין בבה"ט: ולע"ם לענין בחמה מחמגרמה לחמה ומת ובחמ' לבני וכמלמו מחקוק עליו המולי (ס) כ"כ הח"מ ובב"ח מפקפק בזה: (ס) מקבל מלא בחוכחה: (ג) ימנות ד' י"ל ע"ב ומכמי' לומכים לחמת זו כו' וקיי"ל כחכמים: (ג) חשובת הכל"ם לחיכל לכל אחר בחכחה: (ד) מבכה קוטה י"ח ועיכחו הכי"ף והכל"ם דהויה ולישנות כחיב בפ': (ה) חטו' הכל"ם ומכל"א בחלוחה: (ו) פלוגתחן חלי' בקונים ד' מ"ה המוליל כו' ועטה לחלכוכה היל הכל"ם והעור וכלוקמחת לכבל שם בד' מ"ו: (ז) עוד בשם הכמ"ה וכ"ה לעת הכי"ף: (ח) קן לעת הכחב"ם בפ"י מה' גירושין ועי' בב"ל בפ"ק מהלכיך בקונין הכ"ל וכילכל שיעת הפוסי וכהשוות לעת הכחב"ם בלעת הכי"ף יעו"ש: (ט) כ"ם בחכחה יבחות ד' כ"ם: (י) עי' ב"ם קק"ל וזו היל לעת הכחב"ם ז"ל ולעת ב"ל מחכחת נחון ועי' מיכש"ז ל"ל דהל לחמיכין שם שם כנכ לל יוליל לכולכו קלי ולעב"י שיש ומחמיכין הכפוחת הפוסי לקולל בדבנן: (יל) בחכחה ד' הכ"ל: (יב) בש"ם ד' הכ"ל מחמיכין מייכי ביחיד מוחמה ולדיכן לין יחיד מוחמה להמיל כלכים עיי' ביו"ד סי' כ"ם: (יג) בח"ה ז"ל לא ישאנה משום חשד ואם נשאה לא יוציא וכ"ז ביחיד מומחה אבל ב"ד לא חשודי ולכן כל המתגרשת או חולצה או ממאנת בפני ב"ד מותרת להנשא לאחד מהם. ועיין בבה"ט סי' י"ז ס"ק ל"ג: (יל) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (יו) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (יז) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (יח) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (יט) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כ) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כא) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כב) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כג) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כד) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כה) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כו) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כז) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כח) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (כט) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (ל) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לא) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לב) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לג) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לד) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לה) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לו) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לז) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לח) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (לט) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מ) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מא) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מב) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מג) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מד) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מה) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מו) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מז) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מח) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (מט) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נ) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נא) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נב) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נג) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נד) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נה) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נו) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נז) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נח) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (נט) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (ס) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סא) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סב) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סג) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סד) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סה) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סו) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סז) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סח) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (סט) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (ע) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (עא) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (עב) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (עג) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (עד) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (עה) בח"ה ז"ל ואם נשאת לשום אדם אחר הגט או אחר העדות אבל אם נשאת בחכחה: (עו) כ"י פ"דבימו': (עז) כ"ז בחכחה שם:

ך כל כהן שבא בומה"ז ואמר כהן הוא בחו"ל שאין לנו תרומה (עו) נאמן לקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו דליכא למיחש שמא יעלו אותו לתרומה:

נתיב ה דין קטלניה. ובו ד' סעיפים (ועטופ"ע כ"י ע').

א אסרו חו"ל ליקח אשה קטלנית (כ"י שהוזקק שימותו בעלי') ולכן כל אשה שנשאת [א] (ל) או נתארסה לשני אנשי' ומתו שובלא הנשא לשלישי דקיו"ל הלכה (ג) כרבי בהא:

ב י"א ראיסור זה רק על צד הניחוש והפחד שיש ברוב השעות שיזוקו בהם גופות החלושים ואיסור זה (ג) רומה להאוכל מכישא דאסיר גזאה ולדידהו אם נשאת וודאי דאין כופין להוציא אך רוב (ד) הפוס' ס"ל שאיסור זה הוא איסור גמור מחמת [ב] סכנה וחמירא סכנהא מאיסורא לכן אף אם נשאת כופין להוציא ואף בומה"ז שיש חדר"ג שלא לגרש בע"כ י"א דוו מותר לגרשה בע"כ דבמקום שיש סכנות נפשות לא גזרו (ועיי' בתש"ם) ולדידהו (ה) אם נשא אשה קטלנית שמתו בכר ג' אנשים ולא הכיר בה אין לה בהובה תומ"י בשהכיר בה וה"מ כשמתו בכר ג' אנשים אבל אם לא מתו כ"א ב' (ו) אנשים יש לה בהובה לכ"ע דלענין בהובה סמכינן אמ"ד דדוקא בהלה זימני הוי חוקה:

ג י"א (ז) דדוקא אם מתו מיתה עצמן בדרך כל הארץ אבל אם נהרג או נפל מן הגג ומת [ג] או מת בדבר ר"ל אין נחשב קטלנית לכן יש מקילין וסמכינן ע"ז ואין מוחה

(עו) הכסעם נמ"ח בשם הגמ"ק סי' ג' סעיף ל':

(ל) דבגמרא פליגי רב מדלמי ורב לוסי מר אמר מעיין גורם והיינו דוקא אם בא עליה ומר אמר מזל גורם סי' כדי שיקשה עליה המזומות וכ"מ בשלימי דמזל גורם ועיי' לקמן ס"ג:

(ג) כן מסקינן בימות ד' ס"ד דבכולהו הלכה כרבי: (ד) כן דעת הגמ"ס בשמוטה: (ה) הכמ"ם והבאה"ט והעזר ועו"פ עיי' בשמוטה הגמ"ן שהוכיח בב"י ובשם"ד סי' כ"ל ועיי' בתש"ם: (ה) היינו לדעת הגמ"ס ועיי' ס"ע וב"ח: (ו) דלענין ממון ק"ל דבשלש זימני הוי מזקה הל"ם ועיי' ב"ח סק"ד: (ז) ודקמני על מ"ד מעיין גורם ובכה"ג לכ"ע אם ממתו תוך ל' מליון מעיין סלה ובדמעינן בש"ם הכ"ל דבכל מדקלל כו' לבל בלעת הגמ"ן סם והבאה"ט מפקפק מלוד להל קי"ל ומל גורם עיי' בב"י זוהר בשם בדבר לפשר דיש לומר גמ"ם הביב"ם בשמו' דלמי להם לשלמי בב"י ולם עכם מדיבה כו' וע"ז הלופן מליק בדבר ע"ם ובב"י ועיי' בתש"ם:

דרך תשובה

[א] מו מהלכה וכו'. ומסוס דלעת הפוסקים דקיי"ל כדב מלי לשלר מזל גורם וכו' ולפי זה מליק בילבוך מניע בשמש קטלנית ויש היתה בגילה ו"ח וכתב דלפי הטעם למזל גורם ויבינו כמ"ם הכמ"ם כדי שלא תסי לה ממה להתפרנס ותסי בעורי ובעולר (ולפ שמריך למזלה גורם שיעורים בעליה לפי ענינו ביולף בזה עי' בב"י) ול"ב בשמש זו שלטו רוצים בסיף מוללמת בעפקים ו"ב וולפי לפ מזלה גורם לעות בעליה וכו' יעו"ש. לף בשוה כבר כתב סוף בעניו לפין לפשוך ע"ז ומשקר לפין לזה סוס למו בם"ם ומשסוים ולדבדם לבעל"ד הקלוסה מוכח בם"ם ליפכל דקשוך שם ל"מ בשלדבה ס"ל דבפל ומיקלל ושוחי לה שוך ל"מ בכשתי גוולף למסוס מזל ליכל לפי דבריו ומסוס מעיין ליכה. וגם מולי לזה גופל גדמם ומזלה שלא תבד בשה כלרך כ"ע לף מוכרחת בשלמה לכהין עמל פיה ועיין בדבכי הלל"ם. ועוד לעל כל ביולף זה שלו מפלקין מסבלתינו בלבי יבול לפי' געוכה לבדבינו למכו בע"ז פ"ב לף ל' פרוק לבשבתה והביאו בשן הפוסק' ג"כ בשם"ת לי"ם. וע"כ בקה לפעוך ע"ז לף לפניף ובכללה גם מבבינו שם. ולע לפי הל"ל יש להפתק בקה לף בשמולה שמתו שני הנשים לפה התאים וע"ז בתו ע"ז סי' קכ"ז, ועי' בם, בכי יוסף בשקר לענין שמי לחיות שמתו בעליהן לם יש לחוש להשלימית שלא תנשא והעלה להקל לענין לפי"ל למזל גורם ע"ם בלוכך:

[ב] ממות בכנה וכו'. וכן הוא בהלכות כוב פרס' ובכמה שבתב בשם הביעה"ש ז"ל ועיי' בב"י ס"ב ס' הבא על יבמתו בשבתב בשם הרמב"ן ז"ל בעבי לעבוד בשבת קטלנית ולכלובי בשבי' לף שבקינן ליה לשל לילוכך הוא ובכלל שופך בם הלשם וכו' ומנלין לומו כו' ועיי' בב"י בשם הרמב"ן, ובשו"ת הר"ן סימן כ"ח לף ט"ז בתב ג"כ בעניו הזה הוא מנוד ממול וכו' ועיין בלבש"ז מלק ב' בי' בהם"ב שהלילך בע"ז וסיים שם וז"ל ולפיפי בילוסלים בשלה שבשלת לב' לשבים ומתו ולבך הלביעי ובשלה ומתלתי לו בשומה בעה שיבין בלביבין וכן הי' ולף בעבו עליו ב' בשלים עד שמת ע"כ תוכף לבביו:

[ג] מו ומת בדבר וכו'. בילב"ם הובא בב"י ובשל"ח סימן כ"ב בשבתב דמזה לף לע"ז ומל גורם מקילין וכמ"ם הב"ם מעשה שהתבתי בשתיב יש לכן הקיל בזה בשמו' הבלבב"ז סימן הל"ל לשעומד בעקום לבל ומשפה ל"ל הוא בעומד בעקום שבנה ולין עיתתו ממות מזל שבתו למה"ל לעני בילף לעלמים ובבבב מו הב"ג ולף עליף מזל שלתו ועני בבגזר עליו עך בשמים שיבי שבה תעיבה ולמעפ"ב שם עומל בעקום שבנה ומת בהבלה בגזיבה כו' ע"ז בלמר ים בשפה בלף מפשע ולין שביהן לשום ובו' ולמלו לבל בעיב וכו' ולמיך שם על לילוך לופן יסי' הבל עיין בב"י ועכ"ז היה מקיל כ"ש בשנים שבל שם ג' בעליה ומתו בתגפה לף תמשה עוד יעו"ש:

אלא מצד קול קדושין צריכה להמתין. אבל אם לא היתה צריכה גט כלל רק גירש מעצמו אינה צריכה להמתין: (יח) תשו' הכלי"ם:

ח אם (יח) נתעברה מראובן ושניהם מודים לזה ונשאת לשמעון ונתגרשה ממנו אף שלענין איסור מינקת חבירו שצריך להמתין כדת [ד] לא גזרו אם

דרך תשובה

[ד] לפ גזכו וכו'. כן כתב הב"ח בק"ו לפ"ל להמתין כ"ל מודם בשם שניהם מודים ולפ מיישינן שמפ זנתה עם אחר וכן הוא בשאר בעיני אחרונים להחיר מיושבה תוך כ"ל מודם בשם שניהם מודים עיין ג"כ בי' ק"ל ולמדו לכיולפ בזה לפ מיישינן שנבעלה לאחר ומתעברת הכלי"ם הוא בשו"ע בסג"ה קוף קיומן ג' יעו"ש בל"מ בי' ל' לך משמע מדבריהם לה"ה בתופן שמיישינן שפ נבעלה גם לאחר לשוב לחזור ליקח אותה לך בתשובת נו"ב מה"ק בי' כ"ג ומה"ת בי' ל"ג כתב לחפילו אם יש בפקק שפ נבעלה לאחרים וגם להבועל עלמו יש בפקק זה ואפילו יולע שנבעלה גם לאחרים כל שיהוע לו שהוא בא עליה ו"ל שהוא בנו אוב אין לחקוה ומשום שיקת מציכו ומשום מעוברת מציכו לפ לבפקק בנו מיים ומותר ליבעלה לפ צ"מי עיבורה. והביא לחי' לזה מפ"ק ליומות מ"ג לחתל מאביו וכו' ואמאי לפ לקאתר זה גופא לחיישינן שפ מעוברת הו שפ מתעבר מפ"כ. והוא יולמה שהיא מעוברת מהבלתון ואיכא הטעם לחבקא שפ מלפ וודאי לפ בפקק בנו מיים, אך לחי' זו יש לחקות וגם הוא בעלמו לתה שם לחיתו מ"מ ס"ל כן לחיבא וחזק שבחתו בשו"ת בי' כל"ל יעו"ש ועי' בשו"ת בי' כ"ח מ"ע, אך כ"ז אם הוא אומר כן והוא מתחילה אבל אם מתחילה בשפלני אותו בפר ומ"כ הוא ואינו נותן לתתלת טובה לבעיני אוב לפבשיה מהיכא לחיבורא אבל אם נתן לתתלת טובה לבעיני נאמן וכן מצוה בשפו' ל"ג בי' בל"ל (ועי' בע"ז בשו"ע בימן ע"ג) לענין עובדא שהיכא שם שהבועל בפר תחילה בבבא ואפי' משפחתה עשו רוב השלולות ופעולות והבעיתו לו ממון בבבא לבוניא ואז הוא בי בא עלי' וממנו היא בבא והביא לפ בי' אומא כן בלי הבעותות ממון והיא נותן לתתלת לבעיני שתתחילה לא הוא מחתת בוסא וכא"ג בי' נאמן אבל בפן כיון שלא הודא כ"ת אפר הבעותות ממון לא מפני לתתלת לידי' ובתשו' נו"ב מה"ת בי' ל"ת פקפק קצת בעיני לחפשר לף בבא"ג מפני שכיון שהוא לתתלת על עיקר לבעיני לחשתורי' לא מצויא בעיני לחתבוני' אם בי' נלד לזה בימה הו לא (וע"ע לפע"ל בזה לבבא בהא גופא לחאר שאינו מפני היא בבא והוא ליאמה שתקשו לחתבונים לחתלת לא מיישינן שאינו נתן בה ולעשה לבעיבן לבבן בתו מיקת מציכו לא מיישינן עיין בבא"י ובשו"ת חצו' ובא"ת בי' כ"ז והקשו עוד להה לפעני' לף בלבבן מיישינן ע"ש שהיכלו ת"כ מל"ל להקל בכיולפ

בזה שים עוד שפש גדול שאת עיניו נתן בשמעון ובפבא למה שהיכן בן הגאון מוהר"ש ללפ מיישינן כיון שבלפ"ה הוא מותר לאחר כ"ל מודם מ"כ מל"ל בזה ול"ל, יעו"ש פוכף המעשה שלפ לבה בשום חופן להורות על שבשקו לו ממון כב) לך פקפק שם על עיקר דין זה שם מהי בזה לחתלת לאשתר ללפ מהי לחתלת לבתורות כ"ב בלפ עשתה שום ענן בשאתרה ת"ל מהי בך שבלה לשות לחתם חותם וכן בשה שהילו שם לענין שאתרה לבעלה שתשה מהי ומותה לחתלת (עיין יו"ל בי' קפ"ה) ג"כ לפ עשתה שום מעשה בך הסקר ומותה טעם לזה לבל כאן שבדומו הלשטון עשה מעשה בשע לבכאים זכעו לשאר לפיהו לאתך בחתלת לעשות עלמו בשע יעו"ש. ולפע"ל הקלוסה ב"ע בב בזה לצחות מהבני בשה פוסקים בללה לף בה"ג מהי לחתלת ועיין בפ"ה לקתן בי' קי"ו לשה שאתרה לבעלה בזיתה וגבשה וכו' לשות לחזילה ועיין בשאתרים שם לשם נותה לחתלת לבאתת ועיי' בל"ע ומקור דין זה הוא מהבו' מכל"ע פלדווה ל"ד ושם שה שאיפילה לבעלה שזתה עם שאתון וכו' ושהבשה וכו' ובו"ל לשם נותה לחתלת לבאתת והוא לבכיו בשאתרים והלפ אין לך חיוב גדול מזה שהולילה שם על שאתון ובבזוה בשה עושה ב"ע בשאת כזו בשולילה ב"ל על לשה ולפע"ב בשאתת לחתלת ול"ל וע"ש ובבור בימן קע"ח בביא מהבו' שבל"ש מי שהולילה קול על לשהו שזתה ולאר שאתבר לו בבא ולפ"ל לאר שאתת בעם הולילה קול זה וכו' לם נתן לחתלת טובה לבבכיו נאמן וכן הוא בשו"ע שם בעיף יו"ל ויעויין בלבון הבוחת הכל"ם גופא ובוצא בשאתרים וכא"ג בבי' ל' בעי' כ"ע בלא שאר על בה הוא ממחר ובזה לו ובתן לחתלת לבבכיו לאמן וז"ל הל"ת כתב הבל"ם מבוטנוכ לחובן בעם על שהתו ולאר בבא מילה לימה בתו בלפ מחתת ולאר זמן בוצה להחזילה ולומר בל מה שביבר עלי' שקר לם נתן לחתלת לאמן ובלפ זה לפי בבכיו ולפי לחחתלת לבעת עשה לותה בשעה בזו להולילה ש"ב על בחולת יבחלל שאר עון זה חמור ועלול בילוע ובלאחר ביבולאני ציועל בל"פ בשאר עיין בם"ת לב"י בע"ז ובלון"ם בי' תל"י) ועל בנו ובתו לבום לותם מחזיק ולבבאים מקבל יבחלל וע"י שלחתלת ועוד ב"ל בכיולפ בזה ולבבאר בכיולפ בזה וודאי לחחתלת טובה לאחר בבכיולפ ל"ע בכיולפ זה ממחת בוסה וב"ם הב"ח ז"ל חע"פ שים מעיניהם בלפ בה עלי' וב"ע בהב"ח ז"ל חע"פ שים מעיניהם בלפ

אחריך דאין (ס) השכינה שורה אלא על משפחה המיוחסת שבישראל ועל הודאין לכן הצריכו חכו"ל לאלמנה וגרושה להמתין צ' יום כדי להכחין בין זרעו של ראשון לשל אחרון. ועוד דיש לחוש לכמה (ב) תקלות ואפילו בארוסה (ג) החמירו שצריכה להמתין וימים אלו חוץ מיום גירושין וחוץ מיום קידושין:

ב וכ"כ החמירו חז"ל בתקנה זו דאפילו אלו שאין ראויה להוליד כגון (ד) זקנה וקטנה או איילונה או עקרה או סרים אדם ומכ"ש אם היתה בבית אביה או שהיה בעלה במדינת הים או שהיה חולה או שהי' חבוש בבית האסורים ואפילו מפלת אחר מיתת בעלה כולן צריכה להמתין צ' יום הנ"ל:

ג וכ"ז אינו אסור אלא לעשות קידושין אבל לעשות שידוכין (ה) מותר [א] רק שי"א שישבע המשדך שלא ילך לבית המשרבת עד כלות הצ' יום ו"א דכן הדין ג"כ במינקת דצריך לישבע כנ"ל:

ד צ' יום אלו מונין מיום בתיבת הגט (ו) אפילו לא הגיע הגט לידה עד אחר כמה שנים ו"א (ז) [ב] שמונים משעת נתינת הגט [ג] וכן הכריע הרמ"א:

ה והואיל דעיקר תקנה (ח) לא היתה אלא כדי להפריש בין זרעו של ראשון ובין זרעו של שני א"כ מי שמחויר גרושתו א"צ להמתין צ' יום:

ו שפחה וגיורת שהיו נשואות לבעליהן בגיותם או בעבדותם ונתגיירו או שנשתחררו צריכים (ט) להמתין צ' יום ואפילו גר ואשתו שנתגיירו צריכה להמתין צ' יום כדי להבחין בין זרע כשר לזרע פסול.

ז אשה שנתגרשה ויצא על הגט קול פסול ומחמת זה הצריכה לקבל גט אחר יש (י) שפסקו דלא צריכה להמתין צ' יום אלא מגט ראשון ביון דהשני אינו אלא לחומרא בעלמא. אבל רו"פ הצריכה להמתין מגט שני וכן עיקר וכן היכא דלא נתגרשה אלא

(ס) כדפי' שמואל ביממות ד' מ"ב ולדינא לין כ"מ בין הטעמי' פי' צ"ם ס"ק ס': (ב) שם כשם שמר בזיבה שמא יפל שמומו מלדיו ועוד מקלות יעו"ש ועי' צמ' בכתי יוסף שהמיך בע"ז בס"ד ע"ש: (ג) שלושה דל"מ וכמיש במעשה דיממות מ"ל ופסקין כ"מ בגזיכופיו והוא שם: (ד) בגיטין שם מ"ב ע"ב וכתוספות ס' וכ"מ: (ה) שמו' שמ"ם וש"ה פי' כ"ז: (ו) כן דעת שכי"ף והכמב"ם וכוב פוסקים וכשמואל שם וכן פסק המחבר: (ז) הוא דעת הלמ"ם דפסק ככל דהלכה כוותי' דכ' בשיטוני בכ"מ בידוע וכן בכריע בשמ"ש: (ח) שמ"ק וביב"ם בשמועה: (ט) בגיטין יממות ד' ל"ם כך יהודל ועי' בשו': (י) הל"י וכן דעת הכשב"ל בשמועה וכן משמע מהלמ"ם מדבחב בשמועה עי' צ"י ועי' ב"ש היכא דיש עוד קיניין דיש לגדד בזה:

דרך תשובה

[א] כך פ"ת סימבע. ועקו היחב לין סידוכין הוא משמו' הלמ"ם וכן הוא בשמ"ל פי' כ"ז ולא הלכיכו סימבע שלא יכנס לביתה כך שמומלא זו היא כוצע מבב"י ובבכימו עמו בשלכוים כך הם"ג בק"ח בוסף מדיליס לגם בימיקת הלין שם מקבלה בשידוך תוך כ"ל בומם וים מהשלכוים שהלקו בזה על הם"ג הכ"ל לבהבמה הוא לגלוך ליהבע להוא ממור מיניקת עיין בם"ע בק"ג מה שהביא בעת המקבלים בזה (ומ"ש בשם הבם"י לחולק על הכ"ש וכן הביא הכו"ב להבם"י בולק על בקבת הם"ג ליתא בבם"י אלא להבם"י ומקבק על עיקר ליבו שם הב"י ומ"ש בק' י"ע בשלוך להקשות על עיקר מוממת הב"י למגלוך ליהבע שלא יכנום וביבו מעשה לפיהבי' שמא יהא עמה ואלא ע"פ לא יבואו לידי חיקור הבהמה להא שהא מזה מהשפבת ומזה להא מעשה זה אלא"ה הבהמ מקילין בזוה ותוקף תירוצו בזוה לעלוא מהשפבת אבל אלכבה בוסף מיהיכן שמא תבניס שהיא מעוברת ומהלשון ומהשם עמו ולא תשפך כלי שמוכל לתלות הספיקות בו. וכ"ז בתוך ל' יום אבל בימיקת שבבר עברו ל' יום ומהלשון משיכה מעוברת ל"כ אף אם תבעל למשדך תשפך ועו"ש שהלכך עוד לקחוב דבכי הם"ת וביים ע"ת כבר הוכה זקן אף אם יבעו בלא יגלך לבית שומרים ואפילו בוודאי אין משם ומותר ליגלך משם עם שומרים ואפילו

לא

[ב] שמואל ג' בתיבת הגט וכו' עיין בתשו' מ"ל פי' ל"ו שמשמל בשומרית שזוכה לה בעלה גט ע"י שלים ואפ"ז מזכה לה יהודית והביאל השלים הגט וקבלה ממנו ומשל מעיזה זמן מוגים הל' יום אלף אלמן שקבלין בכוע"ל לשמביך מעבעת בתיבה לוקח בשלל גיטין שהבעל עומה שלים להולכה ואינה מתגבבת על שמביא הגט ליהה אבל כאן מעבעות שהוקקים לשתגבבת תוא"י כשמביא הגט ליל השלים (ועיין בשו"ע בימן ק"ן) ומה שקיבלה הגט מהשלים אינו כ"א לכוותה לעילתא שפשר לחיבם לכיכה להמתין ל' יום מזמן הבעי והוא הביב לו לדעתו לחום לשומלא בל"ת ופ"ש הדין אין להתיהה כלל בקבלת השלים הגט וע"ם מעמו ול"כ ממילא כיון לכיכה ע"פ הדין לקבל הגט בעלמה ממילא לכיכה להמתין ל' יום מזמן שהוא ועיין בשמו' פמ"ת ס"ק כ' ע"ש ע"ב דכן הביב לו גם שגלון מה"ו גבניאל אב"ל דק' כ"ם והוא שלכיך שם בשלפול עמוק לשיכה לכיכה להמתין כ"א מזמן שמביכה לשלים ובייס שמ"ע שמביא להעמה כיון שבבר הוכה זקן אמל לשבל להלכה ס"ל להקל ע"ש:

[ג] וכן הכריע הרמ"א. עי' מ"ש ע"ז בשבכ"י ס' ס"ה פי' ל':

ט י"א דהממאנת אינה צריכה להמתין דלא גזרו אלא בגרושה [ו] וכן המזנה ואנוסה ומפותה (יג) אינן צריכות להמתין דכל המזנה מההפכת שלא התעבר לכן אפילו בגדולות מותר אבל (יד) האחרונים הכריעו דבמזנה ואנוסה ומפותה אם הם גדולות וראויות לילד אסורין וצריכין להמתין צ' יום (ובמגדו' עיין טור וב"י וב"ח סק"ט):

ו ולדעה הפוסקים הנ"ל אף אשה שנאנסה תחת בעלה צריכה ג"כ לפרוש מבעלה תשעים יום אם לא נבעלה לבעלה תוך ג' חדשים אחר שנאנסה:

יא כל אלו שאמרנו אם עבר וקדש תוך השעים יום (טו) מנדין אותו ויש אומרים וכן דעת האחרונים שאם (טז) עבר במזיד שמצריכים לגרש אותה ומ"מ בבהן שנאסרה עליו לעולם אפשר דיש להקל ובישראל יהזירנה אחר ג' חדשים (ועיין בב"י ובמג"ו בקעיף י"ל בע"ז ולתורות מי שקדם לותה וכבה לתין ממדין לותו). וכ"ז במזיד אבל אם הוא שוגג י"א דא"צ אלא הפרשה ומה נקרא שוגג עיין באחרונים כאן ועיין בד"ח לקמן:

יב עוד גזרו (יז) חז"ל ואסרו ליקח [ז] מעוברת [ח] או מינקת חבירו עד אחר

דרך תשובה

ממ"ת ועיין בתשו' זכרון יוסף סי' כ"ל. ולע"ד אפילו אם אנוסה ומעוברת אין מתם אלא בתופס בהיפך ס"ל כ"ל אלא היו כ"ת מתים מקושרים לכל אם בתם בתשובה לא מצינו אם בתה בתעגנ בתורה לתבאר בא עליה ב' פעמים בתשובה לוולתי תין סוס תתם עליה אף אילה ולא קיימה דבולות תוכיח תיפוך גדיים וכ"ל בת"ם סיימן ל' קעיף י"ל [וע"ש מ"ם מהב"מ מפקפק בזה] ובודאי גם בתיבוי תיב ג' אלא תילו אם בתה בתוך תשוון והיה בתולה תוכיח לוולתי לא בעלה כ"ת פעם אחד וקיי"ל לתיבה מתעברת מביאה לתשובה כמו לתיתת בימנות ל"ד כנר בתב בת"ן בקושטין פ"ק דכתובות בע"פ בדוב תיבה מתעברת מב"כ אבל ואלי מעוברת הוא לתיבה שמתעברת וכ"כ בתו"ב מה"ק סיימן כ"ב ע"ש בתה שפיבה בבוגיא דיבמות בל"ל ועוד הביא שם ד"ל שאת מיבך ומשתם בה קורס אז בהעברה ולא גמר ביאתו בפעם אחת ולא הרגיש בהעברת בתולים ותפ"ב בעל והובפלו בדברים בתביאה ל"ל ועיין עוד מ"ש בזה בתו"ב סי' ע"ג ובביאה בזה פלוגתא ממ"ב בראשית מ"ה יעו"ש ובעלה כן לדיבה דמ"ו לחוליה לענ על אם בתעת זה לוולתי מ"ל בתעברה מב"ב וכ"ל. עוד הגיע לידי בו"ת פמ"ת ת"ת ולקיתי שם בסיעון ע' ג"ב בעניו כדון לעניל בתשם תילדה ל' שבועות אחר בסופה ויש בכתשם בייסה שהיה תומתת ממנו הוא ותוא מכחיש, ופסק לשם יש עדים שבתיתדה עמו קודם בסופה תיבו נאתן לבשביל בתובתה ותר"ב. לכיון שבתיתדה עמו אוב לא מצי טיבון פעבת בתולים אך לעניו תיבור מיבקת אוב תבשים תל"ת ע"ש. ולפע"ד כל דבריו בתשובה בל"ל בע"ג דמה שפסק לכיון שבתיתדה אוב לא מצי טיבון ובלתיתו מהא לאוכיח בתובות י"ב שאוכל תלל מעיו בייולת וכו' ע"ש ולפלל דבאיך מדמה בך יבול לאבל לתיבור שהיה תשתו לכ"ל ובין מייתחין שיהא לבו גם בה עיין בבה"י ופוסקים ועיין ב"ח בסיעון ס"ם בק"ת וכל מעיין היטב יבאה כי הוא תעוה גם

(יג) דעת הכי"ח ודעימי' וכו' יוסי שם לתשה מזנה מתפכת שלא התעבר: (יד) כדעת הכי"ה והכת"ם דמיירין שמא לא נתפכה יפה דהא פקקן כב"ע לעקרה וקטנה מכיוון להמתין וכ"ם בזה: (טו) מפלוגתא לתמובי ביבמות ל"ז ע"ת תד למר משמתינן וכו' וזו היא טעת הכמ"ם: (טז) בתלת"ד והב"י ועו"פועי' בב"י בתוכך בזה ועי' ב"ם ס"ק כ"ו: (יז) כבייתא ביבמות קף ע"ב ע"ת והטעם בתעובר' דקתם תעובר' למיקט קלי ועי' ב"תם ס"ק כ' ובמיקה תשבו תז"ל שמא תתעבר ולא תוכל להניק ויתום:

[ו] ובן תמזנה. עיין בתשו' מהכב"י סי' ז' בתיבך להביא שהיתה עומדת ממיק של תקטרם וטובלת ויושבת בחיקו של מלכי ואיך לא תסם להבתה תלת ולאי לקטכו על טעם דמתהפכת ודוקא לומר שעדיין לא נגזרה אז גזירה להבתה ומביא לאי מזוק"ק בגזיכה זו סי' ביתי דוד יעו"ש, ולא אבין מנאי לא הביא כלל לבבי התום' מגילה ד' י"ג ע"ב שהקשו שם קושי' זו מהבתה ותילו תיבץ בכון לתקטר בעוד שהסה דומה לזה מלינו בס"ם שלא בתים וכו' ותם אין בלתה לו תיבץ זה ע"פ היה לן להביא ולהסיב זה ול"ע ע"ש. שוב לאיתי לתר שיצא לתור ס' קהלת יעקב ולאיתי כי הקשה לו קושיא זו גדול תמר ע"ם מ"ם ליבב ע"ז בתוכך:

[ז] ומעוברת וכו'. בס"ם מקיקין להטעם בתעובר' לקתם מעובר' למיקיה קלי"ו וכתב"ם מתן טעם בפ' י"ת מהל' גרושין למיבין שמא יוחק הוולד בעת תתבים כמו שתמרו בס"ם להה"ת וכבר תביכו תתרושים לתבץ לבביו עיין מהר"ם מלבלב פי' י"ג וב"ם ס"ק כ' ובתשו' כב"י פי' כ"ט ובתשו' ותב"כ פי' פ"ג ובמ"ב מה"ק י"ת ועוד בב"ת ומ"ת לדיבה לבעטו אף בידוע שים לה ניעות לדים לתין זה לתיבור מיקת ת"ת תבור מבעטו וכן בעת תתרושים לדיבה דבתובתת לעולם לתבור (והולילו כן מדברי התום' יבמות קף ת"ג ל"ם קתם) ועיין בכב"י סיימן בכ"ל בע"ג ומה שפסק ס"ק י"ג וכן תכבים בגלון בעל נ"ב בבתה תטו' בעובבת לעולם לתבור אף בניעות לדים וכן בתזה למתן לבבי לקנן לות ל"ת ת"ם זה ופבוו:

[ח] או מינקת מביאו על תמר כ"ל קודם. ופבוו לבל מהבי ע"ז בלל מתילת בעלה לתילו לוה תפורם לבבי

(יג) עי' ב"מ:

[ה] אם שניהם מודים מ"מ השעים יום צריך להמתין מהגירושין כיון דלא נודע לרבים
(יג) ממי נהעברה ועוד שלא חלקו חכמים בתקנתן:

י"א

דרך תשובה

כי בשעת המילה וכו' ממש כיפופא הוא וכמ"ג מניינו בכמה מקומות שם"ם בתמוכים מינו בהכריסם ממש כיפופא עכ"ל שם וכמ"ם ופשוט דמסני מתחלה כזה לשעת הפוסקי*. ועיי' ניו"ד כי' י"ם בשם"ע של הגאון מהו' זכרי' מענדיל ס"ק כ"ם יעו"ש ועי' פמ"ג ניו"ד סימן ס' ועיקר דבריו שם לכתב לכיון לפני דבריו לכעת עשה מעשה להכמיד זכרנו מי יחמל שמסני מתחלה לעשות עניו כשם וכל"ל. ומני בעל ולא לחזין לעתו כהמה לחיו כשם זו גדולה מהשעה שעושה ש"ע בהולחתו כעת שצא על פניו' נלה שהיא בחיסוך כלת וכבר הניהו כזה המחכונים (עיין מ"ת בימן כ"ם) ולפענ"ד היה נכלם להטעם כזה כמו שחתחו בגיעין ל"ל ע"ב ומוח ניו"ד כי' כפ"ם בגי קופר לחיו נחתן לומל שכשב את המזכוות שלא לשתן לחתך לחיו לחם לחל שלא עבד את העורות לשמה נחתן לחתוך שנחתן לשפוך שכהו וכו' וכן גם כאן לחתוך שנחתן לחייב ח"ע על הוולד לזוגו ע"ז וכבל לבל כילוע בכמה לוכתי נחתן כזה כבל לבל וילעתי שח"ל זה ולחלק ללא לתי לשתם ול"ל עכ"פ יהי' שם השעם מחיזה הייהי' לך כיון שחשהו בפי הפוסקים לשם שהיהם מולים לנחתן חע"פ שהושה עלתו כשם ושוחת ליהת לוחה בכ"ל (ועיין בפ"ם קוף כי' ג' הל"ב) ח"כ חה יוכיף עלי' כשעה זו שהלה להכמיה שלא יהת נחתן ול"ל ע"כ נלפענ"ד הקלושה כדבתי הנ"ל ושם"ל בפי' הל"ל ושאר חחכוני' לחולוגל כזה בחתלה ובפרט לגם שעתה לליהת בכמה הטוכות לחתלה עיין בחם"ק סימן ס"ז וחם"ת כי' נ"ע (גם בחטובה הל"ל גופא העלה בקו"ל לשם יש חיזה נלוול הניף נלא"ם כחו שפק חעכו"ם לבעתי שית"ל לות ע"ת וולתי לחכני חחתלה ופשוט] ועיי' בע"ז בחטו' זכרון יוסף שלא ח"ם כי' נ'* ולא לכ"ז בישהאל לאל כהן שחתל על חשה הכא חחני היה חעובדת וכוכה ליקחתם לעת הגאון הל"ל בכחה חטו' לשחשה לחיו נחתן (ועיין בחה שניימתי כזה בחתיב ל' בלח"ם לות ל' ועיי' חטו' ח"ל ח"ן ועיין חטו' הל"ל כל"י כי' ל"ו) ללא שכיין כ"ל בישהאל ולו' לחין שם כ"ל לחיכול מיוקת לאל בכהן שיש שם עוד לחיכול שחל לפכול בעלה וכו' (עיין ח"ת כי' כ"ז וק"ל) חשהה לחיו נחתן ולף לנעת הכל"ם הל"ל לחולי הכל"ם מייבי שחיו כוכה ליהתם כלל ללא שייך שחל עיניו נתן בה וכו'* וכל הל"ל הוא חיו כ"ם להתיר לקחת חותה לאל הוולד שם היו כשלו גוולתי שיפטור חותה מחליגה וחיתיקם לחכיו כזה וולתי ג"ע טובא וכמו שהעיכו החכוני הכהה והטו"ב הל"ל בכמה מקוחות (וכבל מכחה הל"ל כיון היש נועחת לשחל עיניו נתן בה לשהה ללא חניתן כ"ם לחיכול מיוקת אלא חל"ל כיון שלא נודע לרבים בתקנתן

דרך תשובה

לשאל לבכיס) עיין שם שמ"ת כי' כ"ז וכ"ם וכי' ל' בבופו ועוד בכ"ל ויש להחיך הכהה בזה וחכמ"ל ועיין עוד בחות שחח"ו ובל"ת נתיב ג' ל' ועכ"ם שם יחבחם לבל בזה שחשל יש חשל חעובדת ע"פ הולחתם בכ"ל בחיוב לכתוב בפנקס שחל יחות בלא ז"ק ולא יניח לך הוולך הזה שלא תכהה בלא חליגה כ"ל ע"פ שחלת חכחי הדור וכמ"ש החטובה הל"ל יעו"ש ועיין בחטובת ב"ח כי' ק' ועיין בחחילת יעבץ ח"ב כי' ק"ג שחם חחיך ופלפל הכהה בעניכים אלו ובילוי כל הפרטים וחלוקי דיעים שבע"ז:

[ה] שם שניהם מודים וכו'* וכבר כ"ל דין שם הכהיב

חחילה ועיין בחטו' ח"ל בימן ח"ל שחי שלקח חשה בחותם בכליו וילדה בניהן בשה חעובדת ויכיר הכי' חעובדת חקודש כיון לליהו כ"ל שהה חשים חקוטעים ושלחו חת הבעל והשיב החתונה כלל ולא ליהבע ע"ז בחק"ח לל בא עליה קודם החתונה כי חחנו היא חעובדת לך ולא הימותו ליהבע ושחק ל' יום שכבר יצא הולד חחזת בפל בא לב"ל והחתונה על עוותו ושחל כי בא עליה קודם החופה ושם שלא החתונה חחלה הי' חלל הבועה ועוד טעעים זה וסב"ל שכיהו חבהיני שעיקר כפירתו הי' חלל שילעו שיפיהשו חותו ב"ל קודם ושנשאל שם חהני זה חחחתלות ולי לניך שכבה יעו"ם בחוך ותוכן חטובתו לקח בלי בוש לחחלה לחוש"י שחשל שהולל חחנו שהיא בחחן זה ושבלגין לליבוים ולא חבגיחיך בחה שחשל חש"כ שלא בא עליה קודם החתונה לוחה זה בל"ה ב"ש חעשה שבאו שנים ושחנו לחיהו שהיית בחחל ועבידת בחעבד וכו' וכבלן כ"ג ופי' בכחב"ם בפ"ג חהל' חלוות חחוחם לחין חקקין לבחיית החופה שהיית וכו' ס"ב חין חנו חקקין כלל לחיחתי בא עליה קודם החופה או חש"כ כיון שחופל שעונו הוא ושבלו עוד לחיות זה [והטעם דבכיו בעו"ב סימן הל"כ] ומלבד דבלשה החת לחופת כיקופא לא הלה לחוות כן יעו"ם [ועיין חטובת נבעת שחול בעובדא כיולא זה לענין שם יכול לגבהה בע"כ ושם הפלילה כחובתה וע"ם ולעיל בחחיב ח'] ועיין בחטו' ני"ב חם"ק סימן ע"ז בחשה שזיחתה עם חשל ושחלו לותו חחילה שם בא עליה וחשל שש"י חשוש דבר [ולא היה יחוע לו בניכול שם היתה חעובדת] ושם"כ הוא שחנו היא חעובדת ובכתב לבל שייך כאן בויש חש"ל לש"ל הפי' בדבריו ש"י שהיא חעובדת ולפילו שם בחה חפופה כיון שבל חולא בניכול שהיתה לו חעובדת לא בוי' חשפה' חש"ח [לבחיל' חעובדת הבל חש"י חותבת לו] ושולי שחם הי' יולע בניכול שהיא חעובדת הי' חולא ע"ם שהניא חמך לדבריו ושובא זה גם

יד [יב] ומגודל חומרות הדבר שקדו חז"ל והחמירו שאפילו (כל) גמלה את הולד או נתנה בנה למינקת ואפילו (כח) נתנה משכון שלא תחזור או נשבעה [יג] (כו) ואפילו נשבעה לאדם גדול כגון אלו ההולכים בחצר המלך או נדרה ע"ד (כז) רבים לא מהני ובדיעבד אם נשבעה (כח) ונשאת אין מוציאין אותה אבל בנתנה משכון יש להסתפק אבל אם

(כל) כתובות ד' ס' בגייתא עם פ"ב וכו' ומפקינן והלכתא את מותב גמלתו לפנך:
(כח) מכילתי בשם כ"י הזקן:
(כו) כ"כ הכל"ם ועי' צב"י:
(כז) כ"כ הכל"ם בשמו' ולפנוקי מהמולקים בזה ולפ התיכו כל אלו צש"ם רק לכ"ג דהוי יחיד בדורו:
(כח) כמ"ש מהגמ"כ:

דרך תשובה

כ"ל מודם וים שמסו לחבריו והפתחים עבדו ונעשו נמיתה ושוני וכתב עוד עם נמעשה שבא לידו בשם שהתיר לה לאחר שתתן בנה למינקת תוני' כשילדה ולא תתחילה למניק וע"י הורחם זו הלכה ומתקשה בניוהד עם אחר ואח"כ הכניסו שים לינוק בחבר ומזר בו שתתן ולא לנה בשום חופן להמתין וכדי שלא יתבטל השיהד התיר להשבע לו לאחר ט"ו חודם נאחר לעלינו בם"ם מי שתתירין לכתחילה על חופן זה (עיין כתובות דף ס' ע"ב לי התיר כ' מניח וכו') הכי לאתו רוחין שאין הכנה להולד לאחר ט"ו חודם שלא לחתן שפקיעין לנ"מ לנרוך להמתין כ"ד חודם עשום ליש מיעוט וולדות לניכות להניק כ"ד חודם דוקא וכיינו דוקא כשהיל ומניקה בחוות אז לכתחילה לנמלו תוך כ"ד חודם וכן ליתן למינקת אחר שכבר נעשה ונעשה ע"י הסולחה בניעות שמתה למינקת ופסק כבר שלבה וא"כ עיקר לינולחה בכה"ג לינו שלא שחום קנקה וא"כ כשלי הך לחולחי בם"ם כ"ל לכתוך עליהם בשעת הדחק כזו ולי לקוחים עד לאחר ט"ו חודם וניים ודוקא היכא שים עוד מעוים להתיר יש לנקף בקבלה זו, ומשכי שאר לאכוים שלא שיכיבה לסו להתיר אף בכה"ג עיין ע"ש ג"ז בחשובת ושא"כ כי' פ"ב ועיין ע"ש עוד בזה בחשובת שכר שמואל סיעף פ"ב עם שהאריך בענין זה ועיי' בחשו' מעחת שלמה שיקף ג"כ בעת בפ"י הכ"ל לענין הפ"ש (מהוסף לקמן) ועוד לינה קניפין והתיר לאחר ט"ו חודם ולא תשבע הניעת על"כ ועיין ע"ש בחשו' כ"י בע"ז. וגם מכבי הביא בשובלת שלינה לילי שלאחר שבשה הניעת מביאו בשוגג לאחר ט"ו חודם והוולד כשן ינקולם למינקת והניעת גמלה לותו ובכל כי' ממעת לינה בבה ועוד לינה קניפין שבי' שם ולינהפתי ג"כ בעת בפ"י הכ"ל והתחתי בדיעבד ובשעש"ל גדול ובפלכתי שכבה בחשובה כ"י בע"ז ועי' לי"ם בעש"ח:

[יג] ולפילו בשבעה וכו'. ועב בכל מקום שהתחיל בשבי הפוסקים ובחשובות להקל בנתנה למינקת ובחשבע כל"ל היינו דוקא בחופן שתחי' המינקת פעויה לחם יש לה בעל ב"כ הלא שם ג"כ יש חשש חז"ל שעל תתעבר וכו' ועוגילא לבריכה לכלול בשבועתה שלא תשבע לבעל כל זמן הבקה ובבר זה עבואל בכעה חשובות שחכוים עיי' בכ"י כי' ב"ע ובעו"ב בכעה חשובות עיין עה"ק כי' י"ג ו"ח ובבי' כ"ם שהבכים בזה הגאון מפ"ב ובשוע. לך לעשה"כ לאחר שלא תשבע על כ"ל חודם עושיתת לתת ולבה למניקה

[מ] אחר כ"ד חודש לולד חוץ מיום שנולד וחוץ מיום שנתקדשה בו [י] וי"א דאחודש העיבור עולה (יח) למנין כ"ד חודש וי"א (יט) דבעונן ב' שנים שלימים ואף חודש העיבור אינו עולה למנין ולכהחילה (כ) ראוי לחוש לזה אך (כא) בדיעבד אין משמהנין אותו ולא מפרישין אותו הימנה. ואם (כב) כלה הכ"ד חודש קודם חודש העיבור פשוט דודאי אין צריך להמתין עוד ואם (כג) יש עוד איזה צד להקל מצטרפין שאין צריך להמתין חודש העיבור:

יג ואיסור זה הוא בין בגרושה ובין באלמנה (יח מקילין בגרושה לך דעת רו"פ כדעה הלפסוקים וכן פתח הפו"ע ועיין בתפ"ש למנין) ובמזונה יש ב' דיעות [יא] והכריע הרמ"א להקל במופקרה לזנות כדי שיהא בעלה משכורה שלא הזנה ועיין בדה"ש: ומגודל

(יח) ב"י בשם הגמ"כ: (יט) המגדכי וכן דעת מהכ"מ ועי' בב"י בשם הגמ"כ דפלוגתתן תלוי למנין דמפיק ממעולל פ"כ לגיהה פליטים ב' פנים וכו' ועי' דמ"ש: (כ) הכנעת רמ"פ מהה"ד ועי' בב"י בק"ו שקילוך בזה להקל: (כא) בשם וב"ש: (כב כג) עי' בב"י וכן בשקק ב"ש:

דרך תשובה

לפני מותו לבכור ויניקת לבנו ומיבמת כמ"ש בהשו' כל' פיגון כ"ע ומהכיך לכתוב בדבי מי שהלה לממוך ע"ז קנת לף שהי עוד פיפין (שהיתה עוברה והי' היתר ומעשה תשובת תמונת שמואל הובא לקמן בדת"ש בחות ל' ובפנים קוף המיב) ופשוט. וגדולה מזו כתב הגאון מהר' לפפל בשפתו ומה"כ בי' פ"ב בעובדא שהי' שם שבעולה מעוברת לחבר לה בעלה והזהיר עלי' שלף תיניק עוד ממנת מליבת כמה וגם ממנת שהלבה רע לתינוק ועד לחל פעיר שפמע שגם הכופף נוה עלי' שלף תיניק (עיין לקמן בחות י"ל) וילדים ולף שהבא שבועות קודם עותו ובעלה בעמנו שכך לה מיניקת ותב"כ היתה מפייעת קנת ג"כ להניק בשפחי שלף מבעת בעלה (כן משבר ע"י עדות ועי' הפו"ע) חפ"כ ג' יחים קודם עותו שמע בעלה מזה וגער עלי' ותז שמעה הלד ומיו ופפקה לגמרי מלהניקו ובולדות הרפשונים ג"כ הי' לה מיניקת והיל היתה מפייעת בהניקתה וד' מהשים לחבר עותו בחה לשחול הם מותרת להבחה ולף מלחו לבו להקל בזה ולף מהני מהילתו ולף מה שבכר בעמני מיניקת (ולף שקנת לנו להתיר ג"כ משתו' ח"ם הל"ל) ולף מה שחמנו בשם הכופף וכו' עכ"ז לף יהיה מכלל מיניקת מביאו ולחלוטה עד הבלוט כ"ל מותם ע"ם שהלריך בזה ובחמת כי בשם הי' כמה פיפין להף לפי דעת הב"ח מותר בכה"ג (עי' בפיגים קנעי' ע"ו ובתיב יח שם) לך בחמת דעת כל הלפוטים המפורפמים להמתיר מלד בעוברים הלו ובעמת ביעוקה עמם כשבר יתבאר עוד בזה (עיין בחות י"ג ובחות י"ל) ומכ"ז תלהה כי אין לסמוך על ח"ם הבה"ע בשם הבה"ו בשם הבה"י בזה ועיין ח"ם לקמן חות י"ל בשם מובא בשיבול גמור שקבלה לפני' שם ולף התקילה כלל להניק לי"ל ע"פ תופיפים שיש' שם:

[מ] לשר כ"ל מותם. עי' בתשו' הפלצ"ז מ"ח בי' שע"ע לשם בוחים שהולך הלום ומולם ולף לשר כ"ל מותם יש לחוש לבכנה שם הגמלהו ושיל חוש להשפח. שם יש לו שב להייעו שבתגבשה כופין אותו לפנותה בממון ובכל מה לשפשר שתניקהו עד שיביא ושם אין לו שב הממוה על כל ישבאל לנוחה בבך מפום בכנה ושם ב"ז לף בתלית ולנוחה להשפח חוקף אין מעבבין אותה מלהשפח

מז מי שעבר (נד) ונשא מינקת חבירו מחוייב לגרשה ואם אינו רוצה לגרשה תומ"י מנדין אותו עד שיגרשנה ולכשיכלו כ"ד חודש יכנסה ואפילו הוא כהן שנאסר עלי' עולמית (נה) מחוייב לגרשה ולא מהני הפרשה עד הזמן הנ"ל (עיין נכ"ז נד"ת) ואפילו אם נדר הנאת השמיש (נו) עד"ר ג"כ לא מהני ואם (נז) תחבע ממנו כתובה צריך ליתן לה ואח"כ צריך לכתוב לה כתובה אחרת ואפילו אם לא שילם לה הכתובה עדיין מסתמא אמרינן (נח) דמחל שיעבודו וצריך לכתוב לה כתובה אחרת אך אם אמרה מפורש שרצונה להחזיק הכתובה עד שיקחנה פעם שנים אינו (נט) צריך לכתוב לה כתובה אחרת:

יח מי שנשא (ס) מינקת חבירו וברח עד ששלמו (סא) הכ"ד חודש אין כופין אותו להוציאה. וכ"ז בשנשא (סב) אבל בשקידש י"א דאין כופין להוציאה רק דמנדין (סג) אותו מפני שעבר על דרבנן ו"א דאף אין מנדין אותו לדידהו, וכ"ז לדעת הרמב"ם אבל

(נד) עם פ' המולך ד' הכ"ל וד' ל"ו ובכתבים: (נה) ובמ"ע מודו דמחוייב לגמרי בכתב מפילו בכתב"ס דמקיל בכתב בחוך ל' יומים: (נו) הכ"מ מלוטבוב בפילו בכתב"ס ומכדכי פ' הכ"ל: (נז) משופט הכת"ס: (נח) עי' ג"י: (נט) מ"מ וב"ס דהת"ס נמחל שעבודו: (ס) הכתב"ס פ' י"ט מהל' גרושין הלכה כ"ח בשם ובכת ויש מולקין בזה עיין ב"שם"ק כ"ח והלכבוהים טועי' לדעם הכתב"ס: (סא) וי"ל דם"ל שלריך להכתיק שיעור

שפיכו יכול לחזור תוך כ"ל מהם עי' ב"ש ס"ק כ"ג ועי' בחתב קעי' י' ודו"ק כי ג"נ: (ע) זהו דעם הכתב"ס ז"ל: (עא) וכ"כ הביב"ש בשטובה לדעם הכתב"ם והב"ש מפקפק קלת בזה:

דרך תשובה

שכבת זרע) ויותר גדול ממנה דולמי לשכוח להניק משום שכבת סולד ויש שכתבו שלו לשכב ושתייעו מרבני הני"ע סל"ל והוא לשם להניחם וכתב לשרבים בשטובת ני"ע גופא מוכח שכל הגדולים התיכוח והך לעתו נוהג לשכוך משום לכאן משוב שתעגדל להניק אם ילמד שם ישם שכנה וכל"ל ושם לבני הבאי ושלילה לשמוע לשב סרולה להמית או לבכן שת גבו והריבוי בזה שך לעוגב ע"ל בזה ושיים וכל המשיך עלי' עתיד ליתן שת הדין ויש לו ליכל מדיין שלמות וכו' ושם משם הי' בעובדא שלו בשעת הדחק שהיתה מעופלת בניים וכבר שתרכה ע"מ שעיין בדביהו יכלה להיות שהלכה רווחת בישראל שעותרת ליגמל יעו"ש גם בשטור' שבו"י ס"ק כ' ס"ק ל"ז שכתב להקל בזה שם לכתחילה (וע"ש שם בקובץ לכבר הוחזק בשלש לילות שהלכה מזיק בלי"ל בכל התורה בשלת זעזע הוי חזקה מזקה נלע"ל דלשו דוקא דבילדון בזה י"ל הוי חזקה בתרי זיעזע בלפקפקין בימות ס"ם זה דומה לשם שבניה ותיים שתמת מילה ולכוורפא לשלתא כתב כן וכן לפיתי להגו"ע שכתב בזה י"ל בשתרי זיעזע הוי חזקה), וכן הגאון בעל נו"ב מה"ק בי' י"ל בתיר שם שת על תופן זה רק שבש בי' עוד שניפין שהיתה עשיכה והכניסה לו כדן גדול וגם לתי' ולתי' בעלה היו עשיכים (ויש קשך שתסובת שמואל שמואל סל"ל) גם כי שכבה מיכה בתיי בעלה וזה ג"כ קשה טוב וכל"ל ג"ע אין לחי' שלא בי' בתיר גם שעשה שמלבה לתכי לחולש (כי יהוי בדבכי השבובות שלכבה לתכי לחולש שתיכיל כל מה שיש להמליך שך שאין נלכך) וכל המעיין בדכביו יבלה לעיקר שהיתה שלו מבלעדם שם"ל זה תמי לניעוך דלים וכן כתב בשת"ם בי' ל"ם שפוקם שניקר התיבו בי' שעשה סל"ל ועיין ג"ם לעיל בשם טו"ת ושם"כ ופשוט דלא תמי לניהון דילן ועיין בה"ע ס"ק י"ג וכ"ש ועיי' בשטו' שבו"י שתחיך זה ולשם דבכי שלכל ע"ם ושעיין עוד בשה"ת בימין הל"ל שבשם שלשם לחת בת גדולים ועשיכים בשלת לבעל עשיר ושתוכי שלכה וסכניסה כדן גדול ושת בעלה וסניחה שבובת ובעת לשתה (והיל היתה שבכלת) ושקש שלוך בלשתה וסיתה שבולי גדול ושתשת זה בשתם תלי ושכה בדליה עה שלא היה לחויש להניק ולא סניקה בשם לפילו שעה לחת והשתה הזשת בת יוכשת טון כ שתבי וגם לחבי לניה הוא עשיר גדול והוא שלא שכר השקה בשופי והשיעקת שתלית ליפשע על"ל בפבי ג"ל שלא תשוך בה ושלא תשש לבעל כל יתי שתך השקה והיל שתלכה עם לים שלא קיים עדיין פו"ר ושתלקו שכתי הזשן בדבר שם שתחת להשתם שו לא ועשם שתיניים הוא שלל ג' לבריש שחשר ע"פ שבובת ש"ם ס"ל שלל שהיל שתפלגת בעובר ועוד ועשה זה תתי קלת לניתוק דליש ועוד ועשה שהבעל לא קיים עדיין פ"ו והוא פקפק בכל התיניים ושתפילה שהיך לשתור לבבי שס"ם (עיין ע"ם זה לשתן ושבית גם לבריו זה) וע"ם בניתוק דליש שלא תין שועיל שתיר ניתוק דליש כ"ל היכל לשתקו בתיי בעלה לא של עלי' כלל דין לחיבור מיכה אבל הכא לא שתקו בתיי בעלה דין לחיבור מיכה (יעו"ש ע"ם עוד זה ובדבכי הס"ל הל"ל) וגם היתה הג' פקפק שם שתליכן כה"ג שכל שהיכל שיזכה שביך (ע"ם בהגהת בנו ושתי פלפלת בע"ל בתרוכה בעניך לשכל שהיכל שיזכה שביך ובלע"ד ג"כ דכאן לא שייך זה ושכמ"ל) ובכו"ל כתיים שתיבו ממה לא עם שתיניין ולא עם שתוכיים ושתיניים יש לחם על מה לשתוך בלילוף כל הסניפין הל"ל ושם יכלה הבעל לשתוך ולשקול אין בזה שום מורה לממות בו. אשר כותבי כ"ן לחיתי דך עבדי בשוף שפך בני לחוזה על דבר עניך הל"ל תשובות הגאון משל"ע לינר הזקן ושם שהביו הגאון משל"י בשטיעות להתיכל ע"ם, ע"ם עוד ע"ם ובכיל שעשו של הגאון הלליך מוסל"ל בדולל שהוסף שהבו' ש"ל שכלה לשתוב ושהמיך בעניך הל"ל ע"ם בשוכך:

לשתוב

אם מת הולד או שגמלתו בחיי בעלה מותרת לינשא [יד] וכן אשה שיש לה צימוק דדים ואינה חולבת לעולם מותרת לינשא.

מן האשה שנתנה (כט) ולדה למינקת ג' חדשים בחיי בעלה דמסתמא צמקו (ל) דדיה ואינה חולבת מותרת לינשא וכן אם פסק חלבה מחמת איזה סיבה בחיי בעלה ושברה לה מינקת מותרת לינשא אבל בשברה לחזר בחיי בעלה אף דיש פוסקים דמהני מ"מ דעת רוב פוסקים אחרונים דלא (לא) מהני כלל:

(כט) תשובת הגאונים: (ל) ב"י ומ"מ עיי' בב"י לקמן דיש כאלו שמומקום לדיקן לחלב מולדם וכו' ע"ש לא המיקו ללא בג' חדשים דכוד כאלו כמעט כולם וודאי (לא) ע"ז וב"ש פ"ק כ"ו וללא כהב"ח:

מי

דרך תשובה

למניקה שיש לה בעל לקמן סי שהעבר הלא בילה למשל ומניקת למשל ולמשמש לה ביעי וחלב וכדי זה דומה לזה שנותן בנו למניקה כשותה ומשל"כ כשמיניקה היא בכשות לחדים וכ"כ הגר"ז בהשובה הל"ל ופשוט (ועיין פיתון הל"ל ומ שהשמה בזה על הגי"מ עיין הל' לישות הל' כ"ם למה מועיל שהשמה למניקה כיון שיש לה בעל) ולכאורה היל"ל דכיון דהבעל מקבל שכיחות לקמ שהמעבר לא יקפיד אם המקום לו וכו' ועי' ומ"ם בזה בשות ע"ו, וכלישי בנו"ב מ"ם בי' ב"ב שכתב לגדול לחמד שהקשה לו בכ"ל בע"ז ז"ל ואם כוונת מע"ל להבעל לא יקפיד שמקבל שכיחות ה"כ למה תתן למניקה וכו' תשכור לו אשה או איש למקום וכו' ולא הביאותי לשון זה בכור שהמעבר ולדבדה ע"פ רוב אנשים אין מתעבדין בתוך יתי הקשה (בשאר שהעבר גורם וכנ"ם מקשה הלחמוכים בשה לחמניק הבעל יכול לעכב שלא תיקח בן לחם עם בנו וכתבו הי"ל לכ"ם אם לישה מניקה אח בנו ליכול לעכב שהמשת זה לא תוכל להתעבר) ותעפ"כ שהמיבו מז"ל ולחכרו מחמת שכנת טולל לחמת שהעבר ולא יהיה לה בעל כו' וקטליכן לי' יעו"ם בישות ובמקום שיש לה מקום להקל בלא"ה לחשבר שהיכו בשיהם למניקה ובכה"ג לא גזרו חפילו בשיש לה בעל שמא לא שהעבר ולחם אם שהעבר יהיה לי' למשמש וכו' וכ"ל ופשוט. ולפעל"ל לישם ליבא בזה בעת מוהכ"ם שבשב"ע שך מ"ע לניעל וודאי אין לזוז מפסק הגאונים הל"ל לחלק שמשהיקין אין שהיקין כ"ל על חופן הל"ל ועיין שם"ת בי' ל"ה שוב לחיתי להגאון בעל ב"ע שיעל לחלוק על הגאונים הל"ל ודעתו נוטה להשיב לחם יש לה בעל ע"ם בשי' י"ח שהמה על הגר"ב שלא להשמות הגר' מהכ"ע ומח"ו ודעתו שהוכרחלי פליגי ע"ם ומ"מ לניעל ל"ע וכנ"ל, ולחיתי להגאון כ"ע מיגר בשי' ל"ה שנוטה ג"כ להקל לחם יש לה בעל נחופן שגם הבעל יבשב עד"כ שלא יפר לה חוך כ"ל חופש ע"ם בשחוב.

[יד] וכן אשה שיש לה לימוק דדים וכו'. עיין בשובת בית יעקב סימן קנ"ז בעובדא שהי' שם בשהשה שהי' שהים בניה ושפטו הכופלים שהלבה לחכי ומיזק לבניה וע"פ דבריהם נשה בשה שהולד לה למניקת בחיי בעלה עדיין ולא הניקה כלל ולח"כ שת בעלה ומזקה שפי שבורה יביל יעלבלאב להחיל לה להשתה חוך כ"ל חולם בשלבם

גדולי הדור שעשם זה למי לניעוך דדי ובשבע לפי שה שניקל בשבוחת ח"ם להחיר ח"ה חיכה שבועבדת כלל להניק משעת עוהר גדול (והבאתי לבריו בקוף השחיב בשיים ובד"ה יעו"ם) ח"כ כאן מי וודאי לחיכה שבועבדת משעת שבנה, אך לעתו לשבור זה לא למי לניעוך לדים לחיכה יכולה כלל להניק אבל כאן יכולה היא אך שחילחה שנוי שבופל (ועיי' בשתו' דבר שמואל סימן פ"ב הל"), ועל שבשיבו קשה על דבדי הח"ם הל"ל לשה עיקר לדבדי הח"ם (ובאבר הלקו כל השחבוגים על שתו' הח"ם ודשו לבריו עיי' ע"ם זה) וגם לפי דבדי הח"ם שחי החם לחיכה שבועבדת אן הדין אבל כאן שבור ווילוה לה שהניק בעל אלא לבשוך על דבדי בופל וילוה לה שהניק בנו אף שהוא עובר עבילה משום בבעת בנו ע"ע היל שבועבדת לבעלה וכשו שלבשו: שבשיבו ז"ל על פשוק לים שמו ואביו שילחו אשה לין ביפוק בילה לעשות אלמת שהיכה שהוכה שלא לשמוע לאבי ואלמת בדי לעשות לון בעלה וכו', וכל שבופל יבשוש על דבריו בשם"כ שבאים לחכיו להאיך ח"ל כן לאף לים משם בבעת היל שבועבדת לבעלה ושהוכה לוחה ובשוחתם וכו' ומי בשם וכו' ואם יאמר שאני שם בשבע ח"ע בשהשה בבעת וכי ים עליו שום חיוב זשה ומ"ם בשו"ל ומי יודע אם הבופלים חומיים אמת אלא אנו קומיין בשבת ובינ"כ ע"פ הבופלים וכן בשמה לבריים ולא יהא אלא פשק בבעת לשמלין עליו את השבת ושתה לאחות בשיני שמה שביבורי תורה ואין שחוק זה שה שהיה שבועבדת לניית לבבריו וודאי לים עלי' לימוק גמור לשמוע אליו (עוד הבאתי בם' בני אשובה בשבוחתו להגאון כ"ע חיגר לים לשוש שבאים הבופלים בשכבן ועיין שם' ממלת אלמה בי' ח' ע"ם בע"ז) וים עוד לבריים זה גם ניתר לבריו אך שהיכות לעותך כי כבר חפסו עליו בחמכוחים זה וכע"ם הח"ם בחשובה ס"ד וס"ה יעו"ם ובשבו"י שבשאל שם בעובדא כיולא זה בחשה שעתו ג' בניה וחעבו הכופלים שהלבה לחכי וכן בי' כי כמה בניה שהי' לה ח"כ ושכבו לשם שיניקו מיו ושחר עות בעלה ילדה ושבבה ג"כ שיניקו ולא הניקתו כלל והחיבה עשעם אלבי' שהכי' ולעני לעניקו לדים (וע"ל לבלאוכה לבניהון להבי"ע בי' עוד קעך להקל הוא לעת הב"ח שגורם או שבבה לן שיניקו עיין בחחכוחים שעו"ע בי"ח, ולא יבעעך חעתי לא הביא כלל

[יז] ומכש"כ באלמנה דוודאי (מה) דעת המחמירין עיקר ובדיעבד לא תצא בגרושה (ועיין בדמ"מ):

נתיב ח דין הבא על ערוה דרך העראה ודין התרחקות מהעריות. ובו כ"ה סעיפים (טוש"ע סי' כ' וכ"ל).

א העליון יה"ש קרבנו להר סיני והבדילנו מן העמים קדשנו בקדושתו וצונו על העריות ההורינו עליהן וצוה לעָנוש את העובר עליהן כאו"א ענש הראוי לו לפי חכמתו יה"ש ויש בהן חייבי מלקות כריתות ומיתות ב"ד והבא עליהן בין כדרכן ובין שלא כדרכן כיון (ה) שהערה בה היינו שהכניס (ג) העטרה חייב מיתה או כרת (ג) ואין צריכין הערים לראות כמכחול בשפופרת אלא משראו הערים שדבוקים וב"ז כדרך המנאפים נהרגים [א] (ד) והאשה נאסרת על בעלה (עיין טוש"ע וכו בסדר פרטים לימתי מייב מיתה וכ"מ לעניין לאוסרה על בעלה):

ב ואפילו לא בא עלי' רק שנתנה מאחת מן העריות בקירוב בשר או שבא עליה דרך איברים או שחבק ונשק לא' מן העריות ה"ז (ס) לוקה מן התורה וי"א (ו) דכל זה אינו אלא מדרבנן אבל דעת האחרונים נוטה לסברא ראשונה וכן (ז) עיקר אבל באלו שאין חייבין עליהן רק מלקות שאר קרבות אינו אלא דרבנן לכ"ע (וט' בד"מ):

ג הואיל וערוה נפשו של אדם מחמדתן לכן החמירו חז"ל ואסרו שמאר מאר צריך להתרחק מן הנשים ולא (מ) יקרוץ בעינו ולא (ע) ירמוז להן בידו או ברגליו ואסור לשחוק עמהן או להקל ראשו נגדה או להריח (י) בבשמים שעלי' ומכ"ש (יא) שאסור להסתכל ביופיה וכל (יב) המסתכל באצבע קטנה של אשה ומתכוין להנות ממנה כאלו מסתכל במקום התורף ובאשה איש יש דברים הרבה מזה שאסור מן התורה לדעת הרבה פוסקים:

ד ומכ"ש שאסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה ומטעם זה אמרו חז"ל אחורי ארי ולא אחורי אשה וכן אם ריאה אדם אשה בשוק לפניו אסור להלוך אחריה [ב] אלא מסלקה לצדדין פן יבוא ח"ו לידי הרהור ואפילו בבגדי צבעוני אשה אסור להסתכל אם מכירה שמא יהרהר (עיין ב"י בשם תו"מ):

(מה) עיי' ב"ח שדעתו להקל בגרוש' והט"ז"ש"שפסקו לאסור' לפ בגרושה בכל ענין עי' בכ"ח ב"ש ס"ק כ"ז וכ"מ ובמ"ח:
(ו) מעטפ יבמות לפ י"ב:
(ג) יבמות ד' כ"ה וכל"י שם:
(ג) מכות ד' יו"ב: (ד) עיי' בגרוש"ע פימן י"ל דים דעות דכאפקת לפ בעידי כיעור:
(ה) זהו דעת הכמב"ם ז"ל ובסמ"ק וכ"ן בפרק ל"מ:
(ו) זהו דעת הכמב"ן ז"ל:
(ז) ובפרק המוכר כאן וכן הכריב הס"ד בית"ד פ' קכ"ז סק"י לך כתב דכ"ז דוקא בעוסק לדך מצה אבל הפ"ש פלג עליו בזה עי' סק"ל ועי' בד"מ:
(ח) ק' מגי' סגר"ל ס"ע הפסוק קוכן בעיניו מוכח בחלבעותיד כו' ולא כמ"ש בעוט"ע להקל:
(ע) כ"ז בכמב"ם פכ"ל מה' ס"א והוא מחלד"ב: (י) שצא ד' ס"ב: (יא) ע"ז ד' כ' ולדעת הכ"י בא"ז לפסוק מה"ם דכתיב ולא תתורו אחרי עיניכם ובפנוי' לכ"ע לית מלא מדכתב דכתיב בדיק כאחי לעיני ומה לחתונן על בתולה ועי' ב"ש ס"ק ב':
(יב) בכוות ד' כ"ה ועיי' שם בכש"ע בד"ה סוק וכמי' הכשב"ל ובגל"ח שם על ד"ה סוק דיכן דיכקל עכוה לפ בלישו מכוון כלל להנות ממנה לסוב ע"ש:

וכיון

דרך תשובה

[יז] ומכש"כ באלמנה לוודאי וכו'. כצב כתצאל כ"פ בדצביכו להמתיר בזה הוא בעל תשובת ח"ם שמלא להתיר ע"פ דעת הכ"ם פ"ל בגרושה ועפ"י מלא הוא קונך להתיר גם באלמנה עמיקה מאד ומכניסה לו בך עטוס מאד (שע"פ הדין לימה ומשובצת להניק עיי' בשו"ע) אך כצב הסיבו עליו כל המחמירים ועי' ב"ש וכב"י סי' כ"ט ול"ג סי' ל"ה ובתשובה ושם"ב וכבו"ב בכמה תשובות בקנאת ובצחלת ושוב בתשובות מחמירים ומסקנת לפ לדעת הכ"ם לית להתיר כלל כ"פ בגרושה (שאפילו יומשמש לו ביעי ומלבי) ולא באלמנה ללא מלקו כלל בין עניה לעשירה וכלשונכ בש"ם להתיר כ"פ לבעי ליש גלוחת ודוק ועיין בהכריחם שהאריכו וכתבו לפ הגלון בעל ח"ם לא התיר ומעשה זה לקולא עין בשו"ת מה"ת סי' ל"ה לכתב בשם בעל תפלחת למשה להמעשה סי' בזונה מופקרת לזנות שים בה התיר ולא לגה לגלות זה מלד כבוד משפחת בית חבי יעו"ש ועכ"פ לחיו לחין בזה למולל שום היתר לפ לדעת הכ"ם ועין בשות

אבל רוב פוסקים הסכימו דאף בקידש צריך לגרש וכן הכריע הרמ"א אך בכהן אפשר דיש לסמוך על דעת הרמב"ם (ועיין לעיל ובמקורות ובד"מ):

יח מינקת (מג) חבירו אפילו ילדה אחר מיתת הבעל ולא התחילה להניק עדיין ואין רצונה להניק [מן] אסורה לינשא עד סוף ב' חדש לולד (ועי' לקמן בהלכות כתובות נתיב י"ג ענין מלינקה ומיניקת לי נמחיצת להניק בלא מכך):

יט י"א הא (מג) דאסור בגרושה היינו דוקא שהינקתו עד שהכיר את אמו דאז מחוייבת להניק לכן אסורה לינשא אבל אם לא הניקתו עד שיעור זה דאז אינה מחוייבת להניק אף בשכר מותרת לינשא ואפשר (מד) דלשטתה זו דגם באלמנה עשירה שאינה מחוייבת להניק ע"פ הדחק מותרת לינשא (עיין סם בכי' פ' ובמיבורי סם) אבל רוב האחרונים פוסקים לאסור [מז] אף בגרושה ואינו מכריה וכן נראה עיקר ומכ"ש

(מג) כן כתב הריב"ם והכל"ם בתשובותיהם וכן הסכימו הפמקורים ועי' ב"ש: (מנ) כן דעת הכתב"ם ז"ל ופף מדעת הכ"י וכן נהגי בגרושה אף כשלקו עליו כל הפמקורי' והפמקורים וכן לא הניח כלל בשו"ע דיעה זו ועי' בב"י ועי' בדמ"ם מזה ולא הביאוהי דכי הט"ז כתן פק"ם בשו"ת ומ"כ ל"ל דהכתב"ם ס"ל כהכ"ם יעו"ש מה שהקשה עפ"ז דהלא הכתב"ם הוא מהמקולקי' על הכ"ם דמתיר בגרושה, ועי' בב"ח ועי' היטיב בשו"ת ומ"ם והוא כמ"ם וכן הוא בכל הפוסקים וכן כתב הב"ם וע"ק מה שהקשה עם הט"ז על המחבר הוא לפימי במיבורי הכתב"ם בוסף בשני המקומות ביאמו' מ"ב וכהנה בשמו' דעם הכ"ם וחלק עליו הכי לכדיל כמ"ם וכדעת הפוסקים הכ"ל ועי' בדמ"ם: (מד) עיין ב"ם מ"ם בשם תשובת ח"ם ועיין דמ"ם:

דרך תשובה

[מן] מקורה ליבמת וכו'. ובמת הולד ואפילו לקמה מ"כ בן מפר להניק מותרת ליבמת ולפ"ז לפ"ה מתקיני כ"ת מהיש למו בה"ע בשם מקורות ופשוט, ולכאורה ל"ע בשם נהכרה ס"ע והניקתו עד שהכירה למזוסק לקמן סי' פ"ב ובמיבורי שם לי"ל לפקורה לחזור בו ממה שכתב ואין תשפה לבעל בכה"ג אך נ"מ בין המקבלת מהירות לא שייך מה לומרינן יבמות מ"ב לפ יהיב לה בעל וכו' וכמ"ש בחות י"ג ס"ב לפ נזכו בזה אך שם הוא בחופן שהתחייבה ס"ע בחיוב גמור להניק ואינה מקבלת שכר כלל אפשר לפה"נ לחיב יכולה להבטל בחוך הזמן הזה ועיין בחות הכ"ל ואפשר דמ"מ לפ נזכו כ"ל בחתו ונ"ע שוב מלחתי להגהון בעל ב"מ שהעיר בדין זה ע"ם בקניף ע"ש ולעתו נוטה להחיר בזה יעו"ש:

[מן] אף בגרושה כו'. כבר הבו בה הרבה מקחלי ובחלקי והענין כי יש בזה ג' טעות לעת הכ"ם בזקן בחחיר לגמרי בגרושה אשר אינו לפ מעבדה להניק והכ"ת מולק עליו לפין מילוק בין מלמנה לגרושה עיין חום' יבמות מ"ב ד"ה ולכתב זכו' והכתב"ל הבריע בדבר לפס הניקה עד שהכירה לאחר ובאפ"ל לפ הניקה עד שיעור זה מותר ואף שיש מי שכתבו גם בלעת הכ"ם כן לך לעת הרו"פ והפמקורים הכל"ם מחיר וכמ"ש (עיין בחמ"י מה שהעתחי בזה על הט"ז ועיין בבכ"י סי' כ"ט מ"ם בשם תמונת שמואל) וה"ל ולדברי הפוסקים הכ"ל להכ"ם מחיר לף בהניקתו עד שהכירה ל"ל ללף בהיכול ליה כאותו הי"ל המונח לקמן סי' פ"ד ס"ה ועיין במיבורי שם ואפשר לפעמ"כ שכי להבטל ועיין בחות ט' מ"ם בשם הכלבו והרו"ק היטב כי קלקתי ולענין דיעל רו"ם הפמונים והפמקורים כל"ת עיין ב"י וב"ם ובבכ"י סי' כ"ט ובפ"ת סי' כ"ם ובפ"ת בשם הכ"ם בלמוך על הכתב"ם ולהקל ולעתו סי' פ"ב ולעת הב"ם בלמוך על הכתב"ם ולהקל ולעתו אלף כ"ת מולה בזה וכן נלפה מפורש מדברי הכתב"ם בב' מקומות בימחות וכתובות (ולפלא מאחי לא הביאו כלל הכי"י בימחות וכתובות ליבמת בלא"ה) ובמת מולד ואפילו לקמה בלא"ה בן מפר להניק מותרת ליבמת ולפ"ז לפ"ה מתקיני כ"ת מהיש למו בה"ע בשם מקורות ופשוט, ולכאורה ל"ע בשם נהכרה ס"ע והניקתו עד שהכירה למזוסק לקמן סי' פ"ב ובמיבורי שם לי"ל לפקורה לחזור בו ממה שכתב ואין תשפה לבעל בכה"ג אך נ"מ בין המקבלת מהירות לא שייך מה לומרינן יבמות מ"ב לפ יהיב לה בעל וכו' וכמ"ש בחות י"ג ס"ב לפ נזכו בזה אך שם הוא בחופן שהתחייבה ס"ע בחיוב גמור להניק ואינה מקבלת שכר כלל אפשר לפה"נ לחיב יכולה להבטל בחוך הזמן הזה ועיין בחות הכ"ל ואפשר דמ"מ לפ נזכו כ"ל בחתו ונ"ע שוב מלחתי להגהון בעל ב"מ שהעיר בדין זה ע"ם בקניף ע"ש ולעתו נוטה להחיר בזה יעו"ש:

[מן] בן מפר להניק מותרת ליבמת ולפ"ז לפ"ה מתקיני כ"ת מהיש למו בה"ע בשם מקורות ופשוט, ולכאורה ל"ע בשם נהכרה ס"ע והניקתו עד שהכירה למזוסק לקמן סי' פ"ב ובמיבורי שם לי"ל לפקורה לחזור בו ממה שכתב ואין תשפה לבעל בכה"ג אך נ"מ בין המקבלת מהירות לא שייך מה לומרינן יבמות מ"ב לפ יהיב לה בעל וכו' וכמ"ש בחות י"ג ס"ב לפ נזכו בזה אך שם הוא בחופן שהתחייבה ס"ע בחיוב גמור להניק ואינה מקבלת שכר כלל אפשר לפה"נ לחיב יכולה להבטל בחוך הזמן הזה ועיין בחות הכ"ל ואפשר דמ"מ לפ נזכו כ"ל בחתו ונ"ע שוב מלחתי להגהון בעל ב"מ שהעיר בדין זה ע"ם בקניף ע"ש ולעתו נוטה להחיר בזה יעו"ש:

יב אף שנתבאר למעלה שאסור להסתכל באשה מ"מ ההירו רז"ל להסתכל בפנוי' כדי לברקה אם רוצה לישאנה ולא עוד אלא שאמרו רז"ל שאסור לאדם (כד) לקדש אשה עד שיראנה אך לא (כה) יסתכל בה דרך זנות ומ"מ ה"ח שהולך לקדש את האשה צריך ליקח לו עמו ע"ה מפני שאינו בקי בנשים וא"כ חיישינן שמא יחליפו באחרת:

יג מוהר לאדם להביט באשתו נדה (כו) אף ע"פ שהוא נתנה בראייתה כיון שהיא מוהרה לו לאחר זמן לא יבוא לידי עבירה וי"א דאפילו במקומות המכוסין מוהר ולא אסרו בש"ס אלא להסתכל במקום התורף בעת נדתה וזה אף כשהיא טהורה אסור אלא שחלקו בענינה (כז) בעונש שע"ז אך רוב הפוסקים אוסרים להסתכלות במקום מכוסה באשתו נדה וכן פסק ביו"ד סי' קצ"ה ס"ז וכן (כח) עיקר ומכ"ש שאסור לשחוק (כט) עמה ולהקל ראשו נגדה:

יד כ"ז מעיקר הדין ע"פ דעה התלמוד והפוסקים אך בזוה"ק ובספרי יראים החמירו לאסור ההסתכלות בה גם למעט עמה בדברים בכל מה דאפשר שאף בטהורה אמרו רז"ל אל תרבה שיחה עם האשה וכ"ש בטמאה דכל הנך יומין רוח מסאבא שרי עלה ואיהא בזהר דגורם רעה גדולה לעצמו בהסתכל בה ובהרבות דברים עמה ודורשי רשומות אמרו נאלמתי דומיה החשיתי כו' ר"ת נדה (ועיין בכ"מ סעל הקדושה פ' י"ז):

טו וכדי להרחיק את האדם מן העבירה החמורה שהיא מהחמורות שבכל התורה ובפרט כי טבע הולדות החומר לחמוד בזה יותר מכל העבירות שבתורה לכן שקדו חז"ל ועשו כמה תקנות וסייגין ומטעם (ל) זה אסרו רז"ל להשתמש באשה חוץ מאשתו המהורה בין שהיא גדולה או קטנה בין שפחה משוחררה אסור לשמש עמה שום שימוש של חיבה כגון הצעת המטה בפניו ורחיצת פניו ידיו ורגליו ואפילו ליתן מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו ואף שאינה נוגעת בו כלל. זה הכלל שכל דבר שהאשה מחזיבה לעשות בעצמה לבעלה כמבואר בסי' כ"ו אסורה אשה אחרת לעשותה לו והיינו דוקא אותן המוזכרים סי' הנ"ל סעי' ד' שהם דברים של חיבה (ועיין בב"מ סמסמ סדפר לסגל הטיקר כמ"ש ועיין בעוב) ולעיין ברישי' מכנים אסור לב"ע (לא בפנויה) זולת מבחו ודומיהן ועיין ב"ש לקמן ס"ק י"ב ולקמן סי"ח על איזה אופן ההירו זה.

טז י"א דאסור בכל ערוה מה שאסור באשתו נדה כגון אכילה בקערה אחת וכיוצא (לא) בזה ויש מקילין (לב) בדבר אבל בהנך דלעיל מודו דאסור אך י"א דבכל הנך דלעיל אין אסור אלא במקום יחוד אבל במקום שמצויין בני אדם כגון במרחץ (לג) וכיוצא מוהר ולכן יש מתירין לרחוץ משפחה נכריה. אך הב"י כתב דחלילה להזכיר את זאת על לב ואיזה תלמיד טועה כ"כ וגם כל האחרונים (לד) כתבו דשומר נפשו ירחק מהם:

יז וי"א דכ"ז אם (לה) עשה דרך חיבה אבל אם כוונתו לש"ש כגון לכבוד אביה או לחבבה על בעלה מותר ולכן אנו נוהגין לרקד עם הכלה בשעת נישואין כדי לחבבה על בעלה וגם מזה (לו) צריך ה"ח להחמיר על עצמו אך היכא (לז) דנהיג להקיל מקילין בזה:

יח אף (לח) באשתו י"א דאסור לעסוק בדברים של חיבה בפני אחרים כגון שהעיין ברישי' מכינים ואפילו אין ראשו מונח בחיקה דשמא יבוא הרואה לידי הרהור אבל בבתו (לט) ואחותו ונכדתו מותר אם אין ראשו מונח בחיקם ולהניח ראשו בחיקם אסור בכל העריות אף שלא בפני הבריות:

ומטעם

דרך תשובה

תוספת לכלת בפרישת הטעם כ"כ הצפ"ע בסם סגו"י. ועיין בתשו' מו"י סי' קנ"ד שכתב לפף מת"ל דזמון הס"ם היו לפלפות סולכות פרועי לפם סייטו לדילהו מסי' המעטג פלפם לפהות זמן כד בין הפלפות לבין הפשופין וסיו כמה מלוקי דיעים פלפם פפל לדיקן כל שהתקפה פף קופס הפשופין והפופה ס"ס בפהם לים ופפופה, ליכך בגילוי לפם, וכלפ"ה סוף נגד תם יהודית וע"ם שהליך וכן הפל הצפ"ע בסם סגו"י ומתוך סגו"י סי' הל' ח: (לה) בסיען זלפ קמ"ג: (לג) הכשב"ש בתשובה: (לג) מהדכי בשם הי"ם בה בלוך: (לד) עיי' בח"מ וב"ש ופם לילה מכופה בכל גופה ומעלה וודלי לדפוק לכ"ע עי' בבה"י: (לה) תוס' מהש לדמיכין קדושין ד' ע"ש כ"ש בב"ש לילקלע וכו' לדמיב הכל בפ"ש וכו' יעו"ש בתוס': (לו) מהכש"ל: (לז) כ"כ הפ"ח דבמיכתיהו כהגו להקל: (לח) פכך הזקף הבחים מהש לדמיכין שם בב כהגו סוף מיין מעלמש לתב כ' וכו' דילפ בהלי עלמש ליכל וכו': (לט) עיי' ב"ש ק"ק י"ב: (מ) מימש דכ"י בקדושין: (מא) זהו מילולו של הפ"מ של קופים הלפל"ד בפ' כ"ל פ' ס': (מב) בלכי' ל' כ' מימש דכ"יופיי' ב"שפ"קו': (מג) פי' להעופ לילו בוה עיי' בלכים ל' הכ"ל ובפ"ם קק"ז ובש"ך קי' ל"ת: (מד) בוד ובו"ב ביו"ד פי' קל"ה ועי' ב"ם ס"ק ז': (מה) לפוח דכ"ע: (מו) קדושין ד"ע' מימש דשמוש, והוש ל' הכתב"ס בפל"פ מה פ"ג בלוך: (מז) עיי' בח"מ וב"ש ופם לילה מכופה בכל גופה ומעלה וודלי לדפוק לכ"ע עי' בבה"י: (מח) תוס' מהש לדמיכין קדושין ד' ע"ש כ"ש בב"ש לילקלע וכו' לדמיב הכל בפ"ש וכו' יעו"ש בתוס': (מט) מהכש"ל: (נ) כ"כ הפ"ח דבמיכתיהו כהגו להקל: (נא) פכך הזקף הבחים מהש לדמיכין שם בב כהגו סוף מיין מעלמש לתב כ' וכו' דילפ בהלי עלמש ליכל וכו': (נב) עיי' ב"ש ק"ק י"ב:

ה וכיון שעון עריות חמור מאוד לכן אף שבכל עבירות שבעולם אם אומרים לו בצנעה (יג) עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג אבל עריות הוא משלשה עבירות החמורות (יד) שבכל התורה שבהן יהרג ואל יעבור ולא בג"ע ממש אלא אפילו אביזרייהו דג"ע אם יש בהן איסור לאו יהרג ואל יעבור אבל אם אינו כ"א איסור (טו) דרבנן יעבור ואל יהרג (ופרטי דינים אלו עיין ביו"ד סי' קנ"ט) ועיין בד"ח:

ו ולפעמים משום מגדר מלתא החמירו מאד ואמרו בסי שהעלה לבו טינא באשה ומבקש שעב"פ הספר עמו אחורי הגדר מוטב שימות ואל תספר עמו אחורי הגדר ואפילו (טז) בפנויה שלכ"ע אינו אלא מדרבנן מ"מ אסור:

ז הרהור (יז) אסור מה"ת אפילו בפנויה דכתיב ונשמרת מכל דבר רע ועל פתח זונה אל יעבור [ג] אפילו ברחוק ד"א וכן הנחשד על האשה פרטית מהרין אותו שלא יעבור על פתחה ואם עבר מלקין אותו ע"ו:

ח בזוה"ק פ' קדושים אל תפנו אל האלילים וזה המסתכל בנשים (יח) שהוא עובר על ואלקי מסכה וכו' ואמרו בגדה פ' כה"י אמר ר"א כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה וכו'. המסתכל בעצמו בא"א מכשיל ומכחיש את יצרו הטוב והודו נהפך עליו למשחית שכך אמרו חז"ל כל המסתכל בערוה קשה נגערת ואשר לא נשא עיניו אל א"א זוכה ותחזינה עיניו בנועם ה' מרה כנגד מרה ובן אמרו חז"ל כל הכובש עיניו מן הערוה זוכה לקבל פני השכינה שנא' עוצם עיניו וכו' ובכתיב בהרי' מלך ביפיו תחזינה וכו':

ט עוד ההירו (יט) חז"ל מלרבר עם אשת חבירו דבר שאין צריך כ"כ ומשמע דאף ב' תיבות נוספות יש ליזהר:

י אסור לשמוע קול של שום ערוה (כ) אך לשמוע קול פנויה או קול אשתו מותר אם לא בשעת ק"ש ותפלה והא דאסור דוקא בקול זמר אבל קול דבורה מותר א"ל שהשיבה על שאלת שלומ' (כא) דכיון שהשיבה על דברי חבה איכא אסורא והוי ערוה (ועיין בלו"ח סימן ע"ה):

יא (כב) בנות ישראל אסורות לילך פרוע ראש. אחת א"א ואחת פנוי' היינו אלמנה וגרושה ומאד החמירו רז"ל מהצנועות אינן מגלות כלל את שעריהן כדאמרינן בהה' אשה שהיו לה שבעה בנים ששמשו בכהונה גדולה ואמרה מימיי לא ראו קורות ביתי וכו' וכ"ז בנשואה בכר [ד] אבל בחלולה (כג) שרבן לילך פרועי ראש אין אסור בזה (עיין ב"ם סק"ה):

(יג) דבפרקים לקמן אמל עניינו' יהכנ וש"י עי' ביו"ד סי' קנ"ז ס"ק: (יד) והייכו ע"ז ג"ע ופ"ד דפסוט בם"ם וכמה דוכמ' לייהנ ואל יעבור וכמ"ש: (טו) עי' ביו"ד בם"ך סק"י וד"ל: (טז) במ"ם פ"ה מהל' יסוה"ת והוא מסנהדרין ד' ע"ם ע"ש וכמ"ד סם בפנוי' ועי' בדד"ז ס"ד ס"ב וכפ"ם יו"ד סי' ל"ה ס"ק ט"ו ועי' כלן בב"ם סק"ל ולעיל בד"ח: (יז) מדכתיב ונשמרת מכל וכו' מלמד שלא יהכהל בזיון כו' ועי' כ"ז בסם לו"ם: (יח) כ"ז בב"י בסם כ"ה ועי' בעיבודין ד' ס"ב בני סם דל"י הבלילה לקמן בצבור' לקמה לי' בלילה וכו' משמע דלקמ ב' תיבו' נוספו' יש ליזהר: (כ) עיי' ב"ם סק"ל מדקתני עלו': (כא) ב"ז בסוטה מקדושין ד' ע' למד מה שלמ' לילה' כו' קול בקמה ערוה כו' ועי' בם בתיבם"י ועיי' עוד ומו"ש סי' ע"ה וב"ח סם סק"ו ובבה"י בלן: (כב) ממנה ובלייחם בכתובות ע"ב ע"ל: (כג) עי' כתובות ע"ו למהיכן ביולמה בהנומ' ולקמה בבוע וכו':

דרך תשובה

בכדי שלא יכיר בהלוכה ובתנועותיה שלא יעשה וירוץ לפניה לו יקלקה לגלגין וכמ"ש בפניה ושם פ"ק מ"ז בזה בשום לופן יהיה ע"ע ויעמיק עד שתלך מלפניו בהפוך וכו' ושם הוא ממהר מאד ללכת לדבר עבירה ופ"ק בשו"ת בכל ללה יהקע עיניו בקרקע בפופן שלא יסתכל בה כלל וילך, וכ"ז אין מיוהר בין בהסתכלות הולכות מגולות קלת או בהולכות מכוסות לגמרי כמו בהסוג בתיכנתו לעשה"כ לסור בכל זה ע"כ פוהף בבכיו שם:

[ג] לפילו בהפוך ל"ם. עיין בהצוהות בי"ע סי' כ' שהקשה בשלה בע"ז לף י"ז לתניהין וכתם ל"ל עיין לעיל ס"ג והעלה שם בשו"ל לשם הוליחו כן מהא לתניהין שם ר"ש וכ"י הוי קשלזי וכו' ס"ל הל לתבידי מיל לפתחה לעכו"ם (פי' יותר טוב מפתחה לזונות) לבבי ילבו (פי' לבשהע הילה"ב עיין ביומ') ולע"ם שלמר שהני ליותר טוב לילך לפתחה לזונות כי היכל לילבלבו מגלה הייבו הם שהיו

[ד] אבל בתולות שדרכן וכו'. לומה לילה בבכות לבהות בשה שהקשה כיון שהצעלה אבל כל שלא נצעלה לף שהקשה

אשה נדה (ד) חוץ (ה) מחתן שפרסה אשתו נדה שהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים ועפ אחותו יש מתירין להתיחד לפי שעה ויש חולקין ויש מן האחרונים שנוטה דעתם לסברא ראשונה:

ג ובשעה (ו) שאירע המעשה של אמנון ותמר גזר דהע"ה ובית דינו על יחוד של [ג] פנויה ג"כ ואח"כ באו שמאי והלל וחזרו וגזרו אף על [ד] יחוד של עכו"ם וכל המתיחד אפילו עם פנויה (ז) מכין אותו מכה מרדות אבל אם היא אשת איש אין אוסרין אותה על בעלה ואם היא (ס) פנוי' מותרת לכהן והא דמכין אותו מכת מרדות היינו דוקא בידוע ע"פ עדים אבל (ט) היא עצמה אינה נאמנת ע"ז כלל (וכן מסתבר (י) מת לחד ואומרת ממך נתעברתי ליכא למימר לף לחייבו שבועה ולא תובעת שלמחר מייב שבועה) ועד אחד נאמן בזה אך לפי ראות עיני הדיינים צריך לאפרושי מאיסורא:

ד והא דעונשין על היחוד היינו בפנוי' דליכא שום חשש אבל באשת איש דאיכא חשש שלא להוציא לעז על בניו שהן ממזרים אין עונשין על היחוד ולא (יא) מהני אף שיכריזו ע"ז דאיכא דשמע העונש ולא שמע ההכרזה:

ה מדיני יחוד (יב) גזרו על הינוק ישראל שלא ימסרנו לנכרי ללמדו ספר וללמדו אומנות אפילו במקום דליכא למיחש לש"ד (ועיין ביו"ד סימן קכ"ז ועיין ב"ח קכ"ז):

ו כל איש ששאשתו עמו מותר להתיחד עם כל הנשים שבוודאי לא יזנה בבני אשתו וכן האשה שבעלה עמה מותרת להתיחד עם האיש (אך עם עכו"ם לכתחלה לף מחתן עמו שלימו גוים מסייה) ואם אינו עמה בבית [ה] אלא בעיר י"א (יג) דאין חוששין לה משום יחוד וי"א (יד) דאיסורא מיהא איכא רק דאין לוקין ע"ז אך

(ד) מנהדרין ד' ל"ז דכתיב קונה בשומטים: (ה) כתובות דף ד' ועי' יו"ד סי' קל"ב: (ו) כלמיתם בקנהד' דף כ"ב וע"ז ד' ל"ו: (ז) קדושין ד' פ"ב: (ח) קדושין ד' פ"ו ועי' בסוס' סס בד"ה לומו: (ט) רמ"ח ממחו' ריב"ם סי' פ"ב: (י) סס בריב"ם סי' מ"ב עי' בב"ם סק"ה ועי' ע"ז בתו"מ סי' פ"ח קעי' כ"ה ופי' ל"ב: (יא) כ"ז בקדושין ד' פ"ו לומר כ"ב לא למחו בו': (יב) ע"ז ד' כ"ו ולכ"ה סי' בגדול מסר' ובקיצור הטעם משם יתבכנו לחכ מימות: (יג) כן דעת הסו' וכן כתבם המחבר: (יד) כן דעת רש"י ועי' מ"מ וב"ה:

דרך תשובה

הגיה בסו"ד בשם תשו' הרשב"ץ סימן תרכ"ו יעו"ש שהאריך עיין לקמן סעיף ו' ובדמ"ש ובב"ש בביה"כ סימן י"ח ועו"מ

בע"כ יבמיך מ"ע לף בעותר מן הדין:

[ג] פנויה. והאידנא שלא נהגו הנשים לעבוד מ"ע כשהם פנויות מ"כ שם נדות וכהלל עכויות ואסור מן התורה וכ"כ ב"ח סימן הכ"ל וכ"מ לעניין קפק מנד פלוגתא וכיונף ל"ל:

[ד] יחוד של עכו"ם. עיין בתשו' מר"י סי' ק"ו וסי' ע"ג שהאריך לעניין שם יש לחוש לחיזוק משם שהולכות הנשים לבית הכנסיות שלף שוחר בחיזוק משקחר ושלף והלף בעכו"ם לף מכני לף לחתו משמרתו והביא שם שהגאון מהר"ם שטערין החיר משום דבזמן הש"ם לף היו עובדין אלילים על הבעילה, אבל בזה"ז דגם ע"ם דיש לחוש שוא ואינן עובדין על בעילת יחלילת מ"כ אין חשש בזה לף הגאון בעל תו"י שם בסימן ע"ג לשם כל דבריו דשף עיקר לחיוב היחוד שמא יתקשרו יגלו וישמש בנשמה בתין רוחם ובובד שלף יתגלה הדבר ולף שם לחתו עמו בעכו"ם אין לחתו משמרתו ולא תפרכס וכתב לבן אין בזה היתר מה שמפיק כלל. מ"מ כבר ידוע דבר שאין מפורש בתורה אלמיך מוטב שיהיו שוגגין וכו' ובמ"ש הר"ן עיין תו"ח סימן תל"ח וכן בב"ח בעבר ביש"ל שהאריך בענין זה ושקם ס' הגאון מעשה לחת לדוקף בזמנם שהיו עובדין לף על בעילה בלבון אבל בזמנינו שאנשים דוקף על בעילת לוגם לחבל בלבון אין נהגם להם עון בעיניהם שלא היכף

הגיה בסו"ד בשם תשו' הרשב"ץ סימן תרכ"ו יעו"ש שהאריך עיין לקמן סעיף ו' ובדמ"ש ובב"ש בביה"כ סימן י"ח ועו"מ

בע"כ יבמיך מ"ע לף בעותר מן הדין:

[ג] פנויה. והאידנא שלא נהגו הנשים לעבוד מ"ע כשהם פנויות מ"כ שם נדות וכהלל עכויות ואסור מן התורה וכ"כ ב"ח סימן הכ"ל וכ"מ לעניין קפק מנד פלוגתא וכיונף ל"ל:

[ד] יחוד של עכו"ם. עיין בתשו' מר"י סי' ק"ו וסי' ע"ג שהאריך לעניין שם יש לחוש לחיזוק משם שהולכות הנשים לבית הכנסיות שלף שוחר בחיזוק משקחר ושלף והלף בעכו"ם לף מכני לף לחתו משמרתו והביא שם שהגאון מהר"ם שטערין החיר משום דבזמן הש"ם לף היו עובדין אלילים על הבעילה, אבל בזה"ז דגם ע"ם דיש לחוש שוא ואינן עובדין על בעילת יחלילת מ"כ אין חשש בזה לף הגאון בעל תו"י שם בסימן ע"ג לשם כל דבריו דשף עיקר לחיוב היחוד שמא יתקשרו יגלו וישמש בנשמה בתין רוחם ובובד שלף יתגלה הדבר ולף שם לחתו עמו בעכו"ם אין לחתו משמרתו ולא תפרכס וכתב לבן אין בזה היתר מה שמפיק כלל. מ"מ כבר ידוע דבר שאין מפורש בתורה אלמיך מוטב שיהיו שוגגין וכו' ובמ"ש הר"ן עיין תו"ח סימן תל"ח וכן בב"ח בעבר ביש"ל שהאריך בענין זה ושקם ס' הגאון מעשה לחת לדוקף בזמנם שהיו עובדין לף על בעילה בלבון אבל בזמנינו שאנשים דוקף על בעילת לוגם לחבל בלבון אין נהגם להם עון בעיניהם שלא היכף

הגיה בסו"ד בשם תשו' הרשב"ץ סימן תרכ"ו יעו"ש שהאריך עיין לקמן סעיף ו' ובדמ"ש ובב"ש בביה"כ סימן י"ח ועו"מ

בע"כ יבמיך מ"ע לף בעותר מן הדין:

[ג] פנויה. והאידנא שלא נהגו הנשים לעבוד מ"ע כשהם פנויות מ"כ שם נדות וכהלל עכויות ואסור מן התורה וכ"כ ב"ח סימן הכ"ל וכ"מ לעניין קפק מנד פלוגתא וכיונף ל"ל:

[ד] יחוד של עכו"ם. עיין בתשו' מר"י סי' ק"ו וסי' ע"ג שהאריך לעניין שם יש לחוש לחיזוק משם שהולכות הנשים לבית הכנסיות שלף שוחר בחיזוק משקחר ושלף והלף בעכו"ם לף מכני לף לחתו משמרתו והביא שם שהגאון מהר"ם שטערין החיר משום דבזמן הש"ם לף היו עובדין אלילים על הבעילה, אבל בזה"ז דגם ע"ם דיש לחוש שוא ואינן עובדין על בעילת יחלילת מ"כ אין חשש בזה לף הגאון בעל תו"י שם בסימן ע"ג לשם כל דבריו דשף עיקר לחיוב היחוד שמא יתקשרו יגלו וישמש בנשמה בתין רוחם ובובד שלף יתגלה הדבר ולף שם לחתו עמו בעכו"ם אין לחתו משמרתו ולא תפרכס וכתב לבן אין בזה היתר מה שמפיק כלל. מ"מ כבר ידוע דבר שאין מפורש בתורה אלמיך מוטב שיהיו שוגגין וכו' ובמ"ש הר"ן עיין תו"ח סימן תל"ח וכן בב"ח בעבר ביש"ל שהאריך בענין זה ושקם ס' הגאון מעשה לחת לדוקף בזמנם שהיו עובדין לף על בעילה בלבון אבל בזמנינו שאנשים דוקף על בעילת לוגם לחבל בלבון אין נהגם להם עון בעיניהם שלא היכף

דרך תשובה

הגיה בסו"ד בשם תשו' הרשב"ץ סימן תרכ"ו יעו"ש שהאריך עיין לקמן סעיף ו' ובדמ"ש ובב"ש בביה"כ סימן י"ח ועו"מ

בע"כ יבמיך מ"ע לף בעותר מן הדין:

[ג] פנויה. והאידנא שלא נהגו הנשים לעבוד מ"ע כשהם פנויות מ"כ שם נדות וכהלל עכויות ואסור מן התורה וכ"כ ב"ח סימן הכ"ל וכ"מ לעניין קפק מנד פלוגתא וכיונף ל"ל:

[ד] יחוד של עכו"ם. עיין בתשו' מר"י סי' ק"ו וסי' ע"ג שהאריך לעניין שם יש לחוש לחיזוק משם שהולכות הנשים לבית הכנסיות שלף שוחר בחיזוק משקחר ושלף והלף בעכו"ם לף מכני לף לחתו משמרתו והביא שם שהגאון מהר"ם שטערין החיר משום דבזמן הש"ם לף היו עובדין אלילים על הבעילה, אבל בזה"ז דגם ע"ם דיש לחוש שוא ואינן עובדין על בעילת יחלילת מ"כ אין חשש בזה לף הגאון בעל תו"י שם בסימן ע"ג לשם כל דבריו דשף עיקר לחיוב היחוד שמא יתקשרו יגלו וישמש בנשמה בתין רוחם ובובד שלף יתגלה הדבר ולף שם לחתו עמו בעכו"ם אין לחתו משמרתו ולא תפרכס וכתב לבן אין בזה היתר מה שמפיק כלל. מ"מ כבר ידוע דבר שאין מפורש בתורה אלמיך מוטב שיהיו שוגגין וכו' ובמ"ש הר"ן עיין תו"ח סימן תל"ח וכן בב"ח בעבר ביש"ל שהאריך בענין זה ושקם ס' הגאון מעשה לחת לדוקף בזמנם שהיו עובדין לף על בעילה בלבון אבל בזמנינו שאנשים דוקף על בעילת לוגם לחבל בלבון אין נהגם להם עון בעיניהם שלא היכף

[ה] שלא בעיר. עיין בב"ח בשם ריב"ם סי' כ' שלא יחוד לחתעת כם"י לכתחילה לכתר (עיין בפניהם) מ"מ כיון דקיי"ל דמן התורה הוא דוקף מר בחד לחבל כל שלא יהודים הוא רק מלחיזור לבניהם (עיין לוח ת') ב"כ בע"פ נוכל לסמוך ע"ז בשלא שבעלה בעיר להתיחד עמהם ג' אנשים לו לית לחד עם ג' בשים ולחתו ומן בעלה בעיר וכה"ג וכגלפע"ל פשוט דסח בבב"ח מקחינהו המקבל בלאו שבעתו כהתום' בשלא שבעלה בעיר עיין ב"ח ס"ק י"ב וכן בלאו להדיא בעת בטור וכן כתב בחכתי"ל על קידושין בעת כו"ם בכם"י לכן בע"פ בימוד לדבקן וודאי יש לסמוך עלייהו לף כתב להיתר זה שבעלה בעיר שלין חוששין להתיחד ומשום דמקחתפי מיכא הבעל תוש"י ועיין בכם"י שם וב"כ

יט ומטעם כל הנ"ל הוהירו עוד רו"ל ואמרו דאין (נ) שואלין בשלום אשה כלל אפילו ע"י שליח ואפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים (נא) אך בהתחלת המכתב מותר לכתוב פ"ש לזוגתו ובסוף המכתב נ"ז אסור לכתוב ותאמר שלום לזוגתך (נב) אך מותר לשאול מבעלה איך שלומה אבל ע"י אחר (נג) אסור לשאול על שלום אשה:

כ מי שהיתה אשתו חולה מותר (נד) לכתוב לו יודיענו משלום זוגתך ויו"ל דזה באחר ג"כ מותר דאטו אסור לשאול על אשה חולנית מה טיבה אם נתרפאית ועוד נראה דיש לחלק אם שואלין (וועס מאכטען) (נה) ליל ניזונט) דבזה אין חשש או בלשון שלום עליכם כנהוג בומנינו וצ"ע בזה ועיין ד"ח:

כא המחבק או מנשק לכל ערוות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם כגון אחותו הגדולה או דודתו ואין לו הנאה מזה כלל מ"מ איסורא מיהא איכא ומעשה (נו) טיפשות ובורות הוא שאסור לעשות קורבה עם שום ערוה אך אחותו (נז) כבת ג' שנים מותר לנשקה דאין בזה קריבת אישות והכל לש"ש:

כב אך האב מותר לנשק את בתו (נח) ושחישן עמו בקירוב בשר כ"ז שהיא קטנה שלא הגיעה לשדים נכונו ושערך צמח היינו בת י"א (נט) שנה ויום אחד ותינוק עם אמו בן י"ב שנה ויום אחד (כן סכסמת הפום' עיין ג"י) אך אם הגיעו הסימנים קודם (ג) דעת הב"ש לאסור (עיין נכות כ"ח: וצ"י נאו"ח סי' ע"ג שהגיה להיפך נסס הפופקי' לשם הגיעם קיינעים קודם ל"ל ט' ול"ע) ובת בתו ובת בנו נמי דינא הכי:

כג וכן מותרת האשה לישן עם בנה (סא) הקטן עד שיגיע לשיעור הנ"ל ואם הבת בושה לעמוד בפני אביה ערומה וכן אם האם בושה לעמוד ערומה בפני בנה או אסורין לישן ביחד וכן אם (סב נתקדשה לא' בקטנותה אף קודם זמן זה אסור:

כד כשם שאסור לישן עמהם בקירוב בשר כן אסור להשכיבם בחיקו או להניח ראשו בחיקן (סג) שהעיין ראשו אבל לעיין בראשו בלא הנחה בחיקה מותר בבתו בתו (כל) וי"א דגם באחותו מותר בזה ואם נתקדשה אפי' היא קטנה אסור:

כה הא דאסור בהגדלן היינו לישן בקירוב בשר אבל חיבוק ונישוק מותר [אחרונים] וכ"ז מדינא אבל בע"נ ירחיק עצמו יותר ויותר ויגדור א"ע מערוה ומאביזרייהו בכל מה דאפשר:

נתיב ט כל דיני יחוד. וכו' ט"ו סעיפים (נסוסם"ע סי' כ"ג וכ"ל).

א [א] אסור מן (ס) התורה [ב] להתייחד עם אחד מן העריות בין ילדה או זקנה וי"א דאינו אלא (ג) מדברי קבלה ואין חלוק בכ"ז ובכל מה שיתבאר בין חייבי כריתות או חייבי לאוין:

ב ואלו מן העריות (ג) שמזהרי' להתייחד עמהן האב עם בתו והאם עם בנה ואיש עם אשתו

(נ) מימר' דשמואל קדושין ד' כ' וב"מ פ"ז: (נא) פי' כמו שלמו מוהנין לכתוב עם"ז לתמוכים: (נב) ב"מ וב"ס ופסוט: (נג) כן נעלו הסתכוני' מב"ס דנבא מלישא דף פ"ז דקאמר ע"י בעלה שלמי משמע דע"י לחר לף בלא"נ לקוט: (נד) ט"ז וב"ס: (נה) כן נכלה לפענ"ד ולפי' מלישטע דאמר הפלוס לך ועיי' בד"ס: (נו) כ"ז מהכמב"ס ז"ל בפ"ל מה' ס"ב והוא מנסת ד' י"ב ופליגא דידי' לדידי' וכו': (נז) ס"מ סק"ע: (נח) קדושי' ד' פ' כילד הסד מוהר וכו': (נט) נלכות ד' כ"ד וצ"י הלכך כלן ומיקן שניקפא זו עיקר: (ס) כן נכלה דעת הסמ"ע ע"ס ס"ק י"ב ומ"ש בשם הב"י ועיי' צ"י נאו"ח במ"ש בפניס ולע"נ: (סא) קדושין שם: (סב) נ"ז שם: (סג) כ"ז בב"ס ס"ק י"ד ולפי' בכסוסה מהיר בזה ובלבד שלא יסכיב רלמו בחיקה: (סד) כ"כ הע"ז לפל בכל שהר עניות וולפי' לפקוד בב"ל ומעולם אין כלפי' כמ"ש הסום' שם י"ה ופליגא דידי' וכ"כ הסתכוכים:

(ס) נלמד מקהל דכי יקיק עיי' בקדושין דף פ' וע"ז דף ס"ז וזו דעת רוב פו' והעוה: (ג) דעת הכמב"ס ז"ל ומ"ל דקהל סינו אלא לתמכתא: (ג) פסוט בשלחן קוף קדושין:

דרך תשובה

[א] לקוד מן התורה וכו'. בשמת דעת רוב פוסקים דמה"ת לקוד ועיין בשלחן ערוך סי' ע"ג כ' שם דמה"ת הוא דוקא מה שאי אפשר לשמור ולזה מכוון הרמב"ם בלשונו שכתב שאסור לכתוב ותאמר שלום לזוגתך ולא כתב שאסור לשאול על שלום אשה וכן מה שכתב הרמב"ם שאסור לשאול מבעלה איך שלומה אבל ע"י אחר ולא כתב שאסור לשאול על שלום אשה ולזה מכוון הרמב"ם בלשונו שכתב שאסור לכתוב לו יודיענו משלום זוגתך ולא כתב שאסור לשאול מבעלה איך שלומה אבל ע"י אחר

סן אף דלרעת רש"י ז"ל (סנהדרין לעיל) מוהר להתיחד עם נשים הרבה מ"מ אסור להושיב שומר (נה) בחצר בית הנשים אפילו אדם נאמן וכשר אפילו הוא בחוץ משום דאין אפטרופוס לעריות וכן אסור (נו) לאיש שימנה אפוטרופוס (כמו שעשה פוטיפר) שלא ירגיל את אשתו לדבר ערוה ח"ו:

סז עוד אסרו חז"ל הרבה דברים הקרובים ליחוד אעפ"י שאינו יחוד גמור רק שהשינו בחכמתם שדברים אלו קרובים להביא לידי יחוד ולדבר עבירה או שע"כ יבוא לידי חשד וההורה אמרה והייתם נקיים מה' ומאנשים. ולכן מטעם זה אסור לת"ח לדור בחצר שיש בו אלמנה אבל להתאכסן (נז) אצלה דרך עראי אינו אסור וי"א (נח) להיפך דהאסור הוא דוקא להתאכסן שם אבל לדור שם עם אשתו מותר ומטעם זה אלמנה אסורה (נט) לגדל כלב משום חשדא:

ן וכן מי שאין לו (סא) אשה (סב) בעיר לא ילמוד עם תינוקות בין זכרים ובין נקיבות מפני שאמותיהן באות תמיד לבית הספר ונמצא מהגרה בנשים ואפילו באופן דליכא יחוד אסור משום מהגרה בנשים וי"א (סג) דאינו אסור אלא ברווק ולא כשיש לו אשה אפילו היא בעיר אחרת ויש מאחרונים שהסכימו לסברא (סד) הראשונה אבל אנו סומכין ע"ם האחרונה וכן אשה שאין בעלה בעיר (סה) לא תלמוד עם קטנים ואפילו עם קטנות שלא התיחד עם האבות אבל רו"פ סוברים (סו) דבאשה אפילו בעלה בעיר אסורה להיות מלמדת. וי"א עוד דאפילו אם בעלה ג"כ בביה (ס) דאסורה דכיון שהוא רגיל לצאת אסור ולא דמי לאשה שהיא ישבת תמיד בביתה ומי שאין לו אשה לא ישכור משרתת אלמנה אם הוא דר לבדו אפילו בנה עמה דלאו בכ"ו הוא עמה:

יח עד הנה דברנו מחומר דיני יחוד ופרטי דיניהם. ועתה יראה כל מעיין כמה החמירו חז"ל באיסורי יחוד והכל הוא מדיני דש"ם ולא חומרות איזה מן האחרונים והרבה מהם אסור מן התורה. והנה בעו"ה רבים מאחינו ב"י אשר אינם נוהרים כזה בדיני יחוד ולא זו שמתיחדים בביתם אלא אף בדרך אינם נוהרים ונוסעים עם בע"ג בלא שומר ויש מהם שנוסעים אף עם נכרי למקום קרוב בלי שומר ושערורי' זו יצא בעו"ה אף בשלימי הדעת שונאי ההועבה יש מהן אומרים הלא מקום קרוב הוא ויש שאומרת הלא זקנתי מהיות לאיש תירוצים של הבל ואין בם מועיל כי איה איפו בש"ם ופוסקים יחלקו בין מקום קרוב או רחוק ובין זקינה לילדה בזה (ועיין בדמ"ח ח"ל סעשה מיום סניף נזקנה מבל מ"מ דבל מדם סוף ובש"ם ולפסוקים לא מלקו) ומגדולי התנאים והחכמים הזהירו בזה את ב"ב ואמרו הזהרו בי מפני כלתי (קדושין פ"ב) ופי' הזהרו בי שלא אתיחד מפניהם. ואמרינן שם שתלמיד אחד לגלג ע"ז ונכשל בחמותו. ואנן יתמי דיתמי מה נענה בהרייהו האיך אנו צריכים לגדור א"ע (ובפרט לפ פיוס ח"ל סלא עניות לסוי סאסור מן התורה ובלעפ"ע בלמעשה פעמים סש"ם ע"ז ד' ל"ז) ואף באשה אחת עם אנשים הרבה וכשרים וכ"ש איש אחד עם נשים הרבה אסור לדעה כמה פוסקים וכן אם יש שומר תנוק ותינוקת שיודעים טעם ביאה כי אף דמותר להתיחד עמהם ע"פ הדין מ"מ יש אוסרין בדרך וכן הסכמת האחרונים (עי' בבה"י). ועכ"פ אם נרצה לסמוך אדעה המקילין בזה מ"מ לא נקל מהם ח"ו היינו שיהיה השומר תינוק או תינוקת בר דעת שיודעים טעם ביאה (פי' שיודעים שעניין שיוכלו לפעל בתוק) ולא באותם שלוקחים קטן בכדי שתי שנים שזה לא מועיל כלום. ובפרט בזמה"ז שיש פרוצי' ר"ל ומכ"ש בדרך שע"פ הדין צריך גם בכשרי' עכ"פ ובנ"ל. (ועיין בבה"י סאסיר ובלעניים על סנפלגה פלגה הזאת ולעתו לאסור לף בתינוק בר דעת בדבר בלעת הב"מ וע"ם ובב"י סימן ו' סבניל מעשה בוקפ בפס סמלבי ודי למעשה אין להקפיד):

יט אע"פ שהחמירו ז"ל בעניני יחוד מ"מ לא נחשדו ישראל על משכב זכור ועל הבהמה ואין אסור להתייחד עמהם ומ"מ מדות חסידות להתרחק מלהתיחד עמהם. וגדולי חכמי (כג) התלמוד הרחיקו שלא להתיחד אפילו עם בהמה. ואף שהב"י ז"ל כתב כיון שדורינו דור פרוץ אסור להתיחד עם הבהמה מ"מ כבר כתב הב"ח הובא דבריו גם בב"ש ובח"מ דבדורינו במדינות אלו אין הדור פרוץ בזה ואין איסור ביחוד עמהם רק מדות חסידות אבל לשכוב אצל בהמה אסור וכ"ש שאסור שישכבו שני רווקים בטלית אחד וזה איסור גמור וצריך להזהיר בזה:

נתיב יוד מאיסור הוצאת ז"ל ודברים הגורמים לזה והתיקונים לזה. וכו ז' סעיפים (מעוסע"נ סי' כ"ג ועול בכמה מקומות).

א האיסור של הוצאת זרע לבטלה אע"פ שלא נזכר בתורה בפירוש קבלו חז"ל ודרשו שעון זה חמור מאד מאד

(נה) יכולתי פ"ק דקידושין ובמרדכי ובמג"ס בפרק"ב: (נו) בכתבי ד'ק"ג ממעשה דיוסף ופוטיפר: (נז) ע"ז ד' כ"ג ע"ב: (נח) ק דעת הרמב"ם והמ"מ וכן פסק המחבר: (נט) ק דעת הרא"ש ועי' מ"מ פ"ב: (ס) ק דעת הרא"ש ד' פ"ג: (סא) קדושין ד' פ"ב: (סב) ק דעת המחבר ככל"ח שם ד' הכ"ל: (סג) ק דעת הרמ"א דפוסק כם"ק שם: (סד) עיי' ב"י שמשם על מהגיניו סכניליס מלמדים בלמוד בעיר מחכמי ועי' ב"ש שלמו קומכין על דעת הרמ"א: (סה) ק בלשה דעת הרמ"א: (סו) כן דעת הכ"מ ועי"ז יו"ד סימן רמ"ה: (ס) ב"ש פ"ק כ"ב לדעת הכ"מ: (סח) מחכונים מתשובת מהרי"ק שורש כ"ה:

אך מי שלבו (טו) גם בה שהוא מגודל עמה או שהוא קרובה אסור וכן אם (טז) קנאה לה בעלה אל התיחד עם זה לא יתיחד עמה אף אם בעלה בעיר:

ד אשה אחת לא תתיחד עם אנשים הרבה ואפילו בכשרים אסור עד שתהי' שם אשתו של אחד מהם. וה"ה שתי נשים (יז) עם אנשים הרבה וי"א (יח) דאם הם כשרים מותרין ב' אנשים להתיחד עם אשה אחת וסתם אנשים כשרים הם לדוקא ביום ובעיר אבל בלילה או בשדה אפילו ביום אין היתר אלא בשלשה כשרים אך י"א דוקא בהולכים לשמור (יט) אוהה דחיישינן שכשיצרך אחד לנקביו השאר היא עם אחד וזה אסור אבל אם אין הולכים לשמרה מותר אף בשנים כשרים דאם ילך אחד ילך עמו גם השני כדי שלא השאר היא עם האחד ע"כ מותרין אף בדרך ומטעם זה יש שלמדו קצת (כ) זכות על שנהגו קצת נשים ליסע עם ערל בע"ג ולוקחין עמהן הינוק או תינוקת בר דעה (עיין לקמן ס"כ) ויש הולקים (כא) ואומרים דאין חלוק בין הולכים לשמרה או לא ובפרט דבלילה לכ"ע צריך שלשה כשרים דבשנים חיישינן שמא ישן אחד מהם ותתיחד עם השני ובפרוצים אפילו עם עשרה אסורה לכ"ע:

ה איש אחד מותר להתיחד עם נשים הרבה אם אין עסקיו עם הנשים. אבל אם עסקיו (כב) עם הנשים אסור. וי"א (כג) דאין חלוק כלל ואף באין עסקיו עם הנשים נמי אסור:

ו [ן] בית הפתוח לרה"ר (כד) אין בה משום יחוד אנשים ונשים אם לא שמם (כה) קינא לה אז אסור אף בבית הפתוח לרה"ר וה"ה כשלבו גם (כו) בה ג"כ אסור אפילו בית הפתוח לרה"ר (ועיין בל"ת):

ז נשים הרבה עם אנשים הרבה אין בזה משום (כז) יחוד אך י"א (כח) דבפרוצין אפשר דאסור דלא קשרו אלא בכשרים ואם היו בשני חדרים אנשים מבפנים ונשים מבחוץ ופירש אחד לבית הנשים יש בזה משום יחוד (לף שלעת כס"י לין זה משום ימוד בחמ עם נשים הרבה לפ"ל (כט) דמייירי כאן בחיים שעסקיו עם הנשים ובב"ח תירץ לפמ הי' תמלא עומסם שפיר מרי והכא (ל) גבע מילך בהמתך לנפשם) וכן אם פירשה אחת לבין אנשים הרבה ג"כ אסור (ונ"ל ג"כ מו כס' הב"ח מו דמייירי בפרוצין לעת הלחם ז"ל ועיין בל"ת בהלכתי בבילוך שניף זה):

וא מותר להתיחד עם אשה שיש עמה (לא) תינוקות שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה וכן עם תינוק בן ט' שנה דיתירא זה לונות בפניו שמא יגלה הדבר והם לא יחפזו לונות ואעפ"כ להתיחד עם קטנה כזו אסור דחיישינן שמא יבא עליה באונס אך (לב) בדרך דעת האחרונים דלא מהני קטנה דחיישינן שמא חלך למקום צנוע והזנה שם:

וב יש הרבה (לג) נשים ששונאות זו את זו והתירו ז"ל להתיחד עם שתיהם כדי עם שתי יבמות או עם אשה וחמותה או עם אשה ובת חמותה או עם אשה ובת בעלה שכל אלו שונאות זו את זו ולא חיישינן לונות:

וג מותר להתיחד עם אנדרוגינוס אבל אנדרוגינוס (לד) אסור להתיחד עם אשה דהוא יש לו תאוה לאשה אך מ"מ אין מכין אותו מכת מרדות ע"ז כמו שמכין לשאר אנשים דהא אינו אלא כמו ספק:

וד בזמן חכמי התלמוד היו הבה"ס שלהם בשדות מקום שאין ב"א מצוין שם לכן (לה) תקנו חז"ל שיהיו הנשים מספרות זו עם זו כשיוצאות לביה הכסא כדי שלא יתיחדו עם איזה איש וי"א דאף בזמה"ז (לו) לא חלקו בזה אף שבהב"ס בעיר ויש (לז) מקילין בזמן הזה:

אף

דרך תשובה

ול"כ זה דוקא לשם מתיקה בביתה אבל לשם כיוצא בעיר בשעלה בעיר בית הפתוח לרה"ר ועיין בל"ת:

[ן] בית הפתוח כו'. ודוקא ביום או בשתולת הלילה שב"ח ענ"ש ועדין לא כלתה רגל מן השוק אבל ב' או' שעות בלילה שתין מצוי עו"ש וודאי לכל מכני פתח פתוח לכה"כ (בשלח"ע בשם כנה"ג ועיין בל"ת):

לוקה

(טו) לשון הכמב"ם מקו' קדוש' ד' פ"ל עובדין לכך:
(טז) הה"ד קי' רמ"ד: (יז) כ"ז דעת הכמב"ם ז"ל ועי' ב"ש סק"ם ובב' כשים וב' לחכשים וודאי כ"ל בה: (יח) דעת כמ"י והכמ"ם ועוד פוסקים:
(יט) ל"מ בשם מהרי"ו:
(כ) ב"ש בשם הפרישה:
(כא) כ"כ דעת המחבוים עי' ב"ש סק"ע ובבה"ט עי' לקמן סעי' ד' ול' דבדרך לח מהני קפנה: (כב) כ"ש עי' ב"ש ום"מ דלכתי"ר ל"ל הל למחכיון לחכשים מבפנים כו' מיירי דעסקיו עם הנשי: (כג) דעת הכמב"ם ז"ל עי' ב"ש סק"ל ודעת המחבוים נוטה לדעת כ"ש: (כד) קדושין פ"ל מימכל דל"כ: (כה) הה"ד קי' רמ"ד:
(כו) ה"מ וב"ש: (כז) כן למדו מגמ' כתובות דף ל' מהל דמחכיון הוא יחן בין לחכשים והיו יכיכה בין הנשי': (כח) כן פסקו הה"מ וב"ש לף לב"ז ל"ל דמין ב"מ בזה שלל לשעת הכמב"ם ולשעת כס"י לפיכך לין לחד מוחר להתיחד עם שלשה נשים שם לין עסקיו עמהם וכן להצך רמ"ם בפרים ועי' ל"ם מ"ם בזה: (כט) וכן כתב הב"ש: (ל) עי' ב"ש ובל"ת: (לא) שיודעים מהו ביאה ויוכלו לספר בשוק בן פיכס"י עיי' יו"ד קי' קל"ב ופימן ש"ב ובש"ך: (לב) ב"ח וכס"ל ובה"י: (לג) קדושין ד' הל"ל מימכל דבבא: (לד) פוסקים פוף בכורים: (לה) קיהדל "ע מימכל דבמי בב לבא: (לו) דעת המחבר: (לז) דעת הגמ"י פ"ב מהל' מ"ב וכמ"מ בהגה ועי' רמ"ח:

אפי שכינתא ולא אעל בפלטרין וע"ד כתיב וימחו מן הארץ אחמתחו מן כולא. כפי מה שפירשתי לעיל שזה הי' עון דור המבול. ועוד בזוה"ק בהרבה מקומות מחמיר ע"ז שחייב מיתה ונק' רע כמ"ש ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' והוא מהיורדין לגיהנם ואינם עולין. והרוקח כתב שקבלה בידו מאבותיו שאף אם נולד בטול טוב נהפך למול רע שר"ח *מוציא *זרע *לבטלה מול עי"ש שהביא ראיות ע"ז. גם מעון זה עון טומאה קרי מקרה לילה ר"ל. ונעתיק קצת מדברי הגורמים לזה אשר מקורם מדרשי חז"ל וגדולי ראשוני'. המרבה שיחה עם האשה אפילו עם אשתו וכ"ש בשהיא בנדתה קרוב שיטמאוהו מטע"ז ועיין במ"ר פ' נזיר וכן בכל הדברים שפוגם ברית הלשון קרוב שיבוא לפגום בברית קדישא וכן איתא בזוה"ק ודבר חמפורסם א"צ לכתבו ע"פ רוב יבוא זה ממאכל הרבה ואם אוכל מאכל רב בסעודת ערב ושוכב מיד זה חולי הנפש שיוכשל בהוצו"ל ואף לחולי גוף כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' דעות וכ"ש כשאוכל מאכל שמן או דבר חריף וכיוצא בזה דברים המרבים ורע. וכ"ש אם הוא פנוי שיזהר מלאכול דברים כאילו ואף ביום ימעט קצת בדברים כאלו בדכתיב והתקדשתם (ועי' ביומא פ"ק ובלו"מ פי' תל"מ ובפ"ז מס ס"ק ג'). עוד מהדברים המביאים לזה הוא הנוהג א"ע בדברי קדושה ואח"כ פורש א"ע ממנה (וכנכר הלכיכו הכפ"ע בעניכים אלו ולא בלחי כך כמכיכ בקלקס) עוד מביא לזה החוטא בברית הלשון כגון ל"ה (יח) ורכילות ולצנות וכיוצא בזה וכ"ש אם הוציא ברכה לבטלה או שגילה סודות התורה למי שאינו ראוי לזה. עוד יזהר שלא יישן יחידי בחדר שקרוב שיטמאוהו וכ"ש שיש לזהר ממה שיתבאר לקמן ס"ג. (ועי' בשל"ה מו"ק ובכ"מ פ' המוכר) וסגולות לזה כבר נמצא בספרים ועי' בס' שט"ק הרבה סגולות לזה. אך לפענ"ד יפה אשר כתב ע"ז בעל ספר הברית שכל הסגולות הנ"ל אינם עיקר בלתי הנמצאות בתלמוד (מ"מ יעמה מלס כ"ג שביכלתו כלי להנצל מזה ועי' בפ' שביכלי אמונה) ומהסגולות העיקרים הוא מה שאמרו חז"ל אבר קטן יש באדם משביעו רעב מרעיבו שבע. עוד תועלה נמצא בספרים ויש ג"כ רמז לזה בתלמוד (יט) דהמשביע א"ע בר"ח קודם השינה ינצל מזה. ועוד כתב האר"י ז"ל בפע"ח דאם יקרא האדם קדם השינה ד' מזמורי תהילים ראשונים הוא סגולה נפלאה ואח"כ יאמר פסוק אור זרוע כו' וראוי לעשות זאת אדם פנוי השרוי בלא אשה. וכן ראוי לאדם פנוי להזהר שלא לכסות רגליו בשעת שינה כי עיקר מה שמביא לזה הוא חמום רגלים ויש מהראשונים שהיו נוהגין לעמוד רגליהם במים קרים כל הלילה כדי להשמר מזה גם ראוי לשבוב תמיד ע"צ שמאלית כי מסוגל לזה והובא זה בספרים ומאן דכאיב לי' ליזל לגבי' אסי' למצוא מזור למחלתו הן קודם למחלתו והן אח"כ וימצא בספרים עוד תיקונים ע"ז: האר"י לוריא ז"ל כתב. שיזום פ"ד תעניות ויתן פרוטה לעני קודם שיתפלל כל הפילה ויטבול המיד במים קרים ואם יוכל לסבול לטבול בשלג הוא תיקון גדול לזה. אך בזמנינו דנפישי קצירי ומרעי יש בזה סכנה ר"ל. ז"ל הגאון יעב"ץ בסדור שלו ראה קרי ירעד ויזדעזע וירתיץ וישטוף הזרע במים אם אינו טובל לקריו. ויבקש מהשי"ת רחמים שימחול לו כי לא במרד ובמעל עשה זאת. וע"ש מעשה נוראה בחסיד אחד ועיין בע"ח שאע"פ שאינו נזהר בטבילה אחר העונה. כשאירע לו מקרה לילה יזהר מאוד בזה והוא תיקון גדול. ישתדל שיהי' סנדק כי הוא תיקון גדול לאות ברית. להזהר במצות צדקה שבזה זוכה למדריגת צדיק ומזקן בזה אות בריה ד"ל. להזהר מאוד באות שבת וי"ט כראוי ולעננג בכל האפשרי ובאות זה מתקן אות ברית קדש. לקום בחצות לילה למי שאפשר וביחוד לחבר יום ולילה בהזרה. לעשות מצוה בחשק ובזריזות עד שיזיע גופו והוא תיקון לזה. והעיקר לתקן זה בתשובת הנדר להשמר מכל הרהור בהכלית הריחוק ומכ"ש מאיזה הסהכלות ולשמור לשונו מכל הדברים שנתכארו לעיל (כ"ז ומס שנמלא בקבלי קלמוניס ומכבא מזה"ק) וידוע שחולי הנפש דומה לכל פרטים לחולי הגוף והנה כאשר יקרה לאחד איזה מיחוש או אם ירא הוא שלא יבוא לאיזה מיחוש אשר הוא עלול לו איך יחפש וידרוש ויחקור על כל התחבולות שבעולם שיוכל להשיג ולא יחדל מעשות אף איזה ספק רפואה כ"ש בחולי הנפש ואין להאריך ודי בזה להעיר את נפש המשכיל:

(יח) בפס"מ בתמנו כתם לזה שלמה יהיו בשלומיו פי' שלבבך ל"ה מלל בלהיה: (יט) בכוכום פ' הי' קוקל ובפנב ילין בל יפקד וכו':

(ה) לשון הממ"ס ז"ל:
(ג) עיר מקדושין דף כ"ט:
(ג) כל זה מלשון העור:

נתיב יא

לגדור גדר ושלא להרבות בתשמיש וכיצד יתנהג בשעת תשמיש. ובו י"ט סעיפים (מעוט"ע פי' כ"ה וכ"ו ובפ"מ פי' ל"מ).

א כבר בארנו בסימנים הקודמים שאיסור עריות חמור יותר מכל עבירות שבתורה ואין לך דבר שקשה לישראל בעוה"ז כמו עון עריות אשר מהרס ומכלה רח"ל ואין מבחין כו' כידוע וכנראה בהוש ולכן הזהירה התורה על העריות יותר מעל כל אסורין שבתורה ואין לך דבר שקשה לפרוש ממנו כמו (ה) עריות וביאות האסורות. ואמרו ז"ל גזל ועריות נפשו (ג) של אדם מחמדתן ועוד אמרו חז"ל רובן בגזל ומעוטן בעריות וכולן באבק ה"ר לכן ראוי לאדם לכוף את יצרו ולהתנהג בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להנצל מזה ויהיר מיחוד ומשחוק (ג) וקלות ראש ושכרות

מאד יותר מכל עבירות שבתורה וזהו עון דור המבול ועון ער ואונן שנאמר בדור המבול כי השחית כל בשר כו' ובער ואונן כתיב וידע אונן כי וכו' וזהו שחרב עירינו ושמם בית מקדשינו וע"ז אנו גולים וסחופים* הולכים ודלים וספרי האמת וביחוד בזוה"ק דברו בזה הרבה ונעתיק קצת דבריהם. ותחלה נבאר עיקר הדין בקצרה ע"פ מאמרי חז"ל ופוסקים ראשונים ואחרונים בעלי השו"ע:

ב אסור להוציא ורע לבטלה לבן אסור (ח) לרוש מבפנים ולורוע מבחוץ. והמקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. וכ"ש אלו המנאפים ביד ומוציאים ע"ז זרעם לחוץ דהם (ג) מחויבים נדוי. וי"א דאפילו לא נדו אותם הרי הם בנידוי (ג) מעצמן. והרי הם כאלו הורגים נפשות בדבתיב ידיכם דמים (ד) מלאו. ואסור להביא עצמו לידי הרהור וכל המביא עצמו לידי הרהור וכו' ואם בא ח"ו לידי הרהור יסיח (ה) דעתו לד"ת שנאמר אילת אהבים ויעלת חן:

ג לכן אסור לישן על ערפו (ו) ופניו למעלה עד שיטה קצת כדי שלא יבוא לידי קישוי אבר. ולא (ז) יסתכל בבהמה וחי' בשעה שמדווגין זה לזה. חוץ מאותן שמרביעין בהמות שמותרין להכנים כמכחול בשפופרת (ס) משום דטרידי במלאכתן ולא אתי להרהור עבירה:

ד אשה שיש לה אוטם בביה הרחם ועי"ז בעלה זורה מבחוץ אסור לדור עמה אבל עם קטנה ואיילונות מותר לשמש הואיל ומשמש עמה כדרך (ע) כל הארץ. ומ"מ לכתחילה לא יקח (י) קטנה או איילונות מפני שמבטל מפ"ו:

ה אסור (יא) לרכוב על גבי בהמה בלא אוכף ואסור ללבוש מכנסים אא"כ עשויות כמו מכנסים שלנו כעין בתי שוקים. ועוד אסרו רז"ל לרחוץ במרחץ (יב) עם אביו ואחיו ובעל אמו וחמיו ובעל אחותו. ונהגו החיר בדבר זה מפני שהיו מכסין ערוותן בבית המרחץ. והמחמיר טוב וקדוש יאמר לו ובפרט עכשיו שאין אנו נוהגים לכסות הערוה בבית המרחץ וודאי דאיסורא איכא (ועיין בצפ"י וכפ' תו"ש כתב בסגנון מכל"ז מוולכך היה זהיר בזה מלך ועם"ם):

ו גדולי חסידי הראשונים (יג) החמירו ע"ע מאוד ויש מהם שלא נסתכלו במילתו לעולם ואסרו המסתכל במילתו כו' ויש מהם שלא נסתכל (יד) בצורת אשתו וכיוצא בהם כדי שיפנו לבם מדברי הבאי ולבלתי הסתכל בדברי הזוהו למען הרפות כח תרי סרסורא דעבירה עינא וליבא לבל יטה אל הרע ח"ו רק למען המשיך לבם לדברי קודש ולחשוב מחשבות טהורות ולהסתכל בדברי קודש. וכל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה:

ז אסור לו לאדם שאינו נשוי לשלוח יד במבושיו. ואסור לו להכנים ידו למטה מטיבורו ואל יאחז (טו) באמה וישתין. ואם הוא נשוי ואשתו עמו בעיר והיא טהורה (טז) מותר אם הוא צריך לכך אבל בלא צורך אסור אף בנשוי. ויש אוסרים (יז) אף בנשוי אם לא מעטרה ולמטה. ואעתיק עוד מאמרי חכמז"ל בענין זה בסמ' נדה ד' י"ג. א"ר טרפון אסור לאדם להכנים ידו למטה מטיבורו אפילו ליטול את הקוץ אמרו לו חכמים והלא חבקע בריסו אמר להם מוטב שיבקע בריסו ואל ירד לבאר שחת. וכן גבי הא דאמרינן אל יאחז באמה וישתין ופריך והא כשיהו ניצוצות על רגליו יוציאו לע"ז על בניו שהם ממזרים אמר להם ר"א מוטב שיוציאו לע"ז על בניו ואל יהי רשע שעה אחת לפני המקום. ועתה צריך להתבונן איך החמירו כן יבואו לידי עון החמור הוצאת ז"ל ר"ל: ועוד בסמ' כתב חנחמים באלים אמר ר' כל המחמם עצמו להוציא זרעו לבטלה דומה מה בהמה אין לה תקנה אלא בשחיטה אף הוא אין לו תקנה וחלק בעוה"ב: ועוד הרבה מאמרים. וביהר בזוה"ק פ' ויחי דף רמ"ט ח"ח כל מאן דאפיק זרעי' ברקני' איקרי רע וכו' ולא חמי אפי שכינתי' כו' וכולהון חייבין סלקין לבר מהן דלא סלקו וכו' מ"ט דכולהון בני נשא קטלין בני אחרי והאי קטיל בניו ממש אושיד דמין סגיאין וכו' ולית לך חובין דליה להון תשובה לבר מהאי ומשמע לכאורה דאף תשובה אין מועיל בזה. אך יש נוסחאות אחרים דגרסי לבר מהיובתא גדולה דחזי לי' על כל עובדי' ופרשו המפרשי' דעל כל עבירה אם שבין עליהם מהקנין אותן מיד והענין דבכל עבירות שבתורה לא טמא אלא אותו אבר שחטא בו אבל בעון זה נטמא כל שיעור קומה שלו (ועי' בסמ"ק ד' כ"ט. ועי' ע"ז בתוך מס שפיקם בתמו' כ"ע ס' קכ"ד ועי' בל"מ סער הקדושה פי"ז ובספ"ב מע"ז פ"ג: וז"ל זה"ק פ' ויקהל ד' רי"ל ע"ב) מאן דפגים ברית קודש ווי לי' כו' כיון דאתמסר להההוא סיטרא ווי לי' דמעלין לי' בגיהנם ולא נפק מיני' לעלמין ועי"ד כתיב ויצאו וראו בפגרי האנשים וכו' והאי כד לא עביד תיובתא שלימתא כדחזי כו' עוד בזוהר וכל חובין דחייבא עלמא דחזין לי' כו' ומאן דמחבל ארעא בגין כך לא חמי אפי'

*כידוע מלפ' יהי' גלותה שלישית ומתמתים עד שיכלקעו כל כיעורות הקדושות שנפלו למקו' מומאה ע"י מעשי זה.

(ח) בכייס' יבמות ל"ד ובכתבי' ועיי' כלה י"ב: (ג) כן פיהם הכתב"ן בפסח הסוס': (ג) הס"מ מלבון הל"מ ז"ל פ' כ"ש מה"ל פ"ב שכתב בנדוי הוא יושב: (ד) כלה ד' י"ב: (ה) כן כתב הכתב"ס ז"ל והוא ע"ל מלחז"ל לפ פגע בך וכו' מעכבו וכו': (ו) בנכוות ל' י"ב כ"ל לייע למען דבני לפנקיד: (ז) ע"ז ד' כ' ולפ בעופות ובזה מזקקים כו': (ס) ב"מ דף ל"פ ופס': (ע) כן דעם הסוס' וכו"י וכן פסק הכמ"פ: (י) כן פסק הב"י ועיין ב"ש סק"ב שמתלק ן: (יא) כלה דף י"פ: (יב) פסחים ע"פ עם הכל לפ כיוצא מזן וכו': (יג) רמב"ס ז"ל מפסח ק"ס ע"ב למר כ' יוסי וכו': (יד) פס מכלייתם דפסחים כ"ג ע"ב מעשה בפלפ למר וכו': (טו) כל זה בפ' כל היד י"ג ועי' בערוך ליש פס בפ"ק כמה מיכוליס. וב"מ לדינא ועיין בפו"מ פי' ג': (טז) כן דעם הס"מ בפו"מ פי' ג' ועי' ב"ש סק"ד: (יז) כן דעם הכוזר בפו"מ וכלן ועיין פס פיעל הב"ל וצע"ז סק"ג. עוד בכתב פלגיש מדין זה בפיעל הב"ל:

ואף דהי' לו להתגבר על יצרו שלא יבוא לידי זה כמאחז"ל אבר קטן כו' מ"מ מי שמבין לשבוע מן ההיתר שלא יבא לידי איסור כוונתו לטובה (ועיין בסוף בעור בשם סלמ"ד) אך מי שאינו צריך בדבר ומעורר תאותו ומביא עצמו לידי תאות קישוי כדי למלאות תאותו הוא עצת יצה"ר ומן ההיתר יבוא ח"ו לידי איסור. וע"ז אמרו חו"ל כל המקשה עצמו לדעת כו' (ע"כ סוף מסלמ"ד ובסוף בעור פי' זה ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ):

ד ובשעה שתשמיש ינהג עצמו בקדושה באימה וביראה וכמו שאמרו (מז) על ר"א שהי' סגלה טפח ומכסה טפח ודומה כאלו בפאתו שד. ויש בזה כמה (יז) פרושים י"א שלא ה' מאריך כו' כדי למעט הנאתו כו'. וי"א שקאי על הסינר כו' ומגלה רק (יח) טפח וכו' והראב"ד פי' עוד באו"א עיין בטור. וכ' האחרונים דכולם נכונים לדינא וראוי לבע"נ ליזהר:

ה לא יספר (יט) עמה שלא מעניני תשמיש לא בשעת תשמיש ולא קודם לכן. וע"ז נאמר ומגיד לאדם מה שיחו אבל מעניני תשמיש מותר לספר עמה כדי להרבות תאוותו וכן אם יש לה כעס עמו צריך לרצותה כדי שלא יהיו מכני אנוסה ח"ו כמו שיתבאר לקמן:

ו וברוחי מכם המורדים והפושעים אלו בני ט' מדות (מסלמ"ת ומסנע"ס סי' ע' נלכים כ') שמנאו חכמים שבכולן מחשבה פוסלתן ואלו הן. בני אנוסה [פי' אפילו אינה אנוסה ממש רק שאינה מרוצה בשעת תשמיש]. בני שנואה פי' בשעת תשמיש אבל אם היא רצויה בשעת תשמיש מותר. בני גרושה שדעתו לגרשה אפי' הוא אוהבה רק היא מאלו שכופין אותו לגרשה והוא בועל אותה. בני נידוי כגון שהוא או היא בנדוי. בני תמורה שבועל אשה זו ומכוון לאשה אחרת אעפ"י ששתיהן נשוי (ה). בני שבורה כגון שהוא או היא שכורים. בני מורדת דאמרה לא בעינא לך אף שמרוצה בשעת תשמיש. בני חצופה שחובעתו בפה אבל אם מתקשטת בפניו ומרצה אותו כדי שיתן דעתו עליו ש"ד. בני ערבוביא פי' שבשעת תשמיש נותן דעתו על אחרת כל אלו אסורין. אפילו בימי עיבור והנקה אסור כ"ז והוא (כא) רעה גדולה לולד ר"ל:

ז ומכלל קדושה הזיווג שלא ישמש (כב) לא בתחלת הלילה ולא בסופה כ"א באמצע הלילה (עיין מ"ם לעניל מסם סמקובלים) ומכלל קדושה הזיווג שיהי' (כג) כלים של מים סמוך למטתו וירחצו ידיהם שניהם קודם התשמיש ואחר התשמיש:

ח ומכלל קדושה הזיווג שלא ישמש במקום גלוי כמו בשווקים ורחובות ובגנות ופרדסים והמשמש (כד) במקומות אלו מכין אותו מכת מרדות מפני שהוא דרך פריצות:

ט אבסנאי (כה) אל ישמש אא"כ יחדו לו (כו) חדר מיוחד או מותר לשמש רק שלא יהי' הסדין של בעה"ב שמא יראה קרי עליו ויתגנה בעיניו:

י אסור לשמש לאור (כז) הנר אפילו ע"י האפלת טלית (כח) מפני שגורם נכפה לבניו ואף כשהיא מעוברת. ואם יש מחיצה גבוה עשרה אפילו האור (כט) נראית דרך המחיצה שרי. אך אעפ"כ צריך (ל) האפלת טלית דכיון שהחדר מלא אור לא גרע מביום. ויש מי שכתב דאם יש מחיצה שמחשכת אפילו אינה מחשכת לגמרי שרי. אבל דעת הקדוש האר"י ז"ל מפורש בפע"ח שער הזיווג דאפילו יש מחיצה צריך שלא יהי' האור נראה כלל ואף כשהיא מעוברת. ומשמע שם מדבריו לבאורה דאפילו האפלת טלית לא מהני אפילו כשיש מחיצה רק שהאור נראה מתוכה. אך מדברי הט"א נראה דהאפלת טלית מהני לכ"ע גם הפמ"ג כתב בסימן הנ"ל במשבצות דכשמפסיק מחיצה והאור נראה ומאפיל בטליתו ודאי ל"ל בה (ע"ם בדבריו, ול"ל לכוונת סלמ"י ז"ל ג"כ כשמיכו מאפיל בטליתו לבד כמאפיל שרי, וכן כתב הגאון יעב"ץ בשלומו, לעצה"כ נכון לסמוך וסכל לפי סענין סלוש ועי' בשל"ה ובקיצור של"ה לוח ה' שמחלק לח שלוש גלאם לסדיל לו שגלאם לכך לוש בוזק ע"ם ועי' מ"ם בסוף סנתיב) ולענין אור הלבנה דעת האחרונים דאם מאירה עליהם להדיא אסור אבל כשמאירה לבית ל"ל בה ואעפ"כ יאפיל בטלית ואור כוכבים לא מיקרי אור כלל לע"ז:

יא אסור לשמש מטתו (לא) ביום אא"כ הוא בבית אפל ואם הוא ת"ח מאפיל בטליתו ומשמש. אך כל זה אינו אלא לצורך גדול כגון (לב) שיצטו מתגבר עליו וי"א דבבית אפל (לג) אפילו לכתחלה שרי לכ"ע (וע' ע"ל):

יב אסור לשמש מטתו בפני כל חי כשהוא (לד) ניעור ואפילו הפסק מחיצה לא מהני לזה אם הם מרגישין

מהתשמיש

(מז) נדרים דף כ' סלמ"ד פ"ק ד' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (מח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (מט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (נט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ס) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (סט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ע) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (עט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (פט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (צט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ק) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קי) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קטו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קטז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קיט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קכט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קל) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קלט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קמט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קנט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קס) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קסט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קע) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קעט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קפט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (קצט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ר) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רי) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רטו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רטז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ריט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רל) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רס) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רע) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רעט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רפט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רצט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רק) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקי) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקטו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקטז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רקיט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רכט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רל) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רלט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רמט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנ) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנח) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רנט) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רס) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסא) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסב) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסג) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסד) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסה) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסו) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (רסז) ב"ר פ' ל"ח ובמו"ע סי' ק"ס סי' כ"מ: (ר

ושברות ומדברי עגבים שאלו גורמים גדולים לעון זה וגדולה מכל זאת אמרו יפנה מחשבתו לדברי תורה ויורחיב ויעמיק דעתו בעניני אלקות שאין מחשבת הערוות מתגבר אלא בלב הפנוי מן החכמה ובטל מדברי תורה דבתורה נאמר אילת אהבים כו'. ולא ישב בלא אשה. ואשתו (ז) של אדם הטהורה מוהרת לו מן הדין בכל עת שירצה ומנשק לכל אבר חוץ מאותו מקום. ומותר לבוא עלי' בין כדרכה ובין שלא כדרכה אפילו דרך אברים ובלבד (ס) שלא יוציא ז"ל (ו) ואף שיש מי שמקיל במשמש שלא כדרכו אף בהוצא' ז"ל אם הוא לפרקי' והביאו ג"כ הרמ"א ז"ל מ"מ כבר השינו הכ"י (ועיין בב"ח שכתב כלו כלפ סל"י לכאי סזוסל כלפ זל"ש עיין בל"ח כתבו שם"ו לענות כן) ובלא"ה כ' הפוסקים שלא התירו כל הנ"ל אלא למלאוה יצרו אבל לעולם יקדש עצמו במותר לו (ועי' ס"ג ומ"ש שכתבתי בסוף הסתיד מענין זה) והואיל וסי' זה וסי' ר"מ באו"ח הכל ענין אחד וצורך גדול לכל אדם שיהא בקי בהלכותיהן

(כמו שהזכיר הסמ"ק לחזור סימן זה) לכן אעתיק הכל פה בקצרה בנתיב זה:

ב כתב הרמב"ם ז"ל שבכח זרע הוא כח הנוף ומאור העינים ואם הצא ביותר הנוף כלה וכותו תשש וחיין אוברים וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה אל התן לנשים חלך וכל השטוף בומה וזקנה קופצת עליו ועיניו כהות וריח רע נודף מפיו וכו' והרבה מכאובים באים מזה ואמרו חכמי הרופאים א' מאלף מת משארי חלאים והאלף מרוב השמיש לכן ראוי לכל אדם שלא ישמש אלא אחר שימצא גופו בריא וחזק כו' ואע"פ כן לא יבטל מהעונה האמורה בתורה אלא מדעה אשתו ואיזהוי עונה האמורה בתורה הטיילין (ז) שפרנסתן מציוה להן ואין פורעין מס עונתן בכל יום. הפועלין שעושין מלאכה בעיר אחרת ולנים בכל לילה בבתיהם פעם אחת בשבוע. ואם עושים מלאכה בעירם פעמים בשבוע. החמרים פעם אחת בשבוע. הגמלים אחה לשלושים יום. ועונת ת"ח הבריאים מליל שבת לליל שבת (מ) וב"ח וכי"ט. ואף שכתבנו האחרונים באי"ח סימן ר"מ בשם ס' הקנה דאין כ"א רשאי לעשות עצמו לת"ח לענין זה בלא דעת אשתו דהא כתיב ועונתה לא יגרע מ"מ חכמי המקובלים והאר"י ז"ל בפ"ח החמירו בזה לכל אדם שלא ישמש חוץ משבתות ויו"ט ואחר חצות דוקא (וכ' סס בפע"ח שהמשמש מטתו בחול ומתעצלת וכו' ל"ל למייגי שלא בלילי טבילה ועיין מש שלכתוב בזה לקמן ועיין בל"ח שער הקדושה פט"ז ובפע"ג מהפלגות על הס"ח סק"ח שדעתו ג"כ נוטה שיכול להמעיך) ואם אשתו מוחלת לכ"ע יש להחמיר לכל אדם מ"מ הכל לפי מה שמשער בעצמו וכמשי"ח לקמן בסוף הנתיב. ומ"ש עוד הרמב"ם שאין התשמיש יפה לאדם אלא כשמתקשה הרבה שלא מדעתו ואף כשמסית א"ע לדבר אחר הקישוי כמו שהי' או רפואה לו שיבעול. כבר כתבו כל האחרונים ע"ז שאין זה (ט) אלא מדרך רפואה אבל מדינא אסור לבטל העונה שלא מדעת אשתו. וכבר שאלו להאר"י (י) ז"ל אי רשאי לבטל העונה בימי הקור שקשה לטבול ואם רשאי לבטל בימי עיבור והנקה. והשיב אם האשה מוחלת רשאי לבטל ומ"מ טוב לקיימה:

ג ואף בשעת עונתו לא יכוון להנאתו או שיהיו לו בנים שיוכלו לשמשו בעסקיו ולמלאוה (יא) מקומו לא יאות זה רק יכוון לקיים מצות פו"ר שצונו בוראינו ית"ש ושיהי' לו בנים עובדי ה' כל ימיהם עוסקים בת"ו ובמצוה ובימי העיבור והנקה יכוון לפרוע העונה האמורה בתורה וזהו המחשבה המעולה. ונבאר עוד ממחשבות הגונות בזה הענין. (יב) כתב הראב"ד ז"ל צריך לבאר איזה מחשבה הגונה ונכונה שצריך שתהיה לאדם בשעת תשמיש וחקרתי בזה ומצאתי הוכן המעשה הזה על ד' אופנים. א', לשם פו"ר לקיים מצות בוראו ית"ש והיא הטובה שבכולם. ב', להיקון הולד כמו שאמרו (יג) חז"ל ג' חדשים וכו' אמצעיים יפה לוולד וכו' אחרונים יפה לולד ולאשה שמהו"כ יצא הולד מוזרז ומלובן. ג', כשאשתו מתקשטת לפניו ומשתוקקת לו ומשדלתו ומרצהו והוא מכיר בה ה"ז (יד) מצוה לפוקדה, ד', היא מרריגה פחותה מזה היינו שהוא מכוון לגרור עצמו בה כדי שלא יבוא לידי עבירה שרואה שיצרו מתגבר עליו ומתאוה על הדבר גם בזה יקבל שכר אך לא כראשונים [וכ"ש אם מתירא שלא יבוא להוצאת שו"ל ליח דין צריך בשש שמותר וטוב לשמש. אפילו בימים שהחמירו חכמי (טו) המקובלים שלא לשמש מ"מ אם רואה שיצרו מהגבר עליו ומתירא שלא יוציא שו"ל מצוה לשמש והכל לפי מה שהוא אדם דהרי עונת ת"ת מליל שבת לליל שבת והר"י ל"ם צוה לתלמידיו פעמים בשבוע]

ואף

(ד) כלכים דף כ' למניק זו דבכי כ"ם בן דהבאי מכל למכו וכו': (ס) כן דעת בו"ם בלקוט סם הוס בלופן מכל מפעבר: (ו) כן דעת כ"י ומי' בב"י בב"ה מלו ועיי' בח"מ ובב"ם בסם זוס"ק שהמשמ בזה מלוד ומשמע מד' הסוס' דעיקר הלישוק היינו בלופן שלישה יכולה להפעבר והיינו כשמשמש בעקב הנעי מבל סם משמש בלומו מקום לפפבר דיכולה להפעבר וכ"כפמ"ג במשבצות בסם הלכ"י ז"ל והכיח בל"ע. וכן משמע בל"ח פע"ז לעפ"ב כבון להסמיך לכפי הנעשה מ"ם בסם זס"ק ודבק ולכ' וכו' עי' בל"ח סם שיש להסמיך בכל ענין ולף דס"ק דיינן לכ ס"ל בהזוס"ק בזה עי' בקנהלבן ד' כ"ם מ"מ יש להסמיך מפעמים לפפיש שהמבו סם וכמ"ש בזה המקובלים בלופן: (ז) כ"ז מכתובות פ' לעפ"א ומשמע סם שלפילו הם בכי פוכה עיי' בלו"ח סימן כ"מ בל"ח ובבלפ"ע סם ועיי' בל"ה סימן ע"ו קע"ק כ' ובבל"ם ס"ק ל' מ"ם בזה: (מ) כ"כ סם הל"ח והבלפ"ע ועיי' בפע"ח בשר הזוג: (ט) עי' בעוב וב"י והסמכוני בלפן ובלו"ח סי' כ' מ"ו ובבלסכוני סם: (י) עיי' בפע"ח שער הכ"ל ובב"ח סם סק"ח וקו"ד בשל הלכ"י ז"ל המירו לכוף לל קייס הענוה בשם הקוב יעו"ש: (יא) עיי' בלו"ח סי' כ"ל: (יב) הובא בעוב סי' כ"ד: (יג) בלה דף ל"ח: (יד) מפמים דף ע"ב ועבודין ק' ועוד בשמה לוכמין וכן הוא בשו"ע: (טו) עיי' בח"ח שער בפ"ב כלל ק"ל:

הלכות קדושין.

נתיב יב דין איסור לבא על הפנוי' ודין קדושי אשה ואיזה לשון מהני. ובו ז' סעיפים (וסוף בעוס"ע סי' כ"ו).

א כבר כתבנו בתחילה הלכות אישות שקודם מ"ת הי' אדם פוגע אשה בשוק כיון שרוצים הוא והיא מביאה לביתו ובועלה והיתה אשתו לכל דבר. אבל לאחר שנתנה התורה לישראל לא מקרי אשה איש כ"א בקדושין גמורים באחד משלשה דרכים שהאשה ניקנית בהם (ומ"פ דין קדושין שיתבאר לקמן) אבל אם בא עליה בלא קדושין אינה נחשבת כא"א לשום דבר בעולם וארבעה י"א [א] דלוקה (ה) עליה משום לא יהי' קדשה והיא זונה האמורה בתורה וס"ל דלא הותרה פילגש להדיוט. ויש (ג) חולקים דלא מקרי זונה אלא כשהיא מופקרת לכל אדם לזנות אבל כשהיא מיוחדת לו לגמרי לא מקרי זונה והיא פילגש הכהובה בתורה ואף לדעה זו אי יצא קלא (ג) על הפנוי המשרתה שמהיהדה עמו הא ודאי [ב] דבני משפחתו יכולין לעכב עליו משום כבוד משפחה ואפילו הב"ד יכולין לכוף שיגרשה מביהו שהיא בושה לטבול ונמצא בועל נדה:

ב ומה הן הקדושין בא' מג' דרכים בכסף או בשטר או בביאה על פי האופנים אשר יתבאר לקמן. וזהו מדין התורה אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות ואם עבר וקידש בביאה (ד) מכין אותו מכת מרדות (ה) ויש אומרים שכן הדין להמקדש בשוק ובלא שדוכי ויש (ו) חולקין בזה:

ג ונבאר בפרטיות דין כא"א מהג' דרכים הנ"ל. בכסף כיצד נותן לה בפני שנים פרוטה

(ה) המגיד"ס פ"ל מה' איסורי הלכה ד' וי"ל דלפ"ז להמגיד"ס אין מלקות כשבא על פילגש שמיחדה לאשה לגמרי וכ"ל הכ"ל מייירי כשבא על הפנוי' כשם זנות עיי' מ"מ וצ"ע ועפמ"ש הכמגיד"ס דבכל ענין מלקות לוקה עיי' צמ"ע וכ"מ ועיי' בלחם"ש: (ג) הלחם"ש שם הסיג עליו וכתב דלהרמבם זו היא הפילגש המוזכרת בתורה וזונה דוקא כשהיא מופקרת לזנות: (ד) כך הוא בחגי' הלחם"ש סביל הטור ולבעה הלחם"ד כתב כן עיי' בח"מ סק"ג וש"ם סק"ב וד"ל ועיי' בח"מ וכ"מ פ"ח מהל' איסורי הלכה ד' ודו"ק ועיי' כתיב יו"ד סלין יהוד ופ' כלן בדמ"ם: (ד) כבר דלקי למלן דמקדש בביאה: (ה) הוא דעת הכמגיד"ס: (ו) דעת הלחם"ש ז"ל וכן הוא דעת המחכוכים:

דרך תשובה

[א] לוקה עליה וכו'. וזהו דעת הכמגיד"ס שכתב בפ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ד' כל הבועל אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה מה"ת אך י"ל דלפיזי' דידי' אף בפילגש שיחדה לו לגמרי לוקה מה"ת עיין בשפתי הכמגיד"ס וי"ל דאין מלקות לפיזי' דידי' כ"ל הבא על הפנוי' לשם זנות דרך מקח אבל לא בפילגש שיחדה לו לגמרי ועיין בחידושי מהרי"ץ בקדושין בפ"ק בל"ה ולפיזי' להכמגיד"ס וכו' ולעשה להכמגיד"ס לית לוקה בפילגש אבל יש בה לאיסור עשה מה"ת עשה דכי יקח וכו' וזו שבועל בלא קדושין נאסור עשה שאיל לקומה לאיש קדי וכמ"ש בשה"י (דומי' לעשה לאיש שבות) ובעילתו בעילת זנות ע"ש שאפילך בכבה בזה ועל לך זה פי' בעל בפלאה בקו"א עלו וע"ש שאפילך ביאור הסוגיות בש"ס לדעות הכמגיד"ס והלחמ"ד ולא הביא לבעי מהרי"ץ ע"ש ועיין בחידושי הגר"ח שפלאו ג"כ בדעת הכמגיד"ס בל"ל (ולפעמ"ז אם להכמגיד"ס לית לוקה כ"א בשופחת ומ"ש בשלמי בבל' מלכים) עיי"ש שאפילך בפ"ק ז' ומ' ועיי' ע"ז בחוכך בדבר"ז ה"ל פי' בכ"ם לך עכ"פ היא ולפי"ז בל"ל הותרה הפילגש להדיוט ומ"ש מפורש בבל' מלכים הפילגש הותרה לזולך ולא להדיוט וכן דעת הפוסקים בהכרעה זו בהמגיד"ס ולא בהבחת הכמגיד"ן עיי' ש"ם ומ"ש ומ"מ וכ"מ והשוה בל"ל ולפשמת הלחמ"ד י"ל דלזין בה לאיסור בלל לזין לאיסור בלה בהכרעה זו בלא בהכרעה בלא בהכרעה בלא בהכרעה

מהתשמיש (נה) אבל אם הם ישנים שרי. וכן אם הוא קטן שאינו מבין ואין יכול לדבר ל"ל בה (ועיין לקמן פנ"ף ס"ע מיהיו תמימים על המעשה שתיטוק יפן עלי'):

יג אסור לשמש מטתו (נו) בשני רעבון או שאירי (נז) צרות שהם כרעבון אלא לחשושי בנים מותר (נח) וי"א דבליל טבילה מותר לכ"ע (ועיין שו"ע סי"מ סימן תקע"ד וצמ"ח שם סק"ה מולק ע"ז עיי"ש):

יד אסור לשמש מטתו בבית שיש בו ס"ת ואם (נט) יש לו חדר אחר צריך להוציאה לשם. ואם אין לו חדר אחר צריך שיעשה מחיצה גבוה עשרה טפחים ודוקא מחיצה שלימה. אבל לא העושה כמין סריגות וחלונות דאז י"א דאסור ביום (ס) שהס"ת והספרים נראין אבל אם כסה אותם בבגד כ"ש מהני המחיצה הואת (ועיין בד"ת) וכ"ז בס"ת אבל בחומשים ובספרים שלנו א"צ מחיצה רק שיניחם [א] כלי תוך כלי וכן הדין בתפילין. ואע"פ שלשאר ספרים מהני כלי תוך כלי וא"צ מחיצה מ"מ (סא) מחיצה שעשוה כמין סריגות לא מהני להאוסרים דלעיל בס"ת דערוה בכיסוי חלי' מלתא (ועיין בסימן יס) ומגילות או נביאים העשוים בגלילה י"א דדינם כס"ת:

טו וכלי בתוך כלי לא מהני אלא באופן כשאחד מהם לא יהי' מיוחד להם. אבל כשהם מיוחדים אפילו עשרה כלים כחד (סב) חשיבי ואסור אלא צריך לכסות באיזה כלי לבד כלי המיוחדת כגון שיפרום איזה בגד על הארגז של ספרים או על הכיס של תפילין (וע' מ"ח סס סעלית שעקיל מקפי לגבי תפילין כליו עי"ש סקפי' מ') ואם הספרים מונחים בכלי גדול (סג) שמחזיק ארבעים סאה שהיא אמה על אמה ברום ג' אמות א"צ עור כלי:

טז וכן במזוזה מהני הכיסוי שלה או הזוכית להחשב ככלי אחד וצריך (סד) עוד כיסוי ואפשר דאם כרך המזוזה בב' בריכות הוי כלי (סה) תוך כלי בגון שכרכה בנייר ועור במטלית מהני אבל בוכוכית אפילו עשרה זכוכית (סו) לא מהני ולא הוי אלא כלי אחד ביון שנראה ונ"ל דכשהמזוזה היא באופן כשסוגר הדלה (סז) היא מבחוץ אפשר דשרי בלא כלי חוץ כלי (ועי' סימן כד"מ יו"ד סי' רפ"ו אות ג'):

יז ומחיצה הפיראון ודאי הוי מחיצה טובה אך מחיצה הפאר האנג לא מהני אלא א"כ (סח) קשרן למטה להמטה (ועיין שו"ת סי' סע"ו ומדין עמיתה בסמכת). ויותר (סט) טוב אף בחומשין אם אפשר בבית אחר או לעשות מחיצה מלהניח אותם בכלי תוך כלי (ועי' בסמ"ג ס' סע"ו בק"ג על סמ"ל ובסק"ל על סכ"ז סס):

יח (ק) אסור להסתכל באותו מקום שכל המסתכל באותו מקום אין לו בושה (קא) פנים ועובר על והצנע לכת וכו' ועוד דקא מגרי יצה"ר אנפשיה והנושק שם עובר גם על בל תשקצו:

יט (קב) המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה ואינו בר שתא והתינוק ישן להדי ברעיה ואינו מניח ידו עליו אותו התינוק הוה נכפה אבל אם חסר איזה דבר מכל זה ליח לן בה. אחר התשמיש לא תניקהו עד ערך ב' מילין או לכל הפחות כדי הילוך מיל. אם לא כשהתינוק בוכה מאד. והיוצא (קג) מבית הכסא קבוע אל ישמש תומ"י ועכ"פ ימתין ערך חצי מיל (וע' גיטין ל' ע' וש"ת סמ"ח סימן לו בית מועד לאו דוקא וע' ציל לפניהם). ומי שנהעורר משנתו בקושי אבר אזי (קד) לא ישמש ח"ו כי הבנים יהיו פגומים ואף אם היא מעוברת הלד רוחין בישין ר"ל אלא ינעץ צפרניו בקרקע עד שיהבטל האוהו (ויש לי עוד קושיות לזוך בענין זה לסמ"ג הלאוין מ"ל סזוס"ק והמקובלים ום"מ, והכוסס לקדש עלמו במותר לו ולהתנהג כו' יעויי' בזוס"ק פ' קדושי' וכ"ל ובפע"ח שער ר"ח פ"ג ובשע"ת סימן כ"ג ס"ק ל"ח ובפרישות והפלא לניסר מקיימין לו:

(נה) כן מוכח מהב"י על העור לף בסמע"ש כלל הנ"ל זה:
(נו) הענים ד' י"ל: (נז) הול מהירוסלמי דסס ומרמ"ל בהגה סימן ל"מ: (נח) שו"ע סימן תקע"ד מהירוסלמי הנ"ל עיי' מ"ל סס סק"ה: (נט) כן כתב הב"ש ום"ע כי' כ"ה וכהמהכל בשו"ת תקע"ד ועי' מ"ל סס ס"ק הנ"ל: (ס) פסוע בע"ס בהכוח: (סא) מ"ל סי' כ"ע ק"ע ועי' צ"ת ס' ז"ה ג' גדול: (סב) פסוע בני"ע פ' מי שמתו ל' הנ"ל ועי' סס: (סג) שו"ת הרמ"ל סנ"ל הניח בנ"ע זה ומ"ל ס"ק ע"ש הקיל בזה: (סד) עיי' מ"ל בסי' ל"ע ס"ק י"ו ובסי' מ' סק"ב: (סה) ד"ע וכן מלמי לבעל הס"ל בשער ציה"ב: (סו) זה פסוע ומוכח מדברי הנ"ל בסי' מ' וכן מלמי מס"ס דהם עכוה בלמי הלי' מלמ"ל וכו': (סז) כן נ"ל מדברי הרמ"ל ציו"ד סי' רפ"ו ס"ב: (סח) פסוע בשו"ת דוכס"ל בשו"ע בסס הרמ"ל עיי' ציו"ד סימן סמ"ל ס"ל וכמו"ס סי' סע"ו וכל"ל ס"י: (סט) כן הול לשון הרמ"ל סמ"ג ס"ג:(ע) נלדבי' ל' כ' כס"ג וד"ה לוח ג' בסס המכדכי: (פ) כלל"ד ועוסס"ע: (פא) פסקים קף ק"ג: (פב) קלה"י ומחכוים בסס זוס"ק וכן הול בע"ס לגיעון ד' ע' ע"ל: (פג) מחכוים בסס הלמ"י ועי' בשה"ע:

דרך תשובה

[א] כלי תוך כלי. ולפ"ז בשעת הדחק גדול שלף כלי תוך כלי אין להחמיר בזה ול"ל דלפי"ז אפילו בשעת הדחק גדול שלף כלי תוך כלי אין להקל ואפילו בשעת הדחק גדול שלף בשעת הדחק ולילי ימלאו ואין מן הדוקא. וכ"ז דוקא בשפרי' הרמב"ם ע"י ככרים וכן לפ כתובים בב' סמכתי ועייטש ג"כ יש להקל (ע' בשו"ת סו"י סי' כ"ו) אבל לפ הפסקים בלותיות מכובעות וע"י מלפיסים ישלאל' לין להקל ותמי' לי על הבלפ"ע בשי' ס"ק י"ט שלף בעתיק בשמו כתב לף בלמת בעל שמל לפניהם בשיטת הרמ"ל בשיל שבש מזה' דבכל בפריס הרמב"ם ים להקל בשעת הדחק לף שים לפרום עליהם חיזה לניך ול"ל דלפ לפמכר לניך להמיק המעה ל"ל מהפסקים (ע' תשו' הרמ"ל סי' קפ"ל) וצמ"ח ויותר סי' נלמה וכו' ללף קיי"ל כהרמ"ל ודוק וע' ל"ת:

ד ואם הוא מדבר עמה (יל) החילה [ט] על עסקי קדושין והעדים מעידים על זה (עיין בחמכוונים) ונתן לה אפילו בשתיקה הוי קדושין (טו) אם עדיין עסוקים באותו ענין (עיין בדמ"ס) וכן אם אמר איזה לשון אע"פ שלא הי' מועיל בלא"ה (עיי' סו"ע ס"ג) מ"מ אם הי' עסק קדושין ביניהם חיישינן (וע"ע יח לסעות בי"ד דלא חיישינן לף מס הי' עסק קדושין ביניהם עי' בטור וסו"ע ס"ק ו' ועי' ב"ש סק"ח) וי"א דלא בעינן (טז) מדברים ממש באותו ענין קדושין אלא אף בשאר צרכי זיווגם וי"א עוד (יז) דלא בעינן מדברים עמה

(יל) בב"ח אם ד' ו' ממנה ז' פ"ד דמעשר שני: (טו) עי' בחמ"ש ס"ג מהלכות איסורי ובמאמרים שם הל' ח' ועי' בדמ"ש: (טז) כ"כ הכסב"ח בהגהה בשם המ"ח: (יז) שם בשם המרדכי:

דרך תשובה

לך נחלו הלטורות שהתפקו בש"ס ולא לימשיטיא לפילו לומרה שלשם קדושין מתכוונה כל שלא הי' מדבר עמה על עסקי קדושין לינה נחמנת דומה ילעה כיון שאמו לא ילעינן אם הוא לשון קדושין ועיין בש"מ בתשובתו כי ס"ו לף בהרי את מקודשת לנה לשמוך ולהקל מעשה שהתחול לא הניחה כלל מה שהוא חומר ולפ"ב מקיל להוי קפק קדושין ועיין בע"ז מה שהשה ג"כ על הב"י והנ"ל והעל לחין חילוק בין שאמר הוא לו היא כיון שאין מניחים הלטון ע"ש: ועיין עוד מ"ש הגאון בעל הפלאה בחילושיו ובקו"א שלו על סו"ע ס"ב בשוחך בשיחור לברי הלח"ש ובל"ן בזה ומה שהעלה לדינא יעו"ש ועיין בחשו' הב"ח סימן הכ"ל וע"ש עוד בנחלבי"ו מ"ש בזה הגאות הלמ"ל ס"ק ב' ע"ש ה"ה שם אמר הרי את מקופתי וכו' ועיין בקו"א על הגאון הל"ל ס"ג ועי' בלח"ת:

[ט] על עסקי קידושין וכו'. ולפילו לף אומרה הן כן לעת רוב פוסקים ע"ש ועי' ע"ז בלחמ"ש פ"ג הל' ח' ובל"מ מה שפיקם לברכי ובלא"מ מה שהקשה ועי' בשוך בקו"א מהגאון בעל הפלאה ועי' עוד בחל"מ פ"ד הל' ח' ועיין בע"ז ומהרי"ק קוף ק"ע ועיין בחל"מ פ"ג מהל' חיטות בח"ם קוף הלכה ז' ועיין בחהריב"ל פ"ח סי' ס' וח"ג סי' כ"ו ושם היתה חשלושת פ"ם שם נקהל חלבר עמה על עסקי קדושין ועיין ח"ם בשיטת קמ"ק סוכה הל"ל בסי' קע"ח מה שהשה ו' ובב"י אי"ה ובחשובת מהרי"ק שורש ס"ב בשיטת קמ"ק ו' ובב"ש סי' ל"ז ובחשובת מהרי"ק שורש ס"ב בשיטת הל"ל בסי' קע"ח מה שהשה מהלכב"ח ללא נקלו עמה על עסקי קדושין וכן העלה בחו"ת ביבות בסי' רם"ד ובשבט שם יש עוד קניף ע"ם ובסי' ס' ובסי' ג' ודוק וכ"כ הלדב"ז ח"ג סי' ט"ו ע"ש מיהו בח"ד סי' ל"ו כתב בעניו החשובת מהרי' שפיר מדבר עמה על עסקי קדושין וע"ע ולפשר חשום לשם סי' כחה חוחלות בלא"ם בשם עיי"ם) ועיין בחהריב"ש בחילושיו שם על הפוסקים בפ"ק לקדושין שלחיל בזה ומניף ג"כ להלכה לחין חוסשין בין שאמר כל"ל ובין בלא"ק תקפי זה לקדושין (עיין ע"ז לקמן בחות שלח"ז) ולף בשהיתה חשובת וע"ש עוד ומשלר לכון קדושין הובא לקמן והלחיל עוד בזה בח"ם סי' ב"ג ע"ש ועיין בהשובת מהכ"ם שלשקר בינו ס' וס"ף ובמל"מ הל"ל והלכה ו' שם וע"ש בד"ה ולחיתי להכיב וכו' דלעתו לחשלר היש חילוק בין שהלכה לזקף חותה ולא הי' בינייהם כ"ח גמר בע"ש ובין שהי' בינייהם שבועה

ולעתו לכיון שלעת רו"ף לידים שלין מוכיחות לימו ידיס כלל וכן שכלעת שהחכוונים ולחי לשכי קיי"ל ולף לכלן היתה משובלת והעלה לשילוכין ג"כ לימו מועיל בכה"ג ובשם מהריב"ל הביא לשהעייר בשילוכין בחמר הרי את מקודשת לף בלא לחמר לי (עיין ב"ש ס"ק י"ד ומנ"ש תלשה שקיבל ממל בדברים חלו) וסלריכה גע וסוף סביב עליו ולעתו נוטה לשקל לף בזה ע"ע כתב ונפק מינה להעייר לף הוא לא הי' מקיל נגדו לף לעתו לף מהריב"ל לא העייר לא בגילון לידי' בעכ"פ היתה קלת הוכחה שלעלמו קדשה (עיין היטיב מהריב"ל ח"ב סי' ח' וכ"ל מנמע להדיל לף אם יש לחום בחשובת הייתו דוקל בשחמר כל"ל אבל לא בשתק או בשתק ולח"כ חמר הרי את מחיקותא ללחמר ממן נעות ולא מהני לף בחשובת ע"ש) שחמר שהקדם הוו עלי עדים שחני רוצה לקדם לח לחוכחני וגם הלטון קדושין שחמר הרי את מקודשת עכ"פ מוכח הלטון שהיא שהחקדשה לבל כלן בלטון עשה דיר פר קדושין וכן הדין נחומר בלא"ק קף לך בעד קדושין (עיין חבו דבכי ריבות בי' ח' וכ"ל) ללין הוכחה לא בו ולא בם לחפשר לשוא קידם לותם בשביל לחמר והיא קיבלה הקדושין בשביל לחמת לחפשר לף הוא מודה להקל בזה (ע"ש שהחידך ומ"ש עוד להקל ומל פקפוקים שהי שם יתבאר עוד לקמן אי"ה) לך השעיין בדבריו ובחידושיו ידלה כי לף על היתר זה לחולה קונך להחיר וכן בכמה חשובות בע"ז ובשל"ח לריך לדקדק היטיב כי לפעמים לף שלפרו כ"כ לין רלי' שלא הי' מתירין בלא זה כאשר כתבתי בזה כמה פעמים) ועל"ז הוכיח שם הא"מ בשם הכשל"ם. אבל אם יש הוכחה מהשקדם לחפשר למהני עיין בהלכה ו' פרק הל"ל (שוב ראיתי בחהריב"ל ק"ג בי' פ"ד משמע להוא בעלמו ס"ל דיש מילק בזה עי"ם) ועיין בחהריב"ש בחילושיו שם על הפוסקים בפ"ק לקדושין שלחיל בזה ומניף ג"כ להלכה לחין חוסשין בין שאמר כל"ל ובין בלא"ק תקפי זה לקדושין (עיין ע"ז לקמן בחות שלח"ז) ולף בשהיתה חשובת וע"ש עוד ומשלר לכון קדושין הובא לקמן והלחיל עוד בזה בח"ם סי' ב"ג ע"ש ועיין בהשובת מהכ"ם שלשקר בינו ס' וס"ף ובמל"מ הל"ל והלכה ו' שם וע"ש בד"ה ולחיתי להכיב וכו' דלעתו לחפשר היש חילוק בין שהלכה לזקף חותה ולא הי' בינייהם כ"ח גמר בע"ש ובין שהי' בינייהם

(ז) מכה כיט קדושין כב"ס: (ח) רמ"ל בהג"ה ועיי' לקמן פרנסי דין זה וע' ג"ס קי' ב"ל בק"ג לענין המקדש בעבעה מחזיק: (ט) עם מסס בכלבו: (י) הם"מ בק"ח: (יא) עיי' בס"מ ק"ק כל': (יב) בן דעם כ"י: (יג) ג"ם קק"ה וע"ם:

[ג] פרוטה או (ז) שוה פרוטה ([ד] ואמו מוהגין (ח) לקדש בעבעה [ה] ויש טועם לזה בתיקוני זוהר ועיין לקמן) ואומר לה הרי את מקודשת לי בזה ולכתחילה צריך לסיים [ו] ע"פ המנהג (ט) כדת משה וישראל אך זה אינו מעכב (ופי' לפון ונקודתם הוא לפון הקדש עיין בג"ס בק"ל וכן הוא בס"ס עיין בקדושין קף ג' ע"ב. ובתוס' פס כתבו דפבעיא דמלתא פהוא לפון הזמנה כידוע וכן יש לפרש כל הלפוות שבתוכו בגמרא על עיין קדושין ול"ל. ועי' בכל"ם פ' הלוואה):

[ד] ואם אמר הרי את מאורסה הרי את אשתי הרי את זקוקתי ובל שאר לשונות שמשמעותן לשון קדושין באוהו מקום (ועיין בס"ם ובטור) היא מקודשת אך באופן שהבין האשה את משמעות הלשון ואפילו לשון שידוע ומפורסם כמו הרי את מקודשת לכתחילה צריך שהבין הלשון אך מן הסתם אמרינן שבודאי מבינה הלשון ואפילו אם אמרה מפורש שאינה מבינה הלשון הסכמת הפוסקים (י) דמקודשת אך לחומרא גט אם קדשה אחר. ובלשון שאין מפורסם כ"כ אם אמרה שאינה מבינה משמעות הפוסקים דלא הוי כלל קדושין אך יש (יא) מחמירים [ז] ויש (יב) לחוש גם בזה לחומרא אבל האיש אינו נאמן לומר שלא הבין הלשון אם הוא [ח] מהלשונות שברור לנו שהם לשון קדושין (פי' שמפעמו בס"ם לע"פ שלינו ומפורסם עיין בס"ח ועיין בל"ת):

ואם

דרך תשובה

[ג] פרוטה וכו'. עיין מ"ם סעיף ז' ועיין בטור"ע סימן פ"מ בק"ד שהעלה שע"פ שהסדון הוא שמיעית מפעניני ווישעט ולישוועט (הוא מטבעה קבוע שהי' ניתוס הסם) ועפ"ז כתב דקשה לומר דבך קטן כזה יהשב ממון לקדש בו את האשה ומיהי' סדיינים מזקקים לו ולפשה לומר דבימיהם היו הפירות בזול ובעוד פרוטה היו קונים הרבה פירות לכן הי' נחשב ממון בימיהם לא כן בזמנינו ול"ל לקנות בעד פרוטה כ"פ מעט מזעיר פ"ל לפין קדושי אשה בגי' בפרוטה וכו' וג"ע ע"ב תוקף דבריו ומבי"ע בסימן קי"ג סלק עליו ומבית לחי' שהבי"ם בסימן קנ"ג לתקנת חז"ל הי' בלא פלוג וביון שהאשה שהקדשה בפרוטה אין חילוק בין שהפירות הם בזיוק לו שהפירות הם בזול לפין השובע עולם ויוכל כ"פ לפירות ומעובע כדקאי קאי ואין חילוק בכל דבר בין זמנם לזמנינו ע"ם שהאריך בזה ועיין ע"ם בזה בגליון בעל העקבה בקו"פ שלו:

[ד] ואמו מוהגין וכו'. ועיין בס"ע שהש"ה שהקדושים להבא המקדש מלמה בעבעה להעדים ויאמר להם לאו אם זה בעבעה ס"ם (ועיין בעל"ע פ"ג מס"ל לימות ס"ל פ' ל"ה עוד כתב ועיין בשתיב שהק"ו ע"ם זה) ועוד כתב ויובר לעדים שילאו מתיית בעבעה שהנה הכלה ויקדש בעיני לילי' ליתן הכלה ויהיה בבעבעה שהנה שבעולה לגורל וע"ל:

[ה] ויש טועם לזה וכו'. עיין בשם"ע שהאריך בטעם הדבר ע"ם קוד ובשיף לפון התיקוניים בזה. ועיין בשם"י שהאריך בזה:

[ו] וע"פ המנהג וכו'. ולפלינו המנהג לפייה בביעבע זו בלא כו' ובדיעבד חילו מעבב שהקדושים עיין בס"ע וכ"כ הגליון בשל הפלאה בקו"פ שלו ס"ם דהיבת זו חינה כ"פ לכוונה שהאתה ע"ם ובשוע ועיין שתבו' הבשב"ץ חלף קפ"ו לעניין אחד שהקדש בכוס שהתן לפני' שהביאה אחת וכו' ועיין בע"ז שהשב"ץ ח"ג סי' ל"ה:

[ז] ויש לחוש גם בזה וכו'. עיין שתבו' בו"ב סימן ק"ל ועי' בשו"ת הרשב"ם סי' ק"ה בשם ר"ת שכתב שהמנהג שלא לחוש לזה הוא מפני שהיו רבים שהיו מקדשים בקטנות ואחר כך היו מגדילים ואין יודעים אם נתקדשו אם לאו ולכן אין לחוש לזה עכ"ל. ועיין בשו"ת מהרי"ל סי' ק"ב שכתב שהמנהג בקטנות ואחר כך הגדילו אין לחוש לזה ועיין בשו"ת מהר"ם מינץ סי' ק"ו

והאחרונים חולקים בזה אלא אם כן (יט) שהיה כבר ריצוי ביניהם:

(יט) עי' בח"מ סס וב"ש פ"ק י"ב ועי' בע"ז פק"ו:

ף אמר לה [יא] הרי את מקודשת

ולא

דרך תשובה

נותן לך ונעות לקדושין ולפ סי' ע"ק בשניהם ומביא סם ש"ע"פ שקבלתו לסם קדושין בשמועה לחוד בעינן ידיס מוכיחות אינה מקודשת ואפילו אומרו שניהם בתכוונו וכו' ועוד שמקדש בלפ עדים וכו' וכ"ם כאן שאין ידיס מוכיחות דכמקדש בלפ עדים דמי וכו' ומיהו יש לחוש להמניר שמא בקדושין בכעניו זה לפ בעי ידיס מוכיחות ולכיאה גב ואם קבלה קדושין משקר לכיאה גב משניהם עכ"ל בזה הכי דע"פ אין דעתו נוטה לפי פרי קדושין רק למשקר המניר ולפ משעם דהוי כאומר לי בלפ דלעתו להמניר ולחוש לחומרא לף בלפ לחוד לי משום דיש סוברין כוע"ר דלפ בעינן ידיס מוכיחות ויש שכתבו דכן לעתו לף בחוד הכי לת מקודשת ולפ חוד לי דלעתו לחוש לחומרא ולהלכיאה גב כע"ם שתמהוני בשמו עיין תשובת מהרשד"ם סי"ל ועיין בב"י ובחילוקי שכשב"ח לף ס' ע"ג ד"ה ולענין שלשה וד"ה לשיעתו חזיל בזה ופשוט (ויש שכתבו בשמו להיפך בזה עיין ב"ש פ"ק י"ל ובפ"ע ובמהרשד"ם סוכיח דלעתו לחוש לחומרא) ומוב לחיתי פ"ק כ"ג שכתב על דבכי שתשובה סי"ל לשיעתו חזיל בחילוקיו ושעלה דולפי דעת שכשב"ח להומרא ולעתו דכן ב"כ דעת סי"ן ע"פ. ודוק בשמעון שכשב"ח סי"ל ובפ"ע ובשלה כי חיכו מוכן גם דבכי שב"ש פ"ק י"ז ול"ל. ובפ"ע שכשב"ח בשמעון שמא בשניהם זה שלשון חיכו מדוקק קלת עיין בפ"ע ע"ז מהרי"ט סי"ל (ועיין בתשובת מהריב"ל סי' כ' על דבריו סי"ל) ובפ שכתבו שתמהוני ושעתיקו בשמו להמעשה היה בחומר בקדושין עיין מהרשד"ם שהעתיק דבריו שם חיכו מדוקק לשת יש מילוק בין לשונות אלו כידוע (עיין בחע"מ סי"ל ס"ק ס"ב. ואם אומר לה תקחי סליאל בקדושין כי בולפי מקודשת וכעובוך בתשובת מהרשד"ם סי' ס' וס"ח וס"ב ובכלב"ז ק"ל סי' כ"ו ועוד בכמה מקומות בתשובות מוכח וסוכיחו כן בכמה לחיות להלוק על מהרי"ט בדבי שלא להקל בזה ושעלה דולפי מקודשת מקפק עכ"פ ולי"ל לקדושי קדושי ולפי ועי"ש ובב"ש החומר תשת לי מקודשת וכו' כיולא בזה עיין בל"ל סי' ל' והעולם מכל זה לשמור הכי לפי נותן לך בתוכת קדושין ולפי לשיכה גב לכ"ע וכן החומר תקחי זה לקדושין לי וכן שם חומר שכני מקדש חותך (עיין תשו' ח"ל סי' קי"ו ע"ם ע"ז וזה פשוט) חו שלע"ז בכ"ז (לית בין דין מקדש חון נעם ליה לשם אין קדושין חו אינ) חו בכל כיולא בזה ואם אומר שכני נותן לך לקדושין ולפ אומר לי

תשובה

לעעת שכשב"ח לפיים לחומרא ולשיכה גב וכ"ם דכן סדין לפ"ל בחומר בקדושין וכן בחומר שכי לת ולפ אומר לי יש יש שמוכיין לדעתו לים לחוש להלכיאה גב וכן דעת שכ"ת בתשובה דכי' ל"ו לדין להקל בלל בלפ גב ודעת מהכי"ם שכ"ל בכמה תשובות ובמידושין בקדושין לת"ל לחוש בכ"ז בלל (לפ בחומר בקדושין ולפ בחומר שכי לת וכו' ולפ אומר לי) לחף בקדושין אין לחוש בלל לידיס שאין מוכיחות בלל (עיין מ"ש בסוף סמיב) וז"ל בחידושיו על דבכי שכשב"ח שכ"ל ולעניו שלשה כל דבותיו שתמהוניו שבכיאו בכמה תשובות בכמה מעמיס שלישעו להקל ולפ לחוש לשמוע יש מי שחומר ולהלכיאה גב כלשו מן שמיס נמיה ופלפ שאין כאן ביה עיחוש ופתכיאם אלף עכ"ל (ועיין בתשובת מהכ"ם שלשקל סי' פ"ג) וכן מעיין דבכי שתשב"ן ח"ת סי' כ"ג ע"ם ובפ"ב סי' ל"ד בחוכך וכ"כ שלבכי ליבות בכמה תשובות עיין בסימנים שכ"ל ובפות ע' ובפי' כפ"ע ובע"ם בשים עוד חיזה שקיף וכ"ל (ע"ם לבכמה תשובות לידל להקל לגמרי ובפי' ו' מלדל להסניר וג"ל בם"ם ורוק) ועיין עוד בתשב"ן ח"ד סי' שכ"ל וכן שדין בחומר שכי זה קדושין ע"ם בחכי"ט וכ"כ שם בשם שכב בבי יפעני' וכ"כ שכלב"ז בכמה תשובות עי' בפ"ג ועי' בפ"ב סי' ש"ב ובפ"ג סי' ש"ל בתק"ב בחוב שקדם בחולם וחומר שכי זה קדושין (וע"ם עוד לחיזה קיעין לך ממעט להבי' דמעמת זה לחולה יש להחיל) ובתב לכאן לפילו שכשב"ח מודם לחין כאן בית חיחום כלל ועיין בכמ"ש ס"ם ע"ם בדרך כלל לבריך שיחומר על לשון חחוכים על להבל וע"ם ובפ"ע חק"ן לענין שם חומר קדושין יפי' לך לו קדושין הן לך ולין חילק בכל שכ"ל בין שם חומר בלשה"ק לו על שאר לשונות על לופן זה ועיין בחשובה שכ"ל ובפ"ע סי' ל' שלכה ס' ובפ' שכ"ל ע"ם בשם שכשב"ם ועו"פ בענין לשונות קדושין בלפ"ק ובלשון לע"ז ועיין בחשובת מהכי"ט ומהכי"ל ול"ל בכמה תשובות ועי"ז ולריך לדקוק גדול זה שבחיחו קל יש ל"ע גדולה לבינה ויבואו לפקל ח"ו בפפק ח"ל כיולא ע"ם ועיין תה"ל סי' כי"ב ועי' בתשובות דבכי ביבות בי' כפ"ע וכ"ל ועי' בדבריו בי' כם"ל לענין

ולענין בנותן קדושין לאב עבור בתו עי' בב"י וב"ל ובפ"ע חות ס' ו"ע' בשו"ע בעי' בכ"ל ובאהלכותי ובשו"ע ובאחכותי סי' ל"ז ובבה"ט ס"ק י"ט ובכלב"ז בכ"ל ס"ג בי' בקב"ו ובשלה תשובות לחכונים בכ"ל ועי"עוד בכלב"ז ס"ל ובשנוחדים בני לאפים וקפ"ב ועי' בחכי"ט ס"ל ע"ל וכ"ל ועי' בעב"ח בפק בכ"ל בם ובלכה י"ל ובפ"ל בל' ל' ה' ז' ובחכי"ל ס"ב י"ז ובח"ג י"ב כ"ג ובתשב"ן בי' בכ"ל ובפ"ל בי' ל' בכ"ל בחוכך:

ולפ

(יח) סם בשם משמע מוכל"ס זמי' ח"מ ס"ק ע' וצע"ג:

עמה אלא כל שמדברים לפניה סגי. ואם לא הי' כלל עסק קדושין ביניהם ונתן לה [י] בשחיקה ואומרים שניהם שכיונו לשם קדושין י"א (יח) דהוי קדושין והאחרונים

דרך תשובה

שבועה וקנין (היינו מנחים בכוונו) ועיין עוד בשהכי"ע שם בשעטנז התשוב' ד"ה ומשפחי לי' ומ"ש לקמן לות י"ח ו"ג ועיין בשמו' ס"ב מ"ה סימן ע"ה בשעטנז התשובה וכבר נתבאר מ"ש בשם מהכי"ל בשמיקה ולפי זה אין בשם כלל:

[י] בשחיקה ולומרים שניהם וכו'. דין זה הובא בהגהת רמ"א מתשובת מוהר"ם וכבר נתבאר בשמים כי המחברים סוברים ע"ז ועיין בקו"ח על הגאון בעל הפלאה שפירש דברי מוהר"ם בשו"ת שמיירי שהי' התחלת דבריהם בישיבה ע"ל מתשובת בשו"ע בי' כ"ע סעיף ו' וסוף לומר ע"ש שמשלים לך משם וכו' והיה לומרת ע"ש שמשלים לי כ' וכו' ולפ"ז קישטא מיל בשחיקה ובנידון כזה הוי דסוי ס"ק וממילא לק"ן ע"ז קושיות שהחברים ע"ש בתוכ ועש"ב בשם מהכי"ל בשי שאמר לשם תרלי לשהקדש והיה שהקה ולפ שהיפה דבר ותומ"י נתן לה ס"פ בשחיק' דולפי נהיכה גם דסוי בפק קדושין. ולע לשם נתן לה כשק בשחיקה בתוכן שעש"ד לפ סוי קדושין לעת שעל"מ בשם שהכש"ל (עיין בתיבושו שם שק ו') וכ"פ שהכי"מ בהג"ה ס"ג דלפ אינהי שיאמר לה שם"כ הרי את מקודשת לי בל"ת פלפ נהיך ליקח ממנה ויתנו לה ויאמר כל"ל ועיין בשם"ע ס"ק י"ל שבשיה בשם שחברים לשפילו שאמר לה תוך כדי דיבור לפ שהכי לילדי' ועיין ב"ש בי' ס"ע ע"ז ובקצו שהפרשים שעל"ל זה עיין בשהכי"ע ס"ש בי' ס"ג ו"ש ועיין בשהכי"ע ס"ק י"ל שבשיה בשם לעת שהכש"ל לכיון לשתן לה בשם ולפ הי' עסק קדושין ביניהם ולפי לגמל ונתן לה לשם שתנה ושם היה טועות כך שהינהי' ע"ש שבשיה לפי' לזה שם"ש הילכך כיון שהיה יכול' לומר שלשם שתנה נתנה לי ושם לשתה שם"כ שיהי' לשם קדושין סוי ליה כשקדם שמעון שהיו שלו לכן נהיך ליקח ממנה כל"ל ועיין בש"ע ס"ק ו' ובשל"מ פרק ג' הל"ב ס' שנה שתנה על דבריו שע"ל לומר דבר זה דעת בשתה בשם שתנה קיבינ לה ודקה גם לפיותיו שבשיות והבינ לפיות מדברי הכש"ל גופא שע"ז לפ שהינהי בשם נתן לה בשתה לשם שתנה ע"ש בשם"ע ופ"כ הרי זה דומה לשקדם בשקדון לשקדם בהסתי גוונא שם ע"ש ופ"כ הרי זה לשהי שיאמר בי' כ"ז (וע' בשו"ע בי' ל' ס"ב ובהו"א בי' שע"ג לענין שקדם לפותו ודוק) ועש"ב עוד ע"ש בפ"ל הלכה ה' ועיין בש"ז ובש"ך י"ג שהעלה ג"כ בע"ע על דין זה ובבילוחי הגר"ש תיבץ קושייתם ודקה דברי שהע"מ והבינ לפיה לדברי הכש"ל ע"ש ע"ש בפ"ק כ"ש. ועיין בקו"ח של בעל שקנה מ"ש בזה לתבץ שעת הכש"ל שהע"ש ועיין ע"ש בשו"ת דבריו בכר קלוו הכ"ש יפה ומהכי"ע ועיין ע"ש בשו"ת שהסופה הכ"ל ושע"ש שעל"ו מ"ל גם דבריו ולפלפ שלפ

נותן

הבינ כלל דברי הגאונים הכ"ל בזה ובו"ד לכן נהיך ליזהר בשמקדם יפיים דבוהו קודם שיתן בשעבת לילה לשם יתן לה בשתם לפ שהכי לפיאמר לה שם"כ תף תוכ"י תוך כדי דיבור לדיבוהו וכל"ל ועיין בשהכי"ל מ"ב סימן ז' ומ"ב סי' כ' ועיין בשם"ע ס"ל ע"ש שם שחברים לכל"ע שקודשת שמפק עכ"פ אפ"ל לפ לקח שעה הכסף, וע"ש בזה"ע סי' כ"ח ס"ל ובשחברים לענין שם שחר שנתן לה בתורת פקדון אמר לה הרי את וכו' ועיין בגידון כזה בזה"ת דברי ליבות סי' כפ"ע ול"ל בקופו ובזה"ת שהכי"ל מ"ש סי' י"ע וכ' ובשהכ"ע מ"ש סי' כ"ג ומ"ל דף ע"ה סימן ל' ועוד בשתשובת לחכמים בע"ז שהקיומת ללחבר שתן שעות ועיין בשהכי"ע קל"ח ושם"ל סימן ס"ע ועיין ע"ש בזות ע' שם שהכי"ל לשהקיומת ללחבר שתן שעות לפ שהכי לפ לפ שהיפה לזה וכן לעת עה"פ עי' בל"ן וצ"ע בי' כ"ח ולקמן יתבאר עוד בזה עיין שתיב ע"ו לות י"ח ועיין בשתשו' הגאון ל"ע לעיל בי' ל"ז ובשתשו' שמלת שלמה סי' ע"ח ע"ע ובספר שהיבת נפש בי' ל"ו ל"ז ויתבאר לקמן בתוכ שתיב הכ"ל:

[יא] הרי את מקודשת ולפ אמר לי וכו'. והיכי לתמר לה הרי הני נותן לך בתורת קדושין כתב הכי"ש בשתשובה להיל מקודשת וכן פסק השתבב ס"ה והחברים בזה הלבון מוכיח להוא השקדם והיל השתקדשת (ועיין ע"ש בזה שהכי"ל ס"ג סי' כ') אך י"ל להיל מקודשת גמורה וי"ל להיל מקודשת משפק עיין בב"י ובחברים: ומ"ש בח"מ ס"ק י"ל להמעיין בגוף התשובה וכו' ובתשובות החברים כתבו להיפך לתוכ מלבוו להוא בעלמו ס"ל להוי כולפי קדושין רק לכתב היש מי שכובב להוי ס"ק וכ"כ בהפלאה בקו"ח לתעת הכי"ש דחוקה בכב"ג אבל אם ע"ש והוכיח עוד שם שהכי"ש דחוקה בכב"ג אבל אם לתר הני נותן לך שתשו' מקודשת לפ הוי קדושין ע"ש: וצעיין אם לתר לה הרי הני נותן לך בקדושין יש שתלוקת בדברי הפוסקים ולי הנני ל"ע בדבריהם בע"ז ובתה"ק הלכתי בזה והגהתי על הגה"מ פרק הל"ל הל' ו' ע"ש בתו"ש שם הכי"ש ואם"כ אבל הכש"ל ס' וכו' ועיין ע"ז בתשובת שהכי"ש ובתשובת שהכי"ע סי' קל"ח וע' בשבוף דברי הגה"מ גופא ע"ש שם הכש"ל ודוק ועיין לדב"ז מ"ח בי' אל"ד ולדברי מל"ש בע"ג, ולדברי הב"ש ס"ק הל"ל ג"כ לימש שתוקדקים קלת שכתב וז"ל ויכו בתשו' הכש"ל שבואר שאם לתר לה הרי הני נותן לך בקדושין סוי כלתוב לי וז"ל לשון הכש"ל שבתשובה בי' שבע"ל ומתר הרי את מקודשת לי ומ"ש הגה"מ ס"ל גם דבריו ולפלפ שלפ

והוא אינו (ד) נגב מפורסם ולא הודיע לה שהוא נגב דבר זה הרי זו מקודשת אבל בלא"ה אינו כ"א קדושי ספק וסתם גוילה [ד] (ה) אף בישראל לא הוי יאוש ולאו דוקא גזל ממש אלא [ה] כל מה שלקח בלא רשות וידיעה חבירו הרי זה גזל ואינו מקודשת בו: ולכן

(ד) עי' ב"ש סק"ג ועוד יש כאן מקומים בדין גזל עיי' בזו"ע קעי' ג' ובמחבורים שם ולפ"מ המקומי כי הוא דבר שאינו מלוי כ"כ גם מדיני המקדם

במלוה ובשקדון לפ כתבתי מעשם זה עיי' בפניה: (ה) כן המכחות המחבורים עיי' מ"מ וש"ך בחו"מ סימן שם"ח:

דרך תשובה

סימן הכ"ל נזה שפלפל שם עם הגחומים מוהכ"ז ומהכמ"ז מצלפ על דברי הם"מ הכ"ל והעלה שם לדינא לפ שפעת הקדושין יהיו הפעלים שהוא גזל ולפ יהא שהיפוכו הפעלים פה שפ"כ נודע שהפעלים נתיפוכו קודשין קודשין כל שלפ ידעו מזה בפעת קדושין הוי כמקדם בלפ עדים ויפיפ מקודשת ולפ כתבר לפו לומר בזה הגחומים הכ"ל ע"ם שהחיך הכתב בעניניפ אלו ופלפל שם בדברי הב"ם בק"ג והעלה כמה דברים בעז"ם ע"ם ועיין עוד מ"ם בע"ז הגחון בעל הפלפה

בקו"ח שלו ס"ל ועיין בכפר בית מפיר:

[ד] פה בישפלפל וכו' עיין ס"ך דמו"מ סימן שפ"ה כמה שלייתי בנת"י וכן העלה הגחון בעל ני"ב בסימן הכ"ל והביא הכתב רחיות לזה לבגזל פה בישפלפל וכו' ועיין ע"ז בקו"ח הכ"ל וע"ם עוד לענין מ"ם הפוכקים לחתר שהתן הוי סימני רפות ע"ם מ"ם בפוף ס"ל וזו"ק:

[ד] כל מה שלקח בלפ רפות וכו'. עיין בתשו' רב"ל סימן יוד בחתר שקיבל בחפץ של חבירו ואח"כ שחלו לוחו לפ לקח מדעתו אם לפ הסכים בלפ שלפ נדעתו וכתב לחירו נחתן זה לחין לחם מפיס עלמו בפש ושולל בלפ מדעת גזלן הוא (עיין בתו"מ סימן שפ"ה ועיין הפשובות פמ"ח ס"ק סימן י"ג). וכלחומיכן לפזקה דמדעת לקח ע"פ ועיין בגמ"מ פרק ס' שלכה ז' שהחיך בעניניפ אלו ובעלה לתי שהכר שפץ לחבירו וקבל לתירו אך שלוקח לפ שפך החפץ עליית לתפ"ת שהפץ של לוקח דמדעת קונות תה"ת ומדבכן לפ יפא מדשות האוכר לפם קיפם הוכר בחפץ זה לפ הוי כ"פ בקודשי ספק (ועיין לקמן בד"ת) כיון לתפ"ת חפץ של לוקח פ"כ בחורי לפוש גם לקדושי שני ע"פ ודבר זה אנו יכולים ללמוד מדברי הם"י ב"מ דף ו"ח ע"ל ע"פ בתפ"ם ובמ"י לענין קדושין וכו' גם מדברי הבתפ"ע בימין קל"ם בקב"ג שהכתב לענין זה לפם קיפם בתעות שקבל עלוקח ולפ שפך החפץ עליית דשקודשת לחורשך ע"פ כיון דתפ"ת הוי הדעות שלו וה"פ לע"ז ול"ל (לך כ"ז ב"ע לפי מ"ם הב"ם פ"ק ב' וב"ק כ"ב ע"ם בתפ"ם והב"י בהכ"י דהיפ שקודשת תפ"ת כיון שדדעת שקנות הז"ל הדעות שלו סם ע"פ וכפף פ"ק ב"ב הב"ל וב"כ עוד כ"פ עיין ריטב"ל ב"ת פ' הזהב דף ת"ק ול"ע ועיין בל"ת ולקמן (פה) ועיין בשפ"ת הלכות שכירה סימן י"ח שהחיך הכתב בעניין זה ע"פ שהביא הפולקים על הם"י הב"ל ושוב בפתפ שם הגל"ת בתי שנכר חפץ לחבירו והי' עוד בדעת בתלה להי' שקנה בטל וקיפם זה בתעות שי הוי שקודשת בלפ הוי בשקנה

(כ) רקי"ל ידים שמיש מוכיחים לפ שהי ידיים וכדמפני שם"ם ד' ה' על מימרא דשמואל עי' בדמ"ש: (כא) כן דעת הגי"מ ועי' ב"ש ס"ק י"ד: (כב) מבקנא הש"ם קדושין ד' ו' ע"ב תלת לחמי כד לחמי בכולה קני לבר מחמה וכנו' שו"ע סי' כ"ע: (ג) שם בהגה בשם כי"ו: (ג) קדושין ד' כ"ב:

נתיב יג המקדש בגזל ובאיסור ועור הרבה כדיני קדושין. וכו ט' סעיפים (משו"ע סי' כ"מ).

א המקדש את האשה צריך שיהי' הכסף שלו וצריך ליתן לה במתנה גמורה [לאפוקי (ה) אם נתן לה מתנה ע"מ להחזיר דלא מהני ואם אמר הרי את מקודשת לי בהנאה שאת נהניה בזה הוך הזמן י"א (ג) דמקודשת] ואסור לקדש [א] בגזל או בגניבה ואם [ב] (ג) קדשה קודם יאוש אינה מקודשת כלל [ג] ואחר יאוש כיון דהוי יאוש ושינוי רשות והוא

דרך תשובה

[יב] ולא אמר לי וכו'. עיין גו"ג מה"ק סי' כ"ע בשלמא התם ועיין בצפ"ע ס"ק ט"ז לענין מה שעלים סעידו תקילה שלא בפני בע"ד שלא אמר לי ומזמו אמ"כ ועיין מזה לקמן בסימן י"ד וט"ו ועיין עוד בצפ"ע שם לענין מה שכתבתי בזה הדיינים להעדים שהדיינים מומחים שהעדים העידו שאמר לי והעדים מכחישין ע"מ כזה:

[יג] ויש פוסקין וכו'. עיין ב"ש ס"ק י"ד וש"מ דגם בשם מוויל שהביאו לעיל בשות י"ל וכבר מהבאתי כ"פ דלעת רו"ם לפי פקדונין קיי"ל דידים שהיו מוכיחות לפ שהי ידיים ועיין טו"ב ס"ק ט' סי' ע"ם ס"ג בהיתה ס"ג לרוצה ג"כ לעת שמתירין ובפרט שם יש עוד קניף ע"ש (ועי' בתשובת מוהר שמני סי' ל' כזה) וכפ"ג דלריש לקיש בתשובת מוהר"ם לכן וכן בשלה בעל המקנה עיין במיוחסין לפ ו' ע"ב ובקו"ח מ"ש יש מהמירין בזה שלא לסקל בלא גמ וכל"ל ועיין בצפ"ע בשם מהרשד"ם ולכאין שם היתה מצוחכת עי' בתשובת מהריב"ל בסימנים סל"ל ועי' בחות ט' מ"ש בשם המהרי"ע בחוכך ומ"ש שם בשם הל"ל והרשד"ו והב"ח בתשובת' והמל"מ ועיין במל"מ מ"ש בהלכה ו' לפ לפסומים דשדוכין נקרא ע"ק וכוי הוכחה סיימו דוקא שם ילענו העדים שהיתה מצוחכת וכל שמכיל ילפה לדין בכיול' בזה לפי כחות עיניו ע"פ בניפים שיהי' שם להיתה לו לחיסור וע"פ שלשה שכמי הדור שלא שמכיר שענין מנוד שלא ומעשה זה קלקתי בעניניס אלו בש"ם כ"פ ועוד שהי' לעומת להעתיק כ"ל מנד לביכות בלשון מהגי"ע הנלמד לזה לכן ע"פ כוב ליימתי בע"ם ועיין מ"ש עוד בהבה מדיניס אלו בתתיב י"ג ובתתיב ט"ו:

[יד] אלי שעורה וכו'. ודוקא שמקנה בכסף בפחות משיעור זה לימה מקודשת אבל אם קדשה בל"ו מקודשת

[יב] ויש פוסקים לחוש לחומרא וכן דעת (כא) קצת מן האחרונים ובפרט אם הי' שידוכים ביניהם והוב האחרונים הסכימו לסברא הראשונה ואם הי' מדבר עמה על עסקי קדושין פשיטא דמקודשת בנ"ל (ונ' כ"ז בתת"ם): ך שיעור פרוטה הוא משקל [יד] חצי שעורה בסף צרוף (ועי' ניו"ד סי' כל"ד בעי' ו' על בבל מעצעות שעדיים וע"ש בש"ך ס"ק ט"ז ובאחקוניס סי' ש"ם ועיין מו"ש סי' פ"ח בשמ"ע ובש"ך שם סק"ל ושאר ליעים ולשוחת שבסימן זה עיין בשניס בעוש"ע ועי' בסי' מ"ה ובמיוחי לקמן מדין שלוחת לי מיימיך לקדושין:

[א] גזל וכו' עיין בש"ע מ"ש בשם מהרי"ע סימן קנ"ח לפ יש בהשם בישיבה בין בתים ובין בשם שהשם שאומרת שבבשם שלא הוא אומר שלו הוא לחזקה כל שבין שלשם שלו הוא בלאיתא בש"ם וקיל מאוד בדבריו ע"ש למייבי לעיין מעורך שלקח תבשיל וקידם זו וסי' בהשם בישיבה בל"ל ובתב לחזקה בשלא הוא לחזקה בגזל לידה לחלי בשלשלך ע' בשו"ע בעי' כ' ופלפל שם שם שדוכין שלנו נקלו שדוך לעניין זה ע"ש ועוד גמגומים שבי' שם ע"ש ולפיל דבריו לקמן ושוב שעלה לביון שבית בחזוק על שולמן לבית בל עיה שבמלו חזקה ומשל לבית לדיים בדין לשם שבל עיה שבמלו חזקה ומשל בעלה הוא ועיין מ"ש בימן ב"ג ובש"ה בימן פ"ו ובהיבוי שם ו"ש בוב סוי בשם בגזל של מחבית לך הוא לוחל ודבכן שבחתן שלא לה הבשיתין בלשו הוב לשם דבשלה החזקה גבל לבית שבל לגבי שחוך לשם לוחל לשלה בעלה לישולה לוחל שבך לידי ניעו ע"ש בעניו ושלרך זה ושעלה בל"ע ע"ש ועיין מ"ש לקמן בוות יוד ועי' מ"ש עוד בשם"ע בשם תבוות מהרי"ל:

[ב] קודש יהות בית מקודשת וכו'. עיין בו"ב מ"ת בימן ע"ז בשלמא התבובה בל"ז דוקא בשידעו העדים שהוא גזל התבע ולא זה מידו על שלו קדושין לשל"ב לשם לוחל שהוא תבע שלו בשם לא שהכירים לותו העדים בהבירת עין או בשימן מובהק ובל"ז לשם בית בשם קדושין שבע שלך וקבלו או שם הוא בקורה בעומדת לוחבור לשייבין שבע זכה לו ע"י שלו בהעות עבור בשבורה עיין בשו"ע בימן בל"ע סעיף ג' ועוד לזה בשבות יעו"ש:

[ג] ואשר יהות וכו'. עיין מ"ש בק"ל ועיין מ"ש ע"ז בשו"ע בימן

מספק. מיהו אפילו בדבר שמקפיד אם בא בעה"ב בשעה שערירין בעין ביד האשה הדבר שנתן לה בקידוש זה והוא מוחל במחילה גמורה באופן שניכר שלא מחמת כיסופא הוא אפשר (ז) דהוי קדושי ספק. ומי שמתאכסן (מ) אצל בעה"ב ולקח חלקו שנתנו לו וקידש בו את האשה הרי זו מקודשת ו"א (ע) דאינו [ז] כ"א קדושי ספק (וע' עכ"ז דהמ"מ):

(ז) עי' מ"מ פק"ל וצ"מ:
(מ) נמ"ש בשם הגמת מלבושי:
(ע) עי' צע"ז פ"ק כ"ד:

ג והמקדש אשה בגזל שגזל ממנה ואמר לה הרי את וכו' והיא קבלה ושתקה [ח] אם שידך תחילה דהיינו שנתרצית ליקח אותו אף שלא הושוו עדיין בנתינות או אף אם לא שידך והיא אמרה הן בשעה שקבלה הקדושין היא מקודשת וצריך לשלם לה עבור הגזל [ט] אבל בלא"ה אינה מקודשת ואפילו בשידך אינה מקודשת אלא כשאמר לה בשעת נתינה אבל אם לא אמר לה קודם הנתינה רק אחר הנתינה אף בשידך ואמרה הן אינה מקודשת (ועיין עוד בשלמכושים ס"ב בשוכך ועיין עוד מזה בב"מ בב"ס וב"ש פק"ו ובפ"י על פעניף זה ודו"ק):

דרך תשובה

מותו משמע מ"ע לא לאכול ודוק ולפ"ז אם נימוח שהיו מחולקים בעיקר הדבר זה אם מותר ליקח הבר בלא העתו לפילו הבר שהיו מקפיד עליו ג"כ נימוח אם פסק כוותייהו לסם רבים ועבדו מעש' וכיון דסם אכלו ובכהו עליו ס"ל לדבר כזה אם לקח ולעתו לקנות לעלמו שרי טוף שלו ופשוט ומ"ש הגי"ת בשי' "ל פק"מ ל"ל לכתן דסתם קדי בדבר המקפיד רק היכ שיתר מעשה מתנה ע"מ להחזיר והייגו אם נתן לו לחתיכן דכוותתו להקנות לו בכה"ג ולא כן בשה לקח מעלמו. אבל כתן מייבי בדבר שהיו מקפיד בלל ס"ל לחייב שלקח חותו לעלמו קונה חותו וכ"ל ושא לחתיכין בזה לחיים מקודשת אלא משפט הפרישים פי' בזה ומשום דהמב"ם קאי על קדשה בתמרה ובאגוז שדבר זה טוף פחות מש"פ ודבר בזה אין מקפידין עלי' ומשו"ה חיים מקודשת אלא משפט לחייבין שמא טוף פרוטה כלחתיכין קונין לף י"ב ויתבאר בזה לקמן וכן פי' המל"מ בהלי' סל"ל יעי"ש שהביא כן מהריב"ש ואין כן דעת השלכושים סע"ז וב"ש אלא שיש לקאי לף על דבר שיש בו ש"פ בולאי לף אין יולעין שאין דרך בעה"ב להקפיד על דבר בזה ומ"מ חיים מקודשת כ"ש משפק דשמא עכ"פ מקפיד בזה עיין בע"ז וב"ש ועיין בזו"ב סל"ל וכן העלה בקו"פ ועיין בחידושינו לף י"ב ע"ש בע"ז ועיין בשם ד' קל"ג ועיין עוד מ"ש עתה מכחים על דעתו אל זה אלא לאכ כ"ל ומשמע כיסופא וטוף משמ"ם עיין בתי' וכן טוף לסון הרמב"ם והפוסקים לף לפי מ"ש התוס' קדושין ל"ב ד"ה אם ממלו וכו' דה"ל מייבי דשויי' אלים ל"כ כאן לחייבי לקח אלא לעתו לפשה לל"ל כלל לעשה זה ל"ל (ועפ"ז ל"ל לל"ע למ"ש הב"ח והשלכושים לשם בלאה אלא מחמת כיסופא וכו' דוק) וכ"כ בלאמ"א סל"ל ס"ש חבל בשם הגמת סרמב"ם לף ס"ל כלל ע"ש התוס' וכמ"ש הש"ל בשמת מלכות תכוונת הל' ג' ע"ש ובלאמ"א הל"ל:

[ז] כ"ל קדושי ספק וכו'. ע' בע"ז שפעל כן מחמת קונייתו מחל לחו"מ פיעון ק"ע אין השלכושים לשמיש ליטול מלפניהם וליתן לבנו וכו' וע' ב"מ ובבה"י מ"ש בזה והשפלא' בקו"פ כתב דבאו"מ אין זה חיכוך גמור מחמת גזל לך לחוש שמא דרך מכר לגיעה ב"ש לבעה"ב יותר שיאכל השוכר בעגמו לבל מ"מ אם נעל ונתן לף הרי גזלן ואם הקדישו הרי זה הקדש גמור וכן אם קדש הרי זה אסה היל ומקודשת קדושין גמורים מה"ת ע"ש שהביא לחיות לזה וכן דעת הגרעיבו הגבל מ"ש פק"ג מ"ש ול"ל:

[ח] אם שידך תחילה דהיינו וכו'. עיין בשלכושים ועיין במהרי"ט פי' קל"ח (הבאתי דבריו לעיל בציף ג') שמפשפק אם שדוכין שלנו מיקרי שידך לענין שיהא הוחיל ועיקר השקפות השלאים היינו שמתקדש לו תחת השוכר ולא קודש לכן ואולי היינו שמתלה להשקדש ומקודש מלל חיזה טעם לכן לא חמיכין בכה"ג דמתלה לו לו לעכ"פ כיון שבוחמת להשקדש לו לא חיכפת לה על הקדמת הזמן והבלה לעכ"פ מקודשת משפק ועיין בזו"ב פי' סל"ל דהבלה לא משכי הא לשדיך לגוי' קדושין אלא כשידשה שהוא גזל ממנה ול"ל שמא שמלה אבל אם גזל ממנה והיא לא ידעה ולכך וקידם אותה לדיבו כמו שקידשה בגזל העלמא ואם קדשה בחצי שהיו לה בשותפות עם אחר ולכך זה וגזל חחצי שלתו והשותף שלה הקדישו חיאך כבר דזה אם היה שקדשה בחלק השותף הי' מקודשת אבל אם קדשה בכל חחצי היה מקודשת מלל אלקה והיא לא ידעה לכן אם בחעת הקדושין כשהה הבלה פיי כשהוג שרי גלתה דעתה ללא אכפת לה כמה יהא בחעות הקדושין רק שיהא שוה פרוטה עיין בשלכושים לקמן סי' ל"ח ובשבורי לקמן שרי היא שמקודשת מחעשה שלך השותף אבל אם קדשה בגילוי עיניים היה מקודשת דודאי דעתה על כל החצי וכו"ל. ולע למה שהעלו לאם לחמיה אן בשעה שקבלה למשי | לשבר דדוקא בשעה שקבלה אבל קודם לכן לא מהני עיין מ"ש בקו"ח סל"ל בריש סי' מ"ג ועי' עוד בחשב"ן מ"ג סי' כ"מ בע"ז:

[ט] אבל בלא"ה אינה מקודשת וכו'. עיין בב"מ ובה"י וב"ש פק"ו ועיין עוד בב"ס שבשתק לי לוקח בחצי יכולה לומר אין שקלי ולידי שקלי אבל בחעות לא דמי לשתי לאוד זו שפילו בחעות גמי שרין כן והביא ראי' לשף בחעות שרין כן ועיין בה"ע וע"ש

(ו) קדושין סם ע"א מפיק כפא דלא לאחי כלך וכו' לגבל הכפא מסוס כפופל וכו' :

ב ולכן הנכנס לביה חבירו ולקח כלי או אוכל וקידש בו אשה ונכנס בעה"ב ואמר לו מדוע לא נהנהה לה דבר זה שהוא יותר טוב. עמדו חז"ל על דעתו של זה שלא (ו) אמר זה כ"א מצד שלא יתבייש וא"כ הרי קידש זה בממון חבירו שלא מדעתו ואינה מקודשת ואם לקח [ן] דבר שאין בעה"ב מקפיד כמו מיני אוכל שקרוב הדבר שאין מקפידין ע"ז ה"ז מקודשת מספק

דרך תשובה

נפלו ענן הם מקולפים ופם קיבם נהם לינה מקולפת וכן כשפולק פם הוא עכלה לו לא לו בעגלה עכופה וכו' וע"פ נאוכך ממק לפוזו ותפפ פם הכל על לופן זה לפם קיבם נהם לינה מקולפת ומעפה פהם פלם נפלו ואקור להנות נהם ואפאלי לא כתב פם נפם נהלקו נהפמה פם הוא כפכה לו טיפה דג"כ כ"מ לענין קדושין ועל לופן הל"ל וע"פ נלפזן הפמ"ם נפניס פלא ולאי לעיקר הכ"מ היינו כפמקפפ נהפכ זה וכולם יולעים מזה וגפ הפפה ואין כאן מעות רק פעיקר הכ"מ מ"ם פוא מידי לו לא לו פם הוא גזל לו לא ולפ פהוא נהפך לפוק ע"פ נכל הפקך ולוק ולא כן נאופן פהם הוא לא ילעה לענין פהם קדושי טעות נהכ"ג יש לופניס פעולו לעולה נכל נהכ ול"ל ול"כ מ"ל לענין המעות פוא מ"ל לעייבי כהפיל ילעה וכהפל"מ לו לעכ"פ לא לאי זה לכל לינך הפיל פם נכל הפקך לעייבי פעקפה נאותו נהכ פפמפלוקת עלי' ול"ע ויש להלינך הכהנ נהכי הכמ"ם הכ"ל לך לין כאן מקומו ונפכה לנלינך לין כ"כ כ"מ וכמ"ש נהכל גוונא מקולפת מפקך עכ"פ ולוק. כ"ו כתבתי כפר ולפ"ז זאן מה מלתי כענין קודי' הכ"ל נגו"נ ונ"ת פי' ק"ו נהמל"מ פ"ד הלכה ל' נתפקך נהם קלפה נאתרוג וכיולא נזה פאין נו פ"ם כך עבור מלותו ס"פ (יתבאר זה לקמן נתיב י"ל) לי מקולפת וכתב ע"ז הכם לאר לנוכל לפפוע נהר זה מהכי הכמ"ם הכ"ל לפ נאמר המקולפת נכהג"ג ל"כ לף פמפלוקת גלולב ולתרוג כה"ג כ"מ לענין כרת וכל"ל ותיכף להכמ"ם מייבי כפפוח ס"פ גלא מלותו כ"מ נקדושין הלא יזוע לעכ"פ ע"י המלוה פוא כפלי כפלים ול"כ הלא זה דומה למקפה נכלי זהב ומגלף כלי כקף וכה"ג עוד"ז ועוי"ל דגם הקונפי לא שייך לנהכי המל"מ הכ"ל הלא דנלא"ם י"ל הל"מ לף פם הוא פוא הכהנ וכל"ל ול"ל ומיילף דגם תילונו לפ"ל כל"ל ועיין זה לקמן נתיב י"ל יתבאר הכל נאלוכה דל"ת פם על קניף ז' מ"ם נהכהני הכמ"ם הכ"ל ועיין נהג"מ פי' ג' לענין פייס פלנו היס פלוגתא בין הפוסקים פם היייפס לין (גלא קנלו) ופם הוליף מנון על יין וקלא נהן לפפ המקולפת מספק ע"פ נאלוגים:

[ן] דבר פלין נעב"ז מקפיד וכו'. לין זה מקולו מהכהני הכמ"ם פ' ה' מהל' מ"א הל' מ' ול' נבו"ב מ"ק בל"פ פכתב פלא מנא לזין זה פוא מקול והלילך הכהנ לתמוה על עיקר דבר זה לעמ"ל לומר דנדבר פלינו מקפיד מותר ליקחנה ויקנה לו תומ"י נלקחו הכ"ז פלא הפקידו נפיהם לא יפפ מכפותו מלן (ונמו"ב ונ"ת הביא עוד לחי' מהכהני המ"ח פי' כל"ז ק"ק ג' ע"פ נפפ ספר יחליט לחף נדבר פמותר ליקח לא הוי כפלו לגמרי ל"ל ע"פ ונהכהני המ"ח פי' י"ל) ומפמת זה לפה לפהם פי' לאחר לעייבי פטולו נפפיו ולבקוף הפכיס לפי' הפוסקים לך הלנה דנעיק עכ"פ דבר פלא יהא מקפיד עליו כלל על פוס פלפ לפי' מפולפין ולפילו על עכו"ם אם יקחו דבר זה לבל כל מקפיד על פכח מכפיס לו על עכו"ס כל מי פלוקח פלא דעתו הוי גזל גמור (ועל"ד הפקר לחיתת פ"ו דפילה לנ"ה לינו הפקר עד פיופקר לכל לפם) ועיין ג"מ ל' נעובדלא דל' יפמעלא ולוק ועכ"פ עוד מה פהנלה נע"ז ולפיהל דבריו לקמן נתיב ט"ו ונבו"ב מ"ת פי' ע"ז מייב דבי הכמ"ס הל"ל נאו"ח ולכתב לפך הכמ"ס יולה לפך נדבר פלינו מפקיד פם למותר ליקחנה לא הוי כפלו לגמרי ומ"מ מקולפת בו לכיון פלין נעב"ז מקפיד לא גבע מילוה ול"ל כפפה קונה בילוה ביאור דבות (וגוף פפבה ל"ע עיין מ"פ ד"מ לקמן) ולפ דבוי כילוה פלא מלעת פביל לחי' מהפ"ך פי' פמ"ם הק"ח דבה"ג מהני לף פבלא מלעת וכ"ל לגבי מבילה לפך לא"כ לינו מתילה זה פלא פלא יבע נתחיל מזה ודו"ק. ועכ עיקר דבי הכ"ג כ"כ ל"ייב דבחמת הא דבי' מת מהמ"ח הל"ז ל"ק כ"כ על הכמ"ס לחלו הכמ"ס מוכח לפבלא זו לפקר יחליט ועפ מת"ח לח"ל לחוא ס"ל נאמת דבלא מוכח לינו מילף מיד פלקחה לענמו קנה לו בהגבהה כמו בהפקר ומ"ק לא הבית כלל מזה דבר פלינו מקפיד קונינו פם המ"ל דבר זה לפם הוא דבר פלינו מקפיד וכו' (ובאמת מהא דבי' פל"ע בפו"מ לין לחי' ובפבא לפי דעת הירוסלמי פם ודו"ק) ולי בעני בי נכלה בע"פ דקדוק בלפונו לכתב ס"ה דבר וכו' כמו הנמה וכו' ולמה הפם דוקא פלו וילוע כי דכבו תניד לפפוס לפון הם"ם לכן כ"ל דיליף לו זה מע"ג כ"ב ע"פ לחניעל ומק זועבי וכב פפי לקלפנו וכו' לייתי לינך פבי' תמבי.וכו' לחניעל וכב פפי לבלי מב זועבי לא לבל וכו' ע"פ ובאמת לינך מעם לינך לבלו לחניעל ול"פ ועכ"פ נהנוס וה"ל דהכהנ"ס לא ס"ל פבבתם זה קנת דוקא ועיין בחפבתים לך דפ"ל פפם ילעו פדבר זה לין הבע"ב מקפיד לכן לבלו ומב זועבי לא יפע מזה פלינו מקפיד ובבר לוני מקפיד עליו ולכן הק"ב כהבא בע"ב ולמב מה מעם לא יהביהו וכו' פלונו

ך המקדש במשכנו שמשכנו אצלו אם הוא של ישראל דאסור לקדש בהנאת קישוט שהתקשט בו איזה זמן דהוי (עז) ריבית אינה מקודשת אבל בגוף המשכון שימסר לה ויקדש בו הרי (יז) זו מקודשת אפילו משכנו בשעת הלואתו משום דקי"ל דישראל מישראל קונה משכון [יג] אך צריך להודיע שאינו שלו אלא משכון הוא אצלו וי"א דדוקא במשכנו (יח) שלא בשעת הלואתו אבל אם משכנו בשעת הלואתו אינו קונה משכון וכ"ז במשכון של ישראל אבל במשכון של נכרי דוקא בהנאת קישוט הוא דמצי לקדש אם נותן לה על זמן ויש ש"פ בהנאת הקישוט של אותו זמן ההוא דבנכרי לא (יט) שייך ריבית אבל בגוף המשכון אינו יכול לקדש דישראל (כ) מנכרי אינו קונה משכון ויש (כא) חולקים בזה ומ"מ נראה דלכתחילה ודאי חוששין לקדושין מספק ואם מכרו המלוה לאחר וקידש בו מקודשת (ועיין בתשובות):

ך והואיל דיש הרבה חששות בענין המקדשין וכנ"ל ובדבר קל יכולה להתבטל לכן (כב) החיוב על המסדר קדושין לשאול את התתן אם שלו הוא הטבעת קדושין או שלקח מאחר ובאיזה אופן לקח מאתו בכדי שיהיו הקדושין כראוי. ולפענ"ד דאע"פ דלכתחילה אין מקדשין במטבע (עיין ז"ש סי' ל"ו) מ"מ אם אין להתתן בעצמו טבעת יותר טוב לקדש (כג) במטבע שלו דאז ודאי הוי קדושין גמורים לכ"ע משיקדש ע"פ האופנים הנ"ל דיש כמה חששות לכמה פוסקים וכן הביא הבאה"ג בשם מהרי"ף ובפרט בזמנינו שהשמש הולך ומבקש טבעת אצל מי שמוצא ואין מבחין בין אם הוא איש או אשה קטן או קטנה ויכול לגרום שיהא ח"ו בעילתו בעילת זנות ועכ"פ אם לא ירצה לבטל המנהג ראוי שהמסדר אל יסדר הקדושין עד שידע שהבעה"ב בעצמו נתן להתתן במתנה גמורה וברוחק יתן לה במתנה (כד) ע"מ להחזיר ולא לסמוך (כה) על לשון שאלה מאחר שהודיעו שרוצה לקדש וכנ"ל שיש בכמה ע"ה שאין יודעים מאומה ואיך נאמר דמסתמא דעתו ליתן במתנה (ועיין מה שכתב הכה"י בזה וכן לקמן תמיל) ועיין עוד לקמן בנתיב שאח"ן מה שיש ליזהר כשמקדש בטבעת:

ח [יד] קהל (כו) שעשו תקנה שלא יקדשו בלא עשרה ובלא רשות ב"ד וכיוצא בזה מ"מ אם עבר אחד וקידש חוששין לקדושין אפילו אם התקינו בפירוש שלא יהי' והפקירו ממונו אפילו הכי אין לסמוך ע"ז:

המקדש

(יח) ג"ם בס"ק מ"ע ופוסק כסומע: (יז) הוא מהריימ"ה קלוסקי ד' מ' ושי' הסומ' שם דלקמי לפילו משכנו בשעת הלוואתו וכו' וכן נוהגין דבכי הכמה"ס: (יס) שלא בשעת הלוואתו ועייי בביאורי הגר"א על דעת רו"ם: (יע) מהכוסים כאן וביו"ד סי' ק"כ קטי' ע' ובאהכוסים שם: (כ) זה פשוט ועייי בתו"ת סי' ע"ב ובי"ד סי' ק"כ: (כא) הוא לדעת הכי"ף והכמה"ס מבל לא קיי"ל כן ועיין קיתן סמ"ל בתו"ם: גם מבאר דיניס מלמוד מסס לכאן לענין קדוש' יעו"ש סיעיב ות"ם דמ"ו מובאבן מבקפק עייי סיעיב בע"ז ובמ"ו ס"ק כ"ל ובבבא לדעת הכי"ף הכ"ל ודוק ועייי מ"ש בזה הב"ח סס"ק כ"ל: (כב) מהכוני ובסוע ועייי בבה"ט: (כג) כ"ל ומ"ם הבאה"ג סקי' כ' בשם מהכ"ג סקי' כ' בשם מהכ"ן בשוע דסוטב לעקור דבר שלין לזה מת בש"ס ומביהי' ליתה משם בקדושין: (כד) ולפי"ז להר לסמוך מלוד להחזיר להבעל הבית הטבעת או דמיו דלמ"כ הוי גזל למפכע ולפ בהמוכים שלינם מזהירין בזה עיי מ"ם בע"ם: (כה) עיי בתשובות מהכמות יעקב בד' המחכון סוף ע"ב ובמ"ם על ב"ם ס"ק מ"ם (ובס ע"ם ובחוב ס"ם ול"ל מ"ם) דהביא לפי' דבל שלין מכוונים לקנות אלא לשאול אבל אם מתכוונים לקנות אפילו אמר אח"כ שלא נתכוון לקנות אלא לשאול הוי קנוי ואין יכול לחזור בו ועיין בתשובות מהכמות יעקב בד' המחכון סוף ע"ב ובמ"ם על ב"ם ס"ק מ"ם ובס"ע ס"ק ל"ו ובמ"ם ס"ק ל"ו ובמ"ם ס"ק ל"ו ובמ"ם

ד אע"פ שנתבאר דהמקדש צריך לקדש בדבר שלו אעפ"כ אם נתן לו אחד דבר ע"מ (י) להחזיר יכול זה לילך ולקדש רק שהוא יתן להאשה לחלוטין ואח"כ יקנה מן האשה ויחזיר להנותן או שיחזור לו דמיו ואם לא החזיר להנותן הוי קדושי ספק ולכן השואל (יא) כלי מחבירו או השוכר (יב) כלי מחבירו והודיעו שרוצה לקדש בו את האשה מקודשת דאמרינן מסתמא נתן על אופן שיועיל דהיינו מתנה ע"מ להחזיר וא"כ א"צ להודיעה (יג) כלל שהוא שאל הכלי דהוא יכול לשלם לבעל הכלי בדמים (וכן מלין בנותן למציכו מזמה ע"מ למחזיר עיין ב"מ) אבל אם לא אמר לו שדעתו לקדש [ו] הוי ספק קדושין ולהרא"ש הוי ודאי קדושין ע"פ ד' תנאים א' שישאלו על זמן ידוע דאל"כ יכול לחזבנו מיד ולית ב' ש"פ ב' שיהי' לו רשות להשאיל לאחר ג' דצריך להודיע לה ששאל הכלי עד זמן פלוני ד' שצריך שיהא שוה הקישוט של אותו זמן פרוטה (ועיין ב"מ מהלכין נזה) ואעפ"כ הנכון שלא לקדש בכלי שאול אע"פ שאמר לו שדעתו (יל) לקדש בו ויש מקילין (ועיין לקמן):

ה [יא] השואל כלי מאשה שיש לה בעל בלא דעת בעלה וקידש בו צריך (יו) לקדש פעם אחרת [יב] אבל חוששין לקדושין מספק:

המקדש

(י יל) כהמ"מ פ"ג דקדושין וכן פסק בעוש"ע סעי' כ' ועיי' בח"מ ובבאה"ג ל"ל: (יא) מבל בלא הודע' לף בשוכר דיינו כשואל דשכירות לא קני' ובפסק הנמ"ח בהב"ה סעי' י"ע ועי' בתו"מ סי' מ"ג ס"ק ב"ח ובלו"ח סי' רמ"ו במ"ח סק"ח וב"ם ס"ק מ"ע מבל מ"מ מפסק דלחומכל מיישיגין לקדו' עי' היטב בבה"י כתן שלידל להתמיה יעו"ש ועיי' בפה"ל סי' ס"י: (יב) עיי' ב"ם סקנ"ח (יל) הוא מפסו' הכמ"ח והד"מ כתב דמהנהג לקדש בנשבע שאול ועיי' מ"ש בזה לקמן: (יו) הסכימ"ם לחכונים לתן בזה כ"ל מפס קדושין מבל לריך קדושין לחכיס ועיי' ב"ש ול"ח ולח"ש:

דרך תשובה

ע"ז סגלון הכ"ל בקו"ח על סעי' ג' ומה קרא דסמך סמנל מגזל ממנה בסיבוי ולמ"כ לקמה בו מקומות ולייב יכולה לומר לילי שקלי דמיים הוא מייב לה עי' מ"ש:

[ו] הוי בפק קדושין וכו'. כן פסה המחבר ועיין מה שהקשה הגר"ח ס"ק כ"ג ועיין בקו"ח שם בשלמה שהלריך בזה ליהב לעשר המחבר ועיין תה"ד סי' כ"י ועי' בפר קלשה יעקב שם הגאון מלינסה בקונית י"ט שהלריך בע"ז בתשובת בשמים בשה וכה"ל סי' קל"ב ע"ש בע"ז:

[יא] השואל כלי מאשה וכו'. עיין בתשובות דבכי ליבות סי' כ"ל בסופו ועיין לרש"ז מ"ח סי' שע"ב בשאה שהשאילה לה' וקלה מבעת לבלבתה להתקשט וחלבה והשאילה לותה לה' וקלה בו את השה ולה הולינה שהוא שאול שאול לפסוע לפי קלשה בגזל כיון בלל קדושין ולריך לקלשה מחשה לסוי בקלשה בגזל כיון דהשה שאלה לותו כ"ש להתקשט ואין השואל רשאי להשאילו ובפבלי טעות (ובלח"ה השואל מחשה אינו כ"ש חשה קדושין למומל עי' בשמים ובל"ת) לף לעפ"כ ל"ל לבלך שבע בבכות בשעת קדושי שהניים הלא יולא זו בבכות שבבכו תחת שהוסיפ לף עניה קוסם קדושין. ובלח"ה לשתו לחין כ"ב עיבוב שם בבכו ז' בבכות ולמ"כ קשה ובפבלי בגילון כזה וכן הביא בבה"י בשם תשובות מהר"י מינ סי' מ"ע בכה"ג היכא לריך קדושין מהניים דל"ל לא שבע בבכות ולא י' מהניים אלא די סיקשה פעם ב' לשני עדים ועיין בבה"י סי' ס"ג ס"ק י"ל (ויתבאר בזה עוד לקמן בדיני ז' בבכות) לף בניל שם עוד בשמו לכתב בתשובה שהבת שבתב וז"ל לוננם לניהים לעשות ושוהת למהבת לפי סדוב וכו' וע"ב שם לשתך שהנים לדשתו לף יקה ולא יספה מבל שבשוהים ויקדש פעם אחת ויבדך ז' בבכות וכו' וכן היה מעשה

תחת התופה שהוא של זהב חוששין ג"כ לקדושין מכפק לדעת קצת פוסקים וצריכה גט מספק כיון שהוא אמר סתם הרי את מקודשה בטבעה זו אבל אם אמר לה בפירוש ההקדשי לי בטבעה זו של זהב או של כסף ונמצא (יל) נחושת ודאי דאין חוששין לקדושין כלל וצריך ליהר מלקדש [ה] בטבעה מוזהבה (ועיין בג"י מ"ש בזה ועיין בדמ"ש):

ה ונוהגין שבשעת החופה שואלין להעדים אם הטבעה שוה פרוטה כדי שהדע הכלה שהקדושין הלו' בשוה פרוטה דאז אפילו אם נמצא אח"כ של נחושת ליה לן בה שהרי מ"מ הוא שוה פרוטה אך אעפ"כ יכולה הכלה למען שאף שהעדים אמרו ששוה פרוטה מ"מ אני לא נסמכתי עליהם כי ידעתי ששוה יותר ויהר ויש לו דין אונאה (כמ"ש בסופן זה בסו"מ בכ"ז לענין מס המוכר לחבל טוב זה וכו') לכן נוהגין שמכסין (טו) פני הכלה בשעת קדושין לאמר לא איכפה לי במה מקדש רק שהוא שוה פרוטה לכן אף אם נמצא של נחושת הוי קדושין ואם קדשה בדבר שאין בו ש"פ ואמרה האשה לדידי ש"פ יש מסתפקים אם מהני שהקבל האשה ביהר משוי' (עיין בג"ן וב"ח ס"ק ס' ופמ"ש לקמן קדושין טוי עיין קנ"ף ז'):

ו וכל זה אינו כ"א ליישב המנהג מה שאין מדקדקים בענינים אלו סמכו האחרונים על סברה אלו שהקדושין מועילים אבל באמת ראוי לכל י"ש שכל מי שיש בידו למחות שיעשו הקדושין באופן המועיל לכל הדיעות ולא יהי' בהם שום חשש וליהר בכל הפרטים שאבאר א) שיהא הטבעה שלו או עכ"פ שינתן (טז) במתנה מבעל הטבעה בעצמו ובג"ל ב) שלא יהא שום אבן או חותם (יז) בטבעה ג) שלא יהא הטבעה מוהבה (יח) ד) שיהא הטבעה מכסף נקי או בכפי מנהג המדינה דהיינו 14 פרוב דאל"כ יש לחוש (יט) שמא היא סבורה שהוא מכסף טוב כמנהג ולעולם הוא כסף רע ודמי לנמצא של נחושת ואם אין טבעה מכסף טוב אוי יאמרו לה עכ"פ שהוא מכסף גרוע שכמעט היא נחושת אך עכ"פ הוא שוה פרוטה ה) אם אין טבעה של כסף ולוקחים טבעה של שאר מינים וידוע שאפשר שאין בו שוה פרוטה אל יקדשו בו בעצמו אלא יקחו מטבע עמו (ועיין מה שכתבתי לעיל מתיב קדוש לחודות זה) אך פן יהי' סבורה האשה שהטבעה הוא כשאר טבעה מכסף לכן יפרשו שהוא ממין הגרוע ואם יהי' נזהרים בכ"ז בודאי יהיו הקדושין קדושין גמורים כדה משה וישראל:

ז אע"פ ששיעור הקדושין הוא דוקא ש"פ אעפ"כ אם קדשה בכלי או באוכל אין בו ש"פ מקודשת מספק [ו] (כ) שמא ש"פ במקום אהר וצריכה גט ממנו ואם רוצה לקיימה צריכה קדושין (כא) אחרים ולטעם זה דעיקר החשש הוא משום שמא ש"פ במקום אהר א"כ אם הוא דבר (כב) מאכל והבשיל שאינו דבר המתקיים אם

(יל) פמוש וכללים מצבה מ"ח ע"ב בל זהב ומעלה בל כסף ליכה מקודשת: (טו) רמ"ה בשם תשו' הרשב"ח ועי' ב"י ס"ק ה: (טז) עי' בתתיב הקודש פני' בב"ד ומ"ש שם: (יז) פשוט לכתחילה אין לקדש בו ומ"ש בקצוי' ב' ובפקק הטוש"ע: (יח) עיי' ב"י בשם הרשב"ץ ועיי' בבה"י פני' ב': (יט) ב"ז בלבוש"ד דולמי יש לחוש לכל זה ועיי' בב"י ובלחכוני' ופשוט: (כ) קדושין ד' י"ב לתר שמואל המקדש בתמרה וכו' שתל ש"פ בתדי וכ"ז אימו כ"ל תדכנן ע"פ בלש"ם: (כא) כ"כ הטור וכן דעת בל הפוסקים ופשוט: (כב) זהו דעת הרמב"ם בפ"ד תהל' לישות ועיי' שם בתי' ועיי' מ"מ פ"ק ע' וד"ל:

דרך תשובה

[ה] בטבעת מוזהבת וכו' ע' בתשובת הלב"ז ס"ק בי' תב"ז להתקדש בטבעת מוזהבת שם נתן לה בתתם קדושי טעות ניהו לפיהי בתבה שהוא של זהב ולא תתבה לעת להתקדש אלא בשל זהב אם אתר לה שהוא של בסף אף שלא פירש של בסף מוזהב הוא ויש טועים בתם מבעל הטבעה שהוא של זהב שהרי הוא סתר כי הוא עשוי לתכסות ומצאתי כי הוא בסף גרוע שכמעט היא נחושת אך עכ"פ הוא שוה פרוטה ה) אם אין טבעה של בסף ולוקחים טבעה של שאר מינים וידוע שאפשר שאין בו שוה פרוטה אל יקדשו בו בעצמו אלא יקחו מטבע עמו (ועיין מה שכתבתי לעיל מתיב קדוש לחודות זה) אך פן יהי' סבורה האשה שהטבעה הוא כשאר טבעה מבסף לכן יפרשו שהוא ממין הגרוע ואם יהי' נזהרים בכ"ז בודאי יהיו הקדושין קדושין גמורים כדה משה וישראל:

ז אע"פ ששיעור הקדושין הוא דוקא ש"פ אעפ"כ אם קדשה בכלי או באוכל אין בו ש"פ מקודשת מספק [ו] (כ) שמא ש"פ במקום אהר וצריכה גט ממנו ואם רוצה לקיימה צריכה קדושין (כא) אחרים ולטעם זה דעיקר החשש הוא משום שמא ש"פ במקום אהר א"כ אם הוא דבר (כב) מאכל והבשיל שאינו דבר המתקיים אם

[ו] שמא סוס פרוטה בעוקוס בחר וכו'. עי' ב"ם בק"ו וע' עכ"ז בד"ת בתוך ועיין בבה"ע בק"ה עם שהביל בשם הבאו"י בשהלתה שבקשה לסם ניהשהלת ותתך לה לסם ותמר לה הרי לת מקודשת לי ונתן לה לעבפק קדושין

לת

(ס) מסכ' כית קדושין וכב"ס:
(ג) קדושין ד' ט' ע"ל והלכפל
מיכאי ס"ל סומס: (ג) כן דעם
כל המחבוכים: (ד)זהו דעם
פ"ם יעו"ם בסומס' ד"הוה"לכם':
(ה) כן דעם הכל"ם והעו"כ
לדעם כ"ם: (ו) כן דעם הכ"ן
לדעמו ומיומב בזה קושיום
הכל"ם שם פ' מ' עיי' בב"י:
(ז) עוב וכ"ן ולמבוכי' מהפוס'
הב"ל: (ח) דעם כם"י ועיי'
בקפב ב"מ דכמב דמכם"י לם
מוכיח מידי: (ע) כן כמב
הכ"ן והם"מ לדעם המב"ם
שכמב וה"ל סומס ולפ"כ פה'
מקודשם וכו': (י) כ"כ הב"ם
וע"ם קק"ל: (יא) כן כמב
הכמב"ל ועיי' ב"ם מה שהקשה
ע"ז ועיי' בקו"ל על הפלפה
בסי' כ"ם ס"ק בזה: (יב) כ"ל
כמ"ל ומסבו' משב"ן ובעובעם
מיש בה לבן כ"ל דלדעם הכל"ם
לם נהן משמעל מקודשם לכן
בודאי לכיכה בעו ועיי' כ"ז
בדם"ם ועיי' בם' קהלם יעקב
על הגמון מליקט שכמב
דלמעהבינהו שמכסין פני הכלה
לף לם קדשה בלבן עוד מקודש'
קדוש ולפי ע"ם: (יג) כ"ז
מבסו' מיימוני והטעם דכאן
שהוא לומר בשם בק העדים כו'
לומי לף קומכת עליהם בק על
מה שהוא לומר:

ס המקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת ודוקא איסורי הנאה מה"ת כגון חמץ דאורייתא לאחר ששׁ אבל קודם ששׁ אף בחמץ שאסור מה"ת ואחר ששׁ [סו] בחמץ דרבנן חוששין לקדושין מספק ומב"ש תרי דרבנן היינו חמץ דרבנן וקודם ששׁ ר"א רבוה הוי קדושי ודאי. וכ"ו כשלא ידעה שהוא רבר האסור בהנאה אבל אם ידעה וסברה וקבלה י"א דתיישינן לקדושין מספק וצריכה גט (ועי' בשוך מקוך כ"ז וטעמו של בכך בלכך תבוטות):

נתיב יד שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה ואם צריך שוא. ובו ח' סעיפים (עמוס"ע בסי' ל"ם).

א כבר ביארנו לעיל שהאשה מתקדשת בכסף ובשוה כסף ושיעור הכסף [א] הוא שוה (ם) פרוטה [ב] ולא פחות ואם קדשה באיתה חפץ בבגד וביוצא בו א"צ (ג) שומא אלא כיון שאמר לה התקדשי לי בחפץ זה מקודשת ואפילו אמר התקדשי לי בחפץ זה ששוה חמשה כסף אם שמו אותו אח"כ [ג] ונמצא כדבריו הרי זו מקודשת למפרע (ג) וא"צ לקדשה פעם אחרת:

ב וכ"ו בבגד וביוצא בו אבל בדבר שאין שומתם ידוע וטעותן הרבה כמו אבנים טובות ומרגליות ודאי (ד) אינה מקודשת עד שישומו. אך בזה גופא מחלוקת בין הפוסקים ר"א (ה) דדוקא אם אמר לה התקדשי לי באבן זה ששוה חמשים זוז או צריך שומא אבל בסתמא אין צריך שומא וי"א (ו) [ד] דאף בסתמא צריך שומא אם קדשה באבנים טובות וביוצא בו ולכך (ז) המנהג שלא לקדש באבנים טובות ובטבעת שיש בו אבנים טובות כלל:

ג וכל מקום שצריך שומא אם לא שמוה בשעת קדושין ושמוה אח"כ יש מי (ם) שאומר דלא מהני כלל מה ששמו אח"כ וצריך לקדשה פעם שנית. וי"א דלדעת (ם) הרמב"ם דניהו דהקדושין אינן חלין למפרע מיהו משעת שומא ודאי חלין הקדושין וא"צ לקדשה פעם אחרת. וי"א דאף לדעת הרמב"ם צריך ג"כ לקדשה (י) פעם אחרת אך אינו צריך ליקח (יא) ממנה ולחזור וליתן לה אלא יאמר לה הרי את מקודשת בזה:

ד ואף דנתבאר לעיל דלכתחילה אין לקדש בטבעת שיש בה אבן מ"ם אם קידש חוששין לקדושין מספק (יב) וגרוזה מזו אמרינן דאף אם קידש בטבעת של זהב ונמצא של כסף או של נחושת אם קדשה בסתם ולא אמר לה שהוא של זהב ואע"פ שהעדים (יג) אמרו בחות

דרך תשובה

וס"ל ובמרדכי ל"ם ס"י י"ם בשם הסמוכה ובשבו' מוכח"ם ס"ם ס"ג וב"ם סוף סי' נ"ו ובשבו' מהכי"ע ס"ם ס"ג לוקלין ס"ג וב"ם סוף סי' נ"ו ובשבו' מהכי"ע ס"ם ס"ג וס"ל קל"ם בסופו ובכלבו"ם ס"ל סי' כ"ו ובלבד שמומחל סי' פ' ועיין בלחכוסים שעשו קלת סניף להחיר לף מלל פיסול עליס שעבדו על התקנה והכסס יענו"ם ועי' בקו"ם על המקנה:

[סו] בממ"ל לבקן וכו'. עיין בלב"ו ס"כ סי' מ"ג ס"ם בע"ז:

[א] סוף סוה פרוטה וכו'. עיין בעל"ע פ"ל מהל' מיסוה סל' ט' בהתפקל בחכוג ולולב וכה"ג שסם בעלמס לימס סוה פרוטה קל סם"פ עבוד מלוחו מי מקודשת בזה מי לל ע"ם ומכי הלל לל זכיתי להבין ספק זה בל"ם בל"ת בהכוכה לקמן על סעיף מיב זה ועי' מ"ם על זה בחשו' נו"ב מ"ת סי' ם"ו וק"כ יענו"ם ויתבאר כ"ו בל"ת לקמן:

[ב] ולל פחות וכו'. עיין בלת"ם סוף סיב הקודם עי' בקו"ם על בעל הפלפה על סי' כ"ם סעיף ו' שהעלל ללף לם הטעה לומה בפרוטה פחות ומחות מן הפרוטה ולפילו לימי מסר כ"ל מלך ל' ממלא שבא לימה מקודשת

[ג] אבל האיש שאנסוהו עד שקידש אותה בע"כ הרי היא מקודשת (מ) מספק אך כיון שקידש בע"כ אפשר דמוהר (ע) לגרש בע"כ אף לדידן שקבלנו עלינו חר"ג שלא לגרש בע"כ אבל בכה"ג אפשר דלא גזר:

ד אף דנתבאר לעיל דאינה מתקדשת בע"כ מ"מ אם בא אחד [ד] (י) ולקח יד האשה בחזקה וקידש אותה בטבעת או בכל דבר והיא לא זרקה הקדושין מידה אע"פ שע"י אונס בא לה הואיל ולא זרקה הקדושין חוששין (יא) להחמיר ואפילו לא אמר לה דבר בשעת הקדושין כל שדרכ עמה מענין קדושין הרי היא מקודשת וצריכה גט [ה]. וכל שאמרה היא קדשני והלך הוא וזרק לה קדושין לתוך חיקה אע"פ

(מ) צלונגפא הכי"ף והאמ"ס ופקפו המחכונים דמקודשת לכומלא: (ע) ע"ז קיימן מ"ב ועיי' ב"מ פ"ק ח': (י) הגמ"כ סוף ניצין ומיימ"ם פ"ו מי' מ"ב ועי' בב"י פ' מי' ל': (יא) עי' מיימ פ"ק ב' וד"ל ומ"ש הב"ש לפ ילפתי לעומק כוונתו ע"שבכ"מ הב"ה ודו"ק ועכ"פ בקק קדוש' הוי ועיי' בב"י שם ועי' בדמ"ש ועיי' בחמו' ב"מ פיימן כ"ו:

דרך תשובה

פסק ומיד זקקתו לפניו ופסק לתיכף מקודשת ולא מצטי' בזמן שאומר לה מתקדשי במעות אלו ופסק באומצע דולמי תיכף מקודשת לדעתם כי' על כל המעות אלא לפילו שם אומר בשעת אומרין לף דפשעים ידם היינו שבשבת אינן לה יותר ויותר וכיון שלאחת שהוא מלקדק עמה זקקה לפניו וכיון דזקקה קודם גמר קדושין ולאי להקדושין בעלים ע"פ ועיין בשו"ע סימן ל' סעיי ז' ומש שלכתוב לקמן עוד ומה עיין לוח ו':

[ג] אבל האיש שאנסוהו כו'. עי' בב"י ובמ"מ פי' לדיק שיאומר עכ"פ רוצה היי ובאלא"מ פ"ד ומהל"ח הל' ו' פלפל הרבה בזה ע"פ ועיין בשו"ע בחוכ ודוק ועיין בשיאורי הגר"א ס"ק ג' ומ"ש למעלה בחות ד' בזה ודוק ועיין עוד בב"י ע"פ בשם תשובת הרשב"ץ דמי שקידש ואומרו שהוא יתן סימן סיטו מהכר (פי' לתיכף מתקדשת) אבל אם פי' כיס ולא כיס תיכ ולא תיכ ומקודשת ועיין בשו"ע:

[ד] ולקח יד האשה וכו'. עי' מ"ש ע"ס בזה ותוכן דבריו להבין ס"ל בזה לאומרי' דמעולא דמעלה הסליקה לדיקה בע ומש שהאשה דבכי הרמ"א אהבדי עיין בקו"ח אל בעל המקנה ועי' תשו' מ"ל סי' קי"ו מ"ש בזה והב"ש פי' דמיירי דאתתיל' מתלוית וע"ש ועל"ז פי' גם הבה"י וע' מש שהאשה בשו"ע סוב לתיתי בשיאורי הגר"א ס"ק ס"ו' שפי' ג"כ אל דבכי רמ"א בשטוח לתף אלא מתלוית לכאתחלה וע"ש ובהגהת הטעתיק מש שתיכון קושיות הש"ע (ועיין בקו"ח סל"ל והכל ע"ל אות) וגם האשה שם על דבכי הב"ש כמ"ש ע"ש ועיין בר"ב מש"ק סי' ל"ע ולכן גם אני הבאתי דין זה כמ"ש הרע"ח בלשונו ולא כמ"ש הב"ש ופשוט ועיין עוד בב"ז בתשובת חמדת שלמה סי' ל"ח ול"ב ועוד בכמה תשובות ועכ"ז:

[ה] וכל שאמרה כו'. עיין בו"ב מש"ק סי' ל"ע שהאשה לאומרי היינו נאמנת הא עד ד' נאמן בתיכונין וכאן לא שייכי לתיתזק לתיכוח לדבריה הית בחזקת פנוי' ובעל' דבאומת ולאי לאומנת רק לעיקרן של דבריה ומשום דבריי שבאלא תיים דבריה ולתין אמו מסגיתין על הכוונה ומשמע לף שכן הי' פשוט רק שאומו דיין אחר הפה והמעש (ע' ב"מ סי' נ"ז ועיין ח"ג סי' קי"ו) ולא משמע כן לכאורה

אם לא הי' ש"פ במקומו אינה מקודשת כלל וי"א (כג) דחיישינן שמא יש כאן איש ממקום אחר שבמקומו ש"פ ואם יראה שאין חוששין לקדושין אף במקומו לא יהוש ולטעם זה אפילו באינו מתקיים חוששין:

ח ואם ידוע שהוא שוה פרוטה במקום אחר וידוע זה גם להעדים י"א דהוי מקודשת (כד) קדושין גמורים ורו"פ ס"ל [ז] דאעפ"כ אינה (כה) מקודשת כ"א קדושין מדרבנן ואעפ"כ (כו) אפשר דאינה צריך קדושין אחרים רק בביאה יהכוונו לשם קדושין (ועיין על קעיף זה בלת"ם):

(כג) דעם המום' ואכל"שועי' ג"ם סק"ו ובד"מ: (כד) דזה דעם הכמג"ם ובמ"ם הכל"ם סם על מימוק הכ"ל וכן דעם הכ"ן: (כה) דעם הכ"י והכל"ם ועו"פ וכן טועה דעם המחכוכי' עיי' פ"מ ופ"ש: (כו) עיי' בב"ש ובד"ם ס"ק ז':

(א) בכייחפ קדושין דף ט': (ב) סם בעיש דליפסטו מקים הוי' ליליפה: (ג) עיי' ב"ש פ"ק ב': (ד) פלוגחם דחמוכלי סם ופסק הכי"ף ובכמג"ם דלימה מקודשם ויש שפסקו דמקודשם ובכישו שחמכוכים דמקודשם מפסקי: (ה) הכמג"ם פ"ב מהל' לישוח מקוני' דגיטין פ"ש הן הן עדי יחוד הן הן עדי צילה: (ו) המכלכי פ' המולן ועיי' מ"מ פק"ה: (ז) כמה בב כב שני בב"ב דף מ"ם לחמל הליהו ופקע לף הוי קדושין לף המכל כה"ב הוי' מכל כלון לפפקינהו נענן לקדושין מכי':

נתיב טו

דין קדושי שטר וביאה והמקרש שלא בעדים. ובו י"ב סעיפים (ומוסף בטוש"ע סי' ל"ד ול"ג ומ"ב ועוד מפלל סימנים).

א בשטר כיצד כתב (א) לה על הנייר או על החרס אע"פ שהוא דבר שהוא יכול להודיף ואפילו אין בו ש"פ הרי את מקודשת לי ונתן לה בפני עדים הרי היא מקודשת וצריך לכתוב דוקא לשם (ב) האשה המתקדשת ולכתוב בשטר שם עירו ושם עירה כמו בגט ובשעת (ג) נתינה יאמר לה הרי זה לקדושיך ואין כותבין אלא מדעתה ואם כתב שלא מדעתה הרי זה (ד) ספק קדושין:

ב בביאה כיצד אמר לה בפני עדים הרי את מקודשת לי בביאה זו ונתייחד (ה) עמה בפני עדים אע"ג דאסור לעשות כן להתחילה (ומלקין ע"ז לכתמילה) היא מקודשת אך אין דינה כנשואה אלא כארוסה ו"א דפנוי (ו) הבא על הפנויה בפני עדים אף שלא אמר לה דבר חיישינן לקדושין דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילה זונה (ויש עוד הכמה פרטים זה עיין עוד מו"ע סימן כ"ד ול"ג:)

ג בכל השלשה דרכים שהאשה ניקנית בהן אין האשה מתקדשת כ"א לרצונה [א] ואם כפאה וקידש בעל כרחה [ב] הקדושין (ז) בטלין והמעות שנתן לה הרי הם מתנה אבל

דרך תשובה

לף נפקא לימ מ"ש נמדי ולוקא שלמר לה קודם לחי לף"ם הוי שמיקה לכלמר מתן מעות (ניימתי זה לעיל) ועיין בשבו"י שם לעשם הקפק זה לי"ל דהכלת מחוך לחכשר דם"ם ועוד לחפשר לומר לשמע לי' נלעמו המילה לזכות הלשם לעלמו וא"כ למי להמקדש שחלקו המצוחל בהב"ח סימן כ"ם סעי' י"ז ובמיבורי לעיל מיב ס"ג ועי' מ"ם עוד שם בשם מהלח"ט בע"ז ומיהו שם לין הלשם ש"פ כלן לכלו"פ לימו כ"ל קלושי דהבן נלע"ל לחפשר דיש להקל בנדון זה עיין מ"ם לעיל מזה ול"ע ועיין בקו"ל של המקנה כ"ם סעיף י"ז:

[ז] לחעפ"כ לימה מקודשם כו'. מלהבין כו' כן לעם רו"פ ועי' בח"ם סק"ם שמשמפק בפי זה לשם ילוש שם"פ במקו' לחל ויש לה לרך לשם שמל בכה"ג לכ"ע מקודשם וכלחלמי' לעניין הוש כה"ג לעניין מהבע שבפקבל' והולילן בחילן ע' בחו"מ סי' ע"ל וע' מ"ם זה ב"ם סק"ו ובעל הפלחה בקו"ל ומשם לימה מחקשם חלל לכלומה ע"ם ועי' מע"ז דל"ת ועי' בפפר ב"ע שבחב לבשפוכיים דבלו"ז מקודשם מה"ת לפשר לומר לף לפשר לין העדים יודעים מזה שם"פ בע"ל כל שילוע לנו לפשר דהכי היל מקודשם מה"ת ע"ם ס"ג ובקוף קימן זה ועיין ע"ם ובשלה בל"ל בע"ז בפפר בני לחומה פרק ה' ועי' בפ' קפלא שמל ש"פ בחלון מליפל שלמר לה קודם לפי לף נפקא שמל ש"פ בחלון מליפל שלמר לה הרי הם מתנה לף הוי שמיקה לכלמר מתן מעות (ניימתי זה לעיל) ועיין בחבו"י שם לעשם הקפק זה לי"ל דהכלת מחוך לחפשר דם"ם ועוד לחפשר לומר לשמע לי' נלעמו המילה לזכות הלשם לעלמו וא"כ למי להמקדש שחלקו המצוחל בהב"ח סימן כ"ם סעי' י"ז ובמיבורי לעיל מיב ס"ג ועי' מ"ם עוד שם בשם מהלח"ט בע"ז ומיהו שם לין הלשם ש"פ כלן לכלו"פ לימו כ"ל קלושי דהבן נלע"ל לחפשר דיש להקל בנדון זה עיין מ"ם לעיל מזה ול"ע ועיין בקו"ל של המקנה כ"ם סעיף י"ז:

[א] ואם קדש בעל כרחה כו'. וכתב הבה"ע בשם המחכוכים לחף שלמרה לח"ל כולה לכי לף מהני כיון שהי' ע"י חוכם ועיין בבה"י מ"ם קלת ממך לזה ובלחות לפלף על הבה"י ובבה"ע מה שהביחו זה בשם המחכוכים להלף כן מוכח בם"ם וכמה שהביח הגר"ל לכיון לחלחיל בב"ב מ"ם לחלי' וזכין בעקב מהני ובקדושין לף מהני כמו בד בד חלי' ובב"ק קף ס"ב ע"ל למילין להף לחלי' וזכין הוי' זביחה היינו דוקא בשלמר כולה לכי ולכן בפקילן לליפל בחו"מ סימן ס"ה עיין שם בב"י (לו בשקבל למיש בעלמו להיינו כולה לכי) ל"ל ממילה דבקדושין לף כה"ג לף מהני ופשוט ועיין בביחולי הגר"ל בק"ל ועיין מ"ם ע"ז בעל המקנה בקו"ל שלו ולעלה בב"ז שלין חילוק בין חוכם בגוף לו בממון ובחב עוד שם דל"ל דבוקל בשם בי' לחוכם על עיקר הקדושין לבל שם בי' לחוכם על בשר שלמר ובית הלילה פ"ע ע"י קבלת הקדושין לפשר המקדשת ועי' קדושין מ' ע"ב ובוק:

[ב] הקדושין בטלים וכו'. עי' בשובת בשב"ז ס"ה סימן כ' שלמו על שלמ שלמר לשם המקדשי לי ובכי לת המקדשת לי ובי' בועל המעות ומוכח ובכהגיע לעשה בפק

[ז] ואע"פ שאומרת שלא כיונה לשם קדושין כ"א *לשחוק בעלמא אינה נאמנת דמשום הוזרא דא"א אין הולכין כלל בענין קדושין [ח] אחר אומדנות והוכחות לומר שלא כיונה לשם קדושין (ועיין נדת"ם):

*כמ"ש בשם תשובת מהר"ם נפסיף ג':

בכל

דרך תשובה

הכ"ל עיי"ש סי' מ"ו כ' כ"פ ועיין בתשו' מם"ג מהגאון מפלאנקי סי' הכ"ל מ"ם על דברי בע"ז ע"ש:

[ז] ומע"ש שחומרת שלא כיונה וכו' וע' בתשובת נו"ב מהדו' תניינא סי' ע"ה ובמה"ק סי' ס' ועיין בתשובת חתם סופר מ"ב ס"ב ומ"ש ומ"ל לקח טעות חתם על זה שהעתיק בשם מ"ב סי' כ"ג בשעשה שנעשר שחל ביו"ט שני של גלויות שחל להיות ביום ראשון שהוא היום שמתפללין בו תפלת מוסף ומנחה ומעריב ואומרים בהם קדושת היום ואח"כ מבדילין על הכוס ואומרים בהם הבדלה ואח"כ מבדילין על הכוס ואומרים בהם הבדלה ואח"כ מבדילין על הכוס ואומרים בהם הבדלה

(יג) שם בשם שמו' מוהר"ם הובא בב"י סי' הל"ו ועו"ש דכשב העושה לשון הולכין וכו' היינו משום הוומלא דל"ת ועי' שעי' ס':

[ן] אף ע"פ שנטלה וזרקה את דמי הקדושין תומ"י בחוכ"ד הרי (יג) היא מקודשת ואע"פ

דרך תשובה

הי' הבעיה שלו. אך כ"ז אם אין הכשפים מהעדים כנ"ל אבל אם העדים מכחישין זה לגמרי ואומרו שאמר כלה ואם כן אין החיב זה רק מצעם שקדשה בחזקה שלא בצווחה ומ"כ כיון שלא השליכה יש שפם קולטין כמו שמזכר בפניים (עיין בפ"מ) ומ"כ עיקר שהחיב הוא מלד שהוא לבד שלימו שלו וגם זה יש שפם שמא אינו מקפיד ע"ז (ועיין סי' כ"ם בעניך י"ז בחוכך ומ"ש אם בלה"ם בחוכך) רק לעומת זה היתה מוחזקת ומצעם ס"ם שפק שמא מקפיד ואח"ל אינו מקפיד שמא לא קבלה ולא לקחה כלל בקדושין והא לא השליכתו היינו מצעם שלו כולהו כמי היכי גמירי ועיין בקדושין י"ג ע"ל ועיין בפוסקים ובשלחנות בעניך ד' לאין זה כ"ל ס"ק ס"כ מוחזקת מצעם ס"ם ואף שלמה שכתב הפ"י דס"ם לא מהני להחיב ח"ח הלא כאן היתה בחזקת ברוי רק לעיקר הפשם כאן הוא ממונא שאמר אמ"כ אינו מקפיד ע"ז כלל ולא ממונא כיסופא ללעגא הפ"ם יש כאן שפם קולטין למפרע עיין סי' הכ"ל ומש"ם אך לעת החלטות שם לאין זה שפם קולטין כ"ח להבא אבל כאן כיון שבשעה שאמר כן בעה"ב כבר הגיעה הפעץ מידה מ"מ כיון שלא זקקו יש לומר שאף שם אין הפעץ בידה רק שהוח בחוך ל"ח שלה או שהי קבוע לה (עיין בח"ם סי' ל' בעניך ס') המקושה להבא עכ"פ אך מ"מ זה ולפי מהני מה שלא הי' שלו דהיינו שם אין הבשפה מהעדים למה שמיים לי ולפי דמחאה לעיל למהני דוקא שם שיים קושם שטולילה הפעץ מידו אך להא כאן גולפי אין שפם קולטין להא עיקר הקולטין אמר שאמר הבעה"ב והלא שיים לבוקו קושם שבא ול"ל אך שם העדים מבחישין קשה להקל כנ"ל מ"מ מהיק להלכה כיון שעכ"פ הי' הקולטין בע"כ רק לעיקר הפשם אלא שלא זקקה ואולי מצעם זה לא זקקה משום שידעה שהפעץ אינו שלו ואף לולא כל כמי היכי גמירי כלאמרינן קולטין בה כ"ל לעמיר ולהוליאה ממוחזקת פנוי לא לאמרינן כן ע"פ שהשיא לאי' ע"ז ומסיק להקל בלא נע וכנ"ל והאלכתי בכ"ז שים ללמוד מכל הנ"ל לענין כמה דבריים ול"ל ובייים שים לעיון את הבאור בגופו ובשלוחו על שמוק כזה לבל יוכיחו בני עולה לעשות כאלה ועיין בשלחנות ס"ג סי' ס"ע בקוף השלוחה ועיין בח"ם סי' כ"ל ועיין בשלחנות ממלא שלמה מהגאון מוולאכשאוא בסי' מ"ח בעובדא שכאן עדים ממי שאמר שאמר לעניה קא מצי זה להניחו בלאגז וכן עשתה וכשתפשה הפעץ בידה בעוד שסי' ג"כ הפעץ בידו לקח את יד הבעניה ואמר ואמר לה הרי את מקודשת לי כו' ואח"כ סילק את ידו מהפעץ ואח"כ כאן את הפעץ בלבד ואמרים שאינם יודעים שם הבעניה ואינם יודעים אם הבעניה אמרה לו כלום או לא אם הבעניה אמרה לו כלום אמרה לו שהוא מקודשת לו או לא אם אמרה לו שהוא מקודשת לו אם אמרה לו בפני עדים או לא אם אמרה לו בפני עדים אם הבינו העדים שהוא מקודשת לו או לא אם הבינו העדים שהוא מקודשת לו אם אמרה לו שהוא מקודשת לו בפני עדים

לשם קדושין או שמכחישה כלל עניני קדושין דשוב אא"ל אח"כ לשחוק כוונתי י"א (עו) דמקודשת בזה כיון שעכ"פ העדי' ראו הקדושין. [יב] ויש (עז) חולקין וכן נוטה דעת האחרונים: ן והא דנתבאר לעיל דקדושין בלא עדים לא מהני כלל דעת רו"פ דהיינו דוקא שני עדים כדקיי"ל בכל התורה כולה ע"פ שני עדים יקום דבר ולדידהו אף בקדשה לפני שנים בזה אח"ז לא מהני ויש מחמירין בקדושין ואומרים שאף אם נהקדשה [יג] בפני עד אחד צריכה (יז) הימנו גט אם האיש והאשה אינם מכחישות אותו [יד] אבל אם אחד מהם מכחישו בודאי אין צריך לחוש לקדושין אבל השני שמודה לדברי העד יש לחוש להקדושין וי"א

(עו) נמ"ח בשם מהר"ם פלדווה (עז) מהרי"ט ומהרכוני' שם בקי' מ"ב עיי' מ"ע ס"ק מ', וכ"פ ס"ק יו"ד וי"ח: (יז) דעת הסמ"ק בשפק כיב פשל שם בד' הכ"ל:

דרך תשובה

מהכיי"ל מ"ג סיעון פ"ו ומה שהביא שם בשם תשובת הרשב"ם למלמ מדכיר שמתפקי בזה עיין מ"ש לעיל ומה שהקשה מתשובת הרשב"ם בשם עומדים למורי הגדל ושמעו לכלומן שמואל למלמ וכו' וכבר הכריע מהרי"ט בחידושיו ע"ש מ"ש בזה ועיין הטור דבר שמואל סי' כל"ח: [יב] ויש מוקיפים וכו'. עיין בב"ש בשם מהרי"ט ועיין בחידושי מהרי"ט בפ"ב בתוכך מה שהביא לראיה לזה וכתב שם למלם יש עדיים ולכו המקדש והמתקדשת רק שלמ"כ נמלכו פסולים ויש עדים לחכיים כשריים שעמדו מלמוך ולכו הקדושין חך לא נלכו להמקדש והמתקדשת חף בזמן ס"ח למלמוך דשם כיוכו לעבות מלכו ושם ממלחים פסולים ושם לא ילעו מהשכשרים (הובא בשבלי הלקט זו גם בב"ש) ומ"מ סייע מזה בע"ע כי בשעת לכלורה קולא גדולה היא זו גם הבלה"ע הביא מזה להקשיב בשם הכנה"ג ע"ש ובי' בחביב"ל מ"ג סי' כ"ל שוב לחימי בחקנה קנו"ח שהקשה על דברי מהרי"ט ושב"ש ומה שחקשו עליו מהמכוונים שלמלי בלופן זה ע"ש וגם בעיקר דברי מהרי"ט והמכוונים שלעשה להקל חפילו כיוכו לשם קדושין שלו הם נרגיל ע"ש. ובש"ש הקשה על הס"ג בק"ח למיך כולה להקל חפילו שם הם חומרים שכיוכו וכו' ומי גרע ממה שעדים חומרו שלא בחקשלו ושם חומרים למחקשלו למוכיך שוב, לחפשי' לחיכוכלי וכו' הביאותי בולמי שם בי' חומר שהם מחקשה ולמי שוב, לחפשי' מחיכה לחיכוכלי למוכיך מחפחנ' מחקשה כדין ועיין בח"ם סיעון מ"ג ובחמכוונים שם ושו"ר בחל כלן שחומרים על קדושין זו שכיון לשם קדושין חין אנו מחמירים משום דכ"ע יודעי למין קדושין בלא עדים (ועיין בחמכוני) ובחביב"ל בכ"ל ועיין מה שחכתוב לקמן בחות ט"ו בשמו) ומוכיך בולמי לשמוך כיוכו וכש"ש שם מ"ע מיהו לקלק שם עוד ע"ז יעו"ש ובלח"ם בחביב"ל שלו שם נרגיל זה שלברי שהם"ש יעו"ש וב"ע ומלחיך שכשם ושייס דברי שמהרי"ט וק"ע וב"ש בל"ע מיהו זה פקפק על דברי שהע"ת מ"ש לשם היה מכחישתו לגמרי וכו' שוב למה לומר בשמת וכו' וכמ"ש בפניס ושעתו דזה יכולה לחזור בה ולעשות לשמוך כו' ע"ש טעמו. וכתב עוד בשהרי"ט שם בשם תשובת לבין ז"ל בחקל שקידם לשם וחי' פניס מכוסות ולא לחו הטעים לותה חלה לחמ"כ כשהלכה לה המזיכוה ולחכו לה שהגלה פניה כלי שיכיכוה ושיכלו להטיח ולעשו' לללל להקל בזה ונעשה לסוחיל והטעים לא לחו לותה בשעת קדושין הוי' כמוקם חלה טעים חיכו יש פוקקים שמחמיכים בשופן זה עיין בשב"ה בעיף ל' ושחכוונים שם ובבה"ט ס"ק י"ל שהביח חלוקי לישות ושהמקדים בע"ז ועיין לקמן ועיין בקו"ח שהל"ל ס"ל ח"ם טעם על שהגיהו שחכוונים פני הכלה בשעת הסופה ושין יכול להוציח מידה שמפק ועיין עוד בשעין קדושין בע"ח בשמו' בשעיה לשם וכ"ל ס"ימן ל"ז ע"ש:

[יד] חבל אם אחד מהם מכחישו וכו'. כן הכמות כל שהמכוונים ושם שהש"ך בשהגהה פי' קע"ו כוונ לומר שהש"ם פלוגחא מוכך בזה לשהגיה בשב"ש ונח"ק ס"ק ס' שלם מהר"ם מזל בו כשר השיגו שב"ש ונח"ק פי' ס' בזה ולליכך

(יג) קדושין ד' ס"ב למר כג נחמן למר שמואל המקדש בע"פ ובו' ולפי' שניהם מודים: (יד) הכסב"ח והכ"ן פ' מי שלמדו ופ"ב דכתובות:

ד בכל אחד מהשלשה דרכים שהאשה ניקנית אינה מתקדשת אלא כשקידש [מ] בפני עדים כשרים וכנ"ל [י] ואם קידש בלא (יג) עדים אף על פי ששניהם מודים הקדושין בטלים דאף דבממון קי"ל דלא איברא סהדי וכו' ואם שניהם מודים מהני אף בלא עדים אבל קדושין בלא עדים לא מהני כלל ולזה אף דבממון קי"ל דכל שראו עדים המעשה אף שהבע"ד לא ראו את העדים מהני (ועי' במו"מ סי' ס"ח) אבל כאן כשם שצריכים העדים שיראו הקדושין כך (יד) המהקדשין צריכים שיראו ושידעו מהעדים [יא] אבל אם לא ראו אותם אע"פ שהעדים ראו שהיו הקדושין גמורים יכולה לומר לשחוק כיונתי. אבל אם היא מודה שקבלה לשם

דרך תשובה

וע' בדבכי מהכיב"ל ובב"כ הכתב תמוז תע"ז ואח"ז הגיע לידי התשובת דבכי יוסף ולפיזי בסי' ט"ו שהאריך בזה ועיין לקמן בגיליון זה על עובדא זאת ומעתה ע"פ סוד אמ"ר רב הגיע לידי תשובות שבו"י ולפיזי בא"ם סי' קי"ח שהאריך בזה ג"כ בעובדא הנ"ל ועיין לקמן ופקפק ג"כ מאוד בזה הא"ם לחומרו על שאיבו זוכר מושמין שמא יזכור ולעתה לפין לנפקו כלל (וכבר הערותי ג"כ בזה ת"ל ע' לעיל) ע"ש בתוך ועיין עוד בע"ז בתשובת סוף הסבי סי' כ':

[מ] בפני עדים וכו'. ע' בה"ע סוף ס"ק ז' מ"ש בעד אחד שמעיד שנתקדשה ושנתי מעיד שנשמע מפי אחד שנתקדשה לשנתקדשה (מ"ש הנה"ע בפי' כ"ו בק"ק בשם הכסב"ח לעניין עד אחד בקדושין ל"ע בגוף התשובה ולעיל ת"י בשע) וע' תשובת מהכיב"ל. מ"ל סי' י"ע וע' לקמן לעניין קדושין בעד אחד וע"ש מ"ש לעניין אחד שאמר שנתקדשה לפניו ושנתי מעיד שנשמע מפי המתקדשת שנתקדשה לפניו כ"פ שנתקדשה (וע' בו"ב מה"ק סי' ס') בעניין זה ולפיזי דבריו לקמן בשות ס"ו) לבלבוד, בלבד למעלתפין (ולפ מהני לפ"כ אף לפ היפ מכחשת להיפ מועיל בגד עד אחד ולפ כן בלן) ולפ בעא מהפ לחיתת בגיטין פ"ע ע"פ ובפ"ה סי' מ"ו כלי בייאמרו פלוני שמע מפלוני ופלוני מפלוני וכו' מיהו בשו"ת כתב לחפלל לומר דשם קלי דוקא כשיפיל קול ולפ"כ בשמקלו לותם שלחתו שמעתו מפלוני ופלוני וכו' ע"פ בתוך בב"ז וכן כתב הנה"ע וכן בשתו בסי' ס"ו ז' ועיין בב"י בגיטין שם ול"ל ובע"ע)ולפי זה ס"ס הנה"ע הב"ל ב"ע ול"ל ועי' בשו"ע סי' ס"ד לענין קול קדושין ועד אחד ועי' בשתקבוצים שם וע' בע"ז בשהבי"ע בי' ב"ב ובמהכיב"ל פ"ת י"ע וכ' ובב"כ בכתב תשובות ועוד בתשובות לתקוצים וע"ל ס"ם בזה ועי' בשתקבוצים לשם בשתב יש לי עליה פלוני ופלוני ושם בתליעת היה ויש מהחיפתו לין תושמין לדבריו קל שהוא טוי' לפשפי תל"פ ולשבול בקבוצתים ע' בפ"ב סי' ע"ת ומהכיב"ל פ"ת סי' פ"ה ועי"ש לעיל בזה:

[י] ולפ קידש בלא עדים וכו'. עיין בתשובת לבב"ז פ"ב סי' ע' ס"ם לפשיטת דבעלי קדושין מקבלין לפ שלא בפני בע"ד לב"ד לגיבי מעונות לבשן כיון להוא לשפרוני מחיקורא כ"ע בעלי דין ניתנו וכן הגיה בשם הכשבוני

ע"ל ובן כתב בתשובת בל"פ סי' ז' ע"ם בשובך וכן הוא בתו"ת לבבי היבות סי' ל' בסופו והגיה שם תשובת הלב"ז הכ"ל ע"ם בשובך בע"ז ובפיונן ה' שם ומהבי הכיב"ל פ"פ כלל ג' פיונן י"ם מעמע מהבין שם לגם עילי קדושין לגיך לקבל בפני בע"ד ועיין בתשו' מהכם"ל סי' י"פ ע"ם שכתב לענין לם העיזו הטלים שלח בפני בע"ד שלח לתל שכתב לבי ולפ"כ מזכו בשם והטלה לכיון שכתב הכסב"ל לבלעבד לם קבלו עדות שלח בפני בע"ד הו' עדות (עיין בתו"ת פיונן כ"פ) ב"כ היבו תועיל מזכתו שע"י זה יבי הקדושין גמורים כ"ל קדושי קפק ע"ם טעמו (ועיין ע"ם בזה הנה"ע פיונן כ"ו ס"ק ע"ו) ויותר ובאמת בדבריו בפ"ב פיונן ה' שבם סי' המעשה להיפך שמתקבלו הטלים שלח בפני הלשה והטילו שבי קדושין גמורים ולפ"כ מזכו בשם והלפיך בזה ולפל כל הטעמים הטלה לשל הו כ"ל בפק קדושין לב"ל לגם עדי קדושין לגיך לקבל בפניו וכן ומשמע מהבואל בילולל פיונן כ"ז יעו"ם בשוף התשובה ועיין בתשובת שבו"י פיונן קי"פ ועיין בתשו' מהכ"ע ס"ק ל' בשוף התשובה ולפיזי בלבתחילה לחוי שלח לקבל שלח בפני הבב"ל בלשה לבוראי לבתחילה בפני בילות הל"ל בתחילת דבריו שם לח בשופן המבואר בתו"ע בפיונן הל"ל שגם בדיני ממונות מקבלים שלח בפניו (ועיין במהכיב"ל הל"ל ס"ג פיונן ע"ל לשתפק שם הי' בעיב וקיבלו שלח בפניהם שם יש לחוש לדין (ובחומה) ובדיעבד כיון דבלב"ח הכנה פוסקים קובלים לכבל מקום עדותם עדות וכן בעת שהתקבלים וכמ"ש בהגה בתו"ע בי' כ"ח הל"ל ולפי לבלן עדותן עדות ולפ מהו בלל לשיהבד שמ"כ לסל בעת בל בבוותה הל"ל ס"ל בשקדושין ס"ל כלל בפני בע"ל ומעתה ל"ע ע"ם הנה"ע ס"ק ט"ו הל"ל בשם תשו' ב"י ולפשבר מסוס לס"ל לבב"ע לף בדיעבד לין לישיהם דין ועיין בב"י בתו"ע בי' הל"ל וס"ל לדיני קדושין שוב לכל לבב בע"ז ועב"פ לשיפל ולפי נלפה בע"ם שם בשם מהכיב"ל וכע"ם ודו"ק ועיין בע"ז בתשובת הגלון ל"ע לשיבר סי' ל"ע וק' וק"ל שם מה שפפיל הכנה בענין הל"ל ועיין עוד בתשובת הממת שלמה פיונן ל"ב וב"ג ע"ם בענין זה ובועה ג"כ לדעת בבוותה הל"ל ע"ם:

[יא] אבל אם לא כאו וכו'. עיין בתשובת מהכיב"ל

קדושין כלל [טז] (כ) ובמקום ענוג ודחק יש להקל אף בער אחר (ועיין בכ"ז בדמ"ס) ובכ"ז אין חילוק בין אם הוא אומר שהוא לברו חי' בשעת הקדושין או שאמר שגם אחרים היו שם אך אינו יודע אם ראו גם הם הקדושין או לא והאחרים אמרו שלא ראו ואין הכחשה ביניהם אבל אם (כא) אומר שנתקדשה בפניו [יז] וחברו מכחישו ואמר

(כ) הכרעת רמ"מ שם: (כא) שו"ר רע"ב ס"ג וצמ"ג וצ"ם ס"ק ז' בשוק ועיי' בדמ"ם ובצמ"ע:

דרך תשובה

לשינו נאמן להעדות לף לגבי דידיה וכבר נתבאר מ"ש בזה לסכומים ועיין בהג"ה:

ודע דמה שנתבאר לעיל דאם סומא הוא או היה שנתקדשה סומא סומא היה נאמנת לאחר שיבוי דוקא בלא מתה שמתלא לאמנת (כלשמעה מדברין גופא דתשובה הנ"ל) דלף בשאם שהודיעה שנתקדשה כדת לפני ג' עדים והלכו לשם למדינ"ה. מ"מ אמרינן כתובות כ"ב והוא לקמן סוטו"ע סימן מ"ז דאם נותנת שמתלא לדבדי נאמנת ואפילו אם אומרת שנתקדשה לפלוני דלעת הכתו"ת שהניח בי' הנ"ל דעת הלח"ה לשיטה נאמנת עד' בגו"ש מה"ק בי' ס' שפילפל שם הרבה ודעתו להלח"ה קלי על האומרת שמחכר בשם כדי שלא יקפלו עלי' ג"ש שאינם מהוגנים לאמנת זה לא היתה לריכה לומר שנתקדשתי לפלוני אבל אם נותנת שמתלא טובה גם ע"ז שאשר לאמרי ע"ש עיין מה שכתב בעל המקנה בקו"ח ועיין מ"ש לעיל בדין מיניקת בדמ"ם אות י"ד ועי"ש (ע"ע בזה ס"ע ועיין לאכומים סימן הנ"ל) אך כ"ז בסהודית שנתקדשה כדת אבל אם עיקר הודאתה היתה ע"פ ע"ח משיק שם לנ"ע שהי שמתלא ועיין בדמ"ם לעיל אות י"ג ועיין בשהניב"ל מ"ג סימן הנ"ל בשאם שאמרה שנתקדשה לפלוני ואח"כ אמרה שקבלה הקדושין שלא בפני עדים אך שנתחתה ובבדה לף שלא בפני עדים הוי קדושין לשאשר לשאמת ועיין בשאר' ממ"ש סימן נ"ח ונ"ג: ועפ"ז הבלה הנ"ג שם בעובדא שבא לפניו בשאר שהי שמדוך לבת עשיר אחר ובבואו על השתוכה נתבטל שבידוע שלא לזיזה קדושין ואח"כ יש קלי שלא פסיק שבשוק קידש את בתולה והוגבה הבעדות והביא עד אחר שבפניו קידשה בלחן כדת ועוד ע"ש העיד שהבתולה בקשה ממנו בתולה שיהי' עד שבתחן שלא יקדש אותה והשיב שאין לבונו בזה ואח"כ בשה אותה שחידים יאר גם בשה אותה ואח"כ שלא בשתון ובשע בעצתו שבודאי מקדש אותה ואח"כ שלא את בתולה ואחרה שקידש אותה וע"ש העיד שבשוע שהודיעה לפני הני' קידש אותה (ובשוע הל"ל לא"ש בשם הבה"ע שעיל אות ד' להעד שבשוע שהי שנתקדשה בשם ושתחתא כוותם על קדושין ב"ב עדים אבל בתן כוונה על קדושין בע"ח) ואח"כ חזרה זה בתולה ואחרה שלא קדשה ונותנת שחתלא שלא אחרה זה אלא כדי להוציא התחייבות שהני ושתחן עושר בעצתו ואחר שקידש אותה לפני העד שבלוה ובשה אחר

לשינו נאמן להעדות לף לגבי דידיה וכבר נתבאר מ"ש בזה לסכומים ועיין בהג"ה:

ודע דמה שנתבאר לעיל דאם סומא הוא או היה שנתקדשה סומא סומא היה נאמנת לאחר שיבוי דוקא בלא מתה שמתלא לאמנת (כלשמעה מדברין גופא דתשובה הנ"ל) דלף בשאם שהודיעה שנתקדשה כדת לפני ג' עדים והלכו לשם למדינ"ה. מ"מ אמרינן כתובות כ"ב והוא לקמן סוטו"ע סימן מ"ז דאם נותנת שמתלא לדבדי נאמנת ואפילו אם אומרת שנתקדשתי לפלוני דלעת הכתו"ת שהניח בי' הנ"ל דעת הלח"ה לשיטה נאמנת עד' בגו"ש מה"ק בי' ס' שפילפל שם הרבה ודעתו להלח"ה קלי על השתוכה נתבטל שבידוע שלא לזיזה קדושין ואח"כ יש קלי שלא פסיק שבשוק קידש את בתולה והוגבה הבעדות והביא עד אחר שבפניו קידשה בלחן כדת ועוד ע"ש העיד שהבתולה בקשה ממנו בתולה שיהי' עד שבתחן שלא יקדש אותה והשיב שאין לבונו בזה ואח"כ בשה אותה שחידים יאר גם בשה אותה ואח"כ שלא בשתון ובשע בעצתו שבודאי מקדש אותה ואח"כ שלא את בתולה ואחרה שקידש אותה וע"ש העיד שבשוע שהודיעה לפני הני' קידש אותה (ובשוע הל"ל לא"ש בשם הבה"ע שעיל אות ד' להעד שבשוע שהי שנתקדשה בשם ושתחתא כוותם על קדושין ב"ב עדים אבל בתן כוונה על קדושין בע"ח) ואח"כ חזרה זה בתולה ואחרה שלא קדשה ונותנת שחתלא שלא אחרה זה אלא כדי להוציא התחייבות שהני ושתחן עושר בעצתו ואחר שקידש אותה לפני העד שבלוה ובשה אחר

לומר שולחי שקושתת עגל שלשלות והוכחות שהי' שם שהעד שהני כל"ל והוא דשה זה שהכי כל השלשלות שהעיד שהני ע"פ שם שהעד שהשקלתת קושט לכן ואח"כ ושהשקלת לא שהע דבר ע"ש שהאיך והעלה דהיל לשהנת נאשתלא שם שהשתלא טובה לפי לחות הב"ד לכן בעובדא דנא על הב"ד לשקור שם שהעיד על השיוך הי' עגל שלא לפי אבל ליתן לה השוכר שפסק לשתלא טובה היל אבל שם שהעיד הי' עגל שלא לפי שהיה לה שהשתלא טובה ואין לריכין להאריך בזה עוד שהי שהשתלא טובה שהיה לפי שהיה לריכה להתיבה בשבשכ עוד שהי שהיו שפוקפשים: לך כתב הל"ז שלא גרף הקושין אבל שהשתו שבשתו שיבא קלי שלא פסק שקדשה זה יש לעיין שובא לופן הקול (ועיין בשיטו ש"ו עיקר דין קול בקושין) ואם יבא הקול בשם או שהיכף שיבא הקול יבא קול קידושי על אחר ע"ש בשופו ועיין בשהקושים סימן הנ"ל: [טז] ובשקום עיגון ודחק וכו'. עיין בזו"ב ש"ת הי' הנ"ל

דאם הוא שבשב בעל השקנה בקו"ח ועיין מ"ש לעיל בדין מיניקת בדמ"ם אות י"ד ועי"ש (ע"ע זה ס"ע ועיין לאכומים סימן הנ"ל) אך כ"ז בסהודית שנתקדשה כדת לבל אם עיקר הודאתה היתה ע"פ ע"ח משיק שם לנ"ע שהי שמתלא ועיין בדמ"ם לעיל אות י"ג ועיין בשהניב"ל מ"ג סימן הנ"ל בשאם שאמרה שנתקדשה לפלוני ואח"כ אמרה שקבלה הקדושין שלא בפני עדים אך שנתחתה ובבדה לף שלא בפני עדים הוי קדושין לשאשר לשאמת ועיין בשאר' ממ"ש סימן נ"ח ונ"ג: ועפ"ז הבלה הנ"ג שם בעובדא שבא לפניו בשאר שהי שמדוך לבת עשיר אחר ובבואו על השתוכה נתבטל שבידוע שלא לזיזה קדושין ואח"כ יש קלי שלא פסיק שבשוק קידש את בתולה והוגבה הבעדות והביא עד אחר שבפניו קידשה בלחן כדת ועוד ע"ש העיד שהבתולה בקשה ממנו בתולה שיהי' עד שבתחן שלא יקדש אותה והשיב שאין לבונו בזה ואח"כ בשה אותה שחידים יאר גם בשה אותה ואח"כ שלא בשתון ובשע בעצתו שבודאי מקדש אותה ואח"כ שלא את בתולה ואחרה שקידש אותה וע"ש העיד שבשוע שהודיעה לפני הני' קידש אותה (ובשוע הל"ל לא"ש בשם הבה"ע שעיל אות ד' להעד שבשוע שהי שנתקדשה בשם ושתחתא כוותם על קדושין ב"ב עדים אבל בתן כוונה על קדושין בע"ח) ואח"כ חזרה זה בתולה ואחרה שלא קדשה ונותנת שחתלא שלא אחרה זה אלא כדי להוציא התחייבות שהני ושתחן עושר בעצתו ואחר שקידש אותה לפני העד שבלוה ובשה אחר

לומר שולחי שקושתת עגל שלשלות והוכחות שהי' שם שהעד שהני כל"ל והוא דשה זה שהכי כל השלשלות שהעיד שהני ע"פ שם שהעד שהשקלתת קושט לכן ואח"כ ושהשקלת לא שהע דבר ע"ש שהאיך והעלה דהיל לשהנת נאשתלא שם שהשתלא טובה לפי לחות הב"ד לכן בעובדא דנא על הב"ד לשקור שם שהעיד על השיוך הי' עגל שלא לפי אבל ליתן לה השוכר שפסק לשתלא טובה היל אבל שם שהעיד הי' עגל שלא לפי שהיה לה שהשתלא טובה ואין לריכין להאריך בזה עוד שהי שהשתלא טובה שהיה לפי שהיה לריכה להתיבה בשבשכ עוד שהי שהיו שפוקפשים: לך כתב הל"ז שלא גרף הקושין אבל שהשתו שבשתו שיבא קלי שלא פסק שקדשה זה יש לעיין שובא לופן הקול (ועיין בשיטו ש"ו עיקר דין קול בקושין) ואם יבא הקול בשם או שהיכף שיבא הקול יבא קול קידושי על אחר ע"ש בשופו ועיין בשהקושים סימן הנ"ל: [טז] ובשקום עיגון ודחק וכו'. עיין בזו"ב ש"ת הי' הנ"ל

דאם הוא שבשב בעל השקנה בקו"ח ועיין מ"ש לעיל בדין מיניקת בדמ"ם אות י"ד ועי"ש (ע"ע זה ס"ע ועיין לאכומים סימן הנ"ל) אך כ"ז בסהודית שנתקדשה כדת לבל אם עיקר הודאתה היתה ע"פ ע"ח משיק שם לנ"ע שהי שמתלא ועיין בדמ"ם לעיל אות י"ג ועיין בשהניב"ל מ"ג סימן הנ"ל בשאם שאמרה שנתקדשה לפלוני ואח"כ אמרה שקבלה הקדושין שלא בפני עדים אך שנתחתה ובבדה לף שלא בפני עדים הוי קדושין לשאשר לשאמת ועיין בשאר' ממ"ש סימן נ"ח ונ"ג: ועפ"ז הבלה הנ"ג שם בעובדא שבא לפניו בשאר שהי שמדוך לבת עשיר אחר ובבואו על השתוכה נתבטל שבידוע שלא לזיזה קדושין ואח"כ יש קלי שלא פסיק שבשוק קידש את בתולה והוגבה הבעדות והביא עד אחר שבפניו קידשה בלחן כדת ועוד ע"ש העיד שהבתולה בקשה ממנו בתולה שיהי' עד שבתחן שלא יקדש אותה והשיב שאין לבונו בזה ואח"כ בשה אותה שחידים יאר גם בשה אותה ואח"כ שלא בשתון ובשע בעצתו שבודאי מקדש אותה ואח"כ שלא את בתולה ואחרה שקידש אותה וע"ש העיד שבשוע שהודיעה לפני הני' קידש אותה (ובשוע הל"ל לא"ש בשם הבה"ע שעיל אות ד' להעד שבשוע שהי שנתקדשה בשם ושתחתא כוותם על קדושין ב"ב עדים אבל בתן כוונה על קדושין בע"ח) ואח"כ חזרה זה בתולה ואחרה שלא קדשה ונותנת שחתלא שלא אחרה זה אלא כדי להוציא התחייבות שהני ושתחן עושר בעצתו ואחר שקידש אותה לפני העד שבלוה ובשה אחר

(יח) דפח הב"ח הביאו בשכוני' ופקפקו על דבריו ועי' בתשובתו סי' ל"ז: (יט) מתכוונים בשם תשב"ץ:

(יח) וי"א דאם השני המכחיש אינו מכחיש אותו לגמרי מענין הקדושין [טו] אך שאומר להשטות ולשחוק כיוצא אף השני א"צ לחוש להקדושין ויש חולקים בזה (ועיין בתשב"ץ) ואפילו להחוששין לפני עד אחד אבל המקדש בפני נשים (יט) ודאי לא הוי קדושין:

דרך תשובה

ולגירסא גם הם"ל מודה בכולהו להמעיין בדבריו וכן הוכיח בשו"ת מבה"כ סי' כ"ג בהליות בבוחות וכן פשוט בעיני מתכוונים ועיי' ב"ח סי' ל"ז ועיין בילקוט הגל"ח פק"י (ועיין במהרי"ט סי' ט"ו ובדה"ב קרס סי' מ' ועי' בתשב"ץ מ"ח סימן הכ"ל ופ' קל"ב בע"ז שלפירוש זאת המקדש קלשהי תוכף בפני פלוני ופלוני וכם בעקום קבוב והיא מכחישתו אין מוקדש לדבריו וע"ע אם כוונו בדברים וכו' וכבל לפי לזות הב"ח והלריך שם ובסי' קכ"ו בע"ז ע"ב היעיב ועיין בו"ב מה"ת סי' ע"ה הל"ל בענין אם המקדש מבר מודעה תחילה ואמר לזו שלני מקדש זותה ולא אכוין לקדושין כ"א לשמוע בעלמא ובקשה לפני ע"א ואח"כ מזר בו ואמר שלקדושין גמורים כיון שי מהימן הב"ג ועיין מש"ל בשות י"ז וי"ח:

[טו] לך שאומר להשטות וכו'. זה בעת הב"ח ועיין בתשובתו סימן ל"ז ובעמו להמיעין בסיגו לפי יכול להכחישו (כ"ב הב"ח לבעמו) והמתכוונים הסיגו עליו לחיבו כאמן בסיגו בכה"ג כלאמלילין לענין בבבח ל"ב שלא בב"ב לף ל"ל ועיין בסו"ע ופ"ו ועיין ב"ח בק"ו והמ"ל בסימן קע"ו הסיג עליהם ללף לפי לשהם הוא ללף מהימן בסיגו מסוס לזריך שבועה בגד העד ע"ש בתוס' ד"ה הוי מחויב וכו' ואומר כ"י דולפי כו' ול"ל לך ע"ז מסיג שם הם"ל בסו"ם דבשעת הבעלה לף שכנגדו מותר לש"ב שוב ליבא סיגו דיותר טוב לו בשעת הבעלה כדי להחיר לף שכנגדו יעו"ש ומשמע זה ר"ל לף לענמו לפסר ללף מהני כיון ללף הוי בגו טוב וכתב לבסכנגדו גם הב"ח פירש מקיל יעו"ש שבלריך ע"א זה ב"ע אם לכולם לומר בעבעה זה לף לענמו לף יבא בלשון בסגו ועיין בסו"ע בסי' פ"ג ורו"ק ובציקר דבריהם מכבי העני בדעת לף ידלתי לעומק כוונתם להמעיין בדברי הב"ח בסיבוכו ובתשובתו סימן הכ"ל ללף בוחכך שום בית מהבגו לף עיקר דבריו שם להסמ"ג לף בסמיב כ"ל בשניהם מודים אבל כל שאינו מודים בהולאה בגמרא הן בשנבחיהו ואן שאומר להסטות בתכוונתי לף הוי הולאה לדברי הענ ובליתו מזקה מש"ס בב"י בבים סימן מ"ג שם בהשב"ץ לשפילו לדברי הסמ"ג אין לומר ללף בשניהם מודים וכו' בש"ס בהשב"ל בשאה טועבת משעה וכו' הרי מוכח להלילי דשאומר משעה לף מיקרי הולאה לדברי הענ ופ"ש בלוזך בע"ז, ושוב ראיתי בתשובה ושה"ב סימן כ"ג שהלריך הבבח בע"ז בהליות בש"ם לשף בימום לענמו הסמ"ג ודעימי' בקלוסי על אמר סיינו דוקא בשניהם מודים בשבל אם היה אומבת אינו יודע אז שומקת אין לומר בבל ע"ם ובקשן אחבש עוד מע"ז ושמילף הש"ה בגיטין דילן ובש"ם ול"ל ואמר זה הגיע לידי ספר בית מאיר וראיתי שהלריך בע"ז וכיון ג"כ לש"ם בחמכוני' על דבני הב"ם וגם העיר בש"ם דדבדבי הב"ח לף נזכר מגו ולגירסא דעתו לסמיר כדעת הם"מ עיין בתשובה ושה"כ הל"ל ועיין בשקנה בקו"ף שלו שהסיג ג"כ על הב"ם בעבעה הל"ל לבין דבשן אם הי' מבחיש אח העד לף הי' בחייב שבועה הוי מגו טוב ובקשה ג"כ הל"ל לבין דבשעה שהסה לף שכנגדו בהיין לשום בעלמא ובקשה לפני ע"א ואח"כ מזר בו ואמר שלקדושין גמורים כיון הי בהיין הב"ג ועיין בש"ל בשות י"ז וי"ח:

[טו] לך שאומר להשטות וכו'. זה בעת הב"ח ועיין בתשובתו סימן ל"ז ובעמו להמיעין בסיגו לפי יכול להכחישו (כ"ב הב"ם לבעמו) והמתכוונים הסיגו עליו לחיבו כאמן בסיגו בכה"ג כלאמלילין לענין בבבח ל"ב שלא בב"ב לף ל"ל ועיין בסו"ע ופ"ו ועיין ב"ח בק"ו והמ"ל בסימן קע"ו הסיג עליהם ללף לפי לשהם הוא ללף מהימן בסיגו מסוס לזריך שבועה בגד העד ע"ש בתוס' ד"ה הוי מחויב וכו' ואומר כ"י דולפי כו' ול"ל לך ע"ז מסיג שם הם"ל בסו"ם דבשעת הבעלה לף שכנגדו מותר לש"ב שוב ליבא סיגו דיותר טוב לו בשעת הבעלה כדי להחיר לף שכנגדו יעו"ש ומשמע זה ר"ל לף לענמו לפסר ללף מהני כיון ללף הוי בגו טוב וכתב לבסכנגדו גם הב"ח פירש מקיל יעו"ש שבלריך ע"א זה ב"ע אם לכולם לומר בעבעה זה לף לענמו לף יבא בלשון בסגו ועיין בסו"ע בסי' פ"ג ורו"ק ובציקר דבריהם מכבי העני בדעת לף ידלתי לעומק כוונתם להמעיין בדברי הב"ם בסיבוכו ובתשובתו סימן הכ"ל ללף בוחכך שום בית מהבגו לף עיקר דבריו שם להסמ"ג לף בסמיב כ"ל בשניהם מודים וכן בשאינו מודים בהולאה בגמרא הן בשנבחיהו ואן שאומר להסטות בתכוונתי לף הוי הולאה לדברי הענ ובליתו מזקה מש"ס בב"י בבים סימן מ"ג שם בהשב"ץ לשפילו לדברי הסמ"ג אין לומר ללף בשניהם מודים וכו' כש"ס בהשב"ל בשאה טועבת משעה וכו' הרי מוכח להלילי דשאומר משעה לף מיקרי הולאה לדברי הענ ופ"ש בלוזך בע"ז, ושוב ראיתי בתשובה ושה"ב סימן כ"ג שהלריך הבבח בע"ז בהליות בש"ם לשף בימום לענמו הסמ"ג ודעימי' בקלוסי על אמר סיינו דוקא בשניהם מודים ממש אבל אם היה אומבת אינו יודע אז

[ימ] *וכל מקום שהיה אחד מהעדים הנ"ל

* כנ"מ סימן נ"ב קוף קניף ג' ובב"ש פ"ק ו':

קרוב

דרך תשובה

מ"ה מנקום מאר בתכוכתי וכתב שם"ל סימן כמ"ל בעובדא שבא לפניו בעבד שקידש בתולה בטבעת נמוסת לפני ג' עדים ותיכן העדות שאמר העיל שלא ראה מתיח בטבעת ליל האשה רק שמתמילא ראה בטבעת ביל האיש ואח"כ ראה ביל האשה ושמע שהמקדש אמר הרי את מקודשת לי בטבעת זו ואמר כן אחר שכבר הי בטבעת בידה ושל האני ראה האנים ואמר שמען שמע שאמר כ"ל וגם אמר שראה שאמר כך האנה בטבעת על אצבעה ושניהם מכחישים את העדים ואומרים שלא הי כ"ח דבר שקוק ולא אמרו שום לשון קדושין כ"ח ג' תיבות ומקולקת לך ולן השובל לבני בבני העל בשלשון ולפי זה הוי דין שתיקות לשאר נתן ועות השבועה בא"ה פי' כ"א בעיף ל' יעו"ש בשאלוים ובב"ש פ"ק י"ב (ות"ל לכן הוא ג"כ לבני העד הב') לכיון לשאר שאני בגוד שהניחם לא ומבני בכה"ג אלא בשלשה הן, והוא הסיב ע"ז לדוקא על תופן השבועה שם בזכר לה אבל שם נתן לה בילה יש מילק בשבועה לה בבני לפקדון ואומר לה אח"כ הוא לדעין זה שתיקותא לשאר נתן מעות לא כן בשנתן לה בשם אומרין בשקלתה והכחישה לבעל על היא תופן נתן לה וכיון שטענה שאמר הרי את בבית וקבלה ולא בשתיקה ומבני בכה"ג והוסיף עוד בשאמר תוך כדי ליבוב הוי ממש כמו שאמר בשעה שהניחם לכ"ע לא קיי"ל בב"ב קכ"ט בשקוסין לא ומבני תוך כדי ליבוב (והוזכר זה בשיבוי בבים בלכות קדושין כ"ב) אבל לשומעה ומבני, ומה לפטיעת כי' בכ"ז שלכני העני בלעה ומשתקה טוענת שאמר בשבני בשבי לבותיהו ז"ל ומכח מרבותיה ק"ל ע"ל אמר ולפיה ומוסיף את השובל כמושה בשבר פשוט יעוין בשהניב"ל ס"ח בי' י"ע וס"ג בי' פ"ל ומכח שם לא שא בשאדין לא ומבני השאתי לבניו לעיל וכן הוא בשטוחת ומכ"ם שלבש"ך בי' ק"ל וז"ל שם בקלה ועוד שני משקפק וכו' כיון שלשה שמען לה בטבעת ושאר"כ שאר לה לקדושין ובשבגון בזה אין בו שום שבש קדושין שלא לסוי שתיקה שלשאר ומן מעות שלא ומבני כלום ועוד וכו' יעו"ש הרי מבואר בשב"ם, ועל"ז בשהני"ע בימן קל"ח בשמעיב השטוחה שבש הרשב"ך דס"ל שלא לעשת השמניניכן סייעו דוקא כשהיל לשפתא לשבש (בש"ם י"ב) דהי בשלוחה להתקדש ועיין בשם שבואר שבי' כ"ז קוף שניף ג' בשע"ש ובהרשב"ש ועי"ם ש"ם הגר"ש בשבי' כ"ז קוף שניף ג' בשע"ש ובהרשב"ש ועי"ם ש"ם לפני ע"ש ושקבו שהשבועים לבא קי"ל בשוכות ו' ובשר"ש בי' ל"ו לשם שעלה שאר ושבעלים קבוב או שבוב שבלה כל הבעלות וש"כ שפילו כשר שאר לא הוי עיין ש"ש ותילנו לשהבחנת עייבי כאן בשופן שלא בשלה כל הבעלות שייעו להרשב"ם דוקא כ"ז שלא שכוונו בשעת לפי' לבעיל כשרין ולבשעת הלש"ם לף שם שכוונו בשעת לפי' כל שלא הבילו בב"ל ס"ד אין שבבלים (ועיין עוד בשבועת הגלון כ"ש לימר

סימן

ועקומו ובכתבי הלכתי ועיין בשבני"ע שם"כ על הש"ך ועכ"פ בילכו שהשופלג לא בשם בשכר פשוט כש"ם וים מבל בשיים השבשים שע"ז וש"ל ושעבינים לשעתו והוא עשם ש"ע כלל יש כל אלו. ושם להשיב לבש"ל שם"ם דקדושין לשאלי אומר שם שבשייתי בשקדון ליתא בשבשון לה שתעת וכו' י"ל ע"פ לשני הבשב"ש הש"ל בש"ם עליו שאמרו' עיין שש"ג פ"ג ובשאלוים בי' כ"ז ובשיאורי הגר"ש. ושם לכתב בבוונת הב"ם יש שיים לזה שש"ם בי' ש"ב ס"ק ס' ובשטופם שמת שלכתי בזה ושו"ש לישל ולפי זה לבקל

בשתוף שם לא בילוף שם"ל:

ומוף לשר לשלשני בעל הלשון י"ל לשבר זה תלוי בשלוחת

בשוני' לקדושין י"ב גבי שפי' לקדים בשעת לשקח יעו"ש ועיקר השיאר על שבעל השאר לא לשה כלל בשיים ועלות יליעה בלא לשים לא ומבני לשעת השש"ח בשיון זה ועיין לקון בשים וש"ב לא בשאר כ"ח קדושין בי"ח ועוד לן להשלשת השעלים מקני השבשה בשקיות כיון שזה שאמר שאר שפי' השעת על שבעה ולשני השע הב' שאר שמ"ב (וכבר בשתפקו בגילון כזה לבותיהו הקולעים עיין שטוחת ומשיב"ל ק"ג פ"ד ובשני"ש הש"ל יעוין בשניים ועיין בשטוחת נו"ב שם"ק קוף סימן ל"ק ובשטוחת שכ"ג לשלשה הש"ל ועוד בשטוחת השמלוים הש"ל שלבני ומה לזה השבשה שקני בשקיות ועיין בח"ם לעיל בי' ע"ז ובשו"ע בי' ל' ועיין בשאלי"ע ק"ק הש"ל) ולפ לשאלי בפי' ש"ז בשבשך שאיתני שזוק בשו בשבך קלוב לו ללא השבה לבשלוחה וכלן שני שתבע חזקה לשב"ם בי' עבה קדושין ניעיהם ע"ז בשיב להל שעם הבשב"ם הוא ועשוב לסיון להשל שבייע לבני' היה ועיזה שבל כלן שהני לף השל הב' שיו מושב בשבניים שהני לף לפי לבניו בשקלשה שלא לשה השתיה ושיף ובשבשה שת שניים שהי גם השקלשה בי' בלל קדושין ועוד שבלעדי השבשה הני גם השקלשה ובשיים ועב"ז ליקף ון להתיל ע"ם ועי' בשטו' בשלון ל"ע לימר בי' ל"ז ועי' בשטוחת לשר שמואל בי' כ"ל ועי' בשטו' שמעת שלמה בי' פ"ג ופ"ל:

[ימ] וכל עקום שהי' לשר וכו'. והוא בלוכן וכו'. בשיים לכתי וכלן לשאר לקח דין זה בוצל בשבשת הש"ח לכל עקום שעולף לשר ועשלים קבוב או שבוב לינו בעקלשה לפני ע"ח ושקבו שהשבועים לבא קי"ל בעוכות ו' ובשר"ש בי' ל"ו לשם שעלה לשר ועשלים קבוב או שבוב שבלה כל הבעלות וש"כ שפילו כשר שאר לא הוי עיין ש"ש ותילנו לשהבחנת עייבי כאן בשופן שלא בשלה כל הבעלות שייעו להרשב"ם דוקא כ"ז שלא שכוונו בשעת לפי' לבעיל כשרין ולבשעת הלש"ם לף שם שכוונו בשעת לפי' כל שלא הבילו בב"ל ס"ד אין שבבלים (ועיין עוד בשבועת הגלון כ"ש לימר

סימן

*ס"ע סימן מ"ב סק"ה: ואמר שלא נגמרו *הקדושין [יח] לא הוי קדושין (עיין בלקוטים בלוכך ע"ם בזה) וכל

דרך תשובה

וכיולא בזה ועיין כאן בם"ח סק"ה ע"ם עוד בענין לתבע מזקתו (ולפי ע"ם הכ"ן הטעם דבשפק קדוב לה עבידי לימסי לטעי לתל"ל כדכיון) ועיין ב"ם הכ"ל סי' נ"ז סק"ו ול"ל מבל מם מבמיתין בעיקר הקדושין אין מוסמין לבקדושין והוא ע"פ מ"ם סתום' והכ"ן בם יעו"ם בתום' ל"ה תלווייהו בשטרי קל מבהדי ועי' בכתי"ם עם וכן מעתיק כאן בדברי הלבקדושים עי' בבה"י ובב"ם ועפ"ז יתלו לבקל התם"ד והלבקדושים בעיין דיבן הנ"ל בשניים עי' מ"א ס"ק הכ"ל: מיהו יש פוקבים (והוא לעם הע"מ פרק הכ"ל בעם הלבת"ד והרמב"ן והרשב"ם עי' בימן מ"ז בם"א ובס"ק ג') לבל בעם מבמיתין זא"ז בעיקר הקדושין לא מבעם בם המקודשת לומרת היו יודע בגון שהבשתם היו בם קיבל אבי' קדושין עבורה וכה"ג לבם היל מבמתם פביעת לבו לבין מוסמין לבל גרע מעל לאבר והיל מבמיתו ועי' בתשו' מ"ע בי' קל"ה שדעתו ג"כ לבמעיר כדעת הע"מ בזה וכתב עם לפירוש לפי הבך פוסקים לבין מוסמין בקדושי עד לאבר ג"מ עם על לאבר לומר בפני ובפניך בתקדשה ובביכו מבמיתו לעד המעיד על הקדושין הוא מעיד שבתקדשה בפני בניס וע"כ בכגון זה לא תבעם וכ"ל בלא לומרין בשהה הטעידכה על חזקת פנוי ומשום קומרא לא"ה וכולם לבלוק בזה על התם"ד שם"ל בפוסק לבקל בשופן זה וכן דעת הלבקדושים הכ"ל והוא מולק עליהם ומבעיר בזה: ולפני"ד ל"ע בזה דמלבד הלבקדושים הכ"ל שם"ל לבקל והבכיתו לתם"ד בזה ויעוין בדבריהם בשן וס"ב בלפני"ד דדעת כמה מהבתם דבותיהו בעלי התשובות הס"ל לבקל בזה ועיין בתשובות דבי ריבות בימן ע' בתוך דדוקא בשופן זה בזבק לה לתבע לה חזקת פנוי אבל בלא"ה בהבשם אין מוסמין בכלל לבקדושין דהעמידל על חזקתה ובמ"ם התום' הכ"ל וז"ל שם בתענע התשובה הבי שבתבו דדוקא בה' מעני לזו שהוא בפק קדוב לורלי' וכו' בקדוב לו וקדוב לה לומרינן דמדבקן לא תבשא לבתחילה וכו' אבל בעידון דילן שאין מקום לעשות בלל ומבמיה לבביהו פבישה ופבישה לומרינן דתבשא לבתחילה ואין דבריו שב לאבר בעקום שניס וכן פבקבו שלא"ד והרמב"ן והשב"א דל"ם לא מייבי אלא בזבק קדושין בע"ם התום' וכן כתב הבא הענין פ"ע וכן פסק הכ"ן בהלכות וכ"כ בשוב בימן מ"ז שבתב לאבר לומר בתקדשה ולאבר לומר לא בתקדשה אם לומר שעשולם לא הי' בם ב"ק וכו' ואם זבק לה קדושין לאבר לומר קדוב לו וא' לומר קדוב לה לא תבשא וכן פסק מהר"א עב"ל בקלבה וע"ם שהאריך בזה (וע"ם בשם הרמב"ן והרשב"א והלבקדושים בפי דבריו המובן מהע"ע לא כן הי' וכע"ם הלבקדושים בשעו יתבאר בעקום לאבר לומר אי"ה) ועב"פ לבתב בתב הכ"ל על התם"ד ואלו הא התם"ד אתי דבריו דבותיהו כו' הלפי הכ"ל גם בדעתם ים

[יח] לא הוי קדושין. בבר בתבאר לאם ג' בדיס הלבקדושים זא"ז וגם הי' הלבתחילה בדיעבד אבל בתחילה לבתחילה בדיעבד אבל בתחילה לבתחילה וכן פסק הטור והרמבתם בימן מ"ז אך יש מי שמורה דלבעת הדוחק ס"ל דאפילו בתחילה אם הי' הלבקדושין מהני בזה ועיין עוד בבה"ד בית כ' ועיין בתשובת הר"ב מה"ק סוף בימן כ"ה ובתשובות ושם"כ בימן כ"ג שהאריך בזה ובתשו' שיבת ציון בימן ס"ט ול"ע דב בזה ובבר בתבתי כי דבר בזה לא ניתן לפסוק כ"א לאר יפוד הדעת ובללוף הכמני הדור ויתבאר עוד לה"ה בזה ועיין בלח"מ בפרק הכ"ל בדין מ"ע ועיין עוד בקו"ת שב בעל המקנה מ"ם בזה ועיין מ"ם בזה לבתמיה: מיהו לף לדעת הלוסקים הכ"ל ולף למ"ם הם"ל הייהו דוקא בשופן הכ"ל שהיל לומרת היהו יודע לבבל הם היל הכ"ל זולת לדברי הרמב"ם דל"ל לאבהה דבשופן זה שהיל ועד לאבר הלבתחילה אם הדעת שבי יותר נבוע ומנוע מלאבר הלבתחילה ועי' עוד בדבה בבאר יתבאר בבות ל"ם. ועי' עוד בדבה מדיני הבתשה המהרי"ט ח"ב בל"ם ובמרבי"ל ח"ג ז' ובדרבי"ם ח"ד בי' ל"ו ובגו"ב הע"ק בי' ל"ם ובש"ת דברי ריבות בי' בע"ד ועוד בבעה תשו' ובבש"ט בשן הק"ח ובבי' כ"ז הק"ג ובבי' כ"ם ה"ק ט"ו: ועיין ע"ם לעיל בשם הם"ל להוכיח לבתחילה היו זוכר הדבר לף ועקבי הבתשה ולפשר היזבור לף"כ ועי' עם"ם כ"ז ועי' בתשובות הבתשב"ם בסופב בב"י בד"ה בתב הבתשב"ם בתשובה תורה בעל וכו' ול"ל ועי' בתשו' תורה בסבי בימן ע' בב"ז ובתשב"ן בימנים הל"ל ועיין בתשובת תעל"ם בי' כ"ח וכ"ג ול"ד:

[כא] ואח"כ ראו את הטבעת על ידה אינה מקודשת דבקדושין (כג) אין הולכים אחר אומדנא והוכחות וכנ"ל [כב] (כל) ויש חולקים בזה (עי' ג"ם ס"ק י"ג):

ד עידי קדושין א"צ ליחד אותם ולומר (כה) להם אתם עדי אלא כל שראו מעשה הקדושין וכנ"ל סגי ולא עוד אלא אף יחדו עדים יכולים (כו) עדים אחרים להעיד כל שראו המעשה. ואעפ"כ המנהג בהרבה מקומות [כג] ליחד עדים כשרים וכן הנכון מטעם המבואר בחו"מ סימן ל"ו דבשעת החופה יש הרבה עדים פסולים וד"ל וע"ש באחרונים:

(ועיין בתמ"ס על סעיף ו' וכאן מ"ס בע"ח) וכן כתבו האחרונים:

ט כל עדות שלא (כז) נחקרו בב"ד לא הוי עדות ולכן אפילו אמרו העדים [כד] שלא בפני ב"ד שנתקדשה יכולין אח"כ לחזור ולומר שלא נתקדשה וכן להיפך ובב"ד

(כג) כ"כ עם סך הכל דכתבתי לעיל הטעם הוא ממוסס פוסקים דל"ת וכן הוא בב"י ב"י עם מ"ע ס"ל דגם בזה אין הולכים אחר מומחין כה"ג וע"ש ועיין בתם"ס ובתשובות: (כד) המבדכי עיין ב"ש ובלבוש"ד לכאיכה נע לחומרא וכן דעת הגאון יעו"ש ועוי' בתם"ס: (כה) הגמצ"ס ס"ג מהכ' חיים והוא מקורי דקדושין מ"ב מלא מעתה קיצ אסה וכו': (כו) הגיב"ש בתשו': (כז) ממ"ש ס"ק י"ח: ס"ד מהמבדכי ומ"ש שלא כתקנה היינו היכא דליכ תקיכה כמו במקום שיש מהומות וכו' אבל בלאו הכי ס"ל כ"ש לחיכה וכ"כ הגר"ש ס"ק י"ה ומהילת דמיושב קושיות הכתב"ש ועיין ב"ם ס"ק י"ד:

דרך תשובה

שהניח לעת הקונדיס דקנוני אם לחינו כ"ש מלכתן. מעתה לפ"ז גם בקונדס לחיטות להא הכעה"ס בפ' ג' מע"ש בחלב מחמת עחתיכה ע"ש מ"ש עוד בענין זה ועיין עוד בחבו' לבני יוסף פי' מ"ד שמה בחיבור הכתב בניהון הכ"ל ובדעת הרעב"ס ע"ש למיכיח להחמיר וכלבבי הנו"ב הכ"ל:

[כא] וחח"כ כלו' וכו'. לין הולכין וכו' עיין בזה בחבו' הגמ"ע

לאם כלו הנעלים שזכה לה קונדין נגד חויב המנ ולפ ידעעת אם נפל תוך המחיות לף ס"ל בדבך רקוק שמח הרוח בחבה מ"ע ונקודחת ומעשה זה המקדש בניחה לף אח"פ לנעלים לכלות כמכוול וכו' מ"מ מקודחת דקדוב לולחי הוא לאם בעורת וכו' כמ"ש הפוסקים עיין ב"ח ס"ק י"ב ויש ללמוד לכל כיולא בזה ועיין בקפר בית מליב שעפ"ז תיבץ קושיות הב"ח בזה ממו"מ פי' ל' יעו"ש ועי' בחבו' חו"י סימן הכ"ל ועי' בלות כ' בח"ם בחם המקנה:

[כב] ויש חולקים וכו'. כ"כ בחם המבדכי ועי' בחכבת ובבר בחבתי

בפ' ט"ו בהניח לחיות לבעת המבדכי וכבר בחבתי בח"י שיש להחמיר ולהלניכה גע ועי' בחב"י ועי' במקנה בקו"ח שלו שכתב דלת פליגי הכתב"ח (שהניח בעה בלחוכם) והמבדכי דהכתב"ח מייירי בלחופן שחיכם יודעים בלל חם נתן בחם קונדין לפחבל להחחתק חנתן לה לחם ומחנה ולף שחמעו שחמר לה לחנן קונדין חולי חזר בו חם"כ והמבדכי מייירי בלחומלת לחוכח בפי בגון שיחבו חלל המקדש והמתקדחת ושמעו שחמר הרי חת וכו' לך בחעת מניחה גופה הטליחו ותוב"י חם"כ לאו הטעחת על מנעה בלחופן שחת"ל שלא לחמר לקבל לחם קונדין כ"ח לחם מחנה (עי' בחיח מליב הל"ל ומ"ש בלות הקודם ועה"מ) ולזה מהני קונדין שלנו לף שחחעת הקונדין פני הכלה מכוסה ואין יכולים לנלות בחיכוך חת פי הוא ונקדש (עי' מ"ש בריש מניב זה בלות פ"ג ומהבדכי"ש בע"ח) ועי' בלח"ת ס"ק ל"ג שקילחם לכך הכותב ועיין בב"ם ס"ק י"ג ועי' בחבו' ס"ל הבאתי קלת לבריו לעיל.

[כג] ליחד עדים וכו'. כבר הערינו בזה בבוחת ז"ל ועיין בכתב"ז ס"ב סיימן הם"ז לכן נלוי בחוי לעבות לכיון לחיכת קונדין בחעת הקונדין חיכת לחיטה שחת מכוונו להעיד ובכלה כל הבלות לבעת הכתה פוסקים (ועיין לעיל בלות מ"ע מ"ם) לכן נכיך עדים כחריס שהם יהיו עדים ולף שהמר והחיכך ופייס דולחי עוד וכנון מלל לנהוג כן בכל מקום ומ"מ אם לף יחנו לף מבחול הבלות ומתקייים הקונדין ע"י עדים הכתריס ע"ם וכ"כ הם"ך בחו"מ סיימן ל"ו הכ"ל בק"ח לחנליגו המנהג ליקר וכו' וכ"כ הגלון בעל ב"ע ס"ל דולחי כלוי לעבות כן ובפרט לפי דעת הכיעב"ח הכ"ל ול"ל ועי' עוד מ"ם שם בע"ז: ועיין בחבו' חו"י סיימן הכ"ל בעובדא חחיכא שם שהעדים שיחלו חחת הקופה היו לחת פבול (ועי' בחו"מ סיימן הכ"ל ובם"ך ס"ק ג' ג' ועיין בזה מהביע"ל ח"ח ס"י ק"ל ועיין בתם"ע ס"ק י"ל ח"ם בזה:

[כד] שלא בפני ב"ד וכו'. עיין מחופת מהביע"ל ח"ג סיימן

פ"ל שמחמחק בשם קבלו הבלות לפני ב"ל הליוטות (לף לליח בהו לל לגמיר) לי הוי בלות גמורה סה"ג לבעין שלינו יכולין למחזר לח"כ ובח"ח לי' קי"ח לף ל"ח מחבחר מחיבא לי' לחילו היו כולם הליוטות הוי בלות גמורה ולינם יכולים למחזר לח"כ לכיון שכתב הכתב"ח בעידי קונדין ל"ל דו"ח (וכן פבקו הלחכונים בח"ם בפנים) ל"כ לף שם מתקבלו לפני הליוטות לית לן בה ועיין חבחבת מהר"ח שלמקב סיימן ק"ל ופרכיי דין זה יחלל המעיין בהו"ח סיימן ל"ג, יעו"ש ח"ח הח"ח בהג"ה בעיף י"ל ובלחכונים ומ"ש בזה ועי' בחבחבת דב"כ סי' כ"ל בעובד' שהי' שם שלחל הניח עדי קונדין לפני ב"ל ובחוך הלחנים שהניחו שהחחעתו לקבל הבלות הוי ב' לחנים שהם קונדין זל"ז (לך לף חחחו על הבעל ולן הבחולל להיו כחו שחחלל בעדות לחל מהם קונד בעל ולן הבחולל להיו כחו שחחלל בעדות לחיכת לעיקר לין לייניס קונדיס זל"ז ילפינן מעדיס ול"כ עכ"פ

לף

(כג) ר"מ מתני' הכסב"ח ופסקו ן בהג"ה ס"ג בהמילתו:

[כ] קרוב או פסול והוא באופן שלא נחבטל הקדושין לגמרי (עיין בחו"ג סי' ל"ו ופסבר לכאן בכל ענין מוסכין לקולתין עיין ב"ח סק"ח) הוי במקדש בפני עד אחד: ן העדים שמקדש לפניהם צריכים שיראו עיקר הקדושין דהיינו הנתינה מידו לידה אבל (כג) אם לא ראו עיקר הנתינה אף על פי ששמעו שאמר ההקדשי לי בטבעת זו ואח"כ

דרך תשובה

סימן ל"ד) וים עוד פרטים זה והכל ונמוסר בפר היעיב בחו"מ סי' כ"ל ובפמכוונים שם (ועיין ע"ז בח"ך סי' מ"ה ס"ק כ"ג ובח"ך סי' כ"ל ס"ק ב' ג' מ"ם בזה ובספר בית מאיר כאן הסיג עליו ופלפל בזה בחורך ע"ם) ועיין בב"ח שכ' כאן דלדעת הרא"ם אפשר דבכל ענין לא נתבטל העדות מיהו הסכמת הרא"שים והפמכוונים בתשובותיהם הכ"ל ובפשר יתבאר לקמן וכ"כ המל"מ בפ"ל מהל' מיטות הלכה ו' דבעלה כל העדות אם לא בחופן הכ"ל וכן הוא בתשובות מהר"מ מלבלבק סי' ק"ל ובדרכ"ז ח"ב סי' הס"ז עיין מ"ם בשמו לקמן ובחלבבת הא כתבו בשם הריטב"א בקדושין פ"ק דבתב בשם רבו להיפך דבקדושין אף אי לענמי לסורה אתו בעל העדות אם לא שיחדו עדים וכמו שיתבאר לקמן עי' בספר בית מאיר ס"ל מ"ם בזה ואף דלא קיי"ל כוותי' מ"מ זה ודאי דלא בבע קדושין בזה מל"מ וכן בלשה מפמכוני' ופשוט (ועיין בספר בית מאיר הכ"ל ובכ"ב מה"ת סי' ע"ו בחורך ובי' בתשובות דברי ריבות סי' כ"ל ו"ע) ועיין בחו"מ סי' הכ"ל לעיין אם בעל הבמוך אמר שאינו יודע מקדושתיו שלא זה ובי' מ"ם בזה בעל דב"ר סימן הכ"ל. ואם מעלה בעל פקול ומחמת קדבה לשאר קדשה ולא לבכלה כתבו הפמכוונים דבכי בשם שהשאר קבל הקדושין פקולין לעדות עי' בתשובות דברי ריבות סי' כ"ל ממקיל בבח"ג שלא להכריבה גם לשאר אם היה גדולה ומקבלת בעמה הקדושין הרי זה מקודשת בבח"ג ובתבו הפמכוונים דזה ודאי דלפקולים להתחוש על הכתובה בבח"ג שהרי אם תמות בלא ז"ק מוזכת לו הגלוסיא בפי תקנת שוש ועי' בהגריסא

ועי' בשהגיה"ל פ"ג סי' פ"ה:

[כ] קרוב או פסול וכו'. עיין מ"ם בסיס בסוף הסתיג דים חילוק בין כשמקדש לפני הפקולים מלחורייתא או לבבון ובתבו הפמכוונים בשם תשובת ב"י דלפ קדי"ל בעמנן לשאר מסס קרוב או פסול דבעלה כל העדות היינו כשהעד הפסול הוא פסול מה"ת לא בן שאם היו פסול אלא מדבבן לא אלים פסולו לפסול העד שאני ועי' בחו"ב מה"ת סי' ע"ו שהגיה בן בשמו והסכים לדבריו, ופרטי כל דין פקולין ומלחורייתא או מדבבן עי' בעומ"ש סו"ס ל"ג ול"ד ובפמכוונים שם וכבר הבאנו מזה גם בשמ סו"ת ועיין בחיבורי שם בח' מהמ"ם ס' פרטי דיוק אלו ועי' בחו"מ סי' הכ"ל בעיף ב' לעניו קדושי שאם אם פקולים מה"ת או לדבבן ועיין זה בחו"מ פ"ד מהל' מיטות הלכה ו' ובלח"מ ובב"מ שם, ובתשובות דב"ר סי' ח' ובי'

שהגיה

יא [כט] החשוד על הערויות אע"פ (לד) שלא נודע בבירור שבא על הערוה רק שחשוד
ע"ז פסול לעדות אשה בין לקדושין ובין לגרושין ופסולו אינו כ"א מדרבנן ודינו כנ"ל:
יב הא דנתבאר דפסולי עדות דרבנן חוששין לקדושין היינו דוקא בקדושי דאורייתא אבל
לא בקדושי (לה) דרבנן כמו [ל] המקדש קטנה שלא בפני אביה לפני פסולי עדות
מדרבנן אין חוששין לקדושין (ועיין בתמ"ס):

(לד) כמשנת הכמ"ס בתמ"ס הכ"ל ובי"ס סוס' הכ"ל וכפי מה שפסקו המחבורי' עי' מ"מ ס"ק י"ד ועיי' סו"מ ס' כ"ד סעי' כ"ה: (לה) כמ"ש בהג"ס מהגו' הכמצ"ן וב"מחבורי':
(ל) ישמות דף ק"י ב:

נתיב טז כל דיני קדושין קטן וקטנה וחרש וחרשת. ובו י' סעיפים (ומוסף בתמ"ע סי' ל"ז ונ"ג).

א יש קדושין שהן מן ההורה וקדושין שמה"ת לא הוי קדושין וחכמים הקנו דהוי קדושין ויש קדושין שאין להם
קדושין כלל לא מן התורה ולא מדרבנן. כיצד גדול שקידש אשה גדולה כדת או קטנה ונערה ע"פ אביה
כמש"ת ושניהם פקחים ובני דעה הרי הם קדושין מה"ת והבא עליהם חייב מיתת ב"ד ומי שקידש אוהה
אח"כ שוב לא חלין קדושי שניים:

ב אבל אם הי' אחד חרש בין שהיה המקדש חרש או היא היתה חרשת או שהיו שניהם חרשים שוב אין
בהם קדושין מה"ת אבל (א) חכמים הקנו להם נשואין האיל ואין הקדושין כ"א קדושי דרבנן לכן אם בא
פקח

דרך תשובה

מוסב לומר להעדים הם לכם שכשכם נאמו ושיו עלי עדיים ומקדם אמם (וכן פסקו הפוסקים להלכה נמו"מ סי' ל"ל סעיף י"ח יעו"ש בסג"ה) רק לעיקר הלשיטות כשכשר יהיו לו עדות לשיטו כשאי ליקח שכשר להעיד (וגם מהלשיב"ל מייבי בחופן זה) ואם עכשו ולקח שכשר אם אמר אח והעיד ואם יקבלו ממנו בעדות אחרת אמנם לא אמר אח ולאי בעדותו בעלה דשוי נוגע בעדות אחרת אמנם לא אמר אח והעיד בתו ואמר הם לך כך וכך אין יקבלו ממנו ואין לא יקבלו ממנו אף שאמנם לבעדות כן מ"מ בהיעבד לשפטר לאין בעדותם בעלה ועי' בתו"מ סי' הל"ל ובאלאכוונים שם ועי' בא"ה לקמן קוף סי' ק"ל ובתו"מ סי' ט': **ובתב** שם עוד הכהב"ח דהמקדש לפני ע"ם בחופן שמכר סי' הל"ל בעני' י"ו סוף כשקדש לפני פסולים מהכהן ועי' בחלאכוונים סי' הל"ל ועי' בתשובת הגאון ר"ע מיינב סי' נ"ו ועי"ש עוד לבעין מגלמי זקנים בתעד אם שקבלים עדות משם ועי' עוד בסי' נ"ע שם בעי"ז:

[כט] הסמוך על הערויות. ע' מ"מ ס"ק י"ל ועי' ב"ש ס"ק כ' שכתב דפסולו אינו כ"א מדרבנן וכן אם נישאו עם הערויות הוא פסול מדרבנן (עיין לעיל בים מתיב ה' מהיני יחוד) אבל השמש ושמחזק למייבי כריתות כהי זה פסול מה"ת וכ"ש אם בא על הערוה ממש. וכ"ז להפוסקים כב"ש שכתהדין כו' אבל להפוסקים כב"י אם אף בזה לא פסול כ"א מדרבנן ע' בשמחבורים ושמקנה בקו"א אלא ע"ז ושחזיק להוכיח להעדות שאמם פסול מה"ת לב"ע ע"ש ועי' בתו"מ ס"ק ס"ל ולוו"ק. ולא ידעתי למה בתם הב"ש כאן להסך להעמ"ן כל הקבועות בערויות אינו פסול כ"א מדרבנן ועי' בעוש"ע סי' כ"ר ובמיבורי שם מיב ה' ובמיבורי שם בתו"מ סי' הל"ל פוסקים ס"ל כהכמצ"ס ג"ע בתו"מ לאסר לחיישינן להעד הכמצ"ן ולעיני' להלכיה גם ונ"ע ועיין בתו"מ סי' כ' בשם מהר"ם מלובלין ומהגר"א בביאורו על הש"ע אה"ע סי' ל"ד ס"ק ל"ב ועי' בתו"מ סי' ל"ה ס"ק ל"ב שכתב דלכתחלה אין לחוש לזה ומ"מ בדיעבד אין לחוש לזה כלל

[כה] ובב"ד א"צ דרישה וחקירה (כח) דבוה הדין בקדושין כמו בד"מ אם לא בדבר שנראה שיש בו רמאות [כו] וכן (כט) היכא שהיא מבחשת הקדושין או בעינן דו"ח (והיכל למעלה) [כז] כתוב בפנים פלוגי קיצם עי' בהג"ה סעי' ל' ובמתקומים מה שכתוב בזה ועי' בתש"ם: ו כבר נתבאר לעיל ההמקדש צריך לקדש בפני עדים כשרים והמקדש בפני עדים [כח] (ל) פסולים מדאורייתא (ועי' בתו"ש סי' ל"ג ול"ל וכלן בס"ע וב"ש ס"ק ט"ז) אינה מקודשת אבל המקדש (לא) בפני פסולים מדרבנן או הפסולים מספק תורה הרי היא מקודשת מספק וצריכא הימנו גט אבל כשירצה לקיימה צריכין קדושין אחרים ואפילו הפסולים עדות מה"ה אם הם פסולים (לב) מצד עבירה כמו עדי גזילה י"א דחוששין לקדושין שמא חזרו בהשובה ויש חולקים (לג) והכרעת האחרונים דאם באמת חזרו אח"כ בתשובה חיישינן שמא גם בעת קדושין חזרו בהשובה דהוכיח סופו על החילתו אבל אם הולך בשרירות לבו אף אח"כ לא חיישינן לזה:

החשוד

(כח) כ"ז מהסופת בשב"ל וכלקמיניהן בסוף יבמות: (כט) ב"ש סם ס"ק י"ל: (ל) מיהת דקנידעין כ"ו ע"ב למר בא מקמן החכוד וכו' למר בא שפה לפסניס בכתבי' וכשר ומודה בא מתון בעדות לפה וכו' וכנגפה הני"ף והלל"ם יעו"ש ע"ם בחוס' ד"ה החכוד: (לא) הרמב"ם בפ"ד מהל' חיסות וכתב הע"ג והוסף מגמלף בדברי הגלוניס שהניעין בהן להחמיר ועי' ב"ש ס"ק י"ט: (לב) מהו' מוהל' מיינן: (לג) מהו' מוהל' פחוזלף שני הדיעות הובאו בשע"ח ובכהו החמהוהל' ללא פליני דמוהל' מיינן בשחל לח"ב בשחת דלא לחיניהן קופו הוכיח על מחילהו דגם בשעת קדושין חזר בו לגבי בלא"ה כ"ע מודו דלא חיישינן שהיהה בחשובה:

דרך תשובה

לא תמיכת מהעדים וא"כ כאן שלא תמנו על שעד קבלת עדות ולפי לא מכחונו להיות דיינים (ע' ע"ם לעיל ובמ"ע סי' הכ"ל) ה"כ ולפי להב"ל שכשר בשלר מקיומו וע"ם ע"ם עוד זה בשם לא סי' הגלוי מלחת מהשעד ולא כתבו אוש שעד עדיין רק שהתקבל העדות לפני הדבה תמנים בעבודי' ומעלה לחד מהם פסול ולפי הנך פוסקים הסובלים דבקובי לימות לא הוי כ"ה מלדעון וכשר מהשלר מהלקובי' להל לעלה לחד מהם פסול וכו' להשעדל כל העדות היינו לוקה בפסולי מה"ת וה"ה לפילו שם היו מהפסולים לא היו פוסלים השלר (וכשר השכבתי בע"ת בחות י"ע וכ')

ועי' מדיניס ללו בחו"ע סי' ז' ומש"ה:

[כה] ובב"ד ה"ל ה"ש וכו'. לזה דמי לע"ע ועי' מהוסת מהעלה"ש סי' פ"ד ופ"ה ובמהכיב"ל סי' י"ה ועוד בכמה מהסופות שם ועוד מהסופות מהכוסים ועי' בבה"י ע"ם ובהליך זה בחו"ת תמנת שלמה סי' כ"ג ולעתו עוסה להסופקים הלא בענ' דו"ח ושם בכתבתו זה"ז בהקידות עדותן בעלה כלילתה בחו"ע סי' ל' בעני' כ' ועי' בהלכות ובחו"ב מה"ק סי' כ"ז ול"ח ועי' בחו"ת שהשלתי לעיל בחות י"ז וי"ח (ובחו"ע סי' הל"ל) מה שקבל הכהשה בהקידות ומה הוא הכהשה בדקידות יעו"ש ומה שכתבתי לעיל בזה:

[כו] וכן היכא שהיא מבחשת. וה"ה שם הוא מבחים חומה וכ"כ בר"ן בשבת להעד על פניו, אבל שם בלו להעיד על שם שכשר בשלה לבעל ובלו להעיד שקולה לזה קבלה קולין מלחר לברי הן כמו שמעידים על מ"ח שזיכתה דולחי לריכין לחיזה וחקירה ע"ם בחוך וכשר בעידו בזה הלקובים עי' בה"ע ס"ק י"ג, וכ"ע שיש לחוש לחיזה בעדות לו בכהשה כל"ל מהלחו לחייב עליהם בכל עניני הלוונים והבקריס עליהם ולהשביעם הכל לפי בחות בעני הב"ד ובבר זה מבואר בכמ' שו"ת המבקרים מע"ז

משהגדיל אבל אם לא כתב לה כלל בתובה או משהגדיל אין לה כ"א מנה דההיא שעתה כבר בעולה היא:

ן וכ"ז לדעה רו"פ אבל יש מן האחרונים שהחמירו (יח) ואמרו שקטן שהשיאו אביו אשה כשהוא בן י"ב הוי קדושין מדרבנן. אך דעת רו"פ הראשונים והאחרונים כנ"ל דאין הוששין כלל לקדושין (ועיין עכ"ז בתמ"ם אות ד' וג'):

ן [ד] קטנה מיום שתוולד עד שתבגר יש לאביה (יט) רשות לקבל קדושין בשבילה מה"ת בין שהיא פיקחית ובין שהיא שוטה וחרשת וכסף קדושיה הוזרה זכותה (יט) לאביה וכן הוא זכאי במציאתה ובמעשי ידיה. ולענין אם נתן לה אחד מהנה אם זוכה האב או לא (עיין לקמוכיס (יד) כאן ועי' בשומ"ע סי' נ"ע) ואם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין עדיין יש לו זכות בכל אלו עד שתבגר. ומשבגרה שוב יצתה מרשות אביה ומתקדשת לדעתה (ועיין בסי' קי"ח וקס"ז מי שות נאמן להעיד על קטן וקטנה שגדלה):

ד וכשם שהאב יכול לקדשה בעצמו כן יכול לקדשה (טו) ע"י שליח ו"א הגם בזה מצוה בו (טז) יוהר מבשלוחו: וכן ע"י עצמה (יז) אם אמר לה בפני עדים צאי וקבלי קדושיך ואפילו אם אמר לה כן שלא בפני עדים יש מחמירין (יח) דהוי קדושין ואם ירוע לכל שמכינה לחופה הוי כאומר לה בפני עדים צאי וקבלי וכו' ואין חלוק בכל זה בין נערה לקטנה (קטנה נקלטת על שניים עסר שנה וסך נקלטת נערה על שנים עסר סקטים). אך י"א דאין (יט) קטנה מקבלת כלל קדושין בעצמה וכדי להוציא את עצמו מפלוגתא לכתחילה יחזיק האב יד הקטנה בשעה שמקבלת הקדושין או יעמוד אצלה דהוי כאלו הוא בעצמו מקבל ואדרבה (כ) בזה עדיף ממה שיקבל בעצמו. ויאמר לה הרי את מקודשת לי בין שהאב עומד שם ובין שאינו עומד שם ואם אמר בתך (כא) מקודשת לי מהני ג"כ אף שאין האב עומד שם (ומ"ש נקלטת בשנה ליך יכתוב עיי' בשומ"ע ולמקומיס ועוד בסמ"ע פרטים נדיניס אלו ועיי' בתמ"ם):

ם וכ"ז מעיקר הדין אבל חז"ל אמרו שלא יקדש (כב) את בתו כשהיא קטנה ומצוה להמתין עד שתגדיל ו"א דאם הוא בעצמו מקבל הקדושין (כג) איסורא איכא בזה. אך יש פוסקים (כד) ואומרים דבזה"ז שאין לנו המיד סיפוק כדי צורך הנידוניא וגם אין מוציאין תמיד ויוצ תגן הואיל ואנו מהי מעט לכן המנהג להקל בזה ולכן קצרתי בדינים אלו (וכמ"ש בתמ"ם):

ו קטנה שנשאת לאחר מיהת אביה וכל דיני מיאון (עי' בשומ"ע סי' קכ"ה):

נתיב יז

מדיני קדושין ושרובין וקנסות ומתי חוזרין הם. ובו ו' סעיפים. (והוא בשו"ע סי' כ' וכ"ה).

א קדושין שהמקדש נותן להמתקדש אין חוזרין (ה) לו לעולם בין שמתה היא או שנתגרשה הן שנתגרשה ברצון והן שנתגרשה מחמת שנאסרה עליו הכסף קדושין

(יח) דעת הב"ח בסי' ס' וכלן ולמקומיס מלקו עליו עיי' בתמ"ם: (יט) קדושין מ"ח ועוד בב"ד: (כ) קדושין ב', ובתוספות מ"ו דילפינן מדכ' וילמה תנה ס"ב ודבסיון ס"כ ללמדון זה וכו': ובכף קדושי לחביה קף שקדשה בממון שכתב עי' ב"ם: (יד) עי' ס"ח ב"ב ובה"י ועי' בתמ"ע בקי"ח ועי' בתו"ש סיעון הנז' בשיט ומביאו שם ד"ח: (טו) מבואר קדושין מ"ח ה"ב: (טז) ן בדעת המהרי"ע בתשובה ס"ג דקדושין וכן דעת הלמקומיס כלן ומלקו על הב"ח שכתב דבזה לין מעלה בו מבשלוחו. ולכלמוכה לבעב"ד הקלוכה דוקא בנערה לבל בקטנה לבשבב דלף לישכוף לישב ס"ב לין שיך לומר כ"ז מוה בו יוחר מבשלוחו וב"ב ומקודש ב"ד ע"ב לין כלי' להמדקדקים וב"ב: (יז) קדושין י"ט ע"ב תוב בבל תאב ב"ב תומב בדם לבמו וכו': (יח) עי' למקומיס: (יט) הכי"ף הבמיע מיוכלן זה ועי' ב"ש סק"ח: (כ) כ"ז בכלבת הכמ"ח והסך"ד והלל דלמתין בעדיף ממקבל בעבמו היינו מבוה די"ח דלישכף לקוב לקבם בתו קטנה וכמש"ח וכבמקבלת בעבמה לין כלן לישכוב עי' למקומיס וש"ם לקמן: (כא) ועי' שם בוד בכניס בעניניס אלו ועיי' בשלה"ע: (כב) שם בקדושין ד' ע"ח מיוכלן דב"י תוב כב והל דלמתינין מלוה להשיא קוב לבקן היינו בשהיא קב דעת ולבמ"ם לת פלוני לבי כוזה לשב מן הבשם לין בה דעת ב"כ: (כג) הש"ע בשב"ב ד' ע"ח ס"ב ובשם לתוב לתיישב לת הלכה וכו' וכב"י הבשיל שם: (כד) שם ד' ע"ח ס"ה לקוב וכו': (ה) פלוגתת בב"ב ד' ק"ח ובשם לתוב לתיישב לת הלכה וכו' וכב"י הבשיל שם:

דרך תשובה

סגלון בית מלוכ בסי' זס ועי' נו"ב מ"ת הל"ל ומ"ק בי' ס"ח בלוכן בזה ועי' בתשבב"י מלק ח"ם בי' ל"ע שלחיך הבשב בעב"ז ועוול בבתם תשובות:

[ה] קטנה מיום שתולד וכו': עיין שם מ"ם שלב"ז ס"ב בימן תי"ל לענין לתב שתוב לתביכו שם תלל לשתי [נקבה תשל ונקוטשת לך וב"ע עיין קדושין ס"ב ע"ב ותשוטפות ועיין בביאורי הגר"ח וב"י ולו"ק ועיין בלב"ז וכן בתשובות ומכוי"ל ולב"ב כתם תשובות ומכוי"ל ומ"ב בי' ס"ו וכבב תשובות ועיין קדושי קטנה ועיין תשובת ב"ח בי' ס"ו וכבב לייתני לבבב תשו' ומה בתביב שלשון ומלכות קדושין בתש"ם יעוי"ש וכב"ז קלתי ומטעם ב"ל ועיין בשעה לתביב בימן ק"ז בלשל שתשפש בבית שלשוביס וכולך לקדש לת בתו קטנה וכולם לסבכון שלשל ומשה בלים במקומו נקדשה עיין שם:

ובלמקומיס

פקח (ג) וקידש אה אשה החרש הרי היא מקודשת לשני קדושין גמורים ונותן גט ומותרת לבעלה החרש (ולפ"ז אפ"ה לומדים עי' בתוס' לעבדים):

ג אבל בשוטה ושוטית (ג) אין בהם אפילו קדושין דרבנן בין שהיו שניהם שוטים ובין שהי' אחד מהם פקח. ודוקא בשוטה גמור אבל אם דעתו צלולה (ומזין לצד על זוכי') אע"פ שהיא דלה וחלושה הרי (ד) היא מקודשת קדושין גמורים ואם הוא עתים שוטה ועתים מן הצדיות צלולה הרי הם קדושי ספק (ועי' עוד בסוס"ע סימן מ"ל מליכים לולו ומזין המקדם לחת מן הצדיות לו הצדיות):

ד קטן שקידש או (ה) נשא [א] אינו כלום דלא תקנו רבנן כלל נשואין לקטן ומחמת זה [ב] אסור להשיא אשה לקטן (עיין מ"ש ס' נדין זה) מיהו אם כבר נשאת מותרת (ו) לעמוד עמו ער שיגדיל:

ה קטן שקידש אפילו [ג] שלח סבלונות (ז) משהגדיל אין הוששין שמא שלח לשם קדושין דעל דעת קדושין הראשונים שלח אבל אם בעל אותה או אפילו [ד] נתייחד עמה לפני עדים צריכה גט דמסתמא בעלה לשם קדושין (ח) דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (ועי' בתמ"ס). וקטן שקיים את אשתו משהגדיל (ט) יש לה כתובה מאתיים וי"א דוקא (י) כשהי' לה כתובה מתחילה וכהב לה כשהוא קטן דאז כתובתה קיימת אף משהגדיל

(ג) מכמצ"ס ס"ל מ"ל ועי' בב"מ והמתכוונים דלא מיירינן כאן דאפי' ביכול לומר לשם קדושין אינו מקודש ועי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (ד) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (ה) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (ו) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (ז) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (ח) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (ט) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב: (י) עי' בתוס' ד"ה פקח ובמ"ש בסוס"ע סי' נ"ט ס"ק ל"ב:

דרך תשובה

[א] לינו כלום וכו'. כן דעת רו"ם ולמסוגים ולמתכוגים כמ"ם בפנים זולת דעת הס"ם שמחמיר מזה כמלחמי ומשיגו מסם כמ"ם בפנים וע' ע"ז ועוד מסל מן הלמסוגים ז"ל שמחמיר בע"ז הוס דעת הל"י בן ל' יהודל והוכח מהמרי"ק סוסם ל"ל ול"ד ומגמ"מ פ"י מהל' גירושין הל' ג' שדעתו שקטן שחלינו קידם לו חסם לריכה גט דזכין לחדם שלח בפניו ולדעתו לף קודם י"ג חודשין זה כמבואר בהמרי"ק וכן הטעם הנו"ב סי' ס"ב מה"ק לחל גם זה מלגו הפוסק ע' בתשובת נ"ח סי' ל' שהחליק זה והעל' שהוא דעם יחידית לגמרי ולין כן דעת הפוסק ולף לדעתו לינ כ"ל לינהר לדבק ולכן דעתו להקל זה. וכן בתשובת מ"ם סי' ע"ל, מהרי"ע החליק לחלוק בדין זה ומסיק להלכ' לחפשה שלף הל"י הל"ל לף לחוק לכל כחגדיל ולל ממה זה לחל קולם ממשה י"ג לף לדעתו יכול לחזור ולדעת כל הפוסקים ודלי לין בקולמי קטן בוס גדול קולמין לף ע"י עלמו ולל ע"י לחביס ע"ם ועי' בי"ד סי' הל"ל שהקשה ע"ז ומסיק למחל שכו"ם מקילין זה לגמרי לריך לחזוק ולפשה לף לדעת הל"י לינו לחל במקום שזכות הוא לו לחל במקום שחוא הוא לו כגון שים לם קרובים וחוא מיפטר עי"ז בקרובותים ועוד לחולי מהל"י מייחי בקולמין בחל כתובה לחל אם כתב לה כתוב הרי חוא הוא לו (וחוא סעיר בעלמו לחל כתובתו לינו כלום לקנין קטן לחו קנין הוא ועי' זה בחל"ח ובחל"ם שם) ועוד לבחל"ם לריך שחפשה הנגנ"ה ס"ל לעולם חוב הוא לו דע"י שהעולם קובעי שהן קולמין לל יכול ליפח חדם חקדת ועפ"ז נעה להקל בעובדל שהי' אם ע"ם בחוכך ועי' עוד שם כמה חשובות בע"ז ובמ"ם ועוד בחל"ח לחקובים ועי' בפלר בית בחל"ח ועי' בחל"ם ועוד בחל"ח לחקובים ועי' בפלר בית הגחון

הוא או אביו מחויר הכל וג"כ פוחה שליש כנ"ל וכן בכל דבר דינם שוה (ועי' תשובת כלבו"ז מ"ש סימן ע"ע):

ה אע"ג דקי"ל דאסמכתא לא קני' מ"מ הסכמות הפוסקים (יא) דקנסוה שעושין בשידוכים [ו] לא הוי אסמכתא דהבושה דבר גדול הוא ושוה דמים הרבה ולפעמים (יב) הוא מרובה מדמי הקנס ואם כי לפעמים הקנס עולה הרבה ודמי בושתו (יג) אינו שוה כ"כ מ"מ לא הוי אסמכתא ומחוייב ליתן כפי מה שפסק (יד). אך י"א [ז] דבעי קנין ע"ז וכן נוהגין עכשיו. וי"א דאף אם לא קבלו בקנין (טו) מחוייב ליתן הקנס (ולפ"ז עול שלפ"ש שלף לפ עמו ולפ קבלו עליהם קנס לפסק למזוייב המזוייב [ח] ליתן לעי נוסח ועי' בזה במ"מ בסי' פ' ובמיבורי שם ובמו"מ סי' ת"כ) ואפילו אם רצה לישא אוחה אלא רוצה לשנות בדברים מהחייב בקנס:

ו אך כ"ז דוקא אם נכתבו השטרי קנסות כנהוג אבל אם לא נכתבו עדיין (טז) רק שקבלו קנין אז יש חולק בדבר דאם אמר ע"מ לכתוב שטרות אם חזר בו אח"ז וצוה שלא לכתוב השטר וממילא דגם גוף השידוך והקנס אין עליו חיוב כיון דהתנו ע"מ לכתוב שטרות כיון דמוחה בהשטר בטל הענין (יז) בזה לפ"ז עול (יח) אם נכתבו כ"ז שלפ ממקום להלדין יכולין למזוך). אבל אם הי' ביניהם קנין ולא אמר ע"מ לכתוב השטר אז אף שיכול למחות בכתיבת השטר מ"מ גוף החיוב (יט) מהשידוך והקנס חל עליו בחיוב גמור. אך י"א דכ"ז במקום שאין המנהג כ"כ לכתוב תנאים רק שהי' אצלם המנהג לגמור הדבר ע"פ קנין ואח"כ לכתוב שטרות מזה לזה ולהתנם לחצדדים ולפעמים ליד הנאמן (עי' נע"ז ובלמכוונים) ולכן חלוי הדבר בע"מ. אבל בזמנינו שעיקר (יט) הקישור בהשידוך הוא בכתיבת התנאים א"כ אף שקבלו קנין בפני עדים וגם כתבו ראשי פרקים מ"מ הוי כאלו התנו מפורש ע"מ לכתוב תנאים לכן כ"ז שלא כתבו התנאים יכולין למחות בכתיבתם ובטל גם גוף הדבר (וממילא לפ שמזו מפוקם שלפ יכתבו התנאים מז נגמר הלכך ע"פ הקנין והלפ"פ). אך אם כתבו התנאים בקצרה בעת קבוץ להסעודה ואח"כ נתנו להסופר שיכתוב באריכות (בסגוג בקיצות גדולות) כבר נגמר הענין אף שלא העתיק עדין הסופר:

ז ולבד החיוב מהקנס הנ"ל חרם (כ) הקדמונים שלא לבטל התנאים חוץ ממה שכותבין בהתנאים [ט] דמקבלין עליהם חרם מחדש. ולא מבעי' בזמנינו שכותבים מפורש שהקנס לא

(יא) סוס' ב"מ ל' ע"ב ומנימוקי שמ"ש וכו' ובסמ"ק בהדיים והקסמת בלמכוונים בסו"מ סי' כ"ז ע"ב וכלן סי' כ' ועי' ב"ש סי' כ"ל מ"ש להלק בפנל בהקנס ולמלי לימו מחוייב עכ"פ לקיים הכל מלד הקנין: (יב) ב"ש בסמ"ע ס"ק מ"ז: (יג) ב"ש ס"ק י"ד: (יד) הסמ"ל מחו"מ סי' הכ"ל וכן פסק הסה"י כלן וכן עיקר ועי' בדמ"ש: (טו) הס"ך הל ס"ק כ"ב ועי' ב"ש ס"ק הל"ב ובלמכוונים סי' כ' מ"ש מיזה מילוקים בזה: (טז) בהג"ה כלן ובפי' הסמ"ג בעי' ז' מחצו הל"ב: (יז) בסע"ש שם ס"ק י"ד ועי"ש כלן ס"ק י"ג ועיי' בשלחן ע"ב סי' ס: (יח) כ"ז ע"פ פילש הסמ"ע שם ולת דבלי הסמ"ל ועל"ז הוא גם בדבלי הלמכוונים כלן עי' מ"מ וב"ש ס"ק ע"ו ועי' בסמ"ע שם ובלמכוונים שם וכלן להקנס עיקר הקנין שלילו הל על הגוזלים שילאו זל"ז ב"ש על הקנס ובשוו: (יט) כ"ז מהסו"ש ס"ק הכ"ל הביאו גם הב"ש ס"ק הכ"ב ועי"ש עוד פלגיים בזה: (כ) כ"ז בל"מ כלן שם בשנ"ע ומהסו"ק שוכש כ"ע ובלמכוונ' ציו"ד ובלן:

דרך תשובה

לשפסק הלפ שמקיים שמיל כ"ל שמתנות שלפ שהתנו בעלמו שפל לפ נתנ שהלמו לזיו ושמו:

[ו] לפ סוי לשמכתל וכו'. עיין בשו"ע שהביא לי"ל דלדוקל בשב שהביא לפ שתו ולכלוכה לשבש שתו ג"כ הלין כן לכ"ע כלשוכה שתנות שהשב"ל ובשו"ע ול"ל שפל לפ שפל שלפ שהביא ושהמייב שקנק לעולם שוי לשהכתל. ויש שולקין ע"ש ועי' לשהכוים סימן כ"ל ושם"ל בע"ז עיין בשלח"ש בי' כ' ס"ק י"ח:

[ז] לבעי קנין וכו'. עיין מ"ש בזה בב"ש ועיין בשלח"ש ס"ק י"ז ועיין בשפר בית שליב שכתב לשלף לבעת שה"ך לש"ל לשלף בלפ קנין חייב מ"מ שלפל שכתבו בזה לבעות קנין (עיין שמ"ל בשו"ע) לין לשייבו בלפ קנין ע"ש ובשו"ע בשח"י:

[ח] ליתן לעי נוסח וכו'. כ"ז ב"ש בשם שהבי"ק ובשהבי"ק שם שוכש כ"ע שמ"ש לין שגבין לוסו בזשה"ז רק שמ"מ לש שפש וכו':

[ט] שמקבלים עליהם שכש שמקש וכו'. עי' ציו"ל בי' לל"ו ובלי"ז שם ועי' ב"ש סי' כ"ל ועי' בלוכך בשו"ב שה"ק סלק יו"ל בי' ס"ש (עי' שם עניין שכש ושבוות שוקבלים בשבלים) ובשו"ת שלק הל"ל בי' קש"ש שבוסב שבן שוקבל ועי' בשה"ג ובשו"ע ובילוסוב שם לעניין שם עשה שלפ שלפ שליף ושהן לו בש ובשות שילך וישבע עבודו לו שיקבל על עלמו בשכש עבודו לעש כשה שלבוותש לי"ל לשל עליו השכש בשבשבועה עי' היטיב בשפקי שפשל"י בי' לל"ל ובשו"ב קשל בי' ס"ו ובשילת סימן הל"ל בשב ע"ז בן הגלון בעל בו"ב לל"ז שם עשה שליה ולוה לו שפוכש שיבשע עבודו לו שיקבל בשכש עבודו לשל שם שהן לו בש ובשות לגמוך שילוך עבודו ולפ שזכיר לו שיקב"ש ושלך זה ובקבל בשכש ובשבועה לז לפ של עליו (עי' בשפקי שבשל"י בי' לל"ל לשם בי' מוכשה בשכש ולעב"ש שמשפקו לשפסק לילול להתקבל עבודו בשכש ובשבועה יעו"ש וגם בלפ"ש לבלוכה כיון לשהגב כן משמע לשעה כשעשה שהגב ול"ע) ובייב לל"ז שהכש שהוזכר שתלים לשבל בלפ"ש יש שכש קלמונים ושקבילות

קדושין הן שלה אפילו קדשה במנה. רק שאם היו לו קדושי טעות (ג) שאפשר לטעות בהן חזרין הקדושין. אבל המקדש אחותו (ג) שהכל יודעים שאין קדושין הופכים באחותו הרי המעות הם מתנה דוראי לשם מתנה גמיר ויהיב ולא לשם קדושין (לך י"ח בכ"ז סוף) נקלטין מן הסמוסין לכל מן הסמוסין לעולם הקלוסין מוזכין ועיי' בס"מ וצ"ע ועיי' בע"ז בספר בית מאיר בחורב ול"ל:

ב הסבלונות ששולח לה אחר הארוסין חוזרין בין שהיו מרובים או מועטים בין שמח הוא או שמחה היא או שחזר הוא מ"מ צריכה לחזור לו כל מה ששלח לה שירדו חכמים לסוף דעתו שלא ע"ד לחלוט נתן לה כ"א ע"ד לכונסה נתן לה. חוץ ממיני (ד) מאכל ומשחה או שנתן לה מעות והוציאה אותם בדברים שאינם של קיימא או כלים קטנים ששלח לה כדי להשתמש בבית אביה ונשתמשה ובלו. אבל אם קיימין צריכין לחזור לו הכל. אך רו"פ ס"ל בזה (ה) דהעיקר הלוי דאם אכל שם סעודה ארוסין אז אין צריכה לחזור לו מיני מאכל ומשחה ודברים קטנים כנ"ל ואפילו (ו) הם קיימין עדיין כל שנשתמשה בהם הם שלה. אבל אם לא אכל גובה ממנה הכל אפילו מה שבלה ואפילו מיני מאכל משלמת פחזה משליש כמשי"ה (ויש כעם פרטים נדיני הסלילה) ועוד כמה פרטים בשא"ד בענין זה (עיין בז"י [א]) ונסמכוסים ס"ג):

ג כ"ז אם הוא חוזר [ב] אבל אם היא חוזרה בה (ז) צריכה לחזור לו הכל ואפילו מיני מאכל ומשקה שנתן לה משלמת לו דמיהם ופוחתה שליש משוים שאם היו דמיהם ט' והו' משלמת לו ששה והו' ולא עוד אלא שצריכה [ג] לשלם לו הוצאותיו (ח) שאם היו מנהג המקום שיעשה סעודה לריעיו וליתן מתנות לחנוים ושמשים וכה"ג ועשה כדרך המנהג ויש לו עדים כמה הוציא ע"ז צריכה לשלם. [ד] אבל אם אין לו עדים אינו יכול לגבות אפילו ע"י שבועה אא"כ הוא מוחזק (ועי' בסו"מ ס' ל"ט וס"ע ס"ק ס"ז סס ס"ק) אך י"א דכל הנ"ל הוא דוקא באירוסין שהי' בימיהם [ד] אבל השידוכין (ט) וההתנאין שנותנין עכשיו אף אם הוא חוזר בו גובה ממנה כל מה שנתן לה על אופן הנ"ל ויש חולקין בזה (עי' מ"מ וס"ס סק"ו וט' וסס"י בלת"ם):

ד בשם שנתבאר לעיל במתנות ששלח לה כן הדין (י) ג"כ במתנות ששלחו להחתן אחר השידוכין וחזר בו הוא

(ג) עי' בסמכוני: (ג) בלונגס' דכל ומשלח בקדושין מ' וכ"מ כ"ו ושוד כ"ד ופקפקין בכמה מלל דהלכם כוחי' בדילה: (ד) הוא שיעם הרמב"ם בפ"י מהל' זכיה ומתנה כלעם כבו הכ"י מנחם: (ה) הוא דעם בו"פ ובלונגס' מלי' בקונטיל דכ"ב קמ"ו ע"ב ועודעי' פכתי דין זה בסמכוים (ו) עי' מ"ם ע"ז בדילוני הגר"ל פק"מ: (ז) ומקונטיל הכ"ל: (ח) הוא דעם הרמב"ם ומה שסקשה עליו הכסמ"ד עיין במ"מ ובכסב"ם בקונטיל הכ"ל: (ט) הביאנו וי"י בב"ב פ' מי שמת והסולקים הוא כ"י בשם הרמב"ם והסב"ם ומקפקק בזה דלמ מוכח מידי מדברי הרמב"ם ס"ם וסב"ב: (י) בב"י מהבו הרמב"ם ובקונו להכל עשם למד דמקשמע לה שלח מלא על דעם בידעלמה כך דבמלא לוכחם דמלמא נקיט שהמתן שלח סבלונות להכלה:

דרך תשובה

[א] ובסמכוים ס"ג וכו'. עיין ב"ם בק"ו שסמיך בזה ועיין בשלח"ע ועיין בב"מ ובקו"ח שם בעל המקנה:

[ב] לכל לם היה מזכה וכו'. עיין בשלח"ע בשם הס"ך לשם מזכ בו הסתן ומסתם שלחי שיהו רוצה להסליח הכרוני כיון שהי' הענינים מגילה היכם כחלו היה מזכה בו ומחזיר לו הכל ועיין עוד מ"ם שם בע"ז ועיין עוד מ"ם בזה בקוף בק"מ ועי' מ"ם לקמן:

[ג] לשלם לו סולאותיו וכו'. ועיין ב"ם ס"ק ז' שהקשה ממשכל ומשמה שלח לחזיקין לפופתא שלים וכתן משלח הכל ועיין מ"ם ע"ז בקו"ח הכ"ל ועי' בתשובת רבב"ז ס"ר סי' שכ"ט רכ"ז בוקח לם היה סולח סולאות שלחך היה כמותו להוליח לכל לם היה הולח הולאות יותר מנפי עכשו לפי ומנהג העולם היהו לשפקיע לכשני ול"ל לשלח לו היתרון לף בעדים וכן כתב בקו"ח הכ"ל ועי' בלבב"ז ס"ר סי' כל"ל מ"ם בענין זה לענין הלישב"ח:

[ד] לכל לם יש לו עדים וכו'. עי' בשע"ח ובס"ם לכתבו לשם יש לו עדים היו גובה בשבועה לשיטו ומשבועים ומועלים שלי"ב הוא מוחזק לכל לם הוא מוחזק מועל בשבועה כמ"ם הב"ם וכן הוא להלישב בעוב מתבו

[יד] ומכ"ש אם נשתטה אחד מהם דהדאי השני יכול לחזור בו. [טו] ומ"מ אין דנין בזה כל חסרון ופגם משפחה כ"א באופן הנ"ל שהוא פגם גדול (ועי' עור בדמ"ס) אבל אם בקלקלה אחות (כו) אבי המשודך או המשודכת אינו יכול לבטל השידוך מחמ"ז. וכל הנ"ל היינו דוקא אם נעשה הרבר הרע הזה אחר השדוכין [טז] אבל אם בבר קלקלו קודם השידוך י"א דאין (כז) לו טענה כלל בזה דהוי מום שבגלוי ומחמא ידע בבר ומ"מ אם הוא באופן שא"ל דודאי לא ידע אפשר דמהני טענתו. וכ"ז אם אירע דבר זה אחר השדוכין שלנו אבל אם אירע אחר אירוסין גמורים שהי' בזמנם אפשר (כח) דאמרינן נסהפחה שדיהו (ועי' בלחכונים):

ט ולאו דוקא באונס הנ"ל אלא אף בשארי אונסין ולכן י"א מי שעשה שידוך עבור בתו וחייב א"ע בקנס [יז] ואח"כ אמרה הבת שאין רצונה בו י"א דפטור (כט) הפוסק מן הקנס דזה מקרי אונס רק שלא יהא רמאות בזה (ועי' ז"ת כ"ל סעי' כ' לענין מס שמשה מתקשה בעלמה ליפול לחופה ולמ"כ משמע לותו). וכן אם מת הפוסק [יח] או שהעני (ל) אין חייב הקנס על צד הפוסק (עי' בלחכונים כלן וסי' כ"ל ועש"ל זה מלין היוכסים לימת ומחוייבים [יט] לשלם קנס ולקיים מה שנשבע ועי' ב"ש ס"ק ז') וכן שנים שהיו דרים בעיר אחת ושדכו את בניהם ובקנם בהנהג ואח"כ יצא אחד מהעיר ורוצה שילך השני אחריו אם אוהו שיצא הי' ע"פ אונס (לא) אזי שניהם פטורים מהקנס ואם יצא אחד ברצון אזי הוא חייב בקנס אם אין מניעה מצד השני [כ] אבל על השני שזב אין חיוב לילך לשם ולקיים כפי מה שנתקשרו. וכן הדין אם הי' בניהם שבועה ע"ן (ועי' ז"ת סי' כ"ל סעי' ס"ז) וכן בכל שאר אונסים אפילו אם הי' האונס ברבר שבממון ואפילו אם הי' שבועה בניהם דעה רו"פ דפטורים על שהוא אנוס בממון (לב) הרבה ש"ש אומדנא דמוכח שעל דעת כן לא נשבע ועי'

(כו) ע"ז וב"ש ועי' בבמ"י סי' כ"ל סעי' ס"ז: (כז) כ"כ בבה"י וסב"ש כתב סכל לפי הצינון"ל: (כח) מ"ש בשם מהרי"ק: (כט) מ"ש בהג"ה משמעת הסמב"ם ועיין מ"ש ע"ז הס"מ מ"קע"ו ועי' בבמ"י בלחוך ובלח"ש: (ל) עיין ז"ת סימן כ"ל סעי' הכ' בפנים ועיין ע"ז בלחוך ב"ש סקע"ז מ"ש תילוקי דיוסי בע"ז: (לא) כ"ז בהג"ה משמעת הסיב"ש ומשמע הסמב"ן ובלחכונים כלן וכן הוא בהמ"ש בסימן כ"ל ס"ב ע"ש בלחכוני: (לב) מ"ש ז"ת סעי' י"ב ומשמע הכ"ל והב"ש דעתו שם דלא משמע משמעותו ע"י לוקח ממון ובלחכונים תלקו עליו ע"ש בע"ז וזש"כ כולן ב"ש ס"ק הכ"ל ומש"ל בזה:

דרך תשובה

בלות יו"ל לענין לחות המשולבת ללף לם חזלה בתשובה וכו' לבלחל ג"כ לחיש לכבד לבלקיד יותר וק"ל ועי' עכ"ז בלוחך בתשובה סר סכבחל סי' ג':

[יד] ומכ"ש לם נשתטה לחל מסם וכו'. עיין בשו"ע לכתב סלין בתשובה ובשוב הס"ם לסיפך ועי' בשו"ת טוב סלבן שבקשה לסל בלא"ם חיטם בת קלוסין וסלכיך בזה ומזמנת זה הבלה לניפל ללף לם נתכפל לח"כ יכולין למזול ובלופן זה מייבי בשו"ע ע"ם ומ"ת ל"ע דבתשובת מבכי"ק שוכם ק"ל מקול סלין ומשמע לעלין סיל בתשובתם יעו"ם ולפשב למייבי בלופן בסיל בת קלוסין עי' בסימן מ"ג ומ"ם בזחיב הקודם ול"ע:

[טו] ומ"מ לין לנין בזה כל הסכוון ופגם וכו'. עי' בז"ז ביו"ל סי' כ"ל ובלחכונים כלן ועיין בבה"י ביו"ל סם ס"ק ס' בעובלל סהי' סם סהמיל לחי לבי סחבן ופסק לוולחי לינם יכולם למזול משום זה ולל לחי למ"ם הכל"ם בהמיכה לחות המשולבת לו לחות המשודך ומשום לבזה גם לבי הכלה ממזיקין לותו לכתב כלשונינו בבבהלכין וכ' ישמעאל הפי לת לבינם היל ומחלת מחי לכם וכו' כ' יסמעאל הפי לת לבינם היל ומחלת מחי לכם כי וכו' לומרים לחוב זה ולחי בתשובת ס"ת סי' ס' ס' ב' שכתב ג"כ בעובלל סהי' סם בחת לחותו הל סחבן זיהתה תמת בעלה ולכם לל הכלה למזול מהסידוך ומהיב לחין בעינתו ממש לחין זה לומה לניכן לסכל"ם ע"ם ועי' בז"ז בלוחך בתשובה סר סכבחל

לא יכטור את ההרם דודאי אין לזה היהר אף שיש מקילין גם בזה (עי' ממ"ע סמ"ס) ודעה האחרונים להחמיר באף אם נותן הקנס. אך אפילו אם לא כתבו כן הככמה רוב האחרונים (כח) דאינו נפטר מהחרם בכתיבת הקנס עד שימהלו זה לזה:

ח וכ"ז אם אותו שחזר בו הוא בלי שום טענה ואונס אבל אם הי' לו טענה גמורה ואונס בזה לפעמים שיכול להחזר בו ופטור מהקנס ולכן אם אחר שנשהדך [י] המירה דהה אחות המשודכה (כט). או שהיהה א"א וזנהה או אפילו אם היהה פנוי' [יא] וזנהה והרהה לזנונים דכ"ז הוי פגם גדול ואנן כהדי דאם הי' יודע דבר זה לא הי' משדך את בנו עמה להשהית (כג) נהלהו ולפגום משפההו וממילא דפטור באופן זה גם מההרם והה"כ (ועי' ציו"ד סי' רכ"ה כעי' ס"ג וסעי' כ"ו) וכן מהשבועה שהי' ביניהם ע"ו. וכן הדין [יב] אם קלקל המשודך מעשיו יאע"ג דלכהחילה הי' ג"כ מעשיו מקולקלים רק אה"כ ההזיק בהם יוהר. וי"א דכן הדין אם קלקלה על אופן הנ"ל אחות (כל) המשודך (עי' ציו"ד סי' סל"ג, וטעם המולקין בזה משום לאיש לככו להקפיל ואסא לאיש מקפדת כ"כ לכן ב"ל לעיך סהכה לנשבועתו ועיי' טו"ז ס"ק סי' ס"ע וצדה"ש) מיהו [יג] י"א דהיינו דוקא כשנשאר (כה) בקלקולו או שעכ"פ בא לב"ד בעת קלקולו וא"א שהדור עמו אבל אם בעה שבא לב"ד כבר חזר בהשובה אע"ג דפטור מהקנס מ"מ צריך ההרה לשבועה וממילא דלפי הנ"ל צריך להתיר גם ההרם (ועי' סיעיף נאמהוים ציו"ד סימן סל"ל).

(כח) עי' ב"ש סי' ל"ה ס"ק י' וט"ז ציו"ד סוף סי' רל"ו ועי' נד"מ בסיים שלין נזה היכר עד שימהלו זה"ז או בהתרה הכפה לנשים:
(כט) כ"ז עוד נשם לפניו הכה"ש ז"ל בשודכה וכן הוא בטו"ע כלן וציו"ד רכ"ם סעי' מ"נ:
(כג) ומסיים שם הכה"ש דכיון שהוא לוקח נדול וכו' למניכן דהוי כללו התנה ללם יכהשם דבר כזה יבטלו השדוכין:
(כה) ג"י בשם מטו' הרשב"ש ועי"ש דהמעשה הי' שהי' משדך בקונים ועיי' בדמ"ש וציו"ד שם דדוקא לם נגיל ויכולם נזה לשבל מצוה פעם למה לל מקרי מקולקל ע"ש: (כה) נמ"ש שם ציו"ד מהגמ"ר:

דרך תשובה

[יב] שם קלקל המשודך וכו'. עי' השובת הרשב"ש שם סי' המקק בקונים שהמחילה הי' ג"כ מהמקק בקונים אלא שאם"כ המזיק שם הרשב ואין לו תוענות לאחת ועי' בתשובת סו"ב מה"ת סימן כ"ל וז"ל ועוד מה שרשב הרשב"ש ובמ"ע שהוא מקולקל היינו שהמעשה שנעשה פרוץ בעבירות או בשאר עבירות ובשמעם עליו הרשב פעמים וכו' אבל אם נשוא פעם לאחד לא מקרי מקולקל ע"ש שהאריך וכ"ל להביא, ועי' בנו"ב קמץ מ"ד ס"ע ס"ק כ"ל לכוורתו דבשל עניו לפילו המעור לא מקרי מקולקל משום פעם לאחד כי לפעמים יקרה כן מ"ו נלדיקים ויש לפרש ע"ש מ"ש בענין שלמנה שכלה שהתחן רוצה לשוטה אלא מקרי מקולקל עבור זה יעו"ש בשורך:

[יג] י"ל דהיינו דוקא כשהשאר בקלקולו וכו'. עי' סיעיף כ"ה סעי' כ"ל מ"ש בשם ע"ג בשו"ה ועי' נו"ב קמא סי' כ"ל מ"ש לפפי דעת זו ל"ש ממילא דקלקלה לאחת המשודך לאיך הרשב לשבועתו ולזה רמזתי בפניש וכתבתי בלשון י"ל ומ"מ עודה בקלקלה לאחת המשוכחת לאיש לככו להקפיל יותר מאשר מ"מ בעלה לדיעה אלין מילף בזה אלא שיש יכולה לחזור ול"ל הרשב אלא שיש לומנחת לחוכח כ"כ ולאיך הרשב ועי' בתשובת טוב שלמן סימן כ"ל שמה איאל בשורך אלא דבכי הרמ"ח בכלן לא הגיה ציו"ד הני"ל ומה איש לדקדק בשם לאיש ושם ציו"ד הגיה דיש מילף בזה בתשובה ועוד דקדוקים שבשני המקומות ומילף אין הפרקים ע"ש היעיב ולפי הנ"ל אפשר לומר אלף לנמנע לאם מזה בתשובה נאיכא הרשב ע"ל ס"ל כבכי שלמחוים הנ"ל

והקבלות שלא לבעל תנאים וזה ולאי אין מילוך בין שהשאר עשנו בשידוך או ע"י מורשה וכן בחיוב הקנס אין שום מילוך:

ועפ"ז פשק בעורלף שהי' שם שלמל בשבע לשתולה לאשה שלא יקח לאשת זולתה וגם כתב עמה לשאי פרקי' לא"כ נתן כח וקנות לאשה שיגמור שידוך עבורו ומתקבל עבורו בתנאים בהשם ובקנס כנהוג ופשק לנכיך ליתן להשניה הקנס עבור בורהה וגם לפייסה שתמחול לו שיכול ממנו השם הקלעונים ע"ש כ"ז בשורך (ויש מולקים ומקום לפפיל בזבכיו ולכ"מ) ועי' בש"ם שקט"ז ובשלה"ע ס"ק י"ה לענין לאשה שהשאר בשידוך עבור לאחותו ולאיו לא נתן לו כח וקנות ע"ש. ועי' בשהי"ע שלא סי' קל"ח לענין מי שהשבע לתת נתן לאשה לך שהי' בלא זמן קנוד ולאח"כ מלשה לוחנו מיום לל יום ועוד טענות שהי' ביניהם ע"ש בשורך ועי' בשה"ע סוף ס"ק י"ז:

[י] המירה לת דתה וכו'. עיין בשה"ע שם לאחרונים לאפילו מזה בהשובה לא"כ ועי' מש"ל בזה ועי' שם שהשה"ג דדעתו לאפילו לא המירה בפועל רק שילשה עלי' קול שהמירה וכ"ע ועי' ב"ח סי' נ"ם בזה ודו"ק ועי' מש"ל בשות י"ג ועי' בתשובת מהרי"ע סי' מ"ע ס"ה ועי' בתשובת סו"ב קמץ סי' ס"ע שם לאיבע לכך זה בשני לשנקיע עד ג' דוכות לא פשקו זוהמץ וכתוב עד לבעים וכו' דולאי יכול לבעל עבור זה הסידוך:

[יא] וזנתה והרתה וכו'. ושם המשולכת בעניו זאת לפשר שלא שלא ועי' מ"ש ע"ז בעל המקנה בקו"ח שלו ועי' השו' מהרי"ע סל"ל:

לצדקה ואינו יכול לחזור בו [ג] אפי' באמיר בעלמא (וע' ציו"ד סי' רכ"ג דין מי שפסק מעות להמיש יתומה) זולתי בהתרת נדר כדין התרת נדרים וכמבואר כ"ז ביו"ד סי' רכ"ח ובחו"מ סי' רמ"ט ובחיבורי שם [וע' בדת"ש] והוזג ג"כ ענינים בשעה השדוכין לבן מחוייב לקיים:

ג כל מה שפסק צריך ליתן להוזג ולא מהני (מ) שיאמר הלא אני פסקתי לבתי וכבר נתתי לה וכל מה שנותן צריך ליתן קודם (נ) הנשואין אבל לא יכול לומר לו כנוס ואח"כ אתן אך אם אינו רוצה ליתן ליד החתן כ"א להשליש הרשות בידו ובן המנהג:

ד מי שפסק לחת נדוניא לחתנו לזמנים ובחוך (י) זה הרגיל קטטה עם אשתו ויש לחוש שאם יתן לו ירגיל יותר א"צ ליתן לו ואפילו נשבע לו ע"ז רכיון דפטור מן הדין פטור גם משבועתו אך אם טוען זה לא אעשה עוד קטטות ויש לחוש שאח"כ לא יהיה יכולת ביד חותנו לסלק הנדוניא מחוייב (יא) להשליש עכ"פ עד שיתברר הדבר (ועיין בחו"מ סי' ע"ג ומע"ש בפ"ד) הפיסק מעות לחתנו ומה ונפלה לפני אחיו (עי' בפי' (יב) ל"ג):

ה האיש יורש את אשתו כמשי"ח בזה באורך בנתיב ב' מהל' כתובות והרבה פוסקים ס"ל דמשעה שמסרוה שלוחי האב לשלוחי הבעל אם מתה בדרך אף קודם כניסתה לחופה לירדה שהיו מקדשין קודם החופה וזכה הבעל ויורש כל הנדוניא אף מה (יג) שהוא עדיין ביד האב שלא נתן כלל. [ד] ויש חולקין (יד) בזה וס"ל דכל מה שלא נתן עדיין אף שנשתהה הדבר כמה שנים אחר הנשואין ויש לו זרע קיימא מבתו מ"מ א"צ ליתן כלל מכל מה שבידו הן הנדוניא הן משאר מתנות שפסק ליתן להחתן והכלה דעכ"ז אומדנא דמוכח דלא היו בדעתו ליתן כ"א ע"מ שתהנה ממנו בתו ולא כשמתה (וע' בחו' כתובות נתיב הל"ל מדין יוסף הבעל בניכסי מלוג שפלגא לה ממקום לחכל) ולא הכריעו הפוסקים בין שני הדיעות ודעתם (טו) לדינא דמספיקא אין מוציאין ומסתמא האב הוא המוחזק [ד] ואם תפס החתן אין מוציאין מידו (עיין בחו"מ) ואם בא פעמי אחר ליד החתן אף שנתן להאב לכ"ע חייב ליתן לו וי"א דכן הדין אם העמיד לו ערבות (טז) ע"ז ויש חולקין. (יז) ואם בא ליד שליש מכח שניהם ששניהם השלישו אצלו בכהוג דעה (יח) רו"פ דדינא בהגיע לידו וזכה בהן. והאחרונים (יט) כתבו דיש בזה ג' אופנים היינו אם נתנו ביד השליש והתנו מפורש שלא יתנו לבעל עד זמן המוגבל ומתה תוך זמן או לא זכה הבעל כלל ואם השלישו סתם או הדין שיחלוקו ואם השלישו בכדי שהשליש יהיה לטובת הזוג או אף שקצבו זמן ומתה תוך הזמן זכה הבעל. וי"א דכן הדין אפילו אם נהרצו שחותנו ישא ויתן במעות לטובת הזוג. ואם האב זקפן עליו במלוה ונתן לו שט"ח ע"ז י"א דלא (כ) מהני וי"א דכיון דבלא"ה אף בלא זקף עליו במלוה יש פלוגתא בנ"ל א"כ עכ"פ כשזקף במלוה זכה (כא) בהן ואם נתן ממרני שנהגין שאין כותבין מי הוא המלוה רק שתיכף משניהם המסרני נתחייב לכל מי שמוציא המסרני זכה הבעל:

ו נוהגין בכל מדינות אלו ע"פ תקנות שו"ם (כב) (היל תקנות בפיכל ומיוחל מגילל) נוסף על התקנות ר"ת וחכמי צרפת היינו אם מתה האשה שנה ראשונה אחר החתונה בלי זרע קיימא מחזירין הכל לאב. ואם מת האב נוחנין לשאר יורשיה הקרוב קרוב קודם. [ו] ואם מתה בשנה שנייה מחזירין לו חצי נדוניא ומסך זה יגבה מה שהוציא לצרכי רפואתה (כג) וקבורתה וגם אם הפסיד מהממון אינו מחוייב לשלם ואם הי' אצלו גם ממונו

(מ) כמ"ש בהגה סי' כ"ב ומשמ' מהכלי"ל: (נ) בהג"ה סי' נ"ט מהגהת מלבפי': (י) כ"ז בב"י כלקוטי כ"ב ממשו"ת מהכלי"ק הובא בהגהת כמ"ש בחו"מ סי' ע"ב ס' ה' (ופס בסמן בע"ס) יעו"ש ובשלטונים כאן: (יא) ב"ד שם פ"ק כ"ע: (יב) יעו"ש בפי' כ"ב, בעומו"ע בפי' ל' ב' ב' כמה פרטים בזה וגם כתבתי מעשם שהכתבתי כמה פעמים ועי' בשלט"ג פ"ק ס': (יג) זו היא שעת כ"ש והכמ"ס סוגו"ש: (יד) זו היא שעת כ"ת: (טו) כמ"ש ולשלטונים סי' כ"ב: (טז) כמ"ש מהגמ"ר ועי' מ"מ פ"ק ס"ו: (יז) עי' ב"ש פ"ק ס"ב: (יח) עי' ב"ש פ"ק ס"ג: (יט) עיי' מ"מ פ"ק ס"ג ועי"ו: (יט) ב"ש פ"ק ס"ל מהמוגה מהכלי"ל: (כ) כמ"ש מהמ"ד: (כא) ב"ש מהמוגה מהכלי"ל וכמ"ש בעומו"ש (כב) מהקנקנים שו"ם בעומו"ש ולשלטונים סי' ק"מ ובלק סי' נ' ועיי' ב"ש פ"ק כ"ש ועיי' בתשו' מהלכי העליתי מדבריהם בקלקה (כג) מהשלטונים סי' כ"נ ועיי' ב"ש פ"ק כ"ש ועיי' בתשו':

דרך תשובה

סם בלוקח, ועי' במ"ג סי' כ"ז ועי' בקו"ש סל"ל ועי' בתיב י"ז הל"ם אות י"ב:

[ג] לפילו בלמיכה בעלמא וכו'. עי' בכ"ז בשלט"ע פ"ק י"ב ועע"ש בלוקח לנקה יכול להחזיר עי' בלבוש סלנ ובמ"ע סלנ ובמ"ח סי' ר"ל ל"ק ול"ל לפ"ע דין יכול להחזיר בלל מ"מ מכח המחיב בלל זה חייב ניהוי ובלל הוחב ע"ם בלוקח:

[ד] ויש חולקין וכו'. עיין בפלוגתא זו בל"ת ובס"י בסו"ב בח"מ סי' מ"ע בלוקח:

[ה] ואם תפס המתן וכו'. עיין בב"ם פ"ל מהיכי תפיסה ובקם ועי' בשלט"ע ועיין בחו"מ סימן כ"ה בלחכוניס סם ועי' בלו"ת ובשלט"מ סם בכללים סלנ ובמ"ח יחבאר לזי"ה:

[ו] ואם מתה בשנה שנייה וכו'. ואם היתה הנשואה מעוברת עי' בתשובת מהכלי"ל פ"ב סי' כ"ח ובשבו"י פ"ב סי' קכ"ה ובתשובות בדבי ליבות סי' ל' ובכל"י סי' פ"ב ובתשו' עבה"ג סי' כ"ג ועיי' בשלט"ע בחן פ"ק י"ג בשם מהרשל"ם ועי'

(ועי' ציו"ד סי' סכ"ל סעי' י"ג ובלחן סעי' ו' עוד פרטים מדיעת תוכן ועי' מע"ז ס"ם ס"ק סכ"ל ועי' עוד ציו"ד סוף סי' כ"ו מדיני מזכת סדוכין ועי' סמ"ב סם) וכל מקום שהפוסק פטור מהקנס [כא] גם (לג) הע"ק פטורים (ועי' בלח"ם):

ו כל שמשדך את בתו עם חתן שדר בעיר אחרת ולא התנו מקום הנשואין ואח"כ אומר החתן שרצונם שיהיו הנשואין במקומו ואם לאו אינו רוצה בשידוך זה צריך (לד) לשלם הקנס דמן הסתם דרך המשדכים בנותיהם ע"מ שישאו במקומן אם לא שהתנו מפורש ויש מי שמפקפק בזה קצת:

נתיב יה מדין הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו כמה יספיק אדם לבתו ותקנות שום דין הפוסק מעות לבנו ולבתו אם קנו מעט. ובו ט' סעיפים (מסי' כ"ט וכ"ב וכ"ג).

א הפוסק מעות לחתנו ואח"כ אינו רוצה ליתן לו או שאין לו במה לשלם [א] יכולה האשה לומר לו אני לא נתחייבתי לתן לך אלא אבי ומעהה או כנוס (ה) אותי או פטרוני בגט [ואחר שכנס אם יש לאב מוציא בדין במשיח"ל]. אבל אם היא פסקה על עצמה ואין לה מה ליתן לו יכול לומר שב ער שחמצא כפי מה שפסקה או ער שחמות ויש עוד פרטים בזה עיין בפוסקים. אך בכ"ו אין נ"מ כ"כ לדידן (ג) דידוע דכ"ו מירי אחר אירוסין וקודם הנשואין [ואחר שידוכין שלנו פשוט דאם אין נותנים כפי מה שפסקו דיכול לחזור בו וכנ"ל] אבל אחר הנשואין ודאי דאין יכול לבגוד באשתו מחמת שלא נתנו לו כפי מה שפסקו ואפילו פסקה היא בעצמה ולא נתנה לו מ"מ תיקף אחר החופה מהחייב (ג) לה בכל דבר שהאיש חייב לאשתו ואח"כ אם יכול להוציא בדין יוציא וכבר נתבאר לעיל בנתיב א' שמהראוי לכל איש הישר לבב שלא להתקוטט כלל עבור הנדוניא ומוהר ומתן כי לא ע"ו לבדו יחיה האדם כ"א על כל אשר ברכו ה' במעשה ידיו וכמש"ש ע"ש:

ב ועכ"פ על הפוסק ודאי התחיב ליתן כפי מה שפסק (וים דכיש מקום לפילו בשניהם (ז) ע' סי' כ"ל וכאיבורי על מו"מ) ויש בזה פלוגתא די"א דחייב במזונות ובכל מה שפסק [ב] הן מה שקודם החתונה והן לאחר החתונה מכח הקנין שקנה בשעת התנאים אף י"א דהוי קנין אתן ולא מהני מצר הקנס [כ"א מצר הקנס (ס) כנ"ל] ולזה מנהגינו לעשות הנאים אחרונים בשעת החופה ועל פיהם מתחייב בכל. (ויתבאר פרטי דבר זה בח"מ סי' רמ"ה ובחיבורי ע"ש ובאחרונים) ואפילו היורשים חיבים לקיים בפי הקנין אם הי' קנין גמור (ו) שאביו מתחייב ומשעבד את נפשו שיתן לבנו או לבתו כך וכך או ע"פ תנ"א כנהוג (ע' לקמוסים סי' כ' וכ"ו) וכתבו האחרונים דמי שכתב להלביש את בתו לפי כבודו דצריך לקיים נדרו ואפילו אם גם אבי החתן התחייב א"ע להלביש את החתן לא תלי זה בזה וטעמם (ז) משום דק"ל דהאומר ליתן מתנה לעני הוי כנודר לצדקה

(לג) עיין צ"ם ס"ק הכ"ל:
(לד) ק דעת הס"ך בסי' כל"ב ס"ק י"ג וכן דעת הלקמוסים כאן והוליאו כאן מתשובות הכ"ל זולת הבה"י מפקפק קצת בזה והב"ם הסכימ' להס"ך וכ"ל בנושפי התשובות הכ"ל:
(ה) כ"ז בעשנה בפוסק ס"ם פלוגתא דלעמון דף ק"ע ע"ב ולפפקפק הלכפה בד' ק"ע כלעמון: (ז) פי' לדידן דהמנהג שלא לקדש עד אחר החופה ואחר החופה בכל ענין מחוייב תוס"י בכל דבר וכמש"ת: (ג) רמ"ז וכל הלקמוסים מהגמ"כ: (ד) עיין בזה בעוש"ע ולחלוסים סי' כ"ז ובחו"ע סי' רמ"ה וס"ם ום"ם שם יתבאר היה"ם וכאן לא הלכבה בזה משום שבזמנינו לינו מנהי כ"כ שיהי' על לוחנים בעלמא בזה ועיין בפוסקים דף שיוכחל כל דבר ע"פ הקנין כידוע: (ה) פי' משום די"ל דקנין לא מהני וכ"ל ולא מתחייב בעלם הדבר מלד הקנין [ולזה נהגו לכתוב בהנאים חדשים בעשת החופה כמש"ם] עכ"פ מתחייב בקנס הס מבחה בשום דבר ומחמת הטושם עמ"ם ב"ם ס"ק ט' וי':
(ו) פי' לפפוקי קנין אתן דלא מהני וכ"ל ועיי' ב"ם בסי' כ"ל בק"ם וס"ק הכ"ל ועיי' בסי' כ' ודו"ק דלכ"ק ממ"ם לעיל בנתיב הקודם ול"ל ועי' הגר כו"ב מה"ק הלק ג' סי' ל"ג: (ז) כ"ז הסם"ח וב"ם מהגר' מהכי"ל ומ"מ לכבי העני בדעה לא הבנתי בעת עתן הדבר על בוריו דלמלי לא ניחא דודלי לא נתן לנו ע"ז מיתן גם לד הב' כדלמיכן בבה"ג עובא על מופן זה ול"ל וכלאבר בלמת גם מנהג העולם בכל כיולא בזה ולפבר מעשה זה לא כתב דין זה על בבר נסיכות דודלי י"ל בכ"ל בק דעבם דמלבוחים כיון בבאו בעלמא בהנת מהן ק"ל דלעמו בעשת הפיקוק דמ"מ יתן לה וע"ע בעת:

דרך תשובה

מתנות וכיולא בזה עי' נו"ב סי' כ"ל ועי' בם"ך ס"ק כ"ל וד"ל ועי' בתו"י סי' כ"ב לענין מי שמחזר בו בשילוכין מתחת בשמע שים לחזה מוס בכלה ע"ש:

[כא] גם הע"ק פטוכים וכו'. עיי' בתשובת מ"ל סי' כ"ל מוכחות שילוכין להמקוחים שעבילו המועד המוגבל אם הע"ק מקוכיים לבלא קנס ע"ם גם בעיקר דין הע"ק של שילוכין מי שמעבדו כלל ע"ם שמפקפק הרבה משום דלא מאכו כלל לבון המועיל לע"ק ועוד שמחות וכיולא בזה עי' נו"ב סי' כ"ל ועי' בם"ך ס"ק כ"ל וד"ל ועי' בתו"י סי' כ"ב לענין מי שמחזר בו בשילוכין מתחת בשמע שים לחזה מוס בכלה ע"ש:

[כא] גם הע"ק פטוכים וכו'. עיי' בתשובת מ"ל סי' כ"ל מוכחות שילוכין להמקוחים שעבילו המועד המוגבל אם הע"ק מקוכיים לבלא קנס ע"ם גם בעיקר דין הע"ק של שילוכין מי שמעבדו כלל ע"ם שמפקפק הרבה משום דלא מאכו כלל לבון המועיל לע"ק ועוד

[א] יכולה בלמה וכו'. עי' בתשובת ם"ל סי' פ"ם ופ"ע ועיין בע"ז בתשו' בלל יעקב סימן כ"ם כלון בלה שבעתה לת בעלה בבבעת גרוניה ונתנה לו מוהות שים לה על לחמ ולפ"ב מעלה שבתשובות פרועים ע"ם לענין התו"ב ועוד פרטים הבאתי לבביו לקמן בבל' בתוהות:

[ב] כן מה שקודם בתונה וכו'. בב"ז בעין בתשו' סי' כ"ל ועיין בתשובות בלה בתשו' סי' כ"ל ועיין בתשו' סי' פ"ם ופ"ע ועיין בע"ז בתשו' בלל יעקב סימן כ"ם כלון בלה שבעתה לת בעלה בבבעת גרוניה ונתנה לו מוהות שים לה על לחמ ולפ"ב מעלה שבתשובות פרועים ע"ם לענין התו"ב ועוד פרטים הבאתי לבביו לקמן בבל' בתוהות:

[ב] כן מה שקודם בתונה וכו'. בב"ז בעין בתשו' סי' כ"ל ועיין בתשובות בלה בתשו' סי' כ"ל ועיין בתשו' סי' פ"ם ופ"ע ועיין בע"ז בתשו' בלל יעקב סימן כ"ם כלון בלה שבעתה לת בעלה בבבעת גרוניה ונתנה לו מוהות שים לה על לחמ ולפ"ב מעלה שבתשובות פרועים ע"ם לענין התו"ב ועוד פרטים הבאתי לבביו לקמן בבל' בתוהות:

כ צוו חז"ל (לח) ואמרו שיהן אדם מנכסיו מעט לבתו והמשיא את בתו כהם לא יפחות לה בכסוה מעל שנים עשר חודש מכסוה שפוסקין לאשה עני בישראל (כמו שמתפלל בעומ"ע כי' ע"ג ובקיבוצי נתיב לשמן מכל קולמין) ואם היה עשיר צריך ליתן כפי עשרו וי"א (לט) שכופין ע"ז ויש הולקן ולכ"ע כופין אותו להשיאה לאיש (ועיין בל"ז בנתיב הכ"ל) ומי שההנה עם החהן שיכניסה ערומה לא יאמר החהן אלבישנה כשהבוא לביתי אלא צריך להלבישה כשהיא בבית אביה:

נתיב יט

ברכת אירוסין וברכת חתנים ושמחת חתן ושבעת ימי המשתה ודינין חופה ועוד כמה פרטים מדינים אלו. ובו ט"ז סעיפים. (וסוף בעומ"ע כי' ל"ד ס' ק"פ ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה).

א כל מי שמקדש אשה בין ע"י עצמו ובין ע"י שליח [א] (ה) מברך קודם הקדושין אקבו"ש על הערויות וכו' ומנהגינו (ז) [ב] שאחר מברך ברכה זו ואם לא ברכו קודם הקדושין יכול לברכה אח"כ ומסדרן (ג) הברכה [ג] על כוס של יין או שאר משקין אם אין יין מצוי ואם אין שם שום משקה מברכין אוהה בלא כוס ומנהגינו לברך ברכה זו הדה החופה משום שאין מקדשין כלל מקודם (ומס קילס קולס המופה עיין בשמקוונים כילד יעקב):

ב ברכה זו לכתחילה צריכה (ד) עשרה היינו השני עידי קדושין ועוד ה' אנשים ואפילו הן קרובים הפסולים לעדות (עי' מ"מ פ"ק ז):

ג לאחר שברכו בנ"ל ומברכין ברכת החנים (ו) והם [ד] ז' ברכות (ונוכחהם ידוע) עם ברכת בפה"ג ולכן כאן ביון שבפה"ג משלמה לו' ברכות יש יהר עיכובא לברך אוהם על כוס מברכת אירוסין הנ"ל ואין מברכין ו' ברכות בין חתת החופה בין לאחר ברהמ"ז אלא בעשרה והחהן מן (ז) המנין ואם אין עשרה לא יעשו הנשואין (ס) מהמה ברכות אלו [ד] ומ"מ בדיעבד אם ברכו בלא עשרה יצא ואף לכתחילה אם הוא בשעה הדחק (כ) גדול שא"א בשום אופן לקבץ עשרה ולילך אל עיר אחרה א"א לו כ"א בטורח גדול מוהר להכניסה לחופה ולא יברך ומוהר לבעול ואה"כ בשימצא עשרה יברך בנ"ל (וברכות אירוסין יכול לברך אף בלא עשרה דשם לכ"ע אינו כ"א לכתחילה) ודוקא כל הז' ברכות אבל ברכה אחרונה והיא ברכת אשר ברא א"צ עשרה אלא ג' וכאשר יהבאר לקמן:

(לח) כתובות פ"ז ועי' כתובו' כ"ג:(לט)טוש דעם הכ"ם דס"ל כופין על כסות ועי' בח"מ ס"ג ובשל' לתקובו' ובקיבוצי בהלכו' כתובות שם:

(מ) כתובות ז' ע"ב ועלי' מכתך רבין בר כך לחלה כו' בח"י לשל קדושו וכו' ושל בשמצאו קודש היינו לכתחלה בשקיק כדעת הכי"ק והכתב"ם עי' ב"י וב"ש:

(נ) כתב"ם סי' קו' פ"ב מהלכות לימות: (ד) מהלח"ם פ"ק דכתובות בשם רב לחלה: (ה) טוש"ע סי' ק"ג מדברי הטו' והלח"ם פשיטא ק"ב: (ו) עי' כתובות ס' ע"ב בשכתכו' ועי' בשכתב: (ז) מיוחל לר' יצחק לחתר כ"י כתובות שם: (ח) הפוסקים סי' הל"ל מהכתב"ם ועיי' ב"ש ס"ק ל': (ט) לחמוקים שם עיי' ח"מ וב"ש ס"ק ל':

דרך תשובה

שם בזה כתב שיפשטו בע"ז והוא ליכו זו מלעתו לחלי המשם טוי כמוחזק ע"ם ועי' בע"ז בחריב"ל ס"ל כי' כ' ע"ם ועי' טו"ב ע"ת כי' ל"ע ובשיחיים סל"ל ועיין בשכתב"ג על מו"ח בהגהת ב"י סוף כי' י"ג שכתב ג"כ כל"ל ע"ם וכן הוא בתשובת הב"כ כי' ל"ו ועי' עוד בתשובת יל חלי כי' ע"ם וע"ע ויש עוד כ"ל ומעניים חלו בשו"ת בחשובים המלבדים בע"ז וקלהי ומעשה שהזכרתי במה פעמים והמשפט יעמל יותר:

[א] מבחר קודם וכו'. עי' טו"ב ע"ת כי' פ' ועי' בחשובו' מדין ברכות חלו לעניו קדושי קטן ועי' בחשו"ע ס"ק ט' ע"ם בשם מהכתו"ם ובכה"ג ועי' ע"ם כי' ב' ס"ק ל':

[ב] בחשל שחיכע שלכל קדושין בעוקם שבייך לכב שמל ומעמיכו כל היום על בב הטוח ולא בא ושל"כ ענל זה ושלכל בקדושין ומכבו של בבב שלמו לביתו ושעש"כ

[ג] על כוס של יין וכו'. עיין בחש"ע ס"ק ו' מדין ברכות בהתן ומכוס:

[ד] ז' ברכות וכו'. ומין כלל לברכות חלו בחש שבא לחמ ענהן מוומבא בעוקם שבזכר (בחבוניים בשם מגבת הכ"מ ז"ל):

[ה] ועע"ג בלישנא וכו'. עיין ע"ם בזה טו"ב שם סימן כ"ו ועי' בשה"י סוף כי' ל"ל בע"ז ובשי' ס"ב ס"ל ועי' בשפל בבכי יוסף להגהות מיל"ח ע"ם בע"ז ובשינן ברכות לימוסין:

בחלמין

ממונו והפסיד יחשוב ההפסד לשנותם לפי ערך ואם סילק מעשר מן הנדן מנכה הכל. ודעת האחרונים שאינו מחוייב להחזיר עד אחר ל' יום ועד ל' יום יש לו רשות לזון א"ע מהן ואין חלוק בב"ז בין אם מהה מיתה טבעית או שנהרגה (עני' רמ"א ומ"ב סוף סימן ק"י):

ך עיקר התקנה נתקנה משום עגמת נפש ואסמכוה על המקרא והם לריק כוחכם לכן לא (כל) התקינו אלא דוקא כשאחרים נותנים הנדוניא [ז] אבל כשהיא בעצמה נותנת לו דלא שייך זה לא התקינו. ט"מ עכשיו (כפ) המנהג פשוט לכתוב אף ביתומים ומחמת עידור וקטטות יתנהגו בתקנות שום וממילא דאף אם שכחו ולא כתבו נוהגין עפ"י התקנה אף במעות שהכניסה בעצמה ולא תקנו כ"א כשלא נשאר זרע קיימא בנ"ל אבל כשנשאר לה זרע קיימא [ח] בן שלשים יום ונשאר חי אחר מיתתה אפילו יום אחד זכה הבעל:

ם והרבה דברים (כו) מדברי התקנה שנסתפקו בהם הפוסקים ז"ל ואלו הן א) אם התקנה היתה דוקא בנדוניא או [ט] אף במחנות שנתנה להם (ובימינו שיכתב מקודם ולפי לא תיקנו וכמ"ש עני' כתיב סכ"ל) ב) כשמחזירין הנדוניא למי יחזירו לנותני הנדוניא או ליורשיה כגון אם זקינה או שאר מקרוביה נתנו הנדוניא למי יחזירו לאביה שהוא יורש שלה או לנותני הנדוניא ויש מן (כז) האחרונים שהכריעו בזה דאם נותני הנדן הם ג"כ קרובים דמחזירין לנותני הנדוניא ולא ליורשי' [י] ואם הנותן נדוניא הוא אינו קרוב כלל או לא שייך בזה ותם לריק כוחכם ומחזירים ליורשיה ג) אי נתקנה התקנה זו באם יצאהה ונשתמדה הבת וכפרה בעיקר או לא ד) אם נתקנה תקנה זו דוקא באשה שמתה וכנ"ל [יא] או אף באיש שמת לענין בתובתה מנה ומאתים דלא תגבה ממה שנתן לו אביו אלא חוזר להאב תוך שנתים אבל הנדוניא שלה ותוספת שליש ורבי דגובה. וצריך (כמ) להתישב מאור בדברים אלו והעיקר לעשות בזה פשרה עפ"י חכמי המקום ועיין [יב] סימן ק"ח סעיף ה' (ועי' עוד מלישים לקמן בסמ"ע ומחבושים שם). אם הבעל רוצה למכור בנכסיו תוך שנתים (ל) דעת האחרונים דאף אם היא מוחזקה יכולים יורשיה למחות:

(כד) יעויין בפוסקים סי' ק"מ סכ"ל כמ"ש מתשובת מהרי"ל והטעם משום דכתיב לא שייך ומס לריך כוחכם: (כה) כ"ז מ"ע וב"ש סי' ק"ח ס"ק כ"ה: (כו) עני' כ"ז בב"י ומ"ש ומחבושים בסימנים הנ"ל: (כז) ע"ז סי' ק"ח ס"ק כ"ד ועי' בשם"ע ס"ק כ"ל ועני' בשה"י ובשה"ע ע"ז: (כח) כ"ז רמ"ש ומחבושים בענין מס הכת המילה דמה וכן הדין בכל דבר שיש פקיחת נפ"ו אין לעשותן כ"ש לחלל עיון גדול ולעוד לעשות כמ"ש מחבושים לענין מס עם הלים תוך זמן הכ"ל עני' מ"מ וב"ש סי' כ"ב מקנ"ז: (כט) ע"ש לענין מס קפק בלבוש מקנה ועי' ב"ש ס"ק י"ל ובדמ"ש ועיי' בדברי המחבושי בסימנים הנ"ל עוד כמה פלפולים בדינים אלו: (ל) סעיף ה"ג בהג"ה ומחבושים:

דרך תשובה

ועי' עוד בשהריב"ל סי' הכ"ל לענין מס ומה ניום מחכון של שנם שנים ונקבלה מתחילת שנה שלישית ע"ש ועי' עוד ע"ד הכ"ל בתשו' הגאון כ"ע מינק סי' ק"ג ובתשו' יד אלי' סי' ע"ז ובתשו' לחל יעקב מהגאון מוהר"י שפורטא סי' כ"ז:

[ז] לחל בשמיה בענמה וכו'. עיין בשהריב"ל מ"ג סי' כ"ע ומ"ז בענין זה ועי' בתשו' בחה"ע סי' ק"ח ס"ק י"ז ועי' בתשו' הגאון כ"ע מינק סי' ק"ג ובתשו' יד אלי' סי' ע"ז ובתשו' לחל יעקב מהגאון מוהר"י שפורטא סי' כ"ז:

[ח] בן שלשים וכו'. עיין ב"ש ס"ק י"ח ועי' בענין זה בתורך בכר"י סי' ס"ל ובתשו' מינק ק"ט ובתשו' יד אלי' סי' ע"ה ובעה"ג סי' ס"ח וק"ג בתורך לענין מס מת בולד קודם שלשים וכולד נגמר בשעדו ובנפכיהו ומקבתו שהעיקר לפשר בזה ועי' בש"ג מ"ת סי' ל"ל לענין לחל שבי לו בן ומחתו שהחתונה ובשל לחות מחתו ומתה תוך שנה לחתונה ובשלה לף לים נומר לבחופה לכתן לה שייך ותם לריך כוחכם כיון בעכ"פ ים לחתנו זכה קיימא ומצתו מ"ע לה שלטו בזה וכל שמתה בלה זכה קיימא לריך להחזיר ע"ם ועי' ב"ש ס"ק ט"ז ועי' בפי' ק"ח סעיף ה' לענין מס כתב החתם וכו' ללא מהכי ועי' בש"ז בתשובת מהרשד"ם חו"מ סימן קפ"ז ובתשב"ץ מ"ד בשוב שמשולם שם מ"ב בי' כ"ו להשלה לחין גוזין מזה כלל לבש"ע שעל החתם ע"ם ועי' בב"י ובתחבושים סימן הכ"ל:

צוו

ט מדינא דש"ס אומרין שהשמחה במעונו משעה (כג) שמתחילין להכין צרכי סעודה עד שלשים אחר החופה ועכשיו (כד) אין מברכין שהשמחה במעונו כ"א בו' ימי המשתה ודוקא כשאחרים (כה) אוכלין אצלו לבד ב"ב כמו שנתבאר לעיל לענין ברכות אשר ברא [ט] וכן באלמן שנשא אלמנה כל ג' ימים אומרים אשר ברא ושהשמחה במעונו וכתבו האחרונים [י] דבמקום שמושיבין אנשים (כו) ונשים בחדר אחד אין אומרים שהשמחה במעונו דאין שמחה כשיצה"ר שולט:

י א דאין (כז) לעשות חופה כשהיא נדה ועכשיו (כח) המנהג שלא לדקדק בזה ועכ"פ טוב להודיע להחתן שהיא נדה וכ"ז אם א"א לטבול עדן אבל כשאפשר (כט) לה לטבול ודאי דאין לעשות החופה עד אחר הטבילה (ולא כיש נוהגין לטבלה אחר החופה):

יא הבועל את הבתולה מברך (ל) בלא שם ומלכות אשר צוה אותנו בנן וכו' ודין בעילה בתולה (עי' יו"ד סי' קנ"ג) ומותר (לא) לבעול בתולה בשבת והחופה אסור לעשות בשבת דע"י חופה זוכה במעשי ידיה והוי בקינה קנין בשבת. ומה נקרא חופה יש מחלוקת בפוסקים והמנהג (לב) אצלינו ע"פ הכרעת אחרונים לקרוא חופה מה שמכניסין החתן וכלה תחת יריעה הפרוסה ולקדש שם כנהוג ואח"כ מושכים אותם לביתם ומושיבין אותם ואוכלים ביחד במקום צנוע (עי' סי' ל"ה) [יא] ואלמנה אין חופה קונה בה אלא ביאה לכן אסור (לג) לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת וי"א דאם *נתיחד עמה בע"ש יחוד הראוי לביאה סגי ומותר אח"כ לבועלה בשבת (ועיין בתוכי בדברי המחבר סימן ס"ל ועיין בע"ז בתו"ס סימן כ"פ ובמ"ש סימן ס"ו וצ"ל סימן נ"ב):

יב צריך לכתוב הכתובה קודם (לד) החופה (ועי' בזה בתיב כ' ונהל כתובות): המנהג שהחתן וכלה מהענין ביום חופתם ויש לזה ב' טעמים (לה) טעם האחד משום שהוא יום סליחה דידהו וי"א שהטעם שמא ישתכרו ולא תהי' דעתם מיושבת. ויש נ"מ בין הטעמים דלהטעם משום שכרות לכן תיכף אחר החופה שאף שהוא יום הרבה קודם הלילה מותר לאכול ולהטעם משום סליחה צריך להשלים ההענית והמנהג להקל בזה [יב] וגם להיפך יש נ"מ דהיינו שאם עושין החופה שעה או ב' בלילה דלהטעם הא' יכולין לאכול ולהטעם הב' אין לאכול עד אחר החופה. וגם בזה י"ל לפענ"ד (לו) אם קשה עליהם ההענית אך שלא ישהו עכ"פ משקה המשכר ולהטעם משום שכרות אם הבה קטנה והאב מקבל קדושין עבורה (עי' בתיב ס"ז) יהענה ג"כ. ואלו ימים (לז) שאין מהענין בהם החתן וכלה בט"ו

(כג) כתוספות ד"ה: (כד) עוד בסמ"ג: (כה) הכ"ג ודין שמח"ג ומשכ בכל שויש ועוי' בכ"ז בתמכוסים סימן ס"ב: (כו) הב"ח פוף סימן הכ"ל ע"ש מ"ש וב"ש פ"ק י"ח: (כז) מפוש לכיאיש הכמנ"ש פוסק כלה לל מהני ועי' בב"י ותמכוסים סי' ס"ח: (כח) הכסעש התמכוסים ללא כוותי' עי' פוף סימן הכ"ל: (כט) תמכוסי' שם עי' בשח"ע: (ל) הכל"ש ועוד בשם שה"ג ויש שכתבו שיכוך לוקח על כוף ויש שנוהגין לנעלי בשבת ועי' בתמכוסים סי' ס"ג: (לא) בתוספות ד' ז': (לב) מ"ש בהג"ה סי' כ"ה ע"ש: (לג) הפוסקים למדו כן מהילוכל' דשבתו' בתמכוסים ועוי' בשילוני הגל"ח בתוכך ועי' בדמ"ש: (*) כן פשק המחבר סי' ס"ד והיינו יחוד ממש בלי שומר עיי' בצו' ויש שם ל"ד בשיעון ביחוד ממש ועי' מ"א וב"ש סק"ו: (לה) לדברי המחב"ש הכ"ל דבעינן לחלוק לביאה ולא כתב כדיהן המחבר כן כמ"ש הכמ"ל סי' ס"ל ועוי' בדים הלכות כתובות בלא שכח ולא כתב כתוספ ושוב שכתני דיעים לכן: (לו) עי' כ"ז ב"ש ותמכוסים שי' הכ"ל: (לז) כן כלב"ל ומחכ דשיקר המחבירם לימו ללא מהני ומחכ בשלחן ועוי'

בה"ג ועי' בתשוב לקמ להמחיב לך המיים לכתב להמחיב לך בענ"ד נראה כמו שכתבתי וכן פשק הכה בעל תב"ח וכ"ל לחין להמחיב בדבר שאין לו תקוב בב"ח ולתשובים ומ"מ במקום שמ"ל מ"ל וכמ"ש: (לז) תמכוסים בתו"ח סימן תקנ"ב:

דרך תשובה

מקום לקעולה זו ומקקתו לולחי שם סוף לשמר ז' ימי המשתה אין לומר כלל ז"ב ולפילו בכבת שמר בכל ולפילו שם לל בכבו בכל ז' ימי המשתה שלל הי' פ"ח (וכ"ז פשוט) לך יכול לבבך שהשתה מעטו מאחר לליל לש"ם לומרים כל שלשים יום לאחר המחונה עכ"פ יכולים לומר בקעולה זו:

[ט] וכן בחלמון וכו'. ע' בבה"י וב"ח למקיל גרוסתו אינו מבבך שהשתה במעונו וכתבו לחי' לזה וכ"כ המחבי"ט מ"כ סי' ס"ד וכוכים כן מהשתה שלים פ' מעוש חלמן' לשחזיר גרוסתו אינו מוזר עליה מעוכבי המלמן' ע"ש:

[י] וכתבו התמכוסים וכו'. כ"כ הב"ח והביל הב"ש ועי' בשפר ב"ח שפקפק ע"ז וכתב לל"כ מחי לינילו לשים שהשה לפילו לשם שחת מחי ע"ש מ"ש בזה

[יא] וחלמנה אין חופה קונה וכו'. ע' בזה בינילוחי סנב"ח סק"ק י"ל ועי' בתשובת מהכבות יעקב חלק לו"ח סי' ל"ז להלילך בע"ז ולעשתו טוב להיפך לגבי בתולה לעזר לחקור ובינ"ל כן לעת בעה פוסקים (וכינ"ש הב"ה ע' בב"ח וכב"ז סי' כ"ש ס"ק ב' מ"ש בשתו וע"ש) ובחלמנ' לעתו לב"כ חופה קונה בה כמו בבתולה ומותר לבעול בעילה לחשובה בשבת ותיכף לכונת הינוחלמי שמתו לילילו הפוסקים היינו שהחופה תהי' מבעי' ע"ש בחוכך וע' בשה שייתי בשנים:

[יב] וגם להיפך יש כ"מ וכו'. ע' ע"ש בשנים וע"ש בתיב יש בשם הגאון מליפא בקילול שלו וע' בח"ת סי' תקל"ט ס"ק י"ל ועי' מ"ש עוד שם לחפילו בימים שחין מתענה לל ילבו בחלכל ומשתה מטעם הב' ופשוט ולחין

ד ז' ברכות אלו מברכים אותם תחת החופה ואח"כ בסעודה שעושין אחר החופה רק בזה יש חילוק [ו] דבאלמון שנשא אלמנה אין מברכין הז' ברכות אלא בסעודה ראשונה שאכלו אחר החופה ודוקא (י) ביום חופתו אבל בסעודה שניה אף שהיא ג"כ ביום החופה ואפילו בסעודה ראשונה רק שעשו הסעודה בלילה והחופה היה ביום בכ"ז יש מחלוקת בין הפוסקים אם מברכין (יא) [ז] וספק ברכות להקל אבל אם התחילו הסעודה לאכול ביום אף שנמשכה גם בלילה (יב) מברכין. וכ"ז לענין כל הז' ברכות אבל ברכות אשר (יג) ברא אף באלמון שנשא אלמנה מברכין אותה ג' ימים עכ"פ (ועי' לקמן). ובחור שנשא בתולה וכן בחור שנשא אלמנה ואלמון שנשא בתולה לכולם מברכין כל הז' ברכות בסעודה הראשונה שאכלו אחר החופה אימתי שיהי' ואף שלא הי' (יד) שם שום פ"ח זולת אותם שהי' החת החופה וכל ז' ימי המשתה מברכין אותה אם באו פ"ח דהיינו אם (טו) באו ב"א או אפילו אחד (טז) שלא הי' עד עתה ובני החופה שמחו על ביאתו וראוי להרבות בשבילו שמחה אף שלא הרבו בשבילו ולא אכל עמהם רק שעומד בשעת הברכות. [ח] והז' ימים מתחילין משעה שברכו ז' ברכות בפעם הראשון:

ה שבת הוי (יז) כפנים חדשות ויכולין לומר ז' ברכות בסעודה א' ובסעודה ב'. ובסעודה ג' אם החתן דורש הוי כפנים הדשות ואם לאו אין לברך אלא בראיכא פ"ח וה"ה ליו"ט:

ו כל הנ"ל הוא לענין כל הז' ברכות אבל ברכות אשר ברא מברכין אף בלא עשרה ובלא פ"ח רק בג' וכנ"ל ודוקא כשהי' (יח) שם איזה אנשים לבד ב"ב אבל בשאוכל רק עם ב"ב אף אשר ברא לא יאמרו. ובמקום שאומרים ז"ב אומרים דוי הכר ובמקום שאומרים אשר ברא אומרים נודה ובשמברכין ברהמ"ז בסעודת נשואין אנו נוהגין ע"פ הכרעת הרמ"א ליקח ב' כוסות ולברך ברהמ"ז על כוס אחד ולומר ששה ברכות על כוס הב' ואח"כ לברך בפה"ג על כוס ברהמ"ז ואפילו (יט) במקום שאין אומרים רק אשר ברא לחוד לוקחין ב' כוסות:

ז בני החופה (כ) שנהחלקו לב' בתים כולם מברכים שבעה ברכות אפילו אוהם שאוכלים בבית שאינו פהוח למקום מושב החתן ואפילו אין השמש מצרפן רק שהתחילו לאכול בשעה שהתחילו בני החופה ואוכלים מסעודה שהתקינו לחופה:

ח אם החתן והכלה יוצאים ממקום חופתם לביה אחר כגון שקרוביהם קוראין אותם על סעודה כנהוג וגם בני החבורה הולכים לשם אומרים (כא) גם שם ז' ברכות וכן אם הולכין אחר החופה לעיר אחרת יאמרו גם שם ז"ב אם הוא הוך ז' ויש אומרים (כב) עוד דאם לא קבעו כלל באותו מקום שהי' החופה רק שהומ"י אחר החופה הלכו למקום אחר דמשעה שבאו לשם מתחילין שבעה ימי המשתה (ועי' בזה בא"ז ובמקומים):

מדינא

דרך תשובה

[ו] דבאלמון אמאי וכו'. ע' בא"ח ומי שבעל בתולה ומת"כ בעלה לותה טוכיח הרו"ב דדייסק באלמון אמאי אלמן ע"ש ומ"ש בי' פ"ח:

[ז] ובספק ברכות וכו'. ע' ב"ש בלוחך ומה"ט לקוי לספק הסופה על הלילה כדי שיתחתן בלילי בשעושין בסעודה ז"ב גלי פקפוק ע' בתשובת ב"מ בי' קי"ט שמסיק שם כן להלכה וע' בספר בית מאיר שתמה על מנהגינו שמיקף לאת הסופה של בתולה סולכין אחתן ושושבינין לאכול (וכידוע המנהג גם עכשיו וע' בתשובת ב"מ בל"כ) ולין מברכין שם לא שהש"ב ולא אאת בבא לאף שם לין שם מנין נכיכים לומר מ"ש ושהש"ב כמ"ש בפניס ולא יש שם מנין יתמנו גם ז"ב ולמ"כ בעיקר בסעודה יתמנו ג"כ מבוס פ"ק ע"ש:

(י) בא"ש בסוגות שם מברכין בסעודה בל בעבה ובלמנה יום לאחר: (יא) עיי' בבא"ש ותב"ש ובמ"מ וב"ש בלן בק"ה: (יב) בחתובות בלן עי' בשלה"ע ופסוע עיי' בלו"ח בוף קיומן קפ"ח: (יג) ב"ש בי' ק"ב ק"ק י"ז: (יד) בן בפק העור והמחב' קעני' ז' בדעם בפ"י ועי' ב"ם בקו"ח הב"י בב"ה ועיי' ב"ם בקו"ח מ"ש הכש"ל: (טו) בש"ק שם פ"ב מברכין בבכם בפניס בל ז' לאר בב יהוה והוא שבלו פ"ח: (טז) בחתובות עיי' בחמ"ן וב"ש: (יז) פוסק ד' הב"ל ד"ה יהוה שבלו וכו' ובבא"ש שם: (יח) בהג"ה פ"ז ז' מהל"ן: (יט) ב"ח ובדבדי הי"ל שבהג"ה פ"ו ע': (כ) בעור בשם ר' יחיאל: (כא) שם מהבל"ש: (בב) ע"ז פ"ק י"ז י"ח ע"ש שהלכיך הבאה ועי' ב"ש פ"ק י"ד ובשלה"ע ועי' בדמ"ש:

ב בשעת הדחק (מ) שא"א לכתוב כתובה אם יש עידי קנין שקנו מידו על הכתובה יכול לסמוך על- זה. אך תיכף כשיהי' לו שום פנאי יכתוב כתובה ואם גם קנין א"א לעשות כגון שהזכרו בשבה או אף בחול ונזכרו בלילה שלא כתבו כתובה עדיין וא"א לשלוח אחר עדים (ע) יכין לה מטלטלין נגד כתובתה ויקבל עליו אחריות באם יאבדו או שיזלו ההפסד שלו ואז מוהר לבא עליה עד שיכתוב כתובה ותיכף ומיד שיגיע העת שיוכל לכתוב כתובה יכתבנה בלא איחור ו"א (י) רא"ע כלל קבלה אחריות. ואף היכא דיש לו עידי קנין דנ"ל דסמכינן ע"ן בעת הדחק מ"מ (יא) אם יש להחזן מעות או מטלטלין אזי טוב שיתפיס לה [א] עד שעה הכתובה (וע' דמ"ס):

ג לכתחילה אין לעדים להחזם על הכתובה אא"כ ראו שקבל ההחן קנין לפניהם ויש (יב) נהגין להקל בזה ואין למחות בידם כדי שלא להוציא לעז על הכתובות הראשונות. ולכתחילה יש לחתום על הכתובה ביום שנכתב ובדיעבד [ב] אם נכתבה ביום ונחתמה בלילה שלאחריו כשר וכ"ש אם כבר קבלו קנין מהחתן ביום דאין שום חשש:

ד אם (יל) נאבדה כתובתה [ג] צריך לכתוב לה כתובה והו"כ כמו שהיתה לה מקודם (וע' בעוד ולעזם ס"ם הנוסף על כתובה למיכסף) לכן אם האשה מחלה הכתובה לבעלה אף שלענין ההו"כ מהני מחילה אבל עכ"פ צריך לכתוב לה כתובה דאורייתא שאסור לאדם לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה וכנ"ל. ואף בזמה"ז (מו) דיש תקנת רגמ"ה שלא לגרש בע"כ וא"ל דליכא החשש שהרא קלה בעיניו לגרשה מ"מ אין שום קולא לענין כתיבת הכתובה:

ה ומטעם זה צוחזו (פז) קמאי על המנהג שיש באיזה מקומות שהחונים מעכבים אצלם הכתובה עבור ההשלומין שלהם ופעמים שמניחים אצלם כמה שנים ומשהין עם נשותיהם בלא כתובה. ועהה בעו"ה נתפשט מנהג יהר גרוע שתחת החופה נותנין הכתוב' להכלה ובבואה לביתה מצד בלבל וטרדה כ"פ שנאבדה לגמרי או שמנחה באיזה מקום ולא שמה על לבה לזכור מקום הנחתה ובפרט כשנוסעים ממקום החתונה לעיר אחרת והכתובה נשארת בבית אביה או שארי אנשי משפחתה ובקרב הימים נמצא השטר מוטל באשפה מבלי שום עין עליה וכמה מאחבנ"י שוהים עם נשותיהם כל ימיהם בלא כתובה כאשר נתחי אל לבי וראיתי בעיני כמה פעמים כששואלין את האשה היכן כתובתך ומשיבה כמדומה לי שכבר נשארה בארץ מולדתי או שהשיב בשחוק אני איני יודע אי' מקומה כמדומה שכבר נאבדה וכ"ז לקלם ולשחוק בעיני ההמון ומשחוק כזה בל ישחקו ביום האחרון ולא דבר נקל הוא ובש"ם דף נ"ז אמרו אהחי' דרמי ב"ח הות נסיבא וכו' אירכם כתובתה וכו' הלכה כר"ם בגוירתיהו וע' שם פירש"י לר"ם הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפילו גבי כהנאי ב"ד וכו' הלכך בעילתו בעילת זנות. ואיך יהי' דבר זה ללעג. וכל מי שיש לו שטר אפילו על סכום קטן ואף שאפשר שלא יבא כלל לידי גוביינא הלא יטמינהו בחורין ובסדקין ואיך לא יחוש על שטר כזה לשמרו אשר בלעדו עובר בכל עת על א"ח כנ"ל

(מ) כן הכריע הכמ"ח כהפוס' דדוקא בשעת הדחק סמכינן ס"ז לקמן סעיף ס"ו וכנ"ל מקרי לקמן סעי' ס"ו וכ"ב כמה שפיסים כאן דבדי הכמב"ס ולדבריו הקנין מהני דוקא אם הי' קודם החופה ובאלו מהכוונים לא חלקו בזה: (ע) כתובות ד' הב"ל ועטרת דב"ח לאפסקי מעלעלי כו' וכדעת הפוס' כו' ד"ה לזן ע"ש: (י) כן משמע מהכי"ף והכמב"ס עיי' ב"ש קק"ם והכנעת המחבר כאבכל בלאכוסים עיי' מ"מ: (יא) כ"כ הלאכוסים עיי' מ"מ קק"ח: (יב) כ"ז בשב"ה קעי' ל' עיי' במהרי' ובד"מ בלוק מ"ם בע"ז: (יג) עיי' עכ"ז במו"מ סי' מ"ג וש"ם כאן קק"ז: (יל) כתובות ד' כ"ז לאחתי דאמי בב מוגח לימיכם לה וכו' דהלכה כב"מ בגזילוחיו יעו"ש בשיכמ"י: (עו) ועי' בב"י וש"ם קק"ע בלוק על לוחה לוקח מהני מחילה: (עז) רמ"ח קעי' ג':

דרך תשובה

[א] עד שעת הכתובה וכו'. כן הכריעו הלאכוסים משום שהפקפק אלא לקוק על עידי קנין כ"ל בהחפקת מטלטלין ומה הכריעו להקל בשעת הדחק אבל בדבר"ז ס"ל סי' קע"ל הלריך לבאר היוחב יש להקל בעידי קנין לקולא מהחפקת מטלטלין דבקנין לפילו אחחי זמן מה לא מיכפת לן עי"ש שהלריך בזילוול דבדי הכמב"ם ומשיג על הטור מ"ש לכחחילה לריכין לכחוב חוש"י דילמא הל מיניהו אחל לעלמא ויזולא בזה יעו"ש בלוקן:

[ב] שם בכחבה ביום וכו'. כ"כ הב"ח בק"ז בכחובה הכיכבחת ביום ונחחמה בלילי כאל' בשל ותו"כ פסול' עכ"ל בקלבה ומעמה משום לקי"ל למעשה ב"ל בוחבים ביום וגומרים בלילה לכן בכחובה כשבה להיא למעשה ב"ל ובחו"כ

[ג] צריך לכחוב כו'. ע' מהרי"ק שורש קי"ו ובדבד"ז ס"ל סי' קי"ל ועב"ז:

בט"ן באב וט"ו בשבט ובאסרו חג וכבל ר"ח חוץ מר"ח ניסן ור"ח אב שהם התענית צדיקים דכל הנ"ל הם מוכרים בש"ס אבל בכל שאר ימים שאין אומרים תחנון מתענה: המנהג (לה) לעשות חופה במילואה של לבנה לסימן טוב כי אף שאין ניחוש יש סימן (עיין ביו"ד סימן קע"ט):

יג כל הנושא אשה בתולה שומח (לו) עמה ז' ימים (היינו לאכול ולשתות ולשמוח עמה) ובאלמון שנשא אלמנה ג' ימים וי"א (מ) דגם בחור שנשא בעולה צריך לשמוח ז' ימים (וכן נוטה דעת (מא) המקובים) והאשה יכולה למחול על שמחתה:

יד כל ז' ימי המשתה אסור החתן בעשייה (מב) מלאכה [יג] ואין האשה (מג) יכולה למחול בזה ואסור לצאת יחידי לשוק (ומטעם זה יש חתנים נמנעין שלא לילך לביהכ"נ כל שאין מי שילווהו בצאתו ובבואו):

טו מצוה לשמח חתן וכלה וכל (מד) הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות ואומרים (מה) כלה נאה וחסודה אף שאינה נאה דאף דכתיב מדבר שקר תרחק מ"מ כאן יש להרץ הדברים ולומר שהיא נאה במעשים וכה"ג (מו) אבל שקר מוהלט אסור לומר כגון אם יש בה מום לא יאמר שאין בה מום. ומצינו (מז) לגדולי חכמי ישראל שהיו מרקדין לפני הכלה וכ"כ גודל המצוה של הכנסת כלה שגם ת"ח (מח) מבטלין להכנסת כלה לחופה אף מי שחזרתו אומנתו ויש מחלוקת האחרונים די"א (מט) דוקא כשרואה חתן וכלה מחוייב לילך לכבדם אבל בלא"ה אף שיודע שיש חופה בעיר א"צ לבטל מלימודו וי"א דבכל ענין צריך לילך ולבטל: ומה נקרא הכנסת כלה ג"כ מחלוקת בין הפוסקים והמנהג אצלינו לקרוא הכנסת כלה מה שהולכים לכסות ראש הכלה ומה שאין נוהגין ללות הכלה כשמוליכין אותה לחופה כמו שעושין לחתן (לפלישים"י גם זהו עיקר הכנסת כלה) מפני התערובות עם הנשים שהולכות עמה ולכן החשובים ויראים נוהגין כששומעין שמוליכין הכלה לחופה הולכין לקראתה וכשמקרבין אליה חוזרים להחופה. (נא) מת וכלה שפגעו זה בזה מעבירין המת מלפני הכלה:

טז אסור (נב) להסתבל בכלה ומותר להסתכל בהכשיטה: החתן צריך ליתן אפר מקלה (נג) בראשו במקום הפילין זכר לאבילות. המנהג במדינות אלו לשבר הדת החופה כוס שמברכין עליו ברכות אירוסין (ועי' עוד בשמכוני' ובכלבו כהל' כו'):

הלכות כתובות.

נתיב כ כמה דיני כתובה בכלל. ובו יו"ד סעיפים (ויהוי בסו"ע סי' ס"ו).

א חו"ל חשו להקנה בנות ישראל לבל תהא האשה קלה בעיני הבעל להוציאה בכל עת שירצה לכן (ה) הצריכו חכמים לכל מי שיקח אשה אחת בתולה ואחת בעולה שיכתוב לה כתובה טרם (ב) כניסתו לחופה (ומיעוד הכתובה לכל לו"ח יתבאר לקמן סי"ס). ואם לא כתב לה כתובה אסור להתיחד עמה ויש (ג) מחירין ביחוד אבל לבא עליה לכ"ע (ד) אסור ואם דר עמה בלא כתובה בעילתו זנות. לכן אף להמחירין יחוד טוב להודיע לה כדי שלא תשמע אליו ואף אם ירצה ליחד לה כתובה במעות או במטלטלין אין שומעין לו (ו) אלא צריך לכתוב לה שטר כתובה ושיהיה כל נכסיו משועבדין לה והואיל והוא טובתו שקודם הכתובה אסור לדור עמה לכן עליו לשלם שכר (ז) סופר שכותב הכתובה:

בשעת

דרך תשובה

[יג] ומין המנה יכולה למחול וכו'. ע' בלבוש"ו ס"ב סי' כ"מ למעיין הנ"ע לכתיב נקי יהי' לביתו ומחל וכו' ע' בפר המיוחד לי' סבי לילך למסיבה למדינה למלחמה וע' מ"ם ע"ז בעל מכ"ח בב"ח בסעיר ביה"כ:

(לה) ביו"ד סי' קע"ו וכלן סי' ס"ד בסו"ס ומדברי הכ"ן וכלן נראה לישנו דבדבר כזה מומר לעשות לכל' טוב וע"ד שממנו מוכחין מלבים על המעיין כדי שממשוך מלכותן יעו"ש: (לו) כמוכח' ד' הכ"ל: (מ) המ"מ בשם הסמב"ם והכ"ן: (מא) עי' ס"מ סק"ד ובבלה"ג ועי' בבלה"ט סק"ה: (מב) בפרקי כ"ח בהסן דומה למלך והמלך לימו עומה מלכו' ולימו יולם ימידי בשוק וע' ס"מ וב"ח סק"ה: (מג) הסנ"ח ועי' בכל"ל: (מד) בכפות ד' ז': (מה) כמוכות י"ז ע"ל בבים הילל: (מו) עיי' ס"מ וב"ש סי' ס"ה ועיי' ד' הכ"ל תוס' ד"ה כלה: (מז) שם בש"ס למחו עליו על כ' יהודל בר לילעולי שהי' טועל בד של הדם ומקלד לפני כלה וכו' ועיי' בעוב ממדכם שהבלבים לל לחכלו כפות של לילבל משום שהי' מקלד בהן לפני הכלה: (מח) בבייחמ שם: (מט) עי' ת"מ וב"ש: (נ) בכ"י עי' ב"ש סי' הכ"ל סק"ג: (נא) בבייחמ שם: (נב) מקקנת הש"ך בד' הכ"ל: (נג) ג"ב ד' ס' למר בר יפתח זה לפר מקלה שבלפ ממנים וכו':

(ה) דעת הבמב"ם ועו"פ דלף כתובה בתולה היל דבבן ויש פוסקין דבתובה בתולה היל מה"מ ויתבאר בזה לקמן: (ב) במב"ם פ"ו מהל' לישות הל' ז' שם ועי' במ"מ: (ג) הכ"ן בפ"ב דבתובות: (ד) בתובות ד' ז' ס"ל והה לל בתיבל בתובה: (ה) בתובות ד' ל"ד פלוגתל דב"מ ומבמים ושם ב"ד כ"ז הלבה בב"מ בגזילופין: (ו) מבבה בתובות ד' ס' ע"ב לל יתמר לה וכו' ללל בל נבסיו וכו': (ז) מבבה ב"ב ד' קס"ז ע"ב:

[ד] מעות מזומנים או סחורות הבעל (כח) מוסיף לה ע"ז בתו"כ שליש מלבר היינו אם הביאו אלף ר"כ יכתוב לה ט"ו מאות הואיל ויכול להרויח בהם ואחריותו עליו וזה נקרא נכסי צאן ברזל ובגדים שלה שאין שמין לה נקראין נכסי מלוג בב"מ ודין כאו"א יתבאר לקמן אי"ה (ע' בעומ"ע סי' ע"ז ופ"ה וסמ"ג ובמיבוחי סס):

ו בכתובת בתולה כותבין בתולתא דא ולאלמנה כותבין ארמלתא דא ובגרושה כותבין מתרכתא דא כדי לפרסם שהיא גרושה ופסולה לכהונה. לכן אף אם היתה גרושה ונתארמלה אח"כ כותבין (כט) מהרכא דא. ובמחזיר גרושתו יש (ל) מצריכין לכתוב מהרכתא דהדרי לגבאי. ובחלוצה (לא) כותבין חלוצתא דא בעולה (לב) כותבין [ד] בעולתא דא. המנהג אצלינו שאין חותמין על הכתובה כ"א ב' עדים כשרים לכן לא יחתום מי שאינו יודע לקרות. וע"ה שבא לגרש ואמר שלא הבין כלל מה שהיה כתוב בתנאים או בכתובה אינו נאמן דוקאי העדים לא תחתמו עד שלא פרשו לו כל הענין שכתוב בה:

נתיב כא

דין מה נהחייב האיש לאשתו מעשת דחיפה והאשה לבעלה. ובו ג"ח סעיפים (וסוף בעומ"ע מצי' ס"ע עד סי' ע"ל).

א כשנושא אדם אשה מהחייב לה תיקף משעה שנשאה בעשרה (א) דברים ווכה בד' דברים. ואלו הן העשרה דברים שהוא נחחייב לה א) מזונה ב) כסוהה ג) עונתה ד) כתובתה ה) רפואתה ו) קבורתה ז) פדיונה ח) שהתי' ניוונית מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו ט) בניה הזכרים יורשין כתובתה יותר על חלקם מחלק ירושה י) שבנותיה ההיינה נזונות אחר מותו עד דיתנסבון לגוברי. ווכה בד' דברים במעשה ידיה ומציאתה ופירותיה וירושתה. מעשה ידיה עבור מזונותיה וכן מציאתה משום איבה פירותי' עבור פדיונה ירושתה עבור קבורתה וי"א שירושתה מה"ת עיין סימן צ' ונבאר פרטי כאו"א (חוץ מכתובת בנין דיכרין שאינו נוהג עכשיו):

ב מזונות כיצד אוכלת ושוהה עמו [א] ממה שהוא אוכל ושוהה. ולפעמים שצריך להוסיף לה כגון אם כל בני (ג) משפחתה מתנהגים בגדולות צריך ליתן לה כמנהגה דקיי"ל היא עולה עמו ואינה יורדת עמו. לכן מחוייב ליתן לה לפי כבודה אם יש (ג) ביכולתו אבל אם גם בני משפחתה יש שאינם מתנהגים כ"כ בגדולות כ"א לפי ממונם ובעלה ג"כ מתנהג על אופן זה לפי ערך ממונו אף שאביה עשיר גדול ומתנהג באופן (ד) הגבוה א"צ ליתן לה כשאוכלת (ה) עמו:

(כח) כ"ת הוס פ"ג ממכה כמוהום ס"ו ממקה להכניס לו כו' ובמגנה ג' סם כתב"ג לומר הכל כמנהג המדינה וכן הלכה ועכשיו המנהג כה"ע וכן כתב הב"ח והחמוכים וע' ב"ש ס"ק כ"ג: (כט) כ"ז בחמוכים סם קעיף הל"ב: (ל) בחמוכים בסם הי"ם: (לא) הלכוה סם והכל מעשם לחמר: (לב) לשמל נבעולה לשבול כו' לבוש וחמוכים:

(א) כל לכו כתבלכו בס"ם בב"ל ומקוסם ים' לי"ה כל לו"ל על מקומו ים מהן שמייב מן המוכה עיי' ב"ש בי' ס"ע סק"ל: (ב) כ"ז עמ"ש המוס' והכל"ם כמוכות ד' ע' ע"ב יעו"ש בד"ה והלילכל: (ג) כמ"ש הב"ש ס"ק ב' בבי' ע' ופשוט: (ד) דאזה לא מקרי יכילה כיון שגם בני משפחתו לוכים ומבהגי' לשל לפי מוכם וכמ"ש בחוס' ד"ה הל"ל וכ"כ החמכוים: (ה) לשל כשחולכלם לבדה לריך ליתן לה כמו שהיל משהגם בבים לבי' כ"כ השוסקים וחוכף המעמעי זה משום שכשבו החמכוים לחלליכו לא שייך זה דקיי"ל כלעה הכני דקל"ב שלימו יכול להחיליה לבדה בע"כ עי' ס"מ ס"ק ב' ודו"ק לשל ס"ה מל"ל דבשלמל כשהול בבימו ומחליה לחכול לבדה חשבר ללל שייך זה עיי' בב"ש בס"ק לשל הבעל דכו' חמיד לבקוע למקום שבר לו בשלר חוק

שהיל מוכשחם לחכול לבדה ול"ל דלמל לריך ליתן לה כמנהגה וי"ל קלם:

דרך תשובה

[ד] מעות מזומנים וכו'. ע' בע"ז לעניו לשל שבשל שבם ושבה לה חו"כ עם הוספ' שלים בכהוב ושל"כ בפשלה שמובע ושבו מובע לשבת בשיחו ענין יגבו בכתובה עם החוב' וע' ע"ז בשהכי"ט ס"ם סי' ע"ב וע' עוד מע"ז בלדב"ז שלק בל"ל סי' קט"ו ובשלק ל' סי' תק"ם ועיין בתשו' לם"י מהגאון מוהל"י שבשובע"ם סי' כ"ח בענין לשבה שבבויחה לבעלה שבבה בלוכיל ומהה לו בקבל"ם ובה"ך שיהל שייך לו הסוב שים לה על שמעון ועפ"ז עשה לה חו"כ בלה ושל"ו שבלשה שמעון שים לו פעוכים משבשה ולשה לחזור משהו"כ ובילל שב כמה פלטים ממה שיכול לחזול ושוב כמה פלטים בזה:

[ה] בעולתא לל וכו'. ע' בוב ע"ת סי' ל"ג בתי שפיהה בחולה לל"ל ולשל"ל לשבה ל"ל לשיל לריך ליתן לה בשבה ע"ם בעולה לשם סוף בחולן שבעול מן הקבס ע"פ ל"ת בחוב' ומה בבעולה יעו"ש:

[א] ממה שהוא לוכל ושוה וכו'. וכתב משבש"ל בחשוב' סי' ע"ה בחל' שילל. ומלכלים עוכים כלבך בבשים לז ולשבול לה משבתת לבשותו היתים בה מלשים וכלליתל לעניו תעית ולע"ג לשם"ם ב"ק לף כ"ט ע"ל גבי בה לשמר שם בל לשמר בבי ומזוני ע"ם בפיבש"י ולו"ק ע"ע לבל זה משהבה לפי הזמן וסמקום ועבשיו לשו כולים שבלוכות מלוים ולין חוזרות לבליתם לבן בולבי לריך ליתן לה בשבה שביוכים שבחותו מקום ועול' עמו וכו' וע' לקמן בעיף י"ג לבחמכוים בתבו בשמו לשם היתים לריך לתת לה בן ולבלביו שם לין לשו מזה בל בים לבמול

כנ"ל וכל העובר על דברי חכמים כו' ע' בגיטין נ"ו מעשה בארום כו' ואם נאבד' לפעמים הלא דבר קל הוא לכתוב תום"י שטר כתובה אחרת וכנ"ל בדי להנצל מעון גדול כזה וכל מי שנגע בו יראה ה' בלבבו יראה לשום לבו לזה שתומ"י אחר החופה יתנו הכתובה למקום המשתמר ואם לא עשו כן אזי עכ"פ תיכף בהודע לו יראה להקן המעות לבל יהי' ח"ו בעילתו בעילת זנות אלא ידור עם אשתו כדת וכו' ויהי' זרעו לברכה:

ד ושיעור הכתובה שצריך לכתוב לה ע"פ הקנת הו"ל לבתולה מאתיים זוז ולאלמנה מנה וי"א דכתובה בתולה היא מן ההורה ודעת רו"פ דהיא מדרבנן כמשכ"ל והפוחת משיעור זה בעילתו בעילה זונות:

ה ובשיעור זה יש דיעות הרבה ופלוגתא דרבוותא כמה הוא שיעורו לפי מטבעות שלנו דיש מחשבין אותם בשיעור מעות מדינה משום דכתובה דרבנן ועפ"ז עולה שיעורו כסף צרוף משקל ב' אלפים וח' שעורים והוא בערך (ים) ששה לוט וחצי כסף צרוף (קי) סמכתו סממקל לוט שלנו יעלה יותר ע' ניו"ד סי' ס"ט סט"ז סק"ל וכמן בפ"ת כ"ג וכ"ל) ולהסוברים שכתובה בתולה היא מה"ת שיעורו בכסף צורי שהוא שמונה פעמים כשיעור הנ"ל ולפי מנהגינו אין נ"מ בזה מאחר שכבר נהגו לכתוב בכתובת בתולה דחזי ליכי מראוריתא דאף לרו"פ דהכתובה היא מדרבנן (כ) הכונה בזה שצריך ליהן לה בכסף מדאוריתא (וזכו לכ"ע וכן הסכימו סלמקוניס) ולפי חשבון הנ"ל היא עולה נ"ב לוט כסף צרוף ולפי הנ"ל שהמשקל שלנו נתקטן יעלה המעות הרבה יותר מזה השיעור (ע' בת"ז ס"ק סכ"ל) וא"י מהיכן נחפשט המנהג במדינתינו מה שאומרים ההמונים שבתובת בתולה הוא חמשים רו"ס והאלמנה הוא כ"ה רו"ס דאף באלמנה דכתובין דחזי ליכי מדרבנן מ"מ המנהג שהיא גובה (כא) מחצה מכתובת בתולה מ"מ באלמנה עכ"פ אפשר דיש להקל הכא שהמנהג כן אכל בבתולה דכותבין מפורש מדאוריתא וכנ"ל ואף שכתב הרמ"א במקום שיש מנהג וכו' אין להקל בנ"ד ע' בת"מ וב"ש שם ודו"ק. גם כי זה דוקא במנהג ברור ויש לו יסוד אך נ"ל ברור דטעות ההמון נהפשט מחמת שבדורות שלפנינו הי' שוה רו"כ ורובל אפי"ג כידוע והי' קורין רובל סתם והי' המנהג או לגבות חמשים רובל בכסף דוה יש למצוא מאיזה יסוד ואח"כ שנתהוו שינוי במטבעות והרו"כ עלה כמעט ד' פעמים על רוס"ג טעו והשבו הכתובה על סי"ג ודו"ק. וכ"ז לעיקר כתובתה ועתה לפי המנהג שמתחייב לה ב' מאות זקוקין כסף אף אם נאמר שסך הכתובה נכלל ג"כ בזה עולה בערך יותר הרבה משיעור הנ"ל. ובמדינות ליטא המנהג לגבות עפ"ז (כב) ת"ק זהובים פולש. ויש מקומות שנוהגין ר' מאות והו' פולש. וכ"ז לפי הסוברים שגם סך הכתובה נכלל בהזקוקין אבל יש סוברין דהכתובה היא לבד (כג) הזקוקין וע"כ לדינא מאחר שאלמנה אינה גובה כ"א ע"פ ש"ח וע"פ רוב מהפשרין על הכתובה וכן הנכון אבל אם רוצה לישבע וצריך לגבות כדת היכא שיש מנהג קבוע אין לזוז מן המנהג והיכא שאין מנהג קבוע צריך להחישב הרבה ברבר (וע' בת"ז סי' הל"ל ובדמ"ס) ודו"ק:

ו וכל הנ"ל הוא ע"פ תקנת חו"ל שלא יפחות מזה השיעור אבל אם רוצה להוסיף אפי' מאה מנה יכול להוסיף ולא עוד אם (כד) משפחה אחת שנהגו להוסיף בכתובתם כל הנושא אשה מאותה משפחה ולא כותב לה כתובה מגבין לה בתנאי ב"ד לפי מה שנהגו אותה משפחה. ובכל אלו דברים הולכין אחר המנהג שבכל מקום ומקום שנהגו לכתוב ולהוסיף על תקנת חו"ל כל הנושא אשה סתם באותו (כה) מקום כותב לה כפי המנהג רק שעל מה שנהגו להוסיף אם התנה עמה בפירוש לפחות לה מהמנהג יכול להתנות עמה ובלבר שלא יפחות לה בשו"א מתקנת חו"ל. והא דמהני תנאי דוקא אם התנו כן בשעת (כו) שידוכין אבל אם כתבו התנאים בסתם צריך לכתוב לה כפי מנהג המדינה וכן הרשות בידה להתנות שיוסיפו לה וכנ"ל רק שאם באתה לחבוע יותר ממנהג המדינה צריכה להביא ראיה גמורה לדבריה היינו שטר מקויים ואף שתבי לפנינו התנאים (כז) שהי' ביניהם שנתחייב לה להוסיף לא מהני:

ז המנהג עכשיו בכל מדינתינו שכל מה שהאשה מכנסת לבעלה לנדוני' הן

מעות

(י) כנה"ג בפס גדולים עי' בצפ"ע: (יא) במפתח כ"ד פ"ג ומפלאה זה כמה פעמים דהלכה כב"מ בגזילותיו וכב"ל: (יב) לף לדעה זו יש מהמתין על לופן מיכים ויש כמה דיעות בצ"ע ועי' בצ"י ובד"מ מ"מ הלבתי לחמ בכללים הלחקוניס. ולפי מ"ש לדפדין הנ"ל עולה ערך ה' לוט וכיוצ עולה כלן ערך בפס ומפי עי' מ"מ פ"ק כ"נ ומס מסבוטו בכסף לוכי עולה ממשים ומחים לוט ומ"ש הה"מ בפ"ק כ"ל שהוא ממשי לוט לזיטו מדוקדק לפף לס נחבוש בס ה' לוט וקוויבע בפ"ע עולה יותר מהמשים לך דעמס דכ"ז המחבון לפי משקל דומי לחבל של פולין נהמעע הכנה ולמעט דנס שלנו עיי' בצ"ז בי"ד סי' ע"ה: (כ) כן דעם הכמ"ם וכ"כ הלחקוניס דמה שכתבו דחזי לכי מדלוריי' הפי' הוא שתקנת חז"ל לבעל בלמת בכסף זהי דלוריימת לבל בלמת לכו"ם הכתובה מדבנן ועכ"פ לכ"ע בכתובה בתולה לניך לבעל בתובע דלוריימת: (כא) בלמת פ"ת דיקן בלמנ"ל לבעל לכ"ע כ"ם בתובע דבבן ועפ"ז בבעל בכתובה בלמנה עולה הלק ע"ז מכתובה בתולה עי' ב"ם פ"ק י"ד וע"ו ובדבר זה הולכין לחמ המנהג. לף מ"מ בזה היכל דלא נהגו י"ל עיי' בד"מ לוח ו' במ"ם בפס מהכי"ו ודו"ק לבל בכתובה בתולה פ"ל לכ"ע ומ"ש בפכי': (כב) כ"כ הלחקוניס והוא ע"ה רו"כ: (כג) עי' פ"מ בקבל"ת: (כד) בכוונת ד' י"ב ב"ב לחמ ל"י לחמ שמואל לף ב"ד של בהגים כו' לפי' מפפחות וכו': (כה) במפ"ס בפ"ב מה' הל"ל ופפוט: (כו) כ"ז בהג"ה בעי' י"ל מממכי"ל: (כז) בהג"ה פס מפפקי מהלת"י דקי"ל קנין לחן לף מהני ועי' פ"מ פ"ק מ"ב:

כלום אך אם אוהו שפרנסה הני' (כ) חייב לבעלה [ג] יכול לנכות לו דמי המזונות וכן אם לקח מנכסי בעלה ונתן לה על מזונות אע"פ שלא הודיע לו תחילה מה שעשוי עשוי (ועי' טוש"ע בסעי' ס' ומדין הני שהלך למדינ"י ובאתה שמה לפני ג"ד לתבוע מזונות):

ז כבר נתבאר דאין חילוק בין אביה לאחר לע"ז ולפ"ז דכל שפרנס מד"ע אבד המעות ולא עוד אלא אפילו עמד אביה ופרנס את בתו עם חתנו ולא אמר להם דבר [ד] אע"ג דחייב לשלם עבור מזונותיו מ"מ (כא) פטור מלשלם עבור מזונות אשתו:

ח ואם לא לוהה משום אדם רק שמברה נכסי למזונות ופרנסה עצמה אין לה עליו שום תביעה (כב) דמסתמא מחלה לבעלה. אך כיון שידוע שמה שהיקנו לו מעשה ידיה הוא עבור מזונותיה לכן כאן מעשה ידיה לעצמה. וכ"ז מסתמא אבל אם אמר לפני עדים שאין דעתה למחול ולוהרר (כג) הדין כלוהה ואכלה:

ט כבר נתבאר שהקנו לו מעשה ידיה עבור המזונות ומטעם זה יכולה האשה לומר איני ניזונת ואיני עושה מלאכה להרויח. בה כמו מלאכת (כד) הצמר וכה"ג אבל (כה) האיש אינו יכול לומר לאשתו קח לך מעשה ידיך במזונותיך אבל יכול לומר קח לך מעשה ידיך ומה שלא תספיק לך אשלים לך:

י ולכן הבעל שאמר לאשתו בשעה שהלך לדרך צא מעשה (כו) ידיך במזונותיך אם שתקה מסתמא קבלה את דבריו ואין לה מזונות אבל אם אמרה שאין רצונה בזה אין שומעין לו וכמו שנתבאר:

יא אף האשה שיש יכולת בידה להסתלק מלעשות מלאכה דוקא באופן הנ"ל שהאמר איני ניזונת ואיני עושה ועכ"ז צריכה לעשות לו דברים של חיבה כמו מזיגת הכוס (כז) והצעת המטה והרחצת פניו וכו' וי"א עוד שמחוייבת לעשות כל מלאכת (כח) הבית כמו לאפות ולבשל ואינה יכולה להסתלק כ"א ממלאכת הרוחה וכנ"ל. אבל אם היא ניזונת ואינה רוצה לעשות המלאכות שהיא מחוייבת (ע' בתשב"ז סימן ז' ובמו"ע סי' פ' מה שיש מקילים לעצמות ועוד כמה דברים מעניינים אלו) אם לא ירצה הבעל למנוע ממנה מזונות (כט) יכולין לכפותה שתעשה מלאכה בשאר כפיות היינו שמשתמין אותה או שימברו כחובתה ולשכור מי שיעשה מלאכה עבורה וביוצא בזה וי"א שכופין אותה אפילו (ל) בשוטים עד שתקבל עלי' כד"ת:

יב אין הבעל חייב במזונות אשתו אלא כשהיא יושבת אצלו אבל לא שתלך אל מקום אחר או לבית אביה ולבקש ממנו שיזון אותה שם. וא"צ ליתן אפילו לפי ברכת הבית דאף שי"א שיכול להשרות אותה ע"י שליש וכנ"ל כ"ז אם הוא רוצה בזה אבל אם אינו רוצה יכול לעכב עליה כי היא משועבדת לו לעמוד תמיד לפניו לאכול עמו

מזונ וכו' הכתוב בידה לבל כל שלא מלאה מצוכם כן לא הכתוב בידי הבעל לו שיתנה ממנה מזונות לו שאם לא יכלה למנוע ממנה המזונות יכפה בשאר מיני כפיות ועי' סימן בצ"י ובשלחנות סימן הנ"ל: (ג) הוא דעת הממב"ם בצ' כ"ש מהנ' הנ"ל והגמצ"ל שם השיגו עי' בפוב סי' פ' הנ"ל:

דרך תשובה

כתובות דף ק"ז ע"ב ד"ה מכן ועי' ב"מ סי' ו' פ"ק כ"ו וכבר שלכיכו בזה הפוסקים בתו"מ סי' קכ"ח יעו"ש וכ"ז לא שייך כאן דכאמת ולפי זה יתן לה מזונות תמורת ולפי כאן בפוסה לענ"ד לזה מתכתה כלכים פ"ל בתשובה לענין מוכל הכלה וזן את אשתו ואת בניו מבל לא יזון את בתאתו וכו' וע"ש בשיבמו' ושלחן ערוך ופוסקים ועי' בבית יוסף לף בפוכע מובו ע"ש לכ"ז ובפכע דיש פוסקין הטחיבין דאף ל"ש הכי הכו דלא לוסיף ועי' עוד בתו"ת סי' לם ד"ה ל' בשב"ם ול"ל שם לא בתוכן שתו"ת ד"ה ומה שכתב כי הוא פשוט ומבואר בשלחן ערוך אה"ע סי' ע"ג סעי' ב' ובפרישה שם ס"ק ב' ובבית שמואל שם ס"ק ג' ובחלקת מחוקק שם ס"ק ב' ובבית שמואל שם ס"ק ב' ובפתחי תשובה שם ס"ק ב' ובשו"ת חתם סופר אה"ע סי' ק"ל ובשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ל"ב ובשו"ת מהר"ם מלובלין סי' ל"ג ובשו"ת מהרי"ל סי' קל"ב ובשו"ת מהר"י בי רב סי' ל"ב ובשו"ת מהר"י מינץ סי' ל"ב ובשו"ת מהר"י בי רב סי' ל"ב ובשו"ת מהר"י מינץ סי' ל"ב ובשו"ת מהר"י בי רב סי' ל"ב ובשו"ת מהר"י מינץ סי' ל"ב

[ג] יכול לנכות וכו'. ובתבו הפתחי תשובה בשם מרכשב"ם בשלחן ערוך אה"ע סי' קכ"ג לחיני גופה חלק בשבועה וכשבועה תופע לכך שחיני לחוי כלל להחנין מיוחיל כ"כ תפי' בשבועה חיני כחנן ועי' בתו"ת סי' י"ג ו"ל:

[ד] חע"ג לחמוי"ב וכו'. ע' בפניס ובתו"ת ס"ס סי"ם מפקפק בזה ועי' בתשו' תס"ל סי' ט"ז מקור דין זה ובתו"ת והפתחי תשובה תמוה את לכריסה ובתשובה כל"ל קיים שהיא תמיד ולכך המקום לפעמים להמזיק הזוג שהה לו שהיה

(כ) בתו"ת והפתחי תשובה מהבתו"כ: (כא) בתו"ת ס"ח מהס"ד סי' ש"ז ועי' בתו"ת בשם הקפקק בזה ע"ש בסמ"ק ל"ו ועי' בתו' בתו"ת מקוף סי' בתו"ת ובשלחן ע"ש שם: (כב) בתו"ת מהכ"ן בכתובות: (כג) ב"ש שם: (כד) סי' לשבל תו"ת בוהכת ולוהבה וכל לכרי הבית כ"כ הע"ת והכ"ן ויש חולקין עי' ת"ש קעיף י"ל: (כה) כ"ז בכתובות כ"ח ע"ב לתר כך הוגל לתר כך יכולה לשה וכו' קשבר כי תקיבו בשבן תחוי עיקר ותעשה ודין תשום לידה וכו' וכיון שעיקר התקבה הי' לעובתה לכן הוה היכו יכול לומר כך בלי לוהבה. לשבל לומר לה קח לך תעשי ידיך ותה שלא תספיק וכו' לף בלי לוהבה וי"ל דשם לין יכול לומר לה בלי לוהבה עי' קיעף ק"ע ות"ת שם וב"ש ק"ק ד' ותה שלכתוב לקמן קעי' ע"ו ובשם ש: (כו) בכתובות ק"ז ע"ל לתר כך תשה וכו' ע"ש בילקו"ש: (כז) זהו לכ"ע לף לשון התוס' והכל"ש דשכופה ממלאכת הבית ע"ת מיירת בתלוה: (כח) זהו דעת הכשב"ל והכ"ן [בת"ש בקעי' ע'] דת"ל דלילה מתלקת כ"ל ממלאכת הבוותה ולכן כתבתי לעיל ממלאכת הלתר דבזה יכולה להתלקת ממנו לגמרי לכ"ע ועיי' בב"י סי' פ' ודעת התחבוים נוטה לילולה שתשה לותר קיש כי כהתוס' והכל"ש עיין בתחבוים קיעף הנ"ל: (כט) פי' דלש לתרה מיני

ג י"א (ו) דהבעל יכול ליתן מזונות שהאכל לבדה ובלבד שיאכל עמה מע"ש לע"ש וי"א (ז) דאינו יכול לעשות כן כ"א מרצונה וכן הכרעת אחרונים:

ד ואם היא אוכלת לבדה (ח) כגון שנתרצית וכנ"ל או בשאר אופן שהיא צריכה לאכול לבדה (וכמה מיתמלי לקמן) כמה מזונות פוסקין לה בעני שבישראל נותן לה כל יום על ב' (ט) סעודות לחם ופרפרת לאכול בה פת ומעט שמן להדלקה ולאכילה. ובמקום שרגילין הנשים לשתות יין צריך ליתן לה מעט יין ובמינקת (י) בכ"מ נותנין לה יין (וע"ל דלדידן שרוב העולם אין נוהגין כלל בזה אף במניקה א"צ לפסוק לה) ובשבת נותן לה על ג' סעודות לחם ובשר ורגים כמנהג כל ישראל לאכול בשבת. ולבד כ"ז נותן לה מעה (יא) כסף לשאר צרכיה כמו כיבוס ומרחץ וכה"ג ובעשיר פוסקים לפי כבודו:

ה מי שאין לו מזונות כ"א על יום אחד חייב (יב) ליתן לה על מזונות או עכ"פ לאכול עמה ביחד שחוב זה אינו דומה לשאר חובות דמניחין לו מזון ל' יום וכו'. וכל כך גדול החיוב של מזונות אשתו עד שיש מי (יג) שאומר שחייב אדם לשכור עצמו בפועל לזון אשתו דילפינן מלשון בתובה ואנא אפלח כו' ומטעם זה י"א (יד) עוד דחייב להשכיר לוזנה לפי כבודה מדכתיב ואנא אפלח ואוקיר כו' ומי שהוא עני כ"כ שאינו יכול לזון לאשתו אפי' לחם י"א (טו) שכופין אותו להוציא ואם אינו יכול ליתן לה כתובה תשאר עליו חוב ויש (טז) חולקין אבל אם יכול ליתן לה לחם לבד אין כופין אותו להוציא בשביל ליפתן ושא"ד:

ו אם הולך בעלה למדינה הים ולותה האשה בעדים (יז) מאחר לצורך מזונות הבעל צריך לשלם ואם האשה בבאן המלוה חובע לאשה והאשה חובעת לבעלה ואם אין האשה בבאן המלוה מוציא מיד הבעל מדר"ג וכ"ז אם היא לוהה אבל אם עמד אחד (יח) מדעת עצמו ופרנס אשתו [ב] ה"ז אבד מעותיו לא שנא באחר (יט) או אביה שפרנסה אינו גובה כלום

(ו) כן דעת הכמב"ם בפ' י"ב מהל' אישות והוא ע"פ מי' הפסוק דמתניתין דכתובות פ"ד: (ז) הכמ"ם והכמב"ד ועו"פ ע"פ ירושלמי וכן הככיע הכמ"ח: (ח) כמ"ש העור יעו"ש וכ"כ ב"ש פ"ק פ' מאכל כשמוכלת עמו תפסה לף לוכל פת תרומה לימו מוסיף לה ויש מחלקין עיי' פ"מ: (ט) כ"ז ממנה כתובות פ"ד ע"ב ומקוניות פ"ש דשם: (י) עוד ולמחוזים והוא מימלא דכיב"ל שם פ"ה ע"ב ממ' ריב"ל מוסיפין לה וכו' ונלע"ד דזה"ז דכיון דאין העם נוהגין כלל בזה לף במניקה פ"ל לפסוק לה וכן משמע מלשון שם פ"ק מוסיפי' וכו' דוק: (יא) כ"ז ממנה הכ"ל: (יב) עוד שם הכמ"ה: (יג) עוד שם הר' אלי' הובא בהג"ה פ"ב ועיי' בעוד דכל"ם ועו"פ מולקין ופ"ל דכפי' ממ"ש בכתובה ולנלע לפלא מיינו לכך כנוד בניהו בחכום ולזכוע וכה"ב יעו"ש ודעת המחכוניס כוונה לכנד' הכלחוני: (יד) המחכוני' בשני' הכ"ל: (טו) הוא דעת הכמב"ם: (טז) הוא דעת הכמב"ם ועיי' בב"מ נג: (יז) הכמ"ם ועוד דשם נומה שלא בעדים יכול לומר שלימו מלומה שלוחה ממנו ועיי' במ"מ פ"ק כ"ד וב"ש פ"ק כ"ד לענין שם מחלה לבעלה אי מהני מחילתה: (יח) כתובות דף ק"ז ע"ב בממנה הבן לומר לבד מעותיו ובד' ק"ע שם שני דבני לומר הבן והלכה כמוחו: (יט) דבירושלמי יש מי שלומר דלאבי מייב לשלם והלכה דשלן מילוק:

דרך תשובה

זה משם ועו' בפי' פ' שני' י"פ ובשתרוסים שם וע' בשבו"י מ"ב בי' פ"ע דלעתו דה"ה למי שמתחייב לזון כלתו וכל כיולא בזה ומוכח על תמו' הב"מ בי' מ"ר דלעתו לשלם בכיולא בזה בין משתו לאחר שמתחייב לזונו והוא משום לוחש בזה ע"ש ובשוכח הוא נגד הרע"ש בי' פ'

סעיף ג' ע"ש ועיין מ"ש בשל' מתנה בזה בשוכח:

[ב] הכי זה לבד מעותיו כו'. ע' בתשו' בי"ע בי' קכ"ה לענין לאחר שהלך למקומות ובא לאחר ומתן מזונות לפני בהמתו ואח"כ בדולו תבע ממנו מזונות בהמתו וכתב תע"ג ללכאורה למי לנבות מתוך עמד לאחר מלעת עלמו ופרנס וכו' אך יש לומר בשלמן כמ"ש התום' בב"ק ל"ל ע"ש תום' הכא בשלי עבקינן וכו' וא"ת למאי לנעריך לשפיך מיבשל וכו' וי"ל דכיפל לנעריך וכו' דקל"ל כיון לאחר כ"ע הומלנו הטור הוי לי' זה שפיתנו מניח מעותיו על קרן לפי כמו בתי שהלך למדי"ה וכו' קמ"ל ת"כ ומשמע מפורש למייב בכה"ג ואיכא לומר דומה למי שזן את אחתו אך לפי תיכף הבתי שם בתום' לא מוכח מידי אך ע"מ אף לפי תיכף הבתי אין לפרושו כ"ש בשהיתה הבהמה בשליכו וזכה בשלן אבל שם היתה בהמה אי אזן לוחה בולאי מייב לשלם זה לומר לשלי לאחרינן כאן לשם הי מייב לשלם לפי שהיתה בהמה אי אזן לוחה בולאי מייב לשלם זה לומר לשלי לאחרינן כאן לשם הי מייב לשלם לפי שהיתה בהמה אי אזן לוחה בולאי מייב לשלם זה לומר לשלי לאחרינן כאן לשם הי מייב

יז ולאו דוקא באשתו הדין כן אלא כל מי שנתחייב לזון (ו) מתנאי כ"ד בין בחיים בין במותו כמו מזונות הבנות צריך ליתן להם גם כסות ובלי בית ומדור (ועי' קי"ד ויתבלבל דיניס שלו בתביעתו לקמן) ושיעור המדור (ז) שצריך ליתן לה בית שיהא בו ד"א על ד"א והוהיה רחבה חוצה לו כדי להשתמש בה וביה"כ חוץ ממנו ובעשיר לפי כבודו ואם אינו יכול ליתן לה כסות גם (מ) בוה י"א דכופין אותו להוציא כמו שנת' לעיל גבי מזון:

יח כתובתה כבר נתבאר בוה קצת דינים עיין בנתיב הקודם ועוד נבאר בוה אי"ה לקמן: רפואתה כיצד חלתה לקחה (ט) חייב לרפאותה בין רפואה שיש לה קצבה [היינו שאינה חולה תמיד או אפילו היא חולה תדיר רק הרופא (י) רוצה ליקח דבר קצוב שירפא אותה תמיד] ובין רפואה שאין לה קצבה [היינו שהיא חולה תדיר ולא הושוו עם הרופא]. אך אם ראה הבעל שהחולי ארוך יכול לומר (יא) לה הרי כתובתך מונחת על השולחן והריני מגרשך ונותן לך הכתובה [אך מ"מ אינו ראוי לעשות (יב) כן ובומה"ז שיש חר"ג י"א (יג) דע"פ הדין אינו יכול לגרשה בע"כ אף שהחולי ארוך ויש חולקין בזה].

יט וכ"ז בחיים אבל אם נתאלמנה אע"פ שמן הדין יש לה מזונות וכאשר נתבאר בוה אבל אינם (יד) חייבים לרפאותה כ"א ברפואה שאין לה קצבה אבל אם יש לה מזונות אבל לא ברפואה שיש לה קצבה ואם ילדה (טו) מחוייבים ליתן לה מזונות ד' שבועות כמו שהמנהג בשאר נשים לאכול אחר לידה:

כ פדיונה כיצד אם נשבית (טז) חייב הבעל לפדותה אף י"א שדינה כשאר (יז) שבויות שאין פודין אותה יותר מכדי דמיה. ואף שתקנו לו פירות עבור פדיונה הוא אינו (יט) יכול להסתלק מפירותיה ומפדיונה כמו שנתבאר לענין מזונות. ואף אם ירצה לומר לה הרי זה גיטך וכתובתך ופדי את עצמך אין שומעין לו בפעם הראשון אלא הוא מחויב לפדותה ואפילו א"ה אשת (כ) כהן שמשנשבית אסורה היא עליו מחוייב לפדותה ולהחזירה לביתו אביה. אבל אם היא באופן (כא) שהיא אסורה אף לבעלה ישראל דהיינו שחוששין שנבעלה ברצון (עיין טור ושו"ע סי' ז') שוב אין החיוב על הבעל לפדותה:

כא וכל זה בפעם הראשון אבל אם נפדה בפעם ראשונה ונשבית בפעם שני אינו (כב) מחויב לפדותה אך היא (כג) יכולה לומר גרשני ותן לי כתובתי ואני אפדה א"ע (ויתבלבל דיני שבויי עי' שו"ע סי' ע"ב):

כב קבורתה כיצד אם מתה אשתו תקנת חז"ל שהבעל חייב לקוברה ועיקר התקנה היתה תחת הנדוניא (כד) שהיא נותנת לו. ואעפ"כ אפילו שניהם רוצים שלא יקברנה זולא ירש הנדוניא אין שומעין להם ולא עוד אפילו בנסה ערומה (כה) שלא הכניסה לו כלום לא חלקו חז"ל בהתקנה ומחוייב לקוברה ולהטפל בכל צרכי הקבורה ואם מנהג המקום להספיד (ג) מחויב לעשות לה הספד וקינים (והיכא שהמנהג בחלילין לא יפחות לה משני חלילין ומקוננת אחת ובמדינתינו לא נהגו בוה) ובכל מה שנהגו בני המקום. אם הי' עשיר מחויב לעשות הכל לפי כבודו ואם הי' כבודה (ל) גדול מכבודו מחויב לעשות הכל לפי כבודה דקי"ל היא עולה עמו ואינה יורדה עמו בין בחיי' בין לאחר מיתה ובכלל הקבורה שמחוייב (ס) לעשות האבן שנותנין על הקבר שקורין מצבה (ועי' תבואת ש"ב סי' קי"ח לשם קבלה והולידות ולפילגש כ"פ):

כג אם לא הי' הבעל בביתו בשעה שמתה בי"ד יורדין לנכסיו ומוכרין בלא הכרזה. וכן אם אחד הלוה לצורך קבורתה מוכרין בלא הכרזה כדי לשלם לו בכדי שלא תנעול דלת בפני לווין ולא עוד אלא אף שכבר נתבאר דאם עמד אחד ופרנם את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי אבל בקבורה י"א דאף עמד (ו) אחד מעצמו וקברה ב"ד מוציאין מבעלה ונותנין לו ויש (ז) חולקין בזה ולכ"ע אם (מ) קברוה מצדקה מחמת שלא ידעו שיש לבעלה בכדי לקוברה ואח"כ נודע שיש לו ממון דמוציאין ממנו אלמנה

(ה) טור ומשובש הכל"ש: (ו) כמ"ש בב' יו"ד מהל' מישום הל' כ"ד וכל' יוסי בימוסלמי: (ז) הכמב"ח וכן"ן דס"ל מאחר דיש בעובמב"ח בימוסלמי אין מוליכין ממנו ומפקיקו: (מ) ד"מ בשם הגמ"כ:

(ו) כלשמכתן בני מזון הבנות עיי' בטור ובקמץ מי' קי"ד סעיף י"ב: (ז) עיי' כוכה ד' ג': (מ) חלוי בשלומבמ הל' ל' שבין הכמב"ם והכ"מ בני מזון: (י) ומבה כתובות כ"ם ומכיי"מ דלה כ"ב מוכח דלמן לין מילך בין ים כ"ה קלבה וכו': (יא) כלומר מהיולמי שם לו היוכיח לקלוב וכו': (יב) ומבה שם: (יג) לשון הכמב"ם בב' י"ד מהל' מישום ועיי' בשומקים מה שהביאו בשם קבלי ושלמה וכו' ממחין לה עד שתהכנם וכו' עיי' בב"י ור"ם למינו יכול לומר קלבה בקבוה: שלין לה קלבה לחב שם יש לה קלבה עיי' סי' ע"ע וב"ם ס"ק ג': (יד) בב"ם סוף סי' ע"ט: (טו) ב"ם ומבה שם ד' כ"ב: (טז) ב"ם ומבה מהכם"ל סי' ע"ה והשום שם לינו ומבומלה בעניין יחוניים מלה לענין הבעל וכ"ל ומשבב דממילה כלומר לב"ש: (יז) שם בשבה הכ"ל: (יח) לענ' הכמב"ם בב' הכ"ל וכהכב"ג בכתובות כ"ב: (יט) הכל"ם שם הכמ"ם וכם"ק שם בבלי' נשבתי והי' ומבקשים וכו' ועיי' בי"ד סי' כ"ב ובחכובים שם וב"ם ס"ק ג' בשיטן ע"ש: (יט) זה פשוט דעיקר מקנה הי' לעולמה כב"ל לענין מזונות: (כ) שם בשבה הב"ל וכהכם להלדיכך למלינכך וכו': (כא) הכ"ן בב"ד בכתובות: (כב) ומבכיי"מ הב"ל וכפיכם"י שם: (כג) עיי' ס"מ ס"ק ל' וב"ם ול"ל:

(כד) ומבה כתובות מ"ו ע"ב ומייב בתוכומי' וכו' ושם ד' מ"ז ע"ב וקבובמה מתם כתובמה ופיכשו שם התום' דהייבו תום כדוניח: (כה) לחכוכים ומבו' מהכי"ל ועיין ב"ם סק"ה בסי' פ"ג ורו"ק: (כו) ב"כ הכמב"ם דבסהבלבד מלוי ומבהב המקונמ' וכלשיטת ביהולמי ועי' בב"י: (ל) שם בד' מ"ח ע"ב לפ' לכיכל כגון לחוכמת דידי' ולפ' לוכמת וכו' ור' יהודה אבל לפילו לחכב מיתה ממיכין עולה עמו וכו' וכן הלכה וב"ם בתוס' ד"ה לחוכמי' וכו':

עמו ולשמש אותו בכל דבר כפי הצורך. וכ"ז אם הי' איזה מניעה (לח) ממנה אבל אם הי' המניעה ממנו שידוע שאינה יכולה להיות אצלו מחמת איזה טענה שיש לה עליו או שטוענת שאינה יכולה להיות אצלו מחמת השכנים שמוציאין עלי' שם רע וכרירה דבריה שניכרין דברי אמת אזי חייב ליתן לה שם מזונות ואם לוותה ואכלה צריך לשלם רק שאם נשתהה איזה זמן ולא תבעה ממנו מסתמא (לט) מחלה וא"צ לשלם על מזונות דלשעבר:

יג ואף כשלא הי' לה עליו שום טענה אין יכול למנוע ממנה מזונות כנ"ל אלא כשהוא בביתו אבל אם הבעל אינו בעיר והיא הלכה לבית אביה לא מבעי' (מ) שאם היתה איזה חולה והלכה לבית אביה דחייב לשלם הן מה שלוותה לצורך רפואות או לצורך מזונות ואין לו עליה שום טענה מחמת מלאכה דחולה לאו בת מלאכה היא אלא אפילו היתה בריאה אין לו עליה שום טענה מה שהלכה לבית אביה וחייב ליתן לה מזונות רק שיכול לנכות (מא) מה שצריך לשכור שפחה שתעשה לו מלאכות קטנות שבבית כמו אפי' ובישול וכיוצא בו:

יד ואף אם הוא בביתו ואין לה עליו שום טענה בעת רק מתחילה הלכה ממנו מצד איזה קטטה או שאר דבר ועכשיו (מב) היא בושה לבוא אצלה ער שיקרא אותה ואם הוא יבוא אצלה אינה מונעתו מכל דבר חייב ליתן לה מזונות כל זמן שלא יקראנה אבל אם יש לה טענות אחרות ואומרת שלא תבוא אליו ער שיפרע כל מה שלוותה אין זה כ"א עלילה ודינא כמורדת ואכדה מזונתיה דבתחילה יש לה לבוא אליו ואח"כ ישלם מה שלוותה:

טו כל מקום שחייב במזונותיה לא מהני אף אם (מג) הבעל צועק כברוכיא והכריז שלא ילוה לה שום אדם והיא לוותה ואכלה צריך לשלם וכנ"ל אם לא שמעשה יריה מספיקין לה דמהני דהוי כאומר לה צאי מעשה ידיך וכו' דמהני (מד) באופן זה ו"א דוקא אם שחקה בעת הכרזה דאז ודאי נתרצה (ועי' קעיף ט'. עוכמה כבר כתבלר לעיל כתיב י"ט):

טז כסותה כיצד נותנין לה בגדים הראוין לה לפי מנהג (מה) בע"ב הפחותים שבאותו מקום לימות הגשמים ולימות החמה ובגדים הראוים לימות הגשמים וימות החמה יותר טוב שיקנה חדשים לימות הגשמים ותהלבש בהם בימות החמה והכל לפי מנהג המקום שאם נהגו שם הנשים שלא לצאת לשוק בלתי רדיד החופה כל גופה יעשה לה ג"כ עכ"פ בפחות שברדידין. ואף שבאמת מעצת חז"ל שאשה לא תרגיל (מ) א"ע לצאת לשוק שאין יופי לאשה כ"א שתשב בווית ביהה וחז"ל דרשו וסמכו על פסוק שהאיש ימנע את אשתו מלהיות יוצאנית אלא פעם א' בחודש או ב' פעמים בחודש כפי הצורך אך ע"פ הלא צריכה לצאת לדבר מצוה כמו לבית האבל ולבית המשתה ובכלל הכסות התקינו שחייב ליתן לה מדור שתשב בו וכלי (נ) בית שתשמש בהם כגון כלי אכילה וכלי שתי' כמו קדרה וקערה פך נר וחבית וכיוצא בהם ומטה (נ) מוצעת ומפץ או מחצלת לישב עליו. ונותן לה תכשיטיה כגון בגדי צבעונים וכה"ג כפי מנהג המקום. וכל מה שנזכר לעיל היינו בעני ישראל אבל בעשיר (נ) נותן הכל לפי עשרו אפילו הי' אביה עני גדול ובעלה עשיר גדול כיפין אותו שיתן לה כפי עשרו דקי"ל היא עולה עמו וכנ"ל:

ולאו

(לח) כ"ת צצ"י וכהג"ה סוף סי' ע"ג וסי' ע' צמס מכלכי וכיעב"ת: (לט) עי' לעיל סעי' ס' וכל מקום שתין לה עליו מניעה מחוסום כל מעמה ידיה שלה עיי' צש"ע סי' ע' צמני י"מ: (מ) כ"ז צמשו' הכמצ"ל הכמ"ל צצ"י סי' ע"ז וכהג"ה שם קילר סוף סי' ע' וכהג"ה שם קילר קלא עיי' צצ"י: (מא) כ"ז צמ"ק ומשל מלאכות הכי יכולה נם שם לעשות שם מלאה ויכול לומ' למי מעמה ידיך כו' והמומר לחליה לך וכבר כתבלר כ"ז ומשם שלא עשתה לצעלה מלאכות שמייחה לעשות ולומה לנוכך מזונות מי מייב הבעל לשלם עי' בח"מ ס"ק כ"ב וצ"ע ס"ק "ם ופוף סי' זה: (מב) כ"ז צסוף תשו' הכמצ"ל הכ"ל וכהג"ה הוא סוף סי' ע' ועיי' בלשון המשובה הכ"ל: (מג) שם בהגה משמו הכמצ"ל יעו"ש סוף סי' ע': (מד) עי' לשם מעמה ידיה מספיקין י"ל ויכול לומר למי מעמה ידיך וכו' שף בעי"ב וכ"ל בשעי' ע' וכן דעם הכמ"ל והם"מ ס"ק מ"ה ולפיל"ז שם לפליכין בשעי' י"ז שמיקה היינו בתין מספיקין שבל י"ל לתיכו יכול לומ' כלל בלי לוותה וש"ב כתן דוקא בשמקה משום דמשלה עי' צ"ם ס"ק ל' סי' ס"ע וס"ק זה ודוק: (מה) בשמעה כמוצום ס' ס"ל ע"בכלים שב כ' זה משנה לשנה וכו' ועיי' בעזר וכהג הכמצ"ם שם י"ג מהל' לישות וכשלר הכ"ז סי' צימיסם וכו' ובשלר מקומות לין הולכין לשר הדמים בזה שלא ילריך ליתן כפי מנהג המקום כשמוזין שבשע"ג ועיי' בצ"י סי' ע"ג: (מו) כ"ז בעזר והוא ממ"ב על פסוק ומלא דיבה בם לשם ועוד בשב"ב על פסוק וכבשוה וללמו שם וכבשה כתיב מלמד שהאיש לכבוש לבשוה שם הפשה שלא יתלוים:

(נ) ונוהן לה פך וכר וכו' כ"ז מהילוקלמי וכן הוא בשוקפקה: (ז) בשמעה שם ועבשיו שתין מנהג ליפד על משלה ס"ל ליתן לה ושלה לפשר משום דהיו יושבין על הקלקע: (ה) כ"ז בשמעה שם:

דרך תשובה

שאתים יותר ויכירין הדברים שלא היו תובע כלל ממנו דק שאתה תובע מלד קטטה שאתהוה ניכר כבר משל לו ול"ל לשלם עבור משונותי וכן הוא בל"מ סוף ט' יעו"ש שלא שקילר

בדברי פתה"ל להוא דומה שם טעם זה שהניח הל"מ משום לתין לבכה על זה להלכיל בשכר והניח שוך לזה שתין חילוק בזה שלא הטיקר כוי"ם וכשעוקר להניח שם בדבריו יעו"ש:

שבל

ודוא יהן לה מל' יום לל' יום וכ"ז בקרקע אבל במטלטלין י"א שאין (כח) למכור יהיר מחפץ אחד וכ"ז בב"ד הדיוטות אבל ב"ד מומחין הראוים לדון י"א (כט) דמוכרין כפי הנראה בעיניהם לתועלת היתומים ואין קצבה לדבר והיכא דנהג (ל) לה רשות לזבונה מוכרת שלא בב"ד ומוכרת כמה שהרצה:

לג והא דמתנהגין עמה על אופן הנ"ל היינו כשלא הפסה (לא) מטלטלין בין מחיים בין לאחר מותו. אפילו לדינא דש"ם דמטלטלי דיתמי לא משעבדי לזה מ"מ אם תפסה מהני אפילו הפסה ככר וזהב בב"א אין מוציאין ממנה כלל רק שהב"ד מהשבין (לב) עמה וכותבין מה שתפסה ופוסקין לה מזונות כמה צריכה לכל חודש וע"פ חשבון זה האכל עד שתמות או ער שתהבע כתובתה כמשי"ת ואז לוקחין היורשין מה שנשאר. אך תפיסה צריך שיהא תפיסה שהזכה באחד מדרכי הקנין בהמטלטלין או המעות ולא מהני [ו] שההפוס (לג) המפחה (וע' נמו"מ סי' ק"ד ול"ב) ודוקא שההפוס בעצמה אבל לא ע"י שליח וי"א דדוקא כשהפסה מסימטא או מר"ה אבל לא מהני מה שההפוס מרשות (לד) היורשים ויש הולקים (לה) בזה. והנכון שהב"ד יהפסו (לו) הנכסים לטובת היתומים כדי שלא ההפוס האלמנה וכן המנהג בכל ק"ק. ואם הפסה יהיר מן הראוי לה בפ"א דהיינו כדי מזון ל' יום ואח"כ כשכלה באתה להתבע לכ"ע אין נותנין לה מזונות כ"א בשבועה ואף שהיורשים יודעים כמה הפסה:

לד וכשלא הפסה מטלטלין הרשות (לז) ביד היורשים ליקח המטלטלין לעצמן וליתן לה מזונות על אופן הנ"ל ואינה יכולה לעכב על ידם שיניחו אותם בב"ד ובקרקע (לח) יכולה לעכב שלא למכרה:

לה וכל מה שבארנו מדין פסיקה מזונות לאלמנה היינו אם ניזונה בפני עצמה וכנ"ל וכגון שאי אפשר לה לאכול עם היתומים מצד איזה טעם. אבל בלא"ה הרשות ביד היתומים לומר שהאכל עמהם על שולחנם ואם היא אומרת איני זוה (לט) סביה אבא והעלו לי שם מזונות יכולים לומר שאם לא האכל אתם לא יהנו לה כלל אלא לפי ברכת הבית דודאי כשהיא עמם ההוצאה מועטת כמו לענין נר לאהר נר למאה וכיוצא בו ואפילו לענין אכילה י"א (מ) דלא דמי דחמשה שאכלו כאחד די להם בד' קבין ואם אכלו בפ"ע צריכים קבין לכל אחד ואחד אם לא שהיא באה בטענה שאינ' יכולה להיות עמם מחמת שהיא ילדה והם ילדים דאז נותנין לה מזונות בכדי שהספיק לה. ודוק' כששניהם ילדים אבל אם (מא) אחד מהם זקן אין שומעין לה ואין זו טענה (מב) כ"א באשת אב שאינה אמם:

לו ועד מתי יש לאלמנה מזונות [ז] עד שהתבע כתובתה בב"ד (מג) מומחין הראוים לדון ומשהבעה אף שלא פרעוה עדיין שוב אין לה מזונות והני מילי כשפורעין (מד) שוב אין לה מזונות מיום התביעה אבל אם אין להם ממה לשלם כהובתה או שאין רוצים לפרעה לא הפסידה מזונותיה וי"א דכ"ז (מה) דוקא כשהבעה מעצמה [ח] אבל אם הבעה מדוהק שלא נתנו לה מזונות או שרימו ואמרו פלוני חפץ לישא אותך וכל כיוצא בזה לא הפסידה מזונותיה וכל שלא הבעה אף שנשבעה לפני ב"ד לא הפסידה מזונותיה דאמרינן שלא נשבעה אלא בדי שהוכל להוריש הכהובה לבניה:

(כח) עוב"ס ס"ק י"ג: (כט) הכמ"ס וכדלים ביומל' ובלבד מן המופי וכו' ומפ"פ שלא הניחו פיומלמי משמע דלין מילוק: (ל) ב"ש ס"ק ס"ג: (לא) ס"ז בשמ"ע סי' ק"ג וכן משמע בהג"ה בשם י"ח ולא מלתי מי שמולק ע"ז בשי' וכ"ז וזהו כדלכם בב"מ על דין בלא כאלה שפוסק בשלמא פו': (לב) עוב ועי' ב"י ובש"ע ס"ק ס"ק ס"ק ס"ג ב"ש ס"ק ס"ק ס"ק

כד אלמנה שאף שנזונית מנכסי בעלה אינה נקברת מנכסיו רק יורשי (ע) כתובתה מתחייבין לקוברה אף אם לא הניח (י) ואפשר אף אם לא הניח כלום חייבים לקוברה יורשי' הראוים לירש כתובתה:

כה מזונותיה ודירתה אחר מותו כיצד מתנאי כתובה ע"פ תקנת חז"ל שהאשה ניזונה אחר מיתת בעלה משך אלמנותה אע"פ שלא נכתב (יא) כן בכתובה ואפילו צוה מפורש שלא יתנו לה מזונות ואפילו היורשין רוצין לפלק לה כתובה הרי היא ניזונית בע"כ כ"ז שלא תחבע כתובתה וכמש"ת. אך אם התנה עמה מפורש בשעת הנשואין (יב) שלא תזון מנכסיו אחרי מותו מתני ואפילו לא התנה עמה רק שהיא (יג) אמרה אחר נשואים שמוחלת על תנאי זה י"א ג"כ דמתניי וכן אם הי' מנהג ידוע בזה דאינה ניזונת אחרי מותו (יד) הולכין אחר מנהג ויכולין ב"ד לחזקן בזה (טו) בכל מקום שהיא הרשות ביד היורשין לפלק לה כתובה אימת שירצו ולפלקה מזונות רק שיזונו אותה עכ"פ ג' חדשים אחר מיתתו:

כו האלמנה ניזונת בין שנשתיירו נכסים מהימים ובין שלא נשתיירו כ"א נכסים מועטים מזונותיה קודמין לכל דבר. ואם יש בת קטנה ממנה או מאשה אחרת שמחויב ג"כ לזונה וכמש"ה ואין הנכסים מספיקין למזונות שניהם י"א דהאלמנה (יו) נזונת והיתומה תשאל על הפתחים. ולפ"ז כ"ש דאם נשאר בן קטן דהיא דוחה אותו וי"א (יח) דהיא אינה דוחה שום אחר מיוצאי חלציו הראוים ליורשו ובין שנשארה היא ובת אחת או אפילו היא ובן אחר תזון היא עם הבנים עד שיאכלו הנכסים אבל אם נשארה האלמנה ובן ובת והנכסים מועטים שאין בהם כדי לזון הכן והבת עד שתתבגר (עי' בתו"ע סימן ק"ג ובמיבוי) כיון דבלא"ה הבת דוחה את הבן גם האלמנה דוחה שניהם והיא ניזונית והם ישאלו על הפתחים:

כז האלמנה ניזונית בין מקרקע או ממטלטלין ואפילו לא תפסה ניזונית מהם האידנא מתקנת (יט) הגאונים:

כח אף שכתובה אינה גובה עד שתשבע כמש"ה מזונות יש לה (יט) אף בלא שבועה אך אם אין שטר כתובה יוצא מידה והוא במקום שנותבין בתובה י"א דצריכה לשבע שלא מחלה כתובתה ושלא מברה ושלא תפסה כלום ויש מחמירין עוד לרעה זו דאפילו שבועה לא מהני ויש חולקין ואומרים דלעולם ניזונית בלא שבועה ולזה נוטה דעה האחרונים (ועי' בת"ז ס"ק י"ט וב"ח ס"ק כ"ט):

כט אלמנה שבאתה לב"ד לתבוע מזונות מזכרין בלא הכרזה (כ) ונותנין לה ויש לה רשות למכור למזונות שלא בב"ד מיסחין אלא לפני ג' הדיוטות (כא) נאמנים וי"א דאף (כב) בינה לב"ע אם מברה שזה בשנה מהני ויש (כג) חולקין ואומרים דבינה לבין עצמה לא מהני כלום ואפילו לפני ג' הדיוטות י"א דאין לה רשות כ"א למכור לאחרים [ה] (כד) אבל לא ליקח לעצמה אפילו שזה בשנה ואפילו מטלטלין כ"א לפני ב"ד מומחים הראוים לדון דיני ממונות (עי' בתו"ס סי' ג'):

ל לא הצריכו ב"ד הדיוטות (כה) כ"א למכירה אבל להשבין יכולה אף בלא ב"ד כלל:

לא כשפוסקין מזונות לאלמנה שניזונית בפני (כו) עצמה אין נותנין לה לפחות מעל ל' יום וכן כשפוסקין לאשה איש כדי שלא הצטרך לבוא לב"ד להתחייב בכל יום:

לב ואף שאין נותנין לה כ"א על שלושים יום אין על הב"ד לטרוח למכור בכל שעה וכשמוכרין יכולין למכור על ששה (כז) חדשים בפעם אחת והמעות יהי' ביד הלוקח והוא

(ע) מהא כתובות ל"ה:
(י) עיי' ב"ש ס"ק ס' ולענין מה לא מצעבה עדיין על כתובתו' יש בזה מחלוקת בין הפוסקים עיי' בב"י ובת"מ ובב"ש סק"ו:
(יא) מהא כתובות כ"ב ע"ב לא כתב כן מה שהה יפתי בציתי וכו' וכלכתי יכולים וכמעמול דפסק כן וכתבו הכי"ק ומה"פ דכתקום מלין מנהג יהוו הלכה כמעמ"ל: (יב) במ"ש פ' י"ט מהל' ישומת: (יג) ב"ש ום"ע סי' ל"ג כדמיתין לענין כתובה בתי' ק"ס: (יד) זה פשוט כדלימת מה שכתבה לתכי יהודה היו כותבין עד סילקו היינטין: (טו) כ"ז במ"ש ומתוכיחים מתני' הביא"ם ועי' ב"ש ס"ק ז' וכן המנהג בכתה מקומות: (טז) דעת הרמב"ם בפ' י"ע מה' הל': (יז) הוא פשוט המו' וכ"ש וכתב דלים' ביבוא"מ ולזה נועה דעת המחוכיחים ונעמש דלין לה כח לדמות יכולה דלוכיי"ם לתכל כשיש בן ובת דלף בלא מלמנה בדמים יכולה דלוכיי"ם להבת דומה לח הבקמת"ם בתיבוימו לקמן ועי' בעומ"ע סי' כ"ג שופ כדמוכיחים מפני המלמנה: (יח) הרא"ם ופוסק"ע בפני' כ' ופשוט דהקמת הגאוני' שהכתוב' ופו"ה כנגיש ממטלטלי דימתי וס"ה למחומת: (יט) רמ"ם הכל"ם בכתובו' ד"ק"ז וכדמוכח מה שקוני' דס"ק מפלוגתם דכא ושמואל וכן פסק הכשב"ם בתשוב' ועו"פ וכן הכסיע הכמ"ם ובענין מלמנה שלין שטר כתובה יש"ל ממ"י בע"ז שהכיע בהכל"ם בתמוים בלא שבועה ועי' ש"ם: (כ) כתוב' ד' ס"ז ומהו בהלכי ולמוזני כו': (כא) מהא כתובות ל"ז מלמנה מוכחת כו' ומלמנה מהכה ועשה עיין בב"י וב"ש ס"ק ט"ו ועז"ת ס"ק כ"ח: (כב) דעת הרמב"ם בפ' י"ז מה' הל': (כג) דעת הפוסקים הנ"ל: (כד) הרמ"א סם בשם ב"ח ובדעת הרמב"ם מהכי ועי' ס"ק ט"ו: (כה) מתשובת הגאונים: (כו) הכיעב"ח בשם רביעו מאיר וכלמד מהא דבקעיף שלש"ז והוא בש"ך בכתובות ל"ז: (כז) כתובות ל"ז מוכח לחיעוב הלכה מוכחת לו' מדברים ולוקח נותן לה לפחות לכל' יום:

דרך תשובה

[ה] מבל לא ליקח וכו'. וכתבו הפוסקים לשמה שהוא מוכח בעלה שתשא שולטת בכל נכסיו אף אם מכרה לעצמו מכיה קייס (כנה"ג) ופשוט ועי' בתשובת רדב"ז חלק ד' סימן קי"ע:

שתתפום

ביהזומים קטנים הב"ד עצמם הם אביהם של יהזומים ומחשבין עמה ופוסקים לה על מעשי ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות:

מז אף שנ"ל שמשעה שהבעה כהזבתה בב"ד אין לה מזונות מ"מ אם היא מניקת (מ) הרשות בידה לתבוע כהזבתה מיד בב"ד ואף דשוב אין לה מזונות מ"מ יכולה לתבוע שכר הנקה ואף בעניה שע"פ דין מחוייבת להניק את בנה בחיי בעלה אבל מהיורשים יכולה לתבוע כל שאינה ניזונית משלהם:

מז כתובת בנין דיכרין אין נוהגת בזמה"ו. מזונות הבנות אחר מותו כיצד מתנאי הכתובה (ט) ע"פ תקנת חז"ל שהתיינה הבנות ניזונות מנכסיו אחר מיתה אביהם עד שיבגרו או עד שיתארסו (י)! ואין חילוק אם כתבו כן בכתובה או לא כתבו ולא עוד אלא ש"א שאף במקום שכותבין ואין לה כהזבה אפילו מחלה כהזבתה אעפ"כ הבנות ניזונות מנכסיו מהנאי הב"ד ואף אם נתגרשה לא נהבטלה התקנה ותייב במזונות הבנות בין אותן שילדה קודם גירושין ובין אותן שילדו אח"כ:

מז מזונות הבנות יש להם דין מזונות האשה שנ"ל וכמו שבמזונות האשה אינה ניזונית ממשעבדי (יא) ומטלטלי דיתמי כמו כן במזון הבנות וכן הדין לענין פסיקת מזונות וכסות ומדור הכל כמו שנתבאר הדין לענין אלמנה רק דבזה יש חילוק דבאשה פוסקין לה לפי (יב) כבודה וכבוד בעלה ובבנות אין נותנין כ"א דבר המספיק להם ואעפ"כ מחוייבים (יג) ליתן להם בגדי שבת ו"א (יד) דגם בזה נותנין להם לפי כבוד אביהם ולענין שבועה (טו) כבר נהבאר לעיל דגם באלמנה א"צ לישבע (וע' ג"ם ס"ק ט"ו):

מז מי שמה והניח בנים ובנות אם הנכסים מרובים (טז) דהיינו שיש בהם שיעור שיזונו הבנים והבנות יחדיו עד שיבגרו הבנות (יז"א (יז) דבבלל זה גם שיהי' מדור וכסות בתוך משך הנ"ל) אז הבנים יורשין כל הנכסים והם יזונו את אחיותיהם עד זמן הנ"ל ואין מחוייבין להשגיח עליהם שיצמצמו מאוד במזונות כי אף אם יזהרו ליח לן בה אכל (יח) אם אנו רואין שהיהזומים מכלין הממון ואינם עוסקים בישוב העולם החיוב על הב"ד להפריש חלק הבנות ולהשגיח בטובתן: ואם הנכסים מועטין שאין בהם כשיעור הנ"ל נותנין הנכסים ליד הב"ד או ליד אפטרופוס שיעשו הב"ד לטובה היהזומים ומהם יתנו לצורך הבנות עד זמן הנ"ל והבנים לא איכפת לן אם ישאלו על הפתחים:

מז ואין שום רשות להבנים למכור בנכסים מועטים וכנ"ל ואפילו בנכסים מרובים י"א דאסור להם למכור כ"א לצורך (יט) פדיון שבוים אבל אם עברו ומכרו אפילו בנכסים מועטין אין מוציאין מהיהזומים (כ) מן הדמים לצורך מזונות ויש אומרים דוקא אם (כא) מכרו קודם שהחזיקו הב"ד את הנכסים לצורך הבנות וי"א שאפילו אחר כך (כב) מכרן קיים:

נ וכל שנשארו נכסים מרובים כפי שיעור הנ"ל אף שיש עליהם (כג) בע"ח או מזונות בת אשתו או עישור נכסים (ע' טור סו"ס קי"ג וכמיבואר לקמן) דאחר שיוציאו לאחד מהנך שוב ישארו מועטים אעפ"כ יש להם דין מרובים ויורשים הבנים וכנ"ל אבל אם יש עליהם כהזבת אשה (כד) עושה את הנכסים מועטין דכיון דגבי' בהנאי ב"ד מחשבין כגבוי לכן אע"פ שלא גבהה עדיין דין הנכסים כמועטים:

נא וכל מה שביארנו בדין נכסים מועטים היינו דוקא בשנשארו קרקעות אבל אם נשארו מטלטלין (כה) כיון דמדינא דש"ם מטלטלי דיתמי לא משעבדי לבע"ח כ"א מתקנות הגאונים דיין שהחה כוחן כהבנים ולא שהחה כוחן יפה וכמו שהואילו תקנת הגאונים לטובה הבנות שהחזן עכ"פ מהמטלטלין לפעמים מגיע מתקנתן טובת הבנים כגון אם נשארו נכסים מועטים וע"י המטלטלין הם מרובים דינם כמרובין:

נב וכ"ז מן הסתם במקום שאין מנהג לכתוב בכתובה מזה. אבל האדנא שהמנהג (כו) לכתוב בכתובה מטלטלי אגב קרקע י"א דאף אם לא הניח כ"א מטלטלי יש להם כל דין נכסים מועטים והבנות יזונו וכו' וכן דעת האחרונים

דין

(מ) המ"א בס' י"ם מהלכה הכ"ל בשם המפקפקים:

(ע) מעבה כמוכות ס"ב:

(י) שם ד' כ"ג וכ"ה שם לשמך עד לסלקתן והייגו עד שנתחכמ', ולפ"ז מתחלפה בקטנותה עיין סי' קי"ב סעי' ב' ובשמלוני:

(יא) מעבה כמוכות דף ק"ל ע"ב וכדמשקיען שם בש"ם ולפ"ז מתחייב בקבין ובשעל פלא מתחלי כתובה פשוט דבזמוכות ממשעבדי וכלשיטת שם במעבה הכ"ל והיל ניזונים מנכסים משועבדים וכו' ועיין עוד מזה בש"ם ס"ק י"ז ולקמן בסימב כ"ה: (יב) ד"ח בשב"ם ס"ע מהל' חיכות ומ"ם בשנות לין נותנין לה כפי היכולת כו' הוא ש"ם היכוסב' לין עולה ויורד בשנות:

(יג) למכוניס שם מהשמ"ע ובכה"ג: (יד) ב"ח שם הש"ב לשל דעת כו"ם ובמימת המור והמחבר כתבה בשמור' וכ"ב: (טו) פי' בשלן לכו"ם יוסר עוד ובע"ע ס"ל ליתבעה מיהו יש מולקין בזה ועיין ב"ח ס"ק ט"ו: (טז) כ"ה במעבה כתוב' ס"ק ע"ב ועקר של דבריס במעבה בש"ע ד' קל"ם ובקוב' דש"ם שם ובמה מובין וכו' לשל הסמיס פוחזיס וכו' שלש שמל בשל וכו' לבשות עד שיבגרו וכו' ובפק הרמב"ם בפי"ם מהל' הש"ו וכל הפוסקי' שלש כשלמון: (יח) כ"י בשם הכיעב"ם ויש מחולקים בזה עיין ב"ש ס"ק כ' ויש לחוש לכל הסוברים שלשם לשל שהוא בשלל שכנסה ומחוזות ע"ש בש"ם על העור ד"ה מי שמת כו': (יט) עור ושמלוני: (יט) המלבי בש"ע שם ויש לחוש לשם לשל בש"ם לין לשם לשמול עיין ב"ש ס"ק כ"ב: (כ) שם בש"ע לף ק"ם שמל כ"ש שמל כ' יוסבן יחוסים שקדמו וכו': (כא) המבש"ם שם וכן דעת בש"י והבלח"ש וכן בלשה דעת העור: (כב) סוס' שם ועו"פ ועיין בש"ם מה שהשיך בזה: (כג) בש"ם שם בעני' מי שהעני מי לין וקלי בחיקו והכנסים בחזקת הבנים קיימי וכן שפקינן לקולא בגדה: (כד) הלש"ם שם והבעה סמ"ם ויש מי שחומר דכן הדין גם בשנוש בשנר וכו"פ לף מלקו ובזה וכן הקמת המשוניס דבחוב לין שום חילוק בין בשנר ובין בע"פ ולפ מהעה: (כה) כ"ז בשמ"ב ס' הש"ל ובכי"ף ובכלח"ש שם: (כו) ג"י בשם הביב"ם בפי' ק"ל וכלן בשיטן ק"ב יעי"ש וכמ"ל בשב"ם:

ין ומכ"ש שכשנשאת (מו) לאיש או נתארסה אע"פ שלא תבעה כתובתה עדין הפסידה דהא מחנאי הכתובה היא דתהא ניזונית מנכסיו כל ימי מיגר אלמנותה ולא כשהרצה להנשא אך אעפ"כ אם לא נתארסה עדיין אף אם תבעוה (מז) להנשא ונתפייסה לא הפסידה מזונותיה. וכן אם כחלה ופרקכה או זנהה לא הפסידה עדיין וי"א דלדידן משנהקשרה בתנאים לישא את אחד שוב (מח) הוי כנתארסה לדידהו וחפסידה מזונותיה ולזה נוטה דעת האחרונים:

לה וכן כשמברה או משכנה (מט) כתובתה לאחר בין בפני ב"ד ובין שלא בפני ב"ד אפילו בפני עצמה אם אין הכחשה בדבר הפסידה מזונותיה מן היורשים וכן הדין כשמחלה כתובתה לבעלה או להיתומים וי"א דבמחלה לבעלה אף מחיים אבדה מזונותיה (ע' טור סו"ע עוד מדיני ממילה ומכילה ומלוי דציס מע"ז):

לט וכל זמן שחייבין היורשים ליתן לה מזונות וכנ"ל מחוייבים ג"כ ליתן לה כסות וכלי חשמיש ומדור לפי כבודה היינו שיושבת במדור שהיתה יושבת בו בחיי בעלה רק שאין משתמשת בכל הבית עם היורשים רק שנותנין לה מדור מיוחד לפי כבודה וי"א דאם (נ) לא נשאר מבעלה כ"א בית אחד יכולין היורשין ליתן לה מדור לפי כבודה בבית אחר אבל אם נשארו שני בתים לכ"ע דאין יכולים לדחותה כ"א מבית זה לבית אחרת של בעלה אבל לא לבית אחר. ואין האלמנה (נא) יכולה להשכיר מדור שלה לאחרים. ואם לא היה כלל בית לבעלה או שנפל המדור שנתנו לה מחוייבין ליתן לה מעות (נב) שתוכל לשכור לעצמה מדור לפי כבודה או לפי כבודו:

מ ומשתמשת בכלי כסף (נג) ובכלי זהב בכרים וכסתות בעבדים ובשפחות הכל כמו שהיתה מתנהגת בחיי בעלה כשהיה בעלה בדרך דודאי אינו דומה המנהג שהאשה מתנהגת כשהיא עם בעלה יחדיו או כשהוא אינו בביתו ולזו צריכים ליתן לה כמו שהיתה מתנהגת או בלא בעלה. אך אעפ"כ (נד) אם דרך אנשי משפחה להתנהג אף באלמנותם בכלי כסף וזהב ושפחות וכל כיוצא בזה וכן בכל הנ"ל הולכין אחר כבוד ומנהג היותר גדול דאם כבודו יותר גדול נותנין לפי כבודו ולהיפך נותנין לפי כבודה דקיי"ל היא עולה עמו ואינה יורדת בין בחיים ובין לאחר מותו:

מא וחייבים (נה) לפרוע בשבילה כסף גולגלתא ומס שעליה כדרך שהיה בעלה משלם עבורה וכבר נתבאר שאין חייבים בפדיונה וקבורתה ורפואתה (עיין לעיל סעיף י"ח וכ"ג):

מב וכיון (נו) שהיורשין מחויבין במזונותיה מעשי ידיה שלהם ודינה בכל זה עם היורשים בכל דבר כמו עם בעלה (עיין לקמן בזה מדין מלאכות שמשמש בעלה) וחייבת לעשות כל מלאכות שמחוייבת לבעלה חוץ מדברים של חיבה (ג) היינו מיגה הכוס והצעת המטה ורחיצת פנים ידים ורגלים ואם האלמנה עם היורשים (ג) יש מי שאומר דאינה מחוייבת לעשות בשאר מלאכות כ"א בעשיית צמר שלא תשב וכ"ז במעשה ידיה אבל במציאותה (ד) דלא תקנו לבעלה כ"א משום איבה וכאן דלא איכפת אם תהי' איבה ביניהם לכן מציאותה לעצמה וכן פירותיה:

מג אם צימצמה (ה) עצמה והותירה ממזונותיה וכן מותר בגדיה הכל ליורשים וכשהי' אֻמָּנִית (ו) של היורשים י"א דמותר בגדיה לעצמה:

מד ואף דמעשה ידיה ליורשים מ"מ אם באתה לב"ד לחבוע מזונות אין מחשבין (ז) עמה על מעשה ידיה אלא נותנין לה וכשיבואו היורשים אם ימצאו אצלה ממעשי ידיה לוקחין ממנה ואם לאו ילכו לדרכם דאף ע"פ דין מחויבת לעשות מ"מ אם נחבטלה ולא עשתה אינה צריכה לשלם עבור זה וכ"ז ביתומים גדולים אבל

(מו) כמש"ס בפ' הכ"ל ולפי ע"ם המ"מ שם משמע דוקא בשלקה ולא בשמשלדה:
(מז) שם לשון כך נחמן שבעוה להנשא ונתפייסה כו' ומשקיון בש"ס לית הלכתא ככל הני שמעתתי וכפי' הכי"ף והכל"ש דלכולהו קאי:
(מח) ב"י ועיי' ס"ע ס"ק י"ח:
(מט) כ"ז בכ"מ כמוכות פ"ד ע"ל וכמוכות כ"נ ויעו"ש בכ"ן:
(נ) המגדכי וכמ"ש בזה בפלחכוים ויש מולקים בזה עי' ב"ש ס"ד סק"נ:
(נא) כ"כ בשלטי הגבורים מיכולמר: (נב) הכ"ן בשם הכמב"ן דמ"ל לעכוב ולשכור לה דירה כך שמוכיח לה מעות והיא שוכרת לעלמה ועיי' ס"ע ס"ק י' ועיי' עוד בפנים מדין נפלה המדור מי יכולה למקנו:
(נג) כ"ז בכ"מ בשם הכ"ל:
(נד) הב"י והפלחכוים משמו' הכשב"ל קיימן מפכ"נ:
(נה) עוד בשם הכמ"ה:
(ה) משמה כמוכות פ"ה ע"ב:
(ג) שם פ"ו ע"ל לחמ כ"י בב מביאין כל מלכוכות וכו' עוין:
(ד) כ"כ ב"ש סק"ה בפי' ל"ב וכן נלפלה: (ה) שם לחמ בפי' זיכלי מע' שמוכל מציאת שלחמו' לעלמה וכו' ועעמל מפי לחמו בשן משום לידה הכי מהוי לה' לידה ועיי' מ"ש בזה בשום ר': (ה) בכוחות דף ס"ה ע"ב לחמ לפיי בקונטרס מוכח בלשון ליוכחים ולמדו הפוסקי' מכ"ש למזונות לפף בחיי בעלה הוא בשבלה: (ו) עיין ב"ש ס"ק הב"ל דכחב דשם לחמי' העשם דמוכח בשלות לשם משום דהשם בשבלה הוא לפף מפנני לפנל הכף מפנני ומפנני לפנל כשהיו לחמ לפ שייך זה ולפי דבריו גם בחמיפה יש לעיין כשהיו לחמ דהפ שם לחמנו ג"כ מהוי לה לידה ולידה זהכל הולך לנוקום לחד ופ"ע: (ז) כן משם המפכל בפי' ס"ס וכדעם הכמב"ם ופף שיש מוקקין דעם המכוכים הועם לפנל זו ועי' מ"מ כלן ובפי' ע' וב"ש שם ס"ק ע"ז וד"ל:

דרך תשובה

לה מזונות. ומשם שנוס בשלה שמשלמלי הבית יהי' לכתובת משם מהכנ"ע ועי' בשב"ע עוד בע"ז בשם"ן ס"ב סי' קס"ז:

נתיב כב

דין פרטי דברים שהאיש זוכה משעת החופה. ובו כ"א סעיפים. (והוא נשו"ע סי' פ' פ"ג פ"ד ועוד ממלא קימנים).

א מעשי ידיה ביצר כל אשה מחוייבת לעשות מלאכה כמנהג המדינה מקום שדרכן לארוג אורגת לרקום רוקמה לטווה (א) פשתן או צמר טווה ואם לא הי' דרך המקום לעשות מלאכות אלו אינו כופה אותה אלא לטווה וצמר בלבד (ב) שבפשתן יש מין אחד שהוא מזיק לגוף לכן אין יכול לכפותה אלא אם הי' מנהג המקום בזה אבל בצמר כופה אותה בכל מקום אפילו אם דרך בני המקום ורך בני (ג) משפחה לישב בטל לגמרי ואפילו הכניסה (ד) לו מאה שפחות כופה אותה שלא השב בטל שהבטלה מביא' לידי זימה. ולכן המדיר (ה) את אשתו ממלאכה באופן (ו) שהנדר מועיל יוציא ויתן כתובה אף שאפשר לה לשחוק באיזה שחוק ומחמת זה לא תבא לידי שעמום מ"מ תבא לידי זימה:

ב אך אין כופין אותה לעשות (ז) מלאכה כל היום אלא לפי רוב הממון ממעטת במלאכה וכמשי"ה:

ג ואם דחקה (ח) עצמה ועשתה יותר מהראוי לה המוחר לבעלה ואפילו אם דחקה עצמה ועשתה בלילה בשעה שבני אדם ישנים הכל לבעלה. וכ"ז כשקיבלה (ט) מעה כסף לדברים קטנים כנ"ל או המוחר לבעלה אבל בלא"ה לא ויכולה היא לומר איני נוטל מעה כסף ולא אתן לך המוחר. ויש חולקין ואומרים (י) דכל שעשתה ע"י הדחק המוחר לעצמה:

ד המנהג גם עכשיו שלא להוציא מן האשה שום הערפה שע"י הדחק אלא הרי היא שלה ודינא (יא) כנכסי מלוג שלוקחים מהם קרקע והוא אוכל פירות:

ה נומן שהיא עני צריכה לעשות (יב) עוד מלאכות הרבה היינו מטחנת (יג) [פי' יושבת ברחיים לשמור הקמח או אם צריכים להוליך לרחים עליה לילך ולחמר אחר הבהמה ואם דרכם לטחון ברחים של יד טוחנת ג"כ] ואופה ומבשלת ומבבסת וכ"ו צריכה לעשות לו ולכל ה סמוכים (יד) על שולחנו ונותנת חבן לפני בהמתו (טו) וצריכה להציע כל המטות שבבית ומניקה את בנה אבל לא בנו שיש לו מאשה אחרת ואם מת הולד א"צ להניק בן (טז) אחר בשכר וליתן לו השכר. והמנהג עכשיו שאין הנשים דרכן לכבס ולא לטחון ובכל המלאכות אלו אם אין דרך משפחתו (יז) ומשפחתה לעשותן אינה עושה:

ו הכניסה לו שפחות (יח) או ממון שיש בהם כדי לקנות שפחות או שהבעל בעצמו ראוי לקנות לו שפחות מטעמה במלאכה לפי ערך השפחות היינו שאם הכניסה לו שפחה אחת או ש"ש לה (יט) כדי לקנות או לשכור שפחה אחת אינה מטחנת ולא מבכסת ולא נותנת לפני בהמתו ובשתי שפחות אינה מבשלת ולא מניקה את בנה וכו' אינה מצעת שום מטה ממטת הבית אך אעפ"כ צריכה להציע מטתו וכן כל אשה אע"פ שהיא עשירה הרבה ויש לה שפחות הרבה מחוייבת לעשות בעצמה דברים של חבה כמו מזיגת הכוס (כ) ורחיצת פניו ידיו ורגליו. והצעת המטה י"א שהציע (כא) כדרכה וי"א שא"צ לטרוח להפוך (כב) כרים ובכהות אך שהפרוס את הסדין ומסדרת לו מטתו שהוא דרך חבה ועומדת ומשמשה לפניו כגון ליתן לו כלי עם מים וליטול מלפניו וכל כיוצא בזה:

ז אם היא אומרת שכבר לשכור שפחה והוא אומר שאינו יכול לשכור עלי' להביא ראי'. וי"א דאפילו (כג) שבועה היסה אינה יכולה לחייבו. הוא אימר שאינה עושה מלאכה והיא

(א) לשון הכתב"ם פ"ג ס"ו מהל' אישות וכשו"ע סי' ע' ס"ג: (ב) דלמצרי' בכתובו' פ"ק ע"ב דכתבינן כוותה מכניה מה שבה וכו' ופ"ל דמעשה זה לא מלקו ומיין כופין כלל בפשתן כ"ל שהמנהג גם בזה ועיין מ"מ סק"ל: (ג) עיין ב"ש סק"ל: (ד) ומשה שם דף כ"ט ע"ב ר' אליעזר אומר לפילו הכניסה לו ממה שפחות וכו' כופה לעשות בלמר ובפקיטן בלף ס"ל ע"ג כלי' לאיעזר: (ה) שם בתשבה כתב"ב אומר וכו' וכפ' הכי"ף ולף בעוקפה אחיה שמוך לליכל שעמום לא מהני לקרי"ל כפ"ל כזה תמצית לידי זימה: (ו) מי' כגון שתלה להכר בתעמים לו בשלה דבר דבלמ"ה לין הכדר הל ועיי' בעוט. ובמ"ע סימן ע"ב: (ז) הכתב"ם שם: (ח) והוא דעת הכי"ף והכתב"ם לדעת הם"מ ודעתי דפסק כת"ק בתשבה דהלכים לף ק"ס: (ט) כלתמיכין כתוב כ"ל ע"ב כב ומשמע לל לתמכי תכוויהו וכו' ועיש בלף מתם מותב וכו': (י) דעת הכ"ם ועי"ש וכל"ע שם וכתב הב"ח והתמכוים דלן סתכנה עכשיו דתם שתבדיפה ע"י דתק היפ שלה: (יא) כ"כ התוס' כ"ע ועיי' ב"ש סק"ב: (יב) כו"ב דתמוייבת לעשו' ולא כיש מתכים לעלם עובה היפ ועיי' ב"ש ס"ק ו': (יג) כ"ז בתשבה לף כ"ט ע"ב עי' מ"ע ס"ק י"ב: (יד) עיי' מ"ש ס"ק י"ב: (טו) תבל לא לפני בקנו והכלה פיכולים כלתעו בזה י"ל דפי' לפני בהמתו תמיוה לתתכבתו ולא לפני שלה בהמות ויש פיכול לפני בקיבו' ולכלבעי זכרים ועיי' בב"י ובתתכוים: (טז) כ"ז בהג"ה קעי' ו' מהל"ן: (יז) שם ד' ע"ל ע"ל הוא לומר לתכיף וכו' כל היכל דלמו תוכתי' שומעין לה: (יח) כ"ז שם בתשבה: (יט) כניקפת הכי"ף שם והכל"ם שם בל' ס"ל ע"ל לו שמלמה לו וכו' ולהכתב"ם דכך

מתכת בזה עי' בל' הכ"ל הוס' ד"ה ותתב ובתן בפ"ע ס"ק י"ו: (כ) שם בפ"ק ד' ס"ל ע"ב: (כא) ויש ומזמינין עוד שמציעה להציע כל תעות שבבית ע"פ בכ"ן בקוגיא הכ"ל ובב"פ בתן בק"ו בתוכך ומין כתן דעת התתכוים עיי' מ"ע וב"ת: (כב) כ"כ העור ובדיעכ"י בל' ס"ל מהל' לתעל שם תמל כב יתקן בל מניכה תעל כב הוכל וכו' תבל מוזת לו תם הכיס ומלצת לו הינה ובינה לבתוב לו הבתין וכו' דבל בתינו על מוכח וכו' והוכח בתב"ה ס"ת: (כג) הכתב"ם פ' כ"ל ומבל' לימות הב' ע"ו פיכ לתן כתן מ"ת לפי דבינן דאיכה תוכיבתו מיתן ע"פ בינ"ת ובת"ת כתן ס"ק כי והב"ח דעתו דיכולה להבציע ומה שתילק בזה הב"פ ס"ק י"ל לא הבכתי ובב"ח שם לא מילק בתוס דבל תלא כתב תתם דיכולה להבציע:

נג דין מזונות האלמנה ומזונות הבת איזה מהם קודם עיין לעיל בדין מזונות האלמנה:

נד מי שמת והניח בנות גדולות וקטנות ולא הניח בן אין אומרים (כז) שהבנות הקטנות יזונו עד שיבגרו ואח"כ יחלוקו אלא חולקין כל הנכסים שוה בשוה וכל אחד נוטלה מחלקה:

נה הא דמוטל עליו החיוב לזון בנותיו עד זמן הנ"ל מהנאי כתובה היינו דוקא אחר מותו אבל בחייו אין שום (כח) חיוב עליו מהנאי כתובה הנ"ל. רק אעפ"כ חייב אדם לזון בניו וב"ב הקטנים עד שיהיו בני (כט) שש אפילו (ל) יש להם נכסים אחרים שירשו מאבי אמם. ואפי' אחר שיהיו בני שש מהקנה (לא) חז"ל שיזון אותם עד שיגדילו והוא בכלל עושה צדקה בכל עת. ואם לא רצה אפילו הוא אינו אמיד נוערין (לב) בו ומכלימין אותו ומפצירין בו ואם לא שמע לדבריהם מכריזין עליו ואומרים פלוני (לג) אכזרי והוא פחות מעוף טמא שמרחם על בניו אך אין כופין ומוציאין ממנו. רק כ"ז אם אינו אמיד אבל אם היה אמיד שיש ביכולתו ליתן צדקה בראוי להם כופין (לד) אותו ומוציאין ממנו בע"כ משום צדקה וזנין אותם עד שיגדלו והם [מ] קודמים (לה) לכל שאר קרובים ואף אחר שגדלו אם צריכים לזה כופין אותו וכן לכל שאר קרובים (עיין ציו"ד סימן רנ"ב וכ"ו) וכ"ז אם אין להם ממון אבל אם יש להם ממון אינו חייב כלום כשהם יותר מבני שש:

נו וכן החיוב על האב להשיא את בתו לבעל אך (לו) אם ימצא מי שיקח אותה ערומה אין כופין אותו ליתן לה נדוניא ומלבושים אך מ"מ מהראוי (לז) לכל אדם להשיא את בתו להגון לה ולהתן לה נדוניא כראוי ובטח בה:

נז מי שבא על הפנוי' (לח) וילדה ממנו בן והוא מודה לדבריה חייב לזונו וכ"ד אבל אם הוא כופר (לט) ואפילו לא כפר בברי אלא אומר שמא גם אחר בא עליך פטור (ועיין עוד מזה בעומר"ע סימן ל' וכמו"ן סימן פ"ז ול"ג דין הכתובות סציניסס):

נח אין החיוב לזון את ב"ב אלא האב אבל [י] האם (מ) מן הדין אינה מחויבת בזה כלל ועיין עוד בדה"ש (ועיין בעומ"ע סעיף ג' וג' מדין מי שהלך למדינת הים לו שכתבתם כילד מפלכתן בניו ובנותיו):

מעשי

(כח) ג"כ קנ"ע ע"פ הניח בנות גדולות וקטנות וכו', זה מומל וכו': (כח) משמע כמוכח מ"ע הלא לימו מייב וכו', וכלמפמם בגמלא שם: (כט) שם קף ס"ה ע"ב דכא כ' עולם רבה וכו' עד בן שש וכו': (ל) הל"מ מלוגנדוכ ועו"פ: (לא) שם מ"ע ע"ב לחמל כ"ל משום כ"י בב מניכל צלופף המקיעו שיהא לחם זן וכו': (לב) הסיף לחמל לקמי' דל"י לחמל להו יכלוה יבלה וכו': (לג) שם כי הוי לחי לקמי' דל"ם וכו' עוכבא בעי בני והלי לא בעי בני: (לד) שם"ם שם שבל לחיל כופין לוחו על כלחו: (לה) לחכוכים ופשוט לפי לפ"ה הא לכל שלל קכוכים מייב וכופין ליתן להם בשוכה לדקה ומניולא דנם לחמל שבדל לא בניע עב"ם מכל קכוכי' וכמבואר ציו"ד כל"ם דהם קודמין לשלל קכוכים ועיין ב"ש ס"ק ג' ובדם"ם ע"ז: (לו) כ"ז לחכוכי' מהגמ"כ: (לז) עיין פ"ע סק"ב ובמו"ע סימן כ"ל וכ"ב ומ"ש בנחיב ג' מזה ול"כ: (לח) ג"י מחכוכם הכל"ם כלל י"ז: (לט) לחכוכים וכן הוסיפו מחכוכם הכיב"ם דהוי כמו שעוכרין לוחו מנת וחוזר מציב ל"ע ועיין במו"ע בחיים ג"ם סק"ח: (מ) לחכוכים מהל"י ווי"ל וזה פשוט בכ"ד:

דרך תשובה

[מ] וכם קודמין וכו'. כתבתי זה ע"פ מה שהקשה הב"ש למה הבניחם לחמי לחיי עד שיגדילו הם לפילו למה שיגדלו יש לבם יתרון על שאר קכוכים וכו' יעו"ש ולכלוכה לל בביחותי לבל ציו"ד לי' בי' בעוד וחוכל בהג"ה שם בקעיף ג' ללעולם פרנסת בניו קודמין לשאר קכוכים יעו"ש בשלל הקדימה וכן מהבבר ול"ל דעד שיגדלו הם קודמין לף לאחיו ולאחו דמ"ל זה דמשמע לבחי בעוד לאחיו ואחו לעולם קודמין ע"ש בעוד וב"י ועייבתי שם בבי"ו בחיב כ"ג סלק ה' וז"ל שם לבל לוח לחיל וכו' כופין לוחו לזונם עד שיגדלו ומ"ל ולפה שאחר שהם גדולים אין כופין לוחו לזון אך יש להם נכסים אחרים שירשו מאבי אמם. ואפי' אחר שיהיו בני שש מהקנה (לא) חז"ל שיזון אותם עד שיגדילו והוא בכלל עושה צדקה בכל עת. ואם לא רצה אפילו הוא אינו אמיד נוערין (לב) בו ומכלימין אותו ומפצירין בו ואם לא שמע לדבריהם מכריזין עליו ואומרים פלוני (לג) אכזרי והוא פחות מעוף טמא שמרחם על בניו אך אין כופין ומוציאין ממנו. רק כ"ז אם אינו אמיד אבל אם היה אמיד שיש ביכולתו ליתן צדקה בראוי להם כופין (לד) אותו ומוציאין ממנו בע"כ משום צדקה וזנין אותם עד שיגדלו והם [מ] קודמים (לה) לכל שאר קרובים ואף אחר שגדלו אם צריכים לזה כופין אותו וכן לכל שאר קרובים (עיין ציו"ד סימן רנ"ב וכ"ו) וכ"ז אם אין להם ממון אבל אם יש להם ממון אינו חייב כלום כשהם יותר מבני שש: וכן החיוב על האב להשיא את בתו לבעל אך (לו) אם ימצא מי שיקח אותה ערומה אין כופין אותו ליתן לה נדוניא ומלבושים אך מ"מ מהראוי (לז) לכל אדם להשיא את בתו להגון לה ולהתן לה נדוניא כראוי ובטח בה: מי שבא על הפנוי' (לח) וילדה ממנו בן והוא מודה לדבריה חייב לזונו וכ"ד אבל אם הוא כופר (לט) ואפילו לא כפר בברי אלא אומר שמא גם אחר בא עליך פטור (ועיין עוד מזה בעומ"ע סימן ל' וכמו"ן סימן פ"ז ול"ג דין הכתובות סציניסס): אין החיוב לזון את ב"ב אלא האב אבל [י] האם (מ) מן הדין אינה מחויבת בזה כלל ועיין עוד בדה"ש (ועיין בעומ"ע סעיף ג' וג' מדין מי שהלך למדינת הים לו שכתבתם כילד מפלכתן בניו ובנותיו):

(מ) לחכוכים מהל"י ווי"ל וזה פשוט בכ"ד:

(י) חזל כלם וכו'. עי' בחבו' מהל"מ ולל"ת) וכן כוונת הב"ש דק בקלר בזה ובחבו לחכוכים בשם הבונח הכם"ך לכופין למי שהוא לוגיל ליתן בחוכי לקבובו ועי' בפ"ת ציו"ל בי' בל"ת בק"ב לקבובות לשהו לין לכם יין לכופין דק דיעם כעו עניי עילו בק בעכ"פ יתן לכם עבך בלים ממנה שהוא לקבובו ע"ש שהביל כן בשם מהל"ם מל"ן ע"ע

[י] חזל כלם וכו'. עי' בחבו' מהל"מ ולל"ת) וכן כוונת הב"ש דק בקלר בזה ובחבו לחכוכים בשם הבונח הכם"ך לכופין למי שהוא לוגיל ליתן בחוכי לקבובו ועי' בפ"ת ציו"ל בי' בל"ת בק"ב לקבובות לשהו לין לכם יין לכופין דק דיעם כעו עניי עילו בק בעכ"פ יתן לכם עבך בלים ממנה שהוא לקבובו ע"ש שהביל כן בשם מהל"ם מל"ן ע"ע

בני שמת והניח בנים קטנים וגדולים וכלם הפפרנסים שהקטנים יזונו עד שיהיו בני שם וחקי"כ יחלוקו בחלק זו ואחו כלם הפרנסים לשלי לחיי עד שיגדילו הם לפילו למה שיגדלו יש לבם יתרון על שאר קכוכים וכו' יעו"ש לקובע קטנים עד שיהיו בני שש (כט) שש אפילו (ל) יש להם נכסים אחרים שירשו מאבי אמם. ואפי' אחר שיהיו בני שש מהקנה (לא) חז"ל שיזון אותם עד שיגדילו והוא בכלל עושה צדקה בכל עת. ואם לא רצה אפילו הוא אינו אמיד נוערין (לב) בו ומכלימין אותו ומפצירין בו ואם לא שמע לדבריהם מכריזין עליו ואומרים פלוני (לג) אכזרי והוא פחות מעוף טמא שמרחם על בניו אך אין כופין ומוציאין ממנו. רק כ"ז אם אינו אמיד אבל אם היה אמיד שיש ביכולתו ליתן צדקה בראוי להם כופין (לד) אותו ומוציאין ממנו בע"כ משום צדקה וזנין אותם עד שיגדלו והם [מ] קודמים (לה) לכל שאר קרובים ואף אחר שגדלו אם צריכים לזה כופין אותו וכן לכל שאר קרובים (עיין ציו"ד סימן רנ"ב וכ"ו) וכ"ז אם אין להם ממון אבל אם יש להם ממון אינו חייב כלום כשהם יותר מבני שש: וכן החיוב על האב להשיא את בתו לבעל אך (לו) אם ימצא מי שיקח אותה ערומה אין כופין אותו ליתן לה נדוניא ומלבושים אך מ"מ מהראוי (לז) לכל אדם להשיא את בתו להגון לה ולהתן לה נדוניא כראוי ובטח בה: מי שבא על הפנוי' (לח) וילדה ממנו בן והוא מודה לדבריה חייב לזונו וכ"ד אבל אם הוא כופר (לט) ואפילו לא כפר בברי אלא אומר שמא גם אחר בא עליך פטור (ועיין עוד מזה בעומ"ע סימן ל' וכמו"ן סימן פ"ז ול"ג דין הכתובות סציניסס): אין החיוב לזון את ב"ב אלא האב אבל [י] האם (מ) מן הדין אינה מחויבת בזה כלל ועיין עוד בדה"ש (ועיין בעומ"ע סעיף ג' וג' מדין מי שהלך למדינת הים לו שכתבתם כילד מפלכתן בניו ובנותיו):

מז פירותיה כיצד חז"ל תיקנו שהבעל (מח) יאכל פירות מנכסי מלוג שלה תחת פדיונה. ומה הן נכסי מלוג. כל מה שהאשה מכנסת לבעלה והבעל מקבל עליו אחריות (ע) לעיל מז:ז ופוע"מ) הן נקראים נכסי צאן (מט) ברזל והן שמתו או שנגנבו או שפחתו והותירו הכל על הבעל. וכל הנכסים שלא קבל עליו אחריות נקראים נכסי מלוג שהוא מלשון מליגת הראש שהולשין השער והראש נשאר וכן כאן הבעל אוכל הפירות והקרן נשאר לה. ואף אם פשע הבעל בנכסי מלוג ונאבדו פטור (מז) דהוי פשיעה בבעלים (ע' פ"ח ס"ג):

מן אף שעיקר הקנית הפירות הי' עבור פדיונה מ"מ אין יכולה (מא) בידו לומר איני פודה ואיני נוטל הפירות. וכן היא אינה יכולה לומר כן דחיישינן שלא התערב בין העכו"ם (ויתכ לעיל מלו ע' צטוש"ע סי' פ"ח וכמיבואי לקמן):

יז ירושתה כיצד כשמתה. הבעל (מב) יורש כל נכסיה בין נכסי מלוג ובין נכסי צאן ברזל. ואינו יורש אותה רק במוחזק אבל לא בראוי (ג) לבא לה. כגון שיש לה קרובים שהיא ראוי לירש אותם אך אם היא מתה בחייהם אינו יורש אותם במקומה (עיין כאן בנמ"ח פ"ח וכמקהוניס עדין סמ"ז וע' לקמן מזח). ולא עוד אלא אף שבבר מתו המורישים שלה אך נשאר מהם חובות ביד אחרים ולא גבתה עדיין אינו יורש אותם. אבל נשאר מהם פקדונות שפקדו ביד אחרים גובה דפקדון ברשותי' דמרי' קיימי וכן יורש מנכסים שנשארו מהם אף שלא גבתה עדיין בחיים ואף שהי' עליהם שעבוד כתובת (מג) אלמנה מ"מ נקרא מוחזק:

יח וכן האשה בעצמה שהיה לה מלוה ביד אחרים (מד) בשעה שנשאה ומתה ולא גבתה הוי ליה ראוי ואינו יורש בזה. אבל מה שנמצא איזה מלוה ממה שהלוותה את"כ הבעל גובה מבע"ח דלא הי' לה רשות בזה להלוות לאחרים מנכסיו. ולכן א"ה באופן שבאמת היה לה רשות אף בזה כגון שכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך (עיין טוס"ע סימן ס"ג ולקמן) אף שם"מ אם מתה הבעל יורש אותה אבל אינו יורש ממה שהלוותה (מג) לאחרים מהם:

כ אף שאין הבעל נוטל בראוי אבל מ"מ נוטל בשבח שהשביחו הנכסים שיורש ממנה ולא דמי לבבור שהרי ברשותו השביחו הנכסים:

כא לעולם הבעל יורש אותה (מה) ואע"פ שמרדה עליו שנתן עינו ודעתו לגרשה וכן כך מתה. אבל אם נהגרשה אף שהיא בפק מגורשת שוב אינו (מו) יורשה ויש חולקים (מז) גם בזה ואי הפיס לא מפקינן מני':

נתיב כג

שלא לקבל פקדונות מנשים ועבדים וקטנים. ובו ג' סעיפים. (והוס בסו"ע סי' פ"ו).

א אין מקבלין שום פקדון (א) מיד האשה (או מיד עבדים וקטנים) דחיישינן שמא גנבה זה משל בעלה ואם לא יקבל מאתה תחזור למקום שגנבה. והואיל ואין זה כ"א חשש גניבה ולא מחזיקינן לה ודאי לשל בעל לכן אם בבר קבל (ב) לא יחזור לבעל אלא לידה ואף אם הבעל מוחה (ויש (ג) מהירין להחזיר לבעל אבל דעת האחרונים (ד) כסברא הראשונה) ואם אמרה (ה) של פלוני הם נאמנת במגו שאם היתה רוצה הקחנו בעצמה ותהן לידו:

ב ולכן האשה שהפקידה ביד אחר והלכה למדינ"י ובא הבעל וצוח ששלו הוא שגנבה ממנו אין (ו) נותנין לו עד שתבא האשה ואז נותן לידה ויהי' לבעל ד"ד עמה. ואם מתה נותן לבעל שהוא יורש שלה רק שאם אמרה בשעה מיתתה תנו לפלוני ששלו הוא והיא נאמנת לו (ז) יעשה כדבריה ואם אינה נאמנת לו יתן ליורשיה. וכ"ז באשה שאין נושאת ונותנת בתוך הבית אבל בנו"נ בתוך הבית י"א שאינה נאמנת (ח) בלל לומר

(מא) בתוספות דף הכ"ל ודף מ"ו ב' ורי' מ"ז ס': (מב) עי' לקמן מדין נכסי מלוג וכבבי לשן בהגה בסמיב כ"ד: (מג) בב"מ מ"ו בעי כמי ב"מ בעל בבבי לשמו וכדעסקינן שם בקונדיט ד"ה: (מד) בב"מ דף מ"ע וביי שם התוס' דלמני' בסמיב שעה בצוחה לכופה לפ' מהני ודלפ' בהגה"ב בהגה"ם זה ישו"ם: (מה) בשמעה דבתובו' ב"ב ועוד בסוש בב"ד: (מו) ב"ב דף ק"ל ויליפין שם מקבל ומפקיד אמר ל"ם בלבתא אין הבעל נוגע וכו': (מז) ממ"ל בהגה"ם ומגמדהי פ' בל הגמבעין: (מח) כן דעת הב"ח והכי"ב וכו' ועי' בב"י וב"ש ס"ק י': (מט) ב"י בשם הבעב"ל והמחכוניס: (נ) בו"ב ודלפ' בהגה"ם זה: (נא) דעת הבמב"ם בב"ל מהב"י: (נב) הבסד"ד וכו' מבלקו עליו והבבעת המחכוניס דלפ' מבב הבעל לפ' מפקינן ומני' ע' ב"ש ס"ק כ' ובי' עוד בסוש"ע סי' ס' ס' אחרי דין ירוש: (א) כ"ו בבבייתים ב"ב ד' ב"ל ע"ב ת"ב לין מקבלין וכו' קבל לן הפס וכו' ופס קבל לן בשבד לו לן מקבלן ע' בעוב וב"ש סימן פ"ו לף יש: (ב) בעי' בבבב"ם שם וכן דעת התוס' והבמ"ם ובעב דמיבלו עומד ולוס וכו': (ג) הגי"ע לדעת בבמב"ם דב"ל ומ שמעמו יהיה לבפה עי' לף לבפה וכו' עיין ב"ש ס"ק ב': (ד) בדעת הו"ם וכן בפק בבמ"ל והמחכוניס עיין ב"ש ומ"ע: (ה) התוס' והכמ"ם שם ומיירי בסיל בבלה ויש לה ענו דמלך ותקחנו בעצמו ותהן לבעלוני לבן נאמנת ולקמן דמחכו לם נאמנת היינו שהיל תולה גדול ולקמן ענו זה ועי' בב"ש ס"ק: (ו) ממ"ל שם בהגה"ם וכב"ל: (ז) דף כ"ב ב"ב שם דמיהמו לבבה בב"ת וכו' ת"ל מי מהיומנת לי וכו' וכבב נמבלה דמיירי שמוטלת על ערב דוי שלין לה ענו הב"ל: (ח) תוס' ובלפ"ם שם ועיין בב"ש סוף סק"ב שהקל' ע"ז ובאומת ת"ל דבלן מיירי כמי בשהיל תולה ולקן ענו לפל בשהיל לדעת הבמ"ל בשהיל לדעת הבמ"ם לין ה"ב דמשיעני בענו וכן מעמו קלת מלשון מע"ל ודוק מיהו בב"י ור"ע דוחק לומר כן ב"ש לך לדעת המחכוניס דלקמן פשוט דלף בשהיל תיכה נאומנת בלל:

והיא אומרת שאינה נמנעת מלעשות מלאכה מושיבים אשה (כל) אז שכנים ביניהם ואין פוסקין להם שום שבועה ע"ז:

ח כ"ז שהאשה מינקת (כה) פוחתין לה ממעשי ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה (ועיין בנתיב סקוסס ע"ז) דברים היפים לחלב כמו יין וכיוצא ואם לא הוסיפו לה צריכה (כו) לאכול משל עצמה אם יש לה ממון והבעל צריך לשלם אח"כ:

ט אף שכבר נתבאר דעני' צריכה להניק בעצמה את בנה דוקא אם ילדה בן אחד אבל אם ילדה תאומים אינה (כז) מחוייבת להניק כ"א אחד והבעל ישכיר מינקת לשני ואף שיש חולקין (כח) בזה אך דעת האחרונים נוטה לסברא הראשונה ובלא"ה בכל מקום דאיכא פלוגתא דרבוותא א"א לחייב אותה מספק (כט) דיכולה לומר קים לי כהסוברין שפטורה אנכי וכל היכא דהיא רוצה להניק בעצמה אע"פ שהבעל רוצה לשכור מינקת שומעין לה:

י כשהיא מינקת (ל) את בנו יכול לעכב עלי' שלא תניק בן אחר עמו ואפילו השני ג"כ בנה מאיש אחר וכגון (לא) שלקחה בהיתר שהיתה מניקתו גם אחר כ"ד חודש:

יא כל היכא דמחוייבת ע"פ הדין להניק על אופן הנ"ל אפילו אם נדרה (לב) שלא להניק כופין אותה שתניק ודוקא אם אסרה הנאת מניקתה עליו דאין הנדר חל דהויא משועבדת לו אבל אסרה הנאת הנקה (לג) עליה (סמ"ק ג"כ נמצית מסקנא מסוף נער סמלב וכל"ן) חל הנדר אם לא שהוולד מכירה דיש בזה סכנה להוולד דבכהג"ג לא חל הנדר עי' ח"מ וב"ש סק"א:

יב כבר נתבאר לעיל דאין חיוב ההנקה כ"א בחיי בעלה ולא כשמת (ועיין לקמן על פניך י"ל נתיב יס לות ג' ועי' בנתיב סקוסס ובלת"ם) וכן (לד) כשנתגרשה אינה חייבת להניק את בנה חנם ואפילו אם ירצה ליתן לה שכר יכולה היא לומר קח לך את בנך וטפל בו וכ"ז כשלא הניקתו עד שהכירה אבל אם כבר הכירה ואינו רוצה (לה) לינק מאשה אחרת כופין אותה שתניק אותו בשכר מפני שזה סכנה לוולד ואפילו הוולד סומא (לו) דמבחין בריחא ובטעמא ולכן אפילו באשה אחרת שהניקה את וולד עד שמכירה י"א (לז) דכופין אותו להניק בשכר:

יג ואפילו לא הניקתו ער שמכירה י"א דאם הבעל עני (לח) ואין יכולת בידו לשכור מינקת כופין אותה שתניקהו חנם ויש חולקים בזה. ולכ"ע אם היא נשברה כבר להניק וולד אחר ואותו הוולד כבר הכירה דאין אותו (לט) הוולד נדחה מפני בנה אלא הב"ד שוכרין מינקת לבנה ואם יש יכולת ביד הבעל יכופו אותו לשלם ואם אין לו אזי ישלמו מקופה של צדקה:

יד וכ"ז בתוך ימי הניקתו אבל אחר שישלמו ימי הנקת הוולד לכ"ע דאין על האשה שום חיוב כלל ואם אין האשה רוצה להחזיקו יכולה ליתן להבעל ושיטפל בו ואפילו אם (מ) הבעל עני מאוד או אינו בכאן יכולה להשליכו ולהטילו על הקהל שיפרנסוהו ואין עליו שום חיוב ואם היא רוצה שיהי' אצלה והבעל בכאן כופין אותו שיתן להם מזונות והבן יהי' בביתו עד שיהי' בן ו' שנה והכח לעולם אצל אמה אם לא שנראה לב"ד שטובה לבה אם לא תהיה אצל אמה (מא) דבוה י"א דתשב אצלו (ועי' עוד פלפלי דיניס מלו בעוד ובס"ע פ' פ"ב פניף ז') ואם נתרצה האם שתשב אצל אבי' י"א דיכולה (מב) לחזור ושתשב אצלה דוקא:

טן מציאתה ביצר מציאת האשה תקנו (מג) חז"ל לבעלה משום איבה ויש עוד טעמים בזה ומחלוקת בין הפוסקים אם יכולה האשה לומר איני ניזונת ואיני נותן לך המציאות שלי. ואם היא ספק מגורשת (מד) אף שחייב במזונותה מציאתה לעצמה:

פירותיה

(כה) כ"ז סם והטעם דל"ת למיימ שבועה ע"ז דל"כ יהי' תמיד עסק שבועה ביניהם ויומסק מה קעשות לכן מסיכין לף על לסה: (כה) מסנה כתובות ס"ד ע"ב: (כו) מנכיים' דסם ס' ע"ב דס"כ הכי מסמנו לה וכו' פסקה קמעל מוכלם וכו' ויש שלמדו מנכיים"ת זו לכל מיקה בשכר שלכיכה לאכול הכנה לעובה הוולד ועי' ב"ם ס"ק י"ד: (כז) כו' ב"ח מהיכוב' ע"י בב"י: (כח) דעם הכל"ם ודעם המכוכים דלה כוופי' ע"י בב"ם וס"ו: (כט) מנוסף בסופ' בכ"ד וכ"כ המכוכים כלן: (ל) הלמב"ם בפ' הל' פ"ע ס"ב הינוקלמי שלא תניק בנה של חבירתה וכו': (לא) עי' ביימן ק"ב וחמכוכים כלן: (לב) בכיימ שם ר' כ"ע ע"ב וכ"ז סוף בעוס"ע פי' פ"ב ועי' שם פ"ו: (לג) פוס' שם בד' הנ"ל וחמכוכי': (לד) שם ר' כ"פ בכיימ ומגוסס סיכו כופה וכו': (לה) כדמסקינן שם הכי סמל שמוכל כ"ז שמכיכה וכמיכ"ש ין פסק הכמב"ם בפ' כ"פ מהל' ע"פ ע"ב ובב"י ס"ב: (לו) בב"ק קופת מנל ידעי סמל כב סמי בימיכ"ו ובעוס"ע: (לז) חמכוכי' בשם הגהס שלפס ובעב"ד דין מסמע להדיל ומסגו' הכל"ם כלל י"ז המוב בב"י: (לח) ב"י בשם הני"ו הביאו הכה בשבה והם"ם וב"ם פסקעו על זה הכנה לפין המיוב עלי' יוסב מכל הנשים וע"פ ס"ה ובפ"ח פ"ק י"ב: (לט) מסגו' הכל"ם הל"ב: (מ) בהמב"ם שם ועי' שם בעה"מ ובכך המבלם דבעה"ב חמכוכים כופה דין הדין גם בחוך ימי מניקתה לפין עלי' מיוב וכ"ל ופם בשלמה בלמנה בחוך ימי מניקתה וכלוכה לילכת לעיר לחכמ ע"פ לפין כופין לוסה שחבב בכלן לזוגו וי"פ דכופין לוסה ליתב בעיר עד זמן ההנקה עי' בבה"ע פי' פ' פ"ק ע"ו בשם הכמב"ם ולפי לפ הבנתי עדן בחה בכוף לוסה לדעם הכי"ו הל"ל וע"ע ולפין לי כשם חמוכש בשב"ם ומשמע דזה פקפקו הכנה למעשה עי' ם"ם פק"י: (מא) בה"ע בשם הכמ"פ ועוד כחב בשם ס"ם לפשילו היפ מעופלם בבנים ובנות ומשמע דזה מלוי בע"ם בשם מהכ"ם פדוולפה הל"ב וחו"ק ועי' עוד בבה"ע פי' פ"ב ק"ו ומה שהבילו בדין זה: (מג) מסנה כתובות ד' ס"ה ע"ב וע"ש ד' ס"ו בחוס' ד"ה מלילחה כהעדמה: (מד) בב"ע ד' י"ב בשעמ מלי מקנו לה בנן מלילות וכו' הכל הו"ל לימה ולימה:

ה וכ"ז בנכסי מלוג (יג) (כל מה שהכניסה לו ולא שמה אותן בדמים ולא קבל עליהן אחריות הם הנקראים נ"מ שאין לבעל בהן בחזיה אלא אכילה הפירות אבל הגוף שלה ואם פיחתו פיחתו לה ונקרא מלוג שהוא כעין מליגת הראש שתולש השער) ובנדרי האשה שהכניסה לו ולא שמה אותן בדמים ולא קבל עליהן אחריות נקראים נ"מ (ועי' זוה מי ע"ז פ"ג וכ"מ פ"ה וכ"ם מ"ם זוה וכלן קעיף י"ל) אבל בנכסי צ"ב אם מכרה (יג) האשה לבדה אף הגוף מוציא מיד הלקוחות (נכסי צ"ב היינו הנדוני' וכל דבר שהכניסה לו ושמו אותן בדמים להחתן והוא מקבל עליו אחריות ונקראים צ"ב בפי שהן קיימים כצ"ב שאם פיחתו פיחתו לו וכו' וי"א דבזה אף נתאלמנה או נתגרשה אח"כ מכרה בטל. ואם מכרה היא ואח"כ בא הבעל ומסכים מהני וא"צ קנין (ועי' בלחכונים) ואם מכרה לצורך מזונותיה (עיין בשו"ע אה"ע סימן ע' וב"ש ס"ק כ"ה, כ"ז מדין מכירת בית דין):

ו וכן האיש אין לו רשות למכור מנכסי אשתו בלי רשות האשה ע"פ האופנים שיתי' בין מנכסי מלוג בין מנכסי צ"ב ואם מכר מנכסי צ"ב אם הוא קרקע אפילו בדיעבד המכר בטל לרוב פוסקים (יד) רק דיש בזה פלוגתא די"א דדוקא אם היא מערערת ע"ז ורצונה לבטל המקח וי"א דאף הוא בעצמו יכול לבטל המקח אם רצה אבל מטלטלין אם כבר מכר או משכן י"א דמה שעשוי עשוי ויש חולקין בזה (עי' מ"ג וב"ם). ואם מכר או משכן נכסי מלוג לכ"ע מה שנעשה (טו) לא מהני כלל (ועיין לעיל מדין בגדי בתולה) ואם האשה חובעת את בעלה והוא השיב לה שברצונה עשה ה"ז נשבע (טז) ונפטר. אבל אם היא חובעת את הלוקח או המלוה י"א דהיא נשבעה שלא ברצונה עשה ומחוייבין להחזיר לה אם לא שיתי' בבירור גמור שברשותה עשה. וי"א דאמרינן דמסתמא (יז) ברשותה עשה אף שאין הבעל שיכחישה (ועיין בלחכונים ובמ"ע סי' צ"ג ס"ק ג' ובמ"ע סימן ע"ג ובש"ך סי' צ"ג סק"ה):

ז מטלטלין שנותן לה משלו י"א שדינם (יח) כנכסי צ"ב וי"א דזה דוקא בשנתן (יט) לה מטלטלין ויחדם כנגד התוספת שהוסיף לה אבל סתם בגדים שנתן לה במתנה נמורה לכ"ע דאף בדיעבד המכר בטל (ועיין במ"ע סי' ע"ג סעיף ג' ובש"ך סק ועיין במ"ע כלן ס"ק מ"ע וע"ש הב"ח סי' צ"ג סק"ה זוה) וכ"ז בבגדים אבל כלי זהב (כ) ובדולח יכול למוכרן אם צריך להתפרנס בהם. ואפילו בבגדים (כא) יש מחלקין בין בגדי חול ובין בגדי שבת וי"ט וי"א שאין חילק (ועיי' במ"ע סי' ע"ג וש"ך ס"ק ל"ג ובמ"ע סי' ל"ז סעיף כ"ו וע"ש במיבורי סק ולוק):

ח בנכסי מלוג כל שמכרו (כב) שניהם אע"פ שקנו מהאיש תחילה ואח"כ מהאשה המכר קיים ואינה יכולה לומר נ"ר עשיתי לבעלי (עי' ב"ם ס"ק כ"ה) דכיון שהגוף שלה לא יהי' איבה אם לא הסכים עמו. אבל בשאר (כג) נכסים יכולה לומר כן וכשי"ת:

ט ולכן האיש שמכר נכסים לאחד ואח"כ כתבה גם אשתו ללוקח דו"ד אין לי עליך וקנו מידה ע"ז אע"פ כן (כד) יכולה אח"כ לטרוף בכתובתה מהם (עיין בש"ך ס"ק ס"ז) ומה שכתבה לו. יכולה לומר נ"ר עשיתי לבעלי כדי שלא יהא קטטה בינינו. ואפילו אם כתבה בפירוש שלא הוכל לומר נ"ר כנ"ל לא מהני. אך אם וחזילה (כה) קנו מהאשה שאין לה שום שעבוד ע"ז ואח"כ מכר הבעל וקנו מידו מהני. וכן אם קבלה עלי אחריות (כו) מפורש שאם יטרוף בע"ח של בעלה מחוייבת לשלם שוב אינה יכולה לומר נ"ר וכו' (ועי' בעי' ס"ז ובלחכונים עוד פרטים המועילים בלשון תוכל לעיון כנ"ל ועי' בעי' ס"ז מדין מכירה בנכסי צ"ב) והמנהג עכשיו (כז) לקנות בקנין אשתו והדר בעלה וכותבין אחריות ואעפ"כ אין האחריות מבע"ח רק אחריות דנפשה קבלה עלי' שלא תוכל לערער ולא שארי אחריות:

י האשה שאמר לה בעלה שהעשה בבגדיה ובתכשיטין שלה כל מה שהרצה. מן הסתם אין (כח) כוונתו רק להשאיל ולהפקיד אבל אם מכרה או נתנה אינו כלום:

אלמנה

(יג) כ"ז מבואר בדבורי הפוסקים ועי' במה שכתבתי בסימן ל"ו ובסימן ל"ח: (יד) עי' בעור וב"י וב"ש ס"ק ס"ז ע"ז דיש בזה ב' שיטות די"ל דאין יכולים לעכב לך בשו"ע פסק כהמחב"ם ודעת י"מ דהמכר בעל לך לדידה ב"כ יש פלוגתא בין המחב"ם בסימן ועי' ב"ש ועוד לחלוקים ועי' בש"ז בקוף הסי' מ"ם דבזה"ז שכותב בקבל החתן כו"כ ועשה עליו כל מה שהכניסה לו מוב ויכול למכור כל מה שהכניסה לו ע"ש: (טו) בהב"ח סם קעיף י"ד: (טז) סם מחבואת הכנסת ל"ם: (יז) עיי' ע"ז בב"י וס"ח ס"ק ע"ו וב"ם ס"ק מ"ע ובה"י ומ"ע סי' ע"ב ס"ק י"ע: (יח) הכמ"ס ל"ב בהל' מכירה פ"ו ובמלקו הפוסקים בזיכוי ועיי' בב"ח: (יט) זהו לפי' הס"ח סי' ע"ב ס"ק מ"ע ועי' בחו"מ סי' כ"ב וב"ש ס"ק כ"ו וס"ח הב"ם ס"ק כלן ס"ק מ"ב: (כ) מהכי"ק שורש יו"ד ועי' בחו"מ סימן ל"ב סעיף כ"ז: (כא) עיי' בח"מ ס"ק כ"ח ובמו"מ סי' הכ"ל ובמה שכתבתי בסימן: (כב) כמשקנת הס"ח ב"ש ד' כ' לפל היפל דוקל מכוניהו: (כג) כמשקנת הס"ח בב"ש סם דבשלה נכסים וכו': (כד) כשובות קף ל"ה לקח מן המים והזל ולקח מן המגה וכו': (כה) משנה בב' המקון קף כ"ה: (כו) קף ל"ח ושמואל למד וכו': (כז) עיין ב"ש ס"ק ס"נ: (כח) כמחבואת הכנ"ל סי' קכ"ג ס"ק ג':

לומר שלי הם או של אחרים הם. ואף כשבאתה בעצמה ליקח משל נפקר יש אומרים שאין ליתן לה אם הבעל מוחה (ט) (ועיין מדין נו"ב בתוך סדית בתו"מ פימן ק"ג ופס נתבלל דין כסיס סלנו (י) ועיין בתיבורי סס) ובדיעבד אם החזיר לבעל אפילו באינה (יא) נו"ב פטור:

ג אשה שמכרה או שמשכנה מטלטלין אזי אם ידוע שהם משל בעלה צריך להחזיר בלא רמים ולא שייך כאן הקנת השוק. דהיכ בזה כלוקח מגנב מפורסם. ואם אומר שאינו יודע כלל שהוא של בעלה אז יקב"ח ע"ז ושוב אין הבעל יכול להוציא ממנו ברין. אבל אם (יב) הפם הבעל אין מוציאין ממנו ואפילו רמיו שנתן י"א (יד) דאין נוהן לו. וכ"ז באשה שאינה נו"נ בתוך הבית אבל אם היא נו"נ בתוך הבית אך אין דרכה למכור ולמשכן או כל דבר בחזקת הבעל וצריך להחזיר בלא רמים לכ"ע. ואם דרכה (טו) למכור ולסחור אפילו אם בוודאי של הבעל המכר קיים ואין הלוקח צריך לחזור לו (ועי' בתו"מ פימן כנ"ב) וכן הדין בשותף שמכר (טז) בלא ידיעת חבירו הואיל ודרכו בכך המקח קיים ואין הלוקח צריך לחזור לו רק אם השותף עוות שמכר קודם זמן והבע השני ממנו (יתבאר פכטי דין זה בתמוסס בתו"מ פימן קנ"ו ובתיבורי סס):

נתיב כד

מדין מכירה האיש בנכסים משועבדים לאשתו. ודין מכירת האשה בנכסי מלוג וצ"ב. ובו י"ד סעיפים. (והוא בתו"ע סי' נ').

א האשה אינה רשאה למכור בנכסיה אחר שנשאת בין מנכסי מלוג ובין מנכסי צ"ב. ואם מכרה נכסי מלוג הבעל מוציא (א) הפירות מיד הלקוחות כל ימי חיי. ואם מתה היא קודם. (ב) מוציא הבעל גוף הקרקע מהם בלא דמים. ו"א (ג) אף בחיי מוציא הגוף ואף לדברי מי שאומר שאינו מוציא הגוף מ"מ מאחר שהבעל מוציא הפירות גם כל תשמישי הקרקע שייך להבעל ויש מעט נ"מ ביניהם (ועיין בתמכוסים ודוק) אך אם מת הוא קודם או שנהגרשה המקח קיים למפרע לכ"ע (כ"כ הס"ג ועיין בב"ס מה שתקשה ע"ז ולעתו לתלי' בפלוגתת הנ"ל ומין (ד) מילוק בב"ז בין מכרה לו שקיבלה ועיין ב"ס ס"ק נ') ואף אם ראה (ה) הבעל ושתק לא אבד את זכותו אך אם הוא מודה שברשותו מכרה שוב אינו יכול לחזור בו דכשלחו דמי יכלן אם ירצו (ו) הלקוחות יכולין להחרים עליו אם לא נתן לה רשות:

ב וכיון דנתבאר דהבעל יכול להוציא מהלקוחות הפירות עכ"פ לכ"ע. לכן האשה מחוייבת להחזיר הדמים כל שיש לה מאותן (ז) הדמים. אבל הוציאה הדמים הרי המעות עלי' מלוה ואין הבעל מחוייב לשלם עבורה (עיין בתמכוסים ובתו"מ פי' נ"ו) וכל שנמצא מאותן (ח) הדמים אצלה ויכולין להלות שהן מאותן דמים שקיבלה תלינן ואין הבעל יכול לומר שמא מציאה מצאה. מיהו אם היא נושאת ונותנת בהוך הבית אפשר שיכול לטעון משלו הם ועכ"פ הלוקח (ט) יכול להחרים עלי' ע"ז אם יש לה מעות מהנ"ל:

ג אשה (י) שצוותה בעת חליי לתת כך וכך ממלבושיה לפלוני ולפלוני ונתרצה הבעל. מ"מ אם צוותה שיתנו לעשירים יכול לחזור בו אבל אם לעניים אינו יכול לחזור בו דהוי כנדר. ומיהו דוקא אם נתרצה בלי הפצרת אשתו אבל אם לא נתרצה כ"א ע"י הפצרותיה י"א דיכול לחזור בו (עי' בית"ל כי' ל"ב פי"ז וב"ס ובב"י ועי' תשובות סבו"י מ"ב פי' פ"ל בתמס סמולק ע"ז ינו"ס ומינו כעת ת"י עי' בתו"ב ועי' בפ"ת פי' ל"ב סבפילו) אך מ"מ אם לא אמר לה דבר אע"פ ששתק בעת שאמרה וצוותה נראה פשוט דאינו חייב לקיים בנ"ל (עיי' ב"ס ועי' ט"ז ב"ת פי' ל"ע בעובדא שבא לפנינו. ולפע"ד בתמוסס מין לפפק בזה יעו"ס בתו"מ פימן סל"ב):

ד אשה שנתנה (יא) מתנה לבנה לפני בעלה והוא ראה ושתק מ"מ לא מהני. ואם אמרה בלשון זה הא לך מתנה זו שאביך נתן לך והוא שותק יש פלוגתא בין האחרונים אי מהני כה"ג (ועיין בתו"ע ס"ק כ"ו ועיין בתו"ע בסעיף י"ד ו"ט ו"ב עוד מבכסי מלוג):

(ט) הכמ"ס בשם הריב"ם בפק דשם בזה ובתמכוכי' הלקו עליו ובפקו שלא לתזור לה: (י) שם בתבלל הנשים שלנו מן הסתם נקלטו נו"ב בע"ז ופ"ם בתיבורי ובתמכוכי' פשן: (יא) בתו"ס בהג"ה בשלהי"ב: (יב) בתכוכים סוף סימן הכ"ל: (יג) בתמכוכים שם בשום דיש מחלוקת בין הגי"מ ובשלהי בזה ובכריב הכמ"ס ובתמכוכים דשין מוליפין מיד הקונה לגבי יפן לו דמי' לגבל שם בשם מין מוליפין מיד הבעל: (יד) שם"ת ס"ל דבעב"פנוסן לו דמי' ובב"ם מוכח עי' ס"ק י"ז: (טו) הכמ"ס בהג"ה מיד"ע שם וכן דעם לתכוכים ובשום: (טז) בהג"י וב"ם כלן ויתבאר בזה ל"ה בתו"מ על מקומם:

(א) כתוכות ד' ע"ח: (ב) זהו פימת הכמ"ס וטו"ב הובא בתו"ע סי' נ': (ג) פימת הרמ"ם והטור הובא בהגה שם ועיי' מ"מ פ"ק כ"ו וב"ש: (ד) בהג"ה שם: (ה) שם בתשו' הכלי"ם: (ו) כ"כ הפו' בשם רבינו לפניהם: (ז) תכי"ף וטו"ש: (ח) שם בהג"ה ועי' בב"י בשם הכלי"ם וטי' בלתכוכים: (ט) בהג"ה בעי' י' מהמגדכי מהג"ה וטי' בב"ש שכתב דכ"ז דוקא תם הבעלים כן בלי הבלגתו המולי תבל תם עשה ע"ש הבלגות המולי דיכו כמבואר בי"ד סי' כ"ב בעי' י"ז בביולא בזה להוי בכללי תונבין ובן פפק בתשו' עס"ב בעי' י' הב' למעשה ע"ש שתובא לתיות לזה וכן פפק בב"ה וטי' בתשו' ס"ג ס"ם לך בתשו' שבו"י ס"ב סי' פ' בלתם שתולק בזה וכתב דבכי הכמ"ל דשם דוקא בדבר הכשוס תבל לא בדבר מלוה ועי' בב"ם ס' הב"ל שהביא ב"ב ד' בתו"י הכ"ל ומיכו כעת ס"י לעיין בו ולתם הביאו לבכי הטה"ב תם לא שפ"ב ס"ע בלישק ועב"ש תם יפי' פפק בזה לעב"ד לתיכו יכול להולות מידו ובמ"ש הטה"ב בסי' כ"ז יעו"ש ול"ע ועי' בתשו' תם"י מה"ב מוהכ"י שתשובתו סימן ב"ב מ"ש:

(יא) פ"ז עי' בתתם"ע:

(יל) כשהיא קיימת עדין והלקוחות באים לתבוע לא יגבו אא"כ שתשבע היא בעצמה ואם הם נעשו אפטרופוס שבועת אפטרופסים שלא לקחו לעצמן כלום. ואם פגמו (עו) בתובתן משביעים אותם. דאפילו היכא דלא טען הוא אנן הב"ד משביעין אוהה כדין הפוגם שטרו (עי' סו"מ סי' פ"ח וק"ח וכן יוכיח יכולין להשביע לתובע וכמ"ש לקמן):

ן ואם כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ולא על יורשיך ועל ב"כ אין יכול להשביע לא אותה ולא הבאים ברשותה אבל מ"מ יורשיו והבאים ברשותו יכולים להשביע אותה ואת יורשיה (בגון אם נתגרשה ומתה) ואת הבאים ברשותה. ואם כתב לה מפורש שבועה ונדר אין לי וליורשי ולכל ב"כ לא עליך ולא על יורשיך ועל באי ברשותיך אז אין לו עליה ולא על יורשיה כו' שום שבועה כלל ואפילו פגמו כהובתן (היינו שמודים שגבו מקנת ע' קמ"ט סי' פ"ז) פטורים משבועה בין היא ובין יורשיה והבאים ברשותה (עז). אך יכולין להשביע אוהה אם נעשית אפטרופוס ונושאה בביהו לאחר מותו דכיון (יז) שמת נפלו נכסיו קמי יורשיו ואם לקחה אחר כן משלהן לקחה ושוב לא מהני מחילתו ע"ז ואפילו על אפטרופוס שנעשה בחייו י"א דע"י גילגול משביעין (יח) אוהה וי"ח (ע' בפמקונים בסי' ל"ח ובסי' ל"ם) ועל מה שמכרה (יט) בין מיהה לקבורה לצרכי קבורה אין משביעין אוהה כלל אך יש חולקין ואומרים (כ) שאין נאמנות מועיל לגבי יורשין ויש מחלקין בין קנו מידו ובין לא קנו מידו (ועי' בז"י בתוכ ובמ"מ וב"ם כלן ובמ"מ סי' ע"ח בקניף י"ז ובסי"ז סם ובמ"ם בזה יעו"ם) מ"מ אם מהה דעת הפוסקים דוראי נוטלין יורשיה בלא שבועה ולענין לקוחות לכ"ע אף שפטרה מפורש בכל אופן מ"מ אינה גובה מהלקוחות בלי שבועה כלל (ע' בקעני ז' ובמ"מ סימן הכ"ל סם):

ך וכל הנ"ל הוא לענין מ"ש ואמר לה בעת הנשואין. ומי שאמר קודם מיההו (כא) שפוטר את אשתו משבועה הרי נוטלת הכתובה בלא שבועה דהוי כאלו אמר בפירוש שההא פטור ממני ומיורשי. מ"מ אם ראו אד"כ שהיא מפקדה הנכסים צריכה לשבע דאהרע נאמנות שלה ומה שהפסידה אם יש עדים ע"ז או שהיא מודה צריכה לשלם ואינה נאמנת לומר שבעלה צוה לה כך (ע' מ"מ פ"ק מ') אם לא שכתב לה מפורש שעל כל דבר שהאמר הההי נאמנת (ועי' בקניף סלפני זה ול"ל):

ד מדינא דש"ס הכתובה אינה נגבית (כב) כ"א ממקרקעי. ומהקנות הגאונים (ג) נגבית אף מהמטלטלין הוץ מכתובת בנין דכרין שאינה נגבית אלא מהקרקע וע' מש"ל (ג) ברישׁ הלכות כתובות. ולכן יתומים שגבו מעות בחוב אביהם היא גובה מהם. וי"א דמדינא (ל) גובין בזמה"ז אף מן המטלטלין משום דבזה"ז עיקר משא ומתן בהם ועיקר כמיבת הבע"ח והאשה עליהם והוי כגמלי' דערבי' (עי' בסו"מ סי' ק"ו וכוש במיבודי סם מתיב י"ב) ובפרט בזמנינו שכותבין מפורש דהגבה אף מהמטלטלין דגובה מדינא (וכמ"ם בסמ"ב סוף סימן הכ"ל) ולכן לא כתבתי מדין חלוקי דינים בע"ז (ועיין ב"ם ס"ק ל' ודוק) ומ"מ אפילו במקום שכותבין אם מכר המטלטלין או נהן (כ) במתנה בריא אין גובין מהם משום הקנות השוק. אבל אם נהן במתנה שכ"מ גובה מהם ואפילו במתנה ברי י"א דוקא שנתן לאחר אבל אם נהן במתנה ברי לבנין יש מהפוסקים שאמרו שבע"ח גובה מהם ויש חולקין וכן היורשים שמכרו אינה גובה מהם (ומ"ם מסקומים שבימים בסי' בסו"מ בעוסם"ע סי' ק"ז וסמ"ע סם ס"ק ט"ו) אבל אם נתנו במתנה (ו) לאחד י"א דגובה מהם וי"א דאין (ז) חילוק ואף אם נתנו במתנה אינה גובה מהם וכנלע"ד הקלושה וצ"ע (ועיין בבם ט"ו):

ט מדינא דש"ס העיקר כהובה ותו"כ אינה נגבית כ"א (מ) מזיבורית אבל בזמנינו שכותבין מכל שפר ארג (ט) נכסין הרי היא גובה מהעריות ואינה גובה מהשבח שהשביחו הנכסים אפילו ממילא כגון שנתייקרו וכל כיוצא בזה וכ"ש במה שהשביחו היורשים (ומ"ם בסבימה המלמנה בעלמה עי' בסי' ל"ם ס"ק ו' ומ"ל ועי' עוד בע"ז בב"י בסם הסמב"ם) ואינה גובה אלא מהמוחזק אבל לא מהראוי (י) לבא ומלוה שחייבים לבעלה נקרא מוחזק אבל שכר (יא) פעולה שחייבין לבעלה נקרא ראוי ועיד כ"ד כיוצא בזה (עי' בקניף ב' ובמ"מ וכ"ז לענין הכתובה אבל לענין נלוויח ומ"מ ב"ש ל"ח דגובין מף מן הלוואי ועי' בתו"ם סי' ק"ל וקט"ו ובתשו' ובהגה"ל סי' ע"ט וב"ם כלן ס"ק י"ם):

(יל) הגה"ם בפקקיו ועי' בם"ע וב"ם סק"ד: (עו) יעוין בלמ"מ וב"ם סם (עז) עי' בב"י ובלמ"מ מה שפיקשו להבמים בכתובה בכמבו כלן כלפו היינו לקוחות להם בדיהו לפ מהני הפעות כמ"ש בלפ מיירי בנון שהיה עמה' לפיכוף על נכסים לו שבמכה לאמה בתוכת ב"ם ע"ש בם"ע וב"ם: (יח) דעת הכמ"ן והביעב"ל ועי' בם"ע וב"ם: (יט) כתוספות ל' הב"ל בכל מהכה: (כ) דעת הב"י. והבה"ם בפוקקין בלפ שלוח עם ועי' בב"י וב"ם ס"ק י"ב ובמ"מ ובב"ח שם בפיים ועי' כלן בע"ח ס"ק ח' ע' והוכח נם בלפ"ע מ"ם בזה: (כא) כ"ה בהג"ה מהמדכי וכ"כ ב"י בשם הבה בעובלמי עי'. ב"ם סק"ה וכל דבריה שבקעני' זה מבוארים בהג"ה שם:

(כב) כתוספות ס"פ ונועל בכ"ד. (ג) הבי"ף והבה"ם והביעב"ם ועו"ש בב"ש סי' ק"ג: (ד) הבה"ם פ"ק דב"ק בי' ע"ש ומיהו מדוקדק מ"ם הבפה"ג בלן ובילמ"ד בזה לממ כתוספות ס"ז דהם שם בלמ דלמני להל דשם נובה מדילפ ובמ"ם הבה"ם שם ולר"ן ועיי' ב"ם ס"ק ג': (ה) כן בפק בשו"ע בלן ובפ"מ ס"ק ג' ב"ם והוא ע"פ הבוכת הבה"ז ובב"ם בתב הבפע"ם מוכח בזה בין היכא דכתב מפורש מעלעלי לגב קרקע עי' ב"ם סק"ה ועי' שם בקק"ע מה שהעלה לענין דינא: (ו) כ"כ הם"מ וב"ם ע"פ דקדוק מלשון הסמ"ו ופסו': (ז) הסמ"ע והפ"ד בתו"ה בפ' בכ"ב ע"ם שהבילוה שקק דעת הבבה פוסקים ומתי' על הם"מ וב"ם שלא הביה כ"ז וכבר מנה ע"ז הבה"ע: (ח) ניעין ס"ק בע"ב בתשבה שם ועוד בב"ד: (ט) מתכונים בלן בסי' ך' ועי' בעור בתו"מ סי' ק"ח: (י) מבה בבוכות כיב ד' ל"ב: (יא) בהג"ה סי' הכ"ל בתשבה בזה (עי' בקניף ג' ובמתכונים וכ"ז לענין הכתובה אבל לענין הלוואי ועי' בתשו' ובתשו' ובהכם"ל סי' ע"ט וב"ם כלן ס"ק י"ם):

נתיב כה

מדין שבועה האשה על כתובתה. ודין המושיב אשתו תנונית. ודין אם פטרה משבועה. וכתובה ממה נגביה. וששמין לה בגדי'. ויחר דיני כתובה. ובו י"ז סעיפים. (והוא בסמ"ע מסי' ל"ו עד סי' ק"ל).

א אלמנה אינה גובה בין עיקר (ס) כתובה ובין התוס' אלא בשבועה. ונ"מ ונכסי צ"ב או נכסים שיהד לה בכתובתה אם הן בעין או דברים שיהדו שבא (ב) מכוחם נוטלת אותם בלא שבועה. אבל אם אינם בעין ולא דברים שבא מכוחם אינה נוטלת אלא בשבועה. ולדעת רש"י ודעימיה בנכסים שיהד לה בכתובתה אף אם נגנבו או נאבדו גובה בלא שבועה דלא חיישינן שישלם לה עוד פ"א. ודעה השו"ע (ג) ואחרונים נוטה לדעת הרי"ף וכמ"ש (ועי' בלח"מ פ' מע"ס). ואם מת (ד) פהאום יש מכפקים דאפשר שגובה מנ"מ וצ"ב אף בלא שבועה (ועי' בכ"ז בסימן ל"ו ובמ"מ סס ס"ק י"ק ובצ"מ ס"ק ח'):

ב אם מהה קודם שנשבעה. יורשיה אינם יורשים כתובתה דאין אדם מוריש לבניו ממה שאינו גובה אלא בשבועה ויש כמה פרטים בזה (עי' בסמ"מ סי' ק"מ וכמן צ"י ומסכונים סעיף ל' ועיין בבצ"ע ס"ק ס'): השבועה שמשביעין את האשה הוא שלא ההפיסה (ה) הבעל כלום. ושלא ההפיסה (ו) היא מעצמה שום דבר על כתובתה. ושלא מחלה כתובתה לבעלה. ושלא מברה לו. אע"פ שאכור לשהות עם אשתו בלא כתובה חיישינן שמא מחלה לו באופן שאם ימות לא הקח מהיתומים ואם יגרשנה ישלם לה. ואם נשבעת בקיצור שלא נהניה כלום מכתובתה כנ"ל. ונהגו (ז) עוד לגלגל עליה שלא ביזבזה כיום בלא רשיה בעלה. ואם בעלה אינו בר דעה נשבעה שלא בזבזה יותר מדראוי. אך י"א דשבועה שלא הפסה בעצמה נשבעה אף שלא בגלגול ואפילו היכא דליכא למיחש לה להחפיס צררי (עי' בט"ז וצ"ם סימן ל"ז סק"ח) ועיין באחרונים שכתבו אם נשבע הבעל שבועה שאין לו הו לא היישינן שההפיס לה צררי וא"כ גם על כל הנ"ל דכיון דמדין גילגול אחינן עלה א"צ לישבע וצ"ע ועי' בבה"ג. ואם אמרה האלמנה (ח) אקח כעת את שלי ואני יודע שכשיגדילו היתומים ימחלו לי השבועה אין שומעין לה:

ג אלמנה שמכרה או נהנה קודם השבועה אע"פ שנשבעה אה"כ י"א דמכרה בטל וי"א דמכרה (ט) קיים. ודעת האחרונים להכריע לדון בזה ע"פ ראות עיני הב"ד היינו שאם מה פתאום דלא שייך חששא דצררי מהני עכ"פ לענין זה דההני מכירתה אף קודם שנשבעה וכן אם מוחזקים בזה הקונה או המקבל דיכולין לומר קים לי (עיין בפרטי דבר זה ובצילום שיעת הסלמסונים ז"ל בסוד וב"י ובלמסונים כאן סעיף ס' בשורך ועי' בסי' ק"ג סעיף ל' ומדין מסס מוכרה כתובתה ובסימן ל"ג סעיף כ"ה ומס"ל בע"ז ולענין שבועת גלוסה עי' בסעיף יו"ד ועוד כ"ד מעניניס אלו בסימן זה ודין המשועה מס סוס בצ"ד ומס למיכס נק"ס ונוסף שבועתה עיין סוף סימן זה בצ"י ובצ"ע ס' ותוס' י"ג ובסו"ע ועי' בסו"ע נ סי' פ"ז בסעי' ט"ו ומס"ם בסיבורי לסכי פה קלמתי מהסעם שכתבתי כ"פ):

ד המושיב את אשתו תנונית (י) או שמינה אפוטרופוס י"א דמשביע אוהה בכל עת שירצה בטענה שמא אם טען שהי ככף אבל על פילבה ועיהה שמהעסק בצרכי בית כדרך כל הנשים אינו יכול להשביעה בטענה שמא אם טען שמא. וי"א דאף כשהיא תנונית ואפטרופוס אינה משביע כנ"ל אא"כ כשהיא חובעת כתובתה [היינו כשגרשה] ואז יכול להשביעה על הביעה זו אף בלא גילגול דצררי הנ"ל (ועיין סימן ס"ג בסמ"ע ובצ"ם סימן נ"ו ונ"ס) וסתם (יא) נשים דידן דינם כאפטרופוס (עי' בסמ"ע בס"ג ובס"ך וסס ובסוף סימן נ"ו ובצ"ם סל"ג):

ה מי שפטר את אשתו משבועה גובה (יב) בהובתה בלא שבועה. אך שבוה יש מעלות מעלות שכפי לשון הפטור שכתב לה ושאמר לה היא נפטרה. כיצר שאם כתב לה או אמר (יג) לה נדר ושבועה אין לי עליך דאז הוא בעצמו אינו יכול להשביע אוהה שום שבועה כלל. אבל מ"מ יכול להשביע את יורשיה היינו שאם גרשה ונשארה כתובתה חוב עליו ומהה אה"כ יורשיה נשבעים שבועת היורשים (עיי' בסמ"ע סי' ק"ס) וכן כשנתגרשה ומברה כתובתה ומהה והלקיחות הובעים כתובתה נשבעים שלא פקדתנו. וי"א כשהיא

(ס) מסנה כתובות דף פ"ג מכלכי יסומיס לס מפכע בלמ בשבועה: (ב) כ"ז בשמ"ס פע"ז מהל"מ והוא מס"ק כסוד כ"ס ע"ס ס': (ג) עיי' בעוב סי' ל"ס ועי' בס"ע ע"ס ז' וצ"ס סק"ג ומס יחד לה קכקע לעפ"ס בלמ יחד וסייס בשלמי הלמ מלב מ' נופלס בלמ שבועה כדלמיכן בצ"ס סס וצבו ע' סי' ל"ס ס': (ד) עיי' ב"ס סק"ס ופ"ס בסה שמקפקף עוד בזמה"ז דכולן הכל בידה וכופב שהוא מייב לה כך כך וכך לשפכב כ"ע לף סס הל"ב הוא בעין תיכה נופב בלמ שבועה וי"ק בזה ע"ש ועי' בצ"י קוף נתיב כ"ד: (ה) זה פשוט בכמה דוכחות: (ו) כמב"ס פ"י מהל' הכ"ל ועי' בח"מ ובב"ש ופ"ס כלן כי' ל"ו ובכי' ל"ז ס"ק ס' ד"ה דשבועה זו לשו עדין גילגול היא: (ז) בהגה"ה בעי' ב' ומדברי מהכי"ק: (ה) מהשועה הכמ"ס ופשוט: (ע) ועיי' בכ"ז בצ"י ובלמסונים לענין לס לכיכה שומ בצ"ל ולס יש הילק בין קקקע ובין מעכלעין ועוד כ"ס בצ"ז ועיי' לקמן סי' ק"ב מדין מכיכה הלמנה: (י) במסנה כתובות ד' פ"ו ע"ב פלוגתא דמ"ק וכ"ס ופסקו הכי"ף והכמב"ס כמ"ק וכ"ם וכ"ם ושו"ע פסקו כמ"ס ועיי' בצ"ם סי' ל"ז שהשליך בעי"ז בשלמ שיעת הקדמונים ז"ל והעלה דיש בזה ב' שעות והכניע לכלל דעב"פ בשהגביס בעם בעיום בשעה יכול להבעיה לף בלא גילגול לאבן יוכיו דעמו לשיכה יכולים להבעיה בלא גילגול והע"ז דעמו דכל שכה יכולים להבעיה לוסה בלא הפסה כלום לף לא מעמו שום גילגול ולף לפ לא מעמו היוכיס הב"ל מבעיעין לוסה וכול הוכן ע"ס בלכוכה ועיי' בצ"י ובה"ג סי' ז' ובצ"ם סי' ל"ה ס"ק י"ב ו"ג ס"ס: (יא) ועיי' בע"ז בהג"ה סעי' ל' ובס"ך סס ס"ק ובכוף סי' ל"ו בס"ך סק"ס ובכוף ועיי' בצ"ב כאן ולו"ק: (יב) מבשה בכתובות ד' ל"ב ובכ"ל ובוב דבכי' שבעי"ז מבוהלכי' סס ובס"ם ד' פ"ז: (יג) עי' בלסכוניס דה"ה לס לשכ מהכי למיכה:

י"א דלא מהני כלום בל שלא הי' ע"פ ב"ד הכשרים לדון וי"ח. (ועי' סי' ג"ג סעיף כ"ה וכ"ח וכסי' ק"ג סעיף ל' ומ"ש סימים הלכות כתובות ס"ה וס' מסופת מימ"ל סי' ק' ועוד יש מילוק בין מכרה בפני בית דין (לג) צריכה לשבע ע"פ ג"ל ח"ל לשבע כ"ח על כל הכ"ל בסעיף ג') ואם מכרה שלא בפני בית דין (לג) צריכה לשבע עוד שלא ולזלה כלום בנכסים ושלא נבהה יותר:

יז גרושה (לד) ואלמנה משנשאת לא תמכור אלא בב"ד הכשרים לדון (וע' עוד פלעיל סי' ק"ג ולין ג"ל סמכלו ועטו בסי' ק"ל):

נתיב כו

דין עישור נכסים ממה ננבית ודין מי שקיבל עליו לזון בת אשתו, ובו ח' סעיפים. (והוא בסו"ע סי' קי"ג וקי"ל).

א מי שמת והניח בת תקנת (א) חו"ל שיהנו לה לפרנסת נדוניא ולהשיאה. ובמה נותנים לה אומדין (ב) דעת האב מריעיו ומיודעיו ומשאו ומתנו. וכן אם השיא (ג) בת מחיים וידוע כמה נתן לה אומדים בה ופוסקים גם לזו. אך אם היה עשיר והעני או שהי' וותרן וידוע בבירור שנשתנה (ד) דעתו הולכין אחר דעתו האחרונ'. ואם הכ"ד לא ידעו דעת האב נותנין (ה) לה עישור מנכסיו לנדוניא. ועישור זה י"א דאף בזמה"ז דחיקנו מטלטלי דיתמי משעבדי אין נוטלה כ"א מקרקעי (ו) כיון דזה אין מחנאי בכתובה וזמ"מ אף לדעה זו גובה עישור זה משכירות (ז) בתים לא מבעי ממה שעלה אחר מיתת האב כיון דחיכף לאחר מיתתו הקרקעות משועבדים לה פשיטא דגובה מהשכירות אלא אפילו מהשכירות שעלו בחיי האב אך שלא הגיע עדין הזמן לגבות השכירות. ונוטלת אף מן הראוי ע' בנתיב שלפני זה (וע' במ"ע ס"ק מ') אך י"א (ח) דגם בזה גובה זמה"ז אף מן הטלטלין וכן הכריע בשו"ע וכן הסכמת האחרונים:

ב וכל הנ"ל פוסקין לה ב"ד מיד (ט) אחר מיתת האב לפי ערך הנכסים שנשארו ואין נותנין לה עד שעה נשואין רק שהנכסים משועבדים לה משעת מיתתו וכל מי שקנה הקרקע מיתומים הבת טורפת מהן (ע' בסעיף ס') ומה שהרויחה (י) עד זמן ההוא שייך להאחים. ויש שכתבו שטוב שיחלקו הריוח (ע' בחו"ע ובמ"י וע"ש עוד בשם מיכמל"ס סי' כופין אותם לחלקים מה שמגיע לה):

ג הא דנת"ל דאומדין דעתו וכו' י"א דאומדין דעת לא מהני (יא) אלא למעט מעישור נכסים אבל לא מהני להוסיף ע"ז ואף אם האב בחיים יש מי (יב) שאומר שאין לו לאב להוסיף על עישור נכסים לבתו דהוא בכלל עבורי אחסנתא מבנתו. אך אין נוהגין כן. ויש אומרים דאומדין דעתו אפילו להוסיף על עישור נכסים ואפילו לא (יג) הניח כ"א כפי ערך מה שנתן לראשונה נותנין הכל לשני' ואומדין בזה לפי ערך כגון אם בשעה שנתן לראשונה הי' לו שני אלפים והשיא אותה בד' מאות זו ועכשיו לא נשאר לו כ"א אלף זו נותנין לו ב' מאות זו. ואם השיא (יד) ג' בנות לאחת בחמש מאות ולאחת בד' מאות זו ולאחת בב' פוסקין לזו ע"פ ערך האמצעים. ומי שמת אחר שבחב (טו) תנאים והוא במעמד אחד כמו שהי' משמעות האחרונים רא"צ אומר הדעת יהיר ונותנין לה כמ"ש בתנאים (ע' בב"מ סי' ל"ז ומש"ם בכתיב י"ז) ויש מהאחרונים (טז) שהבריע בפלוגתא הנ"ל דהיכא דבבר השיא בת אחת נותנין אפילו יותר מעישור אבל אם לא השיא בה מחיים אין פוסקין לה יותר (וע' כ"ז בכנסת"ג ובמסופת מיכמל"ל מ"ח סימן ע"ג ובמסופת דבלי ביצות סי' שע"ז):

ד יש מי שאומר כמו ששנין לה מנכסי האב כן שנין לה מנכסי האם וי"ח וכן הסכמת רוב האחרונים. והאחין משלהם אינם מחוייבים להשיא אחותהן:

ה ומי שהניח בנות (יז) רבות הראשונה נוטלת עישור הנכסים והשניה עישור מה ששיירה ראשונה וכן כולם ואם באו להנשא כאחת נוטלין את העישור על אופן הנ"ל ואח"כ חולקין

ובדבר מה לפענ"ד דלמעיין פוק חזי וכו': (יז) עם מבריימא הכ"ל ועיין עוד במה שכתוב מעניים לעיל בסי' קי"ג:

(לג) מסמ"ק בד' ג"ח ועי' תו' ד"ה ומוכרת ובמהגו הפוסק לחפי' בסמהרי"ן ב' בדיומות לכיכה לשבע ועי' בת"מ ובי' ב"ש ס"ק ט' ומיי הי"ח בשבועה שבועה זו: (לד) בכ' יומכן דלמר שלח מתנאה וזה לח שייך בגבומה ובחלמנה שמשתה עי' בעוד הטעם:

(ל) בשמטה בתוספות ד' ק"מ ע"ש: (ג) בש"ם עם למר שמוחלת לפנינה וכו' וכ"ז בהמב"ם: (ד) בתשבה הכ"ל כ' יהודה לחומה לפ הביח הבח בהלמונה ובש"ם עם לשמקח מוחתי וכ"ז בעוה"ש עם פ' קי"ב: (ה) מוכ ובהגה עם ועי' בב"ש: (ה) עם בד' בכ"ל בבכייתא וכלחוקימנ' לה עם הח דלמיבל וכו': (ו) בש"ק ד' ס"ט מפקינן והלבתה ולח מנלקני ולח מנלקלי וכמ' בכל"ש בבוה בכין לחינו מתכלי כתובה לח לחמר מקנות הגלוסים הדין קן וש"מ לח לבעה זו "ל בשמעין השוכר שכין בה המנלקלין בב"ז ומבין מהקרקע עי' ז' בהב"ה עני ג': (ז) עם בש"ק ועי' בח"ה: (ח) כיוב בשם קה"ח וכן בעת הנו' וכן הכריע המחבר בעכשיו שכל העולם משיחלק בניהם מהמעלעלין משוב כמו לומרלה וכן בשב בהכריע"ל ס"ל פיונן ע"בינו"ם בלוקוכן שבח הב"ה ולחלק כב"ה בחלכן בזה ועי' בחדב"ז מ"ד סי' ק"כ ועי' בנחיב הקוסט ולוק: (ט) בהגה סעי' ל' ובמלגוניים סעי' מ' יעו"ש ם: (י) בחש"ע ס"ק ע"ו עם הרש"ך וע"ש במ"ח ועוד הדבר מיהלקו וכו' ולח יעבמי לומה ולוק: (יא) ב' דעות בעוד בשם הגלוסים ושהבל"ח הבכים לדעה בחשובה: (יב) עי' בהב"ה סעי' ל' ובח"מ ומבלוח לחמר בש' דמבדין ע"ז לך לין מוהגין ק בסי"ב הכמ"ח עם ש' עוד בבי' ק"ח: (יג) עוד בשם הלבב"ד: (יד) כ"ז בהגה ובמלגוניים עם ועי' בחש"ע ס"ק י"ג: (טו) עי' הגיב בב"ש סי' כ' ס"ק י"ט וכ"כ בחמר' מהזכלמי ועי' מש"ם בהיבוכי עם כתיב י"ז ו"מ: (יז) ט"ז וב"ש י"ח ו"מ עי' בחמרו' שלייחמי בבנים ועי' בבחה"ט ס"ק י"ב

ו ו"א דאינה גובה הכתובה אלא כשהשטר כתובה בידה אפילו עיקר כתובה וכ"ש התוס' אם לא במקום שאין המנהג לכתוב כתובה רק שסומכין על הנאי ב"ד וי"ח בזה. והמנהג אצלינו ע"פ (יב) הברעה האחרונים לגבות העיקר כתובה אף שאין לה השטר כתובה אבל לא התוס' (ועי' ג"ם ס"ק ל"ט):

וא ועד כמה גובה כתובתה כ"ז ששטר כתובה יוצא מח"י היא גובה (יג) לעולם אף ששהתה זמן רב ולא תבעה ואף שנשאת לבעל (ועי' ד"מ (יד) סימן ק"ל לות ל' וג"י וג"ם כ' ל"ו) ואף שעבר השמטה בנתים אינו משמט אא"כ שפגמה כתובתה היינו שגבתה או שוקפה את הכתובה במלוה. ואם שטר כתובה אינה יוצא מח"י רק שגובה בתנאי ב"ד לפעמים שאינה גובה רק עד כ"ה שנה (ועי' ג"ם ס"ק ו') ויש חילק בזה בין נזונה בבית בעלה או בבית אביה ועוד כ"פ בזה ולפי שאינו מצוי כ"כ שהשהה מלגבות זמן ארוך כזה הקרתי. וי"א (טו) דאם שהתה זמן רב בבית בעלה וניזונית מהעזבון עד שבודאי כלה הקרן שהניח בעלה אע"ג דעכשיו יש בידה סך רב מן השבח והריוח שהשביחו הנכסים אינה גובה כתובתה מהשבח וכנ"ל אם לא במקום דל"ל דיכלה הקרן כגון שהניח קרקע (ועי' בלמכוונים סוף סי' ל"ו) ולענין גבייה חוב וכתובת אלמנה איזה קודם (עי' בסי' ק"ג ובמו"מ סי' ק"ל וקי"ל):

יב כשחבא האלמנה לגבות הכתובה שמין (טז) כל הבגדים שעלי' שעשה לה בעלה בין בגדי חול ובין בגדי שבת וי"ט וכל התכשיטין שעשה לה להתנאות ומנכין לה מכתובתה דלא אקנה אותם לה כ"א כשהעמוד תחתיו אבל לא שהיקח והצא. וכן הדין בחליצה (יז) וכ"ז במה שעשה לה משלו אבל מה שהכניסה לו וכן בכל מה שנתנו לה אחרים (יח) מתנות בין קודם הנשואין ובין אח"כ וכל המתנות מה שנותנים בעת הסעודה שלאחר החופה שקורין דרשה גישאנק כל מה שנתנו מצד הכלה הכל שלה הוא דין נכסי מלוג לכל זה (מס לח בסקוט שמעו הסגדים דדינן כל"ג עיין סי' ע"ז) ונוטלה בלא שומא (ועיין זה בכנה"ג (יט) ובשלטי ס"ק ז') וי"א דכל שנתנו (כ) לה אף מקרוביו הדין כן. וכן במתנות שנתנו לו י"א דאם הוא כלי או בגד המשמשים לו אף שנתנו לו מקרוביה הרי (כא) הם שלו (ועי' ג"ם ובשלטי סי' ל"ט וסי' ע"ז וקי"מ):

יג ואפילו במה שעשה לה הבעל דוקא בבגדים ותכשיטים ששייך בהם טעם (כב) הנ"ל אבל אם נתן לה במתנה שאר דברים שאין דרך ללבוש אותם ולהתנאות בהן הרי הן שלה ונוטלתן בלא שומא:

יד וכל מקום ששמין לה הבגדים אינם יכולין לסלקה במעות וליקח ממנה הבגדים אלא היא (כג) נוטלתן כפי מה שהן נמכרין עכשיו ביום (כד) השוק ואפילו אם הבגדים עלו יותר מכתובתה (כה) אין מוציאין ממנה הבגדים אלא חשלם המותר. ואם צוה הבעל (כו) שהבגדים יהיו לה נוטלתן בלא שומא (עי' בשלט בסגד"ם ופסוק):

טו וכשצריכה למכור בשלה (כמ) בב"ד מומחין הכשרים לדון ושלא בהכרזה לא שנא כשמוכרת לגבות כתובתה ביחד ולא שנא כשמוכרת מעט מעט אבל אעפ"כ צריכה ג' אנשים הדיוטות אע"פ דליה בהם אפילו חד דגמיר אך שיהיו אנשים נאמנים (כט) ובקיאים בשומא בין שגובה מן הקרקע ובין מהמטלטלין בזה"ז וי"א דכל זה לענין בהוצה אבל (ל) להתוס' ונדוניא אינה מוכרה שלא בב"ד ויש שמחלקין דהתוס' בתוצה דינה בעיקר כתובה אבל הנדוניא דינה כשאר חוב (ועי' בלמכוונים סי' ק"ג סעיף ל' ובמו"מ סי' ע"ג סעיף ע"ר ומם"ם בתיבורי):

טז וכדיעבד אם מכרה בינה לבין עצמה (לא) וי"א דמכרה קיים וי"א דמכרה (לב) בטל ואפילו אם מכרה ע"פ שלשה הדיוטות כנ"ל אם לקחה לעצמה אפילו שוה בשוה

וי"א

(יב) בסמ"ק לף מלאיכ"ן לענתו דגובה בכל לף בלא שנר ס"ים שהמנהג שלא לגבות כ"ל בשנר ע"ם בקנעי ו' והמבי"ל סולק עי' בלמכוונים שהביאו ולענתם לתכניע דהסמ"ק לחייבי מעיקר כתובה והמבי"ל לחייבי מהתו"כ ע"ם ועכ"ם על המוס, ככלה שלים ולם לם לפ ים בידה שנר לו המנלים שמצוקר כמה הכניקה לו גובה לומה:

(יג) כתובות ד' ק"ד ומצוקין פנעי דין זה בעוב שו"ע סי' ק"ל וקלנסי כמ"ם בפנים:

(יד) שמה מצוקר דמשנשלם שוב לין גובה מהימוניס:

(טו) בהג"ה קוף סי' ל"ה ועי' שם בב"ם: (טז) פלוגתא דרב ומצוקר בכתובו כ"ד ופסק כ"כ שם הלכה ככך דלמר שמין וכ"ז מצוקר בעוש"ע סי' ל"ט וע"ם לענין גבוה ולנכי קלמי לף כתבתי דין זה בגוסא מפני שלימו נמלא כ"כ בזמנינו. לף למ"ם שם הב"ם ס"ק ג' מ"מ כיון דמנבנין בכלוקע"ם בוה בעלמם מהפנקין קודם הגילוסין בכל ועי' בב"ז בלכוכה בתשו' הכלב"ז ס"ד סי' ק"ם שמצוקר פכעי דבר זה: (יז) ג"י בשם הכיב"ם: (יח) שם מכנ"ל ובהג"ה שנעי ו' וע"ם בלמכוונים: (יט) הבילו שם בשם שמו' מהכ"ל כ"י דהמנהג דלא כהכיב"ם דלף מה שכתבו לה למכים הכל לבעל ולע"ג ע"ש: (כ) בשלט"ע סק"ז בשם מהכמ"ע: (כא) שם בשם מהכמ"ע ועי' בע"ז וג"ם סק"ז ובשלטונים סי' ע"ז ס"ב וסי' קי"ם: (כב) עוב ועי' בב"י שכ"כ הכיב"ם בשם הגלוונים: (כג) ג"י בשם הכיעב"ל: (כד) מסקו' הכל"ם כלל פ': (כה) ג"ם ס"ק ד': (כו) בשלט"ע בשם הכשב"ם בלכוכה פשיעו ובי' בלשה לכלוכה דכוונתו בשלמל שם לשמו שקה הבגדים וה"ל דעתו דשקה הבגדים בשך קנ"ל דשקה בלא שומא ושנו'הכשב"ם לימו מ"י: (כז) עי' לעיל בשנעי ג' מדין שם מכרה קודם השבועה: (כח) בסוכות ד' ל"ז בשאלה שם ובשלמונים וע"ם בשם ס"ק ל"ם ג' בעשיים עולה שנר מאוס מיכל וע"ם בפיבם"י וכ' יומנן שמל מין שם כולה שמחזה שמשו בב"ד ובכ"מ ביניהם יעוין בשו' ועי' מ"ם בענין זה הב"ם שק"ל ופשקו כל' יומנן ובמו"ל: (כט) בלמב"ם ס"ם בפ' י"ז מהל' הכ"ל ושו"ם: (ל) ג"י בשם כיעב"ל ובהג"ה סי' ק"ג שנעי ל' ועי' ג"י ובלמכוונים: (לא) דעת הלמב"ם ושו"ם ועי' במ"מ פ' הכ"ל: (לב) לדעת הב"ח ובכלב"ם והלמב"ן:

ג היהה נודרת (ס) ואינה מקיימת או שעברה על השבועה או על חרם (ו) הואיל ובעון זה בנים מתים וכנ"ל לכן תצא בלא כתובה. ולכן אם הביאה עדים שגם הוא עובר על נדרים לא הפסידה כתובתה שיכולה לומר כיון שהוא אינו מקפיד על מיחת בניו לא חטאתי יותר ממנו וכן בכל כיוצא בזה (ע' ג"ם סק"ז) ומ"מ בומה"ו (ז) הואיל ורבים מקילים בנדרים צריך דקדוק גדול להוציא אשה מבעלה מפני זה:

ד עוברת על דת יהודית כיצד. הוא מנהג צניעות (מ) שנהגו בנות ישראל ואם היא עברה ע"ז ועשתה אחת מכל אשר יתבאר הצא בלא כתובה אם ההרה בה וכמשי"ת. ואלו הם הדברים שמפסדת על ידן. היוצאת לשוק או אפילו לחצר שרבים בוקעים בו וראשה פרוע' היינו שאין עלי' רדיד ככל הנשים אף שאינה פרוע' לגמרי רק (נ) שכיסה שערה במטפחת מ"מ מקרי עוברת על דת יהודית. ואם יצאתה כנ"ל בחצר שאין רבים בוקעים לא מקרי עוברת על ד"י. אבל אם ראשה פרוע' לגמרי בזה יש מחלוקת בין הפוסקים די"א דאף בחצר שאין רבים בוקעים מקרי עוברת על ד"י (ועי' ג"ם סק"ט). או שהיתה טוה (י) בשוק וורד וכיוצא נגד פניה ע"ד שהפרוצות עושין (ועיי' ק"מ וג"ם וצמ"י). (יל) או שגלחה ורועותיה לפני בני אדם בלא (יב) סיבה וההרה אוהה מקודם כמו שיה"ל (עי' ק"מ וג"ם). או שהיתה קולנית היינו שהובעה מאהו ההשמיש בקול רם או בשעה שהוא הובע' להשמיש מתחלת לריב (יג) עמו ומשמעה לשכינו. או שמקללת יולדיו (יל) בפניו היינו שמקללת אבי הבעל בפני הבעל. וי"א עוד דכן הדין אפילו מקללתו בפני בן בעלה. ויש אומרים עוד דה"ה אם מקללה בעלה בפני עצמו וי"ח בזה [עי' ב"י ואחרונים] בכל אחת מכל הנ"ל אם יש עדים שההתרה ועברה על ההראהו הצא בלא כתובה ובלא תו"כ. ובשעת (טו) ההראה צריך שיאמר לה דעי שאתה מפסדת כתובתך. ויש (טז) שמפקפקין בזה קצת. ואם אין עדים השבע שהוא כדבריה (עי' ג"ם סק"מ) ויכול לגרשה (יז) בע"כ אף בזה"ז שיש חר"ג. ועי' עוד מדינים אלו סי' הנ"ל וסי' קי"ו. ודין איש שבופין אותו לגרש בסי' קנ"ד. ואנכי קצרתי מטעם הידוע כמ"ש כ"פ ועיקר מ"ש כדי שידעו במה להזהר ולהזהיר והדן אותי לכף זכות וכו': סליק בס"ד הלך ארחות חיים

(ס) מצבה הנ"ל: (ו) כ"ז בסב"ה בסם הגי"מ: (ז) ג"ם ממכל"מ ועי"ם עוד כמה פרטים בעניים הלו: (מ) דס"ל דמ"ל שימוש לה שהיא מפסיד הכתובה ומלמ ממנה בה פחם עי' בחמכונים: (נ) עי' ד"מ וב"ח ועייי ס"מ וב"ם סק"ע: (י) שם במצבה וזהו לשעת הכעב"ם וגיכסתו במצבה הנ"ל ולכס"י ביעה שם דגבס ודד שהוא לשון שוויה ועי' דהעוויה הוא והכלך נגד פניה של מעה: (יא) שם בס"ם כלוקימסא דכ"י ס"ם: (יב) עי' ד"מ מה שהביא ומצו' הכעב"ם ועי' ב"ם ס"ק י"ל: (יג) זו היא שעשה כס"י ז"ל ופיכוצו והביה' לעיל מדיני: (יד) שם במצבה ופליגי עלוכלי שם כ"י וכבא ופסק כבבא שם דהוא בחלת ולפכך"י לא פליגי ועייי בשו"ע שעי' ד' בסב"ה שם וב"ם סקכ"ז ועייי ב"י: (עו) מצבו הכעב"ם בלע כ"ב והעודבי: (עת) חמכונים עכסב: (יז) כ"מ"ל שעי' הכ"ל בחצובת מוכח"מ ומצבוה הכעב"ם פיעין סקנ"ז ועי' בדם"ם נסיב ל':

סליק בס"ד

ד ר ך ת ב ו נ ה

להלך ארחות חיים

נתיב א.

שאלה מה שקי"ל לחתם מיהם מעוות כפו"ר כי מעוט של שבת אי לא, ונחתר זאת לעת שפוסקים ומה שיעלה בשלחן ערוך ניעוט. לעתי ליזה שכתבה מת"ם ולחטוניס ז"ל והכ"מ מי מותר למוכר ס"ת בשביל יתומות. הנה בת"מ סק"ל כתב בשביל ס"ת בשביל יתומות ומשמע דס"ל לחק בשבת ליכא והמ"ל בפי' קנ"ג ס"ק ע' כתב למותר למכור ס"ת בשביל יתומות ומדקאמר בגמרא הטעם משום לחל תורו בחתם לשבת יכה ולא קאמר משום פרו ורבו אלא דפ"ו לא שייך בחתם ומחתי"כ לשבת יכה וכו' ולחל כמ"ש בחי"ם סי' ל' וכתב שבשבועתו בחכיך ואלו לא זכיתו לחשובתו, ויעין כי לשע"ד יש בזה ע"ש כב וגם הב"ם הביא דברי המ"ל הנ"ל ופקפק בזה ויעו"ש מוכרח מכי להחכיך קלת. הנה מדברי הרמב"ם בפ' ע"ו ונחל"ל הלכה ג' שכתב חתים מעוות על פ"ו אבל לא בחתם ומם בחל' ט"ז כתב ולא תחב בחתם בלא מים שלא חמסוות, ומלחתם בחל' ג' וגם בחל' ט"ז כתב לחיין מיסור עלי' חלא מלכיבן משום חמלא ס"מ לחיין עלי' סום מיסור לא משום פ"ו ולא משום לשבת כו' ובימתר מלבבי הטוס"ע בעיף י"ג שכתב חתם בחתם מיהם מעוות על פ"ו דק שכמ"ח הגיה ד"ל לא תחב בלא מים משום חמלא (ולא יעלתי לזה ליין שם המעיין ומם הגחת חלבחי הלח כן ומבואר בדברי הרמב"ם הל' ט"ו) מ"ש ס"מ דס"ל לחיין עליה סום מיסור חלא ד"ל לחסוכה מלבבן משום חמלא לחל"כ חעתי לא כתב לחע"ם בחיין מעוה על פ"ו ומ"מ לחסוכה ליחב בלא מים

חולקין ביניהם העישורין בשוה והשאר לאחים. ומי (יח) שצוה בשעה מוחו שלא יהנו נדוניא לבנותיו מנכסיו שומעין לו:

ו הנושא אשה וקיבל עליו (ט) לזון את בהה חמש שנים ולא פירש מפורש זמן החמש שנים מן הסתם אמרינן דחזקה (ג) דרעתם על שנים הראשונות משנשא אשה וחייב לזונה כל ה' שנים במאכל ומשתה כאחד מב"ב בין אם המזונות ביוקר ובין שהן בזול. ואינו חייב ברפואתה (ע' בתו"ע סי' ס' ובמיבוקי סלכית מתנה) ולא בכסותה (ג) אא"כ פירש אזין ואפרנם דאף דנתבאר לעיל דמזון בנותיו הכסות נמי בכלל היינו דוקא בדבר שהוא תנאי ב"ד גם הכסות בכלל אבל המתחייב א"ע בדבר שאינו תנאי ב"ד אין הכסות בכלל ואף שאוכלה משלו מ"מ מעשי ידיה שלה ואם לא זנה במשך ההוא לענין התשלומין יש חילוק בין אם הי' העכבה מצדו (ד) או מצדה (ע' בקיצוף ס' ובמיבוקים ועי' בתו"ע סס ויתבאר בקלקס במיבוקי סלכות מתנה):

ז ולעולם הוא חייב במזונותיה ואפילו מחלה (ס) לו אשתו מזונות בתה אין הפטור מועיל כלום שיכולה לזכות לה. ואין יכולה לחייב לה. ואף (ו) שנתגרשה האם בתוך זמן המזונות נותן לה כל המזונות במקום שהיא אצל אמה ע"ד שנתבאר במי שזן את אשתו ע"י שלישי (ועי' בתו"ע סי' ע' ובמיבוקי יום סלכות כתובות) אם לא שכתב לה בלשון ואת תהא יהבי בביתי דאז אינו נותן כ"א לפי ברכת הבית (ע' ג"ם) וא"צ ליתן (ז) לה לפי כבודו או כבודה וי"ח בזה ואומרים (ס) דאם הוא עשיר צריך ליתן לה לפי כבודו כאחד מב"ב דכיון דקבל עליו בעת הנשואין הו"ל כאלו נתנה לו מעות עבור המזונות ומסתמא דעתה ליזון כאחד מב"ב אף שאינו בביתו וכן הכריעו הרמ"א והאחרונים. אך אם הבת אינה רוצה לזון עם אמה רק לישב בפני עצמה כתבו האחרונים דא"צ ליתן לה כ"א (ט) לפי ברכת הבית. וכן הדין במי שקיבל עליו לזון את בן אשתו אם הוא מבן שש ומעלה אף דרוצה לישב עם אמו א"צ ליתן לו כ"א לפי ברכת הבית (י). מזונות אלו אם הי' בקנין בשטר הרי הוא כשאר בע"ח וגובה מנכסים משועבדים בין בחיי הבעל ובין לאחר שמת:

ח בכל הנ"ל אין (יא) חילוק בין שקיבל עליו לזון את בת אשתו ובין שקיבל עליו לזון אחר (ע' תו"ע סי' הל"ל ובמיבוקי סס) ומי שקיבל עליו לזון את חבירו לפי כבודו אם הי' מנהגו שמלאכתו היתה נעשית ע"י אחרים שישרתוהו ויזמינו לו כ"צ צריך להמציא (יב) לו שליח שישמשו לפי כבודו וכל כיוצא בזה. ולכן (יג) אם הבת משרתת את אשתו חייב במזונותיה אף שלא ההנה. ועי' בתשובת מהרמ"ט סי' מ"ה לענין מי שנתחייב להשיא את בנותיה לאיזה זמן הוא מתחייב בזה ועוד פרטים בזה יעו"ש והובא בבאה"ט.

(ועי' עוד סס בכה"ג כ"ל ועי"ז):

(יח) בכייפ כתובות ד' ס"א ועי' פיכ"י:
(ט) מנחה כתובות דף ק"ל:
(ג) עי' בכל"ם ועור ומלכוני:
(ג) תשובת הרמב"ם ובב"י סי' ק' וס"ה קל"ה ובתו"ע סס י"ב: (ד) עיין בקיצוף ס' ובמיבוקים ממבוקר סס שכיון לס הי' טעם היוקר והול מ"ב לו להיקך יעוין בתו"ע סי' ע' בדילוד דיניס לגו בהל' מתנה עי"ש מ"ש בהג"ה:
(ה) הכל"ם מהתום ובתו"ע סעי' ג' דהכין לסדם לף שלף בעניו וכו' וכמבו המלכוניס דמזה נלמוד לענין שדוכין דלף לסבר לימו יכול למחול המידוכין בלי למחוכה סל הבת:
(ו) מנחה סס דף ק"ל ע"ב:
(ז) עור בסס הלמ"ה: (ח) עור בסס הלמ"ם: (ט) בתו"ע בסס למלכוני ועי' סס ובבה"ג עוד כתב דבריס בע"ז:
(י) הכתב"ם ועוד פוסקים מבכתובות ד' קנ"ז מהל' דכל לסי כל מן לכהב ועי' בל"ן:
(יא) סס בתו"ע סעי' ז' בקלקס ועי' בב"י ועי' בתו"ע סס בלוכך ובמיבוקי סלכות מתנה יעו"ש בהג"ה: (יב) עור בתו"ע סי' כ"ז מהלו' הלמ"ם וב"ש כלן בקמ"ל: (יג) סס ובפ"ז:
(ל) מנחה כתובת ד' ע"ב:
(ב) למלכוני ובתו"ע: (ג) הלמ"ם בסס היכולמי וי"ח בזה עיי' בתו"ע סי' מ' וב"ש בלוכך: (ד) מ"ע ובה"ש ע"ש:

נתיב כז מדין נשים היוצאות בלא כתובה. ובו ד' סעיפים (והוא בתו"ע סי' קי"ו).

א אשה העוברת (ל) על דת משה ויהודית יוצאת שלא בכתוב. וברדך כלל כל אשה (ב) שהכשילה לבעלה בדבר איסור או כשהיא עוברת על חטא שידוע שבאותו חטא בנים מתים וכמשי"ת. או שעשתה דבר פריצות דחיישינן שמא תזנ' תחתיו. אבל זולת הנ"ל אף שאכלה בעצמה דבר איסור או עשתה איזה איסור לא הפסידה כתובתה:

ב ולכן אם האכילה איהו דבר שאין מעושר ואע"פ שמעשר בומה"ן דרבנן. או אחד משאר איסורים. או ששימשתו נדה ונודע לו אח"כ כגון שאמרה לו פלוני היקן לי הכרי הזה או שהתיר לי חתיכה זו וטהר לי דם זו ונמצאת שקרנית שהוכחשה בעדים (ג) ע"ז וגם יש עדים שאמרה לו שהוא מתוקן ושאכל על פיה. אבל אם אין עדים ויש הכחשה בינה ובין הבעל או לבינה לבין החכם היא נאמנת (ועי' ע"ז בלמלכוניס) ולכן בשמשתו נדה לא הצא בלא כתובה אלא כשהיא מודה (ד) ששמשה או ששמשה בפני עדים אבל משום עדי יחוד אינה מפסדת כתובתה. ואם הוחזקה נדה בשכונותיה כגון שראו שלובשת בגדי נידותה ולפניו אמרה שהיא טהורה ובא עליה הצא בלא כתובה ואף דליכא עדים רק שהיא מודה בעצמה שבא עליה אינה נאמנת לומר דטהורה במגו דלא בא עליה

(עיין בלמלכוניס):

היתה

ומ"מ לפ"ז נכון מעשה שנעוה על שגת כלכפינן בעבד שכופין את הלוקח שיעשה תפילין עבורי ויעבור עשה לעעולם כו' כמ"ש התוס' בחגיגה כל"ל. וגם מאי דקאמרינן לה לשתות כום של עיקרין תמוה מאוד כנ"ל. אך שם על מקומו הוא מופרך מאוד*) דל"ב ומי זה שכתבו התוס' בגיטין ובפ"ק דבקליה שפתח לו כפו תותה אלא משום לעבדי תיקורף וכו' היינו משום כיון דלא מפקלף לפ"ו ס"ב. שמע מינה דגם לאחר שמתחכך לה תקייס, ואם נאמר להיפך מייבת בשגת כמו בעבד ס"ב אין ניחוש לזה אלא תקייס ואם לא מפקלף אפ"ו כיון דיש עלי' מצוה גדולה וקיוב לשגת (וכמ"ש התוס' כאן פעמיים דהאי עשה אליס אפ"ו) דאפי לפי הפירוש דבאי התוס' דלף דבעבד ג"ב אינו כ"א לשגת אלא עבדות ואעפ"כ כתבו לשכאי נקיב לשגת דשייכא לף בגד עבדות וכו', ופי' לכופין את בנו לף אלא מני העבדות ס"ב לאם לנו למיפק שלא תקייס מצוה גדולה כזאת אלא שם עלי' (ובעיקר קושיתו מדברי התוס' להאלי וכתב שלא ראה מי שהרגיש בזה בכל הקשה כן במשכ"ת על מקומו בחגיגה ומה שעשו זה בשביל שהתוס', מאלפי שיעתן מתמצאת ובפרט שכאן הביא ג"כ הי"ת ועוד יבואר בזה), וגם על המתרגים כל"ל שכתבו שהשאה מצוה על שגת עי' ב"ם פ"ק כל"ל מקשה ג"כ כנ"ל אך מה שלא"ל להקשה"ם ומאי פום', ולאי ללא קשיא לה כן כמ"ש אלא לף התוס' קשיא כלל להשאה מצוה על שגת כשעוסק משה"ק בל"ל ואל לכתב ב"ב ב"ג דבשאה מני שייך בה שגת לא כתבו שהשאה מצוה על שגת אלא שייך בה שגת ובפיכוך לשנו נריכין לעשות תפילות בכל שלקני שתאל יכופ להלקח לאיש בכלי שיקויים לשנו של הגוזל עד שיכלה שכופ שכותבו לא לתוכו כך לשגת יכיה וא"כ הי' לנו לעשות תיקון גם לשאה שלא תקייס אפ"ו בשגת שייך לף בלל עבדות ופיכ שאה מוב כלל כך שיש עליו מיוב עלל מני עבדות אין עליו שום מוב כלל כך עוד לגם בעבד עלל מני עבדות אין עליו שום מוב כלל כך שיש עליו מיוב עלל מני ב"ם ונקיב שאי עשה ללא תוכו ומשום דאפי עשה אליס מפי כנ"ם התוס', דחגיגה כך שהתוס' גיטין ממעע מפורש לף עבד גמור יש עליו מיוב אפ"ו עלל שגת וחגיגה מפרש מעשה לכאורה דמייב לף גמ"ע אפ"ו כל"ל) ואפ

---

*) הג"ה ואם כי גם על תמהוניו כל"ל קשה ג"ע דבריהם מ"ל קשת לפי מה שתאל לקמן, אבל דבריו ע"פ שאשה מייבת בשגת כמו עבד ולפי תעותים מאד ובאמת כי אחר העיון היעב ביהושלמי דמו"ק פ"ק מה שהוצ (לף שהתוס', ובירושלמי גיטין פ"ד שלכה ומ"ו ופיכוך קש"ע שם נלאה להגיה לכוונת הירושלמי שהעבד (לף שאינו מצוה על פ"ו) כיון שהוא מצוה על שגת פ"ו דקי לי' ותמוה ליקח משה מועד ע"פ כי כן נכול ולזה מ"ל בדוחק לפי' ל' התוס', כנ"ל אך על כשים מ"ש כלל לומר כן וכנ"ל:

**) הג"ה וזמן רב אחר כותבי זאת מדי עברי הגיע לידי ספר בית ועאיר ומצאתי שהקשה ג"כ על התוס' הקושיא מ' שלי, ומה שמוכן מדבריו לפרש דברי התוס', הנ"ל לף להיות מצוה על שגת ע"פ אין כופין ע"ז כמו שכופין על פ"ו ומייבב ג"כ קשת ג"כ קושיא הנ"ל למיעוט אחר שיגבשה לו תקייס שגת ע"פ אך כ"ז דוחק לומאי לף נכוף להו לפי דברי התוס' דנ"ל הא עשה אליס מפי"ב ועוד דכיון דהיא מצוה ע"ז לאם לנו לכוף כלל שלא תקייס דבר המוטל עליה (ויש להאריך בדבריו ואכ"מ) ועוד מה נאמר על שאר לילות ושאלת נדשה כמ"ש והוא שכתוב בל"ל ועי' עוד בירושלמי יבמות פרק הנ"ל אם מקשת לשנשה וכו' ע"ש ודוק וכמ"ש שוב מצאתי בר"ן בריש פ"ב דקדושין ונדשה להדיא מדבריו כמ"ש לכתב שם לענין מצוה בה יותר מבשלוחה לאע"פ לפיכה מצוה על פ"ו מ"מ עושה מצוה ומקיימת אח בעלה לקייס, ובעל ק"ב הקשה עליו דהא בעלמ"ה מצוה על שגת והוא דבר פשוט מחכוונים הנ"ל ולכן הקשה לאבל כוונת הר"ן להדיא כמ"ש שעליה בעלמא אין שום מיוב כ"א בנ"ל וע"ש בפי' מ"ש לכתב על הר"ן לקיוע זה לא מצינו ולפי מ"ש יפה לו כן על התוס', ודוק מיניב:

מים מעוס ללא תוכו וכו'. ומשמע דל"ל דאם נתפס שכבר יש לה בנים מייבי, מ"מ כל כה"ג לא הוי להו למתפס ולמשמועינן דכל הנתפס מייבים להפטר מן הדין למייבים בפועל ואם יש לה בנים לא תהא מעוס מפלח וכו'. (ועי' בפ"ט ה"ק מהלכות ג"כ להוכיח ומדברי הרמב"ם הנ"ל מך תמיהני על דבריו שכתיבי עוד אם נתפס שהנתפס על דברי התום' דמגיהם לך ג' ע"ב שכתבו שם לא לקנא לא תוכו מעוס להפי עשה מלים טפי מפ"ו וכן הוכיחו עוד מגילה כ"ז ללכבי עותה למכור פ"ת ולקמל מעוס לא תוכו וכו' ולא קמל מעוס פ"ו וע"כ מעוס להפי עשה מלים טפי ושקשה ללמד מעוס הכי נקיט קלא ללמדת להניך לך שבכבר קייס פ"ו ותיכף להתום' שבדי כלשה ללמוד ללקמן סעיף מ' יעו"ש, והוה פלוגי ללמד שבכבר קייס פ"ו אין עליו כלל מעוס ללמדת וכלמשמע בש"ס בכמה דוכתי עיי' יבמות ס"ב ע"ב לל"ג מלינא דב"ה כיון דאית לי' זכר לו נקבה יצא ואמר שם מ"ט ללמדת מעוס בעניך ושם עדיך לי' שבת ועכ"פ להמולקים עליו בבן ובת קייס שבת ובע"ב שם שבכר מצוי לגיירה בית לבבל וכו' מ"ל בשם למדת בעניך ושם מיכל ולכו"ע ע"ש. ושם לתניא כי יהושע בשם אמה וכו' הי לו בניס ניילוותו יהיו לו בזקנתו שמואל בזוקב זכו זשתך וכו' ולא קשה מעוס שבת וגם קשה לבזוקב מיבו ל"פ שבעכתא וכמ"ש הרמב"ם פ' הל"ל הלכה ט"ו ללמד שבכבר קייס פ"ו מיבו כ"ף מעוס לבבן וכ"ש הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים, ושם לתניא לי"פ בעניך מ' סייבו דם"ל ללמילו בשבילו מעוס לבבן עותה למכור ועי"ש בש"ג וב"ה וזה פשוט, ולמיתי להגהות בעל טו"ש בניס מגיהם שבת הוא התירוך דפ"ו ושבת מלא מלתא שאם שבבר קייס פ"ו אין עליו מיוב מעוס שבת יעו"ש ופשוט ואין זה ס"מ מלא ע"ל שבתבו התום' בגיטין לך שכ"ל ל"ה ליפלו ול"ה לא תוכו לבעבד שהיו לו בניס בעת שהי עבד לקייס שבת ולא קייס פ"ו ולכלמשיכן בישמות לך שכ"ל שכל מולים בעבד שאין לו מיים וכו' ועוד כה"ג ולוק, אבל בקייס פ"ו ולהי אין בה שבת ול"כ קושיתו מיבו כלום וגם תירוצו מיבו לתיבו ענין כלל להא לקמני, מ' שכ"ל ולוק)*) אלא שהאמכוסים שכ"ל שבתבו שהנתפס מעוס על שבת הוליכו כן מבבי התום' ב"ב ל"ב שאמר כו' וענין לך מ"ל ע"ב ל"ה כופין יעו"ש ועי' ב"ם בק"ב, אך לפעל"ד

*) הגה"ה ומופלג אמר כתב לי ע"ז שכוונת הנתפ"ע רק להקשות על הפ"ם לכתב שם"ק ב' לענ מעוכאל שם"ם למוכרין מעוס לעבד ס"ע מותר בימוניות ומעוס לבשת, והקשה לדעתו דאמי ניתנו שליך מוכיח התום' מהגיהם דהאי עשה מלים כל"ל ללמד להכי הני האי עשה להוכות לאך שבכר קייס פ"ו מותר למכור ס"ת וכוותו מעוס לעבד רק לעבד ולבשת שבית שניים. וכ"ת הפ"ם זהו ולאי לאך נתנו לך לעבד מעשה לבשת וכיון דמותירין בעוקה שאינו כ"ף מיבור להבן לעבד שפ"ם שהך להבשת מהנ להיפך ולאי לאמ"ל ללמוד ולהמותי כלל להניעך כי היכא דמותר ממשת לבשת וכו' ולוק, ולהכי הנאמ"ט מיבו דומה לל' האמכוסים ז"ל שבלוקח בדבריו ובולאי לדבריו תמוהין ופשוט וכמ"ש ע"כ. ועוד האכחתי לו בע"ז ומעניו לעניין, ופה לקלר:

מייבי בשופן שידוע לו שלא יעבד לעולם לא יפח לפחם ועשה פשיט ד"ע לכמיים ומה לענשם שכפפני וכו' ומני ימעטנו פם יקיים גם מנוה זו ומ"ם מנוה זה מכל שמה מנוות לעבור לא קיים ד"ע תפילין ומילת מע"כ דעכ"פ היה יכל שלא יוכל מה ללמוד תורה כשפנו לו מלד עכדות המזונות מו שלא תניעו ממתו לילך למקום מכמים כמו שמניעו פם"ם כ"ל שזה הי' עיקר לכבם כמעשה ל"ע וכיוצא בזה. ועוד דביו"ד סי' רע"ו סעיף ג' כ' בזה"ל, ילמוד לפם תורה ואח"כ יפח לפחם שפם יפח וכו' וכן הוא בעוד שם, ושם הפי' כדבדי הפ"ם חיך ח"ל שיהו לכל לפם שילמוד כ"ז שלין יכול מתגבר עליו ואפי' כל ימיו ותתורה תמיה לא תהו בידה כו'. וגם על בן עזלי התבעתו מביניו כדאיתא שם בימות יש לחה לוחם וכו', שלא ולפי מלמפיים שם ואח"כ יפח וכלן כתב מותר להתאסק (וכן הוא בפ"ק ובפמ"ס הל"ב) שלא מייבי כלל ומדין בימול פו"ר לגמרי שלא מדין חיפוד חיזה זמן, ובפלע"ד בזה שמניעו בפ"ח שעיקר ליומדם בפיומם ת"ח וכלאתרין קבל ושכח שלא שיעם ת"ח וכו' וביוצא בזה הכבה ושם בקידושין דף הפ"ל ת"ר הוא ללמוד וכו' הוא קודם ואם בעו זכיו בעו קודמו כי הא דר"י בבי דבאב"י שדבי תבוה וכו' (משמע דאפ שאתר בבייתא הזא ללמוד ובעו ללמוד היינו לילך לשמש ת"ח ואפאר יפאר בביתו להספקת מזונות) ועל"ז בכתובות פ"ג ע"ב דבי ליעקב לי' לבבי בי' כ' יוסי בן זמרא הספקו לו מתתין שבין לניזל לבי כנ וכו' אתר אבאם ואח"כ תיזל וכו', ושם הבבה ביוצא בזה שהספקו להביאם לילך לבתמ"ל ולפ"ז ניתא בפ"ד בזה ידוע דלאו כל ניתם עתקו בזה בק כתו"ת שיתם את בבותיו לפי כוחב לבבו ויודע שקנה שליומת כפי הבתתו והגיע למדבגה על שילא בעתתו שיכול ליפא ולימין בעתתי האתנים (ואח"כ היו לחוים גם הם בעתתם לקנות תלמידים לשמשם וזה בי' דבבם של מז"ל עורבי דת שבע"פ) ועל תופן זה מייבי הבבייתא חיזה קודם ללמוד תורה וכו' היינו שלבין ללמוד תורה בשיומם ת"ח על שיניגו בתעלות התורה כל"ל וע"ז שפקו ליפם פ"ח לו ללמוד אח"כ מותר להתאסק על לחה אתך כפי נבכו וכפבם"י שם הא לן והא להו ב"ב היו הולכין וכו' והייגו בשיומם ת"ח וע"ז לתופן מייבי הבתב"ם הכ"ל וכל הפובקים כיון דבל"ח התיכו ח"ל להתאסק על י"ח שבם אב"ג דבכל התנות מייב אבן בבם, אבל לא מייבי מדין בימול פו"ר בלגתי. ואח"כ כתב דהלכה ג' מי שהשקה בפמו בתורה בכ"ע וזו היא מלה אתת היינו שבפמו השקה בתורה ובכשבת להנות ואיזו תורה מעל כל הון ודבק בה אתד כל ימיו ומתבטל לגמרי מפו"ר ואתנות שילא ליקח אפם אן יהבטל ולמודו אין בידו עון ע"ז אם הגיע למדבגה בזאת ובכל מייבי לתופן שילא שיתבטל אח"כ ודוק, ולפ שפם דבים פבודים אתכתי קנת אפני שים שבאתנו לתופן אתר אך שמקדק יבאה כי בנים דבדי בדבדי בהתב"ם ז"ל ובפובקים ולפ שלבתורה לעון הבתב"ם לתוק קנת בפ"ז שבתב לתוק להעובק בתורה וכו' ב"כ ל"ל דקאי על מ"ם בתאלה למעשים שבה עובד בעשה וזה היינו עובד תבוש לעובק בתורה וכו' אבל לא מייבי מדין בימול פו"ר לגמרי וכפשעת להפ"ם וכלתתמע מדבריו בתאלה אך לא הבעתי לכל הפרושים הרי לחיבו שתתיבין לשהות אתר שבים בשביל מלאת התורה ואיתא בדף הל"ל שבב הולא לתה אח בב שתבועל ללא פרים קודבת אתר כ' ואתדר אפי' מייבי אתר לא תתזי אפי' עד דנפיבת ותשתתע כיון שהי אלם גדול הי' עזרו בתורה ואלא זה תובב כלתבועל בשבייתא הל"ל ולפ לתוב שם לבב הולא בתבועל לתוב כיון שהגיע בעוב, ולפשבל דילבא דבב שתבועל היה יכול ללמוד אח"כ ולפירש"י ז"ל שפי' הא לן לבני בבל ע"ש ניתא דבב שתבועל הי' שבבל ודוק (והא אלא בעתקתי הדין בפנים הוא בעתם שבאתני שלפ"ל בדוקותיהו בעו"ב קשה לתעוך ע"ז לשהות על אתר שבים להא שם היו בעוב בעתם אלא יבוא לידי הירוד ב"ע אבוך ואלא יוכלו לתעוך ע"ז כ"ל שבדיל אל בבל ה' בפל) עיין לקתן הי' כ"ב ובב"ם שבר הקובתם פבק ע"ו:

עיין בשנים קעיף י"ד וע"ו ועיין דם"ם פוש ה' ו' ז' ופעתיק ע"ם בשובשה אתם בע"ז הלכה בתעשה והבכיתו ח"ל שמי גדולי בעלי הולאה השבוכתים ושמילא יתבאר ע"ם בח"ד בד' השום' בע"ז ושה שהקשיתי ע"ד הע"ב שהובא בדם"ם וז"ל שם:

איש אחד בשחנינו בר אורין י"א לקח לו אשה מאשטיסלאוו זה ערך ט"ו שנה ושאו ועד עתה לא מתדר להו מלתא, רע רע יאמר הקונה ומפורסם שנתאנה מאד במקחו וחמיד קטטה ביניהם (עיקר טענותיו יה' מתוך תשובתי) אך בקיצור כי בנים לא הי' לו עמה וזה יותר משנה שברתה זוגתו ממנו וגבבה כמה חפצים שלו ומרדה בו שאינה רוצה לבוא לדור עמו בשו"א בעולם כ"א שהוא יסע לאשטיסלאוו לדור עמה בשם ושלחו לה כמה התראות מב"ד דשם ומב"ד שלנו כ"פ והעיזה שאינה רוצה לילך עמו לד"ת כאשר נתבאר בקונ' בארוכה ואחכ"ז מגודל הרחמנות שעליו שאין לשער שלא ראה טובה וכו' ולא קיים פ"ו נענייתי להזדקק לזה להעריך צדדי ההיתר לפענ"ד הקלושה ואם יסכימו עמי גדולים מפורסמים אהי' לסניף עמהם, וזה החלי:

(א) **ראשית** כדבר נמה דקיימנו מלד שמלכה בו כעת ולימה כולם לדור בעיכו בפו"ת כ"ל שיעקוב דילתו לילך מקיים למעכם (וכמו שמתאלה בפנ"ע), וכמה מפעכם לכתובות דף ק"י ב' תכלות וכו' תבל בתותם

והא דמקשה הגמ' בעל ע"ח הא מנה שלין משלה מייב וכו' כ"ל, ל"נ כ"ש הגמ' כ"ל בעצמו משלה לשון זה אלא משום ד"ה מנות שמייך בעבדים כנכסים ולא כן כשן להשעשה משום דכתיב וכשנו ומשה לא נר כיבוד היא ל"ב עבדים לגני כיבוד ניכנו מיידים כ"ש המב"ם נפ' י"ב מהל' ע"ז לענין גילוח זקן לשון שלשו נוהג בשלשה נוהג בעבדים (וש"ם ע"ז הגמ' י"ל בשור לשעל"ד ושין כשן מקומו) משע"כ מ"ש בדבני התום' שלע"ד בשור וכל המעיין בשלק יודה כי כניס לבני בלי שלא יקשה מש"ם ופוס' ושוק ושלא כ"ש שמשכוים ושם בל' המ"א י"ל ג"כ קשת שם כוונתו כ"ש אבל בדבני הב"ם ל"ל כלל לפרש כן יעו"ש. שוב מלאתי בפ"י על גיטין דף מ"א על דבני התום' כ"ל ובתב לשבני התום' כלשה לשניס מנות על שבת ולא לשתניע התלמוד בשום לוכתא לומר שהשניס מנות על פ"ו משום לשמבת יבלה ולחבדה הש"ם בפרק הבא על יבמתו פסק בשניעות לחא לכפו לשמבר בחליס שפשה ושליה ב"ם הא בניס לא משקלו אע"ו ולא קשבני הא מ"מ מנות על עוסק בשורה ושיוד בזה ושתילה ליפא שפה וכו' ויתבעל משהוכה ס"ו עושב לשתשבר שהעוסק בשוה בשלה פעוד עך המצוה. ושם"כ כתב דין בני מי שהשקה נפשו בתורה כבן עזאי וכו' כשנוסה בבו"ע בעיף ד' ובתב הטוב לל"ה הכל"ם ז"ל כתב על דין הלשון דקלבה לשותו לימוד לא יעבוד לל יתכן שיתבעל משר"ל כל ימיו שלא שליו זה אלא בבן עזאי שהשק' נפשו בתור' עכ"ל בעלו הלל"ם שם בקדושין ס"ק כ' ע"ב עכ"ל דמקשין לשם ל"ל ללמוד שם"כ ושם"ל ללמוד שם"כ, ושם בפו"ע ב' העתיק לשון הכמב"ם הכ"ל ובתב הב"ם ע"ז שם שהשיה בבני הלל"ם הכ"ל דבאמת ס"ל לבמב"ם שם בקדושין ס"ק כ' ע"ב עכ"ל דמקשין לשם ל"ל ללמוד ומוכח להתשבר כ"ז שלין יבוו מתגבר עליו בל בבן עזאי שבשו משקה בתורה אלא כי' לו היתר אף שלא כי' לו בלל מנחות אף שהכמדין ולשלם שהר לבוד שם לא נאומן שהשיה שם דוה יעבד בלל ממחות שבשו להתשבר כ"ז שילבה בל שבשו עליו ב"ל בקיבור. ובבב"ע סופיק ושייס שפוסה בשם הב"ם לעוכר להתשבר שפילו בל יעיו וכו' ואני לשבב"ל הקלושה לא הבתי להא עיקר דין לבמב"ם הוא שבשיה לקלושין לף כ"ע ע"ב ת"ל ללמוד תורה ולישב שבם ילמוד ושם"כ יבם ול"י ל"ם בו' ושקיקין הא לן בו' ושייבו לשם ל"ל ללמוד שם"כ ילמוד ושם"כ יבם שבם בשלא עוכא בהליה מבכייהם ושכל הלשונות של המעולשים ללא מייבי שדין ביעול שו"ב לגמרי אלא שדין קולם שלשבו בוצא ושם"כ לומר שו לומד ושם"כ בוצא ובמ"ם הב"ם. וכן דקדק הבמב"ם בלשונו הזך ס"ו עוכר להשתבר שמעע לשב"ם יבם ולא התיבו לו להשבעל לגמרי שב"ו ללבריבם הל"ל ס"ו עוכר להשעוסק בו' לשוי שמעע לעוכר לגמרי שם אין יכול שתגבר עליו ע"ם בבמב"ם ול"ל, ועוד על שם שפי' בדין הפמני הל הבמב"ם היינו שמי שמקשה נפשו בתורה בב"ע מייבי אלא יעבד בלל ממחות אפשו גם זה היה עוכן לבעורה לשם

ולמאי לא נכוף מעשה שמעון על שתא כלכפינן בעבד שכופין את האדון שישמשה לפילו בעיניה ויעשוך עשה לבעולם כו' כמ"ש התוס' בפגיגה פ"ל, וגם מהא דאמרינן לה לשתות כוס של עיקרין תמוה מאוד כנ"ל. אך שם על נקומו הוא מופלא*) לפ"ל מאי זה שכתבו התוס' בגיטין והא דאמרינן שפחה לא כפו אותה אלא משום לעבדי לשמי לישורת וכו' היינו משום כיון דלא מפקלא אפ"ו פ"ב. שעיין גם לשאר שמשתמש לא תקייס, ואם נאמר דהיא מיירת בשתא כמו עבד פ"ב אין ניתוק לזה שלא תקייס ואם לא מפקלא אפ"ו כיון דיש עלי' מצוה גדולה ויוכל לשתא (וכמ"ש התוס' כאן פעניים דהאי עשה מלים אפ"ו) דאכי לפי הפירוש דברי התוס' לפף דבעבד ג"כ היינו כ"ש לשתא מלא עבדות ומעפ"כ כתבו להכי נקיט לשתא דשייכא לף כלל עבדות וכו', ופי' לכופין את רבו לף מלא מלי העבדות פ"ב לומה לנו למיתה שלא תקייס משום גדולה שיש עלי' (ובעיקר קושיתו מדברי התוס', מהדדי וכתב שלא ילמה מי שהגיעו זה כבר הקשה כן המהרש"ל על מקומו בפגיגה ומה הרעה זה בעמיא שהתוס', מאלפי שיטתן ממכתבת למכתבת ובפרט שכאן הביא ג"כ רי"ו ועוד יבואר זה), וגם על האחרונים הנ"ל שכתבו שהשתה משום על שתא עי' ב"ח ס"ק הנ"ל הקשה ג"כ כנ"ל לך מה לנלע"ד להכמ"ס ושאני פום, ולפי לנל בפירוש לבו כן כמ"ש שלא לף התוס', לא בפירוש כלל להשתה משום על שתא כשעובא מהש"ם ננ"ל ושם לכתב ב"ד ר"ג דבשפחה נוי שייך בה שתא לא כתבו שהשתה משום על שתא שלא לשייך בה שתא ושפירוש לשון למירין לעשות תשבולות בכל שלקבי שתשת יכולה להלקח לשים בכדי שיקויים לשון של הכותב שיהא ירגה ופ"כ רי' לנו לעשות שיש לזה חיוב תיקון גם לשפחה מלים ב"ש אבל לא שיהי' עליה שום ניוול ודוק ולמה

---

*) הג"ה ואם כי גם על שמשים הנ"ל קשה מ"מ דבריהם ש"ל קלת לפי שם שתאחר לקנין, אבל דבריו מ"ש לשתה מייירת בשתא כמו עבד ולפי שמשים שתאחר כי אחר העיון היטב ביכוסלמני למו"ק פ"ק שם שהוסיף (לף שתיהו משום על פ"ו) כיון שהוא משום על שתא פ"ו קבי לי' ושכוב ליקח שתה בשועל ע"ש כי כן בשול ולזה ש"ל בשותק לפי' ר' התוס' כנ"ל לך על נשים ש"ח כלל לומר כן וכנ"ל:

**) הג"ה וזשן רב אחר כותבי זאת מלי עבדי שגיב לידי שפר בית שליח ושתלתי שהקשה ג"כ על התוס' הקושיא ש' שלי, ושם שמעון שדברו לשפת דברי התוס' הנ"ל לף להיות משום על שתא מ"מ אין כופין ע"ש כמו שכופין על פ"ו ושייבד ג"כ קשה הנ"ל לשיטתן דלעת אחר שיגהשתה לף תקייס שתא עי"ש לף כ"ז דוקא לשתלי לא נכוף להשת לפי דברי התוס' דנ"ל שפי אלים שפו"ר ועוד לכיון להיות משום ע"ז לשם לנו לשום כלל שלא תקייס דבר המוטל עליה (ויש להשיב דבדיני ושנ"ע) ועוד שם נשתר על שתא לשיות ושעות נלשה כמ"ש והוא שכתן כנ"ל ועי' עוד ביכוסלמני ישעות פרק הנ"ל שם שתקשה להשתה וכו' ע"ש ודוק וכמ"ש שוב ושלתי בר"ן בדיש פ"ב דקדושין ובלשה להיות שדבריו כמ"ש לכתב שם לעיין משום שה יותר שתשלומה לשתי"ש לשיש משום על פ"ו מ"ש עושה ושתייעת שת שעלה לקייס, ושעל ק"ל הקשה עליו להשת בלשה"ש משום על שתא והוא לרך בדרך שתכוונים הנ"ל ולכן הקשה [שבל כוונת הר"ן להיות כמ"ש שעליש שעשתה אין שום ניוב כ"ש בנ"ל ועי"ש שתי' ש"ש לכתב על הר"ן לשיטב זה לא שניהו ולפי מ"ש יש לו

כן על התוס' ודוק היטב:

לים משום דלא תוהו וכו'. והשתא דל"ל דשם משמה שכבר ים לה בניס מיירי, מ"מ כל כה"ג לא הוי להו למשתמ ולשתמועינן שמת הוליהו כן מדברי התום' ב"ב ד"ה שנשתנה כו' וגעיין לקמן)*) אלא שהשתכוחים שכ"ל שכתבו דשמשה מצווה על כל המצות משום דהוי ליה כמו שנצטוו ישראל אחר מ"ת ע"ב ל"ה כופין יעו"ש ועי' ב"ש סק"ב, אך לפענ"ד

לכאורה תמוה מה למאריך יצחות ס"ה ע"ב הסיפ לאחתי לקמן' לכ"ל (פי' תצטה שיגדשה שצלם) תמר לה כו' מנלה לי' לא בעי שך לישתמ מוטעת ליל' וכו' וכן פשקינן בשומ"ע סי' קי"ל סעיף ו' לשמה שהוצעת וכו' ללא כשינן להוליח משום ללא משקלל שפ"ו חש"כ שמה בעשמה הכ"ל לצריכה בן להשינן עליו, שרי לשיטו לשין עליה שום משוה ללא שפ"ו ולא משמת לשי לא"ה חומי שין כופין משעה זה להיות מעוה כשה וכמ"ש התום' מגיהה שך ב' ע"ב ד"ה לא תוהו שלי עשה מליס וכו' ועוד בכמה לוכחי כשמה ים"ב, ועוד דבימות שך הכ"ל חמרין להשיתהו לל"ח חלא ושמה שמע לעקמת וכו' וכן פשקינן שא"ה שי' ה' סעיף י"ב לשמה מוחכת לשהות כום של עיקרי כלי שלא חלל שך לשין לה כלל שער לילה כמ"ש שחכוונים ושם נאמר לשמה"כ ים על השמה משה לשמת שין חיב לה לכחחילה לשהות כום של עיקרי ומשמע משמע שך שין לה כלל שום בן ושל עיקר משות שמת סייטו להוליד בניס לקיים העין שחנושי ול"ב מוכח משמע מכל הכ"ל לשמה חיכה משוה שמת ותמיה שלא לשיתי מי שהגיה בשום. ושכה הגחון על ס"ש בשו"ת על הגיהה שלכי שלא מלוחים שכשה לשמות על דברי התום' שהגיהה שך הכ"ל להוכיחו משיכולתני לעבד משוה על פ"ו להל קי"ל כל משה שהשה פשוה גם העבד פשוה כלמאריך ביומות ס"ו יעו"ש שהאריך בזה, ולשיתי להרב בעל קו"ש שם שכתב ליתב בזה בעלי להקשה מדברי התום' הניטין שך הכ"ל על דברי התום' שהש כתבו בשם הריא"ש לעבד ולאי חינו משוה שפ"ו כ"ש שהת ומשתייעו ג"כ מדברי היכוהלמי ע"ש שהאריך שלו ולכן כתבו להיתך ולפי דברי הי"ו משיכולתני ע"ש שהאריך שם ושעלה בפו"ל פלומק לכוונת התום' כלן ג"כ הכי דלעולת חין העבד משוה כ"ל על השת והל לכתבו ועוד לשל פ"ו שכתבו התום' הניטין שך לכתוב שך לבענן עיקר כוונתם על לשת יפרש היינו לו בניס בעת שהי עבד לקיים שת ולא קיים פ"ו ובלעולניק בינעות שך הכ"ל כלל מודים בעבד שאין לו חיים וכו' ועוד כה"ג ולוק, אבל בקיים פ"ו ולפי זה אין בה שת ופ"כ קיומיתו חינו כלום ונם חיכוונו חינו לחינו ענין כלל לשה לפענ"ד ב' כ"ל ולוק)*) אלא שהשתכוחים שכ"ל שכתבו דשמשה משוה על עומר שלא למכור פ"ת ולקמר משום שלא תוהו וכו' ולא קמר משום פ"ו וע"כ משום דשמי שלים עשי ושקשה לשמ משום שי נקיט קשי לשמת דשייך שך שבשכר קיים פ"ו ותיקן לשתום, שבני כשעה לשתום לקמן בעיף ב', יעו"ש, ושוה פלמי לשאמר שבשכר קיים פ"ו אין עליו כלל משוה לשמת וכשמשע שם"ב בשמה דוכתי עיי' יבמות ב"ב ע"ב לל"ב חלינא דב"ה ניון לשין לי' זכר שו נקבה יצא ואמר שם ע"ב לשמת יצרה בעיניך ושל עציך לי' שמת ועכ"פ לשסולקים עליו בבן ובת קיים שמת ובע"ב שם שבר שביי לעיטל בשל לבשל וכו' פ"ל רשל לשמת בעיניך ושל חיכל ולכו"ע ע"ש. ושם תניא כ' יהושע בשם שמה וכו' שי לו בניס בילדותו יהיו לו בזקנתו שלאמר בבוקר זרע זרעך וכו' ולא קאמר משום שמת וגם קשל בבוקר חינו כ"ש שמעכתא וכמ"ש הרמב"ם פ' הל' הלכה ט"ז לשאר שבשכר קיים פ"ו חינו כ"ש עשוה לבבן וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים, ושל לשביני לי"ש בשעיף ב' שייטו שם"ל לשפילו שבשיל עשוה לבבן מוחר למכור ועי"ש בש"ע וב"ח שזה פשוט, ולשיתי להגחון בעל עו"ש בניס מגיהה שגם הוא שאיך דש"ו ושבת שלא שלמת שאם שבר קיים פ"ו אין עליו חיוב משום שבת יעו"ש ופשוט ואין זה ל"ע שלא ע"ל שבתבו התום' בגיטין שך הכ"ל ל"ה לישאל ול"ה לא תוהו לשבעבד שהיו לו בניס בעת שהי עבד לקיים שבת ולא קיים פ"ו ובלעולניק בינעות שך הכ"ל כלל מודים בעבד שאין לו חיים וכו' ועוד כה"ג ולוק, אבל בקיים פ"ו ולפי אין בה שבת ופ"כ קיומיתו חינו כלום וגם חיכוונו חינו לחינו ענין כלל לשה לפענ"ד ב' כ"ל ולוק)*) אלא שהשתכוחים שכ"ל שכתבו דשמשה משוה על עומר שלא למכור פ"ת ולקמר משום שלא תוהו וכו' ועוד כבמה לוכחי כשמה ים"ב, ועוד דבימות שך הכ"ל חמרין להשיתהו לל"ח חלא ושמה שמע לעקמת וכו' וכן פשקינן שא"ה שי' ה' סעיף י"ב לשמה מוחכת לשהות כום של עיקרי כלי שלא חלל שך לשין לה כלל שער לילה כמ"ש שחכוונים ושם נאמר לשמה"כ ים על השמה משה לשמת שין חיב לה לכחחילה לשהות כום של עיקרי ומשמע משמע שך שין לה כלל שום בן ושל עיקר משות שמת סייטו להוליד בניס לקיים העין שחנושי ול"ב מוכח משמע מכל הכ"ל לשמה חיכה משוה שמת ותמיה שלא לשיתי מי שהגיה בשום. ושכה הגחון על ס"ש בשו"ת על הגיהה שלכי שלא מלוחים שכשה לשמות על דברי התום' שהגיהה שך הכ"ל להוכיחו משיכולתני לעבד משוה על פ"ו להל קי"ל כל משה שהשה פשוה גם העבד פשוה כלמאריך ביומות ס"ו יעו"ש שהאריך בזה, ולשיתי להרב בעל קו"ש שם שכתב ליתב בזה בעלי להקשה מדברי התום' שהגיהה שך הכ"ל על דברי התום' שהש כתבו בשם הריא"ש לעבד ולאי חינו משוה שפ"ו כ"ש שהת ומשתייעו ג"כ מדברי היכוהלמי ע"ש שהאריך שלו ולכן כתבו להיתך ולפי דברי הי"ו משיכולתני ע"ש שהאריך שם ושעלה בפו"ל פלומק לכוונת התום' כלן ג"כ הכי דלעולת חין העבד משוה כ"ל על השת והל לכתבו ועוד לשל פ"ו שכתבו התום' הניטין שך לכתוב שך לבענן עיקר כוונתם על לשת יפרש היינו לו בניס בעת שהי עבד לקיים ש

(א) **ראשית** כדבר נמה לסיימנו מלא שמכלם בו כעת ואיכה כוכם לכוב בעיכו בפו"ת כ"ת פ' פיעקוב דיבתו ליכך מחכיה למחכה (וכמו שמחמאר בהגב"ע), והכה בממכה לכתובות לף ק"י ג' תלמות וכו' לפל בתוהה האכן

עיין בפנים קעיף "ד וט"ו ועיין לם"ג לוח ה' ו' ז' ולפעתיק מ"ם בתשובה לחתם בע"ז הלכה למעשה והקהילו ת"ל עמי בדודי בעלי הוכלחה המשובחים ומחילת יחפלח מ"ם כח"ד בל' הפוסק' בע"ז ומה שהקשיתי ע"ד הגר"ב שהוצא בדם"ם וז"ל שם:

איש אחד במחנינו בר אורין י"א לקח לו אשה מאמשטיטלאוו זה ערך ט"ו שנה ומאז ועד עתה לא מתדר להו מלתא, רע רע יאמר הקונה ומפורסם שנתאנה מאד במקחו ותמיד קטטה ביניהם (עיקר טענותיו יח' מתוך השובתי) אך בקיצור כי בנים לא הי' לו עמה וזה יותר משנה שברחה וזנתו ממנו וגנבה כמה חפצים שלו ומרדה בו שאינה רוצה לבוא לדור עמו בשו"א בעולם כ"א שהוא יסע לאמשטיטלאוו לדור עמה בשם ושלחו לה כמה התראות מב"ד רשם ומב"ד שלנו כ"פ והעיזה שאינה רוצה לילך עמו לד"ת כאשר נתבאר בקונ' בארוכה ואחכ"ז מגודל הרחמנות שעליו שאין לשער שלא ראה טובה וכו' ולא קיים פ"ו נעניתי להודקק לזה להעריך צדדי ההיתר לפענ"ד הקלושה ואם יסכימו עמי גדולים מפורסמים אהי' לסניף עמהם, וזה החלי:

והא דמקשה הגמ' בעל טו"ח הא מנה שלין מאתם מיד וכו' כ"ל[1] כ"מ ס"ב הגמ' הכ"ל בעלמו מתמלה לשין זה שלא כ"א מנות שמייך בעבדים כשנים ולא כן כאן דמשעם משום לכתיב וכשנה ואתה לא נר כיצוח היא ס"כ עבדים לבני כיצוח ניתנו מיידים כמ"ש הכמב"ם פ"ג מ"ג ומבל ע"ז לענין גילוח זקן דאף שלין כאן בעבדים (ומ"ש ע"ז הגמ' י"ל בעב לפעב"ד ושין כאן נקומו) מעפ"כ מ"ש בדברי התום' שלע"ד נכון וכל המעיין שלא יודה כי כניס דברי שלא יקשה מש"ס ופוס' ודוק ולא כמ"ש המחכוים ואף בל' המ"ש י"ל ג"כ קנת שם כוונתו כמ"ש אבל בדברי הב"ש א"א כלל לפרש כן יעו"ש. עוד מלחתי פ"י על גיעין אף מ"ש על דברי התום' הכ"ל וכתב דמדברי התום' נלמה דסשים מנות שאת ולא משמעינ החלמוד משום דוכחא לומר שהשים מנות על פ"ו משום לשאת יניה ולהלכה הב"ש בפרק הבא על יבמתו פסק בשניות אחל לכפו לשאר בשלים שאחה ואין ג"א לא בשים לא משקלו אפ"ו ולא קשבני הא מ"א מנות על שאת ומ"ש התום' לייש בלחה לחוק עכ"ת דברין זה יעו"ש גם הקשה שם בקונטי הגמ' בעל טו"א הא כל מנות שלין השים מייות גם עבדים פטוים וכו' ותיכן ג"כ כ"ל זה לא שייך כ"א במנות שיש בשיהם וכו' ועוד הניל לחיות לזה יעו"ש שהלכין, ולפענ"ד הלחות שהשחי יותר מוכרחות ואין עליהם משובה ועכ"פ לשיטת רעתו ג"כ בשיכול שלין שום ניווי על אחה אף משאת ואף שהוא סדין מדברי התום' ג"כ כמו שהניעו מקלת מחכוים מ"ע ולפי יותר טוב לומר גם בכוונת התום' כמ"ש כדי שלא יקשה עליהם מילי וגם שייכא בשלא מחחת עם הכמב"ש ז"ל ושאלי פוסקים שהוכחו לעיל דולחי שייכא להו לשין על אחה שום ניווי אחה ולא שזכיהו כלל אחה וכ"ל, ועתה אחר שניל כל זה נשוח לנלון דיק דשאת בשכיון כתב המחבר בח"א סי' קי"ג ס"ו לענותר למכור ס"ח להשיא יתומים דווקא יתומים שיש זה מנוה כשה וגם יש עליהם חיוב אבל לא יתומות וכמ"ש גם כאן בא"ע בק"ח לכיון לשין עליהם שום ניווי לא משום פ"ו ולא משום שבת ח"כ לא נהיר עשוקם למכור ס"ח אף דיש לומר עכ"פ שמותר למכור דשא מ"מ אינה כשה היא וכמו שעלה על דעת התום' לכוף בשניל זה לשאבר שאחה סלי' ג"א משום אינה כשה לשבת אף לשין עליהם חיוב וכמ"ש, וכן כתבו לענין עבד למ תיכון אף לשין עליו הקיוב עתה לשנות הוא מ"מ משום אינה כשה כפיכן וכל"ל מ"מ שא י"ל זה כמו שכתבו התום', בהיכוים לענין שפחה דלכבי לא כפיכן דשמע אף"כ ג"כ לא תקיים שבת כיון שהיא לא אינה (ואף דעב למיתב ע"ל וכו' מ"מ מיישינן כזה) ח"כ ה"נ בשכיות ס"ח בשלמא בזכר לשון בשוחין שבורלי יקיים מה שמוטל עליו אבל בשאה שאת לא תלוה להשאה או להזדקק לצעלה או שאחאה כום של עיקרין כ"ל כיון שלין עליה שום ניווי כלל ומ"ב לא יקויים אינה כשה של שבת ואף שיש לשלוק קנת בזה מ"מ בשאת כלשה

לשין שום כלום מהש"ס להחיל עכיכת ס"ת בשביל יחושת אף לדברי התום' וכ"ש לשאר פוסקים הנ"ל, ואף לפי שכשבו התום' גופא בניעין ובשניבה לשלקשאל הש"ס בשניכה אף כ"ז משום אלא תורה וכו' ואשאי לא שאל משום אינה ס"ו להאי עשה עליך טפי מע"ו וכו' ואשאי לא תילנו בשטוב אלא תורה שייך אף בשאה וא"א בשביל יחושת כנ"ל וכן הקשה הש"ע ובשמ"ב ביאו לשאשת גם דשאת לשין להחיל בשביל זה עכיכת ס"ת כיון לשיש אינה ואשאר אלא שקיים אש"כ וכמ"ש הש"ו כלן כנלע"ד נכון, ואש יש מילוק בין ס"ת לשיחיד לכשים עיין בשו"ת בשיעת קנ"ג ובינ"ל סי' כפ"ב ובשאכוים ועוד יש להאריך בע"ז ודי זה למשכיל יסמע מכס וכו':

(סעיף ד') ולפע"ד נ"ע בעיון זה שמ"ש בשו"ע ס"ג ומיהו אם עוסק בשורה וכו' ועי' בעור שכשיש בשם שכתב"ס וכ"ה בש"ו"ל כמ"ש כתב פע"ו מיהל' שאות כל"ב שלים אינוה וכו' וכיון שבשב עליו כ' שבה וכו' ואם כי עוסק בשורה ובעור בזה ומתיכא ליאמ אמה וכו' ויתבעל מהשורה ס"ו מותר להשאמר שהעוסק בשוה פעור מן השוה. ואמ"כ כתב דין בני מי שמשקה בפשו בשורה בבן עזאי וכו' כמבואר בשו"ע בעיף ל' וכתב בעור לפ"ש בכ"ש ז"ל כתב עוד דין הכאשון לקלבה לאומו לימול לא יעשה ללא יתבן שיתבעל אפו"ב כל שיני שלא אינו אלא בבן עזאי שמשק, בפשו בשור עכ"ל בעור ובדברי הכ"ש שם בקושין פ"ק כ' ע"ב על הא דשמקיון לאם פ"א ללמול אמ"כ ילמול ואמ"כ יאמ אמה, והנה בשו"ע בעיף ג' השחיק לשון הכמב"ם בכ"ל וכתב הב"ש ע"ז אמר שהניל דברי הכ"ש הכ"ל הב"ל בשאשת פ"ו בהכמב"ם לשין קנבה לאומו לימול ומותר להשאמר כ"ז שיכלה כל שיין יבלו שתגבר עליו כך שבן עזאי שבפשו משקה בשורה אלא כ' לו היאר אף שלא כ' לו אלא שמחזיות אף אמר הבשוחין ולאלם אמר אשור אם לא בשוחן שבכ"ש הוא שבשב יעבל שמחזיות מותר להשאמר כ"ז שיכלה כל שיין יבלו שתגבר עליו ע"ב ובקיעו. ובבה"ע הוסיף ובייש שאוכם בשם הב"ש לשותר להשאמר אפילו כל יניו וכו' ואפי לפע"ל הקושבה לא הבנתי להא עיקר דין דהכמב"ם הוא שבביית דקושין אף כ"ש ע"ב ת"כ לילמול שורה ולישאל אמה ילמול ואמ"כ יאמ ול"י ת"ם כו' ושעקינן הא בן כו' ושייבו לאם ל"א לילמול אמ"כ ילמול ואמ"כ יאמ אמה שלא שוכח שבשב בשביית שבי שיכול ואפי' שבי בשביית אלא שבי שיכול ואפי' שבי בשביית שבי שיכול ואפי' שבי בשביית שבי שיכול ואפי' שבי בשביית

(ומצאתי לרמב"ן ז"ל בפרשת בא שכתב כן בפירוש) ואמר שהוא מצוה לכל אחד ואחד מישראל שיכתוב לו ספר תורה מיוחד, ואם לא כתבו אחרים בשבילו הרי הוא כמי שלא קיים מצות כתיבת ספר תורה, ואם כתבו אחרים בשבילו הרי הוא כמי שק

המץ מוציאין מעיר לעיר. ופסקו הרי"ף והרמב"ם וכו"פ כפסטא דמתניתין וכהתוספתא דסס, אך הר"ת ז"ל פי' בע"פ על כפיות המים קמי וכו' וכמה שהאיך הא"ס סס. ועיין בצ"י פ"ם פי' ע"ס. והנה לפ מצעי לעשת רו"פ הל"ל לעניינינו ולפי דהיל מסוייבת לילך ממריו דילוע לכל דמסתעיסלמו ומסלמוויעת אין הל"נ ניעיסס. ואין לדון ע"ז הא דסניעו מפל לפ מעיר לכרך וכו' ולפ מכרך לעיר דסניעס כמעט על אופן אחד. ולהלכה ממ"ם פסוס, והוא בסיעין הל"ל סס וכל"מ מוציאין למקום שכובו וכו' וע"פ בהג"ה, יש מעלה מה בשקועו כילוע למצין מעלמו ובפרט פ"פ להוא נכתב בהוויציע דפס וילוע כמה כ"מ בזמניעו וכמה מעלות (לפי ההסברי הזמן) מהלכים במקוומות בשהצומס להמתגולכים בעיר אחת שעלולים אין בהבדי הכוגעים בממון וכו' ול"ל ובפרט שזה שפך כל שהיתו פה ומתפרנס בביתו שבלי פסק בעולם שעבור זה כופה להוציאה לממו.

(ב) אך כ"ז לעת רו"פ הל"ל אך לעת ר"ת הל"ל לעניין כפיות המים קמי ולפ לכוף אותה וכו' ע"פ פי' הל"ל ואם כי הצ"י כתב דמקום הרי"ף והרמב"ם וכו' לפ נאות וכו' וכן משמע מבמו' הסייביס להל"ח פי"ג ע"פ בשוכך. אך אמו מעהגיעו כתע"ח דאם לה להא דר"ת. וכמ"ש המלהכי לחלוין הכא והכא למומלא להבעל אימו יכול לכוף את אשתו בפר"ת וכ"ש דאשתה וכו' עי' בל"מ וצ"ש סק"ז שם, אך נמזי מכן בדין זה היכא דהבעל ואשתה ממולקין בכיונע זה שכ"א לנומו לדור במקומו דוקא ולפ בחו"ל ות"ל לכוף לפ', אפס כל"ל עה יהיה הדין ביניהם בתיובא ז"ל, והנה זה פשוט לפין עניו מיוב כלל דשכ"ו דיאמר הכא ס"ל כדעת רו"פ דאת שמוייבת לילך ממרי אך אפשר לפף לעניו אם רוצה לגרשה אפשר ליכול לומר לה הכא ס"ל כדעת רו"פ הל"ל וכו'. ואם שס"ל כדעת הפוס' לחיני יכול לכופך מ"מ גם אתה מוזה שאיך יכולה לכוף אותי ועכ"פ לפ לתהו בראה ות"כ אז תדוב עמי בגבולי אז קבל ג"פ. ומכי דזה לפ מקרי מוכרת ופוסקת נגדו מ"מ טוב בולפי לפ פשט וב"כ וב"כ אינו יכול לכוסב לגרשה בה מהג מיסות. ולהפוס' דבשאה יו"ל שיכים יכול לגרשה בע"כ אז לישאל אחרת אף דשם ג"כ לפ פשוט נגדו (עי' כי' קכ"ל) אפי' אם קפק בזה ואולי המציעה מלוי, וכן בראתה ג"פ מ"מ ר"כ יכולה לומר אולי אולי שם זה ממך עי' בתשובות מ"כ לפ נבע זה אכל הני דמ"מ אינה רואיה להקיש זכר ואף דלעת ר"ת אין יכולין לכופה שייכו להוציאה ע"כ וכה"ג אבל אם רוצה לגרשה ע"כ או לישאל אחרת אפשר לעולם להפוס' להתיבין בשאה וכו' ונע"ג.

(ג) אך בד מן כל דין כאן לעניינו אף לעת ר"ת מסוייבת לילך ממריו זה דומה להא דכתב הצ"י בשם הרשב"ץ מי שהוא ממליצה אחרת ויש לו עם אשה ואח"כ נשא וכו' והתחתונים לעתים דזה אף לעת ר"ת כופין זה (עיין צ"ם ס"ק י') ונעשה הדבר פשוט זה הוי כאלו אתה עמה מאחר דיליעה אים לו עם אשה אחרת ולכוף להלחוקה ולפי לשיטו יכול, מ"כ הוי כאחתה עמה שאתך אחריו וכמ"ש הרמב"ם והפוס' בעיקר דין דש"ח דע"ע כן בשאה אינ"ש אלא פיכם (ועי' כיש בי' הל"ל וזה שתייבב קושיית הש"ת קק"י) ובאחתה עמה ולפי לגם הר"ת מודה לחלוה קייס (עי' בא"ה בי' ס"ט סעיף ו' וכי' ע' וכי' ע"ח ולו"ק) ועי' צ"י בשם הרשב"ץ פי' תר"ד ובאחתו הביב"ם בי' קע"ז ע"ם בסוף האחתו' שמ"ם לשין יכול לכוף לחוקתו אם לא להאחתה עמה לפ שהין עמו וכו'. והוכל בשע"ח והחתונים ומשמע מדבריהם לבולהו מודים זה וכן כתב הרשב"ז פ"ר בי' תל"ה דבאחתה ולפי לפ ר"ת מודה ופשוט. פ"ר עכ"ם וק"ן בל"ד הל"ע מודו ודוקא אם היינו בשין לנון בשעה לחשובה כשהיתה לביבה לילך ממריו היינו מתפקין, אבל ממרי שבבר בשעה עמו בשעה הרחשובה (עיין בביב דבריו) ודבה עמו משך בד בשיעת השלה כל הזכות שהי' לה זה ומני לשים ושאם שהיו לביב בתחילה אעת הנשואים שמ"ח ומ"ז בשעה שאם לפ"ע לפרכיה בעלים לשעו היפ"ב הל"ל יש לה כל לשם לפשיעת לדבריה בעלים לשעו היפ"ב הל"ל יש לה כל יניהם עד עולם (עיין ביב"ם פי' פ"ח ובשחתונים פיעך הל"ל וק"ן) אם בדרך מקרה וכו') ובפרט לילוע שבל משך היותו פה (ערך ה' בניס ויותר) מתפרנס פ"ע בביות. וילוע מ"ם התפ"ד פי' תט"ז הוצא בהב"ם פי' הל"ל שאם לילו יכול לפרנס פ"ע בשקומו וכו' עי' בשתונים. וזהו לפ לבעת הר"ת. וכן העלה הרמב"ן בתשו' בבעת התפ"ד ולפ אם נשבע לה ע"ז מתייבן וכו'. ע"ש פ"ב מ"כ בל"ד לבולן דר כמה בניס ופפבנם פ"ע בשוב. בל"ל אחוב לבל ממן יימר לייעקור ביביה ומשבוים ובהיב בתרה וילך לשרי התוהר לבקש פרנסתו לתקוב לו בתורות נשבורות וכו' דולפי לפ הביב"ם התולק על התפ"ד מודה זה בלי ספק דזהו ממש מה שמעת בתשו' בבתה ממנו וכו'. ולפ לביבין הרבריס לעין בל כי בעלילה היא בשה ובאמת אין לה סוס הקפד בעניו ליבתה פה. אך בוודאי שתלך בבל יום לבית מניה וכו'. ומל"ב אם יש לה תיזה שעשה ע"ז מדוע מיבדה והעיזה בנו ובבל הב"ד לבלתי בצת והוא בלבונו לקייס את הבל וכו' ולזאת אין אנו מחבאין לה ופשוט.

(ד) ומחו"ז שמתבבר כי ולפי שמוייבת לילך ולבור עמו בשקום מושבו ויכול לבופה זה מ"ב ליה מצוה בהמ"ס פי"ג מהל"ח וס"ע מ' ע"ה לשם אינה דומה זה תנא בלא בתובה ובלא תום' וכן הוא בר"ן ומבלבי. ולבלהורה ליה לגמרי בשוכלת (עי' ב"ם בק"ב) המבואר בימן ע"ז והנה שם ילוע מש"ם ופוס' מדין התלמת המוכלת למבריזין עלי' ד' שבתות וכו' ע"ש וכלן שתמו דבריהם תנא וכו' ולא הזכיבו מהמבואר שם. והנה זה פשוט לבלהורה שהתלמה לביך להספיד בתובתה בשעיבו בב"ח עי' טוש"ע סי' קט"ו לך שהתלמה ל' שבתות שהכל בש"ם ופוס' לא מזכר בלן

ומפשר

ז"ל ועיקר הפיתר כ"ל והמלקק ילחך כי בעניינו ים יותר קיימין דשם מולי עכשיו למנוסף ולימים יכולה למזול עי' סו"ב מ"ת ז' ס' גם כי לא התכו שם כלל) ומ"ש שם שטעות מלך הל"מ מ"ש תקנות כ' שמעון התקנות כ"ם לא הי' ולא נכתב כ"א תקנת כ"ג ע"ש, כ"ל לכ"ל תמו' כביניו שמועה, וזהו הע"ק אין כ"ם וכו' עי' תמו' מהל"מ מלוטבוג כפופו ול"ל. וגלח"ם לעניינו אין לכין לפשר משמי לפשר כי לף שמלט כמ"ש (וכן מפתכר קנת מלמון התקנה כל"ל ועוד לליקור ב"ב עכ"פ עוכל למנוע ליזה קנת קמך לזה שם"ם (עי' מתנות משכני' הל"ל ועוד בליזה תמו' ולף כן בליקור גע בע"כ), דיומר עוד להמיר גע בע"כ, לף שולי לף יוכל זה הן מלך מוקי הממשלה וכן משלחי מניעה כמוכן לכל משכיל, וכמ"ש מהכ"ם פרוושה הל"ל כי י"ד בע"ז, וכבר מתשר ליכולין להמיר לו ף' משניהם והכל לפי לחות עיני הב"ד ועי' שם"ל ובפכרו לדעת הגחונים הל"ל וכמה תמו' הל"ל ליומר עוד להמיר לו לפשר לחמת, עוד כליתי שם גליף ומפתח מיהגחון מוהכ"ד קו"ם ט"ז ג"כ לעניין מוכדות דכתב דיש להקל בשניהם לפי לחות ב"ד ע"ש, כ"ז שם לף כי' שם כ"ף דבר זה שפשעה נגדו כל"ל:

(יא) לף בחמת בל"ד יש לעיין ולדון עוד לף זולת הל"ל וכמ"ש בל"ד לפשהם יותר מיי"ד שנים ולא ילחה ולא לפילה כלל, ואין לה תורה כשנים, והנה בחל לפשהם כבר תמו בע"ז קושי ותפלתי תמו' ומה לענה מנכי הפעור, לף בקלקה יהוע דכו"ם לחשונים ולפתכונים כתבו דלבמ"ה לף גזור בחקום מנוה הלא הנה המלכדי והכשב"ל בתמו' כי' כ"ם וכ"כ מהכי"ק עי' שורש ק"ח וק"ז וכ"כ מתמו' דבמ"ה גופל הוכל בהמ"ל פ' הבע"י ועי' ב"ם כי קל"ד בקופו והכלב"ז בהמה תמו' עי' מ"ב פיתן ת"ם הל"ל וח"ל כי ף' ועוד בהמה תמו' לפתיר הן לענין הב"ג והן לענין לם כשבע עלי' בם"ח שלא יחל לף מלה בכה"ג ועי' בשהיב"ל מ"ח וח"ב כי' ל"ח וכ"ב ומהל"ם לשחק קום"י ב"ם ועי' בם' בע פשוע כי' קי"ח ש"ם בענין זה (ועי' עוד בם' חור שכחל מהב מקלוות שהביח עוד בהה לחכוים בתשובתיהם הסקילין) ולא לפשוטי בבלף לחול קף בעיף כי זו"ז בן הלעת של תורה נוטה והמ"ל מל"ם קום"י ב"ם הל"ל כתב וז"ל כי מי הוף זה שיעלה על רומו שתקות ל"ג בהקום שים משם ליקור בלעד עביהם לו ליזה קיבה הסתייב ביכוסין זה לף יעלה על הלעת ול"ל לבתים וכו' גם בהקום מנוה בלחה ללף בזל, ובכר כתב הכשב"ח שלא בזר כ"ל בגד הסולנים וכו' וכו' ע"ש, גם לפני העני שעולם תעהני על הסוברים בבזיכתו גם בל"ג ובינוול פו"ר (ועי' תמו' מהל"ם מיץ פי' י') למז"ל שקלו בכ"ל בינוול פו"ר למי שמני עבד ובני ב"ם כופין את כבו וכו' לף לעובר על עשה לבעולם וכו' בשום לפו"ר מנוה רבה כמנופל בם"ם בכ"ד (עי' בל"ת לבייל ועי' תום' ב"ב וביעין ל"ח ובכ"ד) ולא התיבו מז"ל למכור ם"ת כ"ל בשביל ניחא חבה ות"ת, ואיך ל"ל דיבזור לף בכה"ג המה יבנו וכו', ואם יבזור וכי היו מקבלין בכה"ג, והיכן מציבו בכיולא זה בבזירת הבחונים שאחר התלמוד לעקור ל"ת כהאי ולף בשוא"ת (ועי' בם' בני לחובה הל' ת' פ"ב ל' בכתב

לבא לליש מבגמ"ה בבזירות ותקנות הבחונים הבמוכים בהמוכי' לתלמוד ופשטה בזירותיהם עכ"י ע"ש בחוכך) וכל הל"ל לף לפוכרים לבזר בלא זמן ומ"ש להפוכרים לכלה הזמן וכו' ובהביעי כעת ק' מהב"ג מפלמלק שמה בקשה זה וכתב לבאתו' אחת לחליך לפתור לבכי הל"י מיכן וע"ל תמו' בהם"ל בם"ה שביש"ם בו"פ הבע"י פ' ל"ב כתב בעלמו בפסיעות לשהה וכו' כופין לסולים לו יש אחת ע"ש וי"ם אין ת"י כעת, ועי' ב"ב ת"ת ע"ל תמו' בם"ל הל"ל, ובאמת לף כמה בדולים בהמוכי' לזוכו של מהל"מ מיכן הלבו עליו ומתכו את דכיו ולף כי יש מהם אשר לא לחיתים בך זכרונם בא בבמ"ם שאחייהם, בלא הנה תמו' הב"י פ' יו"ד שהמיר הלבה למעשה ליבא לאחת בשהה וכו', ומהכש"ך מ"א ס"ב ומהכ"ם פרוושה שהי תלמידו של מהל"י מיכן כ' בהמה תמו' להקל, וכ"כ בתמו' הם"ם הובא בם מו"י בהמ"ל בל"ת הכלל בל בלוגתיה בעובדא בהיא גופא בם' לו"ם בהל"ם בל בזר בהל"ם בר פלוגתיה בעובדא בהיא גופא, ובכור שגם הבמ"א ס"ל לף שבבי' פ' בביא ב' הלעות לדיבא ס"ל בהוקלין, וזה מובן להמלקק בלבושו שם ובשבט להעניין בדבריו בימין ק"ע וקל"ד, והמה שפשע להדיא בל"ת פ' פ' לבהוכף וכו' וכ"ש הב"ם בום"י בל"ג ועי' בו"ב כי' ק"ב שהחיך בע"ז ג"כ לחמות ד' הל"י מיכן וכ' לף לדבריו לפשר הם הבעל בוגה לבגה וכו' ע"ם (וים לי מקום עיון בדבריו ובהמ"ל) וכ' למה שלא ינהג בחוכות אלו בחמת בהחיך (הם בע"כ לו בחמת) היינו שבמכו על בת פוסקין שאין דין זה מוהג בתו"ל בהייחינן שאת עון מו"ל גוזר שלא תתעבר ע"ם דב"ל הל לתלוקין (יבמות ס"ד) ללמוך שאין יבינת מו"ל מן הענין עכ"פ לתמר ע"ם ובכל"ם שם ובוגף בהגמ"י פט"ו:

(יב) וילוע דגם ע"ז מולקין בו"ם בחלי ובתכלי (עי' בהמ"ן בפי' התוכח) שכ' ובכר שנו בזה טעות בחת שאחרו שאין הדין בינוב מו"ל להוליף לפשה וכו' ובבעת הב"ף והבמ"ן וכ"י והבל"ם ושנ"פ וכן בעת בל בעת הפשו' שכ"ל, ומלוע לף גלמל מבבותינו בעלי הפו"ע שפשה מיניהם אנו שותים ועל פיהם יהי' בל ריב ובל ת ודין ולף הבילה בלל בינה זו, ועי' ל"מ פי' ף' לות ע' וכן בפק הב"ם בו"ם בל"ד בעי' ע' לחלי' בזמה"ז ם"ל, ומ"ש הבמ"ל בזמה"ז בו' בלי על בל שניני הזיווגים שאין אנו מזלקין וכו' בשם שמכר בפי' ף' ופשוט גם בי יש לפבל היל"ל שבלשם ד' הבע"י ול' הפוס' שהוא בהגמ"ב מהממיניין בזה הכוותם שאין כופין אותו לחוליף בדיעף הם"ם שיש שניים אין כופין וכו' אבל שם הוא כופה לבבל בע"ב נאמרו בי ם"ל בהפו"ם הממיניין בזה שפשר למודו לענוייבת לבקל הב"ם או שניין ליה ליאף אחרת (ובפרט לתשו' הבשב"ח מבקש"ן שהביא ב"י ול"מ פוסי' בל"ו לאחי' שם הוא כך מלת מביולות בבשה בב"ג בגזר בגמ"ה וחל ולאי לף להפוש, הל"ל אנו יודעין לבשה בב"ג לא גזר בגמ"ה וחל ל"ל) ובפרט לתשו'בגמ"ה גופא בהגמ"ב בל"ל מוכח לף בזמה"ז בשו"ל שניין בל"ל וע"ם בחוכך וב"ם לת"ם הפוס' למשום הקעטה תיקן בת"ם הל"ע תות הל"ל בשם הגמ"ב וב' לף בשפק ופלוגת' בזה שניקל לא לא הפניה (עי' נ"ב ע"א מי"ל בי' בל"ו שניזק בשלם

ואינה כונה להיות מגלו וכו' והתינו לו ליפטר מחמת והיא מתענגן עד שתגלה למעוד כתוספתא ותו תקבל גיטה וכו' ע"ש וכתב ע"ז מהר"ם פלוגתא דפסוע דסי' מתיר גם לגרסת בע"כ אך שאז הי' נראין כתוספתא ולא כלה כזה ע"ש, ולכאורה הא מוכרח לית לה כתוספתא אך פסוע משום דמייתי בתוך הזמן דלא הפסידה כתוספתא עדיין (ופסק שלא התכו בה כל"ת) ומ"מ דעתם להתיר כל"ל ועיין עוד בתשו' מהרי"ק סי' ק"ל וק"ז ובתשו' מהרמ"מ ועוד כמה תשו'. בקונטרס זה ולפי הכתוב בפוסק' לסניין לי' לגרסת לותה בע"כ (ועיקר פלוגתא דהרמב"ם והכ"ל בכתוספתא) אך תיכף למדה וכן בכתבת המחבורים וכפשט משמע דאף (ואף שבתשובות מהר"ם שפר לפניהו כתב אחר י"ב שהעתיק מהרי"ק וכו' שנראה דגרסת הרמב"ם כגרסת הרא"ש ז"ל ע"ש) ומשמע להדיא שם אף אם המובלת לא הפסידה כתוספתא עדן מוכה בכ"ז ע"ש. והוא מיזוק לי' ועי' עוד בח"ד סי' ל' ג"כ בע"ז למובלת והעלה כנ"ל. וכך מן כל דין לעניניהו כ"ז למותר להא אחת יב"ש גם הלא"ה מתיר הן לגרסת בע"כ והן בשאר אחת כמ"ש בעיף הנ"ל. וכאן בכך היה במדלה יותר מיב"ש אך להמעמידין אין מתירין שם כ"ש בשאר אחת שהפלגה יב"ש ג"ע מאחר לכולל לומר דבפופן זה אינו דומה שהפלגה למובלת הלוותה בעיעת ליה וכן בכ"ל וכלשמעת פשטן של י' שהרמב"ם וה"ג והמלקי ולפיכה ללאת עמו למלגו לו תנת בלא כתובה גם הלא יהוו דעיקר הפלגה המצוטל בשם"ם לענין הפסד כתובה בענין ולא לענין הכ"ל עיין תשו' מהר"ם פלוואה סוף סי' הכ"ל להדיא ועוד שתשובות ס"כ ס"ל בכ"ל כ"ע מודו ודוק בזה"ג שם, ונשמת על עיקר דבר זה פקפקו הס"ג וב"ם סי' ק"ע בעיף ו' ע"ש בת"ם דהרמב"ם פלוואה לא היתר למעשה כ"ת גלוחין בע"כ ע"ש ומ"ש סי' י"ט לא היתר כ"ת נגד יה"ל וכו'. אך בשאת המעיין בסי' י"ל יראה לבעת טוב יכול להתיר גם בניהם בפי לשות ד"ת לפי הזמן שם לגרסת זו ועל לפסי שאלת ע"ש בשוב ומ"ש סי' ל"ו בשאר ז' וז"ל שם ועל לפי בעת שלמקומים יותר טוב להתיר גילוחין בע"כ מלהתיר ב' נשים עי' ב"ם בסי' קנ"ו ועי' בת"ת סי' ק"ט בק"ו מה שהניח בשם הגו' מהרי"ם פלוואה סי' י"ג ועי' עוד שם סי' י"ד וי"ט וק"ו, אבל הגאון בעל נו"ב מה"ק סי' ס' כתב וכו' ע"ש ודוק כי מ"ש הוא נכון מאוד.

(י) שוב הגיע לידי נאלו הינים שו"ת מהרי"ל מפיצת כפם מהגאון מוהר"ל מפלמנץ. ובסי' מ"ב שהם הגו' לפת לעניין מובלת שבשלה מצעלה ולא כולע מקומה אין מבך כך והעלה ג"כ לבבך פשוט שהניח לי' במובלת הן לגרסת בע"כ והן ליפא לחמת, ומשיג על מהרי"ם פלוואה בע"ש שהרי' גופיה לפסק מולק ע"ז (על שהניח תחילה לעת המקילין) והעלה לכ"ע מודו היכא דלא קיים פו"ר וכו' דגם מהרי"ם מיקל ומשו"ל בי' ס"ה המתחילים בעניינים אלו ג"כ היכא לפשטה כ"ע מודו והניח להשו"ל בשם"ל שהוא לי' מסופתו הל"ל בכ"ד ע"ש (ואם כי עשה אינה מניחין מגל לשהתהי כ"כ מבך כך יהוו כי כן דרך התגו' ז"ל

(ה) ומלשתי לשתי לידי תשו' שהרמב"ן ס"ב סי' ת"ם ממש כל"ל וז"ל לאוהן שפשתו מהלה והלכה לבית אביה ואינה רוצה לחזור והתרו הב"ל וכו' והלכיך בתוספתא ותוכף לזין קפק לזין כלל ע"ז מל"ג אף להפוס' שלא קבע זמן להחמו עכ"ז מוהר ליפא לחמת עליה וכן בשפשע לה ע"ז לא הלה הפסופה בכה"ג. וז"ל בקוף התשו' וכי היכא לשתה מוהה לחזור מוהר לגרסה בע"כ ולא הלה מל"ג ה"ה נמי לחוהר ליפא לחמת וכיון לתענן כך ואף שבבר קיים פ"ו וזה לא הפיים הל"ג ע"כ ע"ש ומשמע להדיא שם אף אם המובלת לא הפסידה בתוספתא עדן מוהר בכ"ז ע"ש. והוא מיזוק לי' ועי' עוד בח"ד סי' ל' ג"כ בע"ז למובלת והעלה כנ"ל. וכך מן כל דין לעניניהו כ"ז למותר להא אחת יב"ש גם הלא"ה מתיר הן לגרסת בע"כ והן בשאר אחת כמ"ש בעיף הנ"ל. וכאן בכך היה במדלה יותר מיב"ש אך להמעמידין אין מתירין שם כ"ש בשאר אחת שהפלגה יב"ש ג"ע מאחר לכולל לומר דבפופן זה אינו דומה שהפלגה למובלת הלוותה בעיעת ליה וכן בכ"ל וכלשמעת פשטן של י' שהרמב"ן וה"ג והמלקי ולפיכה ללאת עמו למלגו לו תנת בלא כתובה גם הלא יהוו דעיקר

פתוחה וכו' ע"כ הכי דצד למטעינן לענין כתובה דלא ניימ' מיילתא גמורה היא וכו' אבל מ"מ טוכחא טובא מלא פיקוח דמיא לגמרי ובגירן דילן גבי הכא מעובדא דידיה (ויש לי דבריה ליישב להקשות ולפלפל בהאי סתמא הש"ך הכ"ל אך אלמא"ל ובפרט כי כ"ל לית כוגע לעניינינו, גם קשה לי בפרי"ד בסי' ס"ג ע"ל בהלמטעינהו הכ"ל בעניינינו שזה י"ג שנה שאין לה תוכא ויש לה תוקם שאינו יכול לנדוף עליה בלבך בה"ו ובהיא מתקה בשנ"ת ע"ם ועמש"כ בפרי"ד סי' קכ"ז ובאחנעג, ועי' ע"ז סוף ס"ה סי' כ"ג ונע"ג ועי' בפוף סי' קכ"ז וקי"ז ודי בזה למשכיל, גם שלא הביא כלל בפרי' הכ"ל בשם רי"ז המולק על הרמב"ם פ' כ"ה מה"ל הל' ו' דפסק לאין מלם שותה בכוס וכו', ובודאי מקל ובחפיים והכיא"ז פ"ל לאין מלם מפקיים בשומין הוסא בקלקה גם בב"ם קי"ז, ובאמת כי בעת הפוס, בהרמב"ם ובפסק הפרע"ך קי"ז מ"ש מולי דיכול הבעל לומר קיבלי בהכיא"ז ובפסק בשומין הכ"ל בעובדא דידי' ובלאיתי כי כן פסק בחבור הכ בהכרעל מלק פ"ה (ע"ש לענין שיש לה ביש הפה) דיכול לומר קיום לי כו' אף לולי הפעוט ג"ע כמ"ש הפוס' לאיכו יכול לומר קיום לי כלעה יחילית. ועי' בם' ג"פ בהכללי שלו סי' ג' ל' ובהלכתי בחבור אחת בע"ז, גם ג"ע פם לעת הרמב"ם בכל השומין לו שיש שומין גדולים ל"ל דולחי לא בחפיים בזה, ועי' תוס' והכל"ם ביש יבמות לו בבור הייתי וכו' ועי' בחו"מ סי' רל"ג סעי' ג' ועי' בחו"מ ובל"ג, גם כי יש ל"מ בין שום לאחל"ל שאף יתרפא כמו בחסר מלבע וכה"ג לשום שהי תקום בן יועיל לפוחות ועפק בכל טלקי ויש מיחל לעת מלפא וכו', על"ז כ' ג"כ בחבור הכ"ל לאף הרמב"ם שולה בזה ובחמ"ל ולבאר בב"ז), והנה בע"ז שם למוך על ענין הכ"ל בעבות כשיש זה בחוט בבל כיולא בזה בחביבן עליהם ואף שם ל"מ לענין שטון ע' ק"ז ס"ב ועי' בחר"מ סי' ל"ד ועוד בב"ל, אך בחוות לא חלמי כ"כ להברות בגב"ע ובחוות שלו"ז זכר הפקדתי לגמרי שאם שוא ומכופין וכלומה אז כן עתה כי שם יחלא בחיש שאב הוא ומכופין וכלומה יחחמלו בכל עיר ועיר בכל עולקי לקבל ממנו ג"פ חיך שיהיה. ומעוע יגבא בח חיים כי לב"ע לא תיקן הגאון ליפות כותה מכותו בחר"ם ב"פ ואלן בשליחותא להגאון ניזל בהא מילתא וכחר"ם:

(יט) ועד"ז מעמא הכ"ל בדברים שביבו לביבה הכ"ל, והנה שם הי' נודע לבו בביכול גמור שכן הוא כגון שהיה היתה מודה הוי שמיבה שיש בה ממש להחזיר וכו', ול"ח לעת הטוב ולעיניי עי' טוש"ע סי' ע"ד וב"י שם הי"ח להקדושין בעלין וכו' ע"ש ואפי' לדיין דמספקא לן בלבחא כאלן בב"פ הוי בפק חיילית, ועי' בסל"ל ובקב"ג ולא נבא בב"פ ממוש עי' חבר בכל"ם ומהכ"ק ק"ם וק"ז ודוק, ובפי לבעיין חר"ב יש חילוק בין זה לשום בח"ם בפוס' והחלכוחים בפי' הכ"ל אבל לא לבעין לעבוד על חל"ג כיון ללא נודע לו מקודם (ואף לל הרמב"ם הכ"ל לא שייך כאן פיוס ואחילה ועי' תוס' בים יבמות והכל"ם הכ"ל שם פי' ג', בח"ם לחיילית אין שום אלם מוכל ובפי לבעיין ולאי כתבו זה הפוס' ח"ח מני לחיישב קיים לי וכ"ל ובפרט לאומר ללא יבע כלל שהיא מהימני חיילית, וכן הביאותי מהביאו שכן החמת וכ"ם לבעת הביא"ז הכ"ל) וכ"ז אם נאמין להבעל ולבלוקה כיון לעיקר דבריהו הק

לפקס שעל המולידים כפקס דגמ"ה הוא שלכתן וכ', לקוטף) וזה כשלגדול לכמ"ם וגם למשתתפות מח"ו עי' חות י"ד ומ"ו:

(יג) והגמון מכמ"י מקפלין מתה למעוד טעם דגזירת הגמון הוא משם מיקוד תורה (כלממיקין יבמות כ"ו ב') ממכ"ע לפ"ע לפ יפת לפס משם ממדיקה זו ויליך ממדיקה למפת וכו'. ומנו בגולה מעולמים ממקום למקום וכו' ומשו לפשם פכ"ל. ושפ פף לכלמוכה י"ל פיך לפ גזכו ע"ז גחוני קממלי וכיולפ מפשם מיקוד פכ"ל, לף ע"ז כפכ מניגו פחלמוד לין מזכיקין ולין מזפיקין לף מ"מ קשה לדפניו מלמכ שכפכ גזל ותיקן ב"מ מעוד לפ מפשפה תקנתו בכל מלכות המעבד ומזפיק וכל הגלולים כפפלדים כמו המע"ם ולעיניה לפכ שכפכ שמעו מגזירת של הגמון פיש שם גילוי לידוקף מעוד לפ שזקו זה, ולף דלך שמף למיכף פלכפכ לעתה שזעניכו נתמעט הפשם וחוף ע"פ מ"ם הכל"ם פ"ק דפיקס פ"ה על הא לליתה שמו"ק ולכון עם המת פמלך לוקף, וכ' ע"ז הכל"ם דפיכוכלמי ליתה ולוקף נפלם שליכו מפוכפם לפל שמכוכפם שכי וכו' ועתה שזעניכו שלין לכין כ"פ מעט יפכלל בין פלומות וכו' הכל כלפם מפוכפם כוי ופם פם"ם לימנות לממיכן מני שלני דפקן לפקני שעייפו וכן פפקנו הפוס לפלם גדול וכו' ול"כ לף לזכו לוקף לפס שפי כמה לליפים פמ"ף, לפל לכן למפוזכין וכו' ומעט וכו' לכו"ע מילפ יליעי כלפם גדול וילעו הכניס פל מי הס, וילעתי כי יש לפלך קנת לף עכ"פ לוסק לומל פיכי יוסף שמור ולגזור גזירה מלפפ, לף פך מן כל לין תמוה לי ל' הגמון שכ' ויש דו לימוק תורה למעו מקלף ומלפה המלך וכו'. וזה תמוה לכמ"י פי' שם לפליפ יתי ע"כ שמל לפל"י וכו' ופי' לפ"י שם לפלפי' וכו' גם ע"ז גזל כפל"י הכי לפליפ שהיף לפכן והוא גזל הגזילה, וכן משמע פשטף לפ"ם וסף לשמניכן ומלפה וכו' על הא לשמניכן שם תפילה ושמעת פל פ' נושפ פתו וכו' וע"ז נשמל ומלפה המלך כפיבוחו ליפי זה פ"ו, פפל ולפי הכא ללפ יפת הוא גזל ולין יגזול הגמון לגמ"ם גזילה לגזילה מלעתו לפף בפ"ם שמעו היף גופף גזילה וכו' ועי' במע"נ שמיזק ג"כ לכפפק התקנה הולכין לפקל ולפ שכתני לכפניע זה כי תכני וכו' כ"פ לכתוב זה מה שים מקום לפקל ולפניק לפ המעיין ומפה יכניעו זה ופמת כי יש לדניס לפנפל זה לף הזמן והמקום נגדי מלפליך כל"ז, גם כי תינו נוגע כ"כ לעניינינו כי לף מתבדר שם פי' ניפל יו"ל שניס בכל משך שמכל שמתוכה כי כ"פ שפי' מופרלים לגמני ליזה משך ולין לפמוך ע"ז לפולל כ"ף לפניף וגם כי

בכל מ"ם כ"מ גם כמה שלכתוב מח"ו ולו"ק היטב:

(יד) ומה לים לנלד זה עוד לעניינינו הוא משום לילוע ומפולפם שהשפה ס"ל לין לה בלל ל"ב וכמעט בכ"מ לים פולם עזה משך שבוע ויותר כשכר סיפרו לי הסביות, וילוע עפ"י הסבב כי זה מינע הסרינן והלילה כ"ף ע"ל מקרא, גם הבעל שומה בפיו וקנ"ף ע"ז שכר בדברים שבינו לביניה לינה כתוכ כל מלבעל, וכ"פ שפי' ממנה בלל ניילה, והתוכן לפי דבריו מהעניינים שבינייהם שהתעמים קשה לה וילוע בם"ם ושום, שהיל מפיעני מיילוניות וכלפיכם"י יבמות פ"ב ע' ע"ל מתקשה בשמעת תמניים ע"ם, ובלעת הטוב לף שכל מיניינה: סוי מיילוניות עי' טוס"ע סי' קע"ב, ותחילה כלבר ע"ל שלין לה תוכה כנפיכם, והכא לף שלא מכל זה בין פיעני מיילוניות מ"ע הלל מצוכה דהוא הסמון להוליד כלממיקין כשם שהשתוב יפה לעיקה וכו' וכל לשם שלניה מכוזין וכו' וכלממיקין שם (כתובות י"ג ב') שכל כ"ם המחוינין של הבל נאמו כ"ג ושל לכ"ג למכ שכיך מסכיך שזכית יח"ל, והשום מעיד ושיעמ מלתף, וכלשכ כתבו ס' הטבעים ועי' בשג"ה לבו"ב מ"ת סי' קנ"ד, לף לף מלמתי שפוכם בפום' ובשו"ת בדון זה כ"ף בשיה שלכוניים לכך בלכה, ושל מכוון הוא בשבו' הגמון ס"ל פיעני מ"ל ע"ם בשכיכמו עם הל"ע שלמשוניכו שהל"ע עשה ושה סניות לשתיל בעובלל לשם ע"ם (ועי' ע"ז גם בלנל"ז) לשוי שום משום לכיכה בשיקה קוכם שמים וכו' ושול לשה לשניו לשל לכיכה בשיקה סייכו כשלוש ובלל קניעות ושת לשיניכן שמל שלשה מ"ת ולל כשלין לה ל"ג כלל לשו שי לשתוב לס כ"ף לפרקים לשים, וזה הלילך שתו ז"ל (ונם הע"ל כ' כע"ז וכ' עוד שם למשום הל"ע כל שלניה מכוזין וכו' לין לשתיל שבועתו לשלילמל ניילל לית שתנחוניו של ל"ג שלא יפל לילי לפקן כלה עכ"ל:

(טו) וכשם לפי מ"ש המחע"ם בשתוב לף של"ל לוקבני לומל קטוע ופיכם"י שלין לפס לס כלה וכו' ושקשה לשמלי לל יפכוש קטוע מניכים וכ' משום לממע הל"ג לל לל ס"ל כל"ם וכ"ע לכל שלניה מכוזין וכו' ע"ם, ס"ל לתן לס"ל כוותייהו ממ"ל לניפל ליה ול"ל לף לף פס נימל לס"ל ג"כ כן (לשקום שלבר שיתלוק בזה) כי הוא כמו שתלוקת בשלילות, גם יש לשן קלת לזה בקלה, ועי' ש"ך פ' מ"ע"ם ניילה לי שלכה, ועי' עוד בש"ך בלשנים פ' ד' ע"פ עלבוך והכוך ושמפרשים שם, וש"מ ל"ק על שמוך לו לפנריך ע"ל מי שלקה מקה יפנשה בינייו וכו' ומלא לו מעלה לפת (ומניו כיולל בזה גבי ג"ק דניל פל לעולם) ובשת זכו תמוניו של הבל כלל"ם, לפל לניפל לל הוי זה מוס כשלא יפע מזה ולפי לי לפנר לומר כן דולפי זה לל בנע מכל מומי לנים לפיי לפף פפה פלא לניים ולנפת וכו', ודולפי הוי מוס גדול, והא לשניכן שם בש"ם זכה בשקה ובו', ודולפי הוי מתייב לשש"ל ג' (ולפי הל"ל ל"ל לזנה גופף פליגת שש"ל לי פליג ב"ג על ל"ם לי לף) הייכו משום לשם כל השפפה היתה כך ודולפי שוע וילע מזה כלשניכן בש"ם לם יש מקשן ויש קדושים וכו' גם פולי היה לו בניס ולל לילפת ליה ולי לייכו לל טעין וכו' לפל בשתת הוי מוס גדול לכלוכה כל"ל ובפרע בל"ל שהיל פולה מזה, שוב מלמתי גם משו, שעיל לקה פי' ל"ג שעשה ג"כ מניות מל שלין לה ווסת לפיעני עקרה ע"ם בל"ל ובשו"ל בש"ם זה הלבל לף שכיל שיתפה:

(טז) ולפיתי ג"כ לשל מן קושי מלל בע"ז, שלא הוא משו, לגמ"ם שבשגל"ל פ' השולן הכ"ל, וז"ל משו, כ"ג לית לפרקים ושפה שלליה ולל הי' לו בניס ולל לשתה לס כ"ף לפרקים (ע"ם נשולך משלל לפייתם) ושפיב לגמ"ם שלים הזה שפשה על יו"ל שניס וכו', ושע"פ שלינה לשוים כשלא שניס יש לה

הלכות דיינים.

נתיב א

מנוי השופטים בארץ ובחוץ לארץ. ובמה כוחם לדון. ובו ט' סעיפים. (ועטו"ע סי' ל' וסי' ת"כ).

א יתברך דאל ויהרומם דיוצר כל אשר הכין תבל בחכמתו. וברא אדם לעבודתו וסוף מעשה במחשבה תחילה עלה כי כל העולם ומלואו לא נברא (ל) כ"א בשבילו. ויען כי מדרך האומן המצייר את הכלי או בונה איזה בנין ע"פ (ג) דיפטראות ופנקסאות שיש לו. הוא עושה פשפשים שלו. ומקרה (ג) עליותיו וע"פ מה שהוא הכליתו אח"כ מעמיד יסודותיו ומחזקהו במסמרות למען ישמרו אוצרותיו. כן האל יתברך ויתעלה [בכיכול] המתמיד בטובתו דיפטראות ופנקסאות שלו היא התוה"ק אשר היתה שעשועיו יום יום קדם מפעליו מאז היא היתה כלי אומנתו של הקב"ה. בה (ד) נתיעץ וברא תבל ומלואה וחזק מוסדותיה (ה) לבל תמוט עולם ועד למען (ו) הועיל לבריותיו. ולכן צוה להם לבלי הטות משפט ודין (ז) שהוא אחד משלשה דברים שהעולם מתקיים עליהם וזהו שאמרו רז"ל כל הדן דין אמת לאמיתו (ח) נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (פי' שהוא מקיים את העולם שברא הקב"ה). ויריד ה' לא זכה - ללב חכם ונבון מכל אשר היו לפניו ואחריו כ"א על שאלו מאלהיו ע"ד המשפט שנאמר (מלכים ג' י"ת) ויאמר אלהים וגו' ושאלת לך הבין לשמוע משפט. וכמו כן חטר מגזע ישי ונצר וגו' אשר יגלה ב"ב הכתוב (ט) משבחו בדבר המשפט שנאמר ושפט בצדק דלים וגו' וכפי גודל השכר להדן משפט אמת כן גודל העונש להמטה דין ומעוות משפט וכאמרם (מכות פ"ם מכ"ג) אף לעולם על עיוהי דדין וכו') ולא נחרבה ירושלים אלא על שבטלו וכו' את המשפט (י) שנאמר מלאתי משפט צדק ילין בה וגו' ובמשפט עתידה להבנות במ"ש ציון במשפט תפדה וגו'. לבן כל דיין שאינו דן (יא) דין אמת לאמיתו ח"ו גורם לשכינה שתסתלק מישראל וחרב בא לעולם על עיוות הדין מפני שהדין הוא עמוד וקיום העולם ובהתעוותו גורם לחרב ושממה ח"ו. וחוב [א] על ישראל למנות דיינים בין בארץ ובין (יב) בחו"ל ואעפ"כ יש בזה חילוקי דינים דבארץ מחוייבים למנות דיינים בכל עיר ועיר ובכל פלך ופלך. ובח"ל אין מחוייבים להעמיד דיינים אלא בכל פלך ופלך דוקא:

ב והאידנא דליכא סמוכין כלל [ב] כל הדיינים בטלין מה"ת אלא דשליחותייהו דקמאי עבדינן מדרבנן ומסקינן דלא עבדינן שליחותיהו (יג) כ"א במידי דשכיח ואית בי' חסרון

(ל) עי' ב"ר פ"ח שדכתו כמה דלכתות על בלתים ובויקרא רבה פל"ו ב"ב לומר בזכו' ישכלל שנקבלו בלתים וכן הוא ניקבא כמ"י כלקמן פ"הכד"כ: (ג) ב"ר פ' בי"ל ובילקוט פ"ח על פסוק ואהי' ללגו למון שמון שדגוב ד"ח הסו' לומרה לכי הייתי כלי לומנתו של הקב"ה כו' בכוהב שבעולם ע"פ דיפטראות וכו' (ד) עיי' במד"ח [ב' ל"ת] משל למלך שבנה ולם וכו' ועיש תחילה המגילה ומלייר לת הסדר בפ"ע ולת העלי' בפ"ע וכו': (ה) עיי' בילקוט ע"פ כי עלה ומושי כי מתיעלקוט"ה ובכלי סו': (ו) עי' בעוה שהקדיך דהא לומרינן בפרשל ג' דברים שבכל וכו' תורה ועבודה וכו' וכלן לומרינן על ג' דברים העולם עומד על המשפט על הדין והשלום ותיקן בשם כ"י שלמה הבריאה מתקיי' בלו ועו"ז ממזמי וחז' מוקדומיו וכו' ועי' בל"י ובפ"י: (ז) ב"ר הפקוד לכי ה' ומלעדך להועיל ובמד"כ פ' ד"ת מה לויכפא לי' לקוב"ה הם שומע תן העוף וכ"ז הלא לנקף וכו' הכו הם לנקף מה תפעל לו כו' ועי' בפ' המוסיה ח"ג פכ"ו ובדומם ליתן לדוש ד' ועי' בשה"י פ' בהלתים ויש בזה דברים הרבה בילקוטי בפ"ת: (ח) ע"פ מלמוד בשב"ג בלתות בל"כ: (ט) שבת ד' יו"ד ע"ם פוס' ובב"י ובב"ז על לומת לומיתו ועי' בשה"י ולבבי בדוום פ' פיבשתי בילוול

טוב וכ"ז לקמ"ל: (ע) כ"ז מהטור בשיטו לשון: (י) עי' בעוד בתוכוכה: (יא) עי' קנהד' ד' ז': (יב) מכות ד' ז' קבהדין מוהגת בין בתרן בין בתו"ל: (יג) בב"ק ד' ב"ב מפקינן כי עבדינן כו' עי' קנ"ע קק"ד וש"ך ק"ך ג' ועי' פוס' שם ד"ה לי נמי:

דרך תשובה

[א] וחיוב על שלמל וכו'. ע' בעוד בשם"ס שלמ"ס סי' כ"ג בענין שם יש חיוב על ת"ח שתורתו לומנתו לתת שכירות התכם וכמ"ש שבעיר עיי"ש חיוב פרטיים על נוף כוף עיקר התנות תכם שעיר ושם יש בזה חיוב לוכך לת"ח ולו לא ועו' בתו"ג סי' קנ"ו וקי"ג וביו"ל סי' רמ"ד ורמ"ג וע' לקמן בתו"ג סי' ט' ובתיבוריהו בתיב ג' בענין מנהג שכירות סליייים וכן שבכים שם בתבוכה שב"ל לבזה יהי' לבולם שלם בשכירות ויש"ט ביב ועוד ע"ם ועי' בכה"ג לות ד' של' ז' בענין חיוב תקנות יכולים שליבור לתקן בענייני סליייים וע' בע"ז בתבו' שבו"י פ"ם סי' קנ"ג וע' בתבו' דע"ב סי' כ"ל וע' בתבו' עש"ג סי' ז' לענין קבל שהטילו תכם שלא לקבל שום בד שיש לו קובבה ושבנו ע"ז סובלו ד' בפ"ת סי' כ"ם:

[ב] ובלילה וכו'. ע' בעוד בשם לב שלי גלון שלידך לב"ל שיהי' שלא כלי סליייים שיימו שקל לבדוק בו לבועה לבלבות בש שופר לבדות בו ובלשלמידן בשבהדין בף ז' בב שועל וכו' וע' בכה"ג בהגהות סבוד לות ט' ע"ם שלמה שמיע בי שלי ושבעל לשלון שמבב בגמבל וגם ב"ם תיבץ ע"ז ע"ם ובתב שם"ע שמלבדי הפוסקים שמשמיעו בלא בי אין זה תיוב ב"ל לשמוכין שבל"י אבל בלבדי בבוד בלא שגם בזמ"ז בשיב בן ובתבו שלמכוני בשם תבו' שבו"י סי' קל"ג שם בי שלל לא לבטוב בן אין זה תבוס יוסלש. ובש"ך שק"ל בשיב עליו וש"ל לשיב שיכולש בדבל מט"ל וגם בי שבגתו שם שיש מוכש בלל ובלא לבל בי לבביו לשוקים שך מ"ע לשע"ל כיון לבל"ב ים

להתיר מטעם וכו' וכמ"ש בתשו' הכסב"ולועמי' ע"ש (ולפיזי מפלתכוים שדקדקו מד' הב"מ בם' ובתשובתו סי' ל"ג דדוקא בתחלה קיבל מהבותיו וכו' ומטעם דשם לפויה קלת לפ"ו ולבדקה ע"פפקוות לך משום לשון לדם לד עם עמם ולפמ"ל) כ"כ עוד בשמה תשו' ובפרט דזה גופא לף בתחלה כי הל"מ דזה"ז מ"ל ק"כ דק שלמו ממיקין כהב"ח ות"כ לא מלינו להיתר שמכרו ומעשם עובדות דמעשה להדיא בפוף תשובת מהר"מ מכוטבורג דזה לא ככלל בתחלה ועוכל להתירה בב"ל לשון ע"ם ובכל התשו' הנ"ל בשאלתי לות ג' ד' ס' ועי' בתשו' מהר"מ הנ"ל לפני שם היתה מתלה שם"ז לשוב מלין עלן לא יגלתה י"ח לשמר שמלה וכו' לא מפוייעא בשלי לשמה משוב וכו' תורי תשוב וכו' ושחר תלך ע"ם בשוך (ובזה נלשה לע"ד לא כש"ם הלה"ג מפלשק הנ"ל בפירושו ע"ד הלש"ל בים"ם יבשות פיעון י"ח שכ' וז"ל לף שבילי תשו' וכו' ושמעו עליה דבני פרשג ותוספתייך שהתירו לא' לגרש בע"כ לף כי היתה תפילה להיות עמו רק משום עגונה וכ"ם בשובות וכו' ובקשה הג' הנ"ל לומלי עגונה שייך כיון שהולה להיות עמו, ופי' בדוחק דקלי על כוחה דס ע"ת ולפער"ב לפירושו בפשוט כנ"ל דהיתה מעגמתו הלבה לף שהכשיו הולה להיות עמו וכמ"ש בתשו' מהר"ם הנ"ל לחבי שילמת וכו' ועגמתו זה כמה יעיש לא מתייעא וכו' ואיך יבעת בה לב בעלה כנ"ל ע"ם וזהו שהיים הרם"ל וכ"ם שם היא שכשיו מוכלת וכו' כן כ"ל בלוך) וכן מבואר בתשוב' לחכוים ועיין סי"ב ס"ת סיימן קמ"ו וכן העלה בם' מוהי"ם הנ"ל וכן העלה בתשובה מה"ב בני מוכלת לעולם הן לגרש בע"כ והן ליפול ב"ש בלי התרה מק"ב ופשוט לפי הנ"ל וגם מעשם לחכוים הנ"ל לפי דעת הפוסקים הלא גזור בשקום מלום ס"ל ק"ד כשעשה דהכל"ם הנ"ל שהתירה ע"פ ב"ד וכן ליפול ב"ש בלי התרה מק"ב ופשוט לפי הנ"ל וגם מעשם לחכוים הנ"ל לפי דעת הפוסקים הלא גזור בשקום מלום ס"ל ק"ד כשעשה דהכל"ם הנ"ל שהתירה ע"פ ב"ד וכן מכל התשו' הנ"ל וכ"ם להעשם לחיילונית וקלהי בב"ח ובשובתי על העיין כי לין עת לחלוק על כל פרט (לף כי לפעל"ד דבריש פשוטים הם) ובלא"ה בשר בחלהי בקו"ב זה יותר מלשר לעיתי (ולחני מבקש לכל מעיין לד' הזה יבלא לת כי בב"ד החלהי ובב"ד קלהי וכתבתי לשון ד' הפוס' בלי מידושין ופלפולין דחוי"תא על כי הבתי על הזמן ועל העיין שלא יחליך עליו הענין יותר ויותר) על כי עיקר דבר זה להתיל לכשוכה הוא דבר מידוש ובשתתיות בשר עושים מעשה תמיד ולא מחו"ז והשלתי שגם זה הוא בעניו יש דבר הי' וכו':

(כ) והנה בעניו כתובתה לא הבהעתי בלל ובמ"ש ב"ם לף עב"פ יש מבוכה רבה על כתובתה הן מחמת טעם הבשטון הב"ל לחחליון לו חלא וכו' ובפרט שהתבו בה ב"ב, והן חלא טעמו דקים לי שהיא חיילונית (לפעת ב"ם) ולא בשיר בה כו' ועל התום' יש לי גב"ע מהפילקא לחטעים לחלוו שלפי הטלה שלינו מיילב לה (וגם בלא"ה בולא להסניעה ובפרט שב"ם גבבה מחתו) לף עב"ז לא לניתי להזלקק ולדון בד"מ עליה כי היבא לא ידוי ד"ל שהיא, לף בלא"ה אין לחו מחלין לכתובתה דהנה בשר כתבו דהשיחה שלו על ג"פ שלפי העיון שם לגרש בע"כ בשום ליפול בחתה, והנה בהיתר ליפול בחתה ודאי אין עליו שום חיוב כתובה עדן, כיון דהיא חחמת עדן לקבל הג"פ, ול"ל לשהתיות דהיא חטופה ות"ל לה לקבל הגט בעת ובמ"ם ובחלין זה הב"ד בח"ש סי' ק"ג ע"ם ופשוט וגם לגרש בע"כ כיון שהיא ב"ד תלך ותדין עמו על כתובתה ואין זה מעכב הגט ולף שם אין לו בלל בכתובה ובמ"ם הפוס', אחתי לחום עליה ולעשות לה לפיים משו"ה לף שהיה בלחי (היל ובית לביי מהחת העזה יתילה לחית בהו) שלא נתילו בחתה על שיחשוך גט לבליה וקולה בתה"ג ישלים חחשים הו"ב שם בחזון לו חפיים, גם לעניל בחו"ם שהם חעמוד עמו ותזכה בדין יקייס (כילוע לחחליי על החשובה בכתובת בתולה ולב"ם עולה בך הב"ל) ולח יקדבו לו גע ולח"ז יהי' חותר בחתה ובפתחלה לקבל הב"ם מהשליח תקבל הב"ל, ובן שם יהלה בגט בע"ב יעשה ב"ב בב"ל קולם בהתיבה ולבהתחייבים בדת התבלה מיד השלים, שם בי יתעתי מדוע מעמדו עב"ז יעשה לה לפיים משו"ה ויותר ליבולתו וב"ז שם יבביתו לדבדי זולתי עב"ב ב' מוחים מפוקמים מג' קבלות לו יהי' דבדי חלה ג"ב לחיזה בניף בי היבא לחעתי וכו', ובלא זה דבדי בעלים ולא יבמבו בלל ע"ז לחולה ח"ו (גם ב"ז בשלא יהי' זה ח"ו בגד חוקי החשלה לחיזה לד ובמ"ם בב"ל), ושם יבביתו לדבדינו בב"ל בהשות בית לחיזה חו"ל לעיתוק בזה ולבדר בו ג"ם ולחדרה לחנוה תחשב לו וב"ל: ב"ז בעתקתי חתשובה שבתתי מבשר ולף ע"פ ניסוף גדולי החוחים ובח"ם בפיים בבינולי יותר בדרך כותב חשובה בשר אין לעשות ב"פ ע"ב לא ע"ל לפוסם ובב"ל קלהי, הי' טוב לבדל הדברים עוד בפעם והעתקתי בחשר היה:

השמטה בדף ה' בדרך חשובה חום ד' ולף בחתה שבפלעה בו' ל"ל, עיי' בפיים ובד"ם.

אד"ן לחיתי חשובה לחת ב"י מהגחון המפורסם מוהר"ח מווילנא זי"ע (חשר היה חת"י הבא הגחון חב"ד ד"ק ממשיים לו חוהר"ח מוהרש"ם בל"ו) שהחליך הבבה בענין זה והעלה להלבה למעשה בדעת הב"ח, גם החליך בדעת הב"ח בח"ם הים"ם (ולא בדעת הרמ"ח וחחבוים שהבחתי בפיים ובגת"י) לחין חלוק בשל יחין לשל שמשל ופילפל בשוכך בע"ז. ולמעשה בדבר בזה חין לעשות ב"ש ע"פ ניסוף גדולי החוחים ובח"ם בפיים בבינולי בזה.

אכוה לה' שיעורני להוציא לאור בקרוב כל הדרך תבונה על ב' החלקים ולהוסיף גם קונטרס עגונות (השייך לסי' י"ז). ואז אי"ה יבאו כל ההשמטות ותיקוני קמשוני הטעותים שעלו בהעתקות ובדפוס. וה' יגמור בעדי.

חרף לע"ה (כמ) ענשין אותו כפי הצורך. וכ"ש מי שקלל את (כנ) אחד מישראל (כ) או א"ע כשם או בכינוי או אחד מהשמות שקורין אותו עכו"ם דלוקה משום לא תקלל חרש אם הוא בעדים והתראה ואם הוא דיין ניתוסף עוד לאו אחד דאלוקים לא תקלל ואם הוא בלא שם או בלא עדים והתראה אסורה איכא וע"ז לא מהני (כא) מחילה (וע' סי' כ"ז וסי' ת"כ הכנה פרטים לזולות זלזולים):

ן ובעניני קטטות או מריבות או הכאות ובזיון ח"ח דעת אחרונים דאפילו אשה יחידה או קרוב או קטן נאמנים. דאינו דרך להזמין עדים כשרים לזה (כב) והוא שהתובע טוען טענת ברי. אך אם הוא טוען טענת שמא ותובע אותו רק מכח עדות אלו לא מהני ולא מידי (ועי' ממ"ע סי' ל"ה וביו"ד סי' קכ"ו):

ד אע"פ שנתבאר לעיל דבומנים אלו אין דנין דיני קנסות ע"פ דין כ"א ע"פ נדוי מ"מ (לג) אם תפס הניזק שיעור הראוי לו עפ"ד אין מוציאין ממנו וישומו הנזק ואומרים לו כך וכך החזוק והמזהר החזור (לד) אבל אם בא לב"ד ואמר שומו לי בכדי שאדע כמה לתפוס [ן] אין שומעין לו וי"א דמהני תפיסה אף ביותר מכדי ההיזק כגון לענין בפל או ד' וה' (עי' בשוש"ע סי' שכ"ח וסי' שכ"ט וכאן בשמ"ע ס"ק י"ח) ואם תפס בעדים או צריך להחזיר אם לא הביא עדים על הזיקו (לה) אבל אם תפס שלא בעדים י"א דנאמן במינו (על לופן שמשפל סי' פ"ז וסי' פ"ב לענין תביעת ממון כך סדין לענין קנס וש"ס בשיבולי מתיב ע"ו) ואפילו הודה המזיק לא מהני כלל הודאתו לענין התפיסה ובין שבאו העדים אח"כ או אפילו (לו) לא באו עדים כלל מ"מ אם תפס הניזק י"א דמהני דאף דקי"ל מודה בקנס פטור מ"מ צריך דוקא הודאה בב"ד ועכשיו אין לנו ב"ד מומחין (לז) אבל יש חולקין דלא מהני תפיסה בקנס אם לא היו עדים על ההיזק (וע' עכ"ז סי' ת"ח בלוזק):

ם והא דתנ"ל דאין דנין דיני קנסות בזמה"ז היינו דוקא לדון בקנסות הכתובים בהיינו כפל או ד' וה' או כל הנ"ל שחייב ליתן ע"פ דין הש"ס ע"ז אין דנין שישלם ע"פ הדין. אבל אם הב"ד רוצים להוציא איזה קנס שהוקבע על העובר על הקנהן (לה) הרשות בידם וכן בכל דבר יש רשות לב"ד ולטובי העיר אף בזמה"ז לקנום כפי צרך השעה כגון שרואים שהעם פרוצים או יחיד פרוץ (לט) יכולים לעשות אותם כפי ראותם הן בעונש ממון או בגופו וכל שאר עונשים שייטיב בעיניהם כפי הצורך [רק עונש גדול לא יענשו (מ) רק במחזן ובהסכם וקני העיר] הן למי שעובר על איסור או על הקנהם ואפילו אין בדבר עדות (מא) גמורה ואם הוא אלם עונשים ע"י עכו"ם רק שיעשו הכל לש"ש ולא לשום פני' (מב) או שנאה ח"ו רק למגדר מלתא ולתקן פרצות הדור ואז לא יגיע להם שום עון ואדרבה יחשב להם לזכות ויהיו ממזכי הרבים ואל יהי כבור הבריות קל בעיניהם שגדול ככוד הבריות וכו' וכ"ש (מג) כבוד בני אברהם וכו' שיזהרו מאד שלא להרום כבודם אלא להוסיף כבוד המקום:

נתיב ב

בכמה דיינים דנין. וכיצד בוררים הדיינים כשאין בעלי הדינים. מסכימים יחד. ובו ז' סעיפים. (והוא שמ"ע סי' ג' וי"ג).

א *אין ב"ד (ח) פחות משלשה. וכל שלשה נקראים ב"ד. [א] אם יש בהם חד (ג) דגמיר ויודע קצת סברות בדינים

כו' יעו"ש. וכ"כ בתיבות ולאו דוקא שהדיינים מקוייצים זה מלא כל מי שיש בידו לעשות ופשוט וע' ביו"ד סי' רמ"ג ובמ"ל סצ"י ושלחמוכים:

[ן] אין שומעין לו כו'. דעת מהכם"ל דיש מולקין בשבר דשבר שהוא קנס גמור ולכך אין לנין לאתו בזמה"ז אלו אין שומעין על שיתפוס אבל בשבר שהוא עשון ואין לנין בזמה"ז משום דלא עכיס (ע' בשביס) אז שעין לו תיכף כדי שידע כמה יתפוס. וכן דעת שלחמוכים ובשם"ע הביא שעם עכך לתפ לכבלח"ם אם לאכ קבלו עדות אין שומעין לו עד שיתפוס ע' בשוב אבל כיון דלפי התקנה לאמדין לאתו על שיפיים שוב מקבלין שבועת תוס"י לדעת בכמה יגזלו שיתפייס ע"ם:

[א] אם יש בשם אל לגמיל וכו'. בשוב הביא פלוגתא. דדעת שכע"ם דתבלתא גמיכי בעינן ושכל"ם כתב דל"ל לנית

(כמ) עול סי' כ"ז וכן הוא בשו"ע שם ועי' ממ"ע ביו"ד סי' רמ"ה: (כנ) ומאל שבועות ד' כ"ה ובמ"ש פכ"ו מהל' שכנתדין: (כ) שם בגמ"ח ד' כ"ו ומדכתיב השמר לך ושמור נפשך: (כא) עי' סי' כ"ז בשמ"ע ובש"ך ובשפ"ח שם לוזם ל' דוק היטב: (כב) כל זה משמו' מהרי"ק שוזש ס"ב וממ"ח סי' ל"ה ועש"ם בשמ"ע ס"ק כ"ח: (כג) מפקנת גמל' ב"ק דל"ח: (כד) כן פסק הכל"ש בפסקיו וכ"ה בעוד ושלחמוכיו: (כה) עי' שמ"ע ס"ק י"ג ודו"ק: (כו) ש"ך שם ס"ק ס"ז: (כז) עי' כתיב"ם סק"ה ונקלפ"ח ס"ק ס' ועי' בל"ח: (כח) מהדכתי פכק השלוה ולחמוכיס: (כט) כ"ז הוא"ו הפו' ומבריית דשכלתין ל' מ"ו ס"ל מניח כאן לזמר שמעתי שב"ד מכין: (ל) עיי' בב"י ופמ"ע סק"ו: (לא) כמ"ש במשובה שיש לדוזק ע"פ פמ"ע בעבות קרובים וכיולא בהם כל שיכירין דבכי לזמת שלא הלכיכו וכו' אבל לא לעי שעובר על תקנת המדינה וכן ס"ל השלחה וכן כתב העוה ושו"ע: (לב) כ"ה בפוסקים ופשוט: (לג) כ"ז לשון העוה סי' ג':

(ל) מפכה ריש פכקדכין ד"מ בב' ומפכת לה שם הש"ק ד' ב' ועיין בש"ך סק"ו: (ג) עיין בעוה ובש"ך סק"ג ועי' בדת"ש:

* עקר הלכות דיינים לח כתבתי. מעשה שכתבתי בשמיטה: לק כתבתי מהלכות מלו בקלקה.

הסרון כיס בגון הודאות והלוואות (פי' בין שהודה בפני עדים שחייב לו ובין שהלוה אותו בלא עדים) וכן כתובת אשה וירושות ומתנות ומזיק ממון חבירו בגון אדם שהזיק את שור חבירו וכיוצא בזה. שכל אלה הם שכיחי גם לפי דברי ההובע-יש בהם חכרון כיס. אבל במידי דלא שכיחי כגון בהמה שחבלה בחברתה בנזקי (יל) קרן והולדותיו וה"ה כל מה שהזיקו במידי דלאו אורחיי אין גובין כ"ו בזמה"ז (וכן מזקי שן ורגל ל"מ לענין בזמה"ז ועיין בתמ"ס שור ג' ע"ם בשם שמצו"י) אבל בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא מועדה להן מהחילתן הרי הוא שכיח ומגבין אותן אף דיינים שאינם סמוכים:

ב וכל הדברים המצויין אלא שאין בהם חסרון כיס נקראים קנס בגון (עו) בכפל וד' וה' (עז) זכן כל הקנסות שקנסו חכמים כגון החוקע לחבירו או הכה בידו על הלחי (יז) וכן כל המשלמין יותר ממה שהזיקו או כל המשלמין חצי נזק כל אלו אין גובין אותן בבבל ובזמה"ז. הוץ מהצי נזק צרורה שהוא ממון ואינו קנס (ועיין ונאלו שכתב דיניס בצה"ע סלכות מזקי ממון ודנין מוכל בתביעו בבי' ת"ך ויתבאר לי"ס גם בדבריו שם) וכן שור שחבל באדם שאין הזיקו מצוי דאדם אית לי' מזל ויש לו דעה לשמור נפשו (יח) לכן אין גובין בזמה"ז. גניבות וגזילות דנין אותם בזמה"ז לגבות הקרן (ועי' טוש"ע סעיף ג' ום"ך סק"ע ע"ם בזה) ועיין עוד פרטים בשו"ע. וקצרתי מטעם שכתבתי בפתיחא (ועיין לקמן בתביעו בסלכות):

ד אדם שחבל בחבירו חייב ע"פ דין התלמוד חמשה דברים נזק צער רפוי שבת ובושת אך ב"ו אין דנין אותם היינין שאינן סמוכין בא"י. אבל שבת וריפוי (יט) י"א שמגבין [ג] אותן אפילו בזמה"ו. ויש אומרים דאין גובין רק הכל לפי ראות עיני הדיינין (כ) יקניסו את החובל:

ה כ"מ שהזכר שאין מגבין אותו בזמה"ז (כא) מ"מ מנדין אותו עד שיפיים את בע"ד ליתן לו שיעור הראוי וכיון שהוא נותן לו שיעור הראוי לו אף שאינו עולה כ"כ כדמי (כב) נזק ממש אלא קרוב לשיעור אף שהבע"ד אינו מתפייס מ"מ מתירין אותו (כג) ואין מנדין אלא על חובל וכיוצא בזה שאין שם יהרון ממון אבל לא בכפל וארבעה וחמשה:

ו ולא בחבלה לבד מנדין אותו אלא אף המבייש [ד] את חבירו בדברים (כד) מנדין אותו עד שיפייסנו בראוי והמחרף לח"ח (כה) מנדין אותו ברבים עד שיפייסנו ואם רצו מכין אותו מכות מרדות אך (כו) אין גובין בזמה"ז ליטרא דדהבא וי"א (כז) [ה] שגובין ליטרא דדהבא והוא ל"ה או ל"ו דינרי זהב (עיין בעור כי' ת"כ ובכנה"ג אות ל"ו) ואם

חרף

(יל) כן הוא לשון הכמצ"ס ז"ל אבל מזקי שן ורגל מגבין לף בזמה"ז ומילתו שן ורגל בבהמה שחבלה בחבירתה ועי' בתמכתים: (עו) עי' במ"ע ס"ק ה' ולד"ק: (עז) ב"ק ד' כ"ז שלא כ"ח קנקנו וכו' ועי"ש הוא ד"ה קנקנו ועי' דו"פובמ"ע סק"ל: (יז) מקקנו' הגמלא ב"ק ע"ו ע"ב מהכלל כל המלא יותר כו' והלכתא פלגא כיזקא קנקנו: (יח) מקקנא גמל' ב"ק ס"נ: (יט) כן הכלנא המהבר וכן פסק מהכמ"ל עיי' ס"ך ס"ק י' והכלנא"ס: (כ) כן הכלנא הכמ"ל ועוד לחכוונים בהכלח"ם עי' בלו"ח ס"ק י"ל ועי' בדמ"ם: (כא) כן מנהב היסיונות וכן פסק הכי"קווכמצ"ס ז"ל: (כב) במ"ע ועלטון"קמצ"ס וכ"ה בעור בשם כל שכיולא בלון והכלח"ם ז"ל: (כג) בם"ל ובמ"ע וכן פסק הם"ך: (כל) הטור בשם כל שכיולא בלון ועי' כ"ז בעו"ע הלכות חובל ובהיבורי שם: (כה) עיי' בי' כ"ז וכי' ס"ב וביו"ד בי' במ"ב ובל"ד בעני' ע"ז ודוק והוא עוגא גדול שהוא בכלל לפיקוכא ועיי' בשו"ת דל"י: (כו) מהכי"ק סוכא קס"ב ובמ"ל ביו"ד פימן במ"ב: (כז) מהכי"ע בי' מ"ז ועי' ביו"ד בי' הל"ל ובפ"ם פ"ק י"ב: וכלן בשם"ך ס"ק י"ע:

דרך תשובה

יש ני שכובר לפף בזמה"ז לף היה זה תיוב גמור על הדייניס (ע' תו"ת סק"ל בשם הרמב"ם שכשניע בגנחי דין זה) ובפרט בזמניעו לבלתו לעת הו"ע שלעיעו נוהג כלל מלבר שכשמיעותו (וע' בשם"ם ות"ם בשם הגלון ונוהל"ם) ל"ב מתזי כיוהרא לבעי' בשו"ת מ' שכתב ג"ב עיקר הלימוד ומשם למתזי יעו"ם וכ"ל ולא בש"ם בפנים ס"ק הל"ל ובלל"ם בהי דיינין שלא יבלבל בשמלות גדול בזמה"ז בעו"ם ולעין בשם שכל אלו שמשמש לעני כיוהרא למתבוג:

[ג] י"ל שמגבין כו'. זהו לעת הרמב"ם ועי' בשו' מהכמות יעקב בי' מ' לשכביע ג"כ לדיעל בלרמב"ם בשבת ורפוי גובין לף בזמה"ז ודיכן שם מה שהקשה על דבריו מהרמ"ם לב"ק וכן בשו"ת ת"ק תיכן ובוזה לעשה זו יעו"ם וע' שבו"י ס"כ בקל"ו לענין לי לענין נזקי שם ובזה בזמה"ז שהעלה דבולאי לענין ע"ם בעובדא שלפיכ שם:

ג ואעפ"י שג' ב"ד שלם הם ע"פ דין. מ"מ כ"ז שהם רבים משובח יותר. ומוטב שיחתך הדין בי"א מבעשרה. (עיין טוש"ע סעיף ל'):

ד כבר נתבאר [ה] שאם אנם מרוצים על הדיינים ידונו ע"פ זבל"א היונו. (ו) וזה בורר לו אחד. וזה בורר לו אחד. ושני (ז) הדיינים המבוררים. בוררים להם עוד דיין שלישי. שמהוך שזבל"א וזבל"א. יוצא הדין לאמיתו. שכל אחד (מ) מהפך [ו] בזכות אוהו שבררו. כל מה שיכול. ונוהן לב לשמוע טענתו. (ע) ואף אם יראה שאין הדין עמו. אל יפסוק מהרה. אולי יוכל למצוא. איזה צד זכות ע"פ הדין. והשלישי שומע דבריהם [ז] ומכריע ביניהם. ופוסקים הדין. וכ"ז בדין הזרה. אבל בפשרה צריך שיהא מרוצה גם השלישי לשני הבע"ד. וכן המנהג גם עהה. מאחר שכותבין הן לד"ת. הן לפשרה:

ה ואם אין יכולים להשוות עצמם על דיין ג'. אז מנהיגי העיר יתנו להם דיין ג'. ואם אין מנהיגים בעיר רצייהי להו. ילך התובע לפני ג'. ויכופו את הנתבע לדון לפניהם. (י) וכן הדין כשהערים הנתבע. ובירר דיין שאינו הגון לפי ראות אנשי המקום. לישב אצל דיין הגון. (יא) ואם התובע עשה כן. ובירר [ה] דיין שאינו הגון. אז לא ישיב לו הנתבע. עד שיברר דיין הגון. ואם בירר נתבע. דיין שיודע עדות להובע. כופין אותו שיברר אחר. ואם שני הבוררים. יכולים להשוות עצמם בלא שלישי. א"צ כלל לברור להם עוד דיין שלישי:

(ו) מצמה מהדרין ד' כ"ג:
(ז) כתמיים סס: (מ) עי' בלח"מ וכ"י וכ"ה בד"מ אבל בשאר נוסיי סיני מוסף למניהם אף הטליס עי' ש"ך ס"י י"ב ס"ק ל':
(ע) אבל אינם יכולים לטעון עכשו הבע"ד בדבר שהן עלמן מסופקין בו עיי' קמ"ע ועיי' בד"מ ס': (י) כ"ז בעוד ובסב"ה סי' י"ב הל"ב ס"ב ועי' בצ"י סעי' י': (יא) לתמוניס סס:

דרך תשובה

[ה] שאם אינם מרוצים וכו'. ע' בסה"ג לוח ג' למני שתובע למצוא זכות לזכות עמו בזבל"ת, ושניב יבחר לו דומה עד שיוסיפו על מה דומה לדון עמו ושלש אינו דומה להדין עם התובע ע"ש, וכן בשיל הש"ך בסי' י"ת סק"ת בשם הב"ח, אך הש"ך גופיה מולק עליו שם, דיכול לומר בגד לי תביעתך, כי לולי שאל שאלתי, שתוש עמך ולא אלך לדין כלל, ועעת השבוי"ס ס"ב סקנ"ג ללא בשם"ך דזה והכרעת הלוי"ת הל"ל בסי' י"ג זה ולפי דיוכל לומר בגד לי תביעתך, כי לולי הוא לבר קבן ושאלתי לך בלי זילותא דבי דינא, אבל אם שאל תומו מאין נובע מקור תביעתך וכו' ס"ל לומר לו כלל כדי שלא ילמד להשיב לו טעמת שקר וכמי ע"ש וכן נלפה:

[ו] זכות תומו שבידכו כו'. וז"ל הכלי"ם ז"ל בפ' ז"ב סי' ל"ב ומפני שים מבני העת טועין בדבני שי"י ז"ל, ולומדין ממנו שים לדיין להפוך זכות תומו שבידכו, ועומד בתקיומו, לחפות עליו בדברים אשר לא כדין, ומהגו כמה אנשים לבחור להם בעלי תבוחות וכו', בלילה ושם כו', אבל הדיין עינו בלילה לו למען שבחתו, לזכות, אם בילפה לו דין גמור, אבל אם הוא יכול להטעות את מבידו, לקבל שבחתו, אף שהוא מסופק בה, הבי זה בכלל מעוה דין למשפט כל"ל, וע' בסמ"ע וע' בע"ז בתשובת רעמ"ל סי' י"ז ס"ס וזה:

[ז] ומכריע ביניהם כו'. ע' בתשובת ל"ב סי' כ"ט שהאריך בזה, ומאריך להשמון בני אדם הולכין אחר המכריע, דין שאנר בדברי אחר, ובין שבעה ביניהם, היינו שאחר אומר בעה ול' אומר בשלש שאלות, והמכריע אומר בשאלות ואפילו נשה יותר ללד האחר הכל בכלל בשמון המכריע, אך אם אומר שלא בדברי שניהם לגמרי, כגון שהם אומרים

כל"ל, והוא אומר ל' שאות, ולפי לשלו כל כמיני', ואין הולכין אחריו, וכ"כ הכנה"ג וע' שם עוד בכה"ג אות ע' שבתפקח אם יכול אחר מהדיינים לחזור מהמכריע, אחר שקבלו על שלא בהכיעו עדיין, ובתב שם באות י"ת אחר שני הבע"ד הכניעו לבעל המכריע שקבלו הדיניים, הכאות בידם, (וע' סימיב בשכה"ס אלשק"כ) ואם קבלו מכריע באופן שיגמרו עד זמן שיקבלו ואח"כ אחר הזמן הוא וכו' ע"ש לא נתבטל מלהיות המכריע, ע"ש באות כ"ג, וע"ש עוד בהגהותיו לעור וצ"י שהביא הרב' דבריס ועניינים בדיני זבל"ת, וכן עוד בכמה תשובות אחרונים, ואחכי קלתני בכ"ז מעשה שבתבתי בשר, וע' בע"ג סי' י"ב סק"ב, וע' בעו"ב מה"ק סי' ג' ע"ל שעיקי בהורין שקבלו שני בוררים, וכתבו ואחתו שהכאות בידם לבבור עוד שלישי יהיה מי שיהי', וכן עשו וכבלו לשם שלים, וע"פ פשטו הדין, ואח"כ מתבבר שהשלים הוא קרוב לאחד הפסול ע"פ דין ע"ש שלוקי לדבריס זה, וע' בשבו"י ח"ב סי' קמ"ח שביעין שם לעניין שם הדיין שבינו של ל' ושם, שם מותב לדונו, וע"ש כמה פרטיס זה, וע' בוש"ע בי' ז' ס"ז לעניין תוסב ושוש ע"ש בבמ"ח ואחכוניס, ויש לדון לבל בינוי זה, וע' שם"ל סי' עדות בדמ"ש בע"ז ע"ש:

[ח] דיין שאינו הגון וכו'. ע' בע"ז שתשובת בי"ע סי' ל"ק, וח' שבא לפסול בורב שבידו תבינו בפסול גזלנות או בח"ל, ע' במ"ע ס"ד לדין שוועין לו, אף אם יש על אחד טעיד לבבינו, דקי"ל בחכניס (בהלכות כ"ג) קבוב פסול אף בזבל"ת, אבל תובב בשב ונותב לדון בזבל"ת, כי בל אחד בורב לו תובבו, (בשובות כ"ז בשו"ע סי' ז' ועי' בחכוניס) ועי' בע"ז בש"ת תו"י סי' ג' ל' לשעותן בשב לדון בזבל"ת, אפוס לפסול שקותן אינו אלא

(ג) כך לפנינו שם ולפ"ז כשנושלו:
(ד) רמ"מ מהכי"מ פ"ג מ"ב:
(ה) דעת הט"ז להקל ולכל שאלו לפניו וכו' והש"ך מקפיד בזה ודעתו לפ"ז קבלה מפורסם לפ"ז מהכי שם לפ"ז שיאמר כן לדין וכו' וכמ"ש בסיום ועיין בשקבלה שטולמן ועי' בדמ"ש בחמ"מ:

בדינים והם דנים את האדם בע"כ. אם הנחבע מסרב לירד לדין או שאינו רוצה לדון בעירו (ועיי' סמ' י"ל מדין טענות גלך לפ"ד הגדול לפ"ז שמוציע טוענין לו. יפו"ם פרטי דין זה) אבל אם רוצה לדין בעירו אלא שאינו רוצה לדון [ב]- לפני אלו הדיינים שומעים לו ואז זבל"א וזבל"א. וכמשי"ח (עי' סי' י"ג מדין זבל"ח וש"ם לקמן סמ"ד) ויש אומרים דאם יש דיינים קבועים בעיר. לא יוכל לטעון. לא אדין בפניהם. וכן הכריע הרמ"א. (ועיין בתשובת ב"מ סימן ל"ט):

ב אבל בפחות משלשה (ג) אין דיניהם דין. (ד) ואין לנו בזה"ז דין יחיד [ג] מומחה. שידין ע"י כפיה. ביחידי. אא"כ. קבלו עליהם. דאז דינו דין. ויש מי שסובר [ד] דכל שבאו לפניו. הוי כקבלו עליהם. ויש חולקים ומפקפקים בזה. וס"ל דהאידנא אפשר. אף קבלה לא מהני ביחיד. דמסתמא וודאי מקבלים אותו עליהם שידין ד"ח. לכן כשידין ביחידי. טוב שיאמר להם (ה) אינו יודע לדין אחכם ד"ח ממש. קבלוני הן לדין. והן לטעות. אם לא בדברים הפשוטים. שרגיל בהם. ולכתחילה וודאי נכון. שיושיב עמו אחרים. אם אפשר. דאפי' יחיד מומחה מצוה שיושיב אחרים עמו. (ועי' כ"ז בדלך תשובה):

ואעפ"י

דרך תשובה

דלית ליה מל דגמיר ויודע סברות דיינים, וכתב סמע"ש לדין זה גמיר וסביר שפיר"ם דזהו יקיל מוחמה ממש, וזה פשוט, וכ"כ הש"ך ז"ל, וכתב דעכ"פ בעיון שיפסל גמור דיינים, רק דפש"ם מיירי שיש לו לב בתב להבין ולהסברות וכמ"ש מיירי שיודע סברות ויש לו שיקול הדעת דיינים, (עי' בתיבות) וללפ כהב"ח דס"ל לש"ך גמיר ממש מלפ גמיר קלת, ומיירו בספק לומדים שבזמינו, (ע' בסה"ג) והש"ך מולק עליו וכל"ל ובמ"ש בפנים ובתשובות שבר"י פ"ר סי' קל"ז בתב, דלדעתו מסכמת לפ"מ, והמבי' בתשובת הב"ח סי' ס"ם יבלפ כי מעט ל"מ בזמינם, ע"פ ש"ב בע"ב סי' ג' סק"ל, לף יש מי שפוסק כסברה"ה, להלתל גמיריי בעיון, ע' בש"ך בשם התשובות שהביא"ל, וש"ב בתשובתו ס' ג' סי' פ"ל, וס"ל סי' קי"ם שבלתי קלת לדברו בש' לתשובת מייש בתיב ט"ו בדת"ם, וש"ב בסברה"ה בלון שהטעה עוד לומר בתשובת הר"י בר' יהודה סי' ל"ה בשם תשובת הגאונים, ועוד בזה בתשובת גאונים בתבלי סי' ל"ם וש"ב בתשובות מסכ"י ס' תו"מ סי' ל' להעלה לעכ"פ הבנים יהיה לומדים, למסקבי להו ובקבי, היינו בזמינו מה שיאמר להם, (וע' בתידושי הר"ן) לפל"ה הרי הן ע"ה וכעלן לדיתהו לעי ע"ש:

[ב] לפני אלו הדיינים וכו'. ע' בע"ג סי' י"ג סק"ל בשם בי"ע, שאם הבע"ד עומדו לפניהם ושעבו את טענותיהם, לף לא גמרו את הדין בזוס היום גו בזוס היום יכולים לחזור בהם (לף אם הבע"ד רוצים) ולדון לפני דייני אחרים, ומשום זילותא דבי דיינא, וש' בהג"ה אות ט' בשם הרשב"ם ופשוט, וש' בסי' כ"ג וכלן בשתשובות, וש' בע"ג הל"ל ע"ש עוד בזה, וש' בתשובות מהר"ם מלובלין סי' נ"ח מש"כ בה"ז, וש' בתשובת מהר"ם מינץ ס"ו, ועיין בתו"ת אות ה', ובתו"ל כ' וז"ל פה ק"ק מץ"ץ וכו' ומ"ש כל שלין לדון בזוס היום, לף הרשב"ם פשוט כמו בזעתל בכותבת שהי מזה שלא לדון בזוס היום, ובשלילוף ב"ל ע"ש בתו"ל, ומה שעני שלן יתני כו', ולפי לעל כל דיין לדון ק"ו לעניו ליזהר בל"ל שם

[ג] מומחה וכו'. דעת הרמב"ם דלף בזמנם לין ליתיר מומחה דין ב"ל גמור לעניו הסולמה לפניו, שתפת הסובר הולמה וכו', ע' בזה בתמ"ע ושו"ת, וש' ס"ם בזה בכה"ג אות י"ו, ובהגהות ב"י שם אות ג' בתוכך יעו"ם וש' בתשו' שבו"י הל"ל וש' בתיבות ס"ק ג'. וש' בתמ"ל עוד בזה:

[ד] לכל שאלו לפניו וכו'. כן הולילו הפוסקים מהיכולמי

וש' ס"ו ובכה"ג אות ג', ובשלכוים, וש' בתשובת מו"י סי' ג' ול', וש' בע"ג סק"ו ובתשובות שבו"י ס"ל בי' הל"ל מילק בזה, וס"ל דבזה לריך קבלה מפורש פוקל, ודעת הש"ך בזה כבל בתבלי בפנים. וכבל מקום שקבלו עליהם שקבל אח דיינין, ושעמדו עליהם בשהוג בשלי לדון יחידי, וש' בתמ"ל ס"ל. ובתשובת הב"ח סי' בתלבות הלבו שעקבלים שקבל עליהם בי לזמן קלוב, בי בבל קבלו עליהם לפי תבלם. ולפ שתבו שידון בידידי וכו' וש' עוד ס"ם בתשובות בל"י בי' ל"ם בלוך ודעת הסמ"ע בזה, דיש לו דין ל"ל גמור לף לעניו הולמה שם הולמה לפניו, לף לפי דעת הל"ש בתמ"ל הל"ל בלות ג' ע' במ"ע סק"ז ושש"ך שפקפק עליו בזה, לשמש בתשובת הבה"ז הל"ל לעתו בשמ"ע. וז"ל ושוי ילוע שלף ע"פ שעועשה דן ידידי, לעניו הולמה לף שביו בידיד ל"ל וכו', ושוש דעת הרמב"ם ז"ל, ס"ע ל"ל דסייעו בידיד שעועשה, וכשדן לותם בע"כ, אין הסולמה שהולה לפני שלל שבולה הולמה, אבל שם שבלו עליהם הבע"ד, לו שבלו לותם הלידוב, הסולמה שבפייהם טוי הולמה, לבל דבר בבלוהו ובבל דבר בבלוהו עליהם ע"ם שהלידן בזה ושביל לליות לזה, (ולפלל על הלתבוים שלף הביאו בלל דבריו בזה) וש' בשה"ג ובמתה"ג ס"ק ג' ס"ם ושילק בזה עיין שם, ועיין בתשובת ב"ח סימן ל"ו, ועיין בתו"ת אות ה', ובתו"ל כ' וז"ל פה ק"ק מץ"ץ וכו' ס"ע בל שלין לדון בזוס היום, לף הרשב"ם פשוט בשו בידיעת בבותבת שהי מזה שלא לדון בזוס היום, ובשלילוף ב"ל ע"ב בתו"ל, ושה בעני שלן יתני בו', ולפי לעל כל דיין לדון ק"ו לעניו ליזהר בל"ל שם

נתיב ג

באיזה יום וזמן דנים. ודיני פשרה. ובו ט' סעיפים. (והוא נמו"ע מי' ה' וי"ג).

א אסור לכתחילה לדון (ד) בשבת ויו"ט. ואף בע"ש ועיו"ט אסור נ"כ לכתחילה (ג) לדון דחיישינן שמא יפסוק בחיפזון מטרדת שבת ויו"ט. והדיינים צריכים שיהיו מהונים בדין. [א] ואם הזמינו לבע"ד בע"ש שיבוא לדין אינו מחוייב לשמוע. ואף אם לא בא אחר השבת אין קונסין אותו. דאולי מחמת טרדות השבת שכח. ואם באו הבע"ד בע"ש. אף דאסור לדון מ"מ מותר לשמוע טענותיהם ולדון אחר השבת. וכ"ז מצד הדין אבל עכשיו (ג) נהגו לדון בע"ש ובעיו"ט. ודווקא באקראי לפי הצורך. אבל אין קובעין ב"ד בשבת וביו"ט ובע"ש ובעיו"ט:

ב [ב] אין דנין בלילה החילה דין. ובדיעבד י"א דדיניהם דין. (ועי' נמו"ת) ואם (ז) ההחילו ביום נומרין אותו בלילה. ולפני (ה) הנר יש אוסרים (ו) ויש מתירים. ודעה האחרונה נוטה לאסור. וקנין סודר בפני הנר מותר. וכ"ז ע"י כפי'. אבל כשבאו (ז) בעצמם לפני הדיין בלילה. דעה האחרונים דמותר לדון אותם:

ג מהחילת זמן מנחה גדולה. (ח) דהיינו מהחילת שעה שביעית. אסור לישב אף לגמר דין. ואם ההחילו אין מפסיקין כ"ז שיש להם שהות להתפלל. אבל אם ההחילו סמוך למנחה קטנה. (ט) מפסיקין. ויש מקילין בזה (ועיין ע"ז נמו"ת מי' כ"ל כ"ג נמע"ח ונ"ע ועיין נל"ת). וכן נהגו בק"מ (ועמ"ס נמ"י ועיין נמו"ת):

ד [ג] בהחילת הדין מצוה (י) להדיין לומר להע"ד אם אתם רוצים הדין או הפשר' וצריך הדיין להסביר להם (יא) שהפשרה נוח להם ולפיים אותם ולדבר על לבם שיהרצו על הפשרה וכל ב"ד העושה תמיד פשרה הרי זה משובח וכשם שמוזהר הדיין לבל הטוה משפט [ד] כך הוא מוזהר שלא יטה (יב) הפשרה לאחד יותר מחבירו ואפי' אם יודע היכן הדין נוטה כל שלא אמר איש פלוני וכו' מצוה לבצוע ואפילו אחר גמר דין אם יש עסק שבועה ביניהם מצוה לפשר. ובלא"ה אינו רשאי אותם הדיין לפשר ואך דעה האחרונים דכ"ז הוא בע"כ של הבע"ד אבל אם יכול הדיין לפיימם מצוה קעביד: במקום

(ד) ומצה בילה דל"ו: (ג) כו"פ מהיכומלמי: (ג) הנהם מע"ע ומה"ד ומכ"מ ל"ם מעי' ג': (ד) כ"ז מצה בסנהדרין ד' ל"ב: (ה) הש"ך סי' ה' סק"ד וכן עיקר: (ו) המג"א עם סק"ז והוא בעצמו לא סמך למעשה על הסופקי' וכן דעת המחבו' בהש"ך עי' בלו"ח: (ז) מע"ע וש"ך בשם הסוצת מהכ"ם: (ח) (מצ' בשב' ד' ע' וכלוקימת' דלקמ"י וכדעת הכי"ף והרמ"ם ז"ל: (ט) הוא מיעת בעה"נ והגי' ונו"ע ב"י עיו"ל וב"י בלו"ח כל"ב ובלחמת מעולם מתמהני על המע"ח שבלו"ח הניא לדעת המקילין וכתב ויש לפמוך וכלן כתב כדעת המוק' שוב מלמתי בחומיים שהעיר בזה ע"ש ויש להעיר ומכ"מ ועי' עוד שם שכתב דנהשבש המהבה להקל ליצב בדין לחילו קמוך למעשה קענה ע"ב ע"ש המ"ח בלו"ח שם לענין קעודה דיש נוקלין לקמוך על קיילת המעם לצב"ב ולכן נהגו להקל גם בזה מע"ז: (י) מהסדרין ד' ו' ע"ב: (יא) מע"ע ע"ש: (יב) בריימס בסנהדרין ד' ל"ב לקן לקן מלדוק לחל בלדין ול' לעשה:

דרך תשובה

ופשוט, וע' בכנה"ג עוד בשבים בע"ז, וע' בתשובת ב"י ס' ע"ו, לשם שחל ומייב, ושניס מזכים, ושכל שהוא רוצה שיפסקו הדין על פי כוב, רוצה לשנוי לימו יודע, כדי שיוכיחו לייניס לשקול בעשות כן ע"ש, (ועיין שם כ"ל בענין הוספות דייניס) לכן בתשובת שבו"י מ"ל סי' קל"ם שלק עליו, ועשו לשם כוחו לשניס. שלפי לעשו הדין מעוות, כשהי לומל לימי יודע, שכדי שיוכיחו לייניס חולי יוליחו הדין לשניהו ע"ם ועו' בע"ז בהו"י קוף סי' קע"ז שכחב, שע"ז נאנל וילחל נשלקין, ע"ע שם טען כן, לף שכבל חשל לעשו יכול לכפותם להוסיף לייניס ע"ם עול ע"ם בזה:

[א] ושם מזהיהו לבע"ד וכו'. ע' בכנ"ג ושהכוהים היניס שלין מזהיניס בשם לדין לשהן בעת פוסקו (ר"ל לקובעין לו זמן כ"ל יום ז' יניס קודם שהופס וז' יהי שהשהם וז' יניס חש"כ וי"ם בזה ע' בשובת שבו"י מ"כ סי' קכ"ע בחוכ ועו' בחו"ת שבכניע שהתנין לו ז' יניס קודם שהופס וז' יהי שהשהם וז' יניס חש"כ וי"ם בזה ע' בשובת שבו"י מ"כ סי' קכ"ע בחוכ ועו' בחו"ת שבכניע שהתנין לו ז' יניס קודם שהופס (כיש כשובות) שקלו וכו' שיהל עולם בשעולה ג' יניס) ועו' בע"ל ולשבי הגן יום קודם שהילה ויום שהילה וי"ל ש' יניס קודם שהילה ע' בע"ל שכ"ל שקל"ל:

[ב] לין לעין בלילה וכו', ע' בשהכוהים שיש שקומות שלשלי ושנשיני השקום כשגו לכוף לדין בלילה ולשקו בשעם הלבר לשפבר לחוי בשפבר ג"ל שפבר ועו' בשהי"ם וכנכ"ג וי"ע בזה ועו' בשובת שבו"י ס"ל סלק ג' סי' ש"ל:

[ג] בשהילת הדין וכו'. ע' שובת שבו"י סלק ג' סי' ש"ל: ועו' בע"ז סי' י"ג, ועו' בשה"ע שם ס"ק י"ג ש"ם בזה:

[ד] כך הול שוזהל וכו' וכנכ"ג בשובת הטוב לות ג' לייס בזה בשם הל"ע שהשלחי שבשם שבשבית הדין לם טעם בדין שוכל כך הול בשבית שפבר לו שעשה בשבשב שוכל ועו' בשו"ע בעיף י"ל וט"ו וכ"ם ס"ה וכשהכוהים שם ושם"ל בזה ועו' בשובת שבו"י מ"ם סי' קע"ם בשי שקבל על שבשב ועניו הל"ת לין יבשבו וכשיב להכל תלוי בכלות עיני שפבשן לך שיהל לבו לשניס לל לשום פניס לך עכ"פ לל יוותל ועניה שהשייב ע"פ לין יותל שלשים כגון לחוכן שהייב לשעון ע"פ ל"ת ג' וו"ל לכל שפשות יבשל לף ע"פ שבר ג' וו"ל ושם

ן י"א דכל אחד (יג) מהם יכול לומר שידונו בובל"ב. היינו שזה בורר לו שנים. והשני ג"כ יברר לו שנו'. והם יבררו להם חמישי. דכ"ז שהדיינ' רבים הם מתיישבין יותר. והרבה הדעת. ויוצא הדין לאמיתו. וכמו שנת"ל:

ן אם נתרצו לדין בוב"לא (יג) כותבים פלוני בורר את פלוני. ופלוני את פלוני. [ושניהם נותנין שכר הסופר] ומשכתבו אין יכולים לחזור בהם ולכן אין כותבין [ט] אלא מדעת שניהם. ואף אם לא כתבו. אם קנו מידם אינם יכולים לחזור. וי"א דאף אם לא קנו (יל) משטענו בפניהם. אינם יכולים לחזור בהם. ואין בופין את האדם שיתן טענותיו בכתב. גם הב"ד לא יקבלו הטענות מבעה"ד בכתב. אלא ישמעו מפי הבע"ד. ואם ירצו יצוו לכותב. אך לא יכתבו אלא מדעת שניהם. וכנ"ל. ומ"מ אם שניהם מרוצים יכולין לתן טענותיהם בכתב. (טו) וכל מה שכותבים. אינם יכולים לחזור בהם. כל שקבלו עליהם לדין לפניהם. הן ג' הן עשרה ן] הולבין אחר רוב דיעות. (טז) ובפשרה צריכים שיתנו שילכו אחר הרוב. דבלא"ה אמרינן דהי' כוונתם בהספם כולם. אך כ"ו כשישב עמהם ואמר דעתו (יז) אבל אם [יא] נפתלק אחד מהם מהעשרה ואינו אומר דעתו. או שאומר איני יודע. אף שהסבימו כולם לדבר אחד אין דיניהם דין:

אסור

(יג) בהג"ה סם בשם הכמצ"ן ועי' קמ"ע וס"ך ס"ק ט':
(יל) ממשכנה ב"מ י"ב מלא טעמי כהוץ וכו' ומפקפ שם כ' נחמן מלי שעמי בכוץ וכו' ועי' בכל"ם שם: (יד) בכ"י פ"ק דב"מ בשם הירוסלמי ועי' בכ"ז לקמן סי' פ' ומש"ם בחיבורי:
(טו) כ"י פ' ג"פ ועי' סי' הכ"ל
(טז) להסוסים שם ובשו"ע סי' י"ג סעי' י"ח: (יז) סוף סי' הכ"ל ממשנת הכשב"ל:

דרך תשובה

מעשה לוסב ועי' בסי' ל"ג ס"ו מ"ב בזבל"מ בשל וכו', וכ"ם לשם לשם בוכל לו מסותן של הסני ולשי לשינו יכול למסות ופשוט, וע"ם עוד שם בוכל לשל ליין שסי' הבוכל שונש גמול לו, שם יכול לד שכנגדו לפוסלו, מעשה שמוע שבולשי ישם בכל עוז לזכותו כדי שיגלש קן בעיניו (וכענין שכתוב ושמה יתפלם) ומשיק גם זה לשינו יכול למסות ע"ם, וגם זה פשוט, וע' בתשובות מע"ש סי' ק"ל לשם שליינין קכובין זה לזה, שו שסם שונשים זה שת זה, לפסוליש לדון (כמבואר בם"ם בסשלין כ"ע ובשו"ע סי' ז' ול"ג) ולשי בזבל"מ שם פסוליש וכו', ולשם שם מסוליקים שכל לשל לומר שהוא לש יבכוב לו בוכב לשל רק רוצה ללסות ליין שלל שכנגדו על התובע לבכוב לו בוכב לשל, לשלן בכלילי לי' כלילי לציה לסי' וכו' ע"ם עוד לענין שם סניס לין בזבל"ש, וכל ש' קבל לענמו שוכלם (עפ"י המשנ שלש בתובע שקבל שוכלם) ולשל"ם עובע שבובוך של התובע פסול הוא, למוכלם של בתובע, ובענין התובע שיקבל שוכלם לשל, ולפ טוען שיקבל ליין לשל, לשם כבך קבלו קבין על הליינים [?]:

[ט] שלש מדעת שניהם כו'. ע' כ"ז בכנה"ג בהגהת הטור שות ט"ו ובהגהת ב"י שות מ' בשולך, וע' בתשובת לשל יעקב סי' הכ"ל לענין שניש שבתלנו לדון בזבל"ש, וכתבו בשבל בנהוג, ולפ גמלו הדין עד שמת ש' ובבע"ד להיתומים ולפי יכולין לחזור לשל"ם בשמבת לשנו טוען ב"ד לשל שיוכלו להפוך בזכותיהו, וגם הסני יכול לחזור בו ע"ם בעשה ום"ם עוד בע"ז בשולך:

[י] הולכין לשל כוב הטעות כו'. ע' בהג"ש סי' כ"ה ס"ג להולכין לשל כבוב שפילו שם הם לינם מבכיינין מעשה לשל, ועי' בם"ך שם בקי"ט ובשו"ת כ' ועוד לשבולים סם, ועי' בם"ך ביו"ד סי' כ"ג ובשות סוכי' ט' שות כ' ועוד לשבולים זה, ע' בתשובת מהרי"ט בח"ם ובגט פשוט בכללים שלו על

ה [י] פשרה בטעות יכול לחזור בו (וע' כאן סעיף י"ד וטו"ע סוף סי' כ"ה סעמי דין זה וע"ש עוד מלישים שלו):

ט הדיינים צריכים להתרחק בכל יכולתם שלא לקבל עליהם לדון ד"ח כי מצר עומק הדין המושג וקוצר המשיג בעו"ה בנקל יכול לטעות ר"ל. ואמרינן בירושלמי דסנהדרין והובא בטור בימי רשב"י בטלו דיני ממונות אמר רשב"י לית מאן דחכים בדין ר' יוסי בר חלפתא באו לפניו ב' אנשים אמרו לו ע"מ שהדיננו ד"ח אמר להם איני יודע לדון ד"ח ממש, ואנן יתמי דיתמי מה נענה אבהרייהו (וע' מש"ל):

ו מי שתובעים (יג) אותו ממון אסור להשמט ולבקש צדדים כדי שיתרצה ויוצרך להתפשר עמו, ואם עשה כן אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו (וע' מ"ש ע"ז בתוויס למס יולע שהמנת למו וכו' וע' בתתיס"מ):

נתיב ד

שלא למנות דיין שאינו הגון. וגודל שכר הדיין וענשו. ושלא ליקח שוחד, והחתרת שכר בטלה. ובו י"ג סעיפים. (והוא בסו"ע סי' מ' ס').

א אין למנות דיין שאינו (א) הגון כין שהוא אינו הגון במעשים או אפילו הגון במעשים ויש לו כל המידות טובות רק שאינו חכם בחכמת התורה. והמעמידו עובר בלא העשה וכל המעמיד דיין שאינו הגון דומה כאלו נטע (ב) אשרה שנאמר שופטים תתן לך בכל שעריך וסמיך ליה לא תטע לך אשרה וא"ה במקום שיש ח"ח דומה כאלו נטעה אצל המזבח שנאמר אצל מזבח ה' אלהיך ואין להקל (ג) ולמנות ע"ה ע"מ ששאל כל פעם לחכם דשמא לא ישאל ונמצא שהוא מטה דין (ע' בסעיף ל' לענין עיר שמין בה מכניס הכתוים לדון וע' בב"ע ובל"ע):

ב צריכים הדיינים לישב באימה וביראה בעטיפה (ד) בכובד ראש ואסור להקל ראש ולספר (ה) דברים בטלים בב"ד אלא בד"ח ובחכמה. ויראה הדיין כאלו חרב מונחת על צוארו וכאלו גיהנם פתוח מתחתיו וידע את מי הוא דן ולפני מי הוא דן ומי הוא עתיד ליפרע ממנו אם הוא נוטה מקו הדין שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומי ישפוט היינו האלהים שמזכר בתחילת הפסוק אלהים נצב וכו' הוא ישפוט בקרב הדיינים להפרע מהם ואומר כי לא לאדם תשפוטו וכו' וכל דיין שאינו דן דין (ו) אמת לאמתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל ואם נטל ממון מזה ונתנו לזה שלא כדין הקב"ה נוטל ממנו נפשות. וכל דיין שדן (ז) דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת כאלו תיקן כל העולם כולו וגורם לשכינה שתשר' בישראל ושמא יאמר הדיין מה לי ולצרה הואת ת"ל עמכם הדבר המשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות שיראה להוציא הדין לאמתו לפי דעתו:

אסור

דרך תשובה

גדול וד"ל שוב מכאי מחילה לידלמו לף בחוייכם בעלמת וכמ"ש הלדב"ז בפי' הל"ל בסם הפוס'. וע"ש בלדב"ז פי' ס"ל

ובמהכי"ע מ"ב פי' ג"ל ע"ש:

[י] פשרה בטעות וכו'. ע' בשו"ע כאן ובסוף סי' כ"ה ובחלמוניס סם ובע"ז דבכו בכמה מקומות וע"ש בש"ך ס"ק ג"ת ת"ת ע"ש ועי' בתשובות הנ"ל פי' ל"ד בחלמ שהיה לו מו"ת עם יתומים והיה לסם שעד עליו ועתה שהוא מחוץ ולף היה יכול לבדר אמ"ב בתבדר לו שהוא מחוץ והשיב שם כמה מעמים ואחר כ"ז מיים שאחר שהיתומים עול בעות ועמו הפשרה הכל בימל מי יוכל לעמוד על לעתו שלף בתפשר בלף זה עם היתומים בשך כזה ע"ש וע' בלשון הכמ"ח סוף סי' ל"ל ובוקף שגילה לעתו וכו' ול"ל: **ועיין** בחמכו"י סי' י' בחאר שעתן שעשה הפשרה

(יג) תה"ד מי' ש"ו וכבו"ע פי' י"ג סעיף ו' ועי' בלו"ת ובכתיבות ס"ק ג':

(ד) הכמוב"ס ס"ג מהכל' סכסדרין וכמה שביאתי בשו"ע ס"ק ב':

(ג) סכסדרין ד' ז' ובע"ז ד' כ"ב ובהכמוב"ס גרסת שאכת עי' בב"י: (ג) מאתי' הכשב"ל:

(ד) בע"ק בשבת ד' י' מלימתי התהלת דין מסיטעטו הדייניס וע"ש בשבת"י: (ה) כ"ז הוא לשון העור ובשו"ע המתיע ליח דבריס וכוד דבריס ומוכיחים בסכסדרין פ"ק ד' י' ול' ז' ע"ש וכ"ב: (ו) סכסדרין ד' ז': (ז) סכסדרין שם ובשבת ד' י' ועי' בב"ב ד' ת' ובמגילה ע"ו ע"ב ומי' בב"י סימן ל' וכע"ם בשו"ע כמיב ל' ועי' בשם"ל דכוס מי סכמוניס מה שפי' על מאתר סין דין אמת לאמיתו ולכבי בלבטותי הקביתי על פיכוכו ובימבתי מ"ל בלו"ת פי' כלה ומתקבל ולכ"ע ויתבלבל לי"ה בע"ל:

ח במקום שאין הדבר יכול להתברר בלא פשר יכולים הדיינים (יג) לכוף ולעשות פשר מעין ד"ת ואין רשאין להוציא הדין חלק (וע' ממ"ע ס"ק י"ב ופ"ד ס"ק ס'):

ו פשרה [ח] כ"ן שלא קבלו עליהם בקאג"ס [ו] יכולים לחזור (יד) [ז] אבל אם קנו מהם בק"ס [ח] אפילו דיין (טו) יחידי אינם יכולים לחזור בהם. וכן כשנתנו שטר שמחויבים בחיוב גמור לקיים כפי הפשר אז אינם יכולים לחזור בהם:

ז [ט] מחילה (טז) אינה צריכה קנין ואם הוא מלוה ע"פ הו"מ כשמחל לו הוי מחילה ואם הוא מלוה בשטר י"א דלא הוי מחילה (יז) ער שיחזיר לו השטר או שיקנה לו ע"ז בק"ס שמחוייב להחזיר לו שטרו ויש חולקים. והפשרנים נאמנים לומר שקבלו (יח) בק"ס מבע"ד ע"ז. ופשרה שהבע"ד עושים בעצמם ביניהם שנחרצה ההזבע למחול לו א"צ קנין (יט) ע' ס"ך ס"ק י"ג ועי' בתמ"ס ועי' עוד בזיכי ממילה בתיבורי הל' מתנה):

פשרה

(יג) מסוגת הכמ"ס סי' ק"ז מע"מ ד' מ"ב בעובדא דבקכל:
(יד) מסקנת הגמ"ל קנהלכין ל' ו' ולעם כו"ע דה"ה לשם בב' לכיכה קנין: (טו) המחבר הביא י"ל לכיחיד לא מהני ק"ס ומשמעות המחבוים להכליע כדעה ג' ועי' ממ"ע ס"ק י"ז ובפלה"ג: (טז) תום' והכמ"ס עי' ב"מ קי"ב: (יז) הסמ"ע ועי' ס"ך ס"ק י"ז ועי' בנתיבו דעב"פ יכול המוחזק לומר קים לי ועי' בדמ"ס: (יח) כ"ז בס"ך מהסו' לחבוים ועי' בנתיבות בלוכך ועי' עוד מדיוים שלו בעוש"ע כלן ובמיבורי הל' מתנה:

דרך תשובה

ושם לשטר לו לשמות עוד ושעפ"כ שלוש יהיה מה טוב וכן כל כיולא בזה ע"ש שהביא לשי' לזה:

[ה] כ"ז שלא קבלו עליהם בקבא"ס וכו'. כן הסכמת כוב הפוסקים לשטרה לריכה קנין אפילו בג' וכשפסק הרופ"ע וכן הוא בשאר תשובות ע' בתשובות מהריב"ל ס"ב סימן ע"ד ובתשובות הרש"ל סי' ל' וע' בכנה"ג בהגהת הטור אות יו"ד להביא קלח מלשת החבוים הרש"ל בדג' ל"ל קנין וכתב בשם ס' תומת יהרים דלכ"ע אם היו שנים וקנו מילה ושם"כ בככ עוד ג' ל"ל קנין לזה הג' וע' שם"ל. ולענין מ"ש בשטרים להשנים לומר שעשו קנין כן הסכמת החבוים וללא בתשובת מהר"ם שסון וע' בהריב"ל ס"ס קוף סי' כ"ע וע' בהמ"ל ובשע"ע ס"ק י"ע. אך כ"ז אם לא בתבלו בשטר כ"א ע"י הפלגת הב"ד לזו לף אם התובע בתבלה לומחל לו לא הוי לזה לין מחילה כיון לש"ע הדיינים מחל לו אבל אם בתשטרו השבע"ד בעלמן ומחלו לומחל אל"ז הוי כדין ממילה ול"ל קנין ע' בתשובת מהר"ם לובלין סי' י"ז וכן הסכמת החבוים ופשוט וכמ"ש בסי' ג':

בקלבה, וע' בתשובת מהכי"י סי' ג':

[ו] יכולין לחזור וכו'. ושם כשר נתן מה שחחלו השטרים

שוב לינן יכולין לחזור אף אם לא קנו מידו כשה"ג בתשובת ע"ו שטם כמה תשובות ופשוט וע' בב"י וכתבו החבוים שטם נהגו הקוהלים שתהא השטר קיימת בלא קנין ומנהג מנהג ע' בכנה"ג ובצ"ל, וע' עוד שם די"ל דשטר השעבות לפני עומדי הטיר ול"ל קנין וכו' הוא בכנה"ג בהגהת ד"י אות ג' וע' בתשובת מהכם"ל סי' ל' דלשעתו לשם הלכו לדין לפני שלשה בלא גמירי ולחי לחשעתה לשטרה נהתו ול"ל קנין וע' בכנה"ג אות ל"ט והחבוים חלקו עליו ע' ב"ח ובשו"ת ס"ק יו"ד (וע' בתשבצ"י סי' ק' בדין חזקה ומקוה לו פשוט שקבלשם עליו לדון בפניהם ע"ש).

[ז] אבל אם קנו ממנו וכו'. ושם עשה ת"כ כופין אותם לקיים השטר ממנת הת"כ להוי כשבועה אבל אם אין כופין אותם בניו ע' בתיבות וע' בע"ל סק"ס ע"ס בזה, ושם לשטר קבלו בזה ע"ש שהביא לשי' לזה:

ועי' בתשו"ת עוד ושעפ"כ שלוש יהיה מה טוב ועי' בתשו"ת מהרש"ל ובשטמ"ק שטר ע"ז שמתניב ס"ע בכל מה שיאמרו הפסקנים וכמ"ש בפניים (וע' ע"ז ממ"ע ס"ק י"ח וס"ם ע"ז בתיבות ס"ק י"ב וע' בתשובת מהר"ם סי' ע"ח וע' בתשובת מהריב"ל הל"ב:

[ח] אפילו דיין יחידי. ע' בשו"ע שהביא י"ל לביחיד לא מהני אפילו בקנין ועי' בתו"ח בשעתו בשטר השלום לקנין לעולם מהני (וכמ"ש בתמ"י) ע' ממ"ע ס"ק י"ז ובפלה"ג

וע' בכנה"ג בהגהת ד"י אות ג"ל ושם כוב שטר ע' בתוכך:

[ט] ממילה אינה לריכה קנין וכו'. ושם כוב שטר ע' בתמ"ל ושהחבוים כאן ובסי' ממ"ל לים מחלוקת בפוסקים ד"ל לשם היה עלוה שטר לל כוי ממיל' עד שיחזור השטר וים מולקין בזה וע' בתו"ח ובנתיבות למשפק לל מפקיע מהעומחזק וכמ"ש בפניים ובנת"י וע' בתו"ח דשם"ל דכ"ז שם השטר בילו שלל המוחל לחבל שם השטר בית לחל לשטר שלוה לבמ"ע מהי למוחל ולחיתו מהל להמוכר שטר מוב לחביכו ומזר ומחל לו מחוחל יעו"ש. וע' בתו"ח מ"ש מלק מו"מ סי' ל"ב שהחבל בבעין זה בשטר מוחלה לבעל' שטר שכחובה ושטר כחובה בילה (וע"ש מה שחילץ קושיות שם"ך ס"ק ט') ולעתו דשל לכתבו בפוסקים לשיטו יכול לומחל בשמוחזק השטר שייטו בשטוח שים לחניל וים לו בכתים לשטר העומד לגבות בגבוי ול"ל הכי הכתים בשלו שם בבר בשטות המלוה חבל שם הוא עני ושין לו בכתים ולפי דהמחילה מהני אף בשמוחזק שטרו ע"ש וע"ש מה שחילק עוד בזילון זה. וע' בדבר"ז ס"ל סי' של"ג לענין מלחל סי מחל שטבודו בחמיבה בעלמה לו לל ע"ש מיטו גם בקנין ובכתיבה לע"ג עדין ולקחן בשו"ע סי' של"ג בעני' ס' בשו"ת מבואל דחלמ לחלמ שחמר לו בשע"ב לך מעמני יוכל הבעה"ב לחזור וכו' לשין יכול לחחל שבודו שטר ובהסמ"ע (הובא בחבוחים) לעתו לחלק בין חמיבה לכתיבה בזה לך שם"ך ס"ו ובחבוחים ושם"ם בחיבורי הל' מתנה מילוק בזה ע"ש ס"ק ע"ו ובחבוחים ושם"ם בחיבורי הל' מתנה מיטו בחלמ לקחים לבל מי שטבל מלחל לעלמו לו שטבו הוא

ואפילו שוחד דברים אסור כגון להקדים לו שלום אם לא היה רגיל להקדים לו וכל כה"ג וכל דיין ששאל מחבירו הפצים פסול לדונו אם לא שיש לו להשאיל דברים אחרים בנגדן דמסתמא גם הוא ישאל ממנו כשיצטרך ודוקא בשרגיל תמיד לשאול ממנו. (כג) אבל אם הוא באקראי בעלמא ולא היה נכר כלל שהוא מצד הדין ליתי לן בה ואפי' ברגיל לשאול אם זה שהשאיל לו עשה כדי (כד) לאחשבינהו ליתי לן בה (ועי' תשו' ח"ם סי' ל"ז): ו המנהג בכל הקהילות לעשות (כה) קופה להכנסת הדיין ומגבין אותה בתחילת השנה או סופה ואין בזה משום שוחד ומשום נטילת שכר לדין (כו) רחובה על ישראל לפרנס הדיינים והחכמים ואם היה איזה מעות צדקה שהתנדבו סתם שלא נתייחד על דבר ידוע לוקחים מהם על שכירות שלהם. והטוב לגבות להם שכירתם מתחילת השנה בכדי שלא יצטרכו להחניף לשום אדם:

יא דין הנוטל שכר לדון ושכר בטילה דמוכח דשרי עי' בעוש"ע ומ"מ סי' ט' סעי' ס' ובשו"ת מוה"ר נ"ס סימן נ"ח ועי' בתשו' גאוני בתרא סי' ע"ח ובי"ס סי' כ"ח ע"ס ומהריק"ז בזה בשלחן כל הפלפלים מזה [ול"ל שם באמצע התשובה מיהו הדיינים שממהרין לפסוק הדין להרבות שכרם בכל פסק ופסק לא דיין שאינם מהונים בדין אף גזל גמור הוא שנומלין מעסק אחר ב' וג' פעמים ואמרינן בפרק עד כמה. חד זמנא תקינו לי' רבנן וכו'] (ע"ם בתכוכה כ"ל בעי' ועי' בשבו"י ס"ב סי' קמ"ג ע"ם):

יב אסור לדיין (כז) לשמוע את דברי בע"ד אחד שלא בפני חבירו הן שבא לספר קודם שבא חבירו לב"ד כלל או אפילו אם באו כאחד ויצא (כח) האחד לא ישמע טענת האחר שלא בפני חבירו דכל שאומר שלא בפני חבירו אינו בוש מלשקר וכן אזהרה על הבע"ד שלא יסדר טענותיו שלא בפני חבירו דכתיב לא תשא שמע שוא ודרשינן לא תשיא ולכן מטעם זה תלמיד שיש לו דין לפני רבו לא יקדים לבוא קודם בעל דינו כדי שלא יהא נראה שמקדים טענותיו כדי לסדר טענותיו אך אם יש לו עת קבוע ללמוד בעה"ה ליתי לן בה אך הא דאסר לשמוע היינו דוקא כשיודע שיהא דין בדבר אבל כשאינו יודע כלל שיהיה דיין מוחר לשמוע ואחר כך כשכבר שמע ובאו לדין לפניו מוחר (כט) להיות דיין בדבר אם (ל) השני יודע מזה שחבירו סיפר לפניו ונתרצה:

יג שנים שבאו לדין (לא) והיו התובעים הרבה והנתבע אחד יכול לומר מתירא אני שמא יסתימו טענותי לכן יבואו אוהבי ורעי וישבו ג"כ אצלי. ולכן השותפים שיש להם דין עם אחד יבררו להם אחד (לב) שיטענו עבורם או שיטענו כל או"א ואח"ז לכל כיוצא בזה. החיוב על כל מי שיש קצה בידו למחות להציל עשוק (לג) מיד עשקו ולהוציא מיד מי שיש בידו בכל אופן שיוכלו לבן אם רואין (לד) אלם אחד שאינם יכולין להוציא מידו ע"פ ד"ת. הרשות ביד הצבור לגזור שלא ישאו ויתנו עמו ואם היא אשה שלא הנשא לאיש ולא יעסקו בשדוכיה וכל כה"ג עד שיוציאו הגוילה מידם (וע' בעוש"ע סי' י"ל וט"ו וע"ז וי"ז ומכי קלמתי בכ"ז בסמ כתבתי בבב):

(כג) הגו' מהרי"ק שורש ע"ז וע"ש נ"ס דלפ דבס"ם ומשמע לפילו פ"ל היינו למוכח וכו' וכן פסק הכנ"ל בסב"ס:
(כד) כדלמרינן בב"ק פ"ק דס"ם:
(כה) העוד בשם הר"י מלבלוני
(כו) וילפינן לה מדכתיב וכהכן הגדול מאחיו נדלכו מכל מקום עי' קמ"ע: (כז) בייית שבועו' ל"פ וכן הוא בפכהלכין דף ו' לף ילף מקפל מהכיכ ע"ם ועובר בלא מעבה עי' קמ"ב ומנ"ק ובפ' מלוה ה' מלוה ע"ז:
(כח) עי' בב"י סי' ל"ז: (כט) עי' תשובת מהכיכ"ל ס"ב סי' י"ז וש"ך פק"ע ובייס בזה דלפס בכר בפק הדין בלחר ובכן לו פסק ודלמי דפסול לדון בזה:
(ל) קמ"ע ס"ק י"ל ע"ס:
(לא) מבדכי פ' שבועת הבדות בשם הל"ע ובשבו"ע סי' י"ז סעי' ד': (לב) פי' שלימס פוליס שיבלו קבוצין של הנתבע ולא לימס מעם לבן גם הס יענעו לחד לחד עיי' בקמ"ע:
(לג) פיי' בהל"ס פ"ק דב"ק סי' ס': (לד) סוף סי' ע"ו:
(ה) בבייתת דב"ק דף מ"ס:
(ז) דהפקולין לימן מהויבי לילך בלתי מכס ומי' קמ"ע ועי' בשבו"י: (ב) לשפוקי שבשלוחין מיון שמעמו שפסול לומר להשמו' בו כתכוונתי:

הלכות עדות

נתיב ה אימתי מחויבים העדים להעיד. ומתי פטורין. ובו ז' סעיפים. (ומוס בשו"ע סי' כ"ח).

א אחד מישראל שהוא (א) יודע עדות לחבירו והוא (ב) אינו מאותן הפסולין לעדות לו באופן שיש לו תועלת בהעידו היינו שהם ראו את (ג) ההלואה מחויב לילך להעיד [א] אם יתבענו בין שיש עמו עוד עד אחר ובין

דרך תשובה

[א] פס יתבענו וכו'. עי' בב"י ועי' בשלכ"י סלק סו"ע סי' י"ב להלי' מעסקי והכמב"ם לכל סיולע מיב לילך ולהעיד מלא תעמוד על דס לעיך וכל מלס מיב להליל בעסקו

ג אסור לדיין להתנהג בגסות ושררה על הציבור אלא בענוה ויראה. וכל (מ) פרנס המטיל אימה יהורה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ח"ח ולא ינהג בהם קלות ראש אף שהם ע"ה. ולא (ע) יפסיע על ראשי עם קדוש. היינו לדידהו שהיו יושבין ולומדין על הארץ לא יפסיע על ראשן לילך לישב במקומו. וכן לדיקן כשישבין על הספסל ארוך לא יפסיע על הספסל לילך מאהריהן ואפילו הן הדיוטות שהם בני אברהם יצחק ויעקב. והדיינין יסבלו טורח הציבור כמו שדרשו חז"ל על פסוק ויצום על בני ישראל:

ד וכשם שהדיין מצווה בזה כך הציבור מצווין ומוזהרין שהרא אימת הדיין עליהם וינהגו בהם כבוד וגם הוא לא יחבוה בפניהם שבין *שנתמנה פרנס על הצבור אסור לעשות מלאכה בפני רבים. ומכ"ש שאסור לאכול ולשתות (י) ולהשתכר בפני רבים (ואפילו בסעודת מצוה) ולא יאכל בכנסת ע"ה ובסעודת מרעים. ואוי להם לדיינים שנהגו בכך ומועלין בהורת מרע"ה שמבזים אותה והשפילוה עד לארץ וגרמו להם רעה ולבניהם בעוה"ז ובעוה"ב:

ה ואפילו בשליח ב"ד אסור לנהוג קלות ראש וכשהיו בתי דינין בישובן ויד ישראל התקיפ' הי' רשות ביד ב"ד להכות (יא) מכת מרדות לכל מי שמצערו ומבזהו אם היו (יב). עדים בדבר ואפילו בלא עדים נאמן השליח ע"ז לענין שיכולין לנדותם והשליח ב"ד יכול להגיד לב"ד ואין (יג) בזה משום לשון הרע ורשות ביד השליח ב"ד (יל) להכות את העומד כנגדו (כגון שהלך ליקח המשכן וכה"ג) וכן אם הזיק ממונו פטור אפילו יכול להציל בדבר אחר:

ו הדיין צריך שיהא מהון בדין שלא יפקפקנו עד שיחמיצנו (יו) וישהנו אצלו שיעמיק בדבר וישא ויתן בו ויהיה ברור לו כשמש שנאמר כה אמר ה' דינו לבקר משפט וגו' ודרשו חז"ל וכי בבוקר לבד דנין אלא שיהא המשפט ברור כבוקר (יז) והגם לבו בהורא' וקופין ופוסק במהירות קודם שיחקרנו היטב הרי זה שוטה רשע וגם רוח וכל מי שבא (יח) לידו דין אחד ומדמהו לדין אחר שבא לידו כבר ופסק את דין זה ג"כ כמו שפסק או ויש עמו בעיר חבירו הגדול ממנו בחכמה ואינו נמלך על דין זה אף שכבר נמלך על דין האחר הרי זה בכלל רשע וגם רוח שאולי אינו דומה לדין ההוא באיזו פרט:

ז כי רבים חללים הפילה דרשו (יט) חז"ל רקאי על תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה שהגיע להוראה ואינו מורה והיינו אם הדור צריך לו אבל אם יודע שיש שם אחר שראוי להוראה ומחמת זה מונע א"ע הרי זה משובח וכל המונע א"ע מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא (כ) ואפילו היכא דליכא אחר הטוב טוב לו שימנע א"ע מן הדין כל מה שיוכל רק שיראה לפשר אם אפשר לו:

ח ואל יהא שום חילוק בעיני הדיינים בין דין קטן לדין גדול אלא יהיה בעיניו דין פרוטה כדין מאה:

ט מאד מאד (כא) צריך הדיין להזהר שלא לקבל שוחד ח"ו אפילו (כב) לזכות את הזכאי. ואם לקחו צריך להחזיר לו כשיבבענו. וכשם שהלוקחו עובר בלא העשה כך הנותנו עובר משום לפני עור לא תתן מכשול ולאו דוקא שוחד ממון אסור אלא אפילו שוחד שאר ענינים בגון שיבוא ויבטח רוק שלפני הדיין או שיטול הנוצה מפניו וכה"ג. ואפילו

(מ) מיימוני דכ"י לממר כב כ"ב ד' י"ז: (ע) כ"ז לשון הכמבי"ם פ' כ"ם מהלכות סנהדרין וסוס בפ"ק מס ד' ז' ושוד מהלכות כ"ד מס מקנעי זה: *קדושין ד' ע': (י) בריים פסקי ד' מ"ע ונ' קמ"ע סקק"ב ועי' בעוד: (יא) קדושין ד' י"ב כב מנגיד ממלן דמקדש בעוקף וכו' ומלמן דמלעל וכו' ונ"ם ממלעלו ומבזהו הוא ע"פ פי' הקמ"ע דהכל ממד ובלו"ם כתב דמלעל לא דמי למבזה לא בעניים ולא בעוסק בע"ז ע"ם פ"ק י"ל: (יב) כ"כ הקמ"ע ע"ם פ"ק כ"ב ועי' לממוסים ועי' בב"י בים לו דבך למכתם: (יג) ילפינן בפ"ק פ' מלו מגלמין מדכתיב העיני האנשים ההם הנקב וכו' ומקמעל השליח מגיד לו: (יד) כ"ז בב"י בשם הכ"י וכפי"ו ורמ"ם בהג"ה פ' (עו) קנהדרין ל"ם לשלו ממון לשלי דיין שמחמיץ לם דיכו וכו' ועי"ש בפי' רש"י: (עז) קנהדרין ד' ז': (יז) מנחם בחוות פ"ד: (יח) ביצמו' ק"ע בעה למב בעה בחוה לחוקע עלמו בדבר הלכה וכו' וכמ"ל לה שם: (יט) בב"ז קף י"ע ופיכם" שם הפילה מלבון בשל שלש מלמו יחיו ועלומים מלבון מחנאם ומחפלפ: (כ) בחוות שם ועי' קמ"ע מ' י' קק"ע: (כא) דכל דבר שבשבו של לדם מקמלהן לריך ע"ז זהילוח יפיר' קמ"ם פסוק' בכ"ד ועי' קמ"ע קק"ם: (כב) כחוות ק"ם ובוחד לא תקח עה ס"ל וכו' ללא לפלוני לזכות לם הזכאי וכו' ובוב דבריש מלו מחבלי' בחוגלי דבר ועי' בשו"ם גלוני בחבלי קי' ס"ח שהלישו הבאה בבב"ז בבמה פניים ע"ם:

דרך תשובה

לאיזה פרט ובכלות שהני אזה ענין שהשנועה שלך הוא וענין ג"כ על לאיזה פרט ובכל ע"ם יפוב שהעת ועיון היעב בלשון ע"ם וכן פשק לשלית שמחלות ענין ז"כ בי' ק"ע ע"ם בלוך ועי' בחמוה מצוות ענין זה ויתבאר עוד לי"ט בחמ"ל ועי' בב"י בחמוה ענ"ם ג' בי' ו' בשנים שניישם בשנועה בקנ"ם ובשנועה שלא יעבור אוס לחל מחס על כל השנים שנועה ניישם ולח"כ ענין לחל מחס על

(וע' בסוס"ע מדין קבלת עדות סלט [ו] בפני בע"ד ועוד כמה דיניס ממ"ז ובמיבוי מלק לחכמות מייס נתיב ט"ו ובדמ"מ סס):

נתיב ו איזה עדות פסולים מחמת קרבות. מה"ת ומדרבנן. ובו ד' סעיפים. (והוא בסוו"ע סי' ל"ג).

א מדכתיב לא יומתו אבות על בנים קבלו חז"ל ודרשו לא יומתו אבות על עדות בנים. ועוד דרשו מפסוק זה עדות שאר קרובים דפסולין מה"ת. ויש הרבה פסולי עדות שאינן פסולין מה"ת וחכמים הוסיפו ואמרו שהם פסולין. ואלו הפסולין מה"ת היינו אבין ובנו ואחיו היינו ראשון בראשון ובניהם מקרי שני בשני או האב עם בן בנו [א] כל אלו פסולין מה"ת לכ"ע. אבל שלישי בראשון (ה) כגון בן בנו של ראובן עם שמעון וכ"ש שני בשלישי כגון בן בנו של ראובן עם בנו של שמעון או בן בנו של ראובן עם יעקב דמקרי ג"כ שלישי בראשון כל אלו כשרין הן. ויש (ג) פוסלין שלישי בראשון וי"א דאף לדעה זו אין פסול אלא מדרבנן (ד) מ"מ אף לדעה הנ"ל דס"ל דפסול מה"ת אין אומרים בזה אפילו חד בעל באשתו כיון דאתפליג דרא. והא דפסלה התורה עדות הקרובים לא משום שהם בחזקת אוהבים שהרי הם פסולים אף לרעתו אלא גזה"כ הוא ואף משה ואהרן פסולים זה לזה:

ב ובכל קרוב [ב] הנ"ל כשם שאין מעיד לאשה כך אינו מעיד לאישה אבל תרי בעל כגון אם אשתו שני בשני עם אשת חבירו מן הדין כשר לו להעיד מ"מ לכתחילה לא יעיד לו אבל אם הנשים זב"ז ראשון בראשון או ראשון בשני פסולים אף בתרי בעל ויש [ג] מכשירין בראשון בשני וכן הכריעו האחרונים:

ג ואף במקום שאינו מעיד לבעלה מצד קורבת אשתו מ"מ (ד) כשגרשה או מתה אף כשיש לו בנים ממנה [ד] מותר להעיד לו כשאר כל אדם. ומ"מ אם נפסק הדין כשהיה קרוב לא יכול לחבעו ע"פ עדות שנתרחק אח"כ ואף שבשעה שראה העדות היה ג"כ מתחילתו וסופו בכשרות (ע' סמ"ע ס"ק כ'):

ד כשם שהעדים לא יהיו קרובים עם בע"ד כך לא יהיו קרובים זל"ז ולא (ה) לדיינים ויש מכשירין בעדים (ו) הקרובים לדיינים:

(ה) דעת סכי"ף והכוונ"ס שמפקפו בכלל בב"ב קס"ס: (ג) דעת ל"מ ודעימי': (ד) מנדכי ומ"פ ורמ"ה ס"ס ה' וכ"מ בענין קרוסין עיי' בח"מ נתיב ט"ו: (ה) מנמה קבהדיק כ"ז: (ו) הכי"ף והכלי"ס בפ' זה בוכר בשם הירושלמי ועי' בשם הל"י ועי' תמ"ע ס"ק כ"ו ום"ד ס"ק י"ז:

רשע

דרך תשובה

[ו] סלט בפני בע"ד וכו'. עיי' בסוס"ע ועי' בזה בדל"ד בית כ"ו ובמכמ"ל סימן ל"ג ובכלב"ז מ"ב תע"ג ובמלמ"ל מ"כ סי' קמ"ד ועי' עוד בכנה"ג סוף ע"ג עד סוף ל' מ"ם בשם כמה גדולים ועוד בכמה תשובות ממ"ז ועיין מ"ם בע"ז בחלק לחכמות מייס בהלכות קרוסין נתיב ט"ו בדמ"מ יעויין שם:

[א] כל אלו פסולין מה"ת וכו'. כ"ז בקוקבה שהיא מן השב לבל בקוקבה שהיא מן השם יש לומרים (והוא לשון הכמב"ם) דפסולן היכן שלא מלכבן ול"ג לעניין קרוסי שהם עיין בש"ם קוף סי' ג"ב ובמיבוי הובא לשם זו בהג"ה ס"ל והסד"ח בחיבוי לפלוק ום"ל להלכה לשף קרובי שהם הם פסולין מה"ת ום"ל דכ"ע מודו לזה גם הכמב"ם וכן במשובת הד"ב סי' ח' וכמ"ד מפיק דבין קרובי שם ובין קרובי לשות בכל הוא מה"ת (בניגוד לדבריו גם בד"ך בקלסב) ועי' בסי' כ"ד ובל"ש שם וכן הסכים הסו"י בסי' י"ע. והכו"ב ג"ם סי' ע"ו לפ כן לשתו ומסקנתו היכן בזה פלוגתא דכבוותא ע"ם בחוכך ועי' בתשובת מסגמ"ם סי' ם"ם וגל"ש סי' י"ע ובכך הנחתי כ"ז והלכתי בהכא בהלכות קרוסין נתיב ט"ו הל"ל ע"ם בדמ"ם סות י"ע וכו' ועוד בל"ל מעניני עדות ובלן קלתי עיין מל"ל ועיין בסס"ע כי' ל"ו לעניו שם בניגוד לשמ"ל לשמ בזה בעידו ומשלש לשמ מסס קבוד בסול בניגוד עניו לשמיין בעלה כל העדות ובניגוד עניו מבניגין ועיין בע"ז במבכי"ט מ"ם בסי' ע"ז ועיין במבניב"ל ועי' במבכי"ט סי' י"ל וי"ם בחוכך ובכנה"ג בהבא בסמ"ז ובכך בתחי גם בנתיב הל"ל בע"ז ע"ם בדמ"ם:

[ב] ובכל קרוב הל"ל וכו'. עי' בש"ע לעולם שהיתה בפני עדים הפסולים להעותן וכותב הלוולם ובכניו יש בזה מחלוקת בין הלחמונים להפוסקים בשם גדון הניולו דמבניב ומה שלקו עליו וכן נוטה לעת הש"ע והלחמונים ועי' במבכי"ט מ"ל סי' ק"ס וק"ן בחוכך ועי' במבכי"ט חלק מו"ע ט"ו דבלבל בזה בחוכה והעלה לדעת הכי"ף להלוולם בעילה ותיכף כל מה שהקשו הלחמונים ע"ז ועי' מ"ם בע"ז בנתיב הל"ל בות י"ט ולם הדבר להיפך שהעדים פסולים לבניו שהקבלים ובניהם להעלוול בתבו הלחמונים לל"ע פסולים עי' בזה בבנה"ג בות כ"ד וכ"ו:

[ג] ויש מבניהן וכו'. עי' בנה"ג בות ע"ז בחוכך ום"ם בדבכי הבמב"ם:

[ד] מותר להעיד וכו' ומסוף ולחוסב כבניהם להעיד (כן הוא בסמ"ע בים סי' זה) והוא מהמבה דבמבהלין כ"ז ע"ב לך לם יהוע בסוף סוף גדול להבע"ד ולונם להתבקש עמו לעת הלחמונים

ובין שאין שם כ"א הוא לבדו דהא עכ"פ יחייבו שבועה ואפילו אם אומר העד (ד) שקיבל עליו שלא יגלה הסוד מחויב אותו בע"ד להתיר לגלות הסוד (ומס כנס עלומו פנל ונדיני מלס ומייב בדיני סניפס ע' ס"ך סק"ג ועי' נדמ"ס):

ב הא דעד אחד מחוייב לילך להעיד היינו דוקא לענין דבר ממון דיש נ"מ בעדות או בדבר איסור קודם שעשה האיסור מאסורא אבל אחר שנעשה האיסור אם ראוי עד אחד אסור לפרסם משום דהוי (ה) כמוציא שם רע:

ג מי שיש לו עדים ואינן רוצין להעד יכולין להחרים (ו) בבהכנ"ס על כל מי שיודע לו עדות שיבוא ויעיד אבל אין יכולין (ז) לכופן שישבע או שקבל עליו בחרם בעצמו אלא כשיבוא לב"ד יאמר לו אם לא יגיד ונשא עונו ואם יש צורך שעה (ח) יכולין אף להשביעו (וע' סי' ט"ז סעיף ג' וכאן בסמ"ע ס"ק י"ט ומס יולנין בעדות הקכודים מו זה שכנגדו ע' בסמכונים):

ד נברי שחובע [ב] את ישראל לעדות על ישראל והישראל יודע שהאמת עם הנברי אעפ"כ אם הנברים דנין להוציא ע"פ עד אחד (ט) אסור לילך להעיד לפניהם ואם העיד משמחין אותו על שלשים יום אבל אינו צריך לשלם כיון שאומר שאמת העיד אבל כשיכולין לברר ששקר העיד או מחויב לשלם ואם מתחילה יחדו (י) העבו"ם את הישראל שיהיה עד בדבר או שהנברים מבינים שהישראל יודע בדבר ואיכא למיחש לבטול קיומים של יהודים מעיד להחילה משום חילול השם:

ה וכן במקום שדנין ע"פ (יא) העדים כמו שדנין בישראל ילך להעיד בגון שיודעים מזה העדות ב' עדים שאינן קרובין זל"ז ילכו ויעידו וכן ע"א אם אינן דנין ע"פ אלא לשבועה או שישראל תבע את העכו"ם וישראל יודע ששילם לו וחבעו את הישראל שילך להעיד בכל אלו מוחר לילך ולהעיד דבמקום שלא יגרע כחו מדיני ישראל ליח לן בה וכ"מ המנהג בקהלות ישראל שלא יעשו בזה כ"א ע"פ הב"ד:

ו העדים יכולין להעד אף שנשתהא זמן (יב) רב מעת שנעשה הדבר שמעידין עליו רק שזוכרין הענין ואע"פ ששכחו הענין ונזכרו ממוך כתיבתם וחתימתם יכולין להעיד אבל אם שכחו כל הענין רק שמזכירים כתבם [ג] והחתימתם צריך שיהא כתב יד (יג) יוצא ממקום אחר ו"ח בזה (וע' לקמן בסו"ע סי' ע"ו סעיף י'):

ז וכן אם [ד] נזכר ע"י אדם שהזכירו את הענין או ע"י עד האחר שהזכירו ונזכר מקבלין עדותו אבל אם נזכר ע"י הבע"ד שהזכירו לא מהני (יד) אם לא [ד] שהעד ח"ח דמהני באופן זה ו"א דצריך שיהא הבע"ד (טו) ח"ח ואו מהני ויש אומרים דכל מי שהוא ח"ח (טז) בין העד או הבע"ד מהני אף אם נזכר ע"י הבע"ד

ועי'

(ד) מהכי"ו סי' מ"ב ומסמכונים עיי' סמ"ע וס"ך סק"ס: (ה) כנה"מ ומסמכונים מקונ"ס דעובי'מעמ'וכו'עסמי'קי"ב ב': (ו) כסב"ס ובכלס"ם ובמסכ כנני ב': (ז) סס: (ח) ב"י בסס בכסב"ן ובכמ"ס בהגה: (ט) ב"ק ד' קי"ב ע"ב ומיר כבא ומימס כב הוכל הסי בב יסכלל וכו' מסב סוס בדין בלינינו למייבו סבוע'ע"פ ע"ס מפוכס סס בב"ס דילך להעיד מסום חילול בסס: (י) בכלל"פוענו"פ והמסכ ס"ב: (יא) ב"ס בפוסקים והוס מפסמעום הס"ס ד' קי"ד ע"ס מבל בי זוולב לינהו נמי למומסס וכו': (יב) בביאוסף כסנדום ד' כ' עיי' בבל"ס למימר דב"ס סס הסי קסדוסף וכו': (יג) דעם הכמב"ס סופי בכי' מ"ו: (יד) דעם כס"י ודעמי' וכן פסק המחבר: (טו) דעם הכמב"ס: (טז) בסמ"ע ס"ק מ"ו ולכישה:

דרך תשובה

עסקו בכל מלקי דמני למיעבד ע"ם (ועי' בבל"ם פ"ק דב"ק ס"ס) ועיי' בב"ך ס"ק ב' לענין מס סעם היכל דבל לבלת י"ם ע"ם ועי' בחבוחת מו"י סי' ע"ל ובחבוחת שבו"י מ"ב ס' קנ"ו מלק עליו ולעמו למלק בזה בין היכל בחבוי לבלת י"ם מס"ת מו לבבנן ועב"ז מסיק למס סעם מהבעלים שבבבו עדות שלו מין מוליחין מיהו ע"ם בחוכך ול"ע:

[ב] נכרי בחבוע וכו'. עי' בע"ז בבבה"ג מות יו"ל י"ג בחוכך ועי' בחבוחת שבו"י מ"ב סי' קנ"ז:

[ג] כחבב ובחיימס וכו'. עי' בב"ך ס"ק י"ל שבלריך הבבה לענין עדות שבבעל פ"ה לחולייחל לו לבבנן והעלה בחוכך להוס מס"ת וללל כהבמ"ס ובחבב"ס סי' ס"ו הלין בעל הבעה"ס ע"ם ועי' בב"ג ס"ת סי' ג' ל' ועי' בבנה"ג בהגה"ת הטור מות ס"ז ס"ם בזה ועי' בחבו' שבו"י מ"ב קנ"ם:

[ד] שם מזכר ע"י מלס שבזכיכו וכו'. עי' בחבוחת שבו"י ס"ם סי' קנ"ז בכל ענקוס שלין הבע"ד ובזכיכו רק ע"י לחביכים לפ"פ שבוח קבוב לבע"ד לין בכך בלוס לדוקל להעיד פבלס התוכה קבובים מבל שם. ובזכיכו להבע ליח לן בה לל עב"פ בלל יבל שבזכיכה ע"י לחבו ובניו בהמת בבופו חבניו בע"ז בוגעת לחמיכין כל הנפקיד על בעת לחבו ובניו וכו' והכי הן בעו הבע"ד בעלמו בע"ז ע"ם:

[ה] שבעד מ"ח וכו'. י"ל דבזמניו לין דין ח"ם גם לזה (עי' בחיב ל') ולין חילק בין שם בעד ח"ם לו שבבע"ד ח"ם לין חילק בינו לאמר בזמה"ז עי' חבוחת בע"ח סי' ע"ד. ובבבה"ג בהגהת הטור מות ס"ג חלק ע"ז וס"ל דגם בזמניו יש לזה דין ח"ם וכן העלה בחבוחת שבו"י סי' בב"ל וללל בחבוחת בבע"ח (ובפבט לפי ע"ם שם דגם לענין לבטל דבבה"ג יש מולקין) ולעמו שם לחק בבע"ח לזינו מחליט דבל זה ע"ם ס"ם בחי קנ"ד. שלח

ח העובר על השבועה (עי' בתשו"ע ס"ס וכפי' ל"ב ס"ג ובלחמכונים שפיכתבו שם כל מיני שבועות שבעולם ומקב ועכ"ם בתשו"ע סק"ל) וכן [ד] העובר על החרם [ה] שהחרימו הקהל. אך י"א דבשבועה דוקא בלשעבר כגון שנשבע שלא אכל והוא אכל. אבל [ו] בשבועה דלהבא כגון שנשבע שלא יעשה זאת ואח"כ עשה לא מפסיל בהכי דבשעת השבועה היה בדעתו לקיים שבועתו ואח"כ יצרו ולבו אנסו לעבור ע"ז. ויש נ"מ בע"ז גם בחרם שהחרימו הקהל (עי' בתשו"ע סוסי קכ"ו ומיהודות ס"ק כ"ל ובמ"ס) ויש מי שסובר דבשבועה דלהבא אינו נפסל כ"א כשעבר בקום עשה כגון שנשבע שלא יאכל ואכל. [ז] אבל אם עבר בשב ואל תעשה בכה"ג לא מפסיל ולזה נוטה דעת האחרונים:

(ו) טוב דכיון שלא מצולליס בתשובה דקבהדרין כ"ד ע"ב ובתש"ס שם ד' כ"ה ולכן לפעמיס המעמי כלן הליוליס:

ט העובר על גזל של (ו) דבריהם [ד] פסול מדבריהם. ומהו גזל מדבריהם כגון החמסנים שלוקח קרקע או מטלטלין של חבירו [ט] בלהי רצון הבעלים אף שנותן מעות [ואינו עובר מה"ה על לאו דלא תחמוד דלא החמוד בלא דמי משמע] וכן הרועים בהמה אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה פסול מדרבנן. וכן הגוזל מציאות חש"ו הוי גזל דרבנן:

י המוכסין היינו שגובה מכס לפי ערך הסחורות או לפי ערך הממון וכל ביוצא בזה בדבר שאין ידוע לכל מסתמא פסולין. אבל גבאי המלך שגובה לפי קרקפתא דגברי בשוה מסתמא כשרין. אך אם נודע אפילו פעם אחד שלקחו יותר מהראוי פסולין. וכן שמאי שנתמנה לקצוב המס אם מחניף לאחד נפסל לעדות ולשבועה. והמשחקים בקוביא או בכל מיני שחוק ואין לו אומנת אחרת פסול מדרבנן:

מי

דרך תשובה

לעדות ולדוומת דמלתא ליכף עוד קלת קניף מה לכתוב שמסקדין הגע מנוון לחזור בתשובה קודם הגע ומקתמת כן עשה ע"ם ע"ם עוד זה ועי' בתשו' מהכי"ק סוסי פ"ה:

[ד] העובר על הסרם וכו'. וכן העובר על מכת"ה ומומת ג' נמים לפסול כמה"ג לות כ"ל בשם מהכי"י וויי"ל ע"ש:

[ה] שהחרימו הקהל וכו'. לאו דוקא בהרם עפי עלמו פסול ועי' לתשובי' ועי' כתה"ג יעו"ש עוד כ"ל בלות י"ז עד לות כ"ב ועי' בהגהת הב"י לות כ"ה לענין העובר על הסרם במזיד ללא עדיד ומעשה וכן בתשובת מהכ"ם לובלין קינן כ"ם הביא בשם גדולים דם"ל לחלק בין סיכה לעבר על הסרם בקום ועשה לו בשב ואל תעשה לאו היינו בפכל (וכמ"ש בפניס לענין שבועה ללהבא ועי' בתש"ם בלחמן) ועכ"ם בלוכך עוד כ"ל בע"ז ולפ"ז אם בפק אם עדותו שהעיד הוא קודם שעבר על הסרם או אח"כ עי' בב"י ובלחמכונים ועי' בתה"ג לות פ"ל ועי' עוד בע"ז בתשובת בשמים לחם וכפ"ל בי' בלוכך

נתיב ז

איזה ערים פסולים מחמת עבירה. מה"ת ומדרבנן. ובו ט סעיפים. (וסוף צמו"ע סי' ל"ד).

א *)רשע פסול (ס) לעדות. ואפילו אם עד כשר ראה ענין אחד עם רשע שפסול לעדות אסור להעיד עמו אף שהמעשה אמת גמור משום שנאמר אל תשת ידך עם רשע (ועיין צמ"ך ס"ק ו'). ומכ"ש אם הוא יודע שהעד השני הוא עד שקר שאסור להעיד עמו:

ב ויען שכתוב בחזרה בלשון זה אל תשת ידך עם רשע. אין פסול מה"ת אלא בדבר שחייב עליו מלקות דכתיב והי' אם בן הכות הרשע. אבל מדרבנן פסול אף בדבר שאינו חייב עליו מלקות ואפילו אם עבר עבירה שאסור מדרבנן (ג) פסול מדרבנן. אך י"א דבדרבנן אינו פסול כ"א שעובר [א] משום חיזוק ממון:

ג כיון שנתבאר דהעובר איסור שאין לוקין עליו פסול מדרבנן [ב] לכן המרים יד על חבירו להכות אף שהוא איסור מה"ת דכתיב רשע למה תכה רעך מ"מ כיון דלאו בר מלקות הוא פסול (ג) לעדות ולשבועה מדרבנן עד שיחזור מרשעו וישוב ויקבל עליו את הדין וכן הוא פסול לשבועה עד זמן הנ"ל (ועיי' לקמן סי' כ"ג ועיי' בתקנת רבגמ"ס צמצמו' ומכ"ס ובצאה"ג סוף סל"ד ציו"ד). הבועל ארמית י"א דפסול מה"ת (עי' קמ"ע):

ד המלוה (ד) בריבית אם הוא ריבית גמור היינו מה"ת נפסלין מה"ת המלוה והלוה (עי' לקמן סי' כ"ג צמ"ך וסמ"ע סס) והערב והעדים. ואם הוא ריבית דרבנן נפסלין מדרבנן. אך י"א (ס) דבריבית דרבנן לא נפסלין אלא המלוה אבל לא הלוה והערב והעדים. ובעו"ה הרבה והרבה נכשלין בזה [ג] וצ"ע לעדות קדושין וגיטין וכה"ג דבעינן עדים כשרים שלא יהיה בהם שום פסול מדרבנן. ואפי' אם נקיל דהרבה דברים שאין נחשב בין המון עם לאיסור (ועי' צ"מ ס' ע"ג ע"ש ובצאו' סס ס"ה סעיף וכו' ומכ"ל ק"ס סי' ט' ועוד בסמ"ך סכ"ג) מ"מ הרבה והרבה אשר נתפרץ בם בין הלומדים ועוברים בכמה מיני אבק ריבית ועוד בשא"ד ביוצא בזה (וסוף למוס יכפר עון) ואף אם נאמר בזה דיש להתיר מטעם שלא הכריזו עליהם (עי' צמו"ע סי' ל"ג) מ"מ הרבה שנכשלין אף בריבית מה"ת ובכמה דברים ביוצא בזה כאשר יחבאר אי"ה במקום אחר ועיין לקמן ראף מטעם שלא הכריזו אין להתיר:

(ס) פמוע צצ"ק ובקנהדרין ל' כ"ס ע"ש וילפינן מדכתיב לפל מעם יד וכו': (ג) מצמכ סס בקנהדרין כ"ל ופלו הן הפסולין וכו' המסמך וכו': (ג) ב"י בסס המכדכי וכ"ע לענ"ד כיון שהוא נקלה כצע וכתיב פלפ מעם יד עם כצע וכו': (ד) בצמכה הכ"ל וכדמפכת לה כדפ צצ"ק סס כ"ס: (ה) הכ"י פ' ז"ב וכמ"ש בהג"ה סס:

דרך תשובה

המקומות נוטה דפסול להעיד עי' בתשובת מהרש"ל סי' ל"ג ע"ש שהשיג לפי' לדבריו ועי' בתשובת המ"ל ועיין בזה בכנה"ג אות ל' שהשיג עוד לענ"ד המקדים בע"ז ובתשו' כנ"י סי' פ"ט שהיג על המהרש"ל והעלה להכשיר אף בשוטר גדול ע"ש ובסי' פ"ג ועי' בשלטי יעב"ץ ס"ב סי' ל' ג' בענ"ז ועי' בתשו' דבר שמואל סי' ל"ד בע"ז וע"ש לענין מי שהי' לו כופל ממיל אם מותר לדונו לאחר כך עיין אם שהלריך בכל הפלטים בזה ס"ה בשכר לו בהנאה ועי' בתשו' ל"מ הל"ל סי' קל"ו לענין מי שהולא מנות כפריס להדיין בכהונ אם יש לפוסלו לדונו אח"כ. בזה תלוי בחומר הדעת דאם כן המהג בלא"ה נית לן בה וכלהמנע מפ' שהי' דייני גזילות בהסוד עובדא ד' ל"ל ומכל ועל הנס לא הוי בהן כו' וכן כאן אם נכל לפי דברי הסוכון הה"ג ודאי יש לפוסו וכו' אבל בלא"ה אין לפוסו ע"ש:

[א] מפוס ממון וכו'. עי' בתשכיב"ל ס"ל סי' ע' בפופו שהאת להלהלה ק"ל בעדת כו"פ דפסולים מדרבנן לעדות ממין דו ממון וממון ועי' בתשו' מהרש"ל סי' ל"ג ע"ש שהשיג על מהרי"ו בזה ועיין בזה בכנה"ג אות ל' שהשיג עוד בעת המתבדים בע"ז ובתשו' כנ"י סי' פ"ט שהיג על המהרש"ל והעלה להכשיר אף בשוטר גדול ע"ש ובסי' פ"ג ועי' בשלטי יעב"ץ ס"ב סי' ל' ג' בענ"ז ועי' בתשו' דבר שמואל סי' ל"ד בע"ז וע"ש לענין מי שהי' לו כופל ממיל אם מותר לדונו לאחר כך עיין אם שהלריך בכל הפלטים בזה ס"ה בשכר לו בהנאה ועי' בתשו' ל"מ הל"ל סי' קל"ו לענין מי שהולא מנות כפריס להדיין בכהונ אם יש לפוסלו לדונו אח"כ. בזה תלוי בחומר הדעת דאם כן המהג בלא"ה נית לן בה וכלהמנע מפ' שהי' דייני גזילות בהסוד עובדא ד' ל"ל ומכל ועל הנס לא הוי בהן כו' וכן כאן אם נכל לפי דברי הסוכון הה"ג ודאי יש לפוסו וכו' אבל בלא"ה אין לפוסו ע"ש:

[ב] לכן המרים יד על חבירו וכו'. עי' מ"ס בחת"י ועי' ע"ש בתשובת מהרש"ל סי' ל"ג ע"ש בכנה"ג אות ל' שהשיג עוד בעת המתבדים בע"ז ובתשו' כנ"י סי' פ"ט שהיג על המהרש"ל והעלה להכשיר אף בשוטר גדול ע"ש ובסי' פ"ג ועי' בשלטי יעב"ץ ס"ב סי' ל' ג' בענ"ז ועי' בתשו' דבר שמואל סי' ל"ד בע"ז וע"ש לענין מי שהי' לו כופל ממיל אם מותר לדונו לאחר כך עיין אם שהלריך בכל הפלטים בזה ס"ה בשכר לו בהנאה ועי' בתשו' ל"מ הל"ל סי' קל"ו לענין מי שהולא מנות כפריס להדיין בכהונ אם יש לפוסלו לדונו אח"כ. בזה תלוי בחומר הדעת דאם כן המהג בלא"ה נית לן בה וכלהמנע מפ' שהי' דייני גזילות בהסוד עובדא ד' ל"ל ומכל ועל הנס לא הוי בהן כו' וכן כאן אם נכל לפי דברי הסוכון הה"ג ודאי יש לפוסו וכו' אבל בלא"ה אין לפוסו ע"ש:

[ג] לענין גיטין וקדושין וכו'. עי' בתשובות מהר"ם לובלין סי' פ"ל בעובדא שהיה שם שלחל שהיה מותם עלמו על גיטין זמן רב ולחל"כ יצל עליו קול עכעור שלעבך עשכיס לו שלשים שנה קודם שהתיעה יצל עליו קול לגזלנותא שייטו שכשר שפקדון ותוקף המעשה שהיה לו, שלחל שפקיד חללו שפליס ולחל"כ כשהזיק לו שהניללה לעק שהפקיד היכן כיצי עם מעות והוא שהיב לא יצעתי משום דבר כלל ומה שהנחת לחת טוב ויפי כחשר הניחוהו למשפט ויחשבוהו בשומשתיים ויען ויחשר למה לחנס לחיכוכי לאו ושפשו בשעומי הניה חולי המלוהו וכן היה. כי מלא שלחל מעקדי הניה בחופן שהשלוחים שמפשו ולחלי הקבל חקבו ושפשו והיה פסוס בעיניהם שהשפקד בעלמו גבה לת הכיס והחליף שם הכשב וילילד כמה לדיים להקל ולהכשיכו לעבות

*) דיני פקולי עבות לף שלינו נלכך כ"ב בעיבינו וכבי מה שבחבנו מ"מ לומבחי להזהיב לפף קלהו למען ידעו לחב"י הדבנים הקלים בעיבי ההמון ובשם נפקך לעבות ולשבועה ויש מהם כמה דבנים לחב נכפלו בהם כנים מלחב"י לף הלומדים. ומהם לחב לף ידעו כלל שנפקך זה לעבות ולשבועה לבן לעתיק פה לפף קלהו וממנו ילמדו לפחב דבנים הדומין לזה ויזהנו מלד מלד והמפקך לידע כל הבנים יעיין בעוש"ע:

בעצמו (עיין ס"ך סק"ו) ויכולין לכתוב כנ"ל אף שמת המלוה (יל) או הלוה או שמתו שניהם וי"ח ואומרים (עו) דאם קבע לו זמן לפרעון אין כותבין אחר הזמן ודעת רי"פ כדעה הראשונה וכן הסכמת האחרונים (ועי' לקמן סי' רמ"ח מדיני קנין ולזיזה לפון מסני גו ועי' מ"ם סמ"ם):

ד וכ"ו בעדים שנתיחדו (עז) לזה אבל בלא"ה לא יכתבו דא"כ אם היו שם הרבה אנשים כולם יכתבו ויהנו לו. ודוקא בשט"ח אבל בשטר מחילה או שהודה בפני עדים שקבל ממנו חוב אחד יכולין לכתוב לו כל מי שהי' שם אע"פ שלא נתיחדו לעדים (ע' סי' פ"ח סעיף כ"ט ובלחקוטים):

ה כשכותבין העדים השטר שלא ביום הקנין אעפ"כ אם זוכרין זמן הקנין כותבין בשטר (יז) יום הקנין. ואם אינם זוכרין זמן הקנין יכתבו זמן הכתיבה אך שיכתבו שטרא דנא אדחרנוהו וכתבנוהו (ע' סעיף צעוד ובלחקוטים). ואם זוכרין יום הקנין אוי סומכים (יח) הקנין לאותו יום וכותבין קנינו מפלוני ביום פלוני וכתבנו ומסרנו לפלוני אבל אם כותבין יום שעומדים בו סומכים הכתיבה לאותו יום וכותבין קנינו מפלוני וכתבנו וחתמנו ביום פלוני ומסרנו לפלוני ואי לא מחזי כשקרא (וע' צב"י וד"מ לענין מי שמפסיל בסעיף סם סיגו זגז):

ו כל מי שנמסר (יט) להם במקום אחד וכותבין העדות במקום אחר אם זוכרין זמן הקנין דנתבאר לעיל דכותבין בשטר זמן הקנין כותבין ג"כ מקום הקנין ואם אין זוכרין זמן הקנין כותבין מקום הכתיבה (ע' צמ"ך ס"ק מ"ם). אם כותבין מקום הכתיבה כותבין אמר לנו פלוני או קנינו מפלוני, וכתבנו וחתמנו במקום פלוני ואם כותבין מקום הקנין כותבין קנינו מפלוני במקום פלוני וכתבנו וחתמנו ומסרנו ויש שאומרים דס"ל דכותבין שניהן נמסר לנו במקום פלוני וכתבנו וחתמנו במקום פלוני (ע' סמ"ע ומתס"ע):

ז וכל הנ"ל הוא באופן, שאין המטבע משתנה ממקום הכתיבה למקום הקנין אבל אם המטבע משתנה לעולם לא יכתבו כ"א מקום הקנין דמטבע של אותו מקום נשתעבד' לו אם לא שנזכר בפירוש (כ) בשטר מטבע היוצא באותו מקום דאז כותבין כמשנ"ל כל שטר צריך לכתוב זמן ההלואה ושטר (כא) שאין בו זמן יכול לגבות בו ממנו אבל לא מנכסים משועבדים דבין דאין בו זמן יכולין הלקוחות לטעון לקחנו קודם שלוית ממנו ולכן אם קנו אחר שראו העדים השטר כתוב וחתום י"א (כב) דגובה מהם:

ח שטרי חוב המוקדמים פסולים (כג) שהרי טורף מהלקוחות מהזמן שכתוב בשטר ואפשר שקנו מאתם קודם ההלואה ולכן קנסו חכמים שלא יגבו מהמשועבדים אפי' מזמן הלואה גוירה (כד) שמא יגבו מזמן ראשון אבל מבני חורין י"א דגובה (כה) בו וי"א דהשטר פסול (כו) לגמרי ואינו אלא כחספא בעלמא אבל אם הלוה מדה או שיש עדים אחרים על ההלואה לכ"ע גובה מהלוה (ע' ס"ך סי' ו"ל וסי' כ"ג סק"ק):

ט וכל הנ"ל הוא באופן שלא הקדימו העדים הזמן בכונה רק שטעו באיזה דבר כגון שחשבו בשעה שחתמו נעשית ההלואה ואח"כ ראו שהלוה אותו או שכתבו שטר ללוה בלא מלוה והוא הלוה אותו לאחר זמן כי אף שאין כותבין שטר ללוה בלא מלוה וכמו שיתבאר מ"ם לא מפסיל משום זה וכן כיוצא בזה אבל אם הקדימו (כז) בכונה. זמן השטר והעדים ידעו מזה וחתמו ודאי דהשטר פסול מחמת שאין עליו עדים שהעדים עדים פסולים שחתמו שקר (ועיין צעוד ובלחקוטים סם נלמנים הנדים לגמר וצכל כיולף זגז וע' ס"ך סקי"ס):

י ומטעם הנ"ל אין כותבין (כח) שטר ללוה אם אין המלוה עמו דחיישינן שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתו למיטרף לקוחות שלא כדין אא"כ הוא שטרי הקנאה דהיינו שטר (כט) שיש בו קנין כותבין ללוה אע"פ שאין המלוה שם דמשעת הקנין כבר נשתעבדו נכסיו להמלוה אבל אם אין בו קנין אין כותבין השטר ואפילו אם ראינו (ל) שמסר המלוה המעות להלוה דאין חשש הנ"ל מ"מ חיישינן שמא לא יסמוך השטר להמלוה עד איזה זמן ויבא לטרוף מלקוחות שלא כדין. לכן אין כותבין כ"א באופן שימסור השטר למלוה בפנינו או שימסור אותו להעדים ושהם יזכו אותו בשביל המלוה ויהי' בידם מאותו שעה ואילך בשביל המלוה (ע' סמ"ע וט"ז) דזכין לאדם שלא בפניו. וי"ח בכ"ז ואומרים דבכל (לא) שטר כותבין אף שאין המלוה שם דס"ל עדיו בחתומיו זכין לו אף שלא הגיע השטר ליד המלוה (וע' כ"ז צ"י וצמ"ך ס"ק ל"ט):

יא אך אם בא המלוה (לב) ואמר לעדים כתבו שטר וחתמו ויהי' בידכם ואם יבא הלוה היום להקנות ממנו תתנו

(יל) מוכ מדכתי הבלוטים ועיי' קמ"ע סק"ם: (עו) הכ"ן בסמ הכמצ"ן: (עז) הכמצ"ם והכיעב"ם עי' ע"ך ס"ק ע"י ועיי' קיען פ"ם סעיף כ"ע: (יח) ב"ב קנ"ז בתי' צב"יודוק: (יט) עוכ מהכמצ"ם בסי' ו"ם ק"ב: ועי' בקמ"ע סם סעי' י"ם ק"ק כ"ב: (יי) כי"ז בכמצ"ם פכק כ"ב מהכ' הכ"ל ועי"ע בעמ"ע והוכ בעוסה"ע סי' ב סעי' כ': (כ) עי' בעוכ וקמ"ע סק"מ: (כא) מס"ם דצ"מ ד' ז' עיי' בעוכ: (כב) כי"ב כ"ך ס"ק ו וכן הככיע הס"ך: (כג) מסכה פ"י דמציעי' דפ"ם כ"ד: (כד) כ"ד: (כה) ן בי דעם כס"י ד' ע"ב: (כו) דעת הסוס' ועוי"ם: (כז) הסוס' צב"ד וכ"כ הכלמ"ם והכ"ן ועוי"פ ועיי' צ"ך סי' מ"ב סעי' ז': (כח) דעם הכי"ף דלא כסק כלמצי צב"מ ד' י"ב בלא כסק לסני סם: (כט) ומסכה צב"ב קק"ו כלסכ"ם לה כ"ל ב"מ ד' י"ב וכסי' ס"ך כלסכ"ם ס"ק ל"ע: (ל) כ"ן צסמ"ן הכמצ"ן ועיי' ס"ך ס"ק מ"ם: (לא) סוס' והכלמ"ם ועיי' בלחקוטים: (לב) כ"ז צמסכה הכ"ג:

ח מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ הרי זה בחזקת רשע ופסול מדבריהם. הבזוים כגון שאוכלין בשוק לפני העם וכיוצא באלו שאין מקפידין כלל על הבושת ובכלל זה המקבלין צדקה מעכו"ם בפרהסיא אע"פ שאפשר להם ליקח בצנעה והם אינם מקפידין כלל על זה פסולים מדרבנן:

ט פסולי עדות הפסולין מה"ת עדותן בטילה אע"פ שלא הכריזו עליהן. והפסולין מדרבנן שהעידו קודם שהכריזו עליהם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עדותן כשירה מאחר שכבר העידו (עיין בהמצ"ס ובלחמדוניס) ואם הענישן ברבים על העבירה שעשו כגון שהוציאם מבהכ"נ הוי כהכריזו. (כתבתי והעתקתי קצת מדיניס אלו. והכונה לעמוד על הסכם ופרטי דיניס אלו יעו"ש בסוס"ע סי' ל"ג ול"ד וכל דיניו [י] פסולים ומחמת שים לו הכחה בפי' ל"ז ולכבי קלבתי מעשה שבילתי כבר ועיי' בחיבורי מלק לחכמות מייס בתיב ט"ו בדיניס אלו):

הלכות הלואה ושטרות

נתיב ח

מה נקרא מלוה ע"פ. ומה נקרא מלוה בשטר. ועל איזה הודאה כותבים שטר. ובו ט"ז סעיפים. (והוא בסמ"ע סי' ל"ט).

א המלוה את חבירו בערים או שהודה בפני עדים שהוא חייב לו נקרא מלוה ע"פ (ס) ואינו גובה כ"א מנכסים בני חורין ולא ממשעבדים. והמלוה את חבירו בשטר נקרא מלוה בשטר וגובה מהמשעבדים (פי' מנכסים שמכר הלוה לו מתו בחמתם לחר שלוה ממנו) והטעם דערים בלא שטר ליח ליה קלא (ג) דלא ניחא לאינש דליפק עלי' קלא שהוא חייב והעדים לא מפקי לקלא אבל בשטר יש לו קלא ולכן גובין מהלוקח שקנה מאחו דהוא גרם לעצמו ואפילו לא כתב בשטר אחריות דקיי"ל אחריות טעות סופר הוא. ומ"מ אף בלא שטר אם קנה (ג) בקנא"ם לפני עדים על חובו הוי כשטר לענין זה דגובה ממשעבדי אף י"א (ד) דדוקא אם קנו מידו שיהן חובו עד זמן פלוני אז מהני הקנין אבל אם אמר סהם הנני מודה לך בקנין שאני חייב לך על מה יחול הקנין כיון דלא הקנה לו כעת שום דבר. ו"ח ואומרים (ה) דמהני הקנין אף בבה"ג (ע' ס"ק ל' ועי' נ"ס זסמ"ע סק"ג ונ"ס עליו הס"ך בסק"ג ולחמדוניס ועי' בחו"מ סי' למ"ס פלטי דין קנין לחן לגלח מהני לגרו"פ) וכ"ז לענין לגבות ממשעבדים אבל לגבות מבני חורין פשיטא דמהני כל שהודה (ו) לו בפני עדים שהוא חייב אף שלא הי' שום קנין על זה וכמה שיה"ל:

ב וכיון שנה"ל דעדים בלא שטר לא הוי כ"א מלוה ע"פ לכן העדים שראו ההלואה אסור (ז) להם לכתוב עדותם וליהן למלוה בלא דעת הלוה דיעשו ממלוה ע"פ מלוה בשטר אא"כ שאמר להם הלוה כתבו שטר והחתמו ותנו לו. ואע"פ כן יש מי שאומר (מ) דאחר שחתמו צריכין להמלך בו אם יתנו אותו להמלוה. אך דעת רי"פ דאם אמר להם כן שוב (ע) אין להמלך בו כלל (כ"א בכתובה ושטר מתנה) ודעת האחרונים (י) דה"ה אם אמר המלוה להעדים כתבו ותנו לי והלוה שמע ושתק דאמרינן שהיקחו כהודאה בוה:

ג ודוקא שלא קנו מידו אבל אם קבל קנין (יא) לפני עדים שהוא חייב לו מנה הרי אלו כותבין שטר ונותנין ביד המלוה ואע"פ שלא אמר להם כתבו דסהם קנין לכתיבה עומד אם לא ששמעו ממנו בפירוש שמוחה (ע' סי' רנ"ג סק"ז ונ' עוד מפקעים אלו בקניף ד') לכן א"צ לשאול כלל ואפילו אם נשההא זמן מרובה ואח"כ בא המלוה וביקש שיכתבו לו כותבין ונותנין לו ואפילו אם קבע (יב) לו זמן לפירעון ועבר הזמן יכולין לכתוב וליתן ולא חיישינן שמא פרע דעדים הוי כמאן דנקיט שטרא בידו וכמו דכנגד השטר אינו נאמן לטעון פרעתי (עי' סי' פ"ב) דהיה לו להוציא השטר מידו כמו כן כאן נמי היה לו להודיע לעדי הקנין ואם לא הודיע (יג) הוא הפסיד בעצמו

דרך תשובה

וכבר העיר קלת זאת גם בעבמ"ג ע"ם בהגהת ב"י לוח ט"ו בחולך:

[י] פסולים מחמת שים לו הכחה וכו'. עי' בזה בחשובת מהרי"ט ח"ב סי' נ"ד ובמ"ס סי' פ"ט ובכלבו"ח ס"ם סי' תכ"ו ובבו"ב ח"ת סי' י"ד ועוד בכמה תשובות ועי' מע"ז בחשו' גליון מהכת סי' מ' ובחשובת מהל יעקב סי' נ"ב ועי"ג בחשע

(ס) מהכח בב"ב קע"ה ע"י עדים בובה מנכסים ב"מ וכו': (ג) ב"ב קע"ה: (ד) ב"ב ד' מ' דסחם קנין לכתיבה עומד: (ה) חו"מ סי' ל"ו ס"ק ל' בחם הב"ל: (ו) ס"ך סם וכן הוא בכ"ד ובחו"ע ופחוט: (ז) מיוחל דלבחל חמר בב"ב ב"ב ד' מ': (מ) דעם הבמ"ס בסי' ל' מהל' מלוה: (ע) הבלב"ד והב"ח ועוד פוסקים עי' ס"ך ס"ק ד': (י) עיי' ק' פ"ל ס"ך ס"ק ע"ז ובקיעון הב"ל ס"ק ה': (יל) ב"ב סם ובכ"ד והעעם מפוכח בם"ק ופוסקי' דבחם קנין לכחיבה עומד: (יל) כן דעם רו"ם ופוסקים: (יב) עי' בב"י ועי' ס"ך ס"ק ו': (יג) מהבל"ם וכ"כ הב"ח:

יח אם יש ללוה שני שמות א"צ לכתוב בשטר אלא שם העיקר (כ) ולא שם הטפל ואם לא כתבו אלא שם הטפל לבד כשר וא"צ לכתוב המכונה כגון דוב המכונה בער וכה"ג א"צ לכתוב הכינוי וכן א"צ לכתוב בשטר שהוא כהן או לוי כ"א כשיש בעיר שנים ששמותיהן שוים וגם שמות אבותיהם שוים דאז כותבין שם זקנם או אם אחד מהם כהן או לוי כותבין (כא) כן לסימן או שאר סימן שיש נ"מ ביניהם (ועי' עוד כמה פרטים מזין שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר לפת בסימן מ"ט):

נתיב ט שאין כותבין ש"ח על דבר שיכול להזדיף. ודין חזרת השטר בשיטה אחרונה. וכיצד מקיימים המחק והחלום. ובו י"ב סעיפים. (ויסוד בסו"ע סי' נ"ג נ"ג נ"ל נ"ה).

א מדכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים (ירמי' לב) למדו חז"ל (ב) דאין כותבין שטר על דבר שהוא יכול להזדייף כמו נייר מחוק וכו' ואם כתבו עליו פסול (ג) אפילו לגבות בו לאלתר ואפילו עדי מסירה לפנינו ויודעים מה הי' כתוב בו וי"א (ג) דכשר לאלתר ע"י עדי מסירה (עי' ס"ך סק"ט נתוקן). ודווקא שט"ח וכה"ג שהשטר עומד לראי' אבל שטרי (ד) אקנייתא שקונין בו שכתב לו שדה זו מכורה לך או נחונה לך (עיין ס' קל"ט ובמיבורי לקמן סלכות עו"מ) ואין השטר עומד לראי' כשר אף על דבר שיכול לזייף:

ב וכמו כן צריך ליזהר מכל דבר שיכול לבוא לידי זיוף. ולכן על העדים ועל הסופר להתבונן ולדקדק בכל אותיותיו (ה) היטב שיהא אותיותיו דומות זו לזו והכתב יהא מיושר ושוה בכל דבריו שלא יהא האותיות מרוחקין יותר מדאי ומב"ש שלא יהא מדוחקים במ"א ומרוחקים במ"א דבקל יוכל לזייפו ולהוסיף איזה אות ועי"ז ישתנה הענין (וכל סעד שיוכל לזייפו פסול אף שלא זייפו כל"ל וכמ"ש בסג"מ סעיף ל') ואין להעדים לחתום כ"א אחרי שידקדקו היטב כנ"ל. וכל שטר הבא לפני הב"ד לגבותו עליהם לדקדק היטב ג"כ בכל הנ"ל אולי יכירו בו איזה שינוי זיוף ולעיין (ו) בוואוין ויונין ובדומה אותיות קטנים שלא יהא מדוחקים מאד אל התיבות דחיישינן שמא הוסיף אח"כ ולהיפך שלא יהא מרוחקים שמא מחק ח' והניח רק צורת וא"ו ממנו וכל כיוצא בזה. אם רואה הדיין איזה שינוי לא יגבה בו עד שיבדוק ויחקור היטב. ואם לפי הצורך (ז) לאיים על בעל השטר כראוי מוטל עליו כדי להוציא הדין לאמיתו אך י"א דכ"ז (ח) בבא לגבות מיתומים ולקוחות ושלא בפניו אבל אם הלוה לפנינו ולא טען בכ"ז לא טענינן עבורו אבל מ"מ (ט) אם הלוה מכחיש גוף הדבר אף שאינו מרגיש בזיוף טענינן עבורו (כנגון סס תובע ונאמן ממשיס כוכל כנף וסוף עונין כי לזיבו מייב רק ממשס ולמו מרגישין בזייף ומשס ממשיס וולפי טעניגן כנ"ל):

ג וכן צריך ליזהר (ומעשה הל"ל) שלא לכתוב בסוף שיטה שלש ארבע (י) חמש עד עשר [ובשמונה אין חשש כ"א כשכותב בלשון תרגום תמני דיכול לעשות המנין] שיכול לזייף משלש שלשים ומארבע ארבעים וכל כיוצא ואם נזדמן לו מחזיר עד שיבוא חוך השיטה. אבל מותר לכתוב אחד עשר (יא) דלא יעשה עשרים דצריך להוסיף וא"ו אחד ועשרים ואם כותב שלשה או ארבעה שוב ליכא למיחש לזיוף. אבל י"א דגם (יב) בזה יש חשש בסוף שיטה דימחוק הה' ויעשה שלשים. ולפ"ז גם בשמונה וכל כיוצא יש לחוש. וצריך ליזהר שלא יכתוב בחשבון ע"פ אותיו' כמו ד' ה' (יג) שלא יעשה מד' ר' מה' ח' וכיוצא מאותיות אלו שיכול לזייפם (ועי' סנ"ע סק"י ס"ך סק"מ) ואם עשה כן פסול השטר (יל) דהוי שטר שיכול להזדייף וכנ"ל. ומ"מ אם נמצא בסוף שיטה שלשים או ארבעים השטר בחוקתו (יו) ולא חיישינן שמא זייף דחוקה על העדים שעשו כהוגן:

ד ומטעם הנ"ל התקינו חז"ל ואמרו שיחזרו בשיטה אחרונה (יז) מענינו של שטר והטעם משום דאין למדין משיטה אחרונה דאין העדים יכולים לצמצם ולחתום סמוך לכתב וחיישינן שמא הניחו שם שיטה א' וזה כתב שם מה שרצה לכן מחזירין מענין שכבר כתב וממילא דשוב אין אנו צריכין ללמוד ממנו ומ"מ אם לא עשה כן לא נפסל השטר רק שאין (יח) למדין משיטה האחרונה ואין חילוק בזה בין אם הוא שטר שהעדים חתמו מלמטה או שהלוה גופא חתם א"ע מלמטה דהוא ג"כ אינו יכול לצמצם כנ"ל. ודוקא (יט) כשגוף השטר

(כ) עומ"ש סי' מ"ע והוס' מצעה"מ בסעה ל"ג: (כא) מסכה ב"ב ד' קע"ב ותס"ס היו מקומיין לכתבו כהן לוי וישה כוליל דצלמ"ה מ"ל לכתוב וכ"ל:

(ב) ניעיין כ"ל וס"ב שם בלונגלי דל"ל וכ"י יעו"ש ועוס"ב סי' מ"ג: (ג) ק"ן פסקו הכי"ק והכלמ"ש ובמצ"ס פכ"ז מהכ' מלוה וכל"ל בהמ"ל ועי' דו"ש: (ד) דעת הל"ח דפסק כל"י וע' ס"ך ס"ק ל' דלעמו נועה לעגה זו ועכ"פ ל' דהוי כפיקפ דזייף ועי' כתה"מ: (ה) כ"ן פ"ב דגיעין: (ה) עוד בשם הגמ"ה והוס' מס"ק דצ"ב קק"ז מהכתו עובדי דשמו בקמי' דלמ"ל הכמ"ס פכ"ז מהל' הכ' ויעוין במ"מ: (ז) שם בס"ם הכ"ל דלמ"ל כשמי' ולוזי וכו': (ח) עוד מהכמ"ס הכ"ל: (ט) ס"ך ומחכוכי' בשי' דכבי הטור בגמ"ס וכ"ל עי' בתה"מ: (י) כ"ז שם בס"ם ד' הכ"ל: (יא) ס"ך סק"ט ממשו הכתב"ש: (יב) ס"ך סק"ע ס"ק: (יג) עוד וב"י בהגה"ס סי' מ"ד קעי' ד': (יד) כ"י שם ותחכוכים: (טו) מיימלא דל"י בכ"י קס"ק ול"ע שם בד' קק"ב ס' וב"ס בפי' הכתב"ס: (יז) הכמ"ן והמ"מ בשם הכתב"ס: (יח) כ"ז ממשו' הכתב"ש ועי' מ"ש ס"ך ס"ק ומ"ש ע"ז שם ס"ך סק"ז יעו"ש ובלו"ת:

תתנו אותו לידי ואם לאו תקרעוהו אין שומעין לו דחיישינן שמא יפול מידם או יגנוב אותו מידם וכה"ג ולא עוד אלא ש"א דאף אם קנו (נג) מהלוה ע"ז שלא בפני המלוה ואח"כ בא המלוה וביקש כך אין שומעין לו דקנין בזה שלא בפני המלוה לא נהן לכתוב. וכן אסור לעדים להתום א"ע על שטר אמנה היינו שהלוה נותן שטר להמלוה ורוצה ללוות בו לאחר זמן ואם לא ילוהו מאמינו שיחזור לו השטר אסור לחתום על שטר כזה וכן המלוה אכור להשהות שטר בזה (ע' כתובות ד' י"ט ע"ב ומו"ע סי' ס"ו ס"ק ל"ז):

יב שטרי חוב המאוחרים [שכתבו בו זמן מאוחר להלואה] אם הם בשטרי הלואה בשרים (לד) שהרי לא יגיע היזיק בזה לשום אדם ודוקא ברכתב בו דאקני [פי' שמשעבד נכסים שיש לו ושיקנה אח"כ] אבל לא כתב בו דאקני שוב יש חשש גם בזה דהא לא היה גובה מן הנכסים שקנה אחר זמן ההלואה ועבשיו גובה אם קנהו קודם הזמן הנכתב בשטר ולכן הם פסולים אם לא שכתב בהם שטר זה איתרנוהו. מיהו הרבה פוסקים ס"ל דאקני ט"ס הוא (עי' סי' ק"ל וסי' ק"ג וש"ס סס סמ"ך):

יג כל זה בשטרי הלואה אבל בשטרי מו"מ (לה) אפילו מאוחרים פסולים דחיישינן שמא קנה ממנו בניסן וחזר ומכר לו באייר וביון שאיחר זמן השטר וכתוב בו בסיון יוציא הלה את שטרו ויאמר חזרתי ולקחתי ממך פעם שני (עי' בעוד סו"ע סעיף י"ג וי"ל וסי' כל"ט):

יד אין העדים רשאים לחתום על השטר עד (לו) שיקראו אותו היטב החילה מלה במלה אך י"א (לז) דאם אין העדים יכולין לקרותו יהנו לשנים שיקראו לפניהם ואם אינם מבינים לשון השטר יתרגמו להם הקוראים והם חותמין. ו"ח מזה (לח) והכרעה אחרונים דוראי לכתחלה אין לעשות כן וליקח עדים כאלו על שטר מיהו בדיעבד אם החמו על אופן הנ"ל לא מפסיל (ע' סמ"ע סל הגאון כ"ז). וכל שטר הבא לפנינו שעדים מעידין על חתימת העדים מקיימין אותו דחזקה על העדים שאין חותמין על השטר אא"כ קראוהו ואפילו אם העדים לפנינו מן הסתם אמרינן דוראי יודעים למיקרי את השטר וא"צ לשאול אותם אך אם אנו יודעים בהם שאין יכולן לקרות והם לפנינו וראי דצריך לשאול אותם ואם אמרו שנתנו לאחרים וקראו לפניהם סמכינן עליהו דבדיעבד השטר כשר בכה"ג (וע' עוד בסמכויס סוף סעיף ה'):

טו עד שאינו יודע לחתום ומצוה לאחר לחתום במה"ק לא (לט) מהני מן הדין דהוי כמו עד מפי עד מיהו במקום שנהגו (מ) שהסופר חותם על פי הער שבותב פלוני בר פלוני חתם במה"ק וקבלו עליהם בני העיר לעשות עדותו כערות הער בעצמו השטר כשר. אבל אם לא קבלו עליהם לא הוי עדות בכה"ג. ומ"מ אם הלוה מתחייב במה"ק (מא) מהני אך י"א דלא (מב) מהני זה כ"א בשטר שאינו אלא לראי' אבל לא בשטר חוב שמתחייב ע"ז וי"א (מג) שאין חילוק בזה ולעולם מהני אם חותם אחר עבורו במה"ק רק שעכ"פ יחתמו ערים מלמטה (מד) לקיים הדבר שצוה לחתום במה"ק (עי' סמ"ע וזה יתוכן קוסיות הנתיבות סק"ב ע"ם ודוק):

טז ומי שהוציא על חבירו הודאה בחתימות ידו והשטר בלשון של נכרים והדבר ברור שאינו יודע לקרות ויש ערים שחתם עליו ער שלא קראו כלל מ"מ (מה) מתחייב ככל הכתוב בו דבין שהתם עליו מסתמא סמך א"ע על נאמנות הסופר וכל הסומך על נאמנות אחרים מתחייב בכל מה שכתוב בו וכן בכל כיוצא בזה:

יז כבר נהבאר לעיל מדין כתיבת שטר ללוה ואין מלוה עמו דיש חילוק בין שטר קנין ובין שטר שאין בו קנין וכמשנ"ת. ומיהו אף בשטר שיש בו קנין דלכ"ע בותבין ללוה אף שאין מלוה עמו לא יחתמו העדים עד (מו) שיכירו ששם הלוה פלוני בן פלוני כמו שבותבין בשטר דאי לא"ה חיישינן שמא מעלה לו שם איש אחר כדי לחייב את האיש ההוא ועשה קנוניא עם המלוה בזה, וכן בשטר מכר צריך שיכירו היטב המוכר. ובשטר שאין בו קנין צריך להכיר (מז) אף שם המלוה דשמא אין זה המלוה ולא יסתר השטר להמלוה עד לאחר זמן (עיין סמ"ע סק"ג ועיין ממ"ל בזה ודוק) מיהו היכא דאינם מכירים אותם (מח) סומכים אפילו על אשה או קרוב שאומרים שכך שמם דמלתא דעבידא לגלוי לא משקרי בה:

יח כל שהחוזק שמו בעיר שלשים יום (מט) בותבין אותו שם ואין חוששין שמא שינה שמו לעשות קנוניא: אם

(לג) עי' סמ"ע ס"ק כ"ח בסי' כ"ג וסמ"ק כ"ו בסי' (לד) מסנה דמציעות הל' ל' ועי' ג"כ לקמן סי' (לה) ב"ב ד' קכ"ח ועי' בהחכוני סי' ס"ג פעני י"ג: (לו) גיטין י"ט ותוקפ הל' ל' סמ"י יוסף ענין המעשה בהמ"ג סמ"י כי הם הל"ל קנו קנוי' וכו' לשכל לא בלו"ח: (לז) הלמ"ס ויכוח וכו' בב"י סי' ס"ה בהחכוך: (לח) הני"ו בהלמ"ד סוף יישמעם: (לט) בהב"ח ותמ"ך עי' בב"י: (מ) כי"ו בשם הלמ"ח: (מא) סמ"ע וש"ך סק"ח: (מב) כן כתב הקלוש"ח: (מג) הנתיבות הקשה עליו ודעתו לתירוץ זה: (מד) עי' בב"י וכתחכוכים וכן כללה פשוט וזה מפורק קוסיות הנתיבות וכמ"ש בשבים: (מה) מהשובת הרמב"ן והובח בשו"ע בב' עקומות בסי' ס"ה סעי' נ' ובקוף סי' ס"ח: (מו) כ"ז ללמד מהשובה דב"ב קס"ו ובלבד שיסח מכירים וכלמבתם שם בשם סמך כ"י למד כך ובלבד שיסח מכיר שם הלוה וה"ה לשלח שטרו' וכ"ז הוח בעוש"ע בסי' מ"ט סי"ב (מז) עי' בשו"ע סי' כ"ד סי"ב ובסמ"ע שם ס"ק ל"ב ועי' בהחכוכים סי' ס"ו ס"ק ג' וכתב לכ"ז מהל' מלוה ולוה ועי' ש"ך סי' ג' וכתב לכ"ז הוח להפוסקי' דעלייו בהסומיו זכיך לו גם בזיון בו קנין ס"ל להכיר שם המלוה ועי' בכיס מכיב זה: (מח) הלמ"ס והעוד ועו"ש ועיי' בשלמ"ב: (מט) מימלא דל"ם בל הביאו לעיל בב ב"ב ד' קפ"ז ע"ב:

ו שטר הבא כולו הוא ועדיו בשיטה אחת (מ) כשר כי לא נתנו חכמים שיעור לגודל השטר לפיכך צריכים (מא) העדים להעיד חלק חתימתן שהרי יכולין לחתוך כל השטר מלמעלה ולכתוב בחצי שיטה חלק כל מה שירצה ויהי' שטר הבא עם עדיו בשיטה אחת (וכל שכן שיכול להזליף וכו"ל ומיהו כלן יש פלוגתא זה עם זה כפנקל הסמוך עם עמו כן עיין בתוס' ב"ב ס"ג וגל"מ). ואפילו אם יחתמו עצמם שזה לשטר אם יש גליון בתחילה יש לחוש לזה וכיצד עשה יטיטנו את הגליון בדיו ובאן ליכא למיחש דיאמרו אטיזטא חתמו כנ"ל אבל אם יחתמו באמצע שיטה לא מהני לזה (עיין עוד פרטים בפי' מ"ה פניף י"ל ופמ"ע פ"ק כ"ה ופניף י"ט עם) ולכן אם השטר מסיים באמצע שיטה יכולין העדים (מב) לחתום זה אצל זה ולפיכך גם משיטה אחרונה ומחצי שיטה זה דליכא למיחש למידי דוודאי העדים עשו כהוגן ולא הניחו חלק קודם חתימתן כנ"ל וי"א דכן ראוי (מג) לעשות ולסיים באמצע שיטה ולחתום ואח"ז ועכ"פ אם כבר עשו כן וודאי דיחתמו (מד) תיכף באיתא שיטה ואח"ז דאם יחתמו בשיטה שאחריה יש לחוש שמא יניחו עוד שיטה חלק ואז יפסול (מה) השטר דהוי שטר שיוכל להוזיף דיכתוב באותה חצי שיטה כל מה שירצה ולחוור מעניני של שטר בשיטה השניה וכנ"ל ודוק היטב בכ"ז:

יא ודוקא באופן הנ"ל דהשטר עם העדים בשיטה אחת אבל אם השטר בשיטה אחת והעדים בשיטה שני' השטר פסול דחישינן שמא העדים (מו) הניחו שיטה אחת פנוי וכנ"ל וחתך כל השטר וכתב על השיטה הפנויה שטר חדש כרצונו וכן בכל כיוצא בזה. על העדים לדקדק בו היטב וכנ"ל (ועיין עוד פרטים בזה בסימן נ"ד ונ"ה) עליהם לדקדק בו היטב וכנ"ל (ועיין עוד פרטים בזה בסימן נ"ד ונ"ה):

יב כבר נתבאר לעיל דגם בח"י צריך להזר בהנ"ל שלא יכול להזדייף (עיין פניף ל') וכן במקום שנוהגין בשטרות לכתוב סך המעות ומצד השני נגד זה החתימה צריך להזר (מז) שיהיה הסך מעות נגד החתימה ולא למטה (מח) ממנו ולא למעלה ממנו דאל"כ יכול לזייפו ולחתוך הסך לגמרי ולכתוב ממעל לחתימת ידו סך גדול וח"י יהי' למטה והוי שטר שיכול לזייפו וכנ"ל (עיין פנ"ע וס"ך סימן נ"ה):

(מ) סם בפ"ק הנ"ל: (מא) שי' סם בפ"ק ד' ק"ק ע"ל ד"ה מקומכ וכו' ועי' בתמכוני' פניף י"ל: (מב) ג"י בסם כפ"ן ומ"ל בהב"ה סי' מ"ה הנ"ל פניי יו"ד: (מג) ג"י בסם הכמ"ן וס"ך ק"ק י"ם: (מד) כ"כ להדיא מ"ל התמכוני' וכנלפ"ד ופמוש: (מה) עי' עוש"ע פניי יו"ד וי"ט: (מו) סם פניי הנ"ל מפ"ם הנ"ל: (מז) לבוש ופמ"ע וס"ך בפי' ע"ל: (מח) פי' למפה מהמימה כלל לפ דהכי מ"מ יכול למחוק הסך שמלמ' הנ' ולכאורה עליו קך גדול כתפלו לבל נתעלה דוקא ד' שניו בל' שיעה פ' ליש בן בה דלימינו יכול לזייף דלם יחמוק פ"כ לפ שפלב כ"ל פעה חמת פ"כ קפ מיכתב בשיעה הסיפ לפ מבסיק שעב כזה וכמה שכתבלב בפניף הקודם ועי' ק' הנ"ל ס"ך ס"ק ב' ודו"ק בכ"ז:

(ם) הוש בפ"ב דף ק"ע ע"ב: (נ) כ"כ הס"ך בפ"ק ב' וכו' ע"ש ועי' קלפ"ח סק"ח ובפ"ל מפקנק בזה ע"ש ק"ק ג': (ג) ב"ב ד' קע"ל ע"ב: (ד) הס"ך סק"ד וכ"כ כתיבות המשפט:

נתיב י מדין הפורע חובו לחבירו ואינו פורעו בפ"א ודין איסור להשהות שטר פרוע. ובו ה' סעיפים. (וסוף בפו"ע פי' כ"ד וכ"ז).

א הפורע חובו לחבירו ולא שלם כולו רק מקצתו נתנו חו"ל (ה) הבריה ביד המלוה אם ירצה יתן לו שובר על מה שקבל מאתו או אם ירצה יעשה לו שטר חדש ממה שנ"ח לו. ודוקא אם הגיע הזמן פריעה על כל השטר לכן המלוה מצי למימר להלוה מה לי ולך פרע לי כל חובי וקחהו לך ולכך הבריה ביד המלוה. אבל אם השטר גופא נכתב על ב' זמנים (ג) וא"כ הדין הוא עם הלוה שאינו פורע לו כעת כל חובו אזי הבריה נתנה ביד הלוה אם ירצה יבקש מידו שובר או אם ירצה יבקש שיחליף לו השטר:

ב וכל מי שירצה לפרוע חובו ומבקש שיחזיר לו השטר והמלוה משיבו נאבד ממני חייב (ג) לפרוע לו והוא יתן שובר לו. אך אם ירצה יכול להחרים סתם על המלוה שכדבריו כן הוא שנאבד ממנו. ואם הלוה טוען שיודע בבירור שהוא אצלו יכול להשביע היסת וי"א שמחוייב (ד) לפרוע מקודם את חובו וא"כ יכול להשביעו אבל אינו יכול לעכב את החוב מחמת זה וכן דעת האחרונים: ונלע"ד דאם הוא חושש שהמלוה לא ישבע יכול להשליש המעות בב"ד ער שנשבע או להטיל עליו חרם: (וע' בתיבות המפקפ בי' פ"ז ס"ה וס' בסם הלו"ק). וכשכותב שובר צריך לכתוב באופן היותר מועיל. היינו שיכתוב שובר על שטר שכתבו כך ואם זוכרים זמן השטר יכתוב בתחלה ג"כ על שטר שזמנו כך. ואז כותבין גם זמן השובר אבל אם אין זוכרים זמן השטר אזי לא יכתבו כלל זמן בשובר. דחישינן שמא השטר מהמאוחרין. דהוא כשר כנ"ל. וכשיוציאו יהיה זמנו קודם לזמן השטר. רק יכתבו בשובר סתם דאז מועיל לכל שטר ואם כיתבין השובר בלא זמן אזי לא יעשו כן בלתי ידיעת המלוה שיש לחוש שמא יחזור וילוה ממנו כסכום הראשון. ויוציא את השובר ויפסידנו חנם ועוד איזה חששות (ע' כ"ז פי' ל"ד וסם"ך פק"י ו"פ) וכן בשאר פרטים לטובת המלוה דאם נכתב בשטר נאמנות כבי

בכ"י אחר רק שהוא חתם עליו. אבל אם כל השטר בכ"י המתחייב למדין אף משיטה אחרונה שאין לחוש שהמלוה זייפו (ופי' מ"ם צע"ז סמ"ת ומתמ"ן מק"ב) וכן אם מ"ש בשיטה אחרונה הוא לחובת מוציא השטר למדין (יט) מטמנה דלמה יזייף לחובתו ו"ח בזה (עי' ס"ך סי' מ"ה סק"כ מ"ם בזה ועי' בלו"ת ומתמ"ן סי' מ"ל):

ה י"א דאם יש עכשיו בשטר אויר כרי שיטה קודם החתימה שוב למדין משיטה אחרונה (כ) אף אם נכתב שם דבר חדש דוראי אין לחוש שהרחיקו העדים ב' שיטות דאסור לעשות כן כדלקמן ויש חולקים (כא) בזה. ומה שאנו כותבין בשיטה אחרונה וקנינו מני' במנא כו', י"א דלא אכפת (כב) לן בזה דזה הוי נמי כחזרת השטר ולא הוי דבר חדש בין דהוכר בהחלה שציוה לעדים לקנות ממנו. אף שלא כתבו דכן עשו עד לבסוף לא אכפת לן ויש חולקים בזה (עיי' ס"ך סק"ל וז' בלו"ת ולפ"ז מצוקת דין פסופקים בזה. ועיין לקמוכוים ופוק חזי וכו'):

ו י"א דשטר שכתב בו והכל שריר וקיים א"צ להחזיר מענינו של שטר ולמדין אף משיטה אחרונה (כג) ויש בזה איזה פרטים (עיין לבוש ומ"ע) אך האחרונים חלקו (כד) בזה וכתבו דדוקא האידנא (כה) (דיש מקומות) שנהגו לכתוב בכל השטרות והכל שריר וקיים ואין העדים רשאים לחתום א"ע אא"כ כתוב בו שריר וקיים ואם נמצא שטר בלא ש"ו פסול (כו) ואז למדין משיטה אחרונה אם השטר בא לפנינו וכתוב בו ש"ו כדינו דאז ליכא למיחש כלל דאם יוסיף בשיטה אחרונה הלא אנו רואין שכתוב קודם לזה שריר וקיים ונכר הזיוף (ומעיר שכתוב בו תרי ש"ו עיין קניף ט' ובלבוש ומ"ע וס"ך בקכ"ג ועוד לקמוכוים):

ז אם יש בשטר מחקים או הלוואה צריך לקיימם (כז) קודם הכל שריר וקיים והיינו שכותבין היכה פלוני על המחק או הלוי' ויש נוהגין להוסיף ודין (כח) קיומי' ומסיימין והכל ש"ו ואם שכחו לקיימם עד אחר שחתמו העדים אזי יקיימו ג"כ כנ"ל ויחזרו ויחתמו (ומ"מ מכלו מאד פתיחת ע"פ עיין בקיצור ע"ד קנ"ף י"ד כילד יעמו) ושטר שיש בו מחקים כו' ולא נתקיימו אם הי' (כט) בגופו של שטר (היינו שם הלוה והמלוה והמעות) נפסל השטר ואם הי' בזמן הוי בשטר שאין בו זמן ויש מי שפוסל (ל) את השטר שיש בו איזה מחקים אף שלא בגופו הנ"ל דחיישינן שמא הי' כתוב שם חובתו של בעה"ש אם לא שמוכח מתוכו מה הי' המחק וכשמקיימים המחקים וכו' יש לקיימם (לא) בכתב השטר ולא בכתיבה דקה ממנו:

ח על העדים החותמים על השטר (כ"ז בעלים המותנים ח"ע לקייס הענין ולא לקייס בשטר ולעשות שטר חדש בשני שיטין אלו וגם בלא"ה יכול למחוק ולגרור תיבת שריר וקיים ולכתוב בשיטה שלפני אחרונה ולכתוב שם קיום (לד) על המחק ולסיים הכש"ו (משא"כ בשורה אחת אין לחוש שימחוק הכש"ו ויכתוב בשורה אחרונה כנ"ל דאז אין מכשירין השטר אח"כ אם רואין בו מחק כשיעור (לה) שריר וקיים ופשוט) ואפילו טיוטתו את הרווח הנ"ל בדיו פסול דיאמרו שהעדים החמו א"ע על הטיוטא ולא על עיקר השטר:

ט ב' שיטין הנ"ל היינו בכתב יד העדים (לו) שהיא נסה ולא בכתב יד הסופר (שהוא אומן וכותב בכתיבה דקה) דכל המזייף אינו הולך לסופר ומ"מ אם כתב הסופר יותר גם הולכין (לז) להקל ומשערין בכתב שלו וצריך לשער ב' שיטין הן ואוירן כגון (לח) בשיטה עליונה למ"ד. וד' פשוטה בשיטה אחרונה והא דנתבאר דהשטר פסול אם הרחיק שיעור הנ"ל היינו דוקא לגבות בו ממשעבדי או אפילו מב"ח אם הלוה טוען פרעתי אבל מ"מ מהני (לט) שאינו יכול לטעון להד"ם:

שטר

(יט) מ"ל סי' מ"ל סק"ל קנ"ף ל' מהכ"י סנ"פ ועי"ש: (כ) סמ"ק סק"ב הוכיח כן מכ"ש: (כא) קמ"ע סק"ג ועי' לחכוני: (כב) כ"מ ס"ק דנ"ע ד' ס"ל וכ"כ ס"ם צ"ב ד' ס"ל וקמ"ע סק"ל ע"ש: (כג) עוד והמחבר מהכל"ם ועי' קמ"ע בלוכך: (כד) ס"ק סק"י וי"ל הב"ח כו' ס"ם סמלגו ע"ש ומקיק להלכה בפמיעות דלק כהמחבר ועי' צע"ג: (כה) מוס' ד' סק"ל הכ"ל והכל"ם ועו"פ ובכה"ג נס הס"ד הכ"ל מוהה ודלק כהנע"ל ע"ש ומ"ם על קני' הכ"ל: (כו) דהו"ל פעב פיכוד להזדייף דיכול להוסיף בשיטה בלחכוכה ולכתוב שריר וקיים כי' ג"י וקמ"ע ובלחה"ג ועיי' ס"ך ס"ק כ"ל: (כז) ג"כ קס"ל ג' הכ"ל מימלא דכ"ש ילחק בב"י מאב כ"י ועו"ש בסוס' וכלכ"ם ובפוסקים הכ"ל לא הזכיכו זה ותלוי בג' הנ"ל בלבוש עיי' סוס' סם ד"ה לאב כ"י ועי' במ"ע סוף הכ' הכ"ל בשם הכשב"ם שם"ל וכ"פ הש"ך בהג' ומ"ע ודבר זה תלוי בחכוכה עי' קמ"ע ובוזוק: (כח) הכשב"ם בחשובה מהפוקפחק סוף ס"ב: (כט) כיש פנ"פ ועי' ס"ך ס"ק ד"ד מ"ם בזה ובלחכוכים: (לא) ג"י בשם מ"כ: (לב) מבכי' דנ"ב קס"ג הכ"ל: (לג) ג"י וקמ"ע סי' מ"ה ס"ק י"ג: (לד) ס"ד סי' הכ"ל והוא מעוה בו"ע סוף סי' מ"ו ומ"ם דלפ הוא בחקום שלין כותבין שריר וקיי' לייכול לכחוב כל מה שיכלה בשיט' הכשטוב' מהשמי' הכ"ל ולכחוב מעניכו של שטר בשיט' בחלכוכה ופשוט: (לה) הוא מיימלא דכ"י כיש ד' קס"ל שם מלוי וכו' ולא לחכו מחק פסול בלא בחקוק שריר וקייס וכו' ופשוט בפוסקים ובוזוק"ע סי' מ"ד סעי' ח'[ע"ש ס"ד ס"ק י"ז] וכ"ם לפ לין בו ענייכו ליוה כשיעור שיעה בחחק שוב בפל שם יש בו ליוה שיעה בחחק שוב בא מחק חייכיכן לף שם יש בו מחק בשיעור הנ"ל דולחי' הטעיס בא בכיכו ויוכל ומטעה בחחק דמחקה דטעמו פד"ם ומ"ם בחלכוכים: (לו) שם דף קס"ג ע"ל: (לז) קמ"ע סי' מ"ה ס"ק ע"ז שם הכמב"ן: (לח) שם שם"ם וכמ"ש שם"ל בלא ב' לוייכים ולא כמ"ש לך לך בגד זה דהוי ד' לוייכים: (לט) עוד בשם הכ"י דהא מ"מ מהני שם מלוה בעדות קרובי או פסוליס עי' בקמ"ע בעי' י"ד ועי"ו בזה:

כ י"א דאם אמר בפני עדים הוו עלי סהדי שאני מוסר פרוזבול להדיינים שבמקום פלוני והעדים חותמים לו לראיה מהני ג"כ ובפרט בזמה"ז. ואין כותבין (ז) פרוזבול אלא כשיש ללוה קרקע כל שהוא ואם אין ללוה קרקע כל שהוא ויש קרקע למי שחייב להלוה וכן אם יש קרקע להערב או למי שחייב לו כותבין ואם אין לשום אחד מהן ויש למלוה יכול לזכות הקרקע ללוה אף על פי שאינו כאן מזכהו ע"י אחר וכותבין עליו פרוזבול:

נתיב יב

מדין אסור להלוה בלא עדים ודין המלוה על המשכון א"ה ש"ש ועוד מדיני הלואה ומכירת המשכון. ובו ל"ו סעיפים. (והוא מסמ"ע סי' ע' ועד ע"ג).

א אסור להלוות לחבירו בלא (ס) עדים*) ואפילו (ב) לת"ח שמכהמא לא יכפור מ"מ חיישינן שמא מחמת טרדת למודו ישכח שלוה ממנו ויכפור לו ויגרום קללה לעצמו ועל משכון מותר ללוות דהא המלוה יודא נאמן בשבועה עד כדי דמיו של המשכון אך מ"מ אפשר שיהי' איזה ככסוך בדמי הלואה לכן יותר טוב להלוות בשטר (ועיין סימן צד"ת ובקיצורי על סו"מ):

ב והמלוה בלא שטר אע"פ שהלוהו (ג) בעדים נאמן לומר פרעתי בשבועה היסת ודוקא בלא קנין אבל אם קבל קנין י"א דאינו נאמן לומר פרעתי ואע"פ שלא כתב שטר דכל קנין לכתיבה עומד (ועי' צמ"ך ס"ק ו'):

ג המלוה את חבירו על המשכון אסור להשתמש בו ואם השתמש בו מקרי שולח יד בפקדון (ועי' דיני סי' לג"ב) ואפילו (ס) ברשותו ס"מ אסור להשתמש בו דמחזי כריבית אבל בדיעבד אם השתמש בו אם ההפץ לא עבידי לאגורי אע"ג דגברא עביד למיגר א"צ לשלם (ב) כלל לרו"פ אבל יש סוברים דמ"מ צריך ליתן לו לצאת (ג) י"ש (ועי' נסמ"ע סק"ס וביו"ד סי' קס"ו) וכן אסור להשכיר את המשכון לאחרים בלי ידיעתו וכן אין להשכינו אצל אחרים בלי ידיעתו אפילו אם ידוע לכל שהשני טוב לכל מהראשון דהוי כדין שומר לשומר (עיין פרטי דיניס בסי' לג"ס ובמיבורי סס וה"ס כלן ועיין בטור סעיף כ"ד וכ"ז וכמו"ע סעיף ל' וס"ל ועיין עוד בע"ז בסו"ע סעיף ס"ו ס"ז וימצא מי"ס בסקוס מסך) אבל מי שהלוה לעני על מרא (ד) וקרדום וכיוצא בזה שהפחת מועט והשכר מרובה מותר להשכיר לאחרים ולגבות מזה דמי חובו דהוי כמשיב אבידה אבל מ"מ לעצמו לא יקח (ס) אף בשכירות משום השדא אבל אם ההנה בתחילה שרי (ו) ודוקא בנכייתא.

ד אסור ללמוד בתוך ספר חבירו (ז) שלא מדעתו דאף דבטו"ח שרי כמו שנתבאר (בסו"ס סי' י"ל) מ"מ כאן אסור אפילו (מ) באקראי (ולין מסכין בזה כלל) ובדיעבד אם למד בהם כשהיו ממושכנין אצלו י"א דמקרי (ע) שולח יד בפקדון וחייב על כל אונסים (ע' סי' ל"ב) ויש חולקין משום דקסבר מצוה קעביד אבל לכתחילה אסור כשהלוה עליהם ואף אם (י) המלוה ת"ח דאפשר דהלוה אינו מקפיד מ"מ אסור משום ריבית. ויש מהירין (יא) ולהתנות עמו שישתמש בהן אף בלא נכייתא. אבל מ"מ (יב) העיקר להחמיר בזה אבל בלא הלואה אם הפקיד ספרים אצל ת"ח מותר לקרות ולהעתיק ממנו דהדאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו אבל בלא"ה אסור להעתיק אפילו אות אחת מכפר הבירו בלא דעתו (יים מקילין בעניין העתקת ספרים של מכירו ע' ס"ך ל"ב בקל"ה) ובמקום (יג) שאין בנמצא ספרים ללמוד בהם יכולין ב"ד לכוף להשאיל ספרים לאחרים ואם יתקלקלו אזי ישלמו להם מה שקלקלו:

המלוה

*) הג"ה בלא עדים. ונלמ"ד דמה מסי' עדים כיון דקי"ל המלוה מכירו בעדים מ"ג לפרעתו בעדים ועי' בכנה"ג בכלים דכיון זה והניח נכנסה כתב דזה מוטיל בין בע"ס ובין בת"ס דע"ס היינו יודע הדין וקבל לכיון דלוה בעדים לריך לפרעתו בעדים. ובת"ס עיקר המעם שמא ישכח העיקר וכיון דלריכי עדים לפ"ס מיימיון ועי' מ"ס בחו"ת ובז"ס גס מלכי המלכתי בחילוקי ויתבאר סי"ס בד"ת:

(ז) מסנה פ"י דמציעים דמס י"ס לו קקלקע הוי כנבורי בצ"ד ומס לפ לפ כו':

(ס) מיוסף דכ יהודס לומר כד בצ"ע דף ע"ס ועי' בכנה"ג שמבואר הכהה דמה מהני עדיס כיון דקי"ל המלוה פס מהיכו בעדים וכו': (ב) פס כ"ס וכ דעכיל בנקפף וכו' ועיי' בחילוקי ע"ז: (ג) כלב סמי בשבועה ד' מ"ל:

(ד) כ"ז מוכרח לומר דלפ מלפ כחבו המחבר משוכ עיי' בטור וב"י וכ"ב"ס סי' כ"ס"ס ובפוע ועי' בחו"מ לקמן סי' שמ"ב: (ה) ק דעה כו"פ ביו"ד סימן קק"ו: (ו) ק דעה הכמצ"ס סס ועי' ס"ך קק"ס: (ז) זה פשוע בצ"מ דף פ': (ס) עוכ ולחכוניס ובכייתא דצ"ב ד"ה נבלי לקה וכו' ועיי' בלו"ס: (ו) מע"ס ולחכוני והוס מכס"י בצ"מ ס"ב ועי' ב"י: (ז) זה פשוע בכ"מ עיי' בל"ס קימן מ"ד וכלן סי' ע"ב ועי' סימן שמ"ג בטור וב"י סס ועי' ביו"ד סי' קע"ב: (ס) מ"ס בסימן מ"ך ועיי' כלן ס"ך קק"ס: (ע) ב' דיעות סי' ע"ב בלבוש"ס ס"ס ובקע"ע מי"ס: (י) קמ"ע ס"ק ו' וס"ך ס"ק ס': (יא) רמ"ס בקע"ב והוא ממהכ"ל עיי' סס צ"ך וכלן קק"ז: (יב) הכמ"ס סס ובקע"ע קק"ה כלן ועיי' בל"ס סי' ל"ד בא"ס ס"ק יו"ל ועי' בחילוקי ס"ב הנפקיד ובב"י ולחכוניס בחו"מ סימן רכ"ב: (יג) כ"ז בטו"ס סי' ל"ב בקעני' כ':

כבי חרי דאו אינו מועיל. אם יתנו לו שובר בעדים, כ"א בח"י (ע' סי' ע"ח ס"ל) ולהיפך בשטר שכתוב בו שמהחייב עצמו לכל מוכ"ז דאו אינו מועיל אם יוציא עליו שובר בכ"י דשמא מברו מקודם לאחר ויטען הקונה. שלא ידעתי אם נפרע (ע' ס"ד סי' כ"ז). אלא אם יהן לו שובר בעדים דאו מהני אף נגד הקונה דעדים מפקא לקלא (ע' כ"ז ס"ך ולמכוונים סי' כ"ל). ובזמנינו יש מקומות שכשנאבד שטר כוה. והלוה טוען שירא שמא ימצאנו אחר אזי מכריזין בביהמ"ד כל מי שיש לו שטר כוה [פי' סכום כוה והזמן וכו'] יביאנו לב"ד ואם לא יביאנו יבטלו הב"ד השט"ח ויחנו כתוב וחתום להלוה. גם נהגו שלא לקנות שטר כוה עד שישאלו את פי החותם עליו. [אם הוא בביהז] אם הוא פרוע (וע' כ"ז במקו"ס סי' כ"ל ועוד למכוונים בפימניים כל"ל בכמה דיעים מדיני המלכות מכוון):

ג אבל כל זמן שידוע שהשטר בידו ואינו רוצה להחזיר לו (ה) א"צ לשלם עד שיחזיר לו או שישליש שטרו ביד שליש המרוצה לשניהם אם אינו מאמינו ואפילו אם השטר בעיר אחרת י"א (ו) דיכול לעכב הפרעון עד שיחזיר לו השטר. דין המשליש שטרו וכל דיני אסמכתא בזה ע' לקמן ובסוטו"ע סי' ל"ה:

ד מדכתיב אל תשכן באהלך עולה אסרו חז"ל להשהות שטר (ז) פרוע בתוך ביתו או שטר שנמחל שעבודו ואם כבר פרע לו או שמחלו ואינו רוצה להחזיר לו ראוי (ח) לנדותו ואע"פ שהמלוה שותק ואינו מבקש מאתו מאומה עובר (ט) בלאו זה דאל תשכן ואפילו אם הלוה חייב שכר הסופר עבור השטר שנתן המלוה עבורו ג"כ אינו יכול לעכב השטר עבור זה אם לא שרוצה לכתוב ע"ג הפרעון (י) או לקרעו יכול לעכב עד שישלם לו שכר הסופר:

ה אבל מוהר לשהות שטר של מנה אע"פ שאינו חייב לו אלא חמשים זוז ובלבד שיכתוב עליו שובר בין על השטר בין בפ"ע וי"א דאף (יא) בשאינו כותב עליו שובר שרי בזה:

(ה) מסוסם הכמב"ם פי' מלוה ק"י: (ו) הכל"ם וכפ"ם בשטר מ' וכן משמו למכוונים ולמ' כתב י"ל מלה מסוס מלה כתבו דין זה שמא פוסקי כדכתו בכ"מ: (ז) מיימלה דריב"ל בכמוסוס ד' י"ע ודין נמהל שעבודו הוא בסב"ם סי' כ"ז מסמנו הכמ"ס: (ח) הכמב"ן ורוי"פ: (ט) ס"ך בסי' ק"מ וע"ש עוד ס"ק ע"ז למפילו כשנתן לו שובר על השטר שבידו י"מ דעובר מס כנב כשבע כל השטר זולת מס כתבו ע"ג ע"ש: (י) דעת הכ"ן דבב"מ לית יכול לעכבו ודעת הסוס' והכמ"ם דיכול לעכבו והכריע הס"ך בשק"ד למחוסן זה ולפי יכול לעכב: (יא) הס"ך בשק"ו והביא הכרמ למיוס לכמ כמשמעב:

(ה) בגיעין ד' ב"י בזמן שאתה משמע וכו': (ב) כן הכריעו למכוונים בזה והכמ"ם והוס ע"פ המנדן הכמב"ם: (ג) מסכת בפ"י דשביעים: (ד) מסוס מהל דמלוה ולה מניהו לעכב שכיס וכו': (ה) טור וב"י וכמ"ם בהג"ה פעיף י"ח: (ו) טור בשם בעה"ת:

נתיב יא

ששמיטה בספים נוהגת בזמה"ז. ודיני פרוזבול. ובו ד' סעיפים.
(והוא בסוו"ע בסי' ק"ז).

א בזמן שהיה היובל נוהג (א) היה שמיטה בספים נוהג מה"ת אבל בזמן שאין היובל נוהג אינו מה"ת רק מדרבנן נוהג בכ"מ: ויש מן הפוסקים אשר הסכימו שלא יהא נוהג בזמה"ז שמיטה בספים. ועליהם סמכו במדינות האלו שאין נוהגין בזמה"ז שמב"ם: (הכמב"ם והכל"ם וכו"פ ס"ל למוסג לף בזה"ז רק שלחזה מן הלמכוונים נתן קלת טעם לזה על מה שלחן לחו נוהגין בלילנא שמ"כ לכן ולפי לכתחילה לריך לעשות פרוזבל וע' בשל"ה שהמנילי מהל ע"ז בזמה"ז וע' בתשו' תו"מ ס"ג סי'ו' שהעלה ג"כ להמניל ע"פ וע' בתשו' הצ"ב סי' ק"ו ובתשו' מהכי"ט ס"ם סי' קי"ד שכתב סי"ל ועי' במשכו"י סי' ל"ם מה שלמל זכות) אבל רוב פוסקים ראשונים ואחרונים דעתם לזה שיהא נוהג אף בזמן הזה לכן לכתחלה צריכין ודאי לעשות פרוזבול קודם ר"ה של שנת השמיטה ואם לא עשו (עיין בלמכוונים הכ"ל) ושביעית אינה משמטת אלא בסופו היינו עד שתשקע החמה של ער"ה של שנת השמיטה:

ב בחשבון שנת השמיטה ג"כ נפלה מחלוקת בין הפוסקים (ג) והאחרונים ז"ל הסכימו לחשבון הרמב"ם ז"ל וע"פ חשבונו היה שנת השמיטה בשנת תרי"ד ויהיה עוד בשנת תרכ"א אי"ה ה' יזכנו לשבות בשביהה קרקע בארצנו בביאת גואל ב"ב אמן סלה:

ג שביעית (ג) משמטת בין מלוה ע"פ ובין מלוה בשטר וכן מי שיש לו עסקא על חבירו משמטת הפלגא שהוא המלוה. הקפה הנות אינו משמט ואם זקפו עליו במלוה משמט. וכן הדין בשכר שכיר (ועי' בפוסקים מה נקרא זקיפה לע"ז) המלוה את חבירו (ד) לזמן והזמן בלה עד לאחר שביעית או אינו נשמט חובו וגובו לזמן שנקבע לו. ומפני שהעם היו מונעין א"ע מללות מצד שלא יעבור עליהם השמיטה ועוברין על מ"ש בתורה השמר לך פן וגו' לבן בא הילל הזקן ותיקן פרוזבול שיבוא המלוה לב"ד ויאמר מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אגבנו כ"ז שארצה והדיינים חותמין למטה (ע' סמ"ע ס"ק ל"מ) ומהני בין במלוה ע"פ ובין במלוה בשטר ובזמה"ז א"צ ב"ד חשוב (ה) לפרוזבול אלא כותבין בכל ב"ד. ובזמה"ז יש להקל דסגי (ו) באמירה בעלמא ואין צריך לכתוב פרוזבול (עי' סעי' כ'):

[ד] וי"א דבמשכנו שלא בשעת הלואתו לכ"ע הוי ש"ש (ועי' בתמ"ס ועי' עוד פרטי דין זה בסעיף ג' ג' ד' וס"ך סק"ט י"ז וכ"מ ובאו"ת ובקונ"ס בתוכך):

ו והיכא דנגנב בפשיעה פשוט דלכ"ע חייב לשלם ואם יש סכסוסים ביניהם עיין בשו"ע סעיף ט' י' וי"א ואם יש סכסוסים בגוף ההלואה נאמן בשבועה לטעון עליו עד כדי דמיו (ועיין פרטי דין זה בסעיף י"ז עד סעיף כ"ה ובקלתי בזה ובעזה"ת בס"ד):

ז מי שהיה לו פקדון משל חבירו או ששאל איזה חפץ (יז) מחבירו וכן מלמד בספרים שלומד עם הנערים יש הקנת קדמונים שאינו יכול לעבב עבור איזה חביעה ממון שיש לו וזהו מהקנת ר"ת באגודה בני צרפת (ועיין בתשובת הס"ס מהוסיבוכ ובכללו) והא דמלמד אינו יכול לעכב היינו דוקא בשאר חביעה אבל יכול לעכב עבור השכר לימוד [ה] ואפילו לפי הנוהגין בהקנה זו חייב להחזיר ואינו יכול לעכב. אבל מ"מ לא אבד זכותו לענין שיהא יכול לטעון עליו עד כדי דמיו ויהא נאמן בשבועה (עיין דינו בסעיף י"ח בלן):

ח יש אומרים דכשם שיכול לטעון על חפץ שה"י ע"פ האופנים שנתבאר בפנים (ועיין בתשכ"י סי' ל"ב) כן יכול לתפוס החפץ (יז) של מי שחייב לו והוא ביד אחר ולטעון עליו עד כדי דמיו. וי"א דכל שהוא באופן שהאיש שתפסו ממנו יהא חייב לשלם לבעל החפץ אין יכול לתפסו ולחייב את המפקיד. ויש (יח) מהאחרונים שהכריעו כדעה זו (עיין פרטי דין זה סי' ל"ח ס"ק ל') ועפ"ז הביא הסמ"ע כאן בס"ק ס"א דמפקיד שמסר חפץ של ראובן ביד שמעון ושמעון טוען שראובן חייב לו יכול ראובן לחבוע המפקיד והמפקיד יחבע את שמעון (וכוה"ג מצאו' בתשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ד ס"ק ז' ס' ומ"ש בתשכ"ו עליו). [ודע דכ"ז היינו דיש נ"מ בהפיסתו וכמ"ש כאן בסעיף י"ט לענין דמהימן בשבועה. אבל בלא"ה הדין דיכולין לעכב חפץ או מעות שיש לו ביד חבירו בשביל המלוה הנושה בו (כמ"ש לקמן סי' ע"ג סעיף ו' וביותר סי' פ"ו וס"ל). ולא שייך כלל לומר אם מגיע לו היזק כיון שאף אם היה בידו אינו רשאי להן לבעל החפץ ופשוט ולא כחבתי כ"ז רק מפני שיש מי שטועה בזה. לכן לא בארתי כל הפרטים בזה וכמ"ש בבר]:

ט מי שיש לו משכון מחבירו לא יחזרנו ע"י בנו (יט) אפילו (כ) גדול וכ"ש ב"ב הקטנים ואם החזיר ונאנס חייב וכ"ש דכן הדין בשואל חפץ מחבירו שחייב. וי"א דאף לאשתו (כא) לא יחזיר כ"א לידיו דוקא (ועי' בסי' ס"ו ועי' לקמן סי' ל"ז ובסימנים שם):

(יז) כ"ז הוא בתמ"ס סעי' י"ז וכיוצ"ב בתוכך ומשמעות הפוסקים דלא נתפשטה התקנה הזאת בכל מקום עיי' בתמ"ס ובד"מ ובשלה"ג: (יח) כ"ז בתמ"ס דס"ל בסי' ל"ם וגם דעה הסניה שכתב לקמן מצוטר בסי' שכיכות ובקונ"ס בתוכך ומשמעות הפוסקים דלא נתפשטה התקנה הזאת בכל מקום עיי' בתמ"ס ובד"מ ובשלה"ג: (יט) כן דעת הס"ך בתמ"ס ס"ק ל"ב ובסי' ל"ם סעי' ל"ב ובתשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ד ס"ק ז' ס' ומ"ש בתשכ"ו עליו: (כ) הסמ"ע ס"ק ל"ז דכן מיתה להדיא בתמ"ס: (כא) עי' סי' ס"ו ס"ק ל"ח ובסי' ל"ז ס"ק ל"ו ובתשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ד ס"ק ל"ו ובתשכ"ו ובמימוני פ"ק ל"ו ע"ש:

המלוה

דרך תשובה

[ד] וי"ל דמשכנו שלא בשעת הלואתו וכו'. כ"ז דעת הס"ך ע"ס בק"ק ט' שהאריך הרבה להביא ראיות לדעת הס"י דשלא בשעת הלוואתו מתחייב לף בתוכחין ע"ש, ועי' ע"ז בכנה"ג בהגהת העור אות י"ג ובהגהת ב"י אות ט' ויוד ועי' לתכוונים שם ובמה שהכריע הס"ך בזה עכ"פ ס"ס הוי לכ"ע וכן פסק התו"ת עי' בקונ"ס לתלק עליו גם בתתו"ת דמה דכיון שם לף בתשכנו שלא בשעת הלוואתו והוא לתיותיקי מפורש ע"ס ס"ק י"ח וי"ב. תעש לדיוק לפעני"ל הקונ"ס מתחר שבלה"ה דעת הי"פ כוותי בתשכ לחוי ס"ס וי"ל דלף קיס לי לף תני לתיינר (עיין ע"ס אות ג') בזה ל"ל דיש לפקוק כן לחוי ס"ס ונ"ע ובלה"ה בתקום שיש תלוקת אי תכני תפיסה דעת כתה לתכוונים דלא תכני תפיסה כתה שבאתי בדת"ס בתיבוי על סי' ע"ס ועי' בכנה"ג בכללי קיס לי ובסי לכלן בסקטת כוכ ותקוונים לתכני קיס לי ס"ת בזה לפסר לי"ל דלא תכני וכ"ל ונ"ע, ועי' בתו"ת ועי' בס"ך סק"ע ובס"ס שבלה"ה בתכוונים ובתשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ד ס"ק ל"ו ובתשכ"ו אות ע"ו בתשכ"ו בתוכך ומשמעות הפוסקים דלא נתפשטה התקנה הזאת בכל מקום עיי' בתמ"ס ובד"מ ובשלה"ג: (יז) כ"ז הוא בתמ"ס סעי' י"ז וכיוצ"ב בתוכך ומשמעות הפוסקים דלא נתפשטה התקנה הזאת בכל מקום עיי' בתמ"ס ובד"מ ובשלה"ג: (יח) כן דעת הס"ך בתמ"ס ס"ק ל"ב ובסי' ל"ם סעי' ל"ב ובתשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ד ס"ק ז' ס' ומ"ש בתשכ"ו עליו: (יט) הסמ"ע ס"ק ל"ז דכן מיתה להדיא בתמ"ס: (כ) עי' סי' ס"ו ס"ק ל"ח ובסי' ל"ז ס"ק ל"ו ובתשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ס"ד ס"ק ל"ו ובתשכ"ו ובמימוני פ"ק ל"ו ע"ש: (כא) בתמ"ס סעי' י"ז וכיוצ"ב בתוכך ומשמעות הפוסקים דלא נתפשטה התקנה הזאת בכל מקום עיי' בתמ"ס ובד"מ ובשלה"ג:

ד המלוה על המשכון בין שמשכנו [א] (יד) בשעה הלואהו או אח"כ יש לו דין ש"ש (עי' פרטי דין זה בס"ג וסמ"ך סק"ו) וי"א אומרים ע"ד (עו) דבלא בשעה הלואהו מהחייב אף באונסין ויש (עז) חולקים ואומרים דמלוה על המשכון אינו אלא שומר חנם לענין שא"צ לשלם לו [ב] מה ששוה המשכון יהר על חובו רק שיפסיד חובו ולא יותר. וכיון דהוי ספיקא דדינא [ג] לא מפקינן ממונא מיני' מספיקא (הכרעת הרמ"א) ני"א

(יד) כי"פ דהמ"מ לפי דעתו העור ועו"פ ועיי' עכ"ז בס"ך סקי' כ' וג' שהאריך בע"ז ועי' בזה בסמ"ע:

(עו) דעת הסמ"ע לפי דעתו העור ועו"פ ועיי' עכ"ז בס"ך סקי' כ' וג' שהאריך בע"ז ועי' בזה בסמ"ע:

דרך תשובה

[א] בשעת הלוואתו וכו'. כן המלשון בסופקים וכמ"ש בסמ"ע ועי' בלבו"ש ס"ימן קכ"ג ובכנה"ג אות ה' ובשפ"ת דב"ש סימן קכ"ג ועי' בשו"ת ס"ימן קכ"ג וע"ש שכתב עוד שם עיש"ה:

[ב] מה ששוה המשכון יהא וכו'. אבל מ"מ אינו מוכח מהכא שם ששוה המשכון יותר מכפי חובו מן הסתם, ע"ז לאבד מעותיו דהו"ל כאלו פירש בהדיא לתן סהדי דע"ל זה לא נתן המשכון סיהי' מייב בתחכיותו ומיתבע ממ"כ מובו ממנו ע"מ מ"כ כאן דל"ל לתבוע ממנו רק שהשתא כדי מובו ולתי לתפסיד ע"מ מובא דבריו בשו"ת ס"ק כ' וכתב ע"ז בקונ"מ ס"ק ז' דכ"ז בשהשכנו בשעת הלוואתו אבל אלא בשעת הלוואתו ללא שייך בקבת הסום' (עי' בל"מ ס"ק ו') מ"כ ולתי לתפסיד לפי ערך בנון שאם לוה לו ממה ור"ם והמשכון היה שוה הרבה יותר מכפי ערך ממה שהמשכון תפסיד מלך עכיהים וכה"ג ולפשר לבשעת הסום' דמל"ל יתלק היינו קונה לגמרי כ"מ לענין שמייבה וקדושין וכו' מ"ל דשהשון מה שנתנ לגמרי על [המלוה] (הלוה) ומפסיד מובו ע"מ טעמו ועיין בחיבות ס"ק ס"ז:

[ג] לא מפקינן מספיקא וכו'. עי' בס"ג בהגהת צ"י אות י"ח מ"ם בשם הבנה הס"ות ובתבו הלחכוים להיינו דוקא בשהשכון שהלאל שהשכנו לעובתו, אבל אם השכון שהלאל השכון של עכו"ם ליהלאל תביהו ונותן לו ביבית (עיין יו"ד קכ"ם) דינו בס"ם כיון דיש ליהלאל הבאה גדולה שהקבל ביבית ועול לחוי כאלו יהלאל הלוה להעכו"ם להפ יהלאל הוא שלומו של יהלאל הלוה שהביה ביו"ד שם ולכן אם בייניהם הדין שהינו משלם מה שעוה השהשכון בחות בעל גם כאן שהלאל עי' בש"ע ס"ק י"ל וס"ך ס"ק כ"ח ובשם"ם ס"ק י"ג מיהו היכא לחוש עלמו השכין שהשכנות אבל תביהו על ביבית בחלי שהתפק שם"ך שם לפ דבחות יש להלאל הבאה גדולה מה לפשר שיקה היום מ"מ כיון לשות לבפיקה לאולי יבצע זה אבל היה היום ולא יקה שהביות בלוש בחלש לעיקר בעוה השהשכון היינו

(א) בשעת הלוואתו וכו'. כן המלשת בסופקים וכמ"ש בשת"י ועי' בלבו"ש ס"ימן קכ"ג ובכנה"ג אות ה' ובשפ"ת דב"ש סימן קכ"ג ועי' בשו"ת ס"ימן קכ"ג וע"ש שכתב עוד שם עיש"ה:

(ב) מה ששוה המשכון יהא וכו'. אבל מ"מ אינו מוכח מהכא שם ששוה המשכון יותר מכפי חובו מן המלוה ע"ז לאבד מעותיו דהו"ל כאלו פירש בהדיא לתן סהדי דע"ל זה לא נתן המשכון סיהי' מייב בתחכיותו ומיתבע ממ"כ מובו ממנו ע"מ מ"כ כאן דל"ל לתבוע ממנו רק שהשתא כדי מובו ולתי לתפסיד ע"מ מובא דבריו בשו"ת ס"ק כ' וכתב ע"ז בקונ"מ ס"ק ז' דכ"ז בשהשכנו בשעת הלוואתו אבל אלא בשעת הלוואתו ללא שייך בקבת הסום' (עי' בל"מ ס"ק ו') מ"כ ולתי לתפסיד לפי ערך בנון שאם לוה לו ממה ור"ם והמשכון היה שוה הרבה יותר מכפי ערך ממה שהמשכון תפסיד מלך עכיהים וכה"ג ולפשר לבשעת הסום' דמל"ל יתלק היינו קונה לגמרי כ"מ לענין שמייבה וקדושין וכו' מ"ל דשהשון מה שנתנ לגמרי על [המלוה] (הלוה) ומפסיד מובו ע"מ טעמו ועיין בחיבות ס"ק ס"ז:

(ג) לא מפקינן מספיקא וכו'. עי' בס"ג בהגהת צ"י אות י"ח מ"ם בשם הבנה הס"ות ובתבו הלחכוים להיינו דוקא בשהשכון שהלאל שהשכנו לעובתו, אבל אם השכון שהלאל השכון של עכו"ם ליהלאל תביהו ונותן לו ביבית (עיין יו"ד קכ"ם) דינו בס"ם כיון דיש ליהלאל הבאה גדולה שהקבל ביבית ועול לחוי כאלו יהלאל הלוה להעכו"ם להפ יהלאל הוא שלומו של יהלאל הלוה שהביה ביו"ד שם ולכן אם בייניהם הדין שהינו משלם מה שעוה השהשכון בחות בעל גם כאן שהלאל עי' בש"ע ס"ק י"ל וס"ך ס"ק כ"ח ובשם"ם ס"ק י"ג מיהו היכא לחוש עלמו השכין שהשכנות אבל תביהו על ביבית בחלי שהתפק שם"ך שם לפ דבחות יש לה

שיוציע הזמן. וה"ה בכל מקום שנראה לב"ד לעכב ממונו. ויש אומרים דדוקא כשיש להמלוה שטר. [ז] (לג) ו"א שאף בלא שטר. ובאמת כל זה תלוי במנהג ולפי ראות עיני הב"ד (עי' סימן זה סעי' י' ועוד פרטים בזה ובתשובת נ"ע סי' ל"ו) ונשתרבב המנהג לעקל אף שאין צורך כ"כ:

מז הנשבע שלא למכור משלו לשום חוב בעולם ואח"כ נשבע (לד) לפרוע לשמעון המניע לומן פלוני וכשהגיע הזמן טוען אין לו מה לשלם ולמכור אינו רשאי אם החוב של שמעון קדם אין השבועה חלה כלל דהוי כנשבע לבטל המצוה דמושבע מהר סיני לפרוע חוב ומכין אותו עד שתצא נפשו לפרוע החוב. אבל אם השבועה קדמה להחוב חלה השבועה הראשונה והשבועה השניה הוי שבועה (לה) שוא ומכין מכת מרדות ואם ימצא פתח לשבועה הראשונה ויתחרט מחמת אימת המלקות יתירו לו השבועה הראשונה ויקיים שבועתו השניה למכור ולפרוע החוב ובלא"ה אף שהוא אינו יכול למכור. מ"מ נתחו האחרונים דהב"ד יורדין לנכסיו ומגבין ממנו לבע"ח (ועי' מ"ש בתו"ת ס"ק ז' ע"ז):

מח מי שהיה חייב לחבירו ונשבע לפרוע לו לזמן מוגבל אע"פ שעבר הזמן מ"מ חייב (לו) בכל יום [ח] מחמת שבועתו כיון שהוא חייב לו בלא"ה. ואע"פ שלא הבע אותו המלוה בתוך הזמן דאינו עובר דעל השבועה אינו עובר אלא כשיחבע אותו (כן כתבו רוב המחכונים עי' ס"ך ס"ק י"ט וסו"ס קובר מע"ם סלא תבעו ועי' לקמן מ"ם סזה בסעי' י"ט) מ"מ השבועה במקומה עומדת ועובר בכל יום ויום אף לאחר זמן כשיתבענו. אבל אם (לז) נשבע לחבירו ליתן לו מתנה לזמן מוגבל או שאר דבר שאינו חייב לו רק מכח שבועתו יש חילק אם אמר אני נשבע לך שאתן חפץ פלוני לומן פלוני חלה השבועה אף בשעבר הזמן דהוי כהרי מילי שאומר אני נשבע לך שאתן לך ומגביל הזמן לומן פלוני. אבל כשאמר אני נשבע [ט] שאתן לך בומן פלוני לא חלה השבועה כי אם על יום פלוני בשעבר על השבועה באותו יום שוב אינו מחויב מצד השבועה. מ"מ הנכון שיתירו לו שבועתו (ועי' בע"ח בסבוצת בית יעקב סי' כ"ג):

מט הנשבע לחבירו לפרוע לו ביום (לח) פלוני ואירע אותו יום בשבת. חייב לפרוע לו קודם שבת. ואם לא פרעו קדם ונזכר בשבת יהן לו משכון. וי"א דצריך (לט) שישומו אותו עפ"י בקיאים ויהן אותו בהזרת פירעון. ובלא"ה אינו יוצא מידי שבועתו. [י] ואם הוא דבר שצריך למדור ג"כ לדעתם מותר בשבת. דכיון דלצורך מצוה הוא לית

לג

דרך תשובה

מכל הצע"מ (עי' זמה שהעתיק בע"ל מהפתקם דל"מ והוסף כ"ז בל"ל סי' קי"ז) ודעת הצ"מ בזה דלאו דוקא סם המסורה בעין אלא כל דאתי ממתה אך הל"ל בסימן הכ"ל מלק עליו והוכיח דדוקא סם המסורה בעין ע"ם בשורך וכן מצוטל בהעתק הפנקס הכ"ל. ועי' עוד בתשובת תורת חיים אלק סי' מ"ם ס"ק ז':

[ז] ויש מומרים אף בלא שטר וכו'. ואפילו לפי דעת המומרים בשטר לאו דוקא שטר בעדים אלא אפילו כ"י עם נמנות כל שאינו יכול לומר פרעתי כ"כ האו"ה ע"ם ובשו"ת ס"ק ל"ג ועי' בנה"ג בהגבת ג"י אות ל"ח שהאריך בזה ותמה על המחבר דע"כ מלשונו ומשמע דבתרוייהו מהתני בשטר ובעדים ע"פ עי' ול"ל ותירץ דל"ל לעניין דינא דאוקמי דבשטר מייתי אף בעדים שאם יכריחם ואוקמי דבע"פ מייתי דוקא כשהלוה נפיגיו ומוכה שמייב לו עכת"ד ע"ם ועיין בזה בתשובת משכיב"ל אלק ח' סי' ק"ג ובשו"ת סיים דבכל עניינים אלו הולכין אחר ומנהג ולפי לשות עיני הל"ל ועי' עוד בבה"ג מלות הל"ל

על פוף הסימן כתם דבכיס ונדיני עקול ועי' בשבילי אלי סי' קל"ג הל"ל:

[ח] ממחת שבועתו וכו'. עיין ע"ז בקונ"ם ס"ק ה' מה שהניח לבני המחבר"ם ס"ל סי' כ"ל מלבני הבה"ג ניו"ד סי' כל"ז שפלפלו אם אל הסבוצה ע"ז כאן לפניצת חוב מ"ע אם הוא והוא הניח אם הבא פוסקים לחל ע"ז שבועה ולעתו כן לניע ע"ם בתוכך:

[ט] שאתן לך לזמן פלוני וכו' כ"ז ע"פ הבבעת הפ"ז ניו"ל סי' בב"ח בעיף מ"ל ויעוין בשך שם בשם מהב"ם פאלווה ובאחבוניס אם ובתשובת בי"ע סוף סימן כ"ב פקפק קלת בדבדי הפ"ז בזה בין אומר בזמן לאומר לזמן ועי' בפ"ת סי' הב"ל ס"ק ל"ב מ"ם בשם התפל"מ ועי' בתשו' דב"ב סי' קם"ה שהניח אם תשובת הריב"ם ומשמע שם דמקיים להריב"ם לעיקר המילקין שהי' מייב לו בלא"ה, אם שאינו מייב לו ב"ל מלא השבועה לאו לינו עובר אאר שעבר הזמן ע"ם ול"ע:

[י] ואם הוא דבר שצריך למדור וכו'. עי' בב"י וכשע"ע ושך ז"ל וכע"ם בשניע ובשת"י ובשבילי אלי בדב"ז ס"ל סי'

(לג) עיי' בשלה"ב ובמ"ע ומהכני שהבי בבל"ם שם משמע משוטם דלם בשבילות ע"ב ן ומלוע לא הבילוהו בלל ועי' בש"ך ס"ק ל"ד שפייס דהכל לבי לאום הב"ד: (לד) כ"ז משמו' הבל"ם ס"ב והוא בשוט"ע שעי' ה' ועיי' בש"ך ס"ק י"ל ומה שהשיב עליו הם"ל בהבהותיו: (לה) עיי' ש"ך ס"ק י"ד ועי' בי"ד סי' בל"ם ס"ק ס"ב ועיי' בשומים ס"ק ה' מה שהיכן קושיתו: (לו) משקוט דין זה הוא משמו' הבל"ם ומשוע"ה בשוט"ם ס"ק ל"ו ובאו"ה סי' בל"ם שעי' מ"ל ובאו"ה כלן סי' ע"ב שעי' ו': (לז) כ"ז חילק הע"ז בי"ד סי' הב"ל וכן הבשימו האחבוניס עיי' ב"י שפקפק קלת: (לח) עוש"ע והוא משמובת הבל"ם ועוד בשמובת קדמוניס ומי' בלשון העוב ובש"ך ס"ק כ"ב: (לט) כן פשק האחבר וכן הבציים הפנ"ע וביפיהם בדבדי הבל"ם ובאו"ם הבאה"ז בשמו':

ו המלוה את חבירו סתם במקום שאין מנהג ידוע זמנו ל' יום ואין רשאי לתבוע קודם ובמקום שיש (כג) מנהג הן פחות הן יותר אין אחרי המנהג כלום. ובב"ז אין חילוק בין מלוה בשטר למע"פ בין מלוה על המשכון או בלא משכון ואף דאין יכול לתובעו קודם מ"ם לא דמי כאלו קבע זמן להדיא ולא אמרינן בזה דהוי חזקה שאין אדם פורע הוך זמנו (ועי' ס"ם ע"ם וסי' ק"ם) ואם הלוה לו והמלוה מבקש ליתן שטר ע"ו והלוה אינו רוצה צריך להחזיר לו היכף ומיד המעות. אך י"א דזה דוקא כשקבל החילה מחלוה בק"ם אז מחחייב שיכחוב לו שטר. אבל אם הלוה תחילה (כד) בסחמא בלא ק"ג אין יכול לכופו אח"כ שיכחוב לו שטר דאמרינן דעהו היה להלות לו מע"פ. ויש חולקין בזה דאף אם הלוה לו בלא קנא"ם ובלא עדים. מ"ם יכול לכופו שיכחוב לו שטר (ועיין ס"ך ס"ק ל' וכל"ת):

יא הא דנחבאר דסחם הלואה במקום שאין מנהג הוא דוקא ל' יום היינו דוקא בלא התנה עמו. אבל כשהחנה שיחבע אותו כ"ז שירצה יכול לחבוע אף ביום הלואה. וכן (כה) שאלה סחם בדבר החזור בעין כל יומו זמנו הוא (ועי' כסי' ס"ז כאו"ח סי' י"ח):

יב המלוה את חבירו על זמן אע"פ שלא קנו מידו (כו) אינו יכול לחבעו קודם הזמן בין שהוא מלוה בשטר ובין שהוא מלוה ע"פ ואין חילוק בין היתה ההלואה על המשכון ובין בלא משכון. אך כ"ו דוקא אם קבע עמו הזמן בשעת ההלואה. אבל אם הרחיב לו הזמן אחר (כו) ההלואה י"א דצריך קנין ע"ז אבל אם לא קנו יכול לחזור בו. ורוב האחרונים מסכימים דזה הוי כמו מחילה דא"צ קנין ואפילו במלוה בשטר דעתם נוטה להקל (עי' מו"ת ס"ק ו') ואם מת הלוה אם יורשים אמודין בנכסים כמו הלוה בחיים אינו יכול לתובעם קודם הזמן ואף אם אינם אמודין בנכסים כמו הלוה בחיים אם מעמידין (כז) ערב בעודם או שאר בטחון צריך להמתין עד זמן שקבעו לו:

יג ואם יש כפירות בענינים אלו דינם ככופר בנוף הממון. וא"כ אם המלוה אומר על שלשים יום היה ההלואה והלוה אומר על חמשים יום וכה"נ. נשבע (כח) הלוה היסת ומשלם אחר חמשים יום וכל כה"נ. ואם יש למלוה ע"ו שטר ואח"כ נופל מחלוקת ביניהם המלוה נשבע (עי' ס"ך סם לל"ל ימלם ומ"כ יסגע סמלוה היסת וכן פי' בכמה דוכחא) היסת (כט) ונוטל ואם הוא הלואה בע"פ רק שיש למלוה משכון (ל) המלוה נשבע בנק"ח ונוטל (ועיין בממכוים סעיף ל'):

יד הא דנתבאר דאין רשאי לתבוע קודם הזמן היינו בסחמא. אבל אם המלוה הלוה לו על זמן ובתוך הזמן בא לב"ד ואמר מצאתי מנכסי פלוני ויראתי שלא יבריחם מידי ולא אוכל לגבות חובי אם רואין הב"ד שום אמתלא שלא יוכל לגבות כשיגיע הזמן מצוה (לא) להב"ד [ואפילו לכל אדם שיש לו (לב) יכולה להצילו בזה (עי' בכמ"ם פ"ק דב"ק סי' ה' והממכוים סמסו בזה) אבל באמת אין שום חילוק] [ו] לעכב ממונו עד שיגיע

(כג) כמוסכמת דב"ע ל' ס"ם ולין מסכון ממנהג המדינה עי' מ"ע פ' י"ג ממלוה לבלוה: (כד) זהו דעת הסמ"ע סי' ע"ג ס"ק ו' ובעב"ד ממוסיס דבכיו מ"ם סם ועדיף דמלוה להבירו וכו' ובלא בם"ם סוף פ' ל"ב מפוסק לסקון והוי נוהג קלקב לעלמו ופסוט ב"כ בם"ע לעיל סי' ע' סוב בלימי בע"ז שהבנים בזה והם"ל מייבב קלא מבל עב"ב שלינו מיוסב בסיבולו שכחב דבביאל עם [בא"ב] מלמלו ימיבל עניך דבקם שעמל לבל שלב בל בלם בעליס בני עב"ל יהב הסמ"ע בלומב דעניך לינם דמלוה לחבירו בלב עיים [וע"ם סוף ס"ק ו'] הבו בולמי ממוה דזה מדיני דם"ם לינול נמול לם דבלומם המנהג בן מ"מ לעו לם זה בולה לעשות בדין שעבבו בידו ונ"ע ול"ב: (כה) בממב"ם פ"ל מסל' מלוה ופקדון וכס"י בשבת ד' קמ"ח גם הל דלמב מם הסמילני ובשי"ע בלן סי' ע"ג בעי ס': (כה) פסוט בפוס, והול מס"ם למכוס בל"ל: (כו) עי' במ"ע וס"ך סק"ה: (כז) ס"ך ס"ק ו' ט"ם: (כח) עוב ובו"ע והול מבלמב"ם דזה הר הדין בכל בלב עיבוס: (כט) בפוט בלמב"ם סי"ג ממלוה ולוה ובעוס"ע בעי' בב"ד ועי' בא"מ סם: (ל) עי' ס"ך ס"ק ו' בלוב ועי' בא"מ ממפקפק בלם בזה ס"ם: (לא) הבלוים והכי"ב והכ"ם פ"ק דב"ק: (לב) ן מבמע סם בבא"ם להלין:

דרך תשובה

בלילו ובמעו לעבב בן מלוה בן פקדון בן מה בבילו בן מה בביך לחבים והביל בם במבבין בל בים בעבוך לב בלא בלא לממלא וים מולקין בזה לחין מעבבין בק בבים פב"ל לו בבל לו לממלא ע"ם בחוב ועי' בע"ז בפ"ם ונ"ם לקנין בדם"ם ועי' מבוסות מבביב"ל מ"ם בימן ק"ב ונ"ם: [ו] לעבב ממונו וכו'. עי' מ"ם זה בחבוסת דב"ל בעקלו מעות בבביך בבל ע"י הבליה ב"ל ובמעו עול בע"ם ובלו וכוסים לחלוק וזה טוען בבבב זב מה בבלים ב"ל בבב עבבו והבביב לבבוע בל כולם בוה בחין תופב לבע"ם בחקום בבב לחבים והבביב ועול חלל מה עחבים ע"ם ופבוע

תבעו המלוה (מה) עובר על שבועתו. וצריך לילך בעצמו וליתן לו. (מס לא שכתב בשמר בשמר כ"ז שיתבענו ועיין בקלוש"ק קק"ו):

כ וכ"ז כשהמלוה בעיר אבל כשהמלוה (מו) אינו בעיר אינו עובר על שבועתו עד שיבוא המלוה או שלוחו. אבל לבניו ולאשתו של המלוה אינו מחוייב ליתן כי אעפ"י שיתן להם אינו נפטר (מז) מאחריות (ועיין בענין זה בסי' ע"ב קל"ח ובסמ"ע עם ובסי' ק"כ ומ"ם לעיל בזה). ודוקא אם המלוה יצא מעירו שהי' דר מתחילה כשנשבע לו בין שעקר דירתו משם ובין שיצא לאיזה עסק (מח) או אינו מחוייב להולך אחריו. אבל כשהמלוה דר במקום שהי' מתחילה כשנשבע לו אעפ"י שהוא רחוק הרבה ממקום הלוה צריך להולך אחריו דמסתמא על דעת כן נשבע. ואעפ"י שיצא משם למקום אחר אם אותו המקום אינו רחוק מכאשר הי' בהתחילה צריך להולך לשם. ויש חולקים בזה (מט) דכל ששינה דירתו יכול למצוא איזה אמתלא לפטור מהשבועה (ועיין בשו"ת ס"ק ל"ב מם שהכניע בזה):

כא המוצא כתיבת יד על חבירו וכתוב בו שנשבע על דבר והוא אומר שלא נשבע אלא שכתב כך ונותן טעם לדבריו (נ) י"א דאין לחוש להשבועה (נא) ויש חולקין ואומרים דכיון [יג] שכתב בכתי"ו שנשבע בפועל לא מהימן כלל לומר שלא נשבע (ולכך עיון כך בזה עיין בשו"ת ס"ח ובמ"ע בקי"ח ובי"ו בסי' כל"ב בס"ד ובשלה"ג בס היטיב ובנו"ב מה"ק בי"ל בסי' ס"ז ובו"מ בסי' ל' ועיין בתש"ס ופס קלנתו):

כב מי שקבע לחבירו שיפרע לו חובו בזמנים מחולפים ועבר (נב) זמן אחד או ב' ולא תבעו א"י לכופו שיפרע בב"א אלא יראו (נג) הב"ד לגמור ביניהם על זמנים מחולפים כפי ראותם:

(מה) הט"ז על קעיף י"ז ועי' בתש"ה ולזה נוטה דעת הקלוה"ס ע"ם בזה קק"ו ובולמי לקוח ממתם תוכך שבועה: (מו) כ"ז ומתבתם שכתב"ח סי' כמ"ז ובפוש"ע סי' זה ס"ה: (מז)[מ"עוש"ך ובפוש ועי' סי' ע"ב קל"ח ובכך הבאתי לעיל בזה לענין משכון: (מח)כ"ז כמ"ח מתבו' מהכי"ק שוכע י"ז וק"ג: (מט) ב"ך ס"ק כ"ז וכ"כ לדוקא כשיש לו ע"פ לחוש למתלא זה סי' בס"ד בי"ו ס"ד ו"ל: (נ) עי' בס"ע ובמ"ח בי"ד כל"ב סי"ג בלוכך ומ"ש דלפ מהנזע מוכח שלא שנע שכתב דמהימן לדידהו: (נא) מ"ע סוף ס"ק י"ם ועי' בי"ד קנני' הכ"ל שם ובשלה"ג שהקילו בשהגיה בהם הכ"ם בשכתב בכיונן לעיל בזה (נב)עי' בכנה"ב ובשלה"ב ולחכונים: (נג) מ"ה בשם כ"ג ע"ם בס"ק כ"ד בכנה"ב תום ו' בשם הכ"ל יוכה:

ומי

דרך תשובה

ל"ש כשמוכחת בתופן שלא יעבור. חזמן שמוגבל יתן שלים שמע"ם לשכיכו בלי חוש פקפוק כלל וכן היה שעבר חזמן ולא קיים מם שהתבו. לך שעושן שכשהגיע חזמן לא תבע כלל שוענון ממנו ופסק לשלחר שלא תבע מלתו פעול לגמרי משקלם (ומשויב שמיון לקבל ממנו. שפעולה כעת לף לחר שעבר חזמן ע"ם) ועי' בכנה"ג סכ"ל בשם סלכ"ם בעם"ז בשגו שפועלים לכתוב ומפוכם שעליו לקיים לף בלי תביעה ועי' בקלה"ם ס"ק ו' לענין לשמיך ובמ"ש בשת"י:

[יג] שכתב בכתב ידו שנשבע וכו'. עי' בשה שלייתי בשיש ועי' בשו"ת לבני בנות סימן ס"ח וקל"ז שנשה ג"כ להקל לענין שם נותן לחלתה ע"ם וכן היה שעבר כשה"ג בשנשת ב"י לות י"ב בשם כשה תשובות ע"ם שלחריך והביא לעת שכתב מקבלים בע"ז (ועי' עוד שם בלות ט"ו וט"ז וי"ח ע"ם ומשפתם בע"ז) ועי' בתשו' כמ"ח סי' פ"ג וק"ח ועי' בי"ד לל"ב ס"ך ס"ק כ"ה ובשלה"ג שם על שעיף י"ב שלחריך בזה, ובשוף כתב וז"ל, ולחיתי בתשו' סר"ם מדיעל על לחל שנשבע בכתב ידו וכו' וביביב שחייב לקיים מה שנשבע ע"ם ובכתב מלשלחרונים שנשתפקו בזה, ויש שלקלו בין שם כתבו בלשון סוס היינו (עכ"ז בלתו עה"ם ומקבלים לתו עליהו בח"ם ובשל"ח) תו שכתבו בלשון עבר כ"ז קבל עליו בשל"ח וכו' ועי' בתשו' תו"י סי' קל"ד ס"ם זה בלוכך ובכך לחריך בזה הנו"ב מה"ק שלק תו"א סי' לע"ד ע"ם שלביא בשם תשובות הש"ג יעקב חלק יו"ד סי'

מ"ם דלא כשלכתא בתופן שלא יעבור חזמן שמוגבל יתן שלים שמע"ם לשכיכו בלי חוש פקפוק כלל וכן היה שעבר חזמן ולא קיים מם שהתבו. לך שעושן שכשהגיע חזמן לא תבע כלל שוענון ממנו ופסק לשלחר שלא תבע מלתו פעול לגמרי משקלם (ומשויב שמיון לקבל ממנו. שפעולה כעת לף לחר שעבר חזמן ע"ם) ועי' בכנה"ג סכ"ל בשם סלכ"ם בעם"ז בשגו שפועלים לכתוב ומפוכם שעליו לקיים לף בלי תביעה ועי' בקלה"ם ס"ק ו' לענין לשמיך ובמ"ש בשת"י:

[יג] שכתב בכתב ידו שנשבע וכו'. עי' בשה שלייתי בשיש ועי' בשו"ת לבני בנות סימן ס"ח וקל"ז שנשה ג"כ להקל לענין שם נותן לחלתה ע"ם וכן היה שעבר כשה"ג בשנשת ב"י לות י"ב בשם כשה תשובות ע"ם שלחריך והביא לעת שכתב מקבלים בע"ז (ועי' עוד שם בלות ט"ו וט"ז וי"ח ע"ם ומשפתם בע"ז) ועי' בתשו' כמ"ח סי' פ"ג וק"ח ועי' בי"ד לל"ב ס"ך ס"ק כ"ה ובשלה"ג שם על שעיף י"ב שלחריך בזה, ובשוף כתב וז"ל, ולחיתי בתשו' סר"ם מדיעל על לחל שנשבע בכתב ידו וכו' וביביב שחייב לקיים מה שנשבע ע"ם ובכתב מלשלחרונים שנשתפקו בזה, ויש שלקלו בין שם כתבו בלשון סוס היינו (עכ"ז בלתו עה"ם ומקבלים לתו עליהו בח"ם ובשל"ח) תו שכתבו בלשון עבר כ"ז קבל עליו בשל"ח וכו' ועי' בתשו' תו"י סי' קל"ד ס"ם זה בלוכך ובכך לחריך בזה הנו"ב מה"ק שלק תו"א סי' לע"ד ע"ם שלביא בשם תשובות הש"ג יעקב חלק יו"ד סי'

לן בה. אבל (ע) יש חולקין דאסור לעשות איסור בשביל חבירו. אלא שיקנה לו בגוף החפץ כך וכך. ואם נשבע לו שיפרע לו מעות דוקא יתן לו משכון של כסף. ויקנה לו בגוף המשכון. ואם יבקש מהמלוה (עא) שימחול וירווח לו זמן על יום אחד או י"א דהוא פטר משבועתו. וכמה פוסקים חולקים בזה. אא"כ יאמר בזה הלשון הריני כאלו התקבלתי ממך. ואם מחיירא ממנו שלא יפרע לו. יאמר הריני כאלו התקבלתי ממך ע"מ שתפרע לי לזמן פלוני (ועי' ציו"ד סי' רכ"ח וצ"ע וס"ך שם וכנר הקטן הממנה"ס סי' ס"ו על הט"ז כאן ע"ס):

(ע) כן דעם הס"ד ס"ק כ"ח וכ"כ וכן דעם הט"ז: (עא) עיי' צ"ע על סעי' זה ועי' ציו"ד סי' רכ"ח סעי' ל"ט בנ"ז בופ"ס שם ובשלמ לאחרוני ובמנחה"ש סימן ס"ו: (עב) ס"ך בשם מהופא ריב"ש והכנה"ג והטעם לתוכ מיקרי: (עג) כ"כ הס"ך בעלמו ועי"כ בלופן זה מייירי לשל"ה ממעם לופם ממון לא משכח משבועה ועי' ציו"ד סי' רל"ג ובדמ"ס: (עד) קמ"ע וש"ך ס"ק י"ט ולזה הסכים הלוי"ם ע"ש ס"ק כ"ג:

וטז כבר נתבאר לעיל דהנשבע לפרוע לחבירו לזמן פלוני (עד) י"א דאינו עובר אלא כשהמלוה חובע אותו. [יב] אבל אם לא חבעו אינו עובר. וי"א דאפילו כשלא חבע ו

דרך תשובה

סי' רפ"ח כתב שם וז"ל וכוי יודע שמשכר לנפשו ילי שבועתו ע"י שיניח מלכו ומכון לשוב בכף בכפף וכ"כ הלמ"ם וכו', ומ"ג לכתב הכשב"ל לליבו בפעב כך שמיופעון שם לא יעשה שוטף וכו' כלומ לי לעב למב מלא ומב מעב מלא ול"פ להכשב"ל לייבי שם אין המלוה בציתו לו שוטף כאן ולא נתלה בכך וכו' אבל הלמ"ם מייבי בוי שמתלה בפעב ומשכון המוה בכף בכפף וכ"ע (עי' בתו"ק בב"י ומ"ש סי' כ"ה ולבסוף הטלה וז"ל הלכך שם לשבש לו להתיר שבועתו אין לוכך שבת גדול ענוה (ועי' בתו"ת ס"ק ט' שכתב לשוי כגודל ע"ל תציבו עי' ציו"ד סי' רכ"ח סעי' כ' וכ"ל ודוק) שם לאו מזי יאמב לו המלוה הריבי כאלו התקבלתי ושם אינו רוצה נותן לו ומכון בתוכת בעון בלי שומש ושם אינו רוצה יענב לו ומעיתיו ויניחם בציתו המלוה לו בכשותו ומלעתו לך שלא יעלבלם לבך הס"ב ולא יהבלל שבת בלבב לשוב ומס"ת עכ"ל (וכמ"ש הט"ז על סעיף זה) והוא בלבב זה גבל כל הפוסקים ללא ומניכו מי שהיתב בלעוב ומעות, ועי' במ"ת סי' ס"ו ס"ק ט"ז (ובתו"ת ס"ק כ"ל כתב בקלבה ושל ללא התירו לו ליתן מעות למוקף מעיב ע"ב והוא ע"ל שבשב התום' בינה לף ל' ויש לי פלבוב לבוך בזה ויתבאב מיה"ם במוקום לשב) ללף שלשק למעות היתב לא התיב כ"ש ע"י שיתן המעות ע"י עכו"ס: (ולא שבמתי בזה לבבי התוניס סוף סק"ו במ"ם ובי"ע ללבי מלי למעיב שמשכר השומש ל"פ בי מף המעות וכו' לשל בחמת הש"ך ממיב יותב בזה ליתן המעות ע"י עכו"ס שלוכר השומש) ומף שבחמת לא הניחו כלל שום שלף מהשלכוים לבבי שבלב"ז ומשמניתי' תשובה זו ול"ב כי לבו לבון לבון בביולף בזה לשבל ולפבוף כוותי' ע"פ הכלל שבתבו הפו"ם ועיין ש"ך ציו"ד סימן רמ"ב ס"ק ג"ו לא תמב ללף על שומש ומלילה שקילה בעיניהם

סי' רפ"ח כתב שם וז"ל וכוי יודע שמשכר לנפשו ילי שבועתו ע"י שיניח מלכו ומכון לשוב בכף בכפף וכ"כ הלמ"ם וכו', ומ"ג לכתב הכשב"ל לליבו בפעב כך שמיופעון שם לא יעשה שוטף וכו' כלומ לי לעב למב מלא ומב מעב מלא ול"פ להכשב"ל לייבי שם אין המלוה בציתו לו שוטף שלא נתלה בכך וכו' אבל הלמ"ם מייבי בוי שמתלה בפעב ומשכון המוה בכף בכפף וכ"ע (עי' בתו"ק בב"י ומ"ש סי' כ"ה ולבסוף הטלה וז"ל הלכך שם לשבש לו להתיר שבועתו אין לוכך שבת גדול ענוה (ועי' בתו"ת ס"ק ט' שכתב לשוי כגודל ע"ל תציבו עי' ציו"ד סי' רכ"ח סעי' כ' וכ"ל ודוק) שם לאו מזי יאמב לו המלוה הריבי כאלו התקבלתי ושם אינו רוצה נותן לו ומכון בתוכת בעון בלי שומש ושם אינו רוצה יענב לו ומעיתיו ויניחם בציתו המלוה לו בכשותו ומלעתו לך שלא יעלבלם לבך הס"ב ולא יהבלל שבת בלבב לשוב ומס"ת עכ"ל (וכמ"ש הט"ז על סעיף זה) והוא בלבב זה גבל כל הפוסקים ללא ומניכו מי שהיתב בלעוב ומעות, ועי' במ"ת סי' ס"ו ס"ק ט"ז (ובתו"ת ס"ק כ"ל כתב בקלבה ושל ללא התירו לו ליתן מעות למוקף מעיב ע"ב והוא ע"ל שבשב התום' בינה לף ל' ויש לי פלבוב לבוך בזה ויתבאב מיה"ם במוקום לשב) ללף שלשק למעות היתב לא התיב כ"ש ע"י שיתן המעות ע"י עכו"ס: (ולא שבמתי בזה לבבי התוניס סוף סק"ו במ"ם ובי"ע ללבי מלי למעיב שמשכר השומש ל"פ בי מף המעות וכו' לשל בחמת הש"ך ממיב יותב בזה ליתן המעות ע"י עכו"ס שלוכר השומש) ומף שבחמת לא הניחו כלל שום שלף מהשלכוים לבבי שבלב"ז ומשמניתי' תשובה זו ול"ב כי לבו לבון לבון בביולף בזה לשבל ולפבוף כוותי' ע"פ הכלל שבתבו הפו"ם ועיין ש"ך ציו"ד סימן רמ"ב ס"ק ג"ו לא תמב ללף על שומש ומלילה שקילה בעיניהם

המוילו לשבוב ולמו לבבי שמתילין (ובלומת יש לבליס שבוכל לעבות ועי' בתבוות ומכומ"ם הל"ל) ס"ב ומ"ם בתיבת המעות סגם כי בממת לפי טעם שכתב הט"ז ולעיני לשבוב בהל"ל ע"פ ס"ק לבמת ל' וכי לומליס לו לשלם מבא וכו' אין לשי לשבוב בזה שכתן יטלטל בעלמו, אך ומעמנים שתחליס שכתבו ע"ם יש להמויב ובפלע לע"ם בעלמו וכ"כ שתחלוניס עני ס"ך ומ"ח הל"ל לשם מותן לו מבחן השוה יותב מכלי מוכו יוקל וכמ"ם בפנים, ומ"ם מ"ח עול לבתיב לבוש לוחו ע"י עכו"ם כלתיתל בשכילכין ס"ל לו שיתוב זה כזה ולומבל יבוומו הבמלב (ולף ליכול לבוש זה ג ופל לומבל לבשב שמתיילב שמל יתוב המלוה שכתב ולחיבו בוש יותב מכלי מוכו וכ"ש הבי"ח בפנים ומ"ם בבינ"ש הל"ל ולף שם בתוב כהמולקין (עי' בכמ"ג בהגהת ב"י חות כ"ע ונה שבציתל ומתבוות כ"י) ע"ן לין להתיב כ"ת שיוכה הממעות ע"י עכו"ם. וי"ם ילתה שלא יבל לילי כך חלה יפלעבו קובם שבת (ולי העני בלעת יש קלת ל"ע בעיקב לין זה לתמלי לא ניוול גם כאן כמ"ם בפנים בעיף כ"ל לתומלים לעתו וכו' עי' ש"ך ס"ק כ' וציו"ל ל"ב ומעיף ו' על בעיף י' וכ"ג עובל (וי"ל להלבין זה לף ומ"ך שם בעיף ו' וכ"ל לקמן בתש"ם חות י"ג ויתבאב מי"ם עול בע"ת):

[יא] ועיש המובל וכו'. עיין בתבו' מהבוש"ם ס"ל ובתבו' בע"ת סי' ק"מ בתוכך. ועי' בתבוות בע"ת סי' ס"ב ס"ק ס' ע"א בעבין עובל שעשה בפליבת תובות בלוי עובל תבא לא כל"ת יבו"ם בתוכך ויתבאב בע"ת:

[יב] תבל שם לא תבעו וכו'. עי' בכב"ג חות י"ת ובי' בתו"ת ועפ"ו הלמה בתבו' בעב"ג סי' ז' בלוען שהתחייב עלעו בקיין ובשבועה ליתן לשמעון ליזה תבוכה לזמן המוגבל ומש לא. יתן קבם בך שם והסלים ע"ז שם"ם

כח המלוה על המשכון והגיע זמ"פ או שהוא סתם הלואה דהזמ"פ הוא לט"ד יום כיון שהגיע הזמ"פ יכולין (סה) ע"פ ב"ד וא"ה בביתו צריך שידיעוהו שיתן רשות למכור המשכון. וי"א דאף (סו) שהגיע הזמן אסור למכור עד שיתבענו ומזמן התביעה [מז] יכולין ל' יום וא"צ שיתבענו בב"ד אלא לפני עדים או אפילו בינו לבין עצמו אך שלא יכפור הלוה. וכן המנהג בומנינו דמזמן ההראה ממתין ל' יום. וי"א דאם המנהג (סז) שהמלוה לעכו"ם א"צ למכור בפחות משוה מכח דינא דמלכותא הדין ג"כ בישראל. ויש חולקין (עי' נסמ"ע ונס"ך ס"ק ל"ע נסורך) בזה. ומה שנוהגין בומנינו דממתינין אחר השומא משך זה אינו יודע למה נוהגין כן (ועי' מ"ש סע"ז ע"ז) דהלא אף לדעת המחמירין אינו צריך אלא שיתבענו ויהרה אותו ומזמן ההתראה צריך שימתין לו ואף שההתרה קודם השומא. ומ"מ כיון שכבר נהפשט המנהג כך אין לשנות דלא גרע מהא דנ"ל מה שנוהגין לענין המלוה לעכו"ם וד"ל:

כט הא דנתבאר דהמוכר את המשכון לא ימכרנו אלא ע"פ ב"ד י"א דסני בב"ד הדיוטות היינו ששומו אותו ג' אנשים הדיוטות ויהיה מי שיהיה (סח) ואח"כ מוכרו. ואעפ"כ אם לקח עבורו יותר ממה ששמו אותו יהן להלוה. לכן משיאין לו עצה (סט) הגונה שימכרנו בערים דלא יחשדוהו הלוה שלקח יותר עבורו, וי"א דצריך דוקא מומחים ואם המומחים אינם בקיאים בהשומא ישומו אותו ג' שמאים והב"ד מומחים יהן לו רשות למכור והיינו ב"ד הראוי (ע) לדון כנזכר בנתיב ב' דעכ"פ צריך שיהיה בתוך הב"ד של ג' חד דגמיר (עא) וסביר (וכן המנהג) ולענין דינא יש לסמוך על האחרונים שהסכימו לסברא הראשונה (עיין נסו"ת וקלה"מ):

ל ואם מוכרו שלא ע"פ שומא לא מהני כלום והמקח בטל לגמרי ואם המלוה מכרו באופן שא"א לחזור מהמכר (כגון שמכרו לעכו"ם וכה"ג או שהלוקח נסע למקום רחוק) צריך לשלם להלוה עבור המשכון היינו שאם עדים יודעים כמה היה שוה החפץ בעת שמכר ישלם על פיהם (המוחר על חובו). ואם אין עדים יודעים כמה היה שוה החפץ אם המלוה טוען בבירור ששוה כך וכך ישבע (עב) שהוא כדבריו ועפ"ז יפרע לו (ועיין ס"ך ס"ק מ"ג נסורך). ואם אינו רוצה לישבע ישבע הלוה שהוא כדבריו, ואם המלוה א"י כמה היה שוה אך עכ"פ מודה (עג) שהיה שוה יותר ממה שמכר ה"ל מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע ומשלם (עד) (ועיין סמ"ע ום"ך ס"ק מ"ג סל"ל ונסורכי' ס"ק ל"ת,וכ"ג ובתומי' ס"ק י"ז ועי' בי' ק"ח סעי' כ' סחיך יסומו הסמלי' ועי' בע"ג סם ועי' בסי' ק"ג):

לא אף ששם את המשכון לפני ב"ד ג' יכולין לאחרים (עה) אבל לא לעצמו משום חשדא ודוקא אם נשום לפני ב"ד הדיוטות אבל אם נשום ע"פ ב"ד מומחין יש אומרים שרשאי ליקח (עו) לעצמו ויש חולקין (עז) אף בזה:

לב המלוה לחבירו ואמר לו אם לא אפרענו לך עד זמן פלוני תגבה חובי מהמשכון והמוחר יהא לך מתנה מעכשיו לא קנה וכן אם אמר לו אם לא אפרענו לך עד זמן פלוני יהא נחלט לך לא קנה דהוי אסמכתא, אבל אם אמר לו קנה מעכשיו אם לא אפרענו לזמן פלוני [יז] קנה (עח) ואין בזה משום אסמכתא. ולא דמי להא דנתבאר

(סה) עור בסם כמה לסמוכים: (סו) הכל"ש בסמ"ע ובמ"ע בסעי' י"ז: (סז) ק' מהמעות הכמ"ל ומסכוכים ועי' כנה"ג פוס ס"ע ועיי' סמ"ע ס"ע מה שהקשה על הכמ"ל מכי' סם"ס: (סח) מסו' הכיב"ם סי' שכ"ו ד"ה ל"ל דהעיקר ס"ל כ' ס"ל שיסומו לוחו וכן דעם רו"ם וכן פסק המחבר סי' זה סעי' ע"ו: (סט) סם ועי' סמ"ע סק"י: (ע) הם"ך בשם כמה פוסקים דלא סני בהדיוטות לגמ בסלמנה משום חיזוק וכפ"ז לגיך ב"ד הכלוי לדון עיי' ס"ק מ"ה ולו"ק: (עא) ק' דעם הכמב"ל וכן הכניב הם"ך ועו"ש לגבי בלו"ם וקלה"ם הסיגו על הם"ך ודעסם דוקא בפקוק לגיכך מומחה: (עב) ריב"ם ובשו"ע שם ולפ"ז סוי כנזכר בפקוד בשבועה דגמ בסמע זה לגמשי בגזלנות ולפ"ז יש עדים שמכר המשכנות לגיך המלוה לשבע שלינו בכלומו: (עג) סמ"ע ס"ק מ"ג ופשוט: (עד) ע"פ לעניין המלוה עונק לינו יודע כלל כמה היה שוה ולפשב לפ שמוש מהמוב בשבל בהיקם עי' סומים: (עה) שמוש הכיב"ם ומ"מ ומוס"ע סעיף ע"ז: (עו) שם: (עז) ב"ך ס"ק מ"ו וחזיל נסעיפי' הכ"ל ועי' בלו"ח שהקפיש זה לדבריו לשמש דמ"מ ליכא משלש: (עח) ק' הכניפו לשמכוכי' ועי' ב"ך סי' ע"ב סק"ב בלוקח ולשלימו מ"מ ד' ס"ז ולפ"ז שמניחין בדשמ לו מעכשיו וכן דעם הסו"ם ועי' בקלה"ח ודע לגמ הסו"ם ועי' דמכך בניס הקעי' מ"ס בלשכוכים:

דרך תשובה

מצל המוכר מכוכה דומה לחלוכה למלוה לך בחוכם לגל דולגי זמנו כל המוכם ע"ם ועי' בע"ז יו"ל קיימן הל"ל ס"ק ל"ג לדעתו לסם בחנה שמצנע ילע לסי' ר"מ ג' ימים לגיכו מחוייב למלה עד יום ס"ב. (ולחל הציון בחשובה הל"ל יש לפפק סם נוכל לומר בזה כדביו ע"ם טעמו) ולפלה גלה כחב כלן דמז מזה וגם בלשכוכים לה הביאו כלל לדביו ונ"ע ועיין מה שניין שם בפ"ת ס"ק מ"ב:

[מז] יחתין שלשים יום וכו'. עי' בחנו' בי"ע בי' מ"ה

כג ומי שנתקשר בשבועה לשלם מנה לזמן פלוני ואמר באם שלא יפרע לומן הנ"ל אזי יהן קנס כך וכך לצדקה ולא שילם רק החצי יתן לפי ערך (נד) מה שנ"ח לצדקה. דכיון שאמר בלשון אם לא יפרע משמע שאם לא יפרע כל החוב אבל אם יפרע החצי מנכה לפי ערך. אבל אם אמר שבועה שאשלם לך מנה לומן פלוני ואם אעבור ע"ז אתן קנס. כל שלא שילם לו כל המנה משלם כל הקנס (עני כ"ז בתר"ח):

כד הנשבע לפרוע לחבנו המגיע לו ובתוך הזמן נתהוו קטטות עם אשתו וחושש שאחר נתינת המעות יתחזק המחלוקת יותר אין מחוייב (נה) ליתן. דכיון שזולת השבועה (נו) לא הוי מחוייב ליתן לו מצד הקטטה דארעתא דהכי לא פסק לי' ופטיר. גם מצד השבועה אמרינן דארעתא דהכי לא נשבע ועכ"פ מחוייב להשליש הנדן (נז) א"ה אב שאינו אמיד כ"כ שאם ישקוט המחלוקת לא יפסיד זה חובו וכבר ביארתי כ"ז בחלק ארחות חיים נתיב י"ח:

כה הנשבע לפרוע לחבירו אע"פ [יד] שבלא"ה לא הוי חייב לו כגון שתבעו בשטר והוי לו טענות על השטר והיה יכול לפטור א"ע מ"מ מחוייב לשלם לו מצד השבועה (כן הסכימת רע"ק והמקובים ומה שכתב הסמ"ע לחלק בזה כבר הציג עליו הש"ך והלו"ת ע"ש) ואעפ"כ הנשבע לפרוע חובו לזמן והגיע השמטה בתוך הזמן פטור מהשבועה וכנ"ל (ועיין רע"ק בלקח סעיף ז' ופי' ס"ז) והחילוק ביניהם פשוט דבדין הראשון ידע שיכול לפטור ואעפ"כ התחייב א"ע. אבל כאן בעת שנשבע באמת היו חייב לו רק הפטור בא ממילא והוי כמחל לו החוב (עיין סמ"ע ס"ק כ"ב וש"ך ס"ק כ"ג ובקצה"מ סי' נ"ז ס"ק ט"ז ועיין בזה ש"ך סס עוד כמה פרטים בדין זה ועיין בזה בדב"ב):

כו אף שהנושה בחבירו ובא לב"ד להבע שאין מגבין מכל מה שיש לו אלא מסדרין לו כל השמישו ומלבושיו [ע"פ משל"ל ובשו"ע בסי' צ"ז דיני סידר] מ"מ אם נשבע לשלם (נח) לו אין מסדרין לו והוא בעצמו חייב למכור כל מה שיש לו בין מלבושין או חפיצין ואפילו האבנט ומכנסים שלו ויתפלש בעפר ולא יעבור על שבועתו ואף להשכיר א"ע י"א שמחוייב (נט) אם נשבע לו וכבר ביארנו כ"ז בנתיב י"ד:

כז הנשבע לפרוע לחבירו בר"ח חמוז וכה"ג שר"ח ב' ימים צריך לפרוע לו [טו] ביום ר"ח הראשון (ס) אבל אם נשבע לפרוע לחבירו בחנוכה (סא) יוצא ידי חובתו אף אם משלם לו ביום אחרון של חנוכה. ומכ"ש אם נכתב הזמ"פ בלא שבועה ומטעם זה המנהג בין הסוחרים (סב) היכא דנההב הזמ"פ ביריד דאין פורע אלא עד סוף יריד. אך יש מפקפקים (סג) קצת דאף בחנוכה צריך לפרוע ביום ראשון ולכתחילה בודאי מחוייב (סד) לזרז א"ע בכל יכולתו ולפרוע לו ביום ראשון דחנוכה. ובכל יום שהגיע זמ"פ יזרז א"ע בבוקר בבוקר שמא לא יוכל לקיים אח"כ ח"ו (ועיין ביו"ד סימן כל"ב סעיף י"ג בהג"ה ולח כצאה"ג כלן):

המלוה

(כל) נ"י ומ"ה בס"ק הנ"ל ומ"ב לח העתיק כל"ם עיי' בתר"מ: (כה) בעוח"ה סי' כ"ב וכלן בכמ"ש ס"ק ח ומבוחל"כ ז"ן גם בתיבורי סם יעו"ש: (נו) ש"ך ס"ק כ"ח: (נז) ש"ך בס"ק כ"ע: (נח) עוש"ע סוף ל"ז והוח ממחוה מצבוף מזה"ם: (נט) רמ"ח בסי' ל"ז סעי' ע"ו והוח ממחו' כיב"ם סימן סצ"ד: (ס) הכחב"ח בממחוה דסבוף מה"ם בלחומכ"ח ושוש"ע סעיף ט' ועיי' ש"ך ס"ק ל"ב: (סא) הע"ז על סעי' זה ועיי' מה שמילק בין כ"ם. לזה: (סב) ע"ש בסם לחכונים: (סג) עי' בע"ל מה שדייק מדברי הם"ך ולימו הוכחה כ"כ: (סד) הע"ל בשם מהר' קלמוני' וגם בלוחו יום גופא יזכה עלמו כל מה שיוכל ע"ש:

דרך תשובה

כלל ממלח זולחי מין שום מבלי כלל שיהח נחמן עבח"ד יעו"ש בחוכך ועי' בע"ז בחוחפת דבל"ז ח"כ סימן רפ"ע ועי' עוד בדברי הרב"ז סי' רמ"ע ס"ק ל"ח בו שנחפה דיין הקופה שחל בחמוכך לע"ז בכל דבר ע"ם ועוד יש דבריס בע"ז בדברי החמרוים ובחחפות ומה שיש לפלפל בזיניהס לפי קט שבלי לך בעיקר דבר זה מין שייך כאן כ"ח ביו"ד וכמ"ש בחמ"ח סס וכמ"ש גם הגר"ע הל"ל ולזאת קלחתי כאן וכמ"ש בחניס (ועי' עוד מה לקמן בח"ם בסוף מתיב י"ל ובחו"ע סי' נ"ז בדין שחו"ח בחבופה ומין לו בחה לחלם ע"ש).

[יד] מע"ם שבלא"ה לח הגי מייב לו וכו'. והגיע בחת בחמיטה וכו' ועי' בזה בחבופת מהריב"ל ס"ב סימן ע"ו (קף מ"ב) מה שבחב בזה והקשה על דברי הרמב"ם בחמיטין מקום דין זה להגיע בחת בחמיטה וע"ם בח"ם סי'

(נ) בחו"מ סי' ע"ה סעי' ב' ובסמ"ע שם ס"ק ב' ובש"ך שם ס"ק ב' ובפ"ת שם סק"ב ובנתיבות שם ס"ק ב' ובחו"מ סי' ע"ה סעי' ב' ובסמ"ע שם ס"ק ב' ובש"ך שם ס"ק ב' ובפ"ת שם סק"ב ובנתיבות שם ס"ק ב'.

עבור איזה דבר שקנה ממנו או עבור שכירות. ואם הלוה אומר שאין לו כרי סיפוקו והמלוה טוען כרי שיש לו מחוייב הלוה לשבע היסת שאין לו:

ב וכ"ז שהמלוה מבקש ורוצה לקבל. אבל אם המלוה אינו רוצה לקבל אין הלוה יכול לכופו לקבל ממנו במדבר (ג) בשהלוהו בישוב. אבל במקום ישוב (ד) מחוייב לקבל אף שהוא רחוק מביתו וממקום שהלוהו. ואפילו הוא צריך ליסע לביתו בדרך סכנה מ"מ מחוייב לקבל ממנו אם הגיע הזמן:

ג וכן כשיש איזה חשש היזק שעתיד להיות [א] בחילוף המטבעות או שאר חשש הניכר וידוע שעתידה לבוא (עי' סמ"ע סק"ג) ורוצה הלוה לפרוע לו כדי שינצל מחשש היזק זה. מחוייב המלוה לקבל ואע"פ שהמלוה אינו בביתו מהני כשיתן הלוה ליד ב"ד או ליד נאמן ב"ד. בכדי לסלק עצמו מהאחריות וכ"ז כשהגיע הזמן אבל אם לא הגיע עדיין א"צ לקבל ממנו אם הוא באופן הנ"ל. אבל כשאין שם חשש נראה וניכר והלוה רוצה ליתן קודם הזמן כדי שלא יהא באחריותו מחוייב המלוה לקבל ממנו. שהזמן לטובת הלוה נתקן אם לא שאנו יודעים שמתחילה נתקן הזמן לטובת המלוה מצד איזה עסק או סיבה. כגון שהיה או חשש חילוף המטבעות וכה"ג. ואז י"א דאינו מחוייב לקבל קודם הזמן (ה) אף שעבר החשש. וי"א כיון שעכשיו עבר אותו החשש שוב מחוייב לקבל ממנו קודם זמנו (עי' ס"ך ס"ק י"ח):

ד וכן בכ"ם שהזמן נתקן גם לטובת המלוה כגון משכנתא דהמלוה אוכל פירות [ע"פ דרכי ההיתר] והוא באחרא דלא מסלקו אם הביא קודם הזמן הרשות ביד המלוה שלא לקבל אא"כ מניח לו לאכול הפירות עד הזמן. וכן בהלואות שעושין עם בעלי הנויות שמלוין להן לזמן שהם יתנו לעכו"ם בריוח ויהא לו חלק בו אינו יכול לחזור קודם הזמן [וי"ח בזה דהוי כמקבל עיסקא דחזר בו אפילו בו ביום. מיהו גם במקבל עיסקא בכה"ג י"א דאף המקבל יכול לחזור בו. מ"מ יכול לבקש כל הריוח שעולה ע"ח עד זמן ההוא (עי' כזה בתשובת סי' ע"ל ס"ק י"ח ומ"ש לקמן בהל' שותפין בלח"מ אות י"ח):

(ג) שמוע מפי ד' הכ"ל: (ד) עיין מהגאון ז"ל ועי"ש הביאתי הדי"ש שם: (ה) ב"י ועי' ש"ך סקי"ח שמולק עליו ולדבריו הכריס בכמה"מ:

(א) מיקוף המטבעות וכו'. בענין מיקוי המטבעות שמתרום מעת הלוותו עד שעת הפיקעון כגון שהיקרו הכסף הלמשקולים והמכוונים במשוקותיהם ע' מעות הלמ"ם וע' במוסים כלון שעיף ז', ובמחכוונים ויו"ל ס' קס"ה, ועי' במשנ' דכ"ל ס' מ"ה. ולכאו' מ"ל קס"ו ובמהכ"מ מלמיך ס' ל"ט וע"ש

קע"ו וקכ"ט ומהכי"ט מ"כ ס' י' וע"ל וקע"ו ובמשנ"י ס"ק ס' קנ"ה ועוד בכמה תשובות (ועיי' במ"ם סם"ך) ועיי' בכנה"ג אות ע"ו ע"ז וי"ז שהביא דברי המ"ת בע"ז וז"ל באות ע"ז במם מוהכ"ם הלוי עלתם הסכמת הכנסים שעשנו וגם עתה נזמינו לפסק בין הסומכים בזה וע"ם עוד באות ל"ד:

כך

הלכות גביות מלוה

נתיב יד דין להלוות לעני ושלא לנגשו ושאסור להבוט בגד אלמנה וכלי אוכל נפש והשבות עביט.

ובו י"ז סעיפים. (והוא בשו"ע סי' ל"ז).

א מצות (ה) עשה להלוות לעני ישראל. ומצוה (ג) גדולה היא יותר מן הצדקה וכל המעלים עינו מלהלוות למי שצריך עובר בעשה. ואם הוא מוגע א"ע שירא שלא תשמטנו שביעית עובר גם בל"ת. שנאמר פן יהי' דבר עם לבבך בליעל לאמר וכו'. ולאו דוקא לעני אלא אף לעשיר מצוה להלוות לעת הצורך. ולהטיב עמו בכל יכולתו בעצה והגנה או בשאר כל דבר:

ב ואעפ"כ אין כולם שוים במצוה זו אלא מעלה יש כאשר דרשו חז"ל מפסוקים (ג) עני ועשיר עני קודם. קרובין קודמין לשאר עניים. עניים מעירו ועניים מעיר אחרת עניי עירו קודמין:

ג אסור לנגוש (ד) את הלוה שיפרע לו כשיודע שאין לו במה לשלם. ואפי' להראות לו אסור. מפני שהוא (ה) נכלם כשרואה אותו ואין לו במה לשלם:

כשם

דרך תשובה

דנחבאר תחילה כשאמר לו שהמוחר יהא לך מעכשיו (עיין סמ"ע וס"ך) וי"א דאף בלא מעכשיו אם המשכון מטלטלין (עמ) קנה ולא הוי אסמכתא ודוקא כשהתנה בתחילה אבל אם המלוה היה נוגשו והשיב הלוה המשכון יהא שלך יכול לחזור בו דלא חשב אלא לדחותו שלא ינגוש אותו לפרוע חובו (ועיין כל הפרטים מדין זה לקמן מכתם בסי' ל"ז ויתבאר סח גם בלבושו בדיני לקמן מכתם):

(עמ) הס"ך בסח כתם פוסקים ועיי' קימן כ"ו ובלהבושים כאן סעיף י"ז ובהיבוי לקמן בדיני לקמכתם ועיי' בקלה"מ פ"ק י"ל ויי"ב מ"ש בזה: (פ) כ"י פוף ב"מ ובסמ"ע סי' ע"ב סעי' כ"ו ובכמ"ס סי' זה סעי' י"ז: (פל) הכמ"ס בסמוכה ועוש"ע סעיף הכ"ל: (פא) סח וסח סעיף י"ע: (פב) סמ"ע פ"ק כ' ופסוט ועי' בסח"ך פ"ק כ"ה לענין פקדון מעות ועי' מ"ב הגאון ח"ל בליו ובלו"ח מיכן דבריו: (פד) סח וסח סעי' כ': (פה) סמ"ע ופסוט ניו"ד סי' קפ"ח:

(פ) ב"ק ד' קי"ח בסמכתה סח וצמ"ח הגאון ח"ל בליו ובלו"ח מיכן דבריו: (פד) סח וסח סעי' כ': (פה) סמ"ע ופסוט ניו"ד סי' קפ"ח:

לב דוקא כשאמר לו קח לך בחובך לא מהני דהוי כאסמכתא דאולי שוה יותר אבל אם אמר לו צא ומכור המשכון והלך זה למכור כיון שכבר מכור אין זה יכול לחזור ולומר לדחותך נהכזותני (פ) אבל קודם המכירה יכול לחזור ולומר שלא ימכרנו:

לג כבר נחבאר שאם לקח עבור המשכון יותר ממה ששמוהו שייך ללוה ואפי' אם הלוה בעצמו (פא) אמר לו שיתנהו בעד כ' רובל בסף והוא נסע למקום אחר ולקח עבורו יותר הכל שייך ללוה והוצאות שהוציא זה ע"ו [יח] יקח מאהו ואפשר שאפילו בדבר שיש לו קצבה כאן הדין כן (עיין ס"ך ועיין סי' קפ"ג ס"ו וד"ק עיין בלו"ח ועיין בסמ"ג ובדמ"ס):

לד מי שיש לו משכון אצל חבירו ורוצה לפרוחו (פב) וכשהזכיר הן לי המשכון הלה משיבו כבר מחלת לי לא מהני. דמחילה לא שייך אלא למי שחייב מעות בהלואה שנתנו להוצאה אבל בזה שהוא בעין לא מהני לשון מחילה. כ"א שיאמר אני נותן לך במתנה ואז זוכה אפילו אם לא הקנה לו (פג) בקנין כיון שהוא אצלו (ועיין במ"ב בהלכות ממכס בע"ז):

לה מי שהניח משכון אצל חבירו וכשהגיע הזמן חבעו ואמר לו לך משכנו אצל אחר ואח"כ אמר לו שסבר [יט] שכוונתו שימשכנו בריבית לכן חבעו שישלם לו הריבית שעלה מזמן ההוא אין שומעין לו בזה אלא צריך לשלם בעצמו הריבית. אבל אם אמר לו מפורש שימשכנו בריבית (פל) צריך לשלם הריבית. אבל בלא משכון אין היחר שילוה עבור חבירו בריבית דכיון דהלוה סומך עליו הוי לי' הוא כמלוה לישראל זה בריבית ואסור (פה) (עיין בפרטי דין זה בי"ד סי' קס"ח וקס"ט):

נתיב יג

א באיזה מקום נתנה מלוה לפרוע. ומתי מוכרח המלוה לקבל קדם הזמן שקבע. ובו ד' סעיפים. (והוא מעוש"ע סי' ע"ד).

א כבר נחבאר כמה פעמים דהמלוה לחבירו אינו יכול לחבעו קודם הזמן ובמלוה בסתם עד שיעבור שלשים יום משעת זמן ההלואה אבל משהגיע הזמן יכול לבופו שישלם לו. ואפילו הגיע הזמן במדבר יכול לבופו (פ) שישלם לו אם יש לו כדי ספוקו (ג) עד זמן שיגיע לישוב. ואין חילוק בכ"ז בין אם חייב לו מהלואה או עבור

דרך תשובה

כן גם הוא ונקט לדבר ובדומה לזיתם גם הלוה לפרוע מכוחו ועמהו המלוה שכבר נחלט לו מחמי שכבר עבר הזמן ומי יחום שלא הוה בזיתו היה לו להניח מעות בע"ד (עי' עיטודין דף ל"ח וביתין ע"ד ול"ל) ובעלה דזה ולחי לחיתו ומחוייב להחליש המעות בע"ד ומשכון יהי' מונח ביד המלוה, לך אם המלוה היית משכון שלא ב"ג והוליש זה גם להלוה מה היין בזה עם המלוה ע"ש:

[יח] ע"ז יקח מאתו וכו'. ובשכ מרחק אם יש לו לדבר בלח"ה לשם לא יחלש עבור מרחתו (ובמבואר בדמ"ע) אבל אם אין לו לדבר לשם יקח שכר מרחתו עיין בשכ"ג בשם הרשב"ם ובש"ך (ועי' בשכ"ג לכחב דיחלש לו אבל מרחתו אפלו הפקיד בשם אחר וע"ב ל"ל דמייירי בחולין עמו בידיעתו ובליבותו) ועי' בע"ז ס"ך ס"ק ל"ד ולקמן סי'

ויתבאר סח גם בלבושו בדיני לקמכתם):

לג דוקא כשאמר לו קח לך בחובך לא מהני דהוי כאסמכתא דאולי שוה יותר אבל אם אמר לו צא ומכור המשכון והלך זה למכור כיון שכבר מכור אין זה יכול לחזור ולומר לדחותך נהכזותני (פ) אבל קודם המכירה יכול לחזור ולומר שלא ימכרנו:

לד כבר נחבאר שאם לקח עבור המשכון יותר ממה ששמוהו שייך ללוה ואפי' אם הלוה בעצמו (פא) אמר לו שיתנהו בעד כ' רובל בסף והוא נסע למקום אחר ולקח עבורו יותר הכל שייך ללוה והוצאות שהוציא זה ע"ו [יח] יקח מאהו ואפשר שאפילו בדבר שיש לו קצבה כאן הדין כן (עיין ס"ך ועיין סי' קפ"ג ס"ו וד"ק עיין בלו"ח ועיין בסמ"ג ובדמ"ס):

לה מי שהניח משכון אצל חבירו וכשהגיע הזמן חבעו ואמר לו לך משכנו אצל אחר ואח"כ אמר לו שסבר [יט] שכוונתו שימשכנו בריבית לכן חבעו שישלם לו הריבית שעלה מזמן ההוא אין שומעין לו בזה אלא צריך לשלם בעצמו הריבית. אבל אם אמר לו מפורש שימשכנו בריבית (פל) צריך לשלם הריבית. אבל בלא משכון אין היחר שילוה עבור חבירו בריבית דכיון דהלוה סומך עליו הוי לי' הוא כמלוה לישראל זה בריבית ואסור (פה) (עיין בפרטי דין זה בי"ד סי' קס"ח וקס"ט):

נתיב יג

א באיזה מקום נתנה מלוה לפרוע. ומתי מוכרח המלוה לקבל קדם הזמן שקבע. ובו ד' סעיפים. (והוא מעוש"ע סי' ע"ד).

א כבר נחבאר כמה פעמים דהמלוה לחבירו אינו יכול לחבעו קודם הזמן ובמלוה בסתם עד שיעבור שלשים יום משעת זמן ההלואה אבל משהגיע הזמן יכול לבופו שישלם לו. ואפילו הגיע הזמן במדבר יכול לבופו (פ) שישלם לו אם יש לו כדי ספוקו (ג) עד זמן שיגיע לישוב. ואין חילוק בכ"ז בין אם חייב לו מהלואה או עבור

דרך תשובה

קפ"ג ובמ"ח סחו"ת בלן ס"ק ס"ח:

[יט] שכוונתו שימשכנו בריבית וכו'. עי' בשכ"ג לחת מ"ב ועי' בכ"ז בחשובת מהכ"ס לחלק סי' י"ט (ועיקר דיניס חלו מבוחריס ביו"ד סי' קס"ח וקס"ט כי סח מקומס) ובע"ם עוד לענין מי שחענו חביכו בימן מהכנות חלו וחוח יחלש לו המגיע וחשיב חני לח קבלתי ממך רק לבך חתנס לי, ובהמשך הזמן נחן לי רשות שלמהכנס בריבית חו שלמהכנס כלבך מהנה למכור ולמחוך ולקנות ביוקר ומסוס חיחב ריבית וכן עשיתי ועבשיו לך וקנה לוחס וחשיב לו לף חס כלבדיך חמה פחעת שהכי ילוע לך שבני הוח הבוחל וכבותן בבית ומהמעת הוח שלי ועול טו"ת שהיה ביניהס ע"ז שהלריך בכמה פרטים בע"ז ועי' בטוש"ע סי' ס"ג ובמ"ח ובחש"ע סי' פ"ו בזה ול"ל:

בחילוף

ט הא דאין נכנסין לביתו למשכנו היינו במשכנו להיות (יפ) בטוח חובו. ולא לשם גוביינא. משום דלא הגיע זמן פירעון או אפילו הגיע אלא שאינו רוצה לגבות חובו עתה. אבל אם רוצה לגבות חובו וידוע לב"ד שיש לו מטלטלין אלא שרוצה להבריחם ב"ד נכנסין לביתו למשכנו ולפרוע לזה חובו שפריעה ב"ח מ"ע. וכופין אותו עד שהוצא נפשו שישלם לב"ח. אך אם אין לו שישלם [ד] אין (יפ) כופין אותו להשכיר א"ע לעבד או לעשות איזה מלאכה בכדי לשלם חובו. דכתיב כי לי ב"י עבדים. כלומר שטרו של הקב"ה קודם לכל שטר שיש עליו חוץ מגנב דכתיב כי' ונמכר בגנבתו (כ) ואם נשבע לו שהוא חבוש ער שישלם לו י"א דמחויב להשכיר א"ע לעבד עד שישלם לו:

י כל מי שממשכנין את חבירו שלא בשעת הלואתו. בין שהוא בב"ד ובין שלא בב"ד בין שמשכנו בזרוע ובין שמשכנו מרצונו. אם איש עני הוא ומשכנו דבר שצריך [ד] חייב (כא) להחזיר לו את העבוט בעת שהוא צריך לו לכן חייב להחזיר לו את הכר בלילה. ואת המחרישה או שאר דברים שעושה בהם מלאכה לחיות את נפשו [ואינו מכלי אוכל נפש שהוהירה עליו התורה שלא לחבול] צריך להחזיר ביום כדי לעשות מלאכתו. ולא מהני לי' המשכון אלא כדי שלא תשמטנו שביעית ולא תיעשה מטלטלין אצל בני הלוה שמדינא דגמרא מטלטלין דיתמי לא משעבדא לב"ח. והמשכון א"צ להחזיר לבניו. ואף להקנה הגאונים דמטלטלין דיתמי נמי משועבדין לב"ח מ"מ יש נ"מ די"א דהא דמטלטלי משועבדין היינו דוקא למלוה. אבל לא לנזוק. אך כ"ז הוא דוקא במשכנו שלא בשעת הלואתו. אבל משכנו בשעת הלואתו (כב) א"צ להחזיר:

יא אם משכן אותו ב' כלים כלי יום וכלי לילה (כג) בשעה שמחזיר לו הכלי יום יקח מאתו כלי לילה וכן להיפוך ועושה כן לעולם כנ"ל. ודוקא דבר הצריך לו צריך להחזירו. אבל אם משכן אותו שאר דברים שהלוה אינו צריך החפץ מניח אצלו שלשים יום ומשלשים יום (כד) ואילך מוכרו בב"ד וכנ"ל בנתיב י"ב:

יב כל מה שנתבאר דין משכון ער כעיף זה. היינו במשכנו להיות בטוח במעותיו ואינו רוצה לגבות חובו כעת מטעם שאם יגבה חובו צריכין לסדר לו כפי שיתבאר לקמן. ובאמת אין להלוה כשיעור סידור ושישאר לו כדי חובו. או שאין רוצה לגבות כעת מאיזה טעם וכנ"ל (עיין בסמ"ע סקכ"ה) לכן צריך להחזיר לעולם (כה) על אופן הנ"ל ואינו רשאי לגבות חובו אלא אם יחזיר לו המשכון לגמרי ואז יבא לב"ד לגבות חובו. ואף שרוצה להשכין להיות בטוח ואין שיך דין סידור וכנ"ל מ"מ אין ממשכנין אותו דבר שא"א לו להיות זולתן כלל כמו בגד שעליו וכלי שאוכל בו וכיוצא בהן (עי' סעיף י"ז וסמ"ע ס"ק ל"ז):

יג וכשירצה לגבות חובו והגיע זמן פירעון מגבין לו חובו מכל דבר. אך הב"ד (כו) מסדרין להבע"ח להניח לו מחי' מעט. וכיצד דין הסדר. הב"ד אומרים לו לך והביא כל המטלטלין שיש לך ולא יניחו לך שום דבר אפילו מחט ואח"כ הב"ד נותנים לו מן הכל אלו הדברים, א) (כז) מזונו על שלשים יום ולא מזונות שהוא רגיל שאפי' היה עשיר אין נותנים לו אלא כבינוני שבעירו. וכן להיפוך אם היה עני ואכל בימעום אינו מחוייב לצער א"ע כעת. אלא בין כך ובין כך נותנים כבינוני שבעירו (עי' סמ"ע). ב) כסות י"ב חודש. ולא כאשר היה עליו ער עתה אלא נותנים לו מלבושים כפי שראוי לו (כח) לפי ערכו. ג) מטה לישב עליה ומטה (כט) וכרים וכסתות לישן

(יפ) כנה"ג הגהות מרדכי פ' ממונים ועיי' בצמח"ג ובמ"ך סי' ק"ו:
(יפ) כנה"ג שבמרדכי בפסח פ"מ:
(כ) ירושלמי פ' מכ"ד ובמ"מ בהגה"ה: (כא) כ"ז במשנה ב"מ דף ק"ג ומקבל מלא בתוכה לך הוא מ"ע שמתן שכרה בצידה לכן לית ב"ד של מעה מוחזקין עליו לכוף ע"ז ולפ"ז יכול לכוף ר"ת דהכסף' בירושלמי כתן קעני' פ"ר ובכ"מ פ' ק"ו ובמ"ש דבמסומקין מקום להמקיל (כב) מפורש בבבא"מ ל' קע"ו:
(כג) עם במשנה ובפ' בב"מ עם ובפ' בא"מ ובעי' בתמ"ע פ"ק ס': (כה) עי' ע"ז בא"מ ובבבא"ב ובמהרי"ו (כה) בהל"ש ס"ק המקבל וכ"כ הכמב"ס:
(כו) כ"ז בב"מ דף ק"ך בשם ר"ב לפנהו מפסקי' לפ"ז ס"ל מיין וכו' בתל מיכה מיכה כו':
(כז) במשנה דעיכורין ד' כ"ג:
(כח) בביאת דב"מ ד' ק"ב ע"ב וכתב ולפ"ז כל"ע וכ"ע:
(כט) כ"ז עם דף הב"ל:

דרך תשובה

[ד] מיין כופין וכו'. עם המלוה רוצה למוכרו בב"ד מומין בידו עם לא בעת המלך למכור מקטלות לתפוס ופו', עי' בזה בבה"ג פי' ל"ז סנהדרין ג"י ותוס' כ' ובכי' ל"ע בסנהדרין סטוב תוס' י"ח ו"ע:

[ה] מייב להמזיר וכו'. עי' בקנה"מ פי' ע"ב ס"ק יו"ד שמאחל בעי שהלוה על המשכון ובזיקק הלוה מיתן לו את המשכון על יו"ט והצטיעו עצור זה מתנה עם יש בזה משם מיקוד בצית. כיון למיין נותן לו עבור הסלוקה כ"ת ממת שמחזיר לו את המשכון שב"ל עם"י דין ובהלכה דורמי מיבר בצית מיכא. ולפייהו מדבכי סתום' קידושין דף ס' ע"ב ד"ה נלקח מיין וכו'. ע"ם שכתב דה"ל בצית דבבים. ס"ב ה"ל לעניו דבל עב"ם מילי בפיקה לת בפקה בשעת הלוותו לת בקי' ליה ולמומכת מייתיק דה"ל בצית דהוי בפק מה"ת אך אם הוא משכון שלת בשעת הלוותו דקונה משכון לב"ע מותר לקבל מתנה כב"ל ע"ם כו' (ב"ל למייתי שמחזיר לו בתופן שב"ל להמזיר עם"י דין, עי' בשיטת ובמו"ע ול"ל ועי' בקנה"מ):

תפי'

ד כשם שהמלוה מוזהר כו'. כך הלוה (ו) [א] מוזהר שלא לבבוש ממון חבירו ולומר לו לך ושוב ומחר אתן וכן (ז) אסור ללוה ליקח ההלוואה ולהוציאה שלא לצורך כ"כ והיא נאבדה ע"י וה"ה. אעפ"י שאין מכוון (מ) לאבדה ביד. כיון שע"י זה אינו יכול המלוה לגבות חובו הרי זה נקרא (נ) רשע. וכשהמלוה מביר את הלוה שיעשה כן. מוטב שלא ללוותו ממה שילוה ואח"כ יצטרך לנגשו ח"ו. ועובר בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה:

ה אם בא המלוה (י) למשכנו שלא בשעת הלוואתו לא [ב] יכנס לביתו למשכנו ואף בחוץ (יא) לא ימשכנו בעצמו. ואם משכן בעצמו הרי זה עובר בלאו. אלא ימשכן עפ"י ב"ד שישלחו שלוחים למשכן אותו. ואפילו שליח ב"ד לא יכנס (יב) לביתו למשכנו שנאמר בחוץ תעמוד והאיש וגו' (לך יכול לכוף אותו שיוציא לו את העבוט המונח עי' בשמ"ק פ' המקבל וצ"ע) אלא שאם מצא לו איזה דבר בחוץ יקחנו והרשות ביד השליח ב"ד ליקח בחוץ בחוזק יד מהלוה. ואם מסרב נגדו יכול להכותו (ע' שמ"ע קק"ע) ואף אם ביקש המלוה ליכנס לבית הלוה ולכתוב כל מה שיש לו מטלטלין ושאר דברים (יג) אין שומעין לו בזה ליכנס לביתו. [ומחרימין על הלוה שיוציא כל אשר יש לו או שיביא לב"ד בכתב כל אשר יש לו מחוט ועד שרוך נעל והב"ד מסדרין לו בשרוצה זה לגבות חובו כפי שיחבאר לקמן] (ע' שמ"ע ס"ק מ'):

ו אף אם משכנו עפ"י ב"ד שלא בשעת הלוואתו. לא ימשכנו כלי (יל) שעושים בהם אוכל נפש כמו שנאמר לא יחבול רחיים ורכב. וה"ה לשאר כלי שעושים בהם אוכל נפש. ורחיים ורכב דאין משכנין היינו דוקא רחיים ורכב של יד דהוי מטלטלין. אבל של מים הוי בקרקע. דלא שייך בהם כלל דין משכון אלא אם אין לו ממה לפרוע גובה חובו מהם עפ"י ב"ד ודוקא שלא בשעת הלוואתו. אבל אם בשעת הלוואתו (טו) הביא לו כלי שעושין בהם אוכל נפש ומבקש שילוה עליו מותר לקבלו ולהלוות עליה דהוה כמוכר לו:

ז ומה הם דברים שעושין (טז) בהם אוכל נפש היינו כמו רחיים ועריבות ויורות שמבשלים בהם וסכין של שחיטה דהיינו שעושין אוכל נפש. אבל שאר כלי אומנות. או פרות החורשות מותר למשכנו אף שלא בשעת הלוואה [וע' בעוס"ע כאן וביו"ד בעוס"ע סי' ק"כ פרטי דיני דכלי מוכל בפ. ועי' בד"ת לענין מה מסכן כלי מוכל בפ מה דיכו לענין דיעבד מה לריך לחזור תוע"י לו לגלו, וכן בדבר שאיכו כלי מוכל בפ ומשכנו בעלמא, ועי' בשלטכוים קעיף י"ח ובפעי' י"ב] אוכל נפש בעצמו מותר למשכנו ובלבד שישאיר לו כדי סידור בע"ח שיה"ל:

ח אלמנה בין שהיא עניה ובין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שלא בשעת הלוואה. שנאמר לא תחבול בגד אלמנה. וי"א דאף (יז) גרושה [ג] במשמע וי"ח בגרושה. ואם חבל (עיין בד"ת מה מייב להמזיר. ועיין בכה"ג ועיין בקלוס"ם סק"ג ול' ובעו"ע ומשלוים קעיף סכ"ל):

(ו) פעוע בב"מ דף ק"ל עוגב משום בל תשחת וע"ש ס"י ב':
(ז) עם בעמב"ם פ' הכ"ל ועי' בעמ"ם ב"מ דף ל"ד: (מ) בעי"ע קק"ה הופעוע: (נ) עם בעמב"ם מקבל לוה בפע ולא ישלם:
(י) משכנ בב"מ דף ק"ג:
(יא) בן מעמעת הבעמ"ם והבעם דבאלוה עצמו לין מילוק בין משכנם לבית או משכנו בחוץ ועי' מ"ע סק"ו: (יב) עם בעמבה ובפ"ם עם בשמועל:
(יג) ב"י עם הכבב"ם ובמ"ל בשבה קעי' ו' ועי' קע"ע סק"ה:
(יד) ב"ו בעוכם בב"ם בבמה דוכחם ממקבל לא יתבול למייס ובכב ועיי' עפמיס מ"ם פוס' ד"ה ליכא למ"ל: (עו) עוב והכל"ם והשלוים: (עז) ב"ו הוא לשון הבעמ"ם והעוב:
(יז) מ"ע ס"ק כ"ב והש"ך מעקפך בדבריו:

דרך תשובה

[א] כך הלוה מוזהר כו'. עי' בבדב"ז ס"ס תכ"ו בע"ז (ועי' בבכה"ג לות מ' בטעם מה שמין מבכין על מתו ולו ועי' עם מש"כ בזה:

[ב] יכנס לביתו כו'. עי' בתשובות שב"ל דבעיקרא שהיה פלגא פקדון לאשכר לריכול לתפוס עבור פלגא שפקדון וממילא לאשכר לשם תפס אפץ גדול שמוה גם בגד שבלגא מלוה מיהו עובר, וכתב לשעש"כ ממש מוכח שבב ול"ש ועי' בזה:

[ג] לשון גרושה כו'. עיין שמ"ע ום"ך. ועיין ע"ש בב"י. ועיין בתשובות מקום שמועל ביימן ל"ב שהביא בזה ובדבכי שבמב"ם בעיין זה. ובעלם נחוכה שמין לה בעל מילוק בין אלמנה וגרושה. ולפילו בחוכה שמין לה בעל וכדעת הב"י כאן ולא מעמעי ע"ש, ובאו"ה כתב דמ"ו

נתיב טו מדין גביות חוב מיתומים גדולים וקטנים. ובו ח' סעיפים.

(והוא בשו"ע סי' ק"ז וק"ח).

רמ"ג

א מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם (ס) (עפ"י המופנים שימצאו לקמן) וכופין אותם ע"ז שישלמו מהקרקעות שהניח להן אביהן. ודוקא אם הניח קרקע. אבל אם לא הניח קרקע רק מטלטלין או מדין הש"ס אין כופין ב"ד לפרוע מהם. אבל מ"מ הם עצמם מחוייבים לקיים (ג) כבוד אב לשלם עבור אביהן והחיוב עליהן ככל מ"ע שבתורה אך הואיל וכבוד אב מ"ע שמתן שכרה בצידה לכן אין ב"ד של מטה כופין עליהן כמו על שאר מ"ע וכ"ו מדינא דש"ס. אבל מתקנת הגאונים שמטלטלי דיתמי משועבדים לבע"ח הלכך האידנא בין מלוה בשטר ובין מלוה ע"פ [עפ"י דרכים שיתב"ל] הב"ד כופין אותם שישלמו בין שירשו קרקע או מטלטלין. וכן מחובות שגבו אחר מיתת אביהם בין גבו קרקע או מטלטלין. וכן אם לא גבו עדיין ויש להם (ג) שטרות על אחרים יכולין להגבותם. אך מ"מ יש לקרקע דין קדימה על המטלטלין שאם הב"ח רוצה לגבות ממטלטלין והיתומים רוצין להגבותו מקרקע הדין עמהם וכיון דעפ"י הדין הש"ס מטלטלי דיתמי לא משעבדו לב"ח לכן טוב (ד) שיכתוב בשט"ח שיש לו רשות לגבות מקרקע או ממטלטלין בחיו ובמותו כדי שיתנה ע"ז מפורש. וי"א שהאידנא אף מדין הש"ס (ה) מטלטלי דיתמי משעבדי לב"ח דעיקר סמיכת המלוה עליהם:

ב וכ"ז בשירשו נכסים מאביהם. אבל אם לא ירשו כלום (ו) אין חייבים לשלם. וכן אם לא ירשו כ"א מקצת אין חייבים לשלם כ"א אותו המקצת דדין כבוד אב הוא דוקא משל אב (ויעוין ביו"ד סימן כ"מ) ואם אומר אין רצוני לא בירושה ולא לשלם עבורו (יעוין לקמן ומוס"ע סי' רנ"ם):

ג טען היורש שאביו לא הניח לו ממה לשלם. והחובע טוען שהניח. אם ההובע טוען ברי (ז) אזי משביע את היורש שבועת היסת. ואם טוען שמא הוא מחרים עליו חרם סתם אבל אין להשביעו אין לי שלא תיקנו כ"א על הלוה עצמו (יתר הפרטים בזה עיין בסוף ס"ע):

ד ידוע דב"ד הן אביהן של היתומין. וכל מה דהוי מצי אביהן למטען גם אנן טענינן עבורם בכל אופן שיה"ל. ועהה נציע כעט מפרטים אלו. מי שיש לו שטר על חבירו בעדים ומת הלוה והוציא השטר על היורשין צריך (מ) ששיבע כעין של הורה בנק"ח שלא פרע לו המלוה שאלו היה הלוה קיים היה יכול לטעון פרעתי ולהשביע ע"ז לכן גם עכשיו טוענין עבורם ואינו גובה בשטרו כ"א עפ"י שבועה בנק"ח ואפילו הפם מהיתומים על חובו משביעין אותו. ואם לא רצה לשבע אחר שחפם י"א דמנדין אחו עד ששיבע (ועי' סי' פ"ז ס"ע ויו"ל וסי' פ"ג ס"ג ובסמ"ע כאן ס"ק ט"ז וסי"ד סק"ו ופ"ג סקי"ז) אם לא היכא שכתב לו נאמנות וכתב מפורש שיהא נאמן אף נגד היורשים (ע' בסי' ע"ח סעיף י"ז):

ד הא דגובה בשטר ע"י שבועה. היינו דוקא מיתומים גדולים. אבל מיתומים (ט) קטנים שאינם בני י"ג שנה (י) אין גובין שום הלואה מהם אם לא באופן שיתבאר לקמן חוך זמנו וכיוצא בהם (ע' סעיף ז' ח'):

ו כ"ז במלוה בשטר. אבל מלוה ע"פ אינה נגבית בין מיורשים גדולים. וכ"ש מיורשים קטנים. כ"א עפ"י א' מג' דרכים אלו. א) כשחייב מודה והודה בחלוי לזה. ב) (יא) שנדוהו עד שישלם ומת בנדויו. ג) או שהלוה על זמן ומת [א] בחוך הזמן דחזקה דאין אדם פורע חוך זמנו. אבל חוץ מג' דרכים אלו אין גובין מהם דכל

(ס) זה פשוט בכמוכות ד' ל"ם ע"ב וכן הוא בכמה דוכתים בש"ם: (ג) פשוט ומפוקפס למעוייבים ע"ז מלד מלוה כבוד אב לד מלד שכבוד הוא מלוה שמתן שכרה בצידה לק"ד של מעה מהכרן עליו. ועי' בפר' פס יפ"ו בשום בידם פיי' ס"ך סק"ם: (ד) כ"כ הכמב"ם וכן הוא בעור ובייס במלס גובה ממכלי יתר על המקנה ועיי' קמ"ע ס"ק ג': (ה) ק"ו הוא בכמ"ם דב"ק ובעור פי' מ"ע ממנו: (ו) עור וב"ע ועי' ב"י שכן הוא בעמ הב"ם והכמב"ם ועו"ש: (ז) עור והוא מהמר' הכי"ף ז"ל ועי' בב"י: (מ) פשוט במשכה דכמוכות ד' פ"ז מנכסי יתומים וכו' אין בעלינן שלם בשבועה ופשוט דה"ם בשבו"ם: (ע) כלשיטת בעלכין דף כ"ג ועור בכמה דוכחה: (י) פשוט בש"ם בב"ב ד' קע"ד ומוקמה בפנים דאין עניינין להו כל מה דהוה מלי לפייהן למעיין וכ"ז מפשלה בעור בר"ע בי"ם סי' ק"ח: (יא) שם בש"ם דף הכ"ל ובב"ב דף ס' לעניין פרק זמנו:

דרך תשובה

סי' נ"ג דלוקח שם מה שהכניסה לו עליין הוא בעין אין בעין נבעת מ"ם גובה ממנו, אבל שם נקבעו לו בשבילו ואין תפסה בגדם ובגד בלוקח שלה אין מוענין לה לכתובה ולוקיח לא נתנו לגבות ומסיים (ועי' בש"ך בהעתק הפנק"ם מל"ת בלות יו"ל. ולפ"ז בלעת בעל העיטור) ולכן בש"ם קודם ע"ם בלוכך. לך בכנה"ג ס"ק ג"ת כתב לי"ל לשם המשה מוסקת יכולה לומר קים לי כלעת הסוכרים לכלוקים נתנה לגבות ממיים. וג"ע וע"ם עוד בלות מ"ז לענין מפניה שלשה נתן לאכוסתו ועוד שם ובהגהות ב"י כתב לבריס בש"ז מה שלשה מלבלי המחברים:

[א] ומת בתוך הזמן וכו'. עי' ע"ם דלוקח בשקבע זמן לך בשתם הלוואה שזמנו ל' יום אין מוענים בזה מזקה

לישן עליהם. אם היה עני נותנים לו מצע ומטה (ג) ומפץ. ד) נותנים לו סנדלין ותפילין שלו. ה) אם הוא אומן נותנין ב' כלי אומנתו מכל מין ומין כגון אם הוא חרש נותנים לו ב' מעצדין שקורין [הוביל] ושני מגרות [וענין] אבל אין מניחין לאדם ספרים אעפ"י שהוא ת"ח (לח) והורתו אומנתו גובין את חובו מהספרים. וכן (לט) מס"ת (וע' זוה בכנה"ג בסגנסת ג"י תות ל"ת) וכן ממקומות של בהכ"נ גובין את חובו. אבל אם היה אבר או חסר אין מניחין לו הבקרים שחורש בהם או חמורו שהוא מתפרנס ממנו. שכ"ז הוא בכלל נכסים ויכרו עם שאר המטלטלים בב"ד:

וך כל מה שנתבאר לעיל דנותנין לו כגון מזונות היינו דוקא לו אבל לאשתו כלל לא ולא לבניו אעפ"י שהם קטנים וחייב במזונותיהן. ולא מבעי' דלהבא ודאי לא חיטול האשה מזונותיה. אלא אפי' (לג) אם [ן] חפסה מנכסי בעלה כדי שהזון בהם או שהלך בעלה למדה"י והיא לווהה מאחר בשטר. אף שקדמה שטרה לשטר המלוה. המלוה קודם שיגבה בשטרו. ודוקא אם היה הלוואתו בשטר. אבל אם היה הלואתו בע"פ אין להם דין קדימה וע"ז אלא איזה מהם שבא לגבות תחלה הוא קודם:

טו וכ"ז לענין שהגבה משל בעלה אבל אם חפסה (לד) מנדוניא שלה על מה שלווהה היא קודמת ולא עוד אלא ש"א דאף על מזונות דלהבא יכולה להפום (ועיין ממ"ע ס"ק י"ח):

טז כל מה שנתבאר לעיל מדין סידור (לה) דוקא בשלא נשבע לפרוע. אבל כשנשבע אין מסדרין כלל וכאשר כבר כתבתי בנתיב הקודם. והוא בעצמו חייב למכור כל מה שיש לו ואפי' חלק ומכנסים ואבנט ולפרוע. ויתפלש באפר ולא יעבור על שבועתו. וכבר נתבאר לעיל די"א בזה דמחוייב אף להשכיר א"ע לעבד (וע' זוה"ע פי' ע"ג ומ"ל בתשובי בדין הכתוב למעיל):

יז הא דנתבאר לעיל דבע"ח גובה אף מהבגדים רק דנותנים לו כשיעור הנ"ל. היינו דוקא מבגדיו אבל אינו גובה מבגדי אשתו ובניו היינו [ז] שקנה או עשה בשבילו. או אפילו עשה לעצמו רק שצבען בשבילן (וע' ממ"ע ס"ק כ"ע) אפי' לא לבשן עדיין. ולא מסנדלין שקנה בשבילו. אפי' מספרים שקנה לבניו שילמדו בהם (ולפ כתב לבע"מ מטלטלי לגב [ח]) קקקעי י"ל דגבה וי"מ עיי' בתוב ובמ"ע ס"ק סכ"ל) וכל הנ"ל היינו דוקא בבגדים. אבל מחכשיטין שעשה לה כגון טבעה וכלי זהב וכסף בע"ח גובה מהם. ואף בבגדים י"א דדוקא מבגדי חול שלה. אבל מבגדי שבת וי"ט י"א דגובה (וי"מ זה עיין בתקנוים). דדברים באלו מסתמא אינו מקנה לה לגמרי. רק דעתו בעת שיצטרך יקח מהם. ולכן אם ידוע שהקנה להן לגמרי דעת האחרונים דאינו גובה אף מטבעה וכלי זהב. אך האחרונים כתבו דבזמנינו מפני תקנת הרמאים תקנו לגבות מכל זה (ממ"ע וממג"א וע"ל גם בכנה"ג הביא זה וסיים לפ מפני התקנה ולפ אם שיעבוד לו מטלטלי לגב מקקעי מיהו גובה מבגדי תול ע"ש וע' בתעתק הסמקם מל"ת בתות ס' וז"ל כל הבגדים שעשה בשוק תוך שנה וכו' וע"ע זה). וכל הנ"ל היינו בדברים שעשה לה בעל. אבל [ט] ממה שהכניסה לו או ממה שפסק לה בעל בעת נשואין אין בע"ח גובה כלל (ועיי' עוד בכתי דיני זה בתקנוים כאן ובמ"ע טוס"ע סי' ל' ובתשובי שם בהלכות כתובות ועיי' עוד לתה פלטים מדיניס תלו בעוס"ע):

מצוה

דרך תשובה

[ו] לפילו אם תפסה וכו'. עיין זה בתקנוים. ועיין בכנה"ג תות ל"ל שהאריך בכתב בענין זה:

[ז] שקנה לו עשה כו'. עי' בתשובת ל"ל סי' ג' בעובדא שהיכא שם בתאר שיהיו שיתנו לתתמו לכל בנדיה מוחר על כתפתה. ומשל תתיכת מתי שקנה בשבילה לעשות עלמות ויוצע זה בעדיה. לך ממוכח תיקון ותפילה והביא דגם זה שייך לתפסה למיל שקנה בשבילה לף שנתוכח תפילה. קנתה ואין בע"מ גובה ממנו לף שלא עשה זה שום שיעור עדיין. אם לא שקנה תפילה לעצמו ומשלך אמ"כ לעשות בגד לתתמו אז לא קנתה בלי שיעור כגון שצבען וכו' והביא ראיות לזה (ע"ש בסג"ה מבן שתפכ) ועי' מ"ש בסי'

(ל) נס זה שם: (לח) טור וג"י בשם הכ"י מבכלבוי וכן הכסיתו כל התכוונים: (לט) כן הכסיתו הפוס' ממשנה דפוק תם' בתוים ובע"מ בועלם כו': (מ) הכמב"ם וסמ"ע ס"ק מה' מלוה ובוול ובמ"פ: (מא) מבדכי ס"פ תעתי והגה"ה בשעיף כ"ל ועי' תמ"ע ס"ק כ"ח והגה"ה שעי' כ"ו: (מב) עי' תמ"ע ס"ק כ"ח:

(ג) ומחרימין תחילה על כל מי שיודע שיש לפלוני נכסים גלוים או טמונים שיודיע לב"ד ואם יש לו בע"ח הרבה א"צ לשבע לכל או"א אלא שבועה אחת לכולם:

ב מי שנשבע שבועה זו לראובן על לשעבר ולא כלל בשבועתו להבא לשלם כל מה שמגיע באם ירויח בנ"ל ואח"כ נשבע לשמעון וכלל גם על להבא (ג) יש אומרים שחובו של שמעון מוקדם הוא. (וי"מ דזה עיין בקיצור ס"ע קנ"ף ג' ובקיצור ק"ל קנ"ף ל' בהג"ה ועיין עוד מפלטי דינים מלו בטוש"ע). ולענין אם יש לו מעות או סחורות ואומר לא שלי הן אלא של פלוני הן (עיין בקנ"ף ל' ובקנ"ף ג' ובמחבוטים שם ועי' בא"ד קנ' קנין ו' ז' ובתשובת מהריב"ל ס"ג קנ"ף י"ו ובתשובת הב"ח, ומ"ש הש"ך ס"ק ו' למעשה שהפקד מלגו כיון דיש לו לשום וכו' עיין מה שהגיה ע"ז הש"ך ס"ק ו' קצ"ף ע"ש):

ג אף שמחוייב לשבע כנ"ל מ"מ אם ידוע לב"ד ורוב העם שהוא עני וכשר הולך בחום ובע"ד רוצה להשביעו כדי לצערו לנקום ממנו אסור (ד) לדיין להשביעו ואם השביע ביטל ל"ת לא תהיה לו בנושה וראו לגערו בהובע וליסרו. ולהיפך דאם הוא ניכר ומוחזק שהוא רמאי ונראה שהוא אמיד ואע"פ כן טוען אין לי ורוצה לישבע לא ינידו אותו לישבע רק שיכפנו אותו לשלם:

ד כשבא לגבות חובו צריך לפרוע לו מעות מזומן (ה) יש לו ואם אין לו מעות מזומן ויש לו מטלטלין או קרקע צריך לשלם במטלטלין (ו) כשרצה המלוה כי הם נוחין יותר למכור ואם אומר שאין לו מעות והמלוה חושד אותו שיש לו ואינו רוצה לגבות משאר דברים יכול להחרים עליו (ועי' בע"ז ובמ"ס לקיל לקצ"ח מפורש שכדבריו כן הוא) אבל אינו יכול להשביעו אפי' כשרואה מעות בידו והלה אומר לא שלי הם אלא של פלוני הם. ואם טען אין לי מעות ונמצא שקרן שוב לא מהימן בשבועה אלא צריך למכור ולשלם לו במעות. וכן הדין אם נראה לב"ד שהוא משקר (ועי' בע"ג ס"ק ו' מ"ש זה לענין הכותבים למתלית שכך לו בתו"ע הכסוב בזמנינו ע"ש):

ה אבל כשהלוה רוצה ליתן לו מעות אין המלוה (ז) יכול לומר אני חפץ מטלטלין או קרקע. וכן כשנותן לו מטלטלין אינו יכול לומר תן לי מאלו דוקא אלא נותן מאיזה מטלטלין שירצה הלוה:

ו כשם שמגבה לו (ח) מטלטלין או חפצים כן יכול להגבותו משטרות שיש ללוה על אחרים. ע"פ שומת ב"ד לפי בטוחות של הבע"ח של אותן השטרות ואם הם עשירים או לא. ואפילו יש לו שאר מטלטלין יכול להגבות משטרות ע"פ שומא ויש חולקין ואומרים דשטרות לאו בני גובייא נינהו (ועי' פלטי דין זה בס"ד קס"ג ובמ"ס קס"ו ועי' בתו"ת קס"ל וקמ"ח קס"ג מ"ס זה, ובס"ד שם ס"ק ע' מ"ש מהגיה המחה"ע):

ז מי שיש לו מטלטלין או קרקעות (ט) ויש עליו חובות לישראל והגיע זמנו והוא אומר כל נכסי משועבדים לעכו"ם שאני חייב להם שאם לא אשלם להם יבואו ויקחו אותי בשביה. הרי זה מחוייב לשלם לישראל ואם יקחו אותו בשביה הרי כל ישראל מחויבין לפדותו. אבל מ"מ אם הם אינם רוצים (י) ליקח מעות ורוצה לשלם להם במעות ולישראל בקרקע או במטלטלין שומעין לו בזה והכל לפי ראות הבית דין שלא יהיה רמאות בדבר:

ח כל מה שיתן לו קרקע או מטלטלי ישומו לו שמאים הבקיאים בשומא (עי' קיצור ע"ג וק"ג ובמיבורי לעיל כפי (יא) מה שיוכל למכרו בביתו לפי הזמן והמקום ולא שיצטרך להוליכו לעיירות או למקומות אחרים או לעכבו עד שימציאו לו קונים. וי"א דמ"מ אם אין עתה ב"א שרוצים לקנות משום שרואים שנוגשין אותו (עיין סי' ק"ט) והוא נדחק מאוד למעות רוצים לדחקו כדי לקנות בזול הרבה שמין כפי מה שאם (יב) היה פה אדם הצריך לזה כמה היה נותן עבורה ויש מפקפקין בזה (עיין קצ"ע קיצור ק"ח ס"ק י"ב ובצ"ז ובקו"ת ומלמ לקמוכים ועי' בצ"ל סק"ז ועי' עוד מזה בסי' ק"ג וק"ט):

שנים

(ג) עוד ובמ"ח בסג"ה:
(ד) עוד בסמ הלמ"ס ועי' בעוד שהמלוה בעכיכים מלו שבפי' זה מתבוחת הקהמוכים:
(ה) כ"ז לשון הרמב"ם והעוד ועי' בעוד שביים כללו על דבר כל מה שיעשה הדיינים מדבים מלו יכוונתו לבדוק לחמל הלוה מקבל ע"ז שכב ועי' בח"מ שכחב ע"ז דמשבחנו הדיינים שלוכם הבוחים ומוחזקים ויש לחוש שלא יהא כל לחמ פוקן לעשות כו דבר וכו' עי' בסמ"ע סי' ע"ו קפי' ה' מה שכחב שם ובסמ"ע ס"ק ע"ו ובלן ס"ק י"ד:
(ו) הכי"ח בפ' המוכר וסה"ח ובע"ם והוא בסוס"ע ק"ל קפי' ל': (ז) הלמ"ס בפ"ק בס"ב ועו"ש בלוך לכיון לחוש כאן לו ומעות לוך ליתן לו כל מה שהוא קבוע לזוזי דפ' לא מלבנא הלמ"ס וכו':
(ח) עוד והוא מסה"ת: (ט) עוב בסם הלמ"ס וכן כתב בתשובה להמחב"ן ובחשו' הכסב"ל סי' מחקל"ט שכן בתפיעב המחבר.
(י) עוד ובלון המחב"ס והוא מחשובה להכי"ף ז"ל: (יא) עי' ע"ד קפ"ו:ז (יב) עוד והוא בסע"ע סימן ק"ל ועי' עוד בסי' ק"ג ועיי' בתו"ת ס"ק ע' ובצ"ל ס"ק ז' ע"ש:
(יג) כן בילמ בדו"ף ובקמ"ע ס"ק י"ג ובס"ע ועפ"י בתו"ת ס"ק ע"ו ובצ"ל ס"ק ז' ע"ש:

דרך תשובה

סמכנים לב"ד שקבעו זמן על לחמ שיפרע לפלע תוך זמנו, עי' כה"ג וע"ל סי' ק"ט קק"ג (וע"ע בקוגי' לב"ג דף ה' ע"ב ובתוס' שם) ועי' בב"י ובמקב"ם סי' ק"ט קק"ו ובצע"ל סי' ק"ו ובמ"ח בסי' ע"ח ק"ק ע"ש:

מומנים

דכל מה דמצי אבוהן לטעון אנן טענינן להו. לכן טוענין אנן שמא פרעו ואין גובה בו אעפ"י שיש הוכחה שלא פרעו. ואפי' מצא כתוב בפינקסו שחייב יש לומר שמא פרעו. ועי' סמ"ע סי' ק"ז ס"ק כ"ז ס"ק י"ד וסי' ס"ט ס"ק כ"ז). [ומ"מ לפעמים דנין עפ"י פינקסו של אדם אף להוציא מיתומים קטנים היכי דיש רגלים לדבר שהן אמת] (כמו שמתבאר בכתן סי' נ"ח ס"ה יעו"ש בתומ"ם) וכן כשבאו עדים ואמרו אביהן לוה ממנו מנה מ"מ אמרינן שמא פרעו ופטורין מלשלם [ועי' בסי' ע"ה ופ"ז ובחיבורי שם לענין אם היה יורש גדול וטוען ברי לי שהוא יודע מזה דטענתו טענה] ומ"מ מחרימין סתם במעמד היורשין על כל מי שיודע שאביהם לא פרעו. והאידנא נהגו כדעת האחרונים להשביעם אם יש קצת רגלים לדבר (עי' בזה סי' ס"ט ס"ק ס"ט סל"ל וסי' ע"ה סעיף ט"ז ומש"ם ועי' בכתן בסמ"ע ס"ק ס'):

(יב) בטוש"ע קוף סי' ק"ז ועיי' בזה בקיצור ל"ב ס"ה: וכ"ז הוא בכתב ל"ב בפרק י"ב מהלכות מלוה ולוה והעתק מפורש דמיירי[ן] שם להם לחזה ביעול ולית בעלי דעת בעת שיבילו לחזה לבעולו: (יג) בערכין שם ובירושלמי דכ"י לתל כג לסי' ד' הל"ל ע"ש: (יד) בסופה הל"ן סי' ל"ח וכתל"ם בסי' ק"ו ועי' ש"ך ס"ק ג': (ט) כ"י לבון הכתב"ם והעול ומש"ם והעתק שהתקנו זמן היינו מפני שהלו שהתכבו הכתלין היעלו ללם בפני לרון ועי' בפוסף':

ז בג' דרכים אלו גובין בין מיורשים גדולים ובין מיורשים קטנים בלא שבועה. ואפי' מה המלוה והיורשים באים לגבות חובו א"צ לישבע כלל [שלא פקדנו אבא] והא דנתבאר לעיל דא' מהג' דרכים הוא כשמת בתוך הזמן. היינו דוקא כשנתקבל העדות בחיי אביהם דאי לאו הכי אין מקבלין עדות על קטן (ועי' בו"ע ס"ג):

ח ודוקא בג' דרכים אלו גובין מיורשין קטנים. אבל בלא"ה אין גובין שום הלוואה ושום חוב (יד) מיתומים קטנים אע"פ שהיה עליהם שטר מקויים (יג) ויש בו נאמנות וכו'. רק אם יש בו תועלת גדול להיתומים כגון שלוה אביהם מעכו"ם בריבית וקבל עליו שידין בדיני ישראל לענין הגבי' מיתומים קטנים ולא לענין איסור ליקח הריבית. לכן כל מה שיראו ב"ד טובה (יל) גדולה להיתומים יכולין ב"ד להגבותו וכן כתובת אשה גובין מנכסיהם (עיי' בתש"ע סי' ק"ז ועיי' בתמ"ע בסי' ק"י כל פרטי דין יתומים קטנים ועוד מפרטי דין יתומים גדולים בסי' ק"מ וק"ט):

נתיב טז

דין מי שטוען חייב אני לך ואין לי במה לשלם ודין גביית חוב במעות או מטלטלין.

ובו ח' סעיפים. (והוא בשו"ע סי' ע"ט וק"ל).

א מי שנושה בחבירו והלה טוען אמת חייב אני לך אך אין לי במה לשלם. ולא נמצא אצלו כדי חובו יותר על מה שמסדרין לו. התקינו הגאונים (א) משום נעילת דלת בפני לווין שישבע בנק"ח שאין לו בלום יותר על מה שמסדרין לו ושלא נתן מתנה ע"מ להחזיר. וכולל בשבועתו גם להבא שכל מה שירויח וכל מה שתשיג ידו איזה רווח או מציאה או שא"ד מאיזה צד שיהי' לא יהן מתנה לשום אדם בעולם ולא יאביל ממנו לאשתו ולבניו אלא יוציא מכל אשר תשיג ידו. מזונו לשלשים יום וכסות לי"ב חודש (עיי' בתיב לגויל ובתו"ע סי' ל"ז) וגם בזה לא אכילת הוללים והסובאים. ולא בגדי השרים והסגנים אלא כבינונים שבישראל ע"פ דרך הממוצע. והמותר יסלק לבע"ח. ומי שהשביע את בע"ח על שעבר ולא השביעו על להבא יכול להשביע בכל שלשים יום ומחרימין

דרך תשובה

מזקק לין למס פוקע תוך זמנו. וע"ם ס"ה לענין מס טענן שפקע ביומו למעלם זמנו ועי' בע"ז בכה"ג לות ל"ע ועי' בתמוגת דכ"ל סי' פ"ע בתל שלוה מעות לתביכו ושלוה ומכר לו סקורה שיולין למקום פלוני על תמיות שלו ומס בהגיע המקורה למקום ההוא יפקע לו לזמן ל' מתשיס ויתן לו כיום כך וכך. וכן סי' כ' המלוה הענייל המקורה למקום ההוא ושלוה נפטר קודם שזמן שקבעו ומתו יורעין כ"ז מתשר כמלת בתוב בכ"י והעלה לכל"ע ולפ"ז למס יתומים קטנים מתויבין למעלם לן הקרן וכן הכתוב על פ"ת (והוסף זה בכ"ג ע"ת ובמש"ם) ופשוט ועיין מ"ש עוד בזה, ולענין מס גובין מקטנים עפ"י פיעקס עי' בפנים ועי' סי' ל"ת סמ"ג ועי' סי' ק"ז סמ"ע ס"ק כ"ז ומ"ש עליו סמ"ך. ועי' בתמוגת דכ"ז ס"ל סי' קמ"ח דלעתו סס פסמ"ע. ע"ש שתתיך בזה וסיים ל"ל פיעקס לשטר שטוח ביל תביכו. אבל פיעקסו שטוח בביתו לי ליתת לסוס מת פתוס לו בתלץ מעק לי' ול"ע וע"ם עוד לענין מס מת פתוס לו בתלץ למוכר למעשר ללת מייתינן לנכרי (וסוסף זה בכה"ג סי' ע"ס) ועוד כ"ל בע"ז יעו"ש. וכתבו המתכונים לדוקק בזה ממיכין ללת פרע בתוך זמנו. אבל טוענות ממיכין עביד לימם דמולק תוך זמנו ללין למס לכ עס נתם: ופשכנים שטעו פשר וקבדו על תמ שימלס תוך הזמן ממיכין בזה מזקק וכו' וגובין בזה מיתומים קטנים. לך יש מתלקים בין פשכנים

בידי אלא חמשים זוז חייב לישבע מה"ת. ואינו חייב שבועה מה"ת אלא דוקא כשהודה לו בפרוטה וכפרו בשתי מעין כפף אבל אם היתה ההודאה פחות משפ או הכפירה פחות משתי מעין כפף אינו חייב לו שבועה מה"ת. ושיעור פרוטה הוא משקל חצי שעורה מכסף צרוף. וכתב בכנה"ג סי' פ"ח דמספק אין לחייב שבועה עד שידע בבירור שיש בו שיעור הנ"ל (וע' זה בפיכורי בהלכות קרוטין ויש הלכות כתובות וע' פרטי ליקים מלו טוס"ע סי' פ"ם) ואם יש לו ער המסייע י"א (ז) שפוטרו מן השבועה ו"א (ח) דאינו פוטרו והבריעו הפוסקים כדעה (ט) הראשונה וכן דעת כל האחרונים [ג] אבל מ"מ יכול להטיל עליו חרם (י) סתם אם התובע טוען טענת ברי אבל אם התובע גופא טוען שמא ויש לו עד המסייע פוטרו (יא) לנמרי. והיכא דהוי משואיל"מ שוב לא מהני ע"א לפוטרו. ואם ב' ערים מכחישים וא"ו שיש ער אחד מסייע לחובע ו"א מסייע לנתבע י"א דאין (יב) חילוק בין אם המסייע בא ראשון או אחרון לעולם אמרינן סלק עדותם כאילו אינו דאוקי חד לגבי חד והוי כמו שלא העידו כלל ולכן אם הוא מן המחויבין שבועה מה"ת כגון אם הוא מוב"ם או א' מן השומרים גם עכשיו מחוייב לישבע שבועה דמה"ת. ואם הוא כיפר בכל גם עכשיו חייב שבוה"ם. ויו"ח בוה (יג) ואומרים דאם ער המסייע בא תחילה לב"ד ודאי נחשב עדותו כב' ופסזר מהשבועה. ואם עד המחייבו בא תחילה אפשר דמסלקינן עדותן:

ד [ד] י"א (יל) דה"ה בנשבע ונוטל אם יש לו עד המסייע נוטל בלא שבועה (טו) ויש חולקין ע"ז דבנשבע ונוטל לא מהני זה (טז). ובחשוד כו"ע מודו דאינו נוטל בלא שבועה דאל"כ כל מי שיש לו עד אחד יוציא ממון מהחשוד (יו ס"ך ס"ק י"ט בפ"ז): (יז) י"א הא דעד אחד פוטרו משבועה היינו במקום דאותו המחוייב לישבע טוען טענת שהיה מאמינו בלא מינו אבל אם טוען טענה שאין מאמינין אותו כ"א ע"י מינו אינו פוטר הער משבועה

(יח) ויש חולקין בזה (ועי' בס"ך ס"ק כ"ח בסמיך בזה ועי' בע"ז ובמ"ס) :

מי

(ז) כן דע' הסום' והכל"ם ועוכ: (ח) כן דעת בעה"מ ועוי"ם: (ט) הכלבות הכנ"ם ס"פ י"ז וכת' דמכ"ם בכתיבתם יד הסוגע מסייע להנתבע דפוטרו ומצוע' וכן דעת הסתכוני שם ועי' כנה"ג הלות ט"ז: (י) ש"ך ס"ק י"ד: (יא) כן מלקו הסו"ם וכבכתיים"מ: (יב) כן דעת הב"ך ס"ק ט"ו: (יג) ע"ז שם בקו' ס"ז סעי' ו' וכן פסק בסו"ם סק"ה וכן מסיק סם כן סם עד המסייע בא בתחלה אפשר דמיירי בעד המסייע בא בתחלה אבל אם בא עד המסייע אחר שבא עד המחייב בא בתחלה אפשר דמודה דאין עדותו כלום ועי' בס"ך ס"ק ט"ו ובמ"ע ומצוע' בתחלה בתכוני שעוניים לפכל זה: (טו) הב"ח בסעוכה מולק על זה ועי' בעה"ה: (טז) הב"ך ס"ק י"ט בשם תשובות מיימוני ועי' מ"ש ע"ז הסו' ס"ם: (יז) כ"ש ס"ק כ"ו ועי' בע"ז ובמ"ס הובדם"ם:

דרך תשובה

מפ"ק דכ"מ (ולע שמינו מדוקדקוקלי בעקוס שסי' לסלקיך לסלקיך מ"ם ולפ' מבוינין מוסנו שמלסוס כו' ע"ם בב"מ קף ס' ע"ב ומימת שבועה שכולה שלי ומי יסבעיק לי' כולה וכו' ול"ל, ועיקר הכאי' למאי דקאמר שם שלי בקף ו' שלי' מאר מיימינן שמת מלוס ימינה יש לו עליו ועי' שם בפי' הש"י ורוק) בשר קמיומו בזה, סוגע שמלכי בב"מ בשם דקאמר שם שמת מלוס ימינה וכו' וכתב ע"ז המלכי בשם ר"ת קף למסוגיא זו יש קצת לחי' דל"ל לשכר הטענות קך עכשיו לשלי למאי תקנות הגמוניס שמר סיוס סתלמוד שלסלקיך לשכר ולשלן בשל היכולת וע"ם בשלכי שהסלקיך (וכב"י סגיעו סימן זס). ותמיס שלא הזכיר בלל מזה ומ"מ לענין דינא ל"ע בכיולא בזה (ועי' בשלכי ובב"י שהגיא קצלה מבוסגן לשי מייב לך בלוס ולפי דיש לסוס לסלסלי) ועי' בבללי או"ח ובסך בי' בע"ב ול"ל. ולכאסלילה ולפי דסלסלה לומר בלך לסלקיך קף שמיעו ניכר בלל שטענים וכשמעמע מלשון הלשב"ם ובשוסע"ע עי' בסחלוניס ורוק ועי' בה"ע מ"ם בשם בסה"ג בע"ז:

[ג] אבל מ"מ יכול להטיל עליו חרם וכו'. עי' ס"ך בסי' פ"ז ובחלוניס ועי' תה"ד בי' של"ד ובחלוניס ובכה"ג הות י"ז לענין שבועת שומרים לי בשבר ע"י מייב על מחר

הלכות טוען ונטען

נתיב יז מדין בירור הטענות וכל דין שבועת התורה ושבועה"ס וקב"ח. וכו נ"ב סעיפים. (והוא בסו"ע סי' ע"ל ופ"ל).

(ס) כ"ז הולילו הסופ' מהס למלמיכן בפ' ז"ב ד' כ"ע כילד לסמס יודע וכו' ועיי' בב"י:
(ג) עוד בשם הכמ"ס ומ"ל בהג"ה ועיי' קמ"ע סק"ד:
(ג) כן הביא ד"מ בשם מסוחות הכמ"ס וכ"כ הסמ"ע סק"ה:
(ד) זהו כדעת הסמ"ך לפי פיכוחו בסחוחות הכל"ס: (ה) הטעם כבר כתבלה בשם"ס בכמה מקוחות לחי בכולי בעי לבודי כו':
(ו) עי' סי' פ"ז בעוד ובשו"ע קעי ס':

א *)שנים שבאו לדין ותובע אחד לחבירו מנה לי בידך [א] אומרים לו ברר (ס) דבריך ממה חייב לך מהלואה או מפקדון וכה"ג דשמא טעה בדמיונו שסובר הוא שחייב לו ובאמת אינו חייב לו אף לפי טענתו. כגון שאמר לו חבירו ליתן לו מנה ותובע ממנו ובאמת לא קנה בדיבורו ויכול לחזור ע"פ הדין וכל כה"ג. ואפילו הוא חכם גדול ורחוק שיטעה בדין מ"מ אומרים לו מה איכפת לך שתברר טענותיך (ע' סמ"ע ום"ך סק"ב) וכן גם הנתבע צריך לברר דבריו האיך נתן לו אולי נתינתו לא הוי נתינה וכה"ג:

ב אם אינו רוצה לברר דבריו אם נראה לב"ד שיש רמאות בדבר יפסיד ואם (ז) נראה לדיין שאין שום רמאות בדבר אלא שאינו יכול לברר דבריו. או פוסקים הדין כאשר הוא ואין מחייבין אותו משום שאין מברר דבריו דאין אומרים ברר אלא כדי להוציא הדין לאמיתו. ואם התובע אינו מברר והנתבע כופר לגמרי. י"א (ג) דאין מחייבין על תביעה בזו שבועה היסת כ"א על טענה מבוררת. אך מ"מ [ב] אם נראה לדיין בבירור שההובע אינו יכול לברר ובאמת (ד) אין שום רמאות בדבר מחייבין אותו היסת (עיין בחמכוונים וע' בחמ"ס ובפו"ת):

ג שלש שבועות הן מה"ת (ה). המודה במקצת. והכופר בכל ועד אחר מעיד להחובע. ושבועה השומרים. וכל שבועות חוץ מאילו אינו כ"א מדרבנן ומ"מ כל השבועות נקראין שבועות (ו) הדיינין שבומן חכמי המשנה תקנו כל שבועות הללו זולת הכופר בכל דנקראה שבועה היסת והיא נתקנה בימי חכמי הגמרא אחר המשנה, ופרטי השבועות נתבאר כ"א במקומו. והחלה נבאר דין מודה במקצת. האומר לחבירו מנה לי בידך והשיב לו אין לי בידך

דרך תשובה

[א] לומרים לתובע וכו'. ועי' בחמיב ס' בחמ"ס לות ה' לעניו חם החובע מבקש מן החמבע שיגלה לו על מה רוצה לדון עמו קודם שילכו לדין (עי' ס"ך סי' י"ח סק"ל ח"ס ב"ה) חם הדין עם החובע בזה לו לא ומ"ם חם בזה בחם החבו"י ע"ם:

[ב] חם בלחה וכו' ובחמת וכו' (עי' בכה"ג לות ב' ול') כן פי' הס"ך דחם לבציתו בחם הכל"ם לחין חיכול לידע חותו היסת היינו חם הדיין חינו יכול לידע חם בלחה כשעיניו לו לא ומסופק בזה לחם בלחה לב"ל חסות מעיניו לף חבועה מה"ת חין יכולים לחייבו ולחם בלחה להם חחין בום למלות בדבר לפילו היסת ולפי מחביעין לותו וכן דעת הלו"ח, עיין בלוריס סק"ו ועי' בדבב"י בחשובה ס"ל בימין קפ"ג שחחלל בלומר להבילו מכח לי בידך ולחם מביבו ליני חייב לך בלום ולינו מבכר לבביו וכתב ע"ז חשובה ול"ל חם לני לוחה לח החובע כשעיניו לבחום טעניתו. ולפלח מה שבועת סקב ולני חייב לך בלום ולח לבח לבפ טעניתו לפי שלח לבח לני חייב לך בלום ולח לני לוחה לח החובע כשעיניו לבחום טעניתו. ולפלח מה שלח הביאו בלל החלכוים לח לבביו: והכח מה שביעיו לני

מפ"ק

*) בחמיב בשבועות ד' כ"ל ע"ל מבין לחלמיד שלמד לו בבו יודע להה שלה נוחבים לי לפילו חלה מבה חינו מבדה מבה (פי' לח לבקב להוליח מבה) ובלוני חייב לי מבה ויש לי עד לחד ומח לח בום ולח חימב מידי להה לח חבחב חפוחך שיקבל לפילו הבי לבוב חשום שבלמד מבדב סקב מבחב. מבין לחוחה בחביבו מבה ובעבו חחבים ס) שלח ילמד לבפבבו בב"ד ולוחה לו חוך בב"ד בדי שלח לחחייב שבועה מה"ח ס"ל מבדב סקב מבחב. ומבין לשלמה שחייב להם לחד מבה בשיבול שלח יהיה לחד חובע ובנים עדיים בדי שיולילו מבה ויחלוקו ס"ל מבדב סקב וכו':

ס) כ"ז בשבועות ד' הב"ל וכו' וכן הוא בכמב"ם ובמ"ג והביא זה גם הס"ך בחמ"ח בים סי' ע"ה ובחא על העור והב"י בשביעיותו:

ונוהנם לו או אינו מחויב לישבע כ"א שבועה היסת. אבל אם אמר לו אילך לביתי ואבא לך אזי אינו נפטר משבועת ההורה [ה] ואפי' אם נתן לו (לג) משכון ע"ז לא מיקרי הילך (לד) זולת אם נתן לו רשות למכור תומ"י בלי רשות ב"ד (לה) ואדם בעולם כגון זה מקרי הילך. וי"א דבכל מקום משכון (לו) מקרי הילך ודוקא אם שוה כפי הדמים (לז) שהודה לו ואם משכנו שלא בשעת הלוואה ואח"כ בא לדין והודה על מקצת ועל מה שהודה לו עולה דמי המשכון כיון דבמשכון שלא בשעת הלוואתו (לח) קנהו קנין גמור

מדר' יצחק (יעוין בפי' ע"ב) א"כ לבו"ע הוי הילך (ויעוין בל"ת בתוכך):

ט שטר חשוב הילך ביצד החובע לחבירו חמשים בשטר וחמשים בע"פ לא מבעיא אם הודה על החביעה בע"פ ובפר על מה שבשטר רעל מה שבשטר צריך לשלם (עי' בפי' פ"ח מעני' כ"ח וס"ך סס ס"ק מ"ח) אחר שנשבע בעל השטר אלא אפי' הודה בחמשים (לט) שבשטר וכפר בחמשים שבע"פ אזי פטור משבועה"ח ולא מבעי' אם יש ללוה קרקע דהוי שעבוד קרקעות וכשם שאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות כך אין נשבעין על הודאתו אלא אפילו (מ) אין לו קרקעות מ"מ פטור משבועה"ח ויש מי שחולק (מא) אם אין ללוה קרקעות. ובכתב יד הלוה עצמו (מב) אע"פ שיש בו נאמנות (לא) מהני הודאתו לחייב שבועה מה"ת ויש חולק אף בזה דכל שמודה לו בממון שאינו יכול לכפור (מג) הוי הילך ולענין דינא בשטר גמור ואין לו קרקע או בכ"י אפשר דיכול המוחזק לומר קים לי ופטור משבועת התורה (ק"ע נלע"ד למייבי סכ"י מקויס ממ"ש ומיהו יכול לסכמים מכל בלמ"ס לח עי' בפי' ס"ע ופסוע ועי' בל"ת בתוכך). ומטעם זה הא דנ"ל בסעיף ד' לענין שעדים מחייבין אותו שבועה מה"ת י"א דהיינו (מל) אם העדים מעידין בלא קנין אבל אם הם מעידים בקנין הוי כהודאה בשטר ופטור משבועה"ת ויש חולקין (מה) אם אין לו קרקעות ואומרים דלא הוה הודאה בשטר ובפרט שכאן הוא כופר במה שהעדים מעידין אבל אם יש לו קרקע נראה דלכו"ע פטור משבועה"ת (ועיין בתיבות סיעין ע"ס לסכליע ג"כ בתין לו בקרקעות ללמ הוי הילך מכל בים לו קרקע לימו כשמר ולוק סימיב ועמ"ס בפי' י"ע ועיין עכ"ז בל"ת):

י ולפי מה שנתבאר דהילך פטור אם כן אם תבעו ב' כלים והודה לו באחד מהם וכפר בשני אם הכלי כמוה שהיא אע"פ שלא הביאה בעה לב"ד ודאי דמקרי הילך ואם יודע שנשתמש בכלי (מו) ונפחתה מדמיו בין שיודע ע"פ עדים בין ע"פ הודאתו הו לא מקרי הילך אבל אם לא נפחתה כלל אף בכה"ג מיקרי הילך ואם נהן לו כלי אחר והחובע אומר לא שלי הוא ישבע הנתבע שבועת היסת שאינו חייב לו כלום ויכלל שהכלי שלו הוא אבל אם הנתבע מודה שנחלף לו בכלי אחר שוב לא מקרי הילך מ"מ אם שווים כמו הכלי של חובע (מז) [ט] י"א דלא גרע ממשכון דיש דיעות דהוי הילך (ועי' מע"ע ס"ק

(לג) עוד בסס מהר"י מגא"ש סוכן בפקק המחבר סי' פ"ז ס"ק ס"ב: (לד) ב"י ור"מ בשם הכריב"ם וכן הכריע הם"ך בקק"ד: (לה) זה לשון הכריב"ם ועי' ס"ך ס"ק כ': (לו) בעה"ע ועו"פ: (לז) פסוע ועיי' בתמ"ח בקכ"ה: (לח) ק הכריע הם"ך בקק"ח ומוסס לחלק בעה הלוות' בקה לי' כו' לחפוקי מס הלוה עליו לו מכוסן לו עמה בשעת המציעה ויעו' קימן ע"ב קמ"ע בקכ"ח וס"ך בקק"ח ועיי' בל"ת: (לט) ד"ה ל' לתן כמבעין כו' ופסקו הכי"ף והרא"ש ועו"פ ומעמס זה גם הורלחמו וכו' וכחחר מוכיח בבייתם דחלבעים דיכיין ור"ל: (מ) ק בעה פכ"ע ובן הטלה הסמ"ע סי' פ"ח סס ס"ק כ"ח ועיי' בס"ך סס וגחמ"ח ובל"ת: (מל) הלבוש סי' פ"ז ועי' בס"ך בקק"ו שבילה דבכיו וכו' ול"ו הס"ך גופא דעמו לרימה למלך מסס מודה על מה שכתב בשעל מי הוי הילך ומהכי מכ"פ בסתן לו קרקע מכל בכתב לח מהכי ללמ דוקא בים לו קרקע ולח מקכי ס"ק [ועי' בפי' ס"ה בקק"ב ובפי' ס"מ ס"ק מ"עיו חזיל לשיטתו בפ' כ"ל סס ודו"ק] ועיי' בל"ת: (מב) קן בסה המחבר סי' פ"ח בכ"ע ובכה"ת: (מג) ס"ך סס ס"ק כ"ח ועי' בל"ת: (מד) מכי הדיעות בכמ"ח סי' ע"ה ועי"ש בקמ"ע וס"ך: (מה) סס וס"ך הכניס ג"כ לבבכל זו דכיון דבכל מייירי בכופר ס"ל דוחלחלא מהכי בתין לו קרקע עי' בס"ק ס"ו ועי' בל"ת: (מו) מכל בל"ע וס"ק ס"ב:

למקוסר מעלומין כו' וכ' בעה"ת דלכן כתן כמי למקוסר עבוד בפסה לח הוי הילך וכן בעת הטוב ומעו': (מז) עוד בפי' פ"ז ועי"ש ועי' בקמ"ע ס"ק י"ב:

דרך תשובה

יולה ומס יכול לעשות פעים אחי מס עוד וכון ועיין בפי' פ"ז בקמ"ע ס"ק י"ל לעשתו דוקא בשהעדים מעידים שלוה ממנו ממעים ויודעים שמייב לו עדיין אותן המעמים אז ממוייב ליפרע פרוע"ת אבל אם אין מעידים רק על הלוחה ומפשר שפרע מ"כ אינו מחוייב ליפרע כ"ל היפת, ומה"ד אם מפחזוים שלקו עליו לכל המוער לח לויתי כלחוער לח פרעתי דמי וכו' ומייב שבוע"ת ועי' ע"ז בתן בפי' ע"ה ובמוריס ס"ק י' ובתוחים סק"ל ועיין לקמן בל"ת על ס"ט:

[ה] ומפילו מס נתן לו משכון כו'. וכן לעת בהדב"ז בתשובה ס"ל בפי' תי"ח לזה לח מיקרי הילך ומפוס כמשכון, אבל אם נתנו בעטות בשכר שהוח שלו ומח"כ

ד מי (יט) שלא תבעו שום אדם אלא בעצמו בא ואמר מנה לי' לאביך בידי ופרעתי לו חמשים ונשארתי חייב חמישים פטור אף משבועה ס"ם דהוי כמשיב אבידה [ואם יש לו להטיל חרם סתם ית"ל] וכן אם אמר לאחד מנה היה לך בידי ופרעתי לך חמשים אין אותו שהודה פטור אף משבועה היסת אם אמר (כ) התובע שאינו זוכר כלל. ואפילו אם אמר הזכרתני וזוכר אני שלא פרעתני כלום דעת האחרונים שגם בזה פטור משבועה היסת [ובלי ספק שיש לו להטיל חרם] [ד] אבל אם השני טוען ידעתי ורציתי לתבוע ממך הכל שלא פרעה חייב היסת (כא) לכו"ע. ולענין ש"ד יש (כב) אומרים דאם נראה לב"ד שהוא מערים להודות בכדי לפטור א"ע מש"ד [ו] אז מחוייב לישבע ש"ד ויש (כג) שפוטרין מש"ד כיון דעכ"פ קדמה הודאה לשבועה:

ה כשם שמודה במקצת צריך לישבע מה"ת כך אם עדים מעידים על מקצת (כד) כגון שהתבע מנה וכפר בכל ועדים מעידים שלוה חמשים חייב שבועה [ז] מה"ת דלא תהא הודאה פיו גדולה מהודאת עדים. ודוקא במלוה הוא דמהימן אה"כ בשבועה משום דלהוצאה ניתנה אמרינן (כה) אשתמוטי הוא דקא משתמיט ואפילו העדים ראו בידו אותן המעות עצמן (כן כתב כלן הס"ך ס"ק י"ד וכו"ס כתב ס"ק ט"ו למעט מכ"ל לחותן כן וכ"ל למייבי נמי סילוע בזיכוך גמור וכמ"ש וזוק) דכיון דלהוצאה ניתנו ואולי צריך על איזה עסק אבל בפקדון כגון שטענו חפצים הפקדתי אצלך והוא כפר ובאו עדים והעידו שראו בידו אחר מאותן החפצים בעת שנתבע אזי החזוק כפרן ואין נאמן שוב בשבועה והתובע (כו) נשבע ונוטל ודוקא בחפץ בעינן שראו עתה בידו דאי לא"ה אולי נאבד וסבר משתמיטנא עד דבחישנא אבל אם תבעו שנתן לו מעות בפקדון שיתעסק בו (כז) לטובתו והוא כפר בכל ועדים מעידים שנתן לו מקצת י"א דע"ז לא שייך משתמטי דהא כיון שלטובתו מוצאן היה לו לומר כן אבל יש חולקין (כח) בזה ואומרים דכל שלא ראו עתה אכתי איכא לאישתמוטי אולי נאבדו לפי שעה וסבר אישתמיטנא וכו' וכה"ג (ועי' בנתה"מ ובע"ל סהכיינו לסמ"ע ולפנע"ל סקלוסה סיס נלמה כלכלי סס"ך לכיון לסמכה לסולילין ולמי כמה מיני לישתמוטי מפסד למעוט ול"ל ועכ"פ לסוי פסיקה וכן כתב הלו"ת לסוי פסיקה לליבא עי' בתומים סק"ג ובלוליס ס"ק ט"ו ועי' עוד מליסים מלו סוף ס"ע):

ו מי (כט) שחובע לחבירו סך מה שנתחייב לו והנחבע אומר ששלם אח"כ בשעשו חשבון ביניהם והתחילו לחשוב בפרוטרוט ונשאר חייב לו סך זה לפי חשבון הוי כרין מודה במקצת ומחויב שבועה מה"ת. אבל אם נתחייב במקצת מחמת שאין נאמן ברבריו בגון שסבר שאם המעשה כך וכך אין לו עליו כלום שפרעו והב"ד יודעין שהפירעון לאו כלום הוא וכגון (ל) שטוען פרעתי עבורה ריבית והב"ד יודעים כי אין צריך לנכות זה מחובו כי רבית קציצה הוא. וכל כה"ג לא הוי מו"מ ואין לו עליו אלא שבועה היסת ויש חולקין בזה (לא) (ויעויין בדברי הכנסיס בסוסך. ויע"ס עוד בס"ס בסי' פ"ז לענין מי שמתחייב בעקלת ממעת סלוחזק בפקן ובדברי הס"ך ס"ק י"ב):

ז כבר נתבאר דהמו"ט צריך לישבע מה"ת אך אם על המקצת שמודה לו אמר לו הילך (לב) המעות בב"ד ונוחנם

(יט) לפון הממ"ס בס"ד מהל' מו"ל פ"ה ומנכיים, שפוטו, ל"ב:
(כ) כ"כהס"ך ס"ק ט' וכן הסכימו הפו"ה וכנמיפות וכ"ל ועיי' בס"ך: (כא) פו"ה ס"ק ל"ט וכ"כ בנמ"ע ופפוט: (כב) הס"ך ס"ק דעת הסמ"ע: (כג) הס"ך ס"ק הכ"ל: (כד) בכייפ"ך ד"ס ס"ק ד"ו ג': (כה) סס"ג ס"ק ד' הכ"ל: (כו) התובע לריך ליסבע היינו מפוס לכל הוסקק כפקן כ"פ על מקלת ולפ דמי לכל ע"ע כפעיי ס' עיי' קמ"ע ס"ק ע"ו ועיי' בחיבודי לקמן: (כז) מפו' הכפ"ס וכן פפק הסמ"ע ס"ק י"ד: (כח) דעת הס"ך ס"ק י"ז ועו"ס בלוקך מה שפי' בדבכי הכפ"ס: (כט) מקור דין זה הוא מבנמ"ע ז"ל ופפקן קבעו' והסמ"ע בנס"ס: (ל) ג"י בס"ס כ"ב"פ ופפק כן המפבר קיימן ס"ק ס"ב בפעיף ס' והכמ"פ קיימן ע"ה ס"ה ופי' הסמ"ע בפי' פ"ז ס"ק ע"ו לפ דבכי הס"ע בפ"ז וכדבכי כ"ב"פ (לא) לפבל הס"ך כי' ע"ה ס"ק י"ע הלכיך בהלוק ע"ז ופי' פי' לפר בדבכי הפו"ע ובדבכי הנ"ב"פ ובלו"ם ובלוה"ם הסכימו לדעת הסמ"ע בזה יעו"ש בפ' ע"ה בפע"ה שהלכיכו בזה ועי' בכמה"ס ס"ק ד' מ"ס עליהס: (לב) כל"ס ס"ב"ס ס"ק ד' וכפפס בס"ס ס"ג כ' ועוד הילך הוא בו' וכ"ד כל הפוס':

דרך תשובה

דבכיו בקלבה המבה"ם בפי' פ"ז) ועי' בלמבוניס, ובמבו' מבוה שמוחל פיוכ ו' לחיך בזה לבמות לחיות הב"מ ומבקמתו להלבה דעד לחד ומכי בזה לף להוליל בן המוחזק ולחל כהב"ם ע"ם ול"ע ועי' בקובה"ם:

[ה] לחל לם הבני טוען וכו'. ועי' בזה בכנה"ג בהגהת הטור אות כ"ח וכ"ט והגהת ג"י בס"ס:

[ו] לז מבוייב לישבע ס"ד בו'. עי' כלב"ז ס"ד בי' קב"ה בס"ל ג"כ כלעה ס' וז"ל בס"ס בע"ז לחל בבה בהלחם סיחה מוץ לב"ל לחיה בחוכה סולחם לפטור ס"ע מבנוי"ם ולם

(לג) לפון הממ"ס בס"ד מהל' מו"ל פ"ה ומנכיים, שפוטו, ל"ב:
(כ) כ"כהס"ך ס"ק ט"ו וכן הסכימו הפו"ה וכנמיפות וכ"ל ועיי' בס"ך: (כא) פו"ה ס"ק ל"ט וכ"כ בנמ"ע ופפוט: (כב) הס"ך ס"ק דעת הסמ"ע: (כג) הס"ך ס"ק הכ"ל: (כד) בכייפ"ך ד"ס ס"ק ד"ו ג': (כה) סס"ג ס"ק ד' הכ"ל: (כו) התובע לריך ליסבע היינו מפוס לכל הוסקק כפקן כ"פ על מקלת ולפ דמי לכל ע"ע כפעיי ס' עיי' קמ"ע ס"ק ע"ו ועיי' בחיבודי לקמן: (כז) מפו' הכפ"ס וכן פפק הסמ"ע ס"ק י"ד: (כח) דעת הס"ך ס"ק י"ז ועו"ס בלוקך מה שפי' בדבכי הכפ"ס: (כט) מקור דין זה הוא מבנמ"ע ז"ל ופפקן קבעו' והסמ"ע בנס"ס: (ל) ג"י בס"ס כ"ב"פ ופפק כן המפבר קיימן ס"ק ס"ב בפעיף ס' והכמ"פ קיימן ע"ה ס"ה ופי' הסמ"ע בפי' פ"ז ס"ק ע"ו לפ דבכי הס"ע בפ"ז וכדבכי כ"ב"פ (לא) לפבל הס"ך כי' ע"ה ס"ק י"ע הלכיך בהלוק ע"ז ופי' פי' לפר בדבכי הפו"ע ובדבכי הנ"ב"פ ובלו"ם ובלוה"ם הסכימו לדעת הסמ"ע בזה יעו"ש בפ' ע"ה בפע"ה שהלכיכו בזה ועי' בכמה"ס ס"ק ד' מ"ס עליהס: (לב) כל"ס ס"ב"ס ס"ק ד' וכפפס בס"ס ס"ג כ' ועוד הילך הוא בו' וכ"ד כל הפוס':

אמר איני יודע לא הזי חזר וטוען בכה"ג וישבע שאינו יודע ופטור ובכ"ז אפילו הפם אח"כ בעדים לא מהני ומפקינן מיני' (ומלת בעדים עיין לקמן) אבל אם טוען באמת נתחייבתי לך פ"א (נמ) וספק לי אם פרעתי וחבירו טוען ברי שלא פרעה חייב לשלם וחבירו א"צ אפילו שבועה היסת רק אם ירצה יכול להטיל עליו הרם סהם על כל מי שנוטל ממון שלא כדין וכל מקום שנוכר הרם סהם עיין באחרונים [יד] דעכשיו נהגו לקבל הרם ב"ד מפורש (כ"כ סמו"ת פ"ק ל"ה ונמהמ"מ וע' מודות זכ) ואם חזר ואמר אח"כ שפרעתיך ודאי נאמן (נו) בשבועה היסת. ויש מפקפקים בזה (ס) שאינו יכול לחזור ולטעון (וע' לעיל פעיף י"ג ומ"ש דרך הצונה לממפק לין מוציאין ומאמן בהיסת וע' בם"ך פ"ק כ"ז) ואפילו אם בפק הפירעון שיש לו הוא קרוב דהלואה בגון שיש לו פקדון ביד המלוה ונאבד בפשיעה ואח"כ הלוה לו חמשים זוז והוא הובע ממנו המשים והלוה הובע פקדונו ומשיב לו המלוה שפקדונו לא היה שוה כי אם שלשים זוז ונ"ח לו עשרים זוז והלה משיב אפשר שהי' שוה יותר מחמשים זוז (פמ) אפ"ה חייב לו המותר ביון שהחזיב ברי והפרעון בספק ואם המלוה ג"כ אומר שאינו יודע [טז] אינו מחוייב לשלם ויש מפקפקין קצת בזה. ומי שהיה חייב לחבירו ופרע לו ובא אותו שפרע לו והביא מסבע אחה מזוייפה ואמר שלך היא שנחת לי מטבע מזוייפת. והלה משיב א"י כלל והלא כשנחתי לך נתתי בחזקה טובה. וגם אחה כך קבלת ואי"ו אם זה הוא המטבע או לא. נסחפקו בזה האחרונים. אם זה דומה לא"י אם פרעתיך. אם לאו אם נתחייבתי לך. והסכימו [טז] דדומה לא"י אם (פג) נתחייבתי לך ונפטר בשה"ם (עיין בע"ז על פעיף כ"ם):

(נמ) הכי"ף שם וכל הפוסקים דיש חילוק בין פקפק שם לוזה ממש לו פקפק שם פרעה ופשוט וכלחיפת במצפה שם: (נע) כן דעם המכדכי וכן פקפק הכמ"ל בפיעוף ע"ה פ"ע: (ס) הש"ך בשם כמ"ל יעוי"ש פ"ק כ"ע: (פא) פ"ך פקפ"ז: (פב) עי' בקלונ"ח ובמיוחות פקפ"כ: (פג) ע"ז על פעיף כ"ה והלילך שם ובמה"מ כלק פ"ק כ"ד: (פד) כ"זפשוט בש"ך שם וכן הוא בשו"ע פיעוף ע"ה פ"י: (פה) ע"ז וש"ך בעני' י': (פו) עי' בש"ך פ"ק ל' שהביא לחיות לזה מכל דעם למכוונים נועה למן לכך ליפשע היפת עיי' ע"ל ובמהמ"מ ובמ"ח:

טז וכל זה אם היה ע"י הבעהו. אבל אם מעצמו (פל) אמר לחבירו ליהי ממך וא"י אם פרעתיך. [יז] אם בא לצאת י"ש צריך לשלם לו. אבל אם אמר לחבירו ספק לי אם ליהי ממך. וחבירו אינו זוכר כלל. אף בבא לצאת י"ש פטור. והיכא דאמר לו אח"כ זכור אני שלא פרעתני. אבל איני יודע אם ליה ממני. ג"כ (פה) פטור. וי"א דמ"מ צריך (פו) לישבע היסת:

אע"פ

דרך תשובה

הלוה להמלוה בע"ז בחמורת דב"כ בימין כמ"ז כי"ז וכי"מ ובכתה"ג כי' ע"ה לות ל' ול"ת:

[יד] דעכשיו נהגו וכו'. וכן משמע בטו"ד מ"ק כי' י"ג ובפמ"ג המביא גם עתה נהוג ב"ד ופשוט, ובפבע בזמנינו שקל הרבה בעיני הסמון ולף בקצ"מ משום לפעני' מיכף כשילף מהב"ד שהלף מחוייב לקצ"מ ומציב הגי מקבל בלי שים יסוב לעתו. ולאחי לכל ב"ד שיגבו שיכחבו הקצ"מ בכחב בחר היטב והוא יקבל מלה במלה, וכן בפטוב בכמה ב"ד מפורסמים:

[טז] לישו מחוייב לשלם. עיין בקצ"מ שפקפק בזה ועי' בחיבות בילוקים בק"ה ובחידושים בק"ב שהסכים כמשמעות מדברי הש"ך דלפ המלוה ג"כ מחוייב ליתן לו כלום, ובשם לומר לישו יודע בחקום דלף הו"ל למילע עיין במל"מ פ"ג מהל' שלוה ובשמ"מ ובמה"מ בע"ז ובמ"ל דבכחי בע"ז ובשלכחי בחי' לב"ק וב"מ:

[יז] בזה דומה לפ"י שם בחפייבתי לך. כן כחב הט"ז בשישון בימין לב"ג ומ"ש בטו"ד דבשישו לחבירו בחמורת לפ"ז הש"ך ובחבירו בחי' לב"ק וב"מ:

ע"ם בעיף כ"ה והביאו דבריו בחמורת לפל הש"ך בשישון לב"ג ם"ק ט"ו הביא בשם חשובות מהב"ד שזה דומה לפ"י שם פרעתיך והסכים לדבריו יעו"ש, לפל בעת בחמורת כהט"ז ועיין בחומים שהביא לישות לזה וכן הסכים בחמ"מ עיין בם"ק הל', ובקצ"מ בק"ו בחליך בזה

ק"ק י"ג סמ' פ"ז). ואם נותן לו הכלי שנפתח אם נותן לו דמי הפתח הזמ"ו ודאי דמקרי הילך לכו"ע (ממכונים ופסוט) ואם (מח) רואה הדיין שמערים לומר הילך כדי לדחות מעליו שבועה ההורה אזי חייב שבוה"ת:

וא (מט) כל היכא דיש מחלוקת או ספיקא אי חייב שבועה לו אזי פטור מן השבועה. וכן אם יש פלוגתא אי חייב שבוה"ת אזי אינו חייב כ"א היסת (נ) דבדיני ממונות אמרינן בספק ממון לקולא לנתבע. ולכן דוקא בנשבע ונפטר כיון דהוא מוחזק יכול לומר לו קים לי אבל בנשבע ונוטל (נא) ודאי דמכפק אינו יכול ליטול ממון וחייב לישבע כדעה המחמירין. והא דנהבאר לעיל דמחוייב שבוה"ת נגד הער אין חילוק בין אם החובע טוען טענת ברי אפי' טוען טענת שמא היינו שהוא אינו יודע כ"א על פי הער שמעיד מ"מ חייב לו שבועה מן ההורה (וע' בממכונים סכ"ג ויתבאר עוד לקמן סעיף כ' וכ"ת):

יב כ"ו נתבאר דין ש"ח דמו"מ עכשיו נבא לדין שבועת היסת. ההובע לחבירו מנה לי בידיך והלה טוען להד"מ או פרעתיך או שטוען [י] יש לי בידך נגדו כסות או כלים וכה"ג [וחברו טוען על הכלים להד"מ אבל אם טוען נאנסו (נב) ישבע שנאנסו ויטול המטן] וכן אם טוען מחלת לי. או שהובע ממנו כלים וטוען נהח לי מכרת לי נשבע היסת ונפטר [אך במחלת או במכרת או נתת לי במתנה נאמן דוקא אם יש לו מיגו (נג) דפרעתי או להד"ם] ואפילו אם יש לו עדים שהלוהו נאמן לומר פרעתי ואפילו מחלת או נתת לי [יא] נאמן במגו ונשבע היסת ונפטר וכנ"ל [ונקרא היסת שהסיתו חכמים לישבע דכבר נהבאר דשבועה זו נתקנה בימי חכמי הגמרא] ולא עוד אלא אפילו טוען הנהבע מנה (נד) לאביך כנגדן שהוא חייב לי אם יש לו מיגו הנ"ל נאמן בהיסת:

יג גם אם טוען לחבירו גולתני וחבירו כופר נאמן בהיסת ואם יש עד אחד (נה) שגולו ישבע שבוה"ת אבל אם יש שני עדים מיפסל בשבועה (ועי' סי' ל"ג סמ"ע וכמן בכמ"ע ס"ק כ"ל ולעניו מה טוען [יב] לקמת ממני ס"ק י"ו ל' סי' קס"ו קס"ו גם כמן סי' פ"ג ובסמ"ע ס"ק כ"ל ועי' בסיפורי מה ע"ז):

יד ההובע לחבירו מנה לי בידיך וחבירו משיב איני (נו) יודע אם נהחייבתי לך מעולם [יג] ישבע שאינו יודע ויפטר ואם בא לצאת י"ש (מ) צריך ליתן לו. ואפילו אם טוען ברי לי שלא לויתי טמך וכשחייבוהו לישבע אמר

(מח) הכנה למטוים וכלייפס מכטוים דף מ' למל כ"ם ס"ם הנטו מיעין כו' מם כמעניים כו' וכן פסקו מם המוקי' ועי' סי' פ"ם ס"ב כמן: (מט) כ"כ הכמ"ם ס"ם הכומב"ד מם קס"י נמם הכנה המוכום: (נ כמ) עיי' נמם"ה ומחכוניס ופסוט: (נא) ב"י ור"ן ומם"ע ופ"ד סי' ע"ה סקכ"ם: (נב) ם"ך ס"ק כ"ב נמם הכנה פוסקים: (נג) מהכמ"י סי' פ"דום"ך ס"ק כ"ג: (נד) עי' הטעם נפוסקי' דלמ"ג נחמוך כו' כל נמקון ב' עדים ס"ג לם מפקיל דלמינין נמם מפק מלוה וכו' עי' קמ"ע וס"ך: (נה) הוא נב"ק ד' ק"י ס וכל"י מם: (נו) נדף הכ"ל מיימה דל"ם למר ל"י מם ופיבמו לם"י ופוסק'ופ"ם דמה"ם ע"ם לניך:

דרך תשובה

כוכע מוב לא הוי היכך לכל מעם יכול לחזור ולומר מן לי בעשות מקמתי לך, ומעמה למפתבר הוא דבלא"ה בלא במכוון יש הרבה לישות בלא מיקרי היכך ועכ"פ בלופן זה ולפי בלא פעדיקן לי' מבטוח"ת ועיין מהי"מ בעניך קטן ג':

[י] לו מטוען יש לי בידיך כו'. עיין בדב"ז ח"ב סי' ק"ם מבמבל בתי במעך מפן מבדיכו בפ"ע ולמר מהוא מייב נגדה מעה ולא למזיב על מיבלה לי מעה ומביכו כופר על מי הוא המטוען ומביב זה גזלן ומעוייב להחזיר המפלתוע"י למביכו ויבמע מביכו היבת בכופר בכל ופפטר. והוא פטוב ובכוך וכמבוחל לקמן בטוח"ם בי' שם"ל בעני ב' ע"ם ועוד בכ"ל, ולם לין עדים פטוב לבמן בהיבת בעגו עיין בפניך בעניך י"ב:

[יא] כלמן בעגו כו'. עיין בדב"ז ח"ל מבמבל בתי מבוכבו מעכיכו מעה ובמיב מבבעגו מתת לויתי ממך מעה לבל מתה מייב לי נמתים מבבך ובעך בלא ח"ב מהוע בלא מבעתני ולמה לי לך לבוות ממני ובמיב מתילה לפי בלא מתן לי ובעך בלא מבע"פ לי לך לבוות ממני מתתים ובמיב לבמבתי מתת מבגים, ובמיב לבלמן בעגו (ולבלא כיש מי מבוכים מם בע"ח) ויבבע מים לו בילו כבגדו מעעה מלוה ממתו ויפטר ובמבי ג"ב יבבע מבוטע מיבת מעל המעה מתתבת מתוכע ממנו ונפטר. וזהו ג"ב פטוב

עיין בטוח"ע סי' פ"ה:

[יב] לקמת ממני כיבית. עי' בדב"ז ח"ג סי' תפ"ה ועי' בכה"ג:

[יג] יבבע מלילו יודע ויפטר ולם בא לצאת וכו'. ומי מלוה על המכוונות ומ"ב בבמבחיל לו המבכוות טעך בלוה מבמבל ממכון ממך ב"ב לבמן בטוח"ם ס"י כלל לם מתן לו ממכון זה בבתפקו בתמכוניס לי מפוייב לנאת י"ם ולבלם לבוי בלילי יודע לם בלויתיך, לו לבלן לף לנאת י"ם פטוב בקי"ל להמוחזק יכול לומר קים לי להמלוה על המבכון לינו כ"ל ח"ם (עי' בתו"מ סי' ע"ב ובמיבוי בם), ובעל בכה"ג לות כ"ם מבבע מבינת לי' דגם זה לניך לנאת י"ם לחזיל למינתי בכללי קים לי (בבי' כ"ה לות י"ל) דלוקא בבינוע לו בנגנד ובלא ע"י פבינה ופועל בבני לו זה לו יכול לומר קים לי ופבוד לחד בבטוח מבבפק בזה דיל מולי נגנד ע"י פבינה לו מוליבין לף מהמוחק ול"ב ס"ל בניעון דיבן כל בלא יליע כלל פבינותא היל ע"ם: ועיין מדין המלוה על המבכון ובבימכוכיים בדין הלוה

כא בשבועה הבאה ע"י גילגול אין אומרים משואל"מ כיצד כגון שהתבעו מנה והודה לו בנ' ועל חמשים טוען א"י דהוי משואל"מ כל המנה והתובע גילגל עליו הביעות וכפר לו על ההביעות לא אמרינן דצריך לשלם הכל כדין משואל"מ אלא ישבע על שאר החביעות ונפטר או מהפכה. וכן כשהתבעו (עז) מנה וכפר לו בחמשים דצריך לישבע שבוה"ת וכשנתגלגל עליו עוד דברים אחרים והשיב לו על הגילגולים א"י לא אמרינן כיון דחייב שבוה"ת וטען א"י ומשלם הכל כדין משואל"מ אלא נשבע ועל הגילגולים ישבע היסת שא"י ונפטר. ויש חולקין (עח) בזה ואומרים דכיון דע"י גילגול חייב שבוה"ת וטען א"י הו"ל מחוייב שבועה וא"י לישבע ומשלם הגילגולים ועל העיקר התביעה (עט) ישבע שבוה"ת על מה שכפר ונפטר [יט] אבל בדין (פ) הראשון כו"ע מודו דעל הגילגול ישבע היסת ונפטר (ועיין נתיבות ס"ק ל"ז):

כב התובע ליורשי הלוה והם משיבים א"י פטורים (פא) משבוה"ת וגם משבוה"ם אך צריכין לקב"ח סתם וכגון שהתבעו לו מנה לי ביד אביך והלה משיב א"י אם לוה ממך או א"י אם פרעתיך ובין שמשיבים חמשים ידענא וחמשים לא ידענא. אבל אם משיבים חמשים חייב לך וחמשים אינו חייב לך בוודאי הוה לי' מודה מקצת וחייב שבועה מה"ת. אך י"א (פב) דוקא כשהתובע תובעו ג"כ בברי. שאומר ברי לך שמנה לי ביד אביך שאתה יודע שציוה לפני מותו וכה"ג והוא משיב חמשים חייב לך וכו'. וי"א דאם טוען בלשון וודאי שאתה יודע מזה שאביך חייב לי אף במשיב אינו יודע דינו כשאר (פג) הביעות שעכ"פ [כ] מחוייב היורש לישבע היסת שאינו יודע. וכאן מיירי שתובעו (פד) סתם ואעפ"כ לא פטרינן לי' אלא אם משיב אינו יודע אבל כשמשיב וודאי שאינו חייב לך חייב שבועה ואם הודה במקצת חייב שה"ת דכיון דמכחיש בודאי דינו כתובעו תביעה של עצמו ולא אמרינן מגו שהוא יכול לטעון א"י (פה) ובאמת אם פקח הוא ויודע שאינו חייב לו יש מזרזין שיטען א"י כדי שלא יתחייב כ"א קב"ח (ועי' נתה"ש ועי' קעי' כ"ח): **כג** כל טענת ספק [כא] אין נישבעין עליו אפי' היסת (פו) כיצד האומר לחבירו כמדומה לי שיש לי מנה אצלך

(עח) עוד בשם בעה"ת והכלה"ם ועו"פ ומציילין בלי' מצ"מ קח ס"ל דלעניך לפוקמא דוקא כשיש ע"מ בידיהם: (עט) עוד בשם הגמ"ה ועו"פ ועי' ש"ך ס"ק כ"ח שהניח הכפה דיעות ק: (פ) שנוי ויעו' בש"ך ס"ק ל"ג: (פא) הכלעת קמ"ע וש"ך ס"ק כ"ב: (פב) שבועות ד' מ"ז מכי כ' מייתי שבועת ה' מהי' בין שניהם ולפ"ז בין היוצא' וכו' ה"ד וכו' דאמר לפ' יודעת: (פג) ש"ך בשם הכ"ן: (פד) שם בשם הכנה פוסקי דעכ"פ ישבע היסת בזה: (פה) ש"ך ודעת העור ועו"פ וכן הכריע בגמה"מ וכן משמע בשבועי דלישבי דש"ס הכ"ל מיירי דל"ל ממשים וכו' ולפ"ז קשה מכי כתב"ג דוק היטב: (פו) ש"ך ס"ק כ"ז והניח בלי' מהכלה"ד שבשיקן ל"ך לעניך גילגול ועיי' בב"י שם: (פו) רמב"ם ועור ועו"פ מלישבע דש"ס שבועות מ' מזקק וכו':

דרך תשובה

ל"ו ועיין בעוש"ע י"ט סעיף ג' וק"ח ופוף סימן ק"ה ובש"ך שם ס"ק מ' וט' ומ"ש המחבורים שם ועי' עוד כי' ע"ג. וע"ז וכי פ"ו. עוד לפיתי להש"ך ז"ל בפי' קע"ו ס"ק מ"ש שהניח את המחופה כל"ל ופקפק על דבריו ע"ש, ללפבני הכמ"ח שם סעיף ל"ו מוכח דיכול לתפוס מהשותפות אף שמגיע הזיק להשני וכוח מלק עליו והניח אחר, דבכי ניעות הכ"ל ופייס דגם ע"ז יש לפקפק לפע"ג דקיי"ל זוזי כעתיד לפלוג דמי סייעו כשהשותף מולק אבל זה שתופס וכונס לחלוק מי שמעית לי' ולעתו ללמ' מהני תפיסה כ"ת בדבר שח"י שהוא מהשותפות אבל בלמ"ה ל"מ לחלק הב' ועיין בתיבות כי' ס"ק ס' מה שחילק בזה בין שתפס מבית מי שמייב לו או מהכנגדו. ול"ע ועי' בש"ך ומחבורי כי' ס"ה כ"ל וכי ע"ב סעיף ב"ו ע"ש שם ובמחבורי מתיב י"ב בעי' ה' ועי"ו ול"ל: [יט] אבל בדין הכלסתון וכו'. כן משמעות המחבורים ובפ"י על ב"מ לכך בזה בלכך אחכת אבל הגלתון בעל הקנוה"מ בסק ט"ו הניח לבריו ומלק עליו ומסכים ג"כ למחבורים בזה יבשע היסת על הגילגולים ובפעל וכן עיקר ועי' בתר"ת ובשתה"מ בס"ק ל"ז בתיבורים ובילוקים ס"ק י"ח שהעלית כמה פרטים בדיניס אלו הנזכרים בבי' זה: [כ] בעה"פ ומחוייב היורש ליבשע ס"ה וכו'. עיין בתר"ת

בתובת בין שם התובע אומר בבי לי בלדיך זוה לבני נותנו שהשלם ואלה לו הוא ידענא ואחשים לא ידענא בעה"פ ומחוייב ליבשע היסת שאינו יודע. וכאן בתיבת לבל שם התובע טוען יודע אבי בלדיך זוה בל

(מז) ק פסק כנע"מ סעב יו"ד וכן פסק בעוב ובעו"ע סק"ז ס"ק: (סה) ע"ד סי' ע"ה ס"ק כ"ו בשם הכמה"ן והכיב"ם: (סו) שנו' שבועה הנשבעו בשם"ק פ"ז ס"ק נ': (ע) כן פסק בשמו' ל"ל סי' ז' ועיי' בעמ"ה ס"ק הכ"ל: (עא) עוד בשם סה"ת מהעובבוב: (עב) ע"ז וש"ך בשימן ע"ה סעיף י"ל ולפל בשנו"ע: (עג) שע"ע ועי' ש"ך ס"ק כ"ג בהג"ה חולק עליו לגבי הש"ך דשפו טועה לדעת הפמ"ע: (עד) פשוט וכפסק עוזפ"ע פיימן ס"ז סעיף ל': (עה) שבועו' ד' ל"ז וב"ב ד' ל"ג וכל הממייב וכו'. וכ"ה בשו"ע סי' ע"ה סי"ב ובזוקפ בשו"ת: (עו) עי' ש"ך ס"ק ע"ו בכפב בן לגבל ולפי היכל לשעת עעגעת ולפי ולטע"ב משום שפיל"מ בגון כל הני שבזכיים בפי' זה שעי' מ"ב בגון העומן להפ"מ ועב ל' מעיד וכו' וכה"ג ולפי לפמר הפיבעון יכול להשביע היפא בזכר סי' ס"ג סעי' י' ובפי' ע"ג וב"ב ס"ד ס"ק מ"ד:

מז אע"פ שנשבע ונפטר בין במ"מ ובין בכופר בכל שנשבע שה"ם. אם ההובע (מז) [יח] הפס אח"כ שלא בעדים. ואומר אין הפסתי ודידי הפסתי על התביעה שנשבעת לי אז שיודע שנשבעת לשקר. ואני יודע שאתה חייב לי. נאמן במיגו שהי' יכול לכפור ונשבע היסת ונפטר. וי"א עוד דאם אז כשנשבע ונפטר הי' כנגד עד אחד שהעיד ונשבע נגרו שבוה"ת ואח"כ הפס החובע דאפילו שבועה א"צ דהוי כעד המסיעו לפוטרו מהשבועה (ועיין ע"ז סימן פ"ז סעיף ל') אבל אם התפיסה היה בעדים לא מהני כלום. ואפילו היכא דהנחבע טען א"י ונשבע ונפטר והפס החובע אח"כ בעדים (סח) מפקינן מניה:

מח מי שפטרו אותו משבועה מפני שהי' לו עד המסייע. ואח"כ הפס זה שכנגדו בלא עדים. נשבע להכחיש את העד (סט) ונפטר, דכיון דהוא מוחזק אין מוציאין ממון ע"פ עד אחד. אבל מי שנתחייב שבועת היסת והפכה על שכנגדו ונשבע ונטל. ואח"כ הפס זה שהפך זה ואמר שלא נשבע אז באמת. צריך להחזיר (ע) אפילו הפס שלא בעדים. דכיון דהי' יכול אז לשבע ולפטור ולא רצה הוי לי' כמאמינו ולא מהני הפיסתו:

יח (עא) מי שחייב לחבירו ואמר לחבירו אני חייב לך מנה. והשיב לו חבירו וודאי לי שאינך חייב לי כלום פטור. דכיון דאמר לו אני חייב לך והוא משיב לא. אמרינן שמחל לו ולא הו"ל מחילה בטעות דהוה ליה לדקדק בחשבונו. ואפי' לא אמר לשון וודאי (עב) אלא סתם שאינך חייב לי. ואפי' אם בא אח"כ ואמר טעות הי' לי (עג) בחשבוני ונזכרתי שאתה חייב לי לא מהימן אח"כ (ועיין בש"ך ס"ק ל"ג):

יט מי שנשבע ונפטר והביא אח"כ התובע עדים שנשבע לשקר. בין שנשבע ע"י מו"מ בין שנשבע שבוה"ם (עד) פשוט דמוציאין מידו. ולא עוד אלא שנעשה חשוד על ידם:

כ מי שמחוייב לישבע ואינו יכול לישבע משלם. כגון מי שהובע לחבירו מנה ומשיב חבירו א"י אם לויתי ממך. ועד אחד מעידו שהלווהו. ה"ל (עה) מחוייב שבועה נגד העד ואינו יכול לישבע דהא א"י ומשלם. וכן אם טוען א"י אם פרעתיך ועד אחד מעיד שלא פרע (ומייבי שמינו מופנו לומו כ"ל ע"פ הענ. דסם בלמ"ם בש"י שם פרעתיך דכאן בין שספק לו אין משביעין על טענה ספק כאשר אבאר לקמן. לכן בשהבע מנה ואמר לו חמשים פרעתיך וחמשים א"י אם פרעתיך. ה"ל מחויב שבועה שאינו יכול לשבע משלם. ואף שאינו יכול להשביע עכ"ז עד אחר הפרעון כנ"ל (עיין בנמ"י) מ"מ יכול להטיל עליו חרם שכדבריו כן הוא (ועיין לעיל סעיף י"ל דין קכ"ם בזמניו) אבל אם טוען חמשים פרעתיך וחמשים לא ידענא אם לויתי ממך נשבע היסת ונפטר (ועיין בעומ"ע עוד כמה לופפים מדין ממומלי"ם ודין טוען מעמה פפן ועד לפל מעידו):

בשבועה

דרך תשובה

[יח] שם המובע הפס וכו'. עיין מ"ם ע"ז הכנה"ג לוח ס"מ וס"ע בלוחך. ותפיסה ע"י שליח לעת רו"ס לשל מכי ועי' מהובת הרמ"ם כלל ק"י ודל"ב סי' רע"ו ובשו"ע סי' כ"ם וכן לעת השמכוים (וע"ם עוד כמה דיניס מענייני תפיסה) ועי' בש"ם סי' ע"ז ובשו"ע סי' כ"ה ובשו"ת קינל ח"ב ס"ק קכ"ו ומה"מ ריבי כללי תפיסה וקיס לי' ובשו"ת שנו' בסוף הספר וכבה"ג שם וכלן בפי' ע"ם לוח ל"ד ול"ם מ"ם בזה. ועי' בשו"ת דב"ב סי' הכ"ל בשמל שמפס מכבסי טוענין (וידוע לו ג"כ בז') בשמעו שמפל מסטוענים מייב לי שך כזה ולפ שים שבך הזה שלן גם להכבי טענן שים עוד לכם בשוכה בשוחפות יעול שלקו מעקום שמל, ולפי טעמו בזה ים להסחפק לשולי גם שם הפס הבשוכה שמייך לגמרי להסוחף הכבי שולי מכי ושומב

כה אפילו בטענח ספק אם רגלים לדבר משביעין עליה היסת כיצד כגון שהי' חבירן בבית ראובן ומצא חיבתו פרוצה וניטל ממנו והוא חושדו שבודאי הוא פרץ את החיבה ולקח משם כי אין לו אחר שיחשדנו צריך לישבע (נ) היסת ואינו יכול להפוך כי החובע א"י (נא) לישבע כיון דמ"מ טענחו ספק אלא דמשביעין ליה משום דיש רגלים לדבר. וכן אם (נב) נאבד מעות מאחד ולא היה שם באותו חדר כ"א אדם אחד והוא חושדו יכול להשביעו היסת. י"א דבכל זה [כג] אם החובע (נג) חפס מזה חפיסתו הפיסה ואין מוציאין מידו ויש (נד) חולקים ואומרים דמפקינן מניה:

כו ואם טענו שניהם ספק (נה) כיצד כגון שטענו הלויתיך ואיני יודע כמה והלוה משיב אמה הדבר אבל אני איני יודע גם כן כמה משלם לו מה שברור לו ופטור אף לצאת י"ש וא"צ לישבע היסת. וי"א דמ"מ צריך לצאת י"ש ולהשוות עם המלוה כמה שיוכל. ודעת האחרונים (נו) נוטה לסברא הראשונה. וכן הדין בספק פירעון לשניהם במלוה ע"פ אבל ספק פירעון במלוה בשטר צריך לשלם (עי' ס"ך ע"ס ס"ק ס"ה וצפי' פ"ג סעיף י'). ואף במלוה ע"פ י"א דבספק (נז) פירעון לשניהם צריך לשלם לבא לצאת י"ש ויש (נח) חולקין (ועי' ע"ל ס"ק מה שכתבתי בשם כנה"ג לענין טענת ספק ועי' בתמ"ם) ומ"מ אפילו בספק הלואה לשניהם מחרים על כל מי שהוא חייב לו ואינו פורעו:

כז ודוקא כאן כיון שגם להחובע אינו ברור כלל כמה חייב אבל אם החובע אומר ברי לי שאתה חייב לי לכל הפחות שתי כסף ופרוטה והנתבע משיב אמת לויתיך ממך ואיני יודע כמה לויתי ממך. צריכין (נט) הב"ד לחקור ולאמר עכ"פ אהה חייב לו פרוטה [וא"כ הוי הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה כדינא ויעוין לקמן ריש סי' פ"ח ול"ל דנימא אולי הוי ההודאה יותר מפרוטה וא"כ ליכא בטענה שתי כסף דלמה לנו לומר זה כיון דאין הכרח לומר כן ואין אומרים שחייב לו אלא מה שהוא (ק) מוכרח לנו] וכיון שהודה במקצת ואי"ל על השאר הוי ליה משואי"מ, אלא שמחרים אח"כ על מי שנוטל ממנו ממון בחנם וכנ"ל. אבל אם טוען איני יודע אפילו בפרוטה הרי זה נשבע ש"ה ונפטר בידי אדם אבל לצאת י"ש (קא) פשיטא דחייב כנ"ל כיון דהחזבע טוען ברי. וי"א דאפילו בסהמא אמרינן דהודאתו לא פחות מפרוטה ולא שאלינן ליה כלל דבמעות אין הודאתו בפחות מש"פ אבל בפירות אפשר להיות דהודאתו בפחות מש"פ וכן (קב) הכריעו האחרונים:

וכיון

(נ) ומכדי והב"מ וכן הכריע הכמ"ל פי' ע"ס סעיף י"ז:
(נא) בהמוסי' ושבו': (נב) ס"ך סם מהכל"ש ועוד"ס: (נג) סמ"ע ס"ק מ"ש: (נד) ע"ז נם הס"ך מפקפק מלוד להלוך יסבום מפקפק: (נה) עוד כשם שעה"ת: (נו) כן הכריע הס"ך: (נז) הכמל"ס סי"ל: (נח) הס"ך הביאו ומולק ע"ז ועי' כלמ"ם: (נט) בעה"מ ופוע"ש: (ק) סמ"ע ום"ך ומשמ מהמכוסים: (קא) ס"ך ומשום הוא בכ"ל: (קב) כן הכריעו הס"ך ומו"ח:

דרך תשובה

[כג] מם התובע תפס ממה. עי' בע"ל בסוף הספר בשו"ת שלו על סיעון זה שהביא שמא לפניו מעשה שהכיים שהיו יושבים בחנויות זח"ז ונגנב מלל לאחד ממם וכו' רגלים לדבר שהשני הוא הגנב מלל כעם טענים ותפס ממלו, ופסק בהסמ"ע דמהני ים שטענתו מחמת שחלק ע"ז הס"ך וכתמלה דמה לשייסם מלל שהמוחזק יכול לומר קים לי כסמ"ע ומ"ם דמל שייכל לעומקה ומלל שהלכה בסמ"ע ומחמת שמלו כן מפורש בשו"ע פרק חלו מלימות בסמ"ע ושמע ע"ז ותמה מלוד על הס"ך מיך לא לחם לשני הש"ם יעוי"ש. ולל יתעתי לשמחה מה זו עוסקה ומה מלימה מלל הלל' ומהכי הש"ם פרק חלו מלימות מפורש בסמ"ע ושניאו גם הע"ז בפיף זה וגם בהכי הס"ך בקלקה לק שהם דמו לחיות הסמ"ע לכוונת הש"ם לומר להוא יסבול ליכול לתפוס ויטענו בני, חבל לל שייכל הין כן לחחתו עיין בהכי הע"ז. והס"ך כתב קלת בזו"ח ובכל הולך לנקום לחד ועכ"פ הלא לזו חת בהכי הש"ם ובחיות הסמ"ע ולל בלחה בעיכם. ות"ל לחמת הלעים על הס"ך בחחיחתו, ולל חיכם כלום בינינתו. לך חעכ"ל לביחל ג"ע כי הגחון

(מז) קמ"ע פ"ק מ"ד בשם הכיעב"ס: (פס) ס"ך בשם הסמ' מצי"ע פ"ב סי' רס"ג: (פע) ס"ך פ"ק כ"ח מפקפק על הסמ' מצי"ע הכ"ל וכן נוטה דעת המכווים עי' בנפמ"ע ובדמ"ש:

אצליך או כמדומה לי שלא פרעתני וכל כה"ג אינו מחוייב לישבע אפי' היסת אך צריך לקבל חרם סתם. וכן (פז) התובע לחבירו שהוציקו ממון אך אינו יודע לשום סך ההזק פטור משה"ס אך יטול חרם סתם על כל מי שיודע שהיזיק וכו' (ועיין לעיל סעיף י"ל דמ"ש זנמיגו סיימו קנ"ח) ומי שאמר לחבירו כמדומה לי שמנה לי בידיך והלה משיב פרעתיך והוא אומר ברי לי שלא פרעתני י"א (פס) דמחוייב שבה"ת וי"א (פע) דא"צ אלא קב"ח:

כד וכן מי שטוען לחבירו חייב אתה לי מנה מפני שאמרת בעצמך והודית שאתה חייב לי מנה אם לפי דבריו היתה ההודאה בינו לב"ע או אפי' בפ"ע ולא אמר אתם עדי כל שהוא יכול לטעון משטה אני בך או שלא להשביע ע"פ מה שמבואר בחו"מ סימן פ"א אין משביעין עליו היסת ואם אמר אתם עדי או שאמר אופן שאינו יכול לטעון טענות הנ"ל צריך לישבע היסת (ועי' כאן בנמע"ע פ"ק מ"ז וס"ך ס"ק ס"ח וכפי' ע"ס מע"ע פ"ק ע"ל) והטוען את חבירו אני יודע בבירור שאתה חייב לי [כב] שהוגר לי מפי נאמן חייב שבוה"ס וי"א אף ששמע מקרוב שלו כל שאינו נוגע בדבר (ועיין ס"ך פ"ק פ"ג מ"ם בזה ועיין בדמ"ש בלוקח) אפי'

דרך תשובה

ל"ח לפס רוצה להמעיד על עמו ורוצה ליפטר הלפעת בידו ולדידה תבא עליו בכבה. וי"ל שפין להמעיד בזה ע"פ מעמו (ולפ"ז יפ שייך בשבו"פ ול"ל) וכל מקום שמעוייב לקב"פ לפ מהני לף פס הכריזו תחילה ע"ז בשהע"ד בחכם בגון פס בגנב ליזה דבר לחמל והוכרז בציבור ולחב"ד עוונן על לחמל שהוא מוסדו שהוא גנב וכונן טעם לדבריו לפיך לקב"פ ממקם ולפ נפטר בחכם הלחמון עיין בכה"ג הגהות ג"י אות ל"ט ולצ"ל שם"ל:

[כב] שהוגר לי וכו' ולפילו פס לי קרוב וכו'. כ"ז בחמ"ל מחה"ד והפ"ך הציל לים מולקין בקרוב עי' בפ"ך פ"ק פ"ג ובלו"ת ומתיבות. וגפ בעיקר דין ע"פ הלחמ"ל כל שהוגר לי מפקפק הפ"ך מחל יעו"פ בפ"ק פ"ב לח"כ לף שבקית מיי בכל בריה לכל לחמל יטעון לת מציכו בצ"ל וילמ"כ כך הוגר לי שפס יטעון לפי יולע יכול להפוך עליו ובלופן זה לף יוכל להפוך עליו ע"פ שהלידך בזה הבפה והעלה לליין לפום בזה לחמ"כ יש בגליס לבצר. וכ"ז פס תומל שהוגר לי ולילים בפניו לבצל פס פס בפניו לו פס הוא כבר מפציעין על פיו שבוש"ת (וכ"ל בפיים) ולפס הוא קרוב מפציעין שבוה"ס וי"ח בקרוב לח"פ בפ"ק פ"ג עכת"ד ע"ש. ובלו"ת פ"ק כ"ג כתב שהציב לחבר דבר לך מה שמעע מלבני הפ"ך לכל שתומל התובע בעלמו שיש לו בגליס לבצר שהוגר לו מפי לבר נאמן ובכ"ג לומלוכה לף נהילה להפ עליון י"ל לף שבקית מיי בכל לחמל כן ע"ש ובייפ לבליעל יש לצ"ל שבחל להתייבב בבצר ולף לניות נאמר בשבועה זו וכו' לבעו"פ בדוכוחיגו לפוסי כאלי ומזיעות יהבאו ומתכווים לבטיל שבועה כדי שיתפבאו ויעלו ממון לחו"ל יפה שלף לבטיל שבועה כ"ל ע"פ לומל שהוא שבלפה שבציו כניס לו שתומל שהוגר לי מפלוני וכו' והוא לינו כאן לך לחבבר שבקרוב יבא לבמילתא לעבילה לבלוי וכו' וע"ז נאמר ולין לליין כ"ל מה שניניו

לפ

לא וכן החזבע לחבירו ואין לו במה לפרוע י"א דאין משביעין (ס) על כפירתו אך לפעמ"ד לדינא דיש חילוק בין מלוה ע"פ למלוה בשטר (עי' מי' פ"ב סעיף ג' וס"ך סס ס"ק י"ג ודוק וזה בכור וע' בל"ח) וכבר נתבאר לעיל שהטוען לחבירו גולתני או גנבת ממני והלה כופר אף שלפי דבריו פסול לשבועה כיון דאין ב' עדים ע"ז לא מפסיל ומשביעין אותו (וע' לעיל סעיף י"ג ובסו"ע סי' ע"ה ס"ח. ולענין מי שמוצא קנס וכן מי שמוצעת עבור חנון לו טענת קיזמתני וכה"ג בסיעון פ"ז סעיף כ"ה ובסו"ת סס ויעין כי לין בסמ"ג כ"כ לפ העתקתים ולענין סס מסייעים שמועה לפ"ת ע' קוף סי' ל"ו):

לב מי שטוען (ג) את חבירו שעמדו בדין בב"ד פלוני וחייבוהו מאה מנה והלה משיב לא עמדתי אתך בב"ד כלל או שמשיב לא חייבוהו הב"ד כלל. י"א שאין אומרים שיטעון מחדש בעת אלא פוסקין לו שבועה כמו על שאר חביעות או היסת או ס"ח ו"א (ג) דאומרים לו שיחזור ויטעון א"ל באופן שיש נ"מ בין הד"ח שהי' ומה שיהיה בעת בגון שחייבוהו קנס לפי ראות עיני הב"ד שהיה ובעת לא היינו מחייבין אותו. או שטוען קבלנו או את הב"ד הן לדין או לטעות. או שטוען אין אני זוכר כלל הטענות והסכסוכים שהיה בינינו אז. או אפשר שלא תזדה לי כאשר הודיית או וכל כה"ג או אין אומרי' שיטעון מחדש אלא מחייבינן אותו שה"ס אבל בלא"ה אומרים לו שיטעון מחדש בעת בב"ד:

לג כבר נתבאר (ד) לעיל דאפילו מי שנשבע ונפטר ואח"כ באו עדים דמשלם את"כ את הממון ואפילו אם עד אחד מעיד ונשבע להכחיש את הער ואח"כ בא עד אחד להצטרף מוציא את"כ את הממון ונעשה חשוד. וכן מי שטוען את חבירו נ' והו' ואומר הי' לי שטר ונאבד (וכן בעדי קנין לכל מל (ה) כלשון ליה ועיין היס סימן ע' וסימוכי סס ובסי פ"ז ס"ך ס"ק ע"ה) ואח"כ אחר שנשבע הוציא השטר בעדים מקויימים (ו) ישבע המלוה אם אין נאמנות בשטר וגובה מעותיו. ום"ם אינו נעשה חשוד דהא איהו מצי למימר פרעתי. זולת אם טוען בתחילה להה"ם כלל דלא מצי בלל להחזיר דבריו דאז נעשה חשוד (וע' קוף סי' ע"ו). וכל זה בשלא טען הנחבע בטל כל השטר שיש לך עלי. אבל אם בתחילה (ז) בשעה שרצה לישבע אומר למה אשבע ואני יודע שיש לך שטר פרוע עלי ואחר שבועתי הוציא שטריך והשבע והיטול ואף ששבועתי יהי' (ח) אמת מ"מ למה אשבע חנם אומרים לו למלוה או הוציא שטריך שיש לך עליו. ואם נאבד אצליך בטל כל השטר שיש לך עליו שלא תזכל לגבות את"כ עם השטר ואו משביעים אותו (וע' בכה"ג קוס ע'):

לד בד"א בשטר אבל אם טוען בה"ג בעדים (ט) לא מבעי בשטוען לא ליתי וחושש שמא יבואו עדים וודאי דאין שומעין לו. (י) דהרי נראה לעין שמשקר דאם כדבריו מעולם לא יהי' עדים (ואם יהי' עדים הרי מוחזק בפרן) אלא אפילו טוען באופן שאפי' כשיבואו עדים יכול להיות דשבועתו אמת אלא דלא ירויח בלום משבועתו כגון שטוען א"י אם ליתי דנ"ל דפטור בשה"ס ומהיכא דשמא יבואו עדים וכל כה"ג בידוע וטוען שיבטל כל עדים שיש לו כדי שלא יהא שבועתו חנם דבשטר הוא דשומעין לו דהחזבע הוא יודע אם יש לו שטר משא"כ בעדים למה יבטלנו אולי יש לו עדים במדה"י ובה"ג. ום"ם אף בשטר שאינו יכול להשביעו קודם שיבטל (יא) יכול להטיל ח"ם (פסוס פרוס סימן ע"ה):

לה כבר נתבאר לעיל דשלש שבועות הן מה"ת ווולתם דרבנן (עי' בסים סי' זה) והנה לדינא כמה חילוקים בין שבועות התירה לשבועות דרבנן וסימנך (יב) מחמש"ה היינו מורידין חשוד משאיל"מ שם הפוך שבועה פי'

(ס) המ"ל בסי' פ"ו ממסנסת הכמ"ס ועי' ש"ך ס"ק כ"ג ובסי' פ"ג ובסי' ס"ב ובד"ח: (ג) חסו' מב"ע ס"ב סי' ס"ע: (ג) הס"ך בסי' פ"ו ס"ק ס' הביאו וחלק בזה בין היכא שקנסוד שיהי' כ"מ במה שיעטון וכו': (ד) עיי' לעיל מקומו בסעיי י"ע ועי"ש וכ"ז כוכב מצ"ק ד' כ"ז דמסקינן והלכתא כב"ש וכו' וכמו שביל הבי"ף שם: (ה) פי' דיש ממלוקת בסי' ע' ס"ק לי קנין הוי כסעב לענין למימו יכול לטעון פטענתי יטנו"ש ובחיבוני ולפעת המגדלי דקנין לפ הוי כסעב ס"ב מחי כ"מ בזה לסומ' קנין הי' לי וכו' דשב"ע מלי למימל פטענתי וכסעב בשבועתו וד"ל: (ו) סוש"ע בסי' פ"ו סק ל"ח בשם הלמב"ם פ"ע בהל' עי"כ: (ז) כן מלקו כל המחבוני והסמ"ע סי' פ"ו ס"ק ל"ח והב"ח וש"ך סי' ע"ה ס"ק ל"ה: (ח) המחבוניס שם בסי' ע"ה ובשוע': (ט) הל"ה מגמ"ש וצ"ע בשב' ס"ב ד' ושוע"ע בסי' ע"ה סעיי כ"ה: (י) ש"ך שם ס"ק פ"ח: (יא) פשוע ועיי שו"ע ובסמ"ע ס"ק כ"ח: (יב) המ"ע בשב' ובימיך חמש"ה לך יען שהש"ך הוסיף עוד לחם מהאיל"מ ובשמע הדין כן במבואר בסי' ע"ה לכן בחבתי קיצר ממש"ה ובלשון בילקוטי בשבע:

דרך תשובה

וכהגהת הטור שם בע"ז ועי' בקוב"ה ס"ק כ"ב שהמחפק שם בס בהמשה בדברים שאין מגדין בזמן הזה מלד שלא שכיח ואין מגדין מותו ליישים שמשו"ל לחבל מ"מ מגדין ע"ז שיתן שיעור הלוות ובהשה בהשה כ"ז בחיבוני בחיב ל' (יעוי"ש בסעיף ג' וצל"ת) שם משביעין על כפירה כזו כיון דמ"מ מגדין מותו ע"ז

על שיעלם, או לכיון דעב"ם אין יוכלין לנכשיו לפ הוי כפירה שמוונון והעלה בשו"ל כיון דמגדין אף בזמן הזה משביעין והביא לפי' מהשה"ל ז"ל יע"ש וצ"ע, ועי' בשיעת ניון ועי' בבכה"ג מות ל"ו לענין שם יכול להשביע את הבירו שבשם עדותו, ועי' לעיל בשו"ע סי' כ"ח ובשיבורי שם הל' עדות:

מגדין

(קנ) כ"ף והכ"פ פ' סה"ד והכמ"ס פ"ד מהל' טוען ונטען וסע"ע קי' ע"פ קעיף כ"ג: (קד) כנר נתבלל מקור דין זה לעיל קעי' כ"ג: (קה) כמ"ש לעיל וכמ"ש הש"ך סס ס"ק כ"ז ולפ כמ"ש כלן ס"ק כ"ה וכן פסק בנתה"מ ועי' בקלוה"מ ובדפ"ס ולעיל קעי' כ"ל וכ"ג: (קו) כמצ"ס פ"ל מהל' טוע"ן וכו"פ ועיי' טוס"ע פינון פ"ז קעי' כ"ה: (קז) ש"ך סס ס"ק כ"ל ועיי' במצ"ה: (קח) המצ"ס סס וכן פסק המצבר כי' פ"ז קעי' כ"ה: (קט) טוס והבילהו הכמ"ל קעי' הל"ל וכן נלפה דעם למחוכים: (ק) טוס לדעם הכמצ"ס ועי' קמ"ע פ"ק ע"ו:

כח וכיון דנהבאר לעיל דעל טענה ספק אין משביעין לכן מי שטוען סבור (קנ) אני שיש לאבי בידך מנה כיון שטוען בספק אין משביעין אותו אפילו היסת ואין חילוק להחובע ללוה עצמו בין שחובע ליורשיו אלא לעולם מחרים סתם. אבל הטוען את חבירו ואמר ברי לי שאתה חייב לאבי מנה אזי בין שחובע ללוה עצמו ובין שחובע ליורשיו (קד) והיורש משיבו בברי דינו כשאר חביעות דאם היורש משיבו ברי לי שאיני חייב כלום מחוייב לישבע שבועת היסת ואם משיב חמשים ידענא וחמשים אינו חייב בודאי מחוייב לישבע שבועה"ח רק אם משיב חמשים ידענא וחמשים לא ידענא אזי אין עליו כ"א חרם. ואם חבירו ההובע טוען ברי לי שאתה יודע מזה אף שמשיב חמשים לא ידענא מחוייב לישבע שבועה*) (קה) היסת וכנ"ל (ועיי' עוד בעטוס"ע כמה דיינים מדיין תביעה ע"פ אחיו או ע"פ שאר פסקא ועיין פינקס כ"ל וכ"ג, ועי' לעיל בכלל עקוס סים בגליס לבאר ומבניעין לחומו שם"ם ועי' בם"ך ס"ק פ"ג):

כט כבר נתבאר לעיל דכל תביעה שאפילו אם יודה בה לא יהחייב ממון אין משביעין ע"ז אפילו היסת גם אין (קו) מטילין ע"ז שום חרם בגון אמרת ליתן לי מנה דברדיבורא בעלמא לא מקנה ויכול לחזור וכל כה"ג (עיין קעיף כ"ל). ואם (קז) עני [כד] הוא שא"י לחזור אפילו בדיבורא בעלמא (עי' בחו"מ ובמיבורי לקמן סל' מתנה. וביו"ל סי' כ"ם סל' לקה) י"א דיכול להשביעו ע"ז היסת (ועי' בם"ך לענין מי שהוליא שטר ממלנה בהיפוך שבועה יעו"ש):

ל וכן מי שטוען את (קח) חבירו אהה קללת אוהי או הוצאת עלי שם רע [כה] וכל כיוצא בזה והלה כופר כיון דאפילו אם הוא אמת אין מחייבין לו ממון. י"א דאין משביעין ואין מחרימין ע"ז וי"א דמ"מ (קט) מחרימין ע"ז. כיון דאם [כו] הוא אמת קונסין לפי ראות עיני הב"ד (עי' טוס"ע סי' ת"ך) א"כ מחרימין לברר האמת. אבל מי שטוען את חבירו חבלה בי והוא כופר כיון שריפוי הוא ממון לדעה הרבה פוסקים (ועי' נתיב ט') א"כ חייב ע"ז לישבע (קי) היסת בעל שאר תביעות:

וכן

דרך תשובה

דסל כתבו המחכוחים לדוקל בדלוכל פלוגתל לכוחל מכי תפיסה וקים לי לכל כפק מפלוגתל מחפיסה דנין מהכי תפיסה ומפקיע מיכי ע' בקלוה"מ מהכיל גופל ע"ז לל מהכי תפיסה ומפקיע מיכי ע' בקלוה"מ מהכיל כן נמה מוהכי"ע ונמה מוהכי"ל בן לב סי' ס' לפקנו לסל כספק מחפיסה גופל לל מהכי תפיסה ולימו יכול לטעון קים לי, ומכחים ג"כ מעמה יעו"ש ומכללי קים לי מנחה"מ כי' כ"ה (ומלחת יש קלת ע"ש זה לליעל) כי דבר זה מחלוקת מבוליה כי הש"ך בכפר חק"כ מוכן זה על המהכי"ע ולעתו למהכי מפיסה בכה"ג ומכחים עמו הוה"ת מכללי קים לי סם ע"ם נחות ק"ב ק"ג וק"ל. ומנחו"י ס"ם מכלל י"ל לעהו לסל הפלוגתל בחפיסה גופל הולכין לחל רוב דיעות זה ע"ם ועי' זה בכה"ג סי' כ"ה חות ל"ל ס"ם זה ובלות ס' סם יעו"ם. ול"ב כלן ג"כ הפלוגתל בין הטעו"ע לטש"ך זה גופל לי מהכי תפיסה ולימ המליב כ"כ בחפיעות להמוחן יכול לומר קים לי, ובלל"ב לל הבחי לחכי כי הע"ו והש"ך הביחו לבכי המע"ע ומלקו עליו ומהכי טחל המחכוחי לין לכלב (גם להליין לין מכלב לזה) ל"ב ל"ע לם מהכי תפיסה בכה"ג כמבוחל זה בלבכי דסל כתבו המחכוחים לדוקל בדלוכל פלוגתל לכבוחל דנין מהכי תפיסה וקים לי לכל כפק מפלוגתל מחפיסה גופל ע"ז לל מהכי תפיסה ומפקיע מיכי ע' בקלוה"מ מהכיל כן נמה מוהכי"ע ונמה מוהכי"ל בן לב סי' ס' לפקנו לסל כספק מחפיסה גופל לל מהכי תפיסה ולימו יכול לטעון קים לי, ומכחים ג"כ מעמה יעו"ם ומכללי קים לי מנחה"מ כי' כ"ה (ומלחת יש קלת ע"ש זה לליעל) כי דבר זה מחלוקת מבוליה כי הש"ך בכפר חק"כ מוכן זה על המהכי"ע ולעתו למהכי מפיסה בכה"ג ומכחים עמו הוה"ת מכללי קים לי סם ע"ם נחות ק"ב ק"ג וק"ל. ומנחו"י ס"ם מכלל י"ל לעהו לסל הפלוגתל בחפיסה גופל הולכין לחל רוב דיעות זה ע"ם ועי' זה בכה"ג סי' כ"ה חות ל"ל ס"ם זה ובלות ס' סם יעו"ם. ול"ב כלן ג"כ הפלוגתל בין הטעו"ע לטש"ך זה גופל לי מהכי תפיסה ולימ המליב כ"כ בחפיעות להמוחן יכול לומר קים לי, ובלל"ב לל הבחי לחכי כי הע"ו והש"ך הביחו לבכי המע"ע ומלקו עליו ומהכי טחל המחכוחי לין לכלב (גם להליין לין מכלב לזה) ל"ב ל"ע לם מהכי תפיסה בכה"ג כמבוחל זה בלבכי

כלני הפוסקים ועיי' יו"ד בם"ך ס' קמ"ג ולוק:

[כד] ולפ עני הוא שחילו יכול לחזור. עי' בזה בקלוה"מ מה שהביא בשם מהכי"ט ומ"ש ע"ז. ועכ"פ לדינל מפכיס לחייב בשבועה על חמילתו לעני ועי' עוד שם בם"ך ס"ג מה שהביא בשם הבנה"ג למחפחק בשם יש בהפחה בלבר שחילו הולה מחוייב עכ"פ לקבל מי שפבע ועבלה שם בספק והוא בחות ל"ח שם, ועמ הם"ך בסי' כ"ד ל"ל ליפבע ע"ז מעשה לפי שבועה בהולחתו לל יחפייב ממון. והוא הטלפ ע"ז ללעמת הפוכרין לחין מקלין לנוכח חלל חומרי הוא יפבע ממי שחילו עומד בדיבורו ל"כ כלן מני חמרינן כן לעמ"ש חם שחמת חייב מי שפבע הבי שלו לפניו. ומם לל מחי חכפת לי' ולל יגיע לו חוס היזיק לכן בחופן זה ל"ל עכ"פ בלשון כפחר כדי לנחת מידי ספק, ומלחת למחפחר הוא:

[כה] וגבל כיולל זה כו'. עי' בכה"ג הגהת ג"י חות כ"ה וע' בחשובות חו"מ סי' ס"ה ולקמן בחו"מ בימן ת"כ בעיף נ"ח ול"ו ובמיבורי ל"ל:

[כו] לפס הוא חמת קונסין וכו'. עי' בכה"ג ס"ק הל"ל ובהגהת

*) ועל כי דבכי הם"ך ס"ק ע"ה בעלמו ס"ק כ"ו ודו"ק ובכך הבניהו בזה גם המחכוחים ועי' בחי"מ בעי' כ' ס"ק י"ג בחל לדינל העיקר בחי"מ ס"ק נ"ו לעין חייב בזה כ"ל היסה וכן הבכימו המחכוחים ובכך בחלוק זה לעיל בקעי' כ"ג ולפ כחבחי כ"ל בעבול מה שחחחלם פה:

(כל) יכול להטיל עליו ח"ם (ועי' לעיל סעיף י"ד דין מ"ם זמנינו ועי' בלו"ת סק"ל ס"ק ועי' בל"ת מה שכתבתי ע"ז) ויש מן האחרונים שכתבו דעכשיו (כה) המנהג דאף היכא שחייב שבוה"ח יכול להביא המעות ולהשלישו בב"ד ולאמור לו השבע את שבועת היסת וטול דהא אם אינו רוצה לישבע ומשלם מ"מ אחר הפירעון יכול להשבע היסת (ועיין בי' פ"ב סעיף ו' וסי' קע"ג ועי' במ"ם לעיל סעיף כ' ובמתיב יש שם):

מ ועוד יש ביניהם [ל] דין חשוד ש"ל סי' צ"ב דאם (כו) חשוד חייב לו שבוה"ח זה שכנגדו נשבע ונוטל. אבל אם הוא חייב לו שבועה דרבנן נפטר בלא שבועה אך אם ירצה יכול להטיל עליו ח"ם (ועיין היטיב בי' ל"ב סעיף י"ל, וכלן סעיף י"ב):

מא ועוד יש חילוק ביניהם ששבועת היסת אינה צריכה נק"ח [לא] ושבוה"ח ושבועת הדיינים בנק"ח כאשר נ"ל. ואף בשבועה שאינה צריכה נק"ח מ"מ צריך להזהר הס"ת ביד חזן הכנסת או שאר העם כדי לאיים עליו ועכ"פ צריך שיהי' הארון פתוח (עיין בתס"ס ס"ק ל"ת) ויש הרבה חילוקי דינים בע"ז לענין אם פסקו לו נק"ח ומחמת זה שילם ולא הצה לישבע יעויין בפנים אך שיש מי שכתב שהקנוות (כז) ארצות שאף היסת בנק"ח [לב] וכן כתבו לדינא כמה מן (כח) האחרונים וע"ד שיתבאר לקמן לכן לא כתבתי החילוקים לדינא (עיין בתס"ך ס"ק ל"ח ול"ל):

מב חפץ זה שנ"ל הוא דוקא (כט) בס"ת אבל לא בתפילין ולא בשאר ספרים ובדיעבד מהני אם אחז תפילין (ל) ובת"ח אף לכתחילה היקילו (ועי' לקמן סי' מ"ד) דדי לו בתפילין שיאחזם בידו. אך יש (לא) אומרים דמזמנינו אין לזה דין ת"ח (ועיין לקמן סמ"ד ומ"ם בתס ס"ע). ולא מהני שיאמר אני נשבע בס"ת או בתפילין אלא יאחזם בידו ויאמר אני נשבע בה' כאשר נת"ל. ועכשיו המנהג בשבועות הדייני' (לג) שפותחין הארון והנשבע מניח ידו על הס"ת ונשבע וזה מהני לכו"ע. ויש מחזיק אף בשאר ספרים באשה שנשבעת על כתובתה. אבל לא הנשבע בעניני מסים וכה"ג (ועיין בתס"ע ס"ק מ"ח בטעם דבעניני מסים קל מוכי המיגל וכן בשבועות הסומכים לדין מביאו יולע המעת, וג"ע בל"כ מעלי לא כתב הכמ"ח לסקל בכמה שבועות שמביאו יולע המעת ולו"ק ועיין בתקוניס) אך יש חולקים (לג) וס"ל דלא מהני כלל בשאר ספרים וכן דעת האחרונים (ועיין לו"ח סקיים הכל לפי לשות הב"ד):

מאיימון

דרך תשובה

הלין יכול להפסיד, מ"מ הב"ד לא יעמדו ולא ימידי וכ"ם שלא יכתובו כן בפס"ד כך יעמדו לו בתם מייב ליפטר שבועת היסת ואם יפשל אי מני להפסיד יעמדו לו יכול לתת, וע"ם עוד בעניין כתיבת הפס"ד ולין היפוך שבועה על לשה זמן יכול להפסיד או שמוזל בו לתר היפוך. עי' לעיל סי' כ"ג ובתתכונים שם ועי' בתיבורי בנתיב ל':

[ל] דין תשוב כו', ופרטי דין תשוב עי' לקמן סי' נ"ג. ועי' בלבב"ז פ"ד בי' ר"ח ורי"ז ועי' כנס"ג:

[לא] ושבוה"ת וכו'. ובתים תתעטו זה לזה ולתר נתחייב שבוה"ת והבתי נתחייב שבוה"ם זה מתפתק בשו"י פ"ב סי' קכ"ח ולעתו דיעילו גולל ע"ז. לך בקשוה"ם כתן פ"ק כ' ובבתי פ"ו פ"ק ג' הביא לבריו ז"ל ולתלק עליו לכיון לשבוה"ת יוכלין לנכתיו ושבועת היסת תין יוכלין תלא מתלין (כל"ל בפנים לכן תקדימין להשביע תתילה שבוה"ת לבל תם נתחייבו זה שבוה"ת וזה שבועת היסתנה כתו בגנזל ונתבל (עי' בסי' פ"ט) תין לזה קדימה ע"ז. גם הגתון בעל התו"ת הביא לבריו בעל שבו"י הל"ל ולתה

(כל) בתע"ג ובש"ך ובשוב הוש: (כה) כן כתב הבתיבות פ"ק י"ז בשם התו"ם וכן הוש בשו"ת בשם פ"ק ס"ק ל"ד ובשו"ת בם פ"ק פ"ו תקפק בזה מ"מ בייש פוק חזי מלי עתה דבר ובתקום שלין תנהג ולתי לתין לתפוק כן: (כו) פשוט בשו"ע והוש תתבה שבועות דף מ"ד ע"ב ובכנבדו תשוד וכו': (כז) ב"ל פ"ק כ"ח יעי"ש ד"ל: (כח) יעו' בש"ך פ"ק ב"ח ועי"ש בהביא דעת הבבה פוק' דף ל' ולתך היפה לריך נק"ח והביא שהבשוט תפק קלריב יעו"ש ובבתי תקוט לתלות הב"ל ועכ"פ בדיעבד לם תפקו בנק"ח ולתי לת הלב לריך לכו"ע ועי' בבו"ב תהדוכ קתל פיתן י"ב דתשתע גם בזתנינו יש תילוק זה ובהכל נהכל וכו': (כט) ב) הוש תגתלל דשבועתו ד' ל"ח: (לת) פ"ך נתס"ה עי' קעי' כ"בובע"ב: (לב) תס"ד סי' ל"ו ובתל"ת ועי' קע"ע פ"ק ל"ח: (לג) פ"ך בשם כתה פוק' בבתה לתיות וכן דעת הב"ח ותס"ל והב"ל ובכלב"ד עי' לו"ת:

א) פי' דמי שנתחייב שבוה"ת ולא רצה לישבע ב"ד יורדין לנכסיו ומוציאין הממון אבל בשבועה דרבנן והוא לא רצה והוא מהנשבעין ונפטרין [כן] מנדין אותו שלשים יום ואם לא בא ולא תבע נידוין מכין אותו מכת מרדות (אבל אין מכין אותו עד שתצא נפשו כדלקמן סי' צ"ו דהתם ודאי חייב לו משא"כ כאן) ומותר לקרא אותו עבריין שעובר על דברי חכמים ואין יורדין לנכסיו. ב) נ"מ לענין חשוד שכנגדו נשבע ונוטל משא"כ בשבועה דרבנן כאשר יבואר לקמן. ג) נ"מ שזו היא בשם וזו אינו כ"א שבועה סתם כאשר אבאר לקמן אי"ה. ד) נ"מ לענין משאי"מ וכבר נתבאר זה. ה) נ"מ להיפוך שבועה. ובמה דאסיים אפתח:

לן היפוך שבועה כיצד מי שנתחייב שבועה לחבירו א"ה מאותן דמה"ת צריך (יג) לישבע וליפטר אינו יכול לומר לחבירו השבע את וטול דכיון דמה"ת חייב בשבועה א"י להפטר בשבועה זו. אבל בדרבנן מהפכין א"ה נשבע ונפטר כגון כופר בכל שמחוייב לישבע שבועת היסת ודאי דיכול לומר השבע וטול ואם אינו רוצה אותו שכנגדו ה"ז פטור. (ועי"ל דיכול להפכה על קכ"ם). אבל בנשבעים ונוטלים שצריך לישבע מתקנת חכמי המשנה (יד) כגון תובע בשטר מקויים. ושביר וכה"ג. רו"פ ס"ל דה"נ אינו יכול להפכה על שכנגדו אלא ישבע ויטול. וי"א דשבועות (טו) אלו נ"כ מתהפכין. [כח] ואם הפסיד זה שצריך ליטול בשבועה אפי' בעדים וטוען השבע אתה אין מוציאין מידו (ועיין בקנה"מ ס"ק י"ל) וכ"ז בנשבעין שבועות המשנה ונוטלין אבל אותן שחייבין שבועות המשנה (טז) לישבע וליפטר כגון בטוען החזרתי בפקדון שבשטר דאינו נאמן אלא במינו דנאמנו (עיין טופ"ע סי' כ"ו) או בבעה"ב שמחולק עם השכיר בקציצה דנשבע בנק"ח ונפטר לדעת רו"פ (עיין טופ"ע לקמן סי' פ"ט סעי' ל') וכל בה"ג ודאי דיכול להפכה לכו"ע:

לן וכן שבועות שבאות על הספק (יז) כגון שבועות השותפין שחושדו מספק ורוצה להשביעו א"י להפכה עליו דהרי זה אינו טוענו אלא מספק ומ"מ י"א דאי טוען (יח) לישתבע לי דחשוד אני לו בכך דיכול לומר כן וישבע זה בתחילה דחשד אותו. אך י"א דא"י (יט) אלא להטיל עליו חרם שחושדו כאשר נבאר לקמן אי"ה. וי"א (כ) דשבועה ממש יכול להפכו ודוקא בשבועת השותפין וכיוצא הוא דיכול להפכה משום דאינו יכול להשביע כ"א כשיש לו הוכחה לחושדו אבל בשאר שבועת הספק כגון הבא (כא) לפרוע מנכסי יתומים וכל כיוצא בזה חייב לישבע מספק וא"י להפכה:

לה אפי' היסת וכה"ג בנ"ל דיכול להפכה אם בתחילה נגלגל עליו התובע הרבה דברי אינו יכול להפכה כדי שיהי' פטור. מהגלגולים אלא (כב) דיכול לומר לו השבע אתה על העיקר ואני על הגלגולים או להיפוך או שישבע על הכל או שיהפוך לו את הכל שישבע ויטול אף את הגלגולים (ועיין מלימים מלו בסי' ג"ל):

לט כבר נתבאר לעיל דאותן שבועות דצריכין לישבע וליטול אינו יכול להפכה לרו"פ. ומ"מ (כג) יכול לומר איני חפץ ממך אלא שבועת היסת והרני כשאר הובעים בע"פ ואם אמר הנתבע אוהה היסת אני [כט] מהפכה עליך הדין עמו בוה. ואם החובע שנהפך עליו אמר איני רוצה לישבע נפטר הנתבע. אך החובע יכול

דרך תשובה

[כז] מנדין מותו וכו' ומין יורדין וכו'. ולפעמים אף בשבועות היסת שמינו כותב ליתנם יורדין לנכסיו ומפקיעין מיניה כגון מי שמתחייב שבוה"ת והפכה להתובע ותפס התובע ולא רצה ליתנם. עי' בכה"ג הגהת ד"י אות כ"ב וכ"ד ות"ם זה. וכן הוא בתקבועים עי' בע"ג ס"ק ס' בסם תשובת ל"ג. ועי"ם ות"ם עוד בסם עה"ג:

[כח] ואם תפס זה. עיין בקנה"מ ס"ק י"ל שהקשה על דברי הש"ך וכתב"ם בשמ"ע. ע"ש שהאריך והיכלת למתוייב שבועה לדבקן (סיינו שבועות המשנה) כמו התובע מלוה שמקפיד שיהא לו מעות ולא יפסיד ממנו כלום ולכן אם תפס המתובע אין המוחזק יכול להוציא ממנו ולכן אם הפסיד המתובע אין המוחזק חייב לשלם לו ועיין בקצוה"ח ס' ל"ו ובנתיבות ס"ק ב' ובמ"ש בזה בסי' ע"ה ס"ק ל"ב ובסי' ע"ה ס"ק ל"ב ובסי' ע"ה ס"ק ל"ב וב

מן סדר שבועות הדיינים כך הוא הנשבע עומד ואוחז הס"ת בידו וע"פ מנהגינו עומד מול ארון הקודש ומניח ידו על הס"ת (עי' לעיל סעיף מ"ב) ואומר הרני נשבע בה' אלקים או במי ששמו רחום וכו' וכן אם אמר הרני ארור לה' או למי ששמו רחום וכו' או שאר הכינויים. וכן מפי הדיינים היינו שאמרו הדיינים על אופן זה משביעים אנחנו אותך בשם אלקי ישראל וכו' והוא אומר אמן כ"ן הוי שבועה גמורה. ועכשיו בטלו שבועה (מח) בשם שעונשה גדול ונהגו להשביע בארור. ובשבועות היסת (מג) אינו אומר שום דבר כ"א אני נשבע שאיני חייב וכו' (וע' סמ"ך ס"ק ע"ל):

מז שנים שנתעצמו בדין ונשבעו שלא יטענו אלא האמת ואח"כ נתחייב אחד מהם שבועה לחבירו י"א שאינו נפטר בשבועה (מג) הראשונה שאינה דומה שבועה דלהבא לשבועה דלשעבר (וע' עכ"ז סכ"ג סגסת ג"י לוח ל"ג ול"ז ול"ד) וי"א (מל) דאם שבועה הראשונה היה בנק"ח ובדין שבועה גמורה נפטר בה מהשבועה אך צריך להוכירו שנשבע בתחלה וכן הכריעו (מה) האחרונים. [וכיון דנתבאר לעיל בהיסת דא"צ נק"ח מן הדין א"כ אם נשבע החילה כדין שבועה גמורה אף בלא נק"ח ה"נ דיוצא בה לענין שבועת היסת להך י"א דמדמה שבועה דלהבא לשבועה שעבר ופשוט] ואפילו לדעה זו דוקא אם נשבע בתחילה כדין שבועה אבל הק"כ לא הוי כשבועה לענין זה. לכן מי שהבע מחבירו ממון מכבר וחבירו כופר ובאו לב"ד ופסקו לו שבועות היסת ואמר לו הלא בעת התקעתי לך כפי שאיני חייב לך כלום והאמת כדבריו אעפ"כ (מו) צריך לישבע שהק"כ לא המור כשבועה לע"ז אך י"א (מז) דאם נתחייב לו היסת מפטר מהה"כ דהוקא אם נתחייב לו שבועה חמורה בנק"ח לא מהני אבל כמו היסת מהני (וע' ע"ז גתו"ת וכע"ל סמופו סמ"ת סלו) וג"ל דאפילו למאי דנ"ל די"א אף היסת צריך נק"ח לפי תקנות הארצות מ"מ בדיעבד מהני דהא י"א דאם בדיעבד קבל בחרם מפטר משבועת היסת וכנ"ל (עי' כנס"ג סהגסת ג"י לוח ל"ז וז' וכפסק ע"ל עד מו"מ ומנמ"ס ס"ק ל"ג) ומ"מ הרבה צריך ישוב דעת בזה ובפרט בזמנינו שבעו"ה יש הרבה מקלי דעת וקיל בעיניהם ח"ך וכו'. ודבר זה תלוי לפי ראות עיני הב"ד וידוע שיש רשות לב"ד להחמיר באופן השבועה וכדומה בראות עינם. וכ"ז אם יש לו עליו הביעה בלא"ה כמו שאמרנו שתקע לו כפו לפרוע מה שהוא חייב לו ואין סיכסוך ביניהם (מח) על הת"כ ואין הנתבע כופר לו הממון (עי' ט"ז ומ"ס סעיפים כן וע"כ ל"ל כן דעל הת"כ ליכא הכחשה כ"ת על הממון) אבל מי שחובע את חבירו ואומר לו הלא אהה נתת לי ח"כ שתתן לי מתנה עשרה ה"כ כיון דאף לפי דבריו לא נתחייב כי אם מחמת הת"כ. א"כ הרי לפי דבריו (מט) עבר על הת"כ א"כ לא מחייבינן ע"ז שבועה אלא מזכירין לו שבועה הראשונה שהוא הת"כ (עי' יו"ד סי' כל"ט) וכן מי שטוען את חבירו (כ) שנשבע ליתן לו מנה או למכור לו איזה דבר והוא כופר לא מחייבינן לו שבועה אך מזכירין לו שבועה הראשונה ואפילו מודה לו שנשבע אך שאומר שמחל לו השבועה ג"כ מהני ואין יכולין לחייב שבועה ע"ז. דמגו דאי בעי אמר להד"מ ולא נתהי לך ת"ך. ודעה האחרונים דאפילו הת"כ היה לפני עדים (מח) נאמן לומר מחלתי או תנאי היה ולא מחייבינן ליה ע"ז:

מח כל מי שנתחייב לחבירו (נג) בין שבועות החזרה ובין שבועות היסת ובין נשבע ונפטר ובין נשבע (נד) ונוטל ובין שנשבע על טענת ודאי ובין שנשבע על טענת ספק [לד] יש לו להחרים סתם על כל מי שטוען אותו דבר שאינו חייב לו ויענה המשביע אמן (וע' סמ"ע ס"ק ס"ע וע' סי' ע"מ קעי' ק' וזו"ק סמ ועי' לעיל קעי' י"ל מדין

(מח) עוד בסמ כס"י והכמ"ח וע"ש: (מט) כס"י והכמ"ן ודלמ כמ"ס ועיי' ס"ך ס"ק ס"ד: (נ) הוא דעת הכסמ"ח ז"ל בסמופה ועטמו דלימו דומה שבועה הכלסוטה דלמ ילפ' מקב מפיו וכו': (נא) כמ"ח בסמסכ"ס בסמופ סי' ק"כ ומ"ש: (נב) הכלעת הס"ך ומעטפ דכל קפיק' קילמ לנמבע: (נג) ג"י וע"מ והוא מהב"י: (נד) הכלעת הס"ך וכמב דלימו ק"ל דמלמ"ס למ דמי שבועה דלהבא לשעבר וכדעה בלסוטה הכ"ל מכל לדעה הב' הכ"ל ודלי דמהכי כמו היסת וכל קפק קולמ וכו' ע"ש ודוק: (נה) ע"ז ועוד למכוסים ולים דין לריך לפני ולפניהם: (נו כ) כמ"ל בשם הגי"מ: (נח) ע"ז ועוד למכוסים דשב"ע מלי למימר ממלמ ופ"כ עלי נם למימר על מכלי הי' הת"כ בשנו דמחלת לי ע"ש: (נט) כמב"ם ובוזב"ס והוא מדברי הגמוסים. וכמבו למכוסים שכל עקום שמכך בכמב"ם ס"ק סוא מדברי הגמוסים ז"ל: (סנ) כ"ה דעת הסמ"ע שמין מילוק בדבר:

דרך תשובה

ממ"ח ועל"ז כתב גם סכנס"ג סי' ע"ה בהגסת ג"י לוח כ"ד בשופו יעו"ש ולוח ל"ז שם, ועי' בתשובת שבות יעקב ס"ל סי' קמ"ל דהכריע דיש דין ס"ק בזמן הזה לענין להפוך בזכותו ולהקדיש את דינו (עיי' בלמכוסים סי' כ"ו) ע"ש בלוקך ועי' עוד בע"ז בהגהו' שם ס"ב וכפ"ד סי' שכ"ח):

[לד] יש לו להחרים סתם. עי' סעיף י"ד ופי' למכוסים דהקנ"מ לא מיקבל מכס שהחמת אתו כלשבר ענין הוא

מג מאיימין (לד) קודם שבועות הדיינים וכ"ש קודם שבוה"ח. ואומרים הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה לא תשא. ובכל העבירות שבתורה נאמר בהם ונקה לא ינקה ופירושו מנקה לשבים ואינו מנקה לשאינם שבים וכאן לא נאמר בה ונקה כלל. וכל העבירות שבתורה נפרעים ממנו ובאן נפרעים ממנו ומכל משפחתו ומכל ישראל ח"ו שכל ישראל ערבים זה לזה. ואף שבכל עבירות ישראל ערבים זה לזה ה"מ כשיש בידם למחות קצת (עיין ממ"ע ס"ק כ"מ ונ"ע זה) וכאן אפילו אין בידם (לה) למחות. כל העבירות שבתורה אם יש לו זכות הולה שנים ושלשה שנים וכאן נפרעין ממנו מיד. דברים שאין אש ומים מכלה אותן כגון עצים ואבנים שבתוך ביתו שבועה שוא מבלה אותן. אחכ"ז אם אמר איני נשבע אלא משלם פוטרין אותו (ועיין ממ"ע ס"ק ס' ממי מימו יכול למחוק זו מדבורו זה) [לג] אבל אם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה. שגם (לו) חבירו בשרואה שזה מובן לישבע היה לו לפשר עמו ומשום זה נקרא רשע. (ועיין פימ פ"ט לענין שכיר שמ"ל לחיוב. וע' ממ"ע ס"ק ס"ז ובשמ"ש לענין ת"מ שמין לניך לחיוב כ"כ) ואומרים לו לא על דעתינו וכו' ובזמנינו בוחבים זה בלשון השבועה על דעת המקום וכו'. ואין מאיימין אלא בשבוה"ח או בשבועת המשנה ודוקא אם באה ע"י טענה ודאי וכפירה אבל לא אותן שנשבעין על ספק כמו שבועה השותפין וכה"ג. ושבועת היסת א"צ איום ועכ"פ יתאמץ הדיין מאד שלא ישבע אלא יהפשר (עי' סעיף כ"ח ומע"ע ס"ק ס"ז):

מד אע"פ שנתבאר לעיל שנשבעין על דעת המקום מ"מ אם יש איזה צד רמאות (לז) יש לדיין לומר ולפרש דבריו בשבועתו כל צד רמאות שיחשוב בלבו. וכן רשות להדיין (לח) להשביע בנק"ח אף במקום שאינו מן הדין אם יש צורך בדבר. או לאיים עוד בדברים אחרים להביא לפני הנשבעים (לט) מטה של מתים ונודות נפוחים ומכבין הנרות וכל כה"ג:

מה כל הנשבעים צריכים לישבע מעומד ואם נשבע מיושב א"צ לחזור ולישבע. וח"ח (מ) אפילו לבהחילה מיושב והע"צ כתב [לד] דהמנהג בכל מדינות וואלין דהרב החופס ישיבה א"צ כ"א קב"ח במקום שבועה כמו בשאר ב"א בדיעבד די"א דמהני אם קבל בחרם וכנ"ל (וע' ממ"ס ס"ק ל"ב). ועי' מהשופת לדב"ז ס"ל סי' כ"ח מדין שבועה למ"מ ובדמ"מ לות ל"ד:

סדר

(לד) כ"ז מנמכל דשבועות ד' ל"ט: (לה) ממ"ע ס"ק כ"ח: (לו) שם"ע ס"ק ס"ח: (לז) הכל"מ ובכ"י פ"ק דב"מ: (לח) רמ"ח בשם תשובות מהר"ל סי' קנ"ד: (לט) ממ"ע בשם מכלל והטעם שכל אלו בלין כדי להזכירו לאדם שם המום כי קופו לקבר יבול ולא יקח אמו מלומה ואולי מלך זה יפרוש ולא ישבע: (מ) כ"ז בשבועות ל"ח ס"ב ועיי' לעיל מ"ם בשם הט"ך דין ס"ח בזמכינו לע"ז:

דרך תשובה

כ"ז הסיבך למחוק על הרמ"ל ע"ש, ומשקנית הש"ך חזה ולפי"ז לפ"ז סוי כ"א טעות בשקול הדעת אך לפ"ז לכתחילה הביא בשם הלבוש דמשמע שמשמון מכוזב משביעין בנק"מ ובמועט פלא נק"מ. והקנאה לזה כל מקום לפי מה שילנו (ועי' בע"ז מתקות המלכות וכמ"ש בשמ"י וככל ע"ל אמל) ופוף הענין לפ"ז דמשמוקיעו שמשמע להשביע בלא נק"מ ע"מ שם התובע מומחז בלופן שמיעו יכול לחפוש ולישבע ע"ז שיעו שפוף מחזיק בעדיים לליח לי' מיעו מעש"כ יכול לומר קיים לי בכתך פוסקים דישבע בנק"מ דוקא ע"ש. ומשיעיך חין לו לדיין וכו' וכפל לפי מה שפוף מפש, ומש לניך לחייב עליו עי' ממ"ע בפיים ובכפל בכפל עי' בש"ך פל"ל ובכה"ג

ומ"ש בשמ"י ומ"ש בדמ"ש פוף הפתיב:

[לג] מפל שם מתר הביאי בשבע וכו', עי' בדבר"ז ס"ל סי' כ"ג בתי מתפייב לתביעו ומתר הביאי בשבע ומפיעו לומר פלא יעיתיו לישבע ממת שפוף יודע שפוף מפקר ומשמ בשמך הזמן יזכור מ"ע או בשיגיע יתים נורלים יפזור למועד ומפיעו. לומר מין רצוני שתשליתני בכל פעם פלא קבל שבועתיך בעת או תמעול, ופעלה לדיין עם התובע ונותנים פסק דין שחייב לו שבועה רק לדיין יכול

נג (קז) אין משביעין היכא דאיכא למיחש שיברר השני הדבר ויהיה ניכר שנשבע לשקר (ע' סמ"ע, ובמ"ך ס"ק ע"ט יש לו לדקדק מאי נזה ודוק):

נד (קח) מיסרין שבועה למי שרץ אחריה ואם נראה (קט) להדיינים שהדין מרומה אין מחייבין ע"ז שבועה. יש מי שאומר (ע) שהמזכיר שם שמים לבטלה הוי כמו חשוד ושבנגדו נשבע ונוטל ויראה כל ארם גדול עונשו ולהזהיר מזה:

נה ההובע לחבירו שכר שדכנות וזה משיב שלא היה שדכן או שאר סכסוכים משביעין עליה כמו על שאר (עא) תביעות (וע' סי' קפ"ס וסק"ל). ומי שהבטיח לחבירו עבור שדכנות הרבה יותר מן שכרו הראוי י"א (עב) דאין צריך ליתן כ"א לפי המנהג. וי"א דמחוייב (עג) ליתן לו כפי מה שהתנה עמו. והאחרונים הכריעו דבמקום שיש קצבה לשדכנות אין לו אלא שכרו. אבל במקום (עד) שאין קצבה ודאי דצריך ליתן לו כל מה דפסק. ויש מן האחרונים (עה) שפסקו דבכל ענין צריך ליתן כל מה שפסק (ויעויין סימן תמשובת סי' ס"ה. ועי' מזה בתשו' שבו"י סי' ס"ג וקל"ז ובת"ס). זמן הפרעון מהשדכנות י"א תיכף אחר התנאים וי"א דקודם הנשואין ודבר זה תלוי במנהג (עו) מקומות ובמקום שנוהגים לגבות תיכף אחר התנאים אף שנתבטל הנשואים ואף שמחלו בעצמם זה לזה אפשר דגובה. ויש מן האחרונים (עז) שכתבו דכן הנהוג בזמנינו (וע' סוף סי' קפ"ס בסמ"ך וסמ"ע וט"ז ובנעשת לי) [ולא כי לבבי בס"ג שם מנומגמין מלתוך דמים שפיכא מה דבבי הט"ז דכתב לכל שדכנות פתוחה בלילו סהנה ע"ג שמתקייס הקנין מהקנס פיכא לגובה לף קולא המתוחה גולל שע"י שנעשה הקנין שומתייבין בקנס וע"ג מס עבר למה הקנין וחולא מלס שלין שכנגדו יכול להוליף לף קנסוחו לזה וכתב פי' לשלכן שומתויב וכו' עיין שם ובס"ז סביל זה בשם רש"ל וגם לבריו מיגס מוכיס כ"כ מבל שם"ך ס"ק י"ג ומבואר היעב וכן כתב בתת"ג ע' עיין שם] ויען כי דבר נצרך הוא אעתיק מה שכתב הע"ש מפנקס של ד' ארצות ו"ל המתחיל והגומר יחלקו ביניהם בשוה והמתחיל נקרא מי שאמר במה אהה נוהן. [פי' שידבר אודוה נחינות] והאמצעי לא יקח כלום אבל ראיתי שנוהגים שחולקים על ג' חלקים שליש להמתחיל ושליש להאמצעי ושליש להגומר. ובעלים יניחו השדכנות בב"ד ואח"כ נאמנים לומר מי המתחיל ומי האמצעי ומי הגומר ויגידו בחרם. ואם אחד מהם קרוב או פסול לעדות יגיד צד הב' ואם ב' צדדים פסולים אין נאמנים כ"א בשבועה. אם המתחילין הם רחוקים [לד] ובשעה הגמר לקחו הבע"ד קרובים שלהם לגמור השידוך אין להקרובים כלום בשדכנות עכ"ל (ועיין בתת"ס). ובענין אם הבטיח יותר

(קז) הוס' ב"מ ל"ד וכ"ן ועו"פ ועי' סמ"ע וש"ך על סעי' ל"ב ודעת הס"ך סס דקסי בגוונא לף סס יבואו עדיס לף יפסיד וכפסקי הפדיס עיי' לעני' ס' ל"ד: (קח סקי ע) כ"ז ב"י בשם הגמ"ר: (קט) פסקי מהרי"ו וכמ"ש בסוף סי' פ"ז: (עא) מסו' הלש"ס כלל ק"ה ועיבדכי ועו"פ וכמ"ש בסוף כס"ד: (עב) מהכ"ל בפ"ק דב"ק: (עד) הס"ך ובתה"מ וכ"ז בדין בבבי סי': (עה) הב"ח בתשובה בסי' כ"ח בשם הגלוך ס"ל מבלש וכן הכריע הוא שם בבלייהו בכש"ל ועוד למאוחים ז"ל וכן פסק בתשו' דב"כ: (עו) כ"ז פסקי מהרש"ל בסי' פ"ה וכן הכריע בש"ע"ש בסוף סי' קפ"ה: (עז) הע"ל שם בסי' הנ"ל ישו"ש. וכן המנהג במדינתינו:

דרך תשובה

יפצע בשם תפילו בשמת לף ישלים שמתו. קבלה סיס ומפי סיס. יום ל"ם ניסן. יום ס' סייר. יום ד' סיון. יום ל"ם התמוז. ג' חג וכ"ד בתב. ז' מלוב. יום כפור. ג' מלשמוון. ד' בסליו. ד' בטבת. י"ב שבט. ם' לדר. ולף שמעתי מעם לפלו סיניס גם לף לחיתי למורי הבג ולשלף גדולי הדור סיניו מבריס בזה ומ"מ בשמעי זוכר מני מזה שלף לשמביע בפלו סיניס עכ"ל הובא בפלכוניס:

[לה] ובשעת הגמר לקחו וכו'. עיין תשובת מו"ב מ"ת סלק מו"ת סימן ל"ו שמשלל בעשק שדכנות שהי' לאחר מו"ת עם לד אחר שהוא הי' עיקר השדכן רק שמאמה עשו ולף קלטו לאותו להגמר ובבניס מבריס מחניו. ועפ"ז לפה שיתלם לו בל מה שגבה לו להזיק תפילו ולף הב'. והשלה בתענת עשק שידוכים לף לחי לגמ"ת בלל שתפילו אם הותנו שלדיים מ"מ יבול להיות שעדיין יש בריניס ביניהם ובדבר קל שיהי' מיבוך ביניהם תפשר שיתבטל. ולבן בל שלף נגמר לגמרי ע"י השדכן שלשון על שלף נאמר שיש

מדין הט"ס נזמנינו וכן נלמד כלן מלבושי המקדש עי' מה"מ) וי"א דבנשבע ונוטל (כד) וכן במי שנתחייב שבועה ע"י היפוך אין יכול להטיל הרם על שכנגדו ויש (כה) מהאחרונים שכתבו כדעה הראשונה. ולפענ"ד היה נראה כיון דבכל כפיקא בדיני ממונות אמרינן קולא לנתבע א"כ כאן כיון דהוא קולא להנתבע כשלא יטיל עליו חרם [לן] אפשר דמספק לא מחייבינן לו בקב"ח מ"מ ברבר הזה אמרינן ראה איך עמא רבר וכך הוא המנהג בבתי דינין של ישראל דאף על היפוך שבועה מקב"ח (ועיין סימן פ"ג ס"ט ובסמ"ע וט"ז סס עיין קל"ג סעיף ל"ח ועיין בל"ת ובלח"מ):

מט יש אומרים ששבוע' הדיינים (כו) הוא דוקא [לן] ביום הכניסה ולפני מנין אבל אין נוהגין כן (כז) וכתבו האחרונים דדוקא לפני מנין אין נוהגין כן אבל ביום הכניסה (כח) נוהגין גם האידנא שידקדק שישבע ביום הכניסה ומי שנתחייב שבועה לחבירו ואח"כ טען שכבר נשבע לו. בוה"ז דנשבעין בבהכ"נ אינו נאמן עד שיביא ראיה ואף שטוען מחלה לי דעת האחרונים דאינו נאמן (עיין מ"ם בזה בכנה"ג בהגהת ב"י אות ס"ה עיין מ"ז וס"ך ס"ק ס"ט):

נ כל מי שנתחייב שבועה לחבירו יכול חבירו לכופו לשישבע (כט) דוקא לפניו מחמת שהוא יודע האמת ויתבייש ממנו ואם אינו יודע זה אלא מפי הער צריך לישבע בפני הער. גם יש לו לומר ולטעון שישבע דוקא במקום שנעשה שם העסק משום שיודעין שם ב"א [ודוקא אם הנתבע הולך לשם בלא"ה אבל אין יכול לכופו שילך לשם אודות זה] מיהו (ס) בדיעבד אם נשבע כדין אפילו שלא בפניו ושלא במקומו נפטר בזה וא"צ לישבע פעם אחרת:

נא הטוען לחבירו טענות הרבה (סא) ונתחייב כמה שבועות על הטענות אין משביעים אותו אלא אחת על הכל ואם (סב) נתחייב ב' שבועות כגון שבוה"ת ושבוה"ס משביעים אותו החמורה ומנלגלים עליו הכל. הטוען ואומר שיש לו עוד טענות הרבה ואינו רוצה לטעון כעת אומרים לו שיטעון עליו הכל ביחד ואם אינו רוצה וזה אומר שאינו חייב לו כלום נשבע שאינו חייב לו כלום ופטור אם לא (סג) שיביא אחר כך עדות או ראיה (וע' בנמ"ח סוף סי' כ"ד שלבושי סותר למ"ש כלן סעיף כ"ד וע' בנמ"ע וס"ך סס ובנקה"ג כלן):

נב וכן שנים שיש להם (סד) תביעה על אחר ונשבע לאחד מהם נפטר מכולם וכן אחר שיש לו (סה) תביעה על רבים אם רוצה להשביע כולם בלשון זה כגון (סו) שיאמר אחד יחול קללה זו על כל מי וכו' או באם שעשה אחד דבר זה יאסר עליו כל דבר וכיוצא בו והשאר יענו אמן מהני. אבל אם ישביע אחד בשם לא מהני ענייתן של השאר אם לא שיענה בלשון זה אף אני כמוהו דאז אפשר דמהני (ע' ס"ך):

(כד) הט"ז והסרך והגי"מ לפי' מפי' פ"ב ס"ו ע"ש ודו"ק וע"ש סמ"ע ס"ק יב ובנמי' פסק כ"כ כן: (כה) הט"ז הניל מהנכ"ג בזה בהסמ"ע ס"ק ל"ב וכ"כ המו"מ דכן מנהג צפ"מ: (כו) כמ"ש בסמ"ע הנ"ל בסמוכה: (כז) כמ"ש בסמ"ע הנ"ל בעני' י"ז ובלייטו מפי' ק' לתימה סס לפנל לין נוהגים זמן ליפצע כי ביום הכניסה לשמוע מחוייב ליפצע יעמ"ש ודו"ק לפנל מ"ש ובלי לשון ניכוח בדבר: (כח) מנו' הכפצ"ש והכיעב"ש ועוד כמה פוסקים: (ם) כמ"ש בסס מ"ש זמנו' מיימוני: (סא) כדינו הלי בשעני שבועות ומצ"ש פ"ש מהל' טוען"ש הל' י"ד וע"ד ע"י שהניח קנס ממך מהיכוסל' דכמנוסת: (סב) נ"ז מהכ"ל זמנ"מ כתב לפי' לזה מהל דלמרינן בהדלין פ"ש סי' סייב ג' מיסום כדן במוכה ולפענ"ד לפ ידעתי מפי לניך לפי' לזה הל בלמ"ה יש לו לנגלל עליו [עי' סי' ל"ד]: (סג) עי' בסמ"ע שכתב כן ובטוט ועי' במ"ש קוף סי' כ"ד ובנו"ע בסס: (סד) מכמוני' ל"ד ע"ש שבועה לפ' שבועה לשלה: (סה) סמ"ע מהגמ"י: (סו) הסמ"ע פיסם דברי הגמ"י כן וע"ש ל"ל הכי:

דרך תשובה

רק שיקבל בשכם שלימו יועץ בשיכור סס לתמת עם מציכו ולימו מסכימו סכם עניין חו"ת ס"ק י"ז:

[לן] לפשר לשפפק כו'. ולפענ"ד סי' נלמד לישכול לומר קיס לי וכו' שוב לשר זשר זה מלשתי ת"ל כן בנו"ב מס"ק סיימן י"ב לפפק לישכול לומר קיס לי מ"מ לשיעל בשקום סים מסבע ולפי לשין לזוז מסשמ"ב וכמ"ם בפניס וכלעת לפכרוסים ועיין בחו"ת בשם שלמה לחיות סס"ו:

[לן] ביום סכניסה וכו'. עיין בכנה"ג בהגהת ב"י אות ל"ג וז"ל נוהגים לישבע ביום סכניסה לשמר שגללו סם"ת ויקח סם"ת וישבע (בשבועה שלישה בנק"ח) ובלמה שלי שמלך לבפ"כ שלי שמניס תלך לפתח ביכ"כ ולשמר שגללו סם"ת ובשעון יהיב לה סם"ת לפתח ביכ"כ ושבע בו עכ"ל וז"ל מנלמתי כחוב שלו היניס שלין לחור לישבע בשם שלשם

ג וכן הבונה אצל חצר חבירו ורוצה להוציא צינור שיקלח מים לחצר חבירו אוי מעכב עליו בעה"ח ואם לא מיחה בו אוי הוי"ו וכה בו בעל הצינור לדעת הרמב"ם הנ"ל בס"א. ולהי"א הנ"ל בעינן ג"ש. ואם שהה משך חזקה לכל מר כדאית לי' שוב גם בעל החצר מעכב עליו שלא לסתום הצינור שגם הוא החזיק במימי הצינור. אך אם בעל הצינור רוצה להסיר הצינור וה לצד אחר או שרוצה לקצרו או להאריכו ואין שום (ט) היזק לבעה"ח במה שמשנה את מקום הצינור ולא יזיקו שם המים שירדו כעת אך בעה"ח ניחא לי' שירדו המים דרך מקום הראשון כי שם הוצרכו לו המים לא שמענין לי' כי לא החזיק כ"א במימי הגג והרי באים אצלו מ"מ. והא (י) דנתבאר דגם בעה"ח החזיק במימי בעל הגג היינו דוקא בעוד שהגג קיים אבל אם רצה לשנות את הגג כגון לעשות עלי'

וכיוצא בזה אין לו עליו כלום (עי' סעי' ז' וסמכוניס):

ד אם סילק בעה"ג את (יא) הצינור וזה ראה ושתק הוי"ו הוי מחילה, דזה דמי ממש לסתימת חלון שיחבאר. וכן אם בעל הגג סילק את הצינור בדרך מחילה שלא איכפת לי' כלל על החזקה הוי מחילה מיד:

ה אף שאמרנו לעיל שאם החזיק בעה"ג בהצינור שוב אין יכול למחות בו היינו שלא ימחה לכופו לשנותו לקצרו או להאריכו (יב) כחפצו של בעה"ח אלא כפי מה שהחזיק בעה"ג (ואף בדב"ז א"ה בדבר דלית לי' פסידה כלל כופין על מדת סדום) אבל מ"מ בעל החצר יכול לבנות החזיו (יג) כרצונו בין א"ה צינור של עץ או אבן או של שא"ד. (עי' סע"ע ס"ק ו' וס"ק כ') שהרי לא החזיק זה אלא שיהיו המים שופכין לתוך הצר חבירו ולא להשתמש שם. ולכן אם רצה (יד) בעה"ח לקבל מימיו בכלי או בצינור ארוך שירדו המים למקום רחוק יכול לעשות ואין יכול בעה"ג למחות בזה כלל:

ו מי שהחזיק שיהא מימי גגו יורדין על חצר חבירו, יכול להורידם על איזה אופן שיהי' ובלבד שלא יגרום לו היזק גדול כגון אם היו הולכין מימיו בצינור יכול לשנותם (טו) שיהיו הולכין בנטיפה וילכו על רוחב הכותל, וכן אם הולכין נוטפין יכול לשנותם שילכו במקום אחד בצינור וכן כל כיוצא בו אך אינו יכול (טז) להגביה השופכין שיהא המים יורדין ממקום גבוה שהוא הזיק הניכר (ויש מחירין גם בזה עיין בעור) וכן אינו יכול להשפילן שיאמר בעה"ח אני רוצה לבנות תחתיהן:

ז כשם שבעה"ח יכול לעכב את חבירו שלא להוציא מימיו לחצרו כנ"ל, כך בני רה"ר יכולין לעכב (יז) את מי שרוצה להחזיר שופכין לרה"ר מצד שמונע את העו"ש מללכת שם, ועוד שהמים יורדים על המשאות ומקלקלים אותם:

ח מי שהחזיק כמי (יח) נשמים לחצר חבירו לא ישפוך מי כביסה, וכן אם החזיק מי כביסה אחת לא ישפוך יותר (יט) מזה. כותל שבין ראובן (כ) ושמעון אם היו שותפין בו זה חופר מצד זה ומכנים קורתיו זה מצד זה ומכנים אך אין כל אחד יכול להכביד על הכותל רק כמנהגו ואע"פ שהאחד הכנים ואחד לא הכנים יכול להכניסו את"כ כ"ו שירצה:

ט וכ"ו בכותל שותפין אבל בכותל של (כא) חבירו אסור להשתמש בו כלל. ואם החזיק באיזה שימוש ולא מיחה בגון בחפירה קורה אצלה וכה"ג שוב אין יכול למחות בו ויכול להחליף אף מקטנים לגדולים ובחזקות אלו ג"כ הפלוגתא דלעיל אי בעינן ג' שנים או לאלתר הוי חזקה (ועיין בסמכוניס זה ועיין סע"ע ס"ק ל"ו ול"ז וס"ך ס"ק י"ו ועי' עוד כמה דיניס בעוסע"ע בסי' זה):

נתיב יט דין חזקת חלונות ופתחים וכמה צריך להרחיק מהם.

וכו כ"ג סעיפים. (וסוף בסו"ע סי' קל"ד וקל"ז).

א כבר נתבאר שכל איש ישראל אסור לעשות ולגרום שום היזק לחבירו ואפילו היזק ראי' וכש"כ שאר היזקות אשר מסתמא דעת ב"א להקפיד עליו. ולכן שנים שיש להם חצר בשותפות אין יכול לשנות דבר בחצר בלא ידיעת חבירו, אלא באופן שבנאוהו או קנאוהו או ירשו כך יהנהגו. (ב) ולכן אם קנה בית בחצר (ג) אחרת הסמוכה לחצירו אינו יכול לפתוח לו פתח לחצר השותפין משום דילכו דרך החצר הרבה ב"א יותר מאשר הי' בתחילה. אבל לפתוח פתח מהבית אשר קנה לבינתו שיש לו בחצר זה יש מחירין (ג) רק שיסתום הפתח שהי' לו בחצר אחרת ויש (ד) אוסרין גם בזה:

אבל

(ט) עיי' סמ"ע ס"ק י"ע וש"ך סק"ח: (י) סמ"ע וש"ך בסק"ו ע"ש: (יא) כ"י וכן בסק הכמ"ל: (יב) עיי' בעור וכן בסק הכמ"ל: (יג) זהו לפוקימס' דל' יכולי' כל לצד סמכוני' דמ"ב כ"מ ע"ש: (יד) כ"ז בסמ"ם בסק מ"ם ועוד בסמ"ם וכן בסק בהגהות כמ"ל: (טו) כ"ז הוא בגמל ב"ב ע"ש וכלשכל בחל דל"כ בסמ: (טז) הסמ"ע וכהמ"ן וכהמ"ם ופועי' קמ"ע ס"ק כ"ד: (יז) כ"ז ב"י מהשופע הכמ"ם: (יח) כ"ז בסמ"ם בהג"ה קעיף י"ב: (יט) סמ"ע ס"ק כ"ז ע"ש: (כ) כ"ז בסמ"ם פ"ה מה"ש וסוף מב"ב ה' בסמכוס ובש"ם וע"ש בסמ"ע: (כא) שם ושם:

(ב) לשון העור ופשוט: (ג) בב"ב כ"ע בסמכוס לקח בית בחלר סמכוס לפ יסמכוס לחלר השופכין ובגמל"ל מפני שמכוס עליו לפ הדרך ופי' רשב"ם שמוב ב"ל וכו': (ד) כ"ז הב"ע בשם הכי"ק בסמכוסים וכמב הה"ע וכבר פילפו בסמב"ן וכבשב"ם הסוגי' לדעת הכי"ק:

(ד) עור בשם הכל"ש וכ"כ הסמ"ע בשם קלם מבכלים:

יותר מהקצבה בבר נתבאר לעיל. ודעתו (עמ) דאין צריך ליתן יותר וכ"ה בתקנות ארצות (ע"ם ועי' דמ"ם, ומ"ם לענין מס נתן מ"כ לא סבמתי כלל עי' בסי' כ"ט וכי"ח ודו"ק. ועי' בסי' כ"ז סעי' ט"ו וי"ט). ולענין סירסור הביא דכיון שנגמר המקח דאף שמחלו ולו"ז צריך ליתן שכר הסרסור לכו"ע [ולא דמי לשדכנות דיש חולקים דהוא מטעם הסמ"ע ובמ"ש ועי' מם"ם]:

(עמ) כ"ה דעת הע"ל דס"ל ליתן יומר במקום שיש קבלה וכבר בתמלר לעיל דעת הב"מ דבכל ענין נותן לו כפי מה שפסק וס"ע על המחבורים שלא הביאו כלל דבריו ודבכי הדב"ד הב"ל סוב לחומי סי' בס"ד כתב הע"ל שם וכן הוא בתקנות ד"ש ולכל כב"ם ע"ם וס"ע לענין דיבל ועי' דמ"ם:

(פ) ב"ב כ"ט במשנה הזיז כו' וכל"ם שם לחמר ל"ם כו' ללא בעל הגג וכו': (ב) עוד בשם הרמ"ם וכל"ם: (ג) עוד בשם הכמ"ה והרמ"ם ופלוגתם'ון נזכר כ"פ בעוזם"ע ולענין דינה עיי' קעיף ע"ז ובמ"ע ס"ק ל"ב: (ד ה) ש"ך ס"ק ב': (ו) עי' במ"ע ס"ק ב': (ז) עוד בשם הר' יעמי': (ח) בהג"ה ס"ה מהג"ה בב"ב:

הלכות נזקי שכנים

נתיב יח דין הוצאת זיז ומרזב והעמדת סולם ונעיצת קורות.

ובו ט' סעיפים. (והוא בעוזם"ע סי' קכ"ג).

א אסור לכל אדם מישראל שיגרום היזק בבנינו לחבירו הסמוך לו בין היזק ראי' ובין שארי היזקות. ועפ"ז נבאר כל חילוקי דינים הנובעים ממקור התלמוד והפוסקים ראשונים ואחרונים. הרוצה להוציא (א) זיז (להסיט מיזם בפר לו בלם קורה בעולם מן הצד' ולמוץ) מכותלו לחצר חבירו בין שהוא טפח ובין שהוא פחות מטפח בעה"ח מעכב עליו. שבשעה שהוא משתמש מזיקו בראי'. ואם לא מיחה בשעה שהוציא לאלתר וכבר ידע ונתברר לו ההיזק שעשה ואעפ"כ שתק החזיק בה מיד בע"ה בזיז ומשמש שם כחפצו ומונע את בעה"ח מלהשתמש שם. וזהו לדעת הרמב"ם והמחבר דס"ל דחזקות אלו שהם מחילת השיעבודין הוי לאלתר ולא אמרו ג' שנים אלא בחזקת גוף הקרקעות. וי"א דאף (ג) בחזקות אלו צריך ג' שנים וטענה דוקא ובל שלא החזיק ג' שנים יכול למחות (עיי' בעו"ע). וי"א עוד דבזיז קטן שאין בו טפח לא מהני כלל חזקה אפילו אחר (ג) ג' שנים ולעולם יכול למחות. ואם לא מיחה בו בעל החצר משתמש בו כ"ז שירצה ואין בעל הזיז יכול ליטלה שלא ברשותו (ד) אבל בעה"ח אינו מניח לבעל הזיז להשתמש בו. ואם (ה) הי' בזיז טפח בעה"ז יכול לנוטלה משם כ"ז שירצה. אבל כ"ז שלא הסירו בין שיש בו טפח ולא החזיק בו עדיין ובין שאין בו טפח משתמש בעה"ח ולא בעל הזיז. (אך לשיטת (ו) הרמב"ם לא שייך הדין אלא כשמיחה בו תומ"י אבל אם לא מיחה הוי מחילה תיכף. ועי' עוד בזה ס"ג ובמחבורים שם):

ב וכ"ז אינו אלא (ז) בחצר חבירו שאין לו בה לא פתח ולא חלון אבל בחצר שיש לו עליו פתחים או חלונות והוצה להוציא זיז סמוך לפתחו או חלון מלמטה או מלמעלה אינו יכול למחות בו כלל שהרי בלא"ה הוא רואה בחצירו דרך חלונו או פתחו. וי"א דכן הדין באותן זיזין שמוציאין מן הכותל מפני קיום הכותל שלא יזיקנו המטר אין (ח) יכול למחות ע"ז. גם אין לו חוקה בהם וכשירצה בעה"ח לבנות יסלקם לגמרי:

וכן

דרך תשובה

לא כתב שום מכתב להחלמים והסדכן עוען שסוע בע"ל ולא סדכן, והסיב דוחלי לין לחמות גיסב מסדכנות דכס"ג הו"ל לסדכן לחתנויי, אבל בפתולם כס"ג א"ל לכתוב לה בעלמה ולין מי שיסתלל עכורה זולתו הו"ל בע"ל ולא סדכן. ועיין מי שם עוד לענין אם ניכר מלמון המכתב וכו' ועיין מי שפסקו לו שכר סדכנות וקבלות יותר מהכלוי בדבר זה יש פלוגתא בין הסחבורים והחמבורים יעוין בדבריהם. ופלוגתם תלוי בפלוגיא דס"ם ב"ק קוף קי"ז הכי מי שהי' בוחב מצית החבורים וכו' עיין בתשובת הרח"ם כלל ה' סי' ו' ולעת הרמ"ל לחין נ"ל ליתן לו כלל שכרו עיין קוף רס"ל והב"ח הכריע לנתן לו כל מה שפסק והמ"ם נפנים ובמתיב יש וכן הכריע בתשובת הב"כ סי' ע"ו עיי"ם.

לכתחילו

הפוסקים די"א דבעינן דוקא (כה) ג' שנים וי"א דבכל שידע (כו) המערער ושהק וכ"ש אם סייעו באיזה דבר היו חזקה ואין יכול לחזור בו. אבל אם אמר לו (כז) בפירוש שמחל לו לבו"ע הוי כיד חזקה (וכ"כ מהרי"ל בתשיב לבעיל פלוגתתן) ומ"מ אף אם ההזיק בדין אסור לעמוד שם ולראות בחצר חבירו כנ"ל:

יב הא דנתבאר לעיל דיש חזקה להלון או שאר היזיק ראי' היינו דוקא ע"י מעשה שעשה ושהק המערער וכנ"ל. אבל אם החזיקו וע"ז בלא שום מעשה של אחד מהם בגון חצר השותפין שידוע שעמד כך בלי מחיצה וממילא (כח) מזיקים זא"ז בהזיק ראי' אע"פ שנשתהו כך זמן רב יכולים לכוף וזא"ז לעשות מחיצה אא"כ יש עדים שמחלו (כט) בפירוש זה לזה ההיזיק ראי' דשוב אין יכולין לחזור בהן. וכל שלא מחלו כנ"ל יכולין לכוף זא"ז אף שהמנהג בעיר שמשתמשין כך בלא מחיצה אין הולכין בדבר זה אחר המנהג. המחיצה הנ"ל יעשו אוהה על מקום שניהם ועל הוצאות שניהם. (כ"ז בנימין קנ"ז, ועי"ש לענין מה נקרא עני וע"ש לו ליתן מלגו על המחילה):

יג כבר נתבאר שאסור להוציא פתח נגד פתח חבירו או חלון נגד חלון חבירו ולא עוד אלא שי"א בין שיש בזה חשש (ל) איסור. לכן אף חזקה לא מהני בזה ואפי' אם מחלו בפירוש. וי"א דבחלון שאינו כ"כ היזק (לא) קבוע מהני חזקה ואף בפתח נגד פתח אם נתן לו (לב) שטר או קנין שמחל לו מחילה גמורה מהני חזקה לדעת זו (עיין נתמ"ה על דין זה):

יד כמו שלכתחילה אסור להוציא חלון לחצר אחרת כך אם החזיק על בעל החצר (ע"פ האופנים שנ"ל) אין בעל החצר יכול לסתמו. ואפי' אם היתה קטנה שאין ראשו של אדם נכנס לשם רק שהיא למטה מד' (לג) אמות אין בעה"ח יכול לסותמה ולבנות נגדה או מצדדין אא"כ ירחיק ד' אמות. ואם היא גדולה כ"כ שראשו של אדם נכנס בה אפי' היא למעלה מד' אמות אין יכול לבנות נגדה עד שירחיק כנ"ל. אבל אם היא קטנה כ"כ שאין ראשו של אדם נכנס בה אזי אם היא עשויה רק לאויר השמיש או להכנים הרוח אזי בעה"ח יכול לבנות נגדה. אבל אם הי' עשויה להאיר אפי' היא גבוה וקטנה מאוד אינו יכול לבנות נגדה בלי הרחקה כנ"ל. והדיין יראה לפי ראות עיניו אם היתה עשויה להאיר או להכנים הרוח. וכל מקום שצריך להרחיק מרחיק ד' אמות כנ"ל. ואע"פ שאחרי שהרחיק ד' אמות מ"מ מאפיל עליה א"צ לחוש לזה. אבל מ"מ יש לחוש שמא יעמוד או יסמוך על כותלו ויראה דרך החלון. לכן אם היה החלון נמוך צריך השני להרחיק ד' אמות. וגם (לד) להגבי הכותל ד' אמות שלא יסתכל לתוך החלון. ואם הרחיק מן החלון יותר מן ד' אמות שאז אינו יכול לראות בשום אופן. ואם החלון גבוה מן הכותל (לה) א"צ להרחיק כלל הכותל ובונה סמוך לה רק שיהיה ד' אמות מן ראש הכותל עד החלון שאז אינו יכול לעמוד עליה ולהסתכל דרך החלון. אבל אם לא היה משך ד' אמות בגובה מן הכותל עד החלון אזי כופיהו שירחיק ד' אמות כנ"ל או שהשאר הכותל פה על עמדו אך ימעטנה עד שיהי' ד' אמות עד החלון כנ"ל:

טו י"א שאין חזקה אא"כ היא נעשה כצורת (לו) חלון, אבל אם היא כנקב בעלמא אין לה שום חזקה, וי"א (לז) דהכל לפי מנהג בני המדינה וכמה שנתבאר למעלה (ועיין נג"י ובמקומינס):

טז כל מקום שהחזיק בעה"ח כרין בחלון שפתחו, אין השני רשאי לבנות כנגדה בשום אופן בעולם ואפילו אמר לו בעל החצר עלי לעשות לך חלון אחר למעלה הרי יכול להשיבו שמא חקלקל הכותל בעת עשיית החלון ואפילו אמר לו עלי לבנות לך כותל חדש ולעשות חלון גם לשכור מקום שהדור עד כלות עשייתה, הרי (לח) יכול להשיבו אין רצוני לטלטל ממקום למקום וכן בכל דבר ש"ש אבל אם אין לזה שום נ"מ כיפין אותו על מדה סדום (לט) ואינו יכול לעכב:

יז ובעל החלונות שהחזיק בחלון כנ"ל לא (מ) ישנה אותו ממקום למקום ואפילו אומר אסתום זו הגדולה ואפתח במקום אחר קטנה מזו בעל החצר יכול לעכב עליו ומכ"ש שאינו יכול להרחיק כ"ש בחלון אף באותו מקום:

יח כל מה שנת"ל דאם החזיק בעל החלון אין בעל החצר יכול לבנות כנגדה כנ"ל מ"מ אם בנה בעל החצר

או

(כה) כן דעת הסמע"ס וכ"כ הסמ"ע ומל"מ סי' קכ"ב ק"ב ובועז ומ"מ אם שב ואל תעשה זו: (כו) כן דעת הכלב"ם ובישמעאל: (כז) בפתע"ש ס"ק ע"ב ובנתיבו ושלמי מחבורי' בע"ז: (כח) עיין מה שכתב המחבר והוא מדברי הסמ"ע לדעת רמב"ם לפנ"ז הכלב"ם כתב שיעשה למחר ממש דשם מזיקין זה"ז ועי' בשבו' סי' קכ"ו ועיי' בפתע"ש ס"ק ג: (כט) עוד שם הכלב"ם ובנ"ש כלומר: (ל) דעת רמב"ם ורמב"ן ועוד פוסק' דהוה מקח ליקוד מלכתי' ויוכל למחול מדברי הסמ"ע ומ"ל ולכאו' אין לחלק בזה: (לא) כן משמע מהרי"ל ומהרי"ק סי' קכ"ו: (לב) עיין נתמ"ה: (לג) כ"כ הסמ"ע בהגהותיו: (לד) כ"כ הסמ"ע בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש: (לה) כ"כ הסמ"ע בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש ומהרי"ל: (לו) כ"כ הכלב"ם ומ"ש בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש ומהרי"ל: (לז) כ"כ הכלב"ם ומ"ש בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש ומהרי"ל: (לח) כ"כ הכלב"ם ומ"ש בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש ומהרי"ל: (לט) כ"כ הכלב"ם ומ"ש בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש ומהרי"ל: (מ) כ"כ הסמ"ע בשם הרמב"ם ומ"ש בשם הרא"ש ומהרי"ל:

ב אבל מותר לבנות עלי' על גבי ביתו ובלבד שיהא פתוחה פתחו של עלי' לגבי (ה) ביתו אבל אם בא לפתוח לה פתח לחצר גם בזה אסור:

ג י"א שדין שותף כדין שוכר וכמו שבשוכר יכול (ו) המשכיר לעכב עליו שלא יבואו עוד אנשים וקרובין ומיודעין לשכון עמו בביתו ששכר (וכתב יתמלא נקמן סי' שס"ו) בשותף ג"כ יכול (ז) השותף שבחצר לעכב שלא להביא עמו אנשי בית אחרת וקרובין לשכון עמו, וי"א דבשותף בחצר אם יש לכאו"א בית בפ"ע אין יכול לעכב (ח) על חבירו, ומותר כל אי"א לשכון עמו ולמלאות ביתו אכסנאים גם לחלוק את ביתו לכמה חדרים רק שלא יוסיף בנין חדש. ואף שיש להם בה"כ ביחד לא יוכל השני לומר הם ממלאים לי בה"כ אבל בסמוכים (ט) ע"ש לכו"ע אין אחד יכול לעכב על חבירו:

ד כבר נהבאר לעיל שצריך כל אדם ליזהר מאוד שלא יעשה שום היזק לחבירו ואפי' היזק ראי' וכן הדין ג"כ בשותפים ולכן שותף שהי' לו פתח קטן לחצר אין יכול לעשות (י) גדול, וכן אם הי' אחד גדול אין יכול לעשות שנים קטנים דיכול לומר בקטנה אני יכול להזהר ממך ולא בפתח גדול בפתח אחד יכול אני להפתחר ממך מהיזק ראי' שהיא המיד סתומה אבל לא בב' פתחים (יא) שתמיד אחד פתוח אבל אם הי' לו פתח קטן לרה"ר יכול לעשותה גדול ואין בני רה"ר יכולין לעכב עליו וכן הדר (יב) כנגדו אינו יכול לעכב עליו:

ה וכן הדין בחלון כמו שאין אדם רשאי לפתוח הלון לחצר חבירו (וכאשר י"ל פרטי דין זה) כן אסור להוציא חלון מביתו לחצר השותפין בלתי (יג) ידיעת שותפין ואם פתח יסתום, אבל אם נתן לו שותפו רשות מותר לפתוח חלון או פתח אך בלבד שלא יפתח חלון נגד חלון או פתח (יד) נגד פתח אלא ירחיק מעט (טו) זה כנגד זה, וכן לחצר חבירו אם נתן לו רשות מותר להוציא חלון או פתח אבל צריך להרחיק מכנגד פתח או חלון של חבירו עד שלא יוכל לראות בו (טז) כלל דבחצר השותפין הואיל ובלא"ה יכול ליכנס בחצר ולהסתכל בו לכן סגי בהרחקה מעט שלא יראה בו דרך תשמישו הדיר אבל לחצר אחרת צריך להרחק שלא יוכל לראות בו כלל (ועיין לקמן סעיף י"ג אם מהני חוקה בחלון נגד חלון):

ו אע"ג דנהב' לעיל דאסור לפתוח חלון נגד חלון או פתח נגד פתח ה"מ כגון לחצר חבירו או לחצר השותפין אבל לר"ה מותר לפתוח (יז) חלון נגד חלון אם החלונות אינם גבוהים מן הארץ ד' אמות (יח) דבלא"ה בני רשות הרבים יכולין להסתכל בהם ולא עשה לו דבר אבל אם יש ד' אמות מן הארץ עד הפתח או החלונות דאז בני רה"ר אין יכולין להסתכל שוב אין רשאי להוציא חלון נגד חלון ולכן בעלי' אסור להוציא חלון נגד חלון חבירו, ומצד לסוליק לקמן סי יכול סמני יעויין בסניף ומגמ"ע ס"ק ל"ג ול"ד, ומצד כל"ל לקמן יש ד' אמות עד הסלון מותר לעת הסגמ"ע להסיעוד עד המחלתו על הסלון והם"ך סולק ע"ש:

ז ומהו הה"ר לענין זה י"א דכל מבוי (יט) שיש בו נ' בתים דינו כרה"ר. וי"א דוקא אם הי' מפולש אז הוי כר"ה ואין יכולין למחות אבל אם אינו (כ) מפולש אין דינו כר"ה ויכולין למחות:

ח אף שנתבאר לעיל דבר"ה אין אוסר חלון נגד חלון מ"מ לא יפתח (כא) חנות בשלו כנגד פתח או חלון של חבירו ועריך להרחיק עד שלא יוכל לראותו כלל:

ט כיון דידוע דכל מה שנתבאר לעיל הוא מטעם היזק ראי' שלא יבואו להסתכל בביתו שחבירו עושה לכן מכש"כ שאסור לעמוד נגד בית או חצר חבירו ולהסתכל בביתו שחבירו עושה (כב) שם. ואפילו אם אינו מכוין להסתכל וגם באמת אינו רואה לשם כלל רק עומד כנגד בית או חצר חבירו לצורך אויה דבר ומהזי כמסתכל לשם יש (כג) אוסרים בזה מטעם חשד שיחשדוהו שרוצה לראות ולהסתכל:

י כבר נהבאר לעיל שאסור לפתוח חלון לחצר חבירו בין חלון גדולה או קטנה ובין למטה או למעלה ואפילו היא גבוה הרבה הרי יכול לעכב עליו שיאמר פן תקח סולם והעלה וחראה ואפילו אם פתח כבר הרי כופיהו לסתמו וכנ"ל:

יא ואם החזיק בחלון שפתח לחצר חבירו מהני (כד) החזקה שאין יכול לכופו לסותמו. ובחזקה זו יש מחלוקה הפוס'

(ה) כ"ד הכמנ"ס בפ"ד מהל' סכניס כפי מה שפי' המפכמים דעמו וע"ש במ"מ שפי' הקונ' דב"ג לדעמו ודעת רבו הכי"ף כסה דלמר כ"ה נלי' סדר וכו': (ו) דהמשכיר ודלי' יכול לעכב עי' כי' שע"ו וקמ"ע קק"ה: (ז) כ"ד הכמנ"ס בפ"ה שם ועי' במ"מ: (ח) עוד בשם הכשנ"ס והכמנ"ס והכיעב"ל וי"ל שק דעת הכי"ף: (ט) כן פי' שם המ"מ לדעת רמב"ם: (י) ב"ב ד' ס' במשנה ומפכם בגמ' דלמר ליה בפשמה זוזיבל מלינא לה'לעכוני וכו': (יא) שם: (יב) שם ומפכם שעמע דסל מ"מ לרין ליהר מבני כה"ב: (יג) משנה בבבא ת"ה כ"ע לל יפמח לחם וכו': (יד) נס זה משנה ב' הכ"ל ס' לל יפמח וכו' פמח נגד פמח ומלון נגד מלון ופיכלו המפכמי' דלה בעון לו כשום מייכי דלי בלל כען לו כשום לה זה בלל כנגד זה לקוק: (טו) עוד בשם הכשנ"ס וכול פשוט עיי' סמ"ע ס"ק י"ל: (טז) כמו שפי' הכמנ"ן בל דברי הכשנ"ס הב"ל: (יז) משנה בפ' הב"ל: (יח) העוד בשם הכמנ"ן ומייכי שליכם נבוהים וכו' ופי' הב"י בשם כ"י הסיעוד דמייכי שליכם נבוהים ד' לממות: (יט) כ"כ הכ"מ בשם הכשנ"ס: (כ) דעם הכ"י הכללוני והמחבר לל הכניע בין שני הדיעות ועיי' בקי"ח: (כא) מוספמא ופסקו כן הכי"ף ומנמ"ס וכל"ס: (כב) זה פשוט בממכונים שי' בהגי"ה קעי' ג' וקעי' ז': (כג) כן פיכלו המכונים לם דבכי הב"י ומנ"ל בקעיף ג' ועי' בקמ"ע ס"ק י"ד: (כד) כן הול הכנעם הכמ"ל ומלה ממכוני' לע"ב שים פוסקי' דלל מהני הזקה להזיק כלי' מ"מ הקניעו כולם כדעם המומכים דמיהי לף בזה:

(ו) ראנו סומכים עכשיו על דעת הנ"י דבפתחה מן הצד א"צ להרחיק כשיעור זה א"נ כיון שנהגו כולם כך א"כ כל או"א מחל לחבירו אבל מ"מ אם רוצים השכנים ודאי יכולים למחות:

ב וכן בכל דבר אסור לעשות שום סיבה שיצמח בזה איזה היזק לחבירו כגון אם יש לחבירו בעלי' אוצר של יין או שאר פירות שיכולין להתקלקל מזה. לא יעשה זה התחתון חנות של נחתומין וצבע (ז) ורפת בקר וכל דבר שמרבה הבל. ואפילו לפתוח חלון מתנור שיש בו דברים אלו לחדר שתחתיו אוצר של יין אסור ואם החום אינו מפסיד להיין אין איסור בדברים המרבים הבל. אבל מ"מ אסורא איכא בדברים המזיקין בריח רע כגון (ח) רפת בקר וכיוצא בזה וכן בשאר דברים שאפשר שיפסיד ויגרום היזק אבל אם זה החזיק בה בתחילה (ט) בחנות של נחתום וכיוצא בזה ואח"כ עשה השני אוצר של יין למעלה א"צ זה להרחיק כלל ואם באים להתחיל בשוה זה אוצר של יין והשני חנות של נחתומין וכיוצא בזה צריך לפשר ביניהם (ועי' בסמ"ע ס"ק ט'):

ג ואם בעל החצר עשה איזה הכנה להאוצר כגון שכיבר וריבץ עליותיו או שריבה בה חלונות (י) או שאר דברים שניכר שרצה לעשות אוצר של יין וקידם שהכנים היין או הפירות קדם זה ועשה הנור או אפילו אם בעל האוצר כבר הכנים בה שומשמין או שאר פירות שאין החום מזיק אך לא הכנים עדיין הפירות שמתקלקלין. בכל אלו קודם שעשה (יא) זה התנור יכול למחות בו אבל אם כבר עשה זה התנור שוב אינו יכול להכריחו להסירו:

ד עוד ההירו חז"ל להרחיק מכוחל של חבירו דברים אשר קרובים להזיק כגון הגפת (יב) וובל ומלח וסיד וסלעים וחול הלח. וכל דברים אלו קשין לחומה יש מהם שהן מרבין הבל מאוד ויש דברים שהן לחין (יג) ומחמת זה יכולין להזיק לכן בכל אלו צריכין להרחיק ג"ט או שיסוד בסיד (יד) הכוחל דאין מזיקין כל כך:

ה שנים שהי' להם בית ועלי' והי' מימי העלי' יורדים (טו) על התחתון ומזיקים אותו. אם יש להם מעויבה שנבלעים שם ואינם יורדים מיד כ"א לאחר מכן יורדים ומזיקי' אינו חייב לסלק היזקו אבל אין שם מעויבה שיורדים מיד לתחתון והוו גירי דילה לכן חייב לסלק היזקו (עיין סמ"ע ס"ק ט"ו ועיי' נקו"ת) והכל לפי הענין ולפי ראות הכ"ד דאם המים (טז) מועטין וכלין לאלתר אף שאין שום מעויבה א"צ לסלק היזקא, ולהיפך אם המים מרובין ואף דרך המעויבה יורדין ומזיקין לו חדיר מחויב לסלק היזקא. וכל זה בכמי תשמישו של בעל עלי' שיורדין על התחתון ומזיקין אבל אם מי גשמים יורדין דרך העלי' ויורדין למטה ומזיקין. על התחתון להרחיק א"ע ולתקן (ועיין בל"ת):

ו עוד הצריכו חז"ל להרחיק את הזרעים (יז) ואת המחרישה וגומא מי רגלים מן כותלו של חברו ג"ט דדברים אלו גורמים שמחליד (יח) את הקרקע ומעלין עפר תיחוח ומתמוטט יסוד הבנין ע"ז. ואין חילוק בזה בין כותל לבנים לכותל אבנים דבכל ענין צריך להרחיק ג"ט וגם לסוד בסיד (יט) וגם בלא גומא אסור לשפוך מי רגלים סמוך לכותל חבירו (עי' סמ"ע). וכן אסרו להשתין (כ) סמוך לכותל חבירו אך בזה יש חילוק דבכותל לבנים צריכין להרחיק ג"ט ובכותל אבנים סגי בטפח ואם הו האבנים מצחיח טלע א"צ להרחיק ומשתין בצידו:

ז וכן הצריכו חז"ל להרחיק את הרחיים של יד (כא) מכותל חברו ג"ט מהרחיים התחתונה שהוא ד"ט מהעליונה כדי שלא ינוד הכותל (ויש רחיים שהאיסור מחמת קול הרחיים עיין בש"ס ובב"י) ורחיים גדולים צריך הרחקה טפי לפי ראות עינים. ואם לא הרחיק והיזיק בבית חבירו (כב) חייב לשלם לפי ראות הדיינים שישומו אם הוא גרם לו ההזיק. וכן בכל שאר דברים (כג) שאפשר שיגרום היזק לחבירו כגון האורג שמזיק מצד הכאות האריגה את הכותל הסמוך לה וכן הוואלניע (כד) שמצד ההכאות יכול לגרום ההזיק, וכן כל כיוצא בזה צריך להרחיק, וכן לשלם אם היזיק ע"י זה ויושם הכל לפי ראות בקיאין ואומנין:

ח אסר לחפור בור (כה) שיח ומערה (פי' בור עגול שיח ארוך וקצר ומערה שהיא מקורה) ולא יביא אמה המים

(ז) המחמוצים לפ"ז העיכו כזה לפ"ז בפעל"ב שלהו קומכין כזה על דעת הב"י והכמב"ם והכ"י שהביא לפי' גם היכולין לפ"ז ס"ג כיון שהמחמוצים פעקו כהכמ"ם ככן לכתמיב: (ז) מכתה בס ד' כ' ובמכתה לפ קלקר פלפ רעת בקר ובגמלפ מעכס לה כ יוקף הפי מעלפ דיין לפי קועלפי לשבעת קפה לי' והמכתה קלי על יין שבת"י: (ח) שם במכתה ובקונגי הס"ק שם: (ט) שם בגבי': (י) כ"ז בעי' דלפ לפפעת שם בס"ק: (יא) פי' כיון דדין זה בעי' דלפ לפפעת שם בס"ק לכן מקזיקין או שריבה בה ולפי לפקוד לעשות היזק לתדיכו לפל לפ כפיך עפה ולפי מקזיק, לפ כפיכן לפלק היזק כדין כל מקזיק בס"ק לתמכיכן קולפ לכתפנע: (יב) מכתה ב"ב ע"ז: (יג) דמוך בפתם לימו מעלה הבל קך לעיקר ליקוב מלך לתוכו ועב' קמ"ע ס"ק ט"ו: (יד) שם בס"ק בעי' דלפ לפפעת שם לפרך ב"ע ולקוד בקיר לו מבי בפ, מהן והכניע הבפ"ם להקל לכתבע היינו שם עשה לתך מהן לין כופין לוקו לעשות הב' ג"כ ובפשך הפ"ע ועי' ע"ז והבהות דו"ם: (טו) במכתה קי"ז והמוב כב לתי כי הילכ כי כב בהכל הוה לתכיכן מודה כ' יזכי וכו': (טז) מנדכי ב"מ ע' הבוה"ע ובמ"ל בסב"ם: (יז) כ"ז במבי דב"ב י"ז: (יח) עמעים פלו פעוע בס"ם ושופך: (יט) עוב בשם הכמ"ה וכן פעק הממ"ל לך י"ם בזה ל"ע עי' בע"ז על בעיף זה ועי' ב"ב על העוב בעי' י"ב בל"ם כתב הממב"ם ז"ל ול"ע ועי' ב"ל"ם: (כ) בעי' שם ועי' בעוב בתה שיעב דעת הכמב"ם: (כא) במכתה שם י"ז מכהיקין וכו' ובגמלפ שם כ' ע"ב ע"ש ועפוס עיכל וכו': (כב) כ"ז במ"ל בהב"ה מתבו' הכפ"ם: (כג) מתבו' הכיב"ם בעי' קכ"ו: (כד) זה לפ החכל מעופ בתהכוים לפבל בתמת הוס פעוע לע"ד: (כה) שם במכתה י"ז וע' סוס"כים שם וב"י בשם הכפ"ם דקתם בוב וכו':

או סתם אוהה מהני (מא) חוקתו. וכאן לכו"ע אמרינן א"צ ג' שנים אלא חומ"י כשסתם בעל החצר וראה זה ושתק אמרינן דהוי מחילה דאין דרך בני אדם שישתוק אם סותמים אורו בפניו וכששתק מסתמא מחל לו. אך י"א (מב) שצריך טענה עם חזקתו היינו אם בעל החלון הי' לו שטר או ראי' על חלון צריך בעל החצר שיטעון שקנה מאתו חזקתו וסתם בפניו ואם אין לו ראי' רק החזקה שהחזיק זה אין צריך בעל החצר טענה אחרת רק שיאמר שהחזקה היתה בטעות:

יח והא דמהני חזקה בסתימת חלון דוקא כשהאחר עושה לו זאת אבל אם בעל החלון בעצמו סותם חלונו יכול לפותחו אח"כ ולא מהני מחילה במה שסתמו לפי שעה רק אם פרץ פצימי החלון לגמרי או שבנה נגד החלון בנין גמור שניכר שלא לפי שעה עושה כן רק דעתו שלא לפתחו עוד אוי אף אם נמלך לפתחו אח"כ לא מהני:

כ כיון שנתבאר לעיל שהאחר יכול לעכב את חבירו מלפתוח איזה חלון לרשותו מצד היזיק ראי' אבל אם יפתח לרשות חבירו במקום שאינו מזיקו בהיזיק ראי' בעת. י"א דאינו (מג) יכול למחות בו אע"פ שהשני טוען שבקרוב אבנה המקום הזה ויזקיני בהזק ראי' אעפ"כ אינו יכול למחות בו ואח"כ כשיבנה את המקום ההוא יכול לכופו לסתמו ולא מהני חזקתו כיון שבשעה שפתח לא עשה שום דבר, וי"א שכל שפותח לרשות חבירו אפילו אם המקום ההוא חרב עכשיו ואין לו שום היזיק בחלונו אעפ"כ יכול למחות (מד) בו מטעם הנ"ל שמא יבנה במקום זה ויזקו בהזק ראי'. והכריעו (מה) האחרונים כשיטה זו במקום שאין המנהג (מו) להיפך. ואפילו לפי דעה זו שנת' שיכול למחות ט"מ אם לא מיחה יכול לכופו אח"כ שיסתום חלונו כי יוכל לומר לא הציתי למחות כל זמן שלא הי' לי היזק ברור:

כא אם רוצה לבנות כותל סמוך לחלון מצד החלון כגון אם החלון היא ממזרח למערב ועשה כותל מצפון לדרום צריך להרחיק הכותל מהחלון טפח ואעפ"כ חיישינן שמא ישב או יעמוד על הכותל ויסתכל בהחלון לכן צריך (מז) להגביו הכותל ד' אמות או עושה ראש הכותל משופע וחדוד בכדי שלא יוכל לישב עליו. וי"א שצריך דוקא (מח) חדתי היינו להגביו' ולעשות משופע וחידוד ודעה האחרונים כדעה הראשונה (עיין ל"ג וכמקוני' בדבקי סמ"ע וס"ך) וטפח זה צריך להיות מהחלון עצמו ולא מן המשקוף:

כב מי שיש לו בתים וחצר ומכר את הבתים לאחד והחצר לשני והמכירה היתה (מט) לשניהם ביחד, אוהו שזכה בחצר יכול לבנות בפני החלונות. וי"א דיכול לומר לו ג"כ סתום חלונך, אבל אם (נ) מכרן בזא"ז או שמכר החצר ושייר לעצמו הבית בזה יש פלוגתא בין הפוסקים אי יכול בעל החצר לבנות בפני החלונות או לא ועיין עוד פרטי דין זה בטוש"ע סוף סימן זה (ועי' בסמ"ע ס"ק ס"ה):

כג מי שזכה במקום (נא) הפקר ובנה בה בתים ועליות חלונות ופתחים. ואח"כ בא שני ובנה בה ג"כ בתים חצירות אך הראשון מויק להשני בהזק ראי' אין השני יכול למחות בו כיון שהראשון זכה מקודם במקום ההוא אך הראשון יכול למחות בהשני שלא לפתוח חלון נגד חצירו או משאר הזק ראי':

נחיב כ כמה פרטי דינים מדין הרחקת נזקין. ובו י"ח סעיפים. (והוא בטוש"ע סי' קל"ה).

א כמו שנתבאר מדין הרחקת נזקין לחבירו בהזק ראי' או שאר דברים, כן אסור לעשות איזה דבר בביתו בדבר שיכול להיות מזה היזק לחבירו בין בשעה זו או שאפשר שיצטרך מזה איזה היזק לאחר זמן. לכן מי ששיש להם ביחד בית ועלי' (ס) בעה"ב אסור לעשות תנור אא"כ יש ד' אמות מע"ג של תנור עד תיקרת העלי' ובעל העלי' לא יעשה התנור אא"כ יש התחתון מעוביה של ג"ט ומע"ג ג"כ ד' אמות ואעפ"י שהרחיק כשיעור זה (ס) אם היזק צריך לשלם מה שהיזיק. ובבירה צריך למטה הרחק טפח. וכ"ז בשל בעה"ב אבל בשל נחתומים (ג) צריך להרחיק למטה יותר היינו בתנור ד' טפחים ובבירה ג"ט למטה אבל ע"ג אין חילוק בין תנור לבירה בין של נחתומין ובין שאר תנורים צריך ד' אמות שבפתוח קרוב הדבר שיהיה איזה היזק ואפילו באלו שפתחם מן (ל) הצד. ובמו שצריכין להרחיק בעל הבית מבעל העלי' כמו כן אדם בתוך ביתו צריך להרחיק כשיעור זה (ס) מפני השכנים שמעכבים עליו [וצ"ע למה לא נהגו עתה בהרחקת השיעורים הללו למעלה מן התנור ד' אמות, זא"ל

ראנו

(מא) ב"ב ג' ע' ב' תוס' כה בתוס' ולתומם למהרש"ל מזקק ודעם הסוברים דה"ה לבנות בנדה: (מב) עוד בסמ"ע ס"ה: (מג) דעם הכל"ם בפקקין כיס פרק לא יתומר וכן הוא בסמ"ע סעי': (מד) סימן הכמ"ל ולפ"ז מיכוכל' ולזה הסכימו הכלב"ד והכי"ו והכמ"ן: (מה) הכלבעם המחבר: (מו) הכמ"ל מסמע' הכיב"ם: (מז) זה דעם הכמ"ם דבר"ל בני ועי' במ"א סהכיל דלפי' לדעם הכמ"ם: (מח) זהו דעם הכל"ם והעוה ודעם מקלם למקוני' כוגע לדעם הכמ"ם: (מט) זהו לשון הכמ"ם פ"ב מהל' מ"ש סימים שקנו וכו' דיינו כדין המחים: (נ) בי' קמ"ע פ"ק ס"ה: (נא) כ"ז מסעודם הכיב"ם:

(ל) מסנה בב"ב כ' ע"ב לפ יעמיד לפם סגוב וכיב"ם בסוך הבית מל"ב יש לו ע"ג נוגה ד' לחוש ומיירי לפי' לין שם שכבי' כלל עי' שם: (ג) שם בסנה פלוגם'דם"ק וכ"ם ובפקוכלי"ף והכל"ם בם"ק דמע"ם שהחיק כשיעור לפ היזק מעלם ועי' בסמ"ע ס"ק נ': (נ) בבי' שם: (ד) ק דעם הכל"ם והכ"י לשלשלוני וכן פסק המחבר ולמקוניש: (ה) עוד בשם הכ"ב יעמי':

הלקו ולא מהני לזה חוקה כלל -אך אם קנו (מ) מידו בקנא"ס שמוחל לו במחילה גמורה או (נ) שמכר ונתן לו מעות עבור היפוי כח וזכות שלא יוכל למחות בכל דבר שבעולם (ומ"ש יש ביניהם ונתבונן בזה עיין בעטו"ע). בתי בסאות שלנו (נא) שהם מכוסות אף שלכתחלה יכול למחות מ"מ הזקה מהני לזה היכף כשראה ושתק:

יז כל מי שבא לו נזק ע"י חבירו (ע"ל המעוכל בקפני יו"ל) והוא דבר ששתם בני אדם יכולים למובלו. אך זה המערער הוא חלוש (נב) מוג ובדומה וידוע (נה) שאינו יכול לכבול דבר זה הרי זה יכול למחות בכל עת ולא מהני לזה שום הזקה:

יח שני שכנים הדרים ביחד וביחו או הצירו של אחד נפרץ, וע"ז באים גנבים לביה השני י"א דיכול לכופו שיגדור הפרצה או שימכור לאחר שלא יגרום לו הזק. וי"א דכיון דלא הוי גירא דילי' אינו יכול למחות כלל [עי' סמ"ע ס"ק כ"ג ועי' בתשובו' ס"ק י"ז]:

נתיב כא מדין מה שבני החצר יכולין לעכב זע"ז. ודין המביא סחורה לעיר אחרת. ובו י"ח סעיפים. (והוס בסמ"ע סי' קל"ו וקל"ז וקמ"ג).

א אחד מבני החצר שרצה להיעשות רופא או אומן המקיז דם או סופר שטרות או מלמד הינוקת במלאכה השכון וכיוצא בו דבר שאינו של מצוה או אורג בגדים. שאר בני החצר (מ) יכולין לעכב עליו מפני שע"ז הרבה נכנסין ויוצאין אליו דרך החצר ואפי' אם החזיק כבר כמה שנים (נ) לא מהני בזה חזקה ויכולין כל עת למחות ואפילו א' מבני החצר יכול לעכב. ואומרים אין אנו יכולים לישן מקול הנכנסין והיוצאין. ודוקא בדברים אלו שהן דברי רשות אבל אם רצה שיהיה מלמד (נ) תינוקת ד"ח או סופר סת"מ או אומן המזהל הינוקת וכיוצא בזה מדבר מצוה אין יכולין לעכב עליו כלל (ד) לכן מי שיש לו ביה בחצר אין יכול להשכיר לאחד מאלו. י"א דיכול למכיר לישראל שהוא אומן מהנ"ל ביון דמצי או לאשתועי דינא בהדי' אך לעכו"ם אסור למכור (ה) אם הוא אחד מאלו האומנות דהוא לא ציית דינא:

ב וכן מי שיש לו חנות בחצר יכולין בני החצר למחות בידו שלא יכנוס ויסכור שם הסחורה שיכולין לאמר אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסין והיוצאין (ו) ואף הזקה לא מהני בזה. וי"א דמהני בזה חזקה. אבל יכול לעשות בביתו מלאכתו איזה שירצה אף בדבר שמשמעה קול גדול רק שימכור בשוק ואין יכולין לומר אין אנו יכולין לישן מקול הפטיש. ולא מבעי דאם החזיק במלאכתו (ז) שאין יכולין למחות כלל. אלא אפילו לכתחלה י"א דאין יכולין למחות כלל מלעשות מלאכתו בביתו (ח) רק שימכור בשוק, אבל אם יש שם חולה שאין יכול לסבול הקול יכול למחות כל' ס' קל"ח סעיף י"ט וע"ש:

ג כל מי שרר בעיר יכול לדור באיזה מקום שירצה ובאיזה מבוי שירצה (ע) אף שבאותו מבוי יש בעל אומנות כיוצא בו או שבאותו מבוי יש חנות ובא זה ועשה חנות כנגדו אין יכול חבירו לעכב עליו ולומר עתה פוסק חיים (ואם בני מבוי יכולין לעכב עליו מקול הפטיש וכיוצא בזה, הואיל ויש כאן בן אומנתו ולא מיחה בו יש ב' דיעות ועיין בסמ"ע ס"ק ט"ז):

ד אבל אם אחד בא מעיר אחרת (י) ורוצה לעשות חנות בצד חנותו של זה או כל כיוצא בזה שפוסק חיים של זה יכול לעכב עליו ואם נותן מס למלך אינו יכול לעכב וי"א דצריך שיתן המס ג"כ למושל העיר (יא) השייך לגבולם ואם לא שילם המס וכעה רוצה לפרוע י"א וכו' וי"א דעכ"ז יכולין למחות עד שישכור לו בית ויהי' ככני העיר (יב) אך יש אומרים דבח"ח כיון דבני העיר צריכין להזרתו אין יכולין למחות בידו (יג) ואע"פ שיש ח"ח בעיר כיון דקנאה סופרים הרבה חכמה מיקרי צורך העיר ולכן י"א דאפילו חרם חזקת ישוב אינו חל על ח"ח (ועיין בב"י ובד"מ ס"ק כ"ט ובתשו' תס"ד ס"ק):

ה תלמיד חכם שמביא סחורה לעיר חייבין כל בני העיר (יד) למנוע מלמכור הסחורה שלהם עד שימכור ת"ח הסחורה שהביא וה"מ שאין מוכרין הסחורה כ"א ישראלים אבל אם יש נכרים (טו) שמוכרין ג"כ סחורה כזו

(מ) כוס בסמ הכ"י והכלל"ס: (נ) עי' סמ"ע ס"ק מ"ל: (נא) הוס' סם ד' כ"ב ובוכ בסמ כ"ם וכו"ע: (נב) סם בב"ב כ"ב כב יוסף הוי לי הכהו בהלכי וכו' ומהו למולני כו' מ"ל הכי לדידי דלכיכא דעתאי כו': (נה) כ"כ למחוני' דלכיכא היות נודע ומפורסם שזה המעשה לזיכו יכול לכבול:

(ה) ב"ב כ"ם ע"ב בכיתא סם שכיס שהיו יושבין ומקבל דמיקם וכו' ומ"ש למד מהכי חלב ובמ"ע נוהג למד מהכי מהגו שמהני יש בני דיוטת ולין יכולין למחות מקבל דהמע"ה עי' סי' קכ"ה וגם לין בממלא בזמניהו מובלוח שליהם משלהי לכן כתבתי למד מהכי הלכ:

(ו) הכמג"ס והמ"ע והסמ"ע למחוני' דזה דומה לשכן ושם"ד הכ"ל בקכ"ה דלא מהני הזקה:

(ז) פשוט שם בסמ"ק קף הכ"ל דבדבר תלוה לין יכולין למחות ופופר קה"ס מיקרי ב"ב דבר תלוה עיי' סמ"ע ס"ק ד':

(ח) פשוט שם בבכיי' ד' הכ"ל:

(ט) הנ"ל בהב"ה: (ו) ומבכה ב"ב כ' ע"ב ובכפי דעה הכמג"ס:

(ז) הנ"מ בחב כן דבעינן החזיק ובכאו המחנוכים דלא בעינן החזיק ג' שנים לכלה כל שלמה ושמק הוי מחולה:(ח) הב"י בסם מוס, והמלכיי וכמ"ח בהב"ה

(ע) ב"ב ד' כ"ם שם למד כב הוכח פשיעא לי' בב ומשו וכו' בב מבואה מבב מבואה למכיכא נעלי מיקו ופשקו הכי"ף להין יכול למחות בידו וכן דעת המחנוכים ז"ל: (י) מימלל דב"ה הכ"ל פשיעא וכו':

(יא) ב"י בשם בש"י וכנ"ל בהב"ה: (יב) ממשובת מה"ד ולפחוקי מלחון קומכין שהולכין מעיר לעיר בלל ב"ב דלף שיכלה לשלם ממלכתו יכולין למחות בידו: (יג) ב"י בשם הב"ח וי"ח שם עי' סי' צב"ב:

(יד) פשוט בשו"ע ומוזכר בכמה דוכתא בש"ס זיל נקטי' ליה שוקל וכן הוא בב"ב ד' כ"ב ישנו"ם: (טו) עוב בשם הכמ"ה:

המים או בריכות מים. סמוך לכותל חבירו ג"ט. אא"כ הרחיק מן הכותל ג"ט גם יסוד (כו) בסיד להכותל בור או מקוה המים באותו הסמוך לכותל חבירו. (ועיי' בד"ת ועיי' סימן בכור ומקומות לע"ז ולענין מס לריך לסור בכותל בנין). י"א דאפילו לא הי' המים (כז) קבועים תמיד רק כמו צנור השופכים מים מביח להצר אפ"ה צריך להרחיק ויש חולקים בזה (כח) ובמ"ר כו"ע מודו דצריך להרחיק (עיין קנים ו' וכמ"ש) גם בור

(כט) שאין בו מים צריך להרחיק לפי ראות האומנים והבקיאים בדבר זה:

ש הרחקת האלו כל אותן שהחשש בהם מצד שמתמוטט יסוד הקרקע (ולא משום היזק הבנין, היינו הנ"ל ס"ו) וראי ראין שום (ל) חילוק בין כותל אבנים לכותל לבנים והא דרנהבאר (בסעיף הנ"ל) מאיסור השחנת מ"ר נגר כותל חבירו וראי דלכו"ע יש חילוק בין כותל לבנים לכותל אבנים וכנ"ל. אך בכל שאר הרחקות שנתבאר כאן שהאיסור מצד הפסד הכותל י"א דוקא בשל לבנים (לא) אבל בשל אבנים לא חיישינן לזה וי"א ראין חילוק (לב) וכן רעה האחרונים (לג) ובכותל של עץ לא הזכר באחרונים ונ"ל דדוקא במקום רחיישינן בשל אבנים וראי דחיישינן אף בשל עץ (ובפרט במקום שעיקר האיסור מצד התמוטטות הכותל) אך במקום דחלוק דין אבנים מכותל אפשר דיש לחלק נמי בין של עץ לשל לבנים אבל מסתבר (לד) דשל עץ כשל לבנים ובפרט להאהרונים שהכריעו להחמיר אף בשל אבנים וראי דגם בשל עץ אסור בכ"מ:

י הכותש הריפות או שאר דבר בחצר שלו ומחמת זה (לה) מנדנר הכותל שאצלו והנדנור גדול כ"כ עד שמנדנד פי כיסוי (לו) חביות העומד שם ה"ז נקרא מזיק בהצי, וחייב להרחיק א"ע לבטל ממלאכתו אשר הוא עושה ואם היזק איזה דבר בעה הנדנוד חייב לשלם מה שהיזיק; וי"א דאף אם אין הנידנוד גדול כ"כ שמניד כיסוי חביות אלא (לז) שמנידה קצת ג"כ צריך להרחיק ולשלם אם היזק. ולאו דוקא היזק ממונו אלא שאם יש לו (לח) חולי הראש וכה"ג וזה שבחצירו הכותש מזיק לו. בקול ההכאה מחייב להרחיק א"ע. וכ"ז אפילו אם דר שם המזיק קודם שבא הנזק בצידו (ועיין ערוך בשוע"ע כיצד פלטיס ממה שלריך להלמיק). וכל (לט) הזיקות שלא נתבאר שיעור הרחקתן בפי ראות עיני הבקיאים בזה:

יא וכל מקום שצריך להרחיק מלהויק את חבירו אפילו אם יש (מ) רה"ר מפסיק בתוך חצירו לחצר חבירו צריך להרחיק:

יב עוד הצריכו חז"ל להרחיק את הנבלות והקברות והבורסקי חמשים אמה (מא) שרבררי' אלו מעלין ריח רע ויכולין לגרום היזק לבני העיר, וכן הכבשונות (מב) והדבורים שיכולין לגרום היזק צריך להרחיק כשיעור הנ"ל, ואין עושין (מג) בורסקי אלא למזרח העיר, מפני שרוח מורחית מנשבת בנחה לפיכך אינה מביאה הריח רע של עיבוד עורות לעיר:

יג אילן (מד) שהוא נוטה לר"ה וא"א לעבור מצד שהוא מעכב את הדרך, יכולין לקוצצו כדי שיהא הגמל עובר ורוכבו:

יד מי שרוצה להוציא זיז לר"ה אם הוא למעלה מגמל ורכבו (מה) אין יכולין לעכב עליו אבל אינו יכול להוציא שום דבר אם הוא מזיק לבני רה"ר, כגון שהוא מאפיל עליהם הדרך או שע"י נשפכין שופכין לבני רה"ר ובכ"ז וכיוצא בזה יכולין לעכב עליו:

טו בכל (מו) הרחקות שנ"ל שמחוייבין להרחיק א"ע מלהויק לחבירו אם החזיק זה במה שעשה הרי זה חזקה אך יש אומרים דבעינן חזקת ג' שנים כנ"ל בסימן קנ"ד, וי"א דכאן מיד הוו חזקה (מז) כל שידעינן שמחל לו פעם אחת בגון שראוהו שזה עשה ההויק ושתק ולא אמר לו שום דבר. וכ"ש אם סייעו במלאכתו או שאמר לו לעשות דבר זה מיד הוי חזקה וכן הסכימו (מח) האהרונים:

טז אך יש כמה דברים שאפילו חזקת ג' שנים לא מהני שידוע שרברים אלו רוב ב"א אין הרעת סובלתן לכן יכול למחות בכל עת. ואלו הן העשן (מט) מכבשן, וריח של בית הכסא (כי בה"כ שלפה היה בלא כיסוי), ואבק וכיוצא בו, ונידנוד הקרקע. כ"ז אין להם חזקה. שאפילו שתק כן כמה שנים אעפ"כ יכול לחזור ולכופו אח"כ. וכן היזק ראיה אע"פ שנ"ל בסימן קנ"ג לענין מי שהוציא חלון לחצר חבירו דוקא שגורם היזק ראיה ע"י מעשה אבל היזק ראיה שנעשה (נ) ממילא. כגון חצר השותפין שיש בהן דין חלוקה והשתמשו בלא מחיצה יכולין לכוף זא"ו כל שעה ושעה שיעשו מחיצה בינתים שלא יראה אחד את חבירו עוסק במלאכתו על

חלקו

(כו) סוף לסוף הכמה"ס ועיי' במ"מ ומקומות: (כז) דעת המרדכי: (כח) דעת הנ"י: (כט) ב"י בשם הכלבו"ם ובמ"ם זפמוט: (ל) מהר"ם ק"ס כ"ם זעוד מהקומוש: (לא) עוד בשם הב"ח ישעי': (לב) הב"י והכמה"ם וה"ם בהמ"ע שלפ מלפ זה בהמב"ם יעוי' במ"מ בשכמ כן בפ"ח מהל' שכניס וכמ"ש גם הם"ד: (לג) עי' בב"י זעיי' ס"ק סק"ו ממש מדעתו לעיקור כן: (לד) לפ מלפמי זה מפורש בשהקומוש לך לפע"ר כ"ז פשוט: (לה) פשפלי יוכלה עני והעתיק וכו': (לו) כן פי' כ"י והב"י מיג"ש וכן דעת הכמה"ס: (לז) הכלבו"ם והמ"מ (לח) ריב"ש בתשובה סי' קל"ו ומ"ש בהג"ה: (לט) פשוט ועיי' בעוד בשם הכלבו"ם הכלפ"ם: (מ) ג"י בשם הכלבו"ם ומ"ש בהג"ה: (מא) מהגה בג"ב ד' כ"ה ע"ש: (מב) הכלפ"ם מהפוקפמ"ם: (מג) שם בהגה וכפ"ק ופילפו הטעם מפוש בהגהמ"ם בגמ' וכן עיקר ועיי' בשלטה"ג בלשון על הפסלפ הקצני כפ"ק ו"ל דהם בזה ליכל פלוגתא: (מד) מהגה בג"ב כ"ז ע"ב: (מה) עוד בשם הכמה"ם ורמ"ם בהג"ה: (מו) שם מהפוקפם הכי"ב ס' הג"ה: (מז) זהו דעת הגלפוסים דפ"ל דכאן מיד הוי חזקה ולפ לפפרו בש"ם פלפ בגוף הקרקע וכן דעת הכמב"ן: (מח) קהפכימו הב"י והכמ"ם ועי' במ"ע סימן קנ"ג ס"ק ל"ב: (מט) ב"ב כ"ג ע"ש לין חזקה וכו' כב מכי למר בקיטלת כב זציר וכו': (נ) כן דעת הכמב"ם ועו"ש ועיי' שם במ"מ שפיכא כן בשעם הכמב"ם כדעת הכי"ף ועיין בעוד כי' קנ"ז ס"ע:

גמ"ח ס"ק ג"ח וס"ב ובסי' סמ"ו בגמ"ח ס"ק מ'). ואעתיק פה איזה פרטים מדין כפיית בני העיר זל"ז הואיל ויש לו שייכות לענין הנ"ל. מדין כפיות בני מבוי לא פחכתי שאין מצוי כ"כ בזמנינו (ועיי' סי' קמ"ב):

יד בני העיר כופין זא"ז לכל צרכי העיר בגון לעשות חומה דלחים (ה) ובריח או לבנות להם (ג) ביהכ"נ לקנות ס"ת הנ"ך להכנים אורחים (ג) לחלק צדקה. וכן יכולים ב"ד לכוף את בני העיר להשאיל ספרים (ז) ללמוד בהם:

טו כופין בני העיר זא"ו לשכור ש"ץ. שכירות ש"ץ אע"פ שהוא נצרך לדל בעשיר מ"מ י"א דגובין אותן לפי הממון (ס) וי"א דגובין חציו (ו) לפי הממון וחציו לפי הנפשות לכן יש מדינות שהמנהג שהדל ועשיר נותנין בשוה. אך הוקבע (ז) לו שכר קצבה מנשואין לפי ערך הנדן וזהו לפי ממון. ועי' באו"ח סי' נ"ה מדין אם צריכים לשכור אנשים שישלימו למנין האיך ישלמו לפי ממון או לפי נפשות (ועי' בגמ"ח סי' נ"ג ס"ק כ"ו ול"ל):

טז הוצאות שהוציאו על מסור כל הדרים בעיר (ח) חייבין ליתן לזה:

יז כל צרכי העיר שאין יכולים להשוות עצמן וישבו כל בע"ב הנותנים מס לשיאמרו דעתן (ט) בלי שום פני כ"א לש"ש וכאשר יאמרו הרוב מהן כן יקום, ואם יש שאין רוצים להגיד דעתם אפי' ע"פ חרם לא חשבינן להו ואולינן בתר רוב הנשארים, וכאשר יסכימו הרוב יכולין לכוף את המיעוט הן כר"י והן בר"א ומה שיוציאו ע"ז מחויבין לסבול כל בני העיר ואף אותו המיעוט:

יח מדיני מסים וארנונות אע"פ שיש הרבה פרטים מצוים תמיד שנצרכים אך בע"ה אין איש שם על לב להעמיד הד"ת על תילה כדברים האלו וכל מי שיש לו יד ושם פה מדבר גדולות ודעתו רחבה, עושה כרצונו למכור בכסף צדיק להשכין ענוי ארץ בכפלים. יכריחו את האביון לתת פי שנים. ובמקום אשר ע"פ הדין גובין לפי הממון שמהם ילחצו את העני בכל אשר ימצאו לאל ידם ויפשיטו את עורם מעליהם אף על יהום יפולו. ואת בגד אלמנה יחבולו. והחזק ידו על העליונה ויוציא א"ע מן הכלל ופושט להם את הרגל ולא יד. ויד השרים והסגנים וכו' והצנועין מושכין את ידיהם ושמו יד לפה לבלתי דבר מטוב ועד רע והוא רחום וכו' כי באמת הוא עון פלילי, האף כי באמת נזכר באחרונים וברמ"א סעיף ג' כי אין מדקדקים כ"כ בענייני מסים היינו בענין שאין בזה נגד הדין לגמרי אליבא דכו"ע וד"ל. ולא בנוהג עהה שאימה גבור על החלש, וכל מי שביכולתו פושע על ראשי עם קדוש ומטילין אימה שלא לש"ש וינגשו את עם עני ואביון ואיך לא יראו מהעומד לימין אביון וידוע כי קבע את קובעיהם נפש ובפרט מעון גזל הרבים כי השובתו קשה ומעון חילול השם העולה על כולמו. וכל מי שיש בידו למחות ידוע כי נתפס ע"ז וכמאמר חו"ל כל מי שיש בידו למחות על אנשי ביתו וכו' על אנשי עירו וכו' ובפרט השותק מצר חנופה, ר"ל מגודל העונש ומטעם כ"ז לא כתבתי הדינים ועור מטעם הכמוס לי. וכל מי שנגע יראה ה' בלבו ורוצה לעמוד על בירור הדברים יעי' בעוב ול"ע ובגמ"ח מלעיל וכ"ח ומשפטי תשובות:

(ס) מסנה בב"ב ג' ע"ב ובסי' סמ"ו סק"ג: (ב) כי"ף ומלר פוסקים והוא מתוספתא: (ג) ממ"ח מהלכי דב"ב: (ד) הכלי"ח בתשובה כלל ל"ב: (ה) המחבר בלו"ח סי' כ"ג והוא ממנו' הכסב"ח: (ו) כמ"ח סם והוא מתשובת מהר"ם מלובלין והעתם דבתמם הכל לכיכים ב"ן מ"ח העתידים מקפידים יותר על ח"ן שקולו עכב מעכ"ם: (ז) ד"מ סם: (ח) מהכתם"ל בתשובה: (ט) כ"ם כמ"ח ומ"ח ממנו' מהר"ם ובגי"מ: (י) מסנה ב"ב ד' ו"ח ח"ן מולקין סם המלך וכו': (ב) כ"ם המור מהכתם"ם ופ"ן זה דומה להח"ל בגי גוד לגוד דיש מי שמחלק בין יכופה לקנין: (ג) סם בתשובה הכ"ל ולא סם העלים וכו': (ד) כמ"ח מהלכי פ' המוסל: (ה) כמ"ח סם מתשו' הגי"מ: (ו) סמ"ע ס"ק ע' ומדקדק כן מדלכי השו"ע:

נתיב כב באיזה דבר כופין השותפין זא"ז לחלוק ועוד במה פרטי דינים מע"ז.

ובו י"א סעיפים. (והוא בשו"ע סי' קנ"ב).

א שנים שיש להם בשותפות בית או חצר או שדה ויש ביניהם שיעור חלוקה כאשר יתל"ל כופין זא"ז לחלוק (ח) ביניהם. ואין חילוק בין שקנה אחד מחבירו מחציה השדה או שקנו מא' שניהם כא' (ג) או שירשו יחד או שזכו שניהם מן ההפקר. בב"ז דינן שוה אם יש כו דין חלוקה כופין זא"ז ואם אין בו דין חלוקה אין יכולין לכוף זא"ז. וכן הדין (ג) בחנות ובגר ושאר דיני מטלטלין גם אין חילוק בזה בין שנים או שלשה שותפין דצריך שיגיע לבאו"א שיעור חלוקה ואם לא אין יכולין לכוף זא"ז לחלוק:

ב והא דבעינן כדי חלוקה לכ"א דוקא כשיש להם חלק מצד עצמם. אבל אם הי' להם כדי חלוקה והוריש או נתן במתנה לשנים ואין להם לכאו"א כדי חלוקה אין יכולין (ד) לעכב דלא עדיפא מאיתו שכא מכתחו. ואף אם יש להם דין חלוקה מצד עצמם דוקא בשישאר אחד לבדו שלא יהי' לו כדי חלוקה כגון שהיו ג' או ה'. אבל אם הי' ד' ולב' יש להם כדי חלוקה ולב' אין לכאו"א כדי חלוקה יחלקו השנים (ס) והב' ישארו בשותפות ולא אם יאמר אחד מהשנים הנשארים גם אני רצוני לחלוק ויהן טעם (ו) גמור לדבריו בלי ערמה אז שומעין לו ויעשו פשרה ביניהם (עיי' סמ"ע):

כזו אזי מזכרין כולם. מדין איסור השגת גבול לעני המהפך בחררה הנז' בסי' זה עיין טוש"ע סי' רל"ז ובחיבורי סוף הל' מו"מ):

ו מחקנת עורא שיהא רוכלין מחזרין בעירות (פז) בכדי שהבשמים והכשיטין יהי' מצוי לבנות ישראל בכדי שלא יהגנו על בעליהן. לכן אלו המזכרין בשמים (יז) וכיוצא בו מחזרין בעירות ואין בני העיר יכולין לעכב עליהן כלל אבל אין קובעין להם מקום לישב שם כ"א מדעת בני העיר. ואם הם תלמידי חכמים (יח) ומלמדי תינוקות (יט) יכולין לקבוע דירה בכל מקום שירצו. ועי' ניו"ד סי' כל"ג מדין ת"ח נזמה"ז, ועי"ם נפ"ת (ס"ק ג') ועי' לעיל נתיב ז' בדת"ם, ובלע"ל בלע"ז ולהלן דין ת"ח ים לו ועי' בד"ת נתיב כ"ל:

ז ודוקא ברוכלין כנ"ל אבל בשאר סחורה שמבאים הסוחרים יכולין בני העיר (כ) לעכב עליהם שלא למכור יד על יד. וביומא דשוקא כגון ברוב עירות שנקבע שם יום אחד בשבוע ליום השוק מותרין למכור ביום השוק אפילו מעט מעט ואפילו לבני העיר רק שלא יוכלו לחזור על פתחי בתי בני העיר (כא) ואם יש להם הקפות בעיר וצריכין לגבות או שהם חייבין לשלם לאחרים (כב) ומחמת זה צריכים לשהות שם מותרין למכור מעט בכדי שיהא להם רווח כדי צורכם ולא יותר וי"א דאין מוכרין כ"א כדי שיספיק להם מה שימכרו (כג) על הוצאה מהקרן ולא מהרווח אך דעת האחרונים (כד) נוטה לסברא הראשונה:

ח ולאו דוקא כשבאין למכור סחורה יכולין למחות אלא אף כשבאו עם מעות ומלין לעכו"ם (כה) ברבית יכולין בני העיר לעכב עליהן והדין ממש בכל הפרטים כנ"ל לגבי סחורה:

ט ודוקא כשבאין למכור סחורה בעיר אבל כשבאין מעיר אחרת לקנות (כו) כאן סחורה לצורכם אין בני העיר יכולין למחות בהם אע"פ שמייקרין את השער:

י יש אומרים דכל הנ"ל שבני העיר יכולין למחות על אחרים שמביאין כאן למכור יד על יד היינו דוקא כשאין טובה לבני העיר היינו שמוכרין במקח שוה כבני העיר אבל אם (כז) יש טובה לבני העיר הלוקחים כגון שהסחורה טובה יותר או שמוכרים בזול. אינם יכולין למחות [ולא עוד אלא אפילו אם הסחורה שמביאין הוא יותר (כח) גרוע י"א דאין יכולין למחות לדעת זו דהוי כהרי מינים וכמו שמביאין סחורה אחרת שאין לבני העיר דאין יכולין למחות]:

יא וכ"ז מיירי במי שבא מעיר אחרת ורוצה לעסוק כאן ואינו שייך במסי העיר ואף אם רוצה כעת לעסוק ולסלק המס כיון שלא הי' שייך עד הנה בכלל המס וכמה שנת"ל סעיף ל'. ואם כבר דר בעיר ונותן עמהם מס כבר נתבאר ג"כ סעיף הנ"ל דאין יכולין למחות (כט) כלל. אך בתחלה מי שבא מעיר אחרת ורוצה להתישב פה ומקבל עליו להיות כיוצא בהם נושא בכל העיר ככל הדברים יש אומרים דאין יכולים למחות, כי כל אדם יכול לדור באיזה (ל) מקום שירצה. ויש אומרים דיכולין למחות ובפרט בזמן (לא) הזה שדרים בין האומות דאפשר כשיתאספו דיורים יהי' קלקול לבני העיר. אך אם אירע שבאו אנשים מעיר אחת מחמת חשש סכנה (לב) ובאין להתישב על איזה זמן אין בני העיר יכולין לעכב עליהם עד שיעברו ועם ויכולין לעסק בדבר מועט כשיעור חיוהם ולפי מיעט עסקם ישאו בעול הצבור והרבה האריכו האחרונים בדינים אלו ושאר דיני חזקה ישוב (עיין מי' קכ"ו) וקצרתי מטעם (לג) שכתבתי לקמן בדיני מסים, ועי' צ"ז צד"מ ובמחנת מכרי"ק נמוקים קע"ג וקנ"ח ובמגו' מ"ח ס' ל"ב):

יב מי שהחזיק במצוה כגון הגבה או גלילה או הכנסה להיכל וכיוצא בו ואירעו (לד) אונס ונתנו הקהל המצוה לאחר כשעבר האונס חוזר למצוה. אבל אם בלא אונס נתן מעצמו המצוה לאחר נתבטל חזקתו ושוב אינו חוזר למצותו. וכן יחיד שיש לו ס"ח והחזיק שהציבור קורין תמיד בס"ח שלו אם כשקראו הציבור בס"ח שלו הי' להם ס"ח אחרת הוי לה חזקה. אבל אם לא היה להם (לה) ס"ח אחרת לא מקרי חזקה (ועי' טיט צמו"ת מי' קכ"ג סעיף י"ז וכ"ב ופי' ל"ג סעיף כ"ה):

יג מי שהחזיק ביתו להיות בית הכנסת ימים רבים אין (לו) הציבור רשאין לשנותו בבית אחר אך י"א שמקצתן רשאים להתפלל במקום אחר אם רוצים ובלבד ששיארו ב"א שיתפללו בבית המוחזקת (ועי' בסי' קכ"ג צמו"ת צמ"ת

(פז) ג"ק ל' פ"ב וכ"ב כ"ב:
(יז) נמ"ל בהג"ה ופמוג:
(יח יט) סם צמ"ק ג"ב כ"ב ומי לוכנכן מלכנכן למילו למיקנוני: (כ) סם צב"ב כ"ב הגהו דיקולמי דמייתי דיקולי לנצל וכו' וה"מ ביומא דשוקא זכו' וכתבו המחכונים פי' סמם שוק שהוא יום למד בשבוע: (כא) סם וה"מ בשוקא לצל נלהלוכי לא וכלאם מלכבי הסום ומלא סום' לפף ביום שוק לין בשלין למכור כ"ל לבני עירום למקום שמשקבלין שם שבים לצל לא לבני העיר שלם ומ"ם בשבים הוא מלבני העי"ם לף הכא מוליק: (כב) כ"ה דעם המחכונים דלין מילוק: (כג) קן בלאה מלשון הממ"ם: (כד) סמ"ע עונפה"ע ועי' צב"ך סק"ו: (כה) עוב והגי"מ: (כו) נמ"ל מפשוטם מכרי"ק: (כז) זהו דעם הכפ"ם וכל"י הלוי ודעם הכמצ"ם דלעולם יכולין למקום לף שים עוכה ללוקחין עי' צב"י בלוכך ודעם הכמ"ל נועה לדעם הכפ"ם: (כח) הצ"י הניח זה בצ"ע ועי' סמ"ע ס"ק כ"נ: (כט) עיי' סעיף נ' ובסמ"י לוח י"ב: (ל) עוב בשם הגר' הכפ"ם: (לא) הכמ"ל ממגו' מכרי"ק ועי' צב"י: (לב) מכדכי פ' לף יפסוק ועוד למחכונים: (לג) עי' לקמן בהלכתי בזה מדיני מסים ועעם ל' עולה לנמיסם: (לד) מכדכי פ' מזקת הבתים ומ"ל בסב"ה קוף בי' קמ"ע וק"ק בסוף ב"י בלוח"ם קוף בי' ק"נ יעו"ש: (לה) נמ"ל שם מדעתם עלמו: (לו) מהכי"ק סוסא ק"נ ובמו"ע לו"ח בי' קנ"ב בעני' י"ו ומ"ל בלו"ח בי' קימן קמ"ע לך הלמון לימו מדוייק שם:

ב מי שלקח קרקע מחבירו בין שמכרו המוכר עצמו או שמכרוהו ב"ד וכה"ג יכולת ביד (ב) המצרן [היינו מי שהקרקע שלו סמוכה לשדה זו שנמכר'] ליתן ללוקח סך הדמים שנתן לסלקו מן הקרקע אפילו אם היה זה הלוקח שכנו (ג) ות"ח וקרוב להמוכר ובעל המצרן עם הארץ ורחוק מן המוכר אעפ"כ יכול המצרן לסלקו ואפילו אם אח"כ צווח (ל) המוכר אין רצוני למכור כלל להמצרן כ"א אחויקנה לעצמי ט"מ אם אנו רואין שאין בוה (ה) פסידא להמוכר במכירתו לזה אין שומעין לו בזה אלא המצרן זוכה בה בע"כ של המוכר ואין צריך קנין חדש אלא הערים שהקנו בקנא"ס להלוקח הרי הן כותבין שטר להמצרן וחותמין ונותנין יהרי היא שלו, דחשבינן להלוקח שלקח כאלו הוא שלוחו של המצרן ולקח בשבילו ולכן אם הוקרה בינתים הקרקע או הוזלה ורוצה המצרן לזכות בה הרי זה נותן לו הדמים שנתן לא פחות ולא יותר ויורד להזכה אך יש בזה איזה חנאים ונבוא לפרטם:

ג האיל ודין זה דבר מצרא אינו כ"א מטעם ועשית הישר והטוב לכן הוא דוקא באופן שאין הפסד בזה להמוכר ולא להלוקח אבל אם יש בזה הפסד אין בזה דינא דבר מצרא וכנ"ל כיצד לקח (ו) קרקע בק"ק זוז ובאמת אינה שוה כ"א מאה אם זה המצרן חפץ בזה צריך לתת לו ק"ק זוז כמו שנתן, דאל"כ הלא יהיה בזה היזק להלוקח. ואם יש ביניהם הכחשות דהיינו שהמצרן (ז) טוען ששמו קנוניא ביניהם ובאמת לא נתן כ"א מאה ישבע הלוקח בנק"ח ויטול ק"ק ויש בזה פלוגתא די"א דאף אם טוען טענה בספק (מ) משבעין אותו בוה ויא (ע) דדוקא אם טוען ברי אבל אם יש עדים שנתן לו ק"ק הרי זה משלם הק"ק כמו שנתן אלא שאח"כ אחר שכבר שילם לו יכול להשביעו היסת שלא לקח מאהו יותר מאשר נתן לו ודוקא כשוה המצרן אומר בודאי שיודע שלא נתן לו סך זה יכול להשביעו היסת אבל לא מספק:

ד ואם הלוקח קנה במנה (י) והיא שוה מאתים רואין אנו אם היה מוכר כן לכל אדם בנון שוה מוכר מחמה דוחק גדול נותן לו המצרן מנה ומסלקו ואם לאו צריך ליתן לו מאתים ואם יש הכחשה ביניהם שוה אומר שלא הי' נותן כן לאחר בלעדו והמצרן אומר שגם לאחר היה נותן כן על המצרן (יא) להביא ראיה כדבריו:

ה אם היה איזה תנאי בין המוכר ובין הלוקח אין בעל המצרן יכול לסלקו ע"פ אופני התנאי שיהא התנאי חלוי. שנוכל לומר להמצרן הלוקח רך ואתה קשה ממנו ואין רצוני להיות חלוי עמך בתנאי אלא אם רצה יקיים (יב) הומ"י התנאי שלא ישאר שום דבר חלוי ואז יורד בה:

ו ומטעם זה אם מכר לו בהקפה (יג) אין המצרן יכול לסלקו להלוקח אא"כ יתן כל הסך מזומן כי המוכר יכול לומר איני רוצה להקיף לך. ואפילו אם מכר שדה מפני רעהה יכול לומר אין רצוני להקיף לגברא דלא ידענא אם פרעונו הוא בזמנו ובלוקח זה אני בטוח שישלם להזמן אך אם המוכר אינו מקפיד (יד) ורוצה להקיף גם לזה יכול לסלקו תומ"י. ואם אמר איזול ואטרח ואייתי זוזי לא ממתינן עליו ואבד זכותו אבל אם אמר איזול נאייתי זוזי א"ה אמוד שיש לו ממתינן לו אבל אם אינו אמוד אין ממתינן לו. אך י"א בזה דאם לא ידע מהמכר או מהמקח בבירור עד שבא לב"ד אף אם אינו אמוד ממתינים לו כי אמר אייתי זוזי:

ז המצרן אינו יכול להעמיד איש אחר במקומו שיסלק את הלוקח לא מבעי אם רוצה להעמיד אחר שיהא אותו האחר מחויק את הקרקע לעצמו רזה ודאי אינו יכול (טו) דכי תקנו דינא דבר מיצרן היינו בשביל הישר והטוב וכנ"ל שיהי' שני שדותיהן במיצר אחד. ולא שיזכנו בשביל אחר. אך אפילו אם אותו האחר רוצה להחזיק בשביל זה המצרן. י"א ג"כ (טז) דאין יכול לעשותו שיהא מורשה בדבר לסלקו. אא"כ הקנה לו חלק בגוף הקרקע שהוא מצרן מחמתה. אבל יכול לעשות שליח שישתדל עבורו להזמן לו ממון כדי שלא יאבד זכותו. ומשהשיג את הממון הרי זה נותן את הממון בב"ד. וזה המצרן בא ומסלקו בעצמו:

ח כבר נ"ל דאם יש בזה איזה היזק ונ"מ להמוכר או להלוקח שוב אין מחזירין בזה וכנ"ל. לכן אם הביאו שניהם מעות המצרן והלוקח ומעות המצרן (יז) אינן הולכין בהוצאה כזו מעות של הלוקח. אזי נתבטל זכיותו. וכן בכל מקום שיש בזה איזה (יח) פסידא ונ"מ להמוכר:

אם

(ב) עם ובכמ"ס פי"ג מהל' שכנים: (ג) רמ"י ק"ד ט"ב ד"ה שכיני העיר ובב"ק עם פ' המקבל ופשוט: (ד) רמ"ל ממשנתם מיימוני פיימן ל"ב: (ה) פשוט ולמעשר כנסלם לקנין להם עיקר דינם דבר מלמל הוא ומצני ועשית הישר והטוב והיינו דוקא בדלית בזה פסידא להמוכר בזה מיתחלה והיוהכך מהפיים שקנה בתחילה ושיווכך לבעל המלן ובלמעשר יש"ל וכן כתב כלן הכסמ"ע סק"ז: (ו) עם ס"ק ז' זבין וכו' ס"ל וכ' קסימס בכי'דל"מ וכו' לקיקוכל' לקקנקוט: (ז) כן הוא לשון הכמ"ס בפ' י"ד מהל"ם הל' ו' ועיי' בלחמי: (ח) כ"ה דעת הסמ"ע ס"ק ט"ו: (ט) ס"ק פק"מ וכמ"ש הסמ"ג והב"י ועיי' בלחמי: (י) בגמ' דף הל"ל זבין בגמ"ה ובווה מלמן הזיקל מי לכו"ע וכו': (יא) הכל"ם עם ובמ"ב דבתמת הקנקט הוא בהקק הלוקח כך בהמלן זוכה בה משום ועשית הישר והעוב לכן כל זמן שלין לו כלי' לין כלן ועשית הישר והעוב ועוד דלין דרך העולם למכור בפתוח משוני' עי' קמ"ע: (יב) כמ"ש פי"ג מהל' שכנים הל' ו' ובהגו בלחמי' דפשוט הוא: (יג) כל"ש ובכ' קוהכמ"ל ועו"פ ופשוט הוא: (יד) רמ"ל בהג"ה ועמ"ע וה"ה פשוט ופ"ש עם שאל למעכ כ"ז בע"ס עם ובכמ"ס פ' הל' ל ודעה הב' הוא בפוט בעם הלמ"ה: (טו) זה פשוט ועי' בלחמי': (טז) עוד נעם הלמ"ה ובפי' הסמ"ע ובם"ך ע' ס"ך ק"ס ע"ש ולעל כפי' הב"ח: (יז) עם ק"ס ע"ב הני זוזי מקילי ליה בה משום ובמ"ל דבר מלמל: (יח) עוד פשוט בעם"ס ובשום' וכו':

ב שנים (ז) שיש להם שני מקומות בביהכ"נ וא"ז. והאחד רצונו לכנום בתוך שלו ולעשות מחיצה והשני מוחה בידו וטוען שאם יעשה מחיצה יהי' המקום דחוק הדין עם הראשון:

ד רבים שיש להם מקומות סמוכים וא"ז על ספסל אחד בביהכ"נ והאחד רוצה להוסיף עוד מקום אחד מן הראש (ח) השני יכול למחות באמרו עתה אני שני מן הראש ובשתוסף עוד א' אהי' שלשי וכש"כ (ט) אם אחר בא והוסיף דהראשון יכול למחות דעתה הוא הראשון ולכשיתוספו יהי' שני:

ה במקום שאין דין חלוקה ע"פ הנ"ל או ברבר שא"א כלל לחלוק כגון בהמה או כלי וכיוצא בו יכול לומר לו גוד (י). או אגוד אם הרצה אני אתן לך עבור חלקך כך וכך או תן לי עבור חלקי כך וכך. ואם אומר כן אזי כופין את הנתבע למכור או לקנות. אך יש לזה איזה תנאים, ואלו הן: דוקא כשהתובע רוצה לקנות או למכור. אבל אם הא' עני וא"א לקנות. אין יכול לכוף את חבירו שיקנה (יא) אפילו בזול גדול. אבל יכול למכור חלקו לאחר (יב) שיעמוד במקומו הן להשתמש הן לטעון אח"כ גוד או אגוד:

ו כשירצה זה העני לטעון גוד או אגוד ואין לו מעות ויוכל להשיג אחר שיקנה יכול לטעון קנה אתה או אני אקנה ואמכור לאחר. וי"א דאין אדם יכול לטעון גוד או אגוד אלא (יג) כשירצה להשתמש ולא כשירצה למכור לאחר רק חלקו יש לו רשות למכור וכנ"ל:

ז אין יכול לטעון גוד או אגוד כ"א (יד) בערך שווי'. אבל לא בפחות משווי'. דאל"כ מי שיש לו מעות ויודע שחבירו אין לו מעות יאמר אקנה בזול גדול או קנה אתה כיון שיודע שלחבירו א"א לקנות לו:

ח אין אומרים גוד או אגוד אלא כשאומר התובע אני אתן תיכף מעות וגם אתה תן תומ"י, אבל אם אמר (טו) או אני אתן סך זה לאחר ל' יום או אתה תתן לי סך זה לאחר ל' יום יכול לומר לו אתה אינו בוטח כמותי. אבל אם הנתבע (טז) מבקש זמן כי אומר כעת אין לי מעות אך אוכל להשיג אחר ל' יום נותנים לו זמן:

ט בדיני דגוד או אגוד כ"ז שלא הקנו וז"ל (יז) בא' מהקנינים יכולים לחזור בהם בין התובע בין הנתבע. ואף שנתרצה כבר א' לגור ואף השני נתרצה לזה כ"ז שלא הקנו זל"ז יכולים שניהם לחזור בהם. ולכן בין שנת' לעיל דאם הנתבע מבקש זמן נותנים לו ואם אומר הנתבע אני אטרית אחר מעות ואמכור חפצי בזול ואח"כ יחזור בו התובע אלא אני רוצה שיקנה בקנא"ס. או שאמשיך החפץ ע"מ שאקניהו מעכשיו ולאחר ל' יום ע"מ שאביא המעות תוך ל' יום הדין עמו. אך אנן לא טענינן עבורו זה:

י אם כ"א מהשותפים אינו רוצה לקנות ימכרוהו לאחרים או ישכירוהו (יח) ברבר שדרכו להשכיר ויחלקו את שכרו. ויכולין לומר גם בשכירות דיני גוד אגוד או אני אשכור בכך וכך או אתה תשכור בכך וכך (ועי' עוד בסוס"ע ולמכוסים כמה פרטים מדיני גמ"ג):

יא במשכנתא שממושכן אצלם. וי"א דלא אמרינן ביה כלל דינא דגא"ג רק שחולקין המעות. וי"א שכל שמשתמשין במשכנתא דינו כמו שכירות וכנ"ל (ועי' ס"ך ס"ק ט"ו ועי' קציף מ' מדין גמ"ג בסנ"ל):

(ז) רמ"ל פ"ל וג"י כי' קכ"ז מעשה' הכסב"ל והכל"ם:
(ח) נ"ז ממשו' הכל"ם כי' ל':
(ט) ככלע"ל ופשוט להלכלמען הוי מכי הקפדים דעתם הוא לחסון ולכשיתוספו יהם כ' ועוד דיכול לומ' כשתי בכלם מזי יפד בהכוותם עתי ודוק: (י) הטכוך פי' גוד או לגוד ממוך או למסוך וכו' וכ"ז כב"י סם בגמ' דלים בי' דיני דגוד לגוד:
(יא) כלאיתם סם בב"ב י"ג ע"ב הכם נמי דגוד מיתם ואגוד ליתם: (יב) למכוניס ופשוט:
(יג) עוד בסם הכל"ם ועיי' סמ"ע סקט"ו: (יד) בב"י בסם הכמ"ם וכמ"ש בהב"ח:
(טו עז) עוד בסם הכמ"ם ועי' בע"ז ובסמ"ע סקמ"ט ובלחם"ג ע"ז בתוכך ודוק ועיי' בה"מ:
(יז) כ"ז ג"כ בעוד בסם הכמ"ם ובלמכוניס ופשוט ועי' בסמ"ע סק"מ הל': (יח) למש"ל ועוש"ע ופשוט מהל' דכ"ל:
(יט) רמ"ל מהשוחם בייב"ם סימן כב"ז:
(כ) ב"מ ק"ד בהלכני למכי לפי' מסוכיתם דב"מ ובו' מפוש סנמ' ועשים היסב והעוב וכו':

ז"ל יכולים שניהם לחזור בהם. ולכן בין שנת' לעיל דאם הנתבע מבקש זמן נותנים לו ואם אומר הנתבע אני אטרית אחר מעות ואמכור חפצי בזול ואח"כ יחזור בו התובע אלא אני רוצה שיקנה בקנא"ס. או שאמשיך החפץ ע"מ שאקניהו מעכשיו ולאחר ל' יום ע"מ שאביא המעות תוך ל' יום הדין עמו. אך אנן לא טענינן עבורו זה:

י אם כ"א מהשותפים אינו רוצה לקנות ימכרוהו לאחרים או ישכירוהו (יח) ברבר שדרכו להשכיר ויחלקו את שכרו. ויכולין לומר גם בשכירות דיני גוד אגוד או אני אשכור בכך וכך או אתה תשכור בכך וכך (ועי' עוד בסוס"ע ולמכוסים כמה פרטים מדיני גמ"ג):

יא במשכנתא שממושכן אצלם. וי"א דלא אמרינן ביה כלל דינא דגא"ג רק שחולקין המעות. וי"א שכל שמשתמשין במשכנתא דינו כמו שכירות וכנ"ל (ועי' ס"ך ס"ק ט"ו ועי' קציף מ' מדין גמ"ג בסנ"ל):

הלכות מצרנות

נתיב כג

וכו ט"ז סעיפים. (והוא בסוס"ע סי' קנ"ה).

א כתיב בתורה ועשית הישר והטוב בעיני ה' אלקיך ומזה למדו חז"ל שחייב כל אדם להיטיב לזולתו בכל טצדקי דמצי למעביד, ושיתנהגו ביניהם לפנים משורת הדין בכל דבר. ומענין זה למדו חז"ל דינא דבר מצרא. *היינו שלא יקנה קרקע הסמוכה למיצר חבירו אם חבירו חפץ לקנותה. שכיון שזה טובה גדולה לחבירו שיהיה ב' שרותיו סמוכים זה לזה ולזה אפשר להשיג שדה אחרת. אזי מחויב לעשות (א) הטוב שיניח את המצרן לקנות. ואפילו אם קנה יכול המצרן לרחות את הלוקח מטעם הנ"ל ע"פ פרטי הדברים שיה"ל:

מי

*כי' דעיקר מקנות המלכן היינו על הלוקח שיקדול מלקוחתה עיין סמ"ע סק"ז:

ולדעה זו י"א דאף (מג) השוכר יכול לסלק להמצרן ואם יש בשכירות דין מצרנות היינו שמי ששכר בית והמצרן רוצה לשכרו לעצמו. ובכל ניצא בזה. יש ג"כ פלוגתא בין הפוסקים ודעה רו"פ דאין מצרן בכרו"ג (עי' ס"ד ס"ק ס"ג ועי' עוד בסמכוים ס"ס צע"ז):

הלכות שותפים בקצרה.

נתיב כד השותפות כיצד מתקיים וכיצד נפרדין ויתר דיני שותפות.

ובו כ"ח סעיפים. (והוא בטוס"ע סי' קנ"ו).

א השותפין שנשתתפו יחד לא נגמר (ס) השיתוף בדיבור בעלמא שאע"פ שאמרו זל"ו נשתתף יחד עדיין יכולין לחזור בהן עד שיהי' ביניהם קנין המועיל בלוקח שקנה חפץ מחבירו בכל דבר וברבר לפי קנין המועיל בו היינו אם נשותפו בנטלטלין שבאו"א נתן מטלטלין מהני הקנין קנא"ם דהוי כחליפין גם מהני אם ערבו פירותיהן או (ג) החפצים שלהן עד שאין ניכר של מי הם דוראי נמרי וזקני אהדדי, או ששכרו מקום בשותפות והניחו שם החפיצים וכ"ש כשמשך כ"א חפצו של חבירו. אך אם נשתתפו במעות שוב לא מהני לא קנין בקנא"ם דאין מטבע נקנית בחליפין. ולא מהני נתערבו המעות של שניהם יחדיו דבמטבע אין שום (ג) הקפד לערבם. ולא מהני כ"א במשיכה היינו שהטילו שניהם בכים והגביהו הכים או שימשוך כל אחד מעות של חבירו לשם שותפות (עיי' ממ"ע ובסגסת מ"ל). וי"א [א] דכשהחחילו (ד) בעסק השיתוף למכור או לקנות דבר מה שאין אחד יכול לחזור בו. ואז מהני אף בלא קנין ואף שלא ערבו המעות. וי"א דעל להבא אף להידהו יכולין לחזור בהם כל שלא ערבו המעות מקודם (עי' ט"ז וממ"ע):

ב ואם כתבו שטר ביניהם [ב] וכתבו בח"ח ובשד"א

הרי

(מג) עי' בב"י ס"ע זה ד"ה שכירות ובמ"ע ס"ק קמ"ז ועי' בתה"י ובב"י ס"ק ל': (ד) כל זה מלשון הכתב"ס בפ' ד' מכל' שלוחין ושותפין: (ג) עיין שם בב"י דשם מבואר דלכך מיירי. אבל מדעת הסמ"ע ושאר להסוכים לין נראה כן, אלא דזה גופא הוי קנין מה שעידנו עד שלוף ניכר: (ג) ממ"ע וש"ך עיין ס"ך קל"ג ועיין היטב בתה"י (ד) עוב ועי' בב"י בלוקח בעניין זה:

דרך תשובה

[א] לכאתחילו בעסק וכו'. עיין בא"ז דלעתו בזה לקח שלא עבדו המעות שוב אין יכולין לחזור בהן כלל. ובטו"ע מחלק לכאלא עבדו המעות בכי לאין יכולין לחזור ממה שכבר קמלו אבל על להבא יכולין לחזור בהן | עי"ש וכתב בתה"י דכו"ע מודו (לקח הרמב"ם) דבע"פ מה שכבר קמלו שוב אין יכולין לחזור בהן לכל מה שקנה אבל נקנה להבאי ע"פ בשוכך בקנ"ם ובש"ז כתבתי בפנים. **ועיין** בתשובת שיבת ציון סימן ק"ו שבאחל על הא דאמרינן- לאין לאחד מהשנים להחילו להתעסק אלו לפלוג אם לאבל עוסק מהני קנין. ומבואר לי' אם לדוקא כשהחילו להתעסק, אבל אם לא התחיל כלל אבל לף שכבר עבדו המעות, לא מהני כלל לא לענין מה שכבר קנה זכו בו שניהם וכ"ל, אבל לא לענין להבא לשניהם יכולין לחזור, ובעמו זה לדוקא ב' שותפים שהחילו עוסקים אין יכולים לחזור בלא לאחי לפעול לחזור בו בתוך יום (ועיין בתה"ע ס"ק מ"ל ודוק), אבל כל שלא התחיל בה אלא אבל ס"ב בו"ל על העוסק אין פועל ויכול לחזור בו אפילו בתוך יום וה"ה לבתי שיכול לחזור בו ע"ם (ולבכורי ל"ע לפעול"ל ודוק), ועיין בתשו' תורת חיים אלק מו"מ סימן פ"ם, מלין אבל שלקח ונתפייסו בך מה על מחלית שכר והחזיק זמן מה בתעות אלו והחזיר לו ולא נשא ונתן ענתם והחליף בע"ז והעלה זה בפשיטות לאם ילוע לכל שלא הרויח בהם לפעוד, להתבטל כיפו של מכיכו פעוד (ועיין בפרטי דין זה בימן ל"ב והבה"ט שם בעיף ז'), אך אף אם לא נודע זה בך בהוא בעתו בן לעתו לחזור בו ע"ם. ועיין בתה"ע וש"ך ועוד אחרונים בימן הכ"ל ועיין בימן פ"ז ובתיבורי שם. ועיין עוה"ע לקנן בימן קפ"ב וקפ"ג:

[ב] וכתבו בתה"ח ובשד"ח. עיין בתו"ע בק"ד. ועיין ב"ח מ"ש ע"ז וז"ל כתב בתה"ע אם כתב בתה"ח ובשד"ח מהני. ולא ידענא מאי בעי עוהם בהוא ומהם לקיים הקנין אם יש מילוק ביניהם. כה"ג בהרח"ם בימן ל"ע בעי' ד' אלא בלע"ד דבלהון מיוד בתתמיד אבל לתבוא בן בעתו ובה מהני בל בלכל מילי כה"ג בימן ק' ע"ב לאתו. וכוותתו בפתוב להלין כתב הבה"ע אם בתב אם בה"ח לא מלי לחזור בו וכו'. הא כתב אם בהרח"ם לחיתו מיירי ב"ח ומלד בהבתוב אבל לא מלד הקנין וב"ח לאם אבל על בהבתוב ומלד הקנין לא שמת חין כופין אח בניו מלד בהבתוב ומלד הקנין חין עליו ויעו"ם מה בתייב בזה. ועיין בפרישה ובאבל לתכוסים ובתשובות על בעיף ס' בהלין בזה ועיין בהתלת בסימן ו"ם בזה.

ולענין תוענים בתתתפו עיין בתו"ע בעיף ג' לאלא מהני קנין ובהבה פוס' לקנין מהני הוסף אם בהרח"ם בהב"ה (עיין ב"ם בפים בעיף ג' ע"ז) וי"ל לאלק קנין לימם לניהים (עי"ש ועיין בתתים לאלים בימן ז' בב"ז). ובלבד"ז ס"ב בימן ם"ב בתפתו פתיטא לי' לקנין וולאי מהני בתוענים

ט אם קודם הקנין בא הלוקח להמצרן ואמר אלך ואקח שדה זו של המצרן שלך. ואמר לו לך וקח. צריך למקנא מני'. ואם לא קנו מני' בקנא"ס לא (יט) ביטל זכותו. אבל אם בא המוכר להמצרן (כ) ואמר לו אני רוצה למכור שדה זו במקח זה אם תרצה ליקח קח והשיב לו לך ומכור למי שתרצה ביטל זכותו בלא קנין. ואפי' אם הלוקח אמר לו. אם המצרן השיב בפני עדים איני חפץ לקנותה (כא) הוו עלי עדים שנסתלקתי א"צ למקנה מיני' דהו"ל (כב) כשאר הדאות שאדם מורה בפני עדים ואומר אתם עדים. וכאן נמי אמרינן דכוותה שנסתלק בדין בקנין:

י ואף במקום דאמרינן צריך למקנה מיני' היינו דוקא כששאל מאתו מקודם שלקחו. אבל אם (כג) אחר שלקחו אמר לו שמוחל (כד) לו אין צריך שום קנין ואפילו אם לא מחל לו בפירוש אלא שניכר שמוחל לו דהיינו שבא המצרן וסייע אותו או שניכר ממנו או שראהו משתמש ולא מיחה בו. ה"ז מחילה ושוב אינו יכול לסלקו:

יא מי שמכר לשותפו השותף עמו במשא (כה) ומתן ואינו שותף בקרקע שוב אין המצרן או שאר שותפין יכולין לסלקו ואם הוא שותף עמו באותו קרקע הוא קודם להמצרן ואף אם בכר קנה (כו) המצרן זה השותף מסלקו:

יב המוכר ליתומים קטנים (כז) אפי' יש להם אפוטרופוס או לאשה אלמנה ואפי' אם יש לה בעל אך ידוע הוא שיש לה ממון שאין לבעלה רשות בם אין בהנך משום דינא דבר מיצרא דהא ירוע דעיקר ועשית הישר והטוב נאמר על הקנינה שיחדול מלקנותה ויקנה לו במ"א והם לאו בר הכי הוי שילכו לחפוש ולקנות באשר ימצאו. ולכן י"א דכל מי שצריך (כח) לקנות מרוחק גדול והמצרן אינו צריך אלא להרווחה בעלמא אין בו משום דינא דבר מיצרא. והקונה מן האשה י"א דג"כ אין בעל המצרן יכול לסלקו. ועוד הרבה דברים ואופנים שאין בם משום דינא דבר מיצרא ולא כתבתים מחמת שאינו מצוי כ"כ. (ועד כמה יכול המלקן לעכעל עי' בקנסיף ל"ב ובמחכוסים ועי' בתשו' מהרי"ל ס"ג סי' ס"ג ותשו' מהכ"מ סי' ס"ד):

יג ועוד למדו חז"ל מדכתיב ועשית הישר והטוב שיתנהג האדם במרת חסידות ושיהא נפש טובה (כט) ושילך בדרך טובה וישרה עם ב"א ולכן הישאו חז"ל עצה טובה לו (ל) ששנים שבאו אצלו לקנות קרקע אע"פ שאין ביניהם (לא) מצרן יהא דין קדימה כפי אשר השיגו בחכמתם שאם יקדים לזה היא דרך הטוב והישר לפני אלקים ובני אדם ולכן אמרו שכיני העיר ושכיני השדה שכיני (לב) העיר קודמין שכן וה"ח ח"ח (לג) קודם שכן וקרוב שכן קודם. וכ"ז אינו אלא לכתחילה אבל אם קדם אחד מהן וקנאה (לד) אין מסלקין אותו אך יש מי שכתב דח"ח קודם אף אחר שקנאו ונראה שאין (לה) כן דעת האחרונים ובפרט בומ"ה שאין דין ח"ח גמור (לו) וודאי דאין מוציאין (ועי' בתשיב מ') מיהו לכתחילה יש לו דין קדימה אף בומה"ז:

יד דין מצרנות הן בקרקע והן במחזור לקרקע כמו בתים וכה"ג יש בהם דין מצרנות וגם במקומות בביהכ"נ יש בהם דין מצרנות (ועי' ממ"ע וע"ך שם). י"א דהמוכר (לז) מקומו בבהכ"נ יכולין בני משפחתו לסלק את המוכר משום פגם משפחה. וכן הנכון אם דרכם לישב בבהכ"נ משפחות משפחות וכמו שאמרו לענין המוכר קברו (עי' טוש"ע סי' רע"ז):

טו במטלטלין אין בהם דין דבר מצרן מ"מ כיון דלמדו חז"ל ממקרא ועשית הטוב והישר וכנ"ל גם בזה אם רואין שיש לו היזק גדול כגון אם הוא שותף (לח) עם אחד במטלטלין ואחד מכר חלקו לאחר וזה אומר אין השני נוח לי ואני אשלם עבור חלקו, אם לפי ראות עיני הב"ד נראה כי האמת בדבריו, יכול לסלקו אעפ"י שכבר מכר:

טז משכונתא היינו שמכר (לט) קרקע למי שממושכן אצלו או למי שדר בה בשכירות אין המצרן יכול (מ) לסלקו ולא עוד אלא שאף אם מכרה להמצרן. י"א ההמלוה יכול לסלקו רק שלא (מא) יהא מרמה בדבר היינו שלא ילוונו על מנת שידחה להמצרן.

ולדעה

(יט) מקנקס הס"ח ד' הנ"ל וכהכהדעי דלכיך למקני מני':
(כ) עוד בשם הכמ"ה והעשם כתבו הפוס' דהוי כמו שלמכר לחבל בעלמא ולפייסי יחי דלא נטעינן לי' ודוקא שם שודיע לו המוכר המקח בעת שלמכר לו עניי' קמ"ע ס"ק כ"ו:
(כא) עוד בשם הכמ"ה:
(כב) קמ"ע ס"ק י"ב: (כג) כן הוא דעת הבלוונים והכמ"ס ז"ל בפי"ד מהל' ס: (כד) קמ"ע ס"ק כ"ד בשם כתבו שניכר שמחל לו ס"ל מכ"ם בשמל מפוקש: (כה) נתמלך קף הנ"ל לשתפף לים בה מפוס דיכל דע"מ ופיכלו כן הבלוונים דקלי על שותפות מו"מ וכן בעם הכמ"ס בפ' "ב מהל' שכניס ועוד הכנה פוס': (כו) שם בעם"ק ד' הנ"ל הפי מלן דלמחזיק וכו' וכן פשק הכמ"ס שם וכן הכניע הכמ"ל בשם"ה: (כז) ע"ם קף הנ"ל לשפה וליפוניים לים בה מפוסדיכל דע"מ ועי' בתשו' מהכ"מ בלפי"ך סימן פ"ד: (כח) כמ"ל בהג"ה מפוס' פ"ק דע"ב והג"מ פי"ב מהל' הנ"ל ויש מחלקין בזה בי' הינוע בקמ"ע ס"ק ע"ו ועי' בהג"ה בקעי' מ"ע ובקעי' מ"נועי' ע"ך ק"ק מ"ד: (כט) כמ"ס בפו"ם פ"ב מהל' שכניי' ועש"ם בתפ"מ בלפוך: (ל) בן פיכס"י בד' ק"ח בכל הנך הן דכך עלה עוקבה ולימן דין קדימה לכתחילה: (לא) כפיקס"י והכי"ף ולין בהם מלך לחייני: (לב) פי' שזה שכן עמו בעיל וזה שכן עמו בשדות לבל לימו בעל המלכן של השדה זו ובמבו הפוס' דשכן מיקני מניהו הכניל עמו לבל בלל"ה מה שדה מלכו לימו בלום והכל בפי לשום עיני הב"ד: (לג) ב"ו בע"ם ד' ק"ח שם: (לד) שם בתמ"ס והטעם דגם לכתחלה לימו בו' דכך בפ"ם פוכה: (לה לו) שהמחבר והרב לא הביאו בלל דין זה ועי' בע"ז דיוהב לחין בזמה"ז דין ח"ח בך לכתחילה לף בזמן הזה יש לו דין קדימה ע"ש: (לז) כמ"ל בהג"ה מהכהכ"ם מהלכי פ' מכר ומנהגי"ק שוכש כ': (לט) שם בעלמא ד' ק"ח משכנתא וכו':
(מ) כן מפקנת הס"י ולף ש"ם קלם שתפתקין בזה מ"מ כיון שלקח בשר הלוקח מוחזק ועל המלכן להניח לחי' ובכל פשק הלוקח הוא מוחזק:
(מא) עוד בשם הלל"ם וכן הכניע הכמ"ל:

ג המשתתף עם חבירו בסתם לא ישנה (ז) בשום דבר ממנהג המדינה באותו מסחר בלתי ידיעת חבירו. היינו שלא ילך למקום אחר [ד] ולא ישתתף עם אחרים ולא יתעסק בסחורה אחרת הן לשותפות כגון אם נשתתפו על מסחר חטים לא יקנה שעורים (ח) והן לעצמו. כל שקיבל מחבירו מעות על מסחור בסתם לא יתעסק במסחר לעצמו בלתי ידיעת חבירו. ולא יפקיד ביד אחרים. ולא יקיף את הסחורה אלא דבר שמוכרין תמיד בהקפה. אבל אם הוא דבר שיש מי שמקיף ויש מי שאינו מקיף הרי זה לא (ט) יקיף בלתי ידיעת שותפו. וכן בכל הנך הנ"ל אם היה התנאי או שעשה מדעת חבירו ואפילו לא שאלו בתחילה רק אח"כ סיפר לו ואמר לו שמסכים ע"י (י) ה"ו מחילה

ואין צריך שום קנין (עי' בסמ"ע ועי' בנמ"נ פ"ס מכלי סלומין סל' ס'):

ד אפילו בדבר שדרכו למכור בהקפה או כל כיוצא בזה אם חבירו [ה] התרה (יא) ע"י ואמר אין רצוני להקיף לזה הרי ההפסד על השני:

ה ואם שינה בכ"ז ועשה בלי ידיעתו בנ"ל בנון שמכר בהקפה או שנתן לו מעות על חטים וקנה שעורים וכל כיוצא בזה שעסק בסחורה אחרת או ששינה בשום דבר ממנהג המדינה אזי אם הפסיד הפסיד [ו] לעצמו (יב) ואם הרויח השכר לאמצע (ועי' תשובת דצ"ב סיימן קנ"ד וקל"ה וקל"ו) וכן הדין כשנשתתף עם אחר מממון השותפות וכן בשעשה

פסמו לו ולם הודיעו לסתעב וכל"ל ועי' לקמן בהל' שלוחין:

(ז) כ"ז בעור והוא בנמ"נ סם פ"ס מה' שותפין: (ח) ב"ז בנמ"נ סם והעור לם הביאו ועי' בעעם בצ"י ומקור הדין בצרייסף המובא לסם סביאו כהן' הובא בצ"י ס"כ: (ט) כי"ו בסם הגלוים ועי' בב"מ: (י) עיין קמ"ע ס"ק ל"ב לחמלי דוקא לחמר אבל סמיקה לסינו כהודלה בזה ועי' בנ"מ פ"ס מהל' שותפין סהבית סי"ח בזה: (יא) ב"י בסם בעל הטיעור: (יב) בריית' בצ"ק ק"ב כתן לחל לעובע וכו' ס"כ הובחן מעות לשלומו ליקח לו חטים ולקח בהן שעורים וכו' הגל חלל לם שחמו שחמו לו וכו' ומשמיע הם ל"מ והם כ"י ומקקשה הכחן"ם לחתן קי"ל כב"י חין חילוק בין לחכילה ובין לחחזיק לעולם לם שחמו

דרך תשובה

ענין לין להוליך עיל המיחזק בשבועה כ"ל ע"ם בחי' בכוכס ועטענו חלל למי כלל להטוליך בכסות לסם נחית לחעתי' דהולחה בין כך ומעט, חבל כתן חלל נחית כלל לחעתי' דהפסד לף שהתנו בין להפסד, חבל נ"ע עיקר לעתם לף הי' כ"ל על כיוס ע"ם שהחיך זה והעלה שחין נפסוק זה כלשייהם וכ"ל, לך נקט"ם פיימן קנ"ד דהם חת לשניו והסכים להכלד"ז וסמ"י ולל מעטמס חלל לעיקר הטעם כיון דמיתף עמו ע"ד זה שהשתד יהן ומעות והוח ישסוק ס"כ הו"ל עיסקה לפלגא מלוה וע"ז חייב לף בחוסקים. ולכאי לף שהיה הסך ליד הסני נשבע על הפסד ונועל ולווקא לם היה לוסן זה שהתן זה כ' וזה ק' לח נעשה לשל כלום בחלק מביכו לן הוי הין כחשב"ם בפיימן ל"ג לחיכו נוטל בשבועה, חבל לף בשעשה לוה מחיכו דהוי כל"י לם פרעתיך ע"ם שהחיך בשעם הלשר ופסק כן לשעשה וכ"ל (ודוקל לם היה הסיוק לף יותר מהשך שהשלים להתחייב על הסני מלוה שלו לן בשבע ונועל הסני וכ"ל חבל לם תובע היוק יותר פשוט ע"ם ודוק):

[ד] ולל ישתתף עם חחרים. עי' בשחכונים ס"ם בע"ז וע' בשת"י. ועיין בע"ל ס"ק כ"ח בשם בעל פ"ח לעניו שותף שלקח לעצמו ממעות שלו שהיה בשותפות וקנה חיזה לשר (הבחתי דבריו לקמן בחות ו' ובע"ם ס"ם בשם התשב"ץ בע"ז ועי' בם' עת"ל):

[ה] לם קניכו התרה ואתר כו'. עי' בתיכות דמ"ח זה יכול להסייבו בעיני בעות טוב ולחי כולם להקיף לו ולם לחת חומה בל ומשלוח ולחקיף לו מלקי וכו' ע"ם, ועיין בחל"ח (פ"ם מהלכות שותפין) בחה שפשפל בעיקר דין זה

(ה) כמ"ע סק"ד ועי' בפ"ד ועי' בדמ"מ פ' כ"ד סעי' ט':
(ו) בכלע"ד ע"פדעת המחכוכי' כלין ופסוע ועי' בקו"מ ועי' בנתה"מ:

[ג] הרי (ה) נהחייבו עצמם להיות שותפין (עי' בדמ"מ) ואין אחד יכול לחזור בו (עי' במ"ע ונ"מ בפ"ז ע"ז) אבל בלא"ה שטר לא מהני (ועי' לקמן בהל' ונו"נ כמה מיני קניות לפי המנהג) ונלענ"ד דגם בב' אומנין שרוצין להשתתף הואיל ויש בכמה דיעות לענין אופני קניות. לכן אם רוצין לעשות (ו) שיהא שותפתן דבר המתקיים טוב שיעשו שטר בה"ח ובשד"א דאו ודאי מועיל גם בזה בנ"ל (ועי' בדמ"מ וק"ל ועי' בנ"ז בפ' כ"ז סעי' י"ט ובפ' כ"ט סעי' ל' ועי' עוד בי"ט ד"ה כל"ג בעיף י"ג ובפלה"ג פה וביו"ד פ' כל"ו סעי' מ' ובפ"ת פה ובפו"ע ע"ג סמ"ע סק"ט, וכבר מבואר ג"כ בענין זה לפנל בנכתב בו בפנועה פי' ע"ג ובפיבורי לעיל מהיב י"ח ו"ב ודמ"ם פה אות י' בלוכך) ושותפין שהטילו לכים זה מנה וזה מאתיים ווה שלש מאות, ולא ההנו איך להלוק, י"א דמדלא התנו לעולם חולקין בשוה. וי"א זמחלקין דאם קנו שור ומכר הו כשהוא חי ואו השכר לאמצע וכן כל כי"ב (עי' הפב"ץ פי' לכ"ה) אבל קנו שור ושחטוהו הואיל שאין החהיבות צריכין ז"ל אוי השכר לפי ערך הכימון וכן כל כיוצא בזה (רי"ף וכוע"ם ועי' פעיף ה'):

המשתתף

דרך תשובה

בלומנים ולכן העלה לפס כמתפו בקנין סוב אין לחל מכס יכול לחזור בהם ולף פס נמל לחל לפנילו לא נהני זה נחיל מחילה בלמילים בעלמא פס לא שקט מיידם ע"ז. ללוקח בשותפין בעלמא שהפילו לכים מהני מחילה להמעון שלפס כשתעכבו אל"ז שהפילו לכים ולא כן בזה להשותפות מתקיים מנדין שכיר ופועל לחלמיהן בפ"ם לע"ע לגופו קנוי לו ולא מהני בלמיכה בעלמא (עיין קדושין פ"ק) ולף בפועל ליכול לחזור בו לף בחני יום, הייבו לווקא בלא קנין אבל בקנין לא ענני לחזור בו, ע"כ ת"ד. ובזה לפלישת לי' לפועל אינו יכול לחזור בו בחני יום פס הי' קנין, עי' ס"ד פי' בל"ג פ"ק ס"ל כהבילה ב"פ דלף בקנין יכול לחזור בו, ומביק כן להלכה ע"פ, וכן בזה שכתב דבפועל לא מהני מחילה כמו בע"ע אין כן לענ"ד בו"פ, עי' בלוף פי' בל"ג להלכה פסוקה בפי הכמ"ל פס זה, לפס לחל לו לך מענדי פעור (עי' בחמ"ל בל' שותפות פי' ג') בלא מחילה וכו' ועי"פ פ"ך פ"ק נ"ו בהוכיח מחמ"פ (ועי' תוס' קדושין נ"ז ועי' בקדושין כ"ו ותוס' פס ל"ה ובכ"ל בחמל וכו'), סוב לחיתי להכלל"ז בעלמו פי' ל"ג בלחה בעלמו בנכל זחת לניחת לכיון לחמניין לי' לענד עבדי לא מהני מחילה לח"כ ליבני בעל פיכוך בע"ע וזה לא בחנו בלל ע"פ ועוד בנ"ל בפ"ד ס"ל בחמ"ל בלוף בחתם בפ"ת בלוף בחתם בפ"ת בלוף בחתם בפ"ת

ח כל אחד ואחר מהשותפין יש להן לעכב זע"ז. ולא למכור בכל סחורה וסחורה (טו) עד שיגיע זמנה שכל רוב העולם מוכרין או. [ח] ואם מכר קודם לכן בלא דעת חבירו. אם נהייקר אח"כ צריך לשלם לחבירו חלקו (טז) דפשע בזה שמכר קודם הזמן. אבל משהגיע זמנה אין אחד יכול למחות בחבירו מלמכור. ואם מכר בלא דעת חבירו ונתייקר אח"כ. אין לחבירו (יז) עליו כלום כיון שעשה כדין. וכן בסחורה שאין לה שום זמן ידוע אם האחד רוצה למכור תיכף אין חבירו יכול למחות בו:

(טו) בניגוד לש"ך סק"ה מוכרין כו' ולעיל בסה ולקמן בסעיף כ"ב לשותפין: (טז) ב"י בשם רי"ו ובעל העיטור: (יז) כן פירש"י שם ועוד בקו' כ"ב:

שנים

דרך תשובה

בסי' קכ"ה סעיף י"ג ו"ל) וע"ש בהגהב"ל סי' ל' שהחיך בע"ז לשם שתף נתן לחבירו הסותף כ"י שמייב לו עבור פלגו מהכיווס ואח"כ טען שהיה לו טעות בזה, והעלה דודאי אינו נאמן בזה בגד כ"י, (ועי' בע"ז בשב"ן מ"ב סי' כ"ל לשף היס לו ניגו דפרעתי, הוי כניגו בתקוס עדיס לאמן שהלי לשם עשה כן על שתבבל לו השבון), אך כשר החיכו בזה החתוניס בי' קכ"ו בי"ג ע"ש מה שהעלו לדינא, וע"ש בשך ס"ק ס"ל שרוח לדברי שהחיך"ל הל"ל וע"ש עליו, ועיין עוד בשך סי' פ"ל ס"ק ס' וס"ק ע"ט שהשיג על שהחיך"ל הל"ל בזה ע"ש, וע"ש בשק"ט מ"ש לענין השבון שכתבו בפיקוח סיס מילוק בין אס בפיקוח בילו או בית בשאון ע"ש ובשתוניס מ"ש בזה (ועי' בשב"ן שלק ג' סי' הל"ל ול"ל) ועי' בזה בשב"ל סי' שפ"ג, ובשלב"ז מ"ל פיינן למ"ל כתב ג"כ בענין תותפין שעשו השבון וכתבו בפיקוח ואח"כ תוך לאח שעשה בשבון, והעלה להלה פרניס בזה, בין אס בא להוציא ע"י זה או לפטור, ובין אס העמידו עדים על השבון או לא ע"ש, ואס יש לברך הטעות שהפרניס על הכלל וכיוצא בו פשיעת להטעות תוכל ע"ש שהחיך בזה, ועי' בזה בשך סי' פ"ל הל"ל ועי' בע"ז שבועות תולת תייס סי' כ"ל שכתב ג"כ בזה לסותף שנתן השבון ואח"כ טען טעות, שלבר לתוך הוא למשתמ לקלק בשבון ע"ש.

ולענין תותף שגבה בני בשייתי בפיסי, דבשו"ע סי' כ"ג בהגהה פסק לתותף שגבה או גזל אס בפקיד לעשות ואס שלוית תולקין, אך בשך שהחיך לאלן ע"ז (עי' בסי' ס"ג סקי"ג ובסי' קע"ו סקכ"ז) וכייס לכלבה בשם גדול אחד לאין עורין כן, לא"כ ניתן אלק להשני ואה שגבה או גזל, אס לא בתקוס שייהיה שבוה לשניהם, ועי' בע"ג שנוטה לדעת הטו"ע וכתב לעשיו בזמניו כל הגיבות בחזקת שבוה שם ע"ש, אך בחת תדברי התתוניס משוע לאך לפיכך אס שם שבוה ס"ל ניתן אלק לחבירו, עי' בע"ז בקי"ב וכ"כ בתיבות, (ואה שהקשה ע"ל על הט"ז תבילות עיין בשח"ת סיינן ת') וכן בשח"ת הל' תותפין ס"ק שהחיך לשתוב לייעה זו, והעלה דודאי אין לחיך ליתן לחבירו אלק כלל בהגהב"ה ועי' בע"ז בתבי"ע ס"ב סי' קע"ו, ולענין תניאס שתלה דודאי לא"ל ליתן לחבירו עי' בסי' ס"ב ובתתוניס הל"ל, ואס התנו תפורש גס לתניאס

(יג) עי' ס"ד ס"ק כ"ה ומה"נ: (יד) זה לשון הכמ"ס פ"ה מהל' שותפים:

כשעשה מסחר במכירת טריפות שאסור ע"פ דין (עי' יו"ד סי' קי"ז) או שגנב או שגזל כשהפסיד הפסיד לעצמו וכשהרויח הרויח לאמצע (עי' ע"ע ס"ק נ"ב ובד"מ) אך י"א דאם גנב או גזל אף שהרויח לעצמו (ועי' ע"ז בע"ז ובמ"ע ובמ"ך ס"ק כ"ו וסי' ס"ג ס"ק י"ב ובד"מ) ואם הי' [ז] טעות משמע קצה דעת האחרונים שמגיע להשותפות אע"פ שלא עסק אלא אחד (עי' בתו"ש סי' קע"ו בקונטרס ס"ק ובסי' קפ"ג ונו"כ בדת"ס בע"ז):

ך ואם הלך אחד (יג) ונשתתף עם אחד בממונו וכן כשעסק איזה מסחר לעצמו בממונו אע"פ שאינו רשאי מ"מ אם הרויח הרויח לעצמו (ועי' בדת"ס סוף ס'):

ן אם אמר אחד מהשותפים (יד) נוליך הסחורה למקום אחר ונרויח שם הרי חבירו יכול לעכב עליו ואפי' אמר אני מקבל עלי כל אונם הדרך וכל ההזיקות שיגיע מזה אעפ"כ זה יכול לעכב ולומר אין רצוני שיהי' לי אח"כ עסק עמך ולעמוד עמך בדין:

כל

דרך תשובה

דע"כ סי' קנ"ל בעובדא שהיה שם שכנה למטה מחתפין שגנבו למלך וכן עצה, שהתחילו למלוך ולקח למד מעט מהגניבה ומכר סחורה למלכת שהיה לעצמו ולא לשותפות, ומ"כ ונקנה סחורה למלכת שהיה לעצמו ולא לשותפות, ומ"כ קנה שם סחורה למלכת שהוציא בעיניו, וכתב לגבי להשותפין ושלחו לו כל השותפים שלקוח ליקח חלק זה, ומ"כ שנתן לכיתו לו רשה ליתן לשם חלק בחורה בסחורה, ועתה שמפורש בכתב שטעה שהשם לסחורה לשלחת יהיה לעצמי וכו' כן יקוס, ומע"ש שכתב לשם מ"כ שהשם ומכוים יתן לשם חלק, היינו מעלה ומוריד בגד שטעה ומשטה היה בשם זה. והביא דבולחי יש לשלח שותפין חלק זה, לחם חלא לחגבת הלח ק"ל לכל הטעמה שם פחתו פחתו לו ושם היתיכו לממעט וכו"ש כל הפוסקים (וכלחיתא בסימן פ"ב וקע"ו) ומ"כ כאן ג"כ התחלי היה לעוסקם שיהא ידם על העליונה שגם יהא זה הפסד, אבל הכתוב בידם ליקח חלק זה, ומכ"ש ומהטת לחגבת שהלח לשם והביאו לו כל"ל דובלחי אין מקום לטענתו וכו' (ואפי' אם טען שלא היה חלגו ממון השותפות ומה שקנה הכל היה ממעותיו), ואפי' אם טען שהיה הבלי נבטעם שלא יועילו המכתבים ביניהם [ע"ש סי' קל"ה] עכ"ז העלה דלח מהני טענותיו כיון דבשעה שקנה נכנין הבדבים שקנה בשביל כולם וכמה שנלחה ויהכתב הל"ל שהלח [והמגביה מוליחה לחבירו קנה מבירו עי' בע"ז בסי' רם"ט בסוף הבי' ועי' עוד בעומ"ש בימן קפ"ג ובחיבורי לקמן הלכות שלומין], והם רואים ג"כ חלק ולחי לליך ליתן לשם, ע"ש בחליכות שחזק דבירו בסי' קל"ג וקל"ו [ומ"ש ל"ע קלת בזה,] ועי' בשו"ע סי' הל"ל וכמן סי' קע"ו סעיף ח' וי"ח ובמ"ע סי' קל"ב וש"ך סי' קכ"ג וכ"ל.

ועיין בע"ל בקב"ח שהם בעל פ"ו בשותף שלקח לעצמו ממעות שלו שהיה בשותפות וקנה לזה לבד, שהם הכווים בה לפי הכיוון למעט ושם הפסיד הפסיד לעצמו ומה שלקח ממעות השותפות לליך להחזיר וכ"ז שלח החזיר מ"ל לחלוק כ"ח לפי ערך המעות, לעכשיו הרי מעות שלו פחות ממעותיו של חבירו, והשותפות נעשה שיתפו שוה בשוה, ועי' בשו"ע ס"ה והחלוקים.

ועיין בתשב"ץ ח"ב סי' רכ"ט לענין שותפין שגנבו למלך וכן עצה, שהתחילו למלוך ולקח למד מעט מהגניבה למלכו, ועוד שהם גם שלל הבי' ושהתם לזה ומך, ושם"כ נעקה משותפו שלק פלטה, שלעש"י שגנבו למלוך עכ"פ מעקה לפי ערך מעותיו שהשלים, והעלה שם שלק מעותיו מוטים לכוליס מ"ל ליתן לו שלכו, שגל שם עבדה עם מעותיו ולחי לליך ליתן לו ליוות לפי ערך מעותיו ע"ש ומה שהביא מיסוקלוני, ושם יש בהשה ביניהם ע"ז יתבבר עפ"י שבועה ועי' בסי' רם"ל סעיף י"ח וסעיף י' ולוק (ועי' תשב"ץ ח"ב סי' רם"ח) לענין שותפין שהולכו לגנוב ונתן שמל מהלו להשותפות ומוטל מהשותפות דבר קלוב בכל שבוע, דהלילה לעשות כן היו ב"ק ממם שם לל נפוסן בל"ל שיקח פלטה לפי ערך מעותיו וכו' וב"ז פשוט ועי' בסי' כל"ג סעיף ו' לענין מי שים בידו מעות שהשלי להשתמש בהם והיה בהם ליווה.

ולענין שותפין שהטילו לליס זה מנה וזה מלתים, עי' בשו"ע ולחלוקים היס סי' זה וסי' ל"ג, ועי' בע"ז בשה פלטים, ועי' בע"ז בשו"ת מהרי"ע ח"ב סי' ק"ז וק"מ ובד"ל סי' קל"ו ח"ב ובד"ז ח"ב סי' רם"ג וומכ"ע סי' כ"ג ובמ"ח ח"ם בזה בסעי' ל' ועי' בע"ז בשבע"ן ח"ב סי' רכ"ה וכ"ו וכ"ז ובסוף המשולם שם סי' ל"ח שהחיל בע"ז,

ועוד בשה תשובות שם מע"ז:

[ז] ושם היה טעות כו'. עי' בשה מליימתי בפיס, ובשבי' מהכיב"ל ח"ב סי' ל"ח שהליך בזה וכתב לחלי בהל בסי' קפ"ג ס"ל ע"ש בב"י בעת הלשלוים בזה, ושעלה עפ"י' דשם לח נתן עליין להשותף שלקו ולחי לליך ליתן לו לכן בעת רו"ם, מיהו שם כבר נתן שוב שיש יכול להוליחו מידו למני למימר קים לי כר"ת (ושם בי' המעשה שהלך שותף ל' לקבל מעות מחבר, ושעה ונתן לו יותר ומ"ל דשם המעות בשמורה כגון שהיה לליך לקבל ונשם שהך יחזו, ושעה וקבל בשמות דלמני להם דבתניף ו' שבסי' הל"ל וע"ש בש"ע ו"ע), ושם לשחר שנתן לו שלק בשעות טוען ואומר עייתני בשמוני ודעתי שלא היה מעות שיש נאמן לומר כן כדי להוליח מידו ע"ש תו"ד, (ועיין בע"ז בסי'

(ועי' נד"ת) וכ"ו אם הי' בעסק השותפות פירות או חפצים או מעות שאינם מטבע אחת ואינם שווים (כה) בהוצאה. אבל אם הי' ביניהם מעות (כו) שכולם מטבע אחת יכול לחלוק שלא בפני ב"ד. ומניח חלק חבירו בב"ד ואומר אין רצוני להיות עוד שותף:

יב כבר נתבאר לעיל ששותפין שעשו עסק על זמן. אין יכולין לחזור בהן בתוך זמן. ואין חילוק בין אם נשתתפו במעותיהן. או שקבלו יחד עסק על זמן מאחר. הרי זה משועבדין זה לזה כל זמן השותפות. וה"מ בכיוצא בזה שאין שם פועל או עבד על שם אחד מהן אלא שניהם יחדיו משועבדים זה לזה. אבל אחד שקבל עסק מחבירו על זמן. ה"ז המקבל דין פועל יש לו [יא] ויכול לחזור אפי' בתוכי (כז) היום. אבל הנותן אין יכול לחזור בו תוך הזמן (ועי' נד"ת):

יג שותפין שהי' להם חוב על אחד מהן. בין אם הוא נכרי ובין ישראל. כשגבה אחד מקצת אינו יכול לומר חלקי גביתי וחלקך לך וגבה לך אלא כל מה שגבה הרי הוא בשביל שניהם (כח) אך מ"מ אם יש להם חוב מקולקל והאחר טרח מאוד בגבייתו. או שפיים את העכו"ם שיתן לו חלקו ואמר מפורש שמציל לעצמו. הרי זה הציל לעצמו (כט). אך י"א שצריך שיאמר כן (ל) בפני ב"ד. ו"א שאף שאומר כן [יב] בפני (לא) עדים מהני ואפילו אם טען שאמר כן בכני עצמו (עי' נמ"י קפ"ל וכמ"ש נע"ז על מעי' כ"מ ובש"ך סי' ע"ה ודוק) רק דבפ"ע יש לחייבו שבועה עי' נמ"י כ"ל ובדת"ס (דין ממד [יג] שלוה ממניס עי' לעיל סי' ע"ז):

(כה) נ"מ ס"ע ה"מ עני ועני לחל עני ותקני וכו': (כו) שם זוזי כמ"ן דפלגי דמי: (כז) סוף, והכל"ם נפ' המקבל דיש לו דין פועל ועבד והסוכה לומכה כי לי נכי שכולל עבדי וכו': (כח) ומדכתי נ"מ פ' המקבל והנ"ל לחיה מ"ם שם בלף ק"ה הנהו בי מכי וכו' ועיי' עוד נבלה"נ: (כט) הגמי"י פ"ד מ הל' שותפין ומדכתי נב"ב: (ל) כ"כ הסמ"ע לקיך דוקא שלומה בפני ב"ד ולפי' הן הדיעות: (לא) כ"כ הס"ך והסנ"ע על הסמ"ע וכן דעת הט"ז על מעי' כ"מ ישנ"ש ולפי' לם עוקי שלומה כו' נפ"ע מהיכן נמיגו עני' פ"דוע"ל נהל' שלוחין:

אם

דרך תשובה

עצור הסמוכה לגל לם הסמוכה מהיקלה לכו"ע לחמנע עיין שם ועיין מהמב"ן מ"ג קיעין פ"ו נע"ז, ועיין מהמ"ן שם קיעין רכ"ע לענין שותפין שמת לחמל מהן נדרך והלך הנעי וחלק הסותפות, ובפקיד חלק היתומים לגל נחמן לחמל, וכתב דלף דיקוע שהשותף המולק נעלמו נלי יריעת ד"ל נעלה המלוקה לגעלי [וכמ"ש נפניס] לגל כאן לח שייך זה. דנלמ"ה כיון שמת לחמל נעלה הסותפות. לך שייכן ויפקיד חלק היתומים נחופן שיה' שפוי ולח ילך לחפוד ס"ו ע"ם מ"ם זה ול"ע (וומ"ע נכל כיולח זה על כל לים יפה הולך להכמיק ל"ע מלהלק נפני עלמו לכתיב וסייתם נקיים וכו'. ועוד כמה טעמים) ועי' שנו"י ס"ק כי' קס"ל לענין שהר שותפות שכתב נו ומעתה ועד עולם ע"ם מה שכתב ובילמ זה, ומהקהמו למילי בפיק' לח נפקל

ולין יכולין לקיים הסותפות נע"כ ע"ם:

[יא] דין פועל כו' ויכול לחזור מפי' נהני היום. המהכוני' דנעיטקה הכהוב נזמניהו מוכז נו תוך הזמן ולינו מהלה לו כ"ל הכוות ופילינעהו מעלה עד לומו הזמן. (וכ"ל מדנרי המו"ת נפי' ע"ל ס"ק יו"ל) וכהתיבות פי' ע"ל ס"ק י"ל העלה דהני דהמקבל יכול לחזור נו. ע"ה הנותן יכול לומר לו תן לי כל הפילינעהו והכיוון מעלה על כל הזמן מקבלתי ולם לח תתן לין לנוני ליקח ממך פילינעהו מהנוויתי ממהך מהמחזקת. ולל הנוויתי עמך על פילינעהו זה כ"ל על כל מהך זמן הסותפות (ובכך הלחתי זה לעיל נהל' הלוותה. וכ"ל היה לעיין ולהקדק זה נלמון הניפקל. ודוק) ומלהת למהמב הוה:

תשובה

[יב] נפני עדים כו' מחמר כן נע"ע וכו'. וכן הוה מהמון' מהכ"ם לונלי"ן נקיעין קט"ו ע"ם מהחיך לענין ג' מהי' לנסם מהר מהל על לחמל ומתנו לחמל מיתעסק נו וגבה ממנו קלח ומנן מהל מלקו גבה ומקפקף מם לי לייה כסותפים וכו' מחמר לל"ל היו סותפים כלל רק לכ"ל עשה לו עובה ע"ה. והעלה ז"ל כלל העולה דכסותפים גמוריים מהעמו מוב נסותפות וכלה לחמל מהלוה חלם ויבואו לידי הפסד וכו' יכול לומר לעמני לני מילל וכו' לם לל מהתנו נפיכוב וכו' וכלן לל היו סותפים. לך מ"מ כ"ל למחמר מהניחו מהמר ליל לחונן ס"ל כחלו עשה מלוסה מהוח יתעסק נגניות המוב נמהיל כולם הלכך כל מה מהקבל מקמחל קיבל וזכה נמהיל כולם. לם לל מחמר לו לעמני לני מילל. ועכ"פ ליך ליהנע מכהכיהו כן הוה. מהנת מקבל המעות לחמר וכו'. וכ"פ נתמנ"ן ע"ה נחוף הספק, למחר כן נפ"ע. ומהנע ע"ה. ע"ה נחוך נחוב המהולה פי' י"ע וכמנולח זה נפי' קפ"ל נהנה"ם קניף ג'. ועי' נמל"מ פ"ל מהלכות מלוחין מהניל מהנם הרכ"ן לחקל בין כהוה מהר מכחוב על מניהם. לו כחוב על לחמל מהם. ועי' נתה"מ מניף כל"ל ס"ק זה. ודעתו הם לחלק דדוקל הם הוה מקולקל ממחת מהוה חלם יכול לעשות כל"ל. ולל כהחין להלוה כ"ל המקהל ע"ה. ומדכתי מהכ"ם הל"ל ונתמנ"ן ונמר לחכוחים ממנע לחין לחלק זה. ועי' נחמנה לפניהם הל' מלוחין פי' ע"ו. ועי' נע"ל ס"ה

לה"ם נמי מקבל מעות ועשה וכו' עיי"ם מקכ"נ:

[יג] מלוה מהניהם כו'. פלניי לין זה עי' נמו"ע פי' קע"ו מעיף ל"ל. ועי' נפי' ע"ו. ולין מניה מלוו מלחל ומוהף

ט שנים שעשו שותפות בין שקבלו איזה עסק ביחד מאחד בין שנשתתפו ביחד על זמן. אין יכולין לכוף וא"ו לחלק עד [ט] שיגיע (יפ) הזמן אם לא שיסכימו שניהם. ובלא"ה אין אחד יכול לבטל חלקו לא בקרן ולא בריווח עד (יפ) שיגיע הזמן. ואפילו אם אחד שינה באיזה דבר או פשע בהוך הזמן. אין השני יכול לכופו מחמת זה שיחלוק עמו (כ) אלא ישלם מה שהפסיד וישארו שותפין כמו שהיה:

י אבל אם נשתתפו סתם בלא זמן. הרי זה (כפ) יכולין לחלוק בכל עת שירצה. ונוטל כ"א חלקו בסחורה או במעות. ואם יש סחורה שא"א לחלק אותה ואין רוצין לומר גור או אגור הרי אלו מוכרין אותה וחולקין את הדמים. (כצ) ואפי' אם לא קבעו זמן אם יש סחורה שידוע שיש לה זמן קבוע למוכרה. הרי אלו יכולין לעכב זא"ז מלמוכרה עד שחגיע זמנה:

יא כל מי שיש הרשות בידו לחלוק. היינו אם ברבר שכבר הגיע זמנו. או באופן שנשתתפו ולא הגבילו שום זמן. אם בא לחלוק יכול לחלוק בלי חבירו. אך שיחלוק בפני (כג) ג' נאמנים וידועים בשומא. אפי' הם הדיוטות. והמה יחלוקו כראוי הן פירות או שאר מטלטלין או שטרות. ויחלוקו עפ"י שומא כמה הן שווין. אבל אם חלק בלא שלשה החלוקה בטילה. לא מבעיא דהשני שכנגדו יכול בודאי לבטל החלוקה ומגיע לו חלק מהריוח שהי' אח"כ. אלא אפילו זה בעצמו שחלק י"א דאם הפסיד אח"כ יכול לומר אין רצוני בהחלוקה שחלקתי אך יהי' [י] ההפסד לאמצע. (כה) ויש חולקין בזה וצ"ע. ועי'

(יפ) ב"מ דק"ה ומ"ש לקמן הכהו בזה מכי דעבדי עסקא כו' יעו"ש בפיהמ"י ודעמ"ש ומ"ש פוס' וכן דעם המחבר' בסמ' דה"ה לשותפין: (יע) סם בש"ם ולפי למ"ש לו הב לי פלגא דכוותה לקמן מסמעבד כו': (כ) כן הכריע הרמ"ה בהג"ה ועיי' ב"י: (כא) ב"מ ק"ע הכהו מכי כומלי כו' ושם לל"ה ליפוק וכ"ג קשיא עכדי עסקא לזיל כך קשיא פלגא וכו' ע"ש ומשמע דאם לא קבעו זמן יכולין לחלוק בכל עת: (כב) מנכריים' דנינין ל"ש הכ"ל והעם במ"ש ועוד פוסקים לקן מילוק זה בין קבעו זמן ללא קבעו: (כג) ב"מ ל"ח הכ"ל ל"ה לפיהי לי חלפא דפלגים קמייהו ל"ב כו': (כה) שני הדיעות בהמ"ח ועי' קמ"ע ועו"ש על שו"ע סי' י"ח הכ"ל ועי' בפנו"י מ"ב:

דרך תשובה

כל"ל הא הסיבו שלישם מיירין כלל כלום שהוא גרם שהפסד כל"ל ואם לא זכו בטענה זו מ"ב הדין זה דומה להא דפי' ע"ה ס"ה לשתפייב מתוך טענתו לא הוי מוב"ע, ומ"מ לטעת הש"ך שם ס"ע, ועוד דהיכא דלא ס"ל למילע לעת כו"ם דלא מיקרי מהוייב מוחיל"ע עי' פי' ע"ה פ"ז וכפיימן ע"ב ובש"ך שם שקכ"ו, ועכ"ז כיון שכבר הוחם כן שם שהותף התובע עומן בדי לי שהם יודעין כמה היה שהפסד שפסד דלא מהכלינן לימא היא למחוך עכ"פ על לעת שה"ך עי' בב"ב מעי' הל"ל ובפי' פ"ז שקי"ג אך אם גרם התובע עומן בב"ב מעי' הל"ל ובפי' פ"ז שקי"ג אך אם גרם התובע עומן שהם היכם יודעין כלל כמה היה ההפסד ולפי שהכלינן עובדא, ופעורין מעשה כל הל"ל וע"ש לעיין עוד עו"ש שהיה בזיניהם:

[ט] עד שיגיע הזמן כו'. עיין בשהכי"ע פי' ק"ח פ"ב שהחילוק בזה. ועי' עוד בשמ"ח פי' ב' מ"ם ומילק בזה. והנה לעת הרמב"ם להתום', ועי' בשהכי"ע מ"ב פי' ק"מ בשותפין שהשתתפו על שכך ג' שנים, וכתבו שהוא בזיניהם בכמה תנאים, וכתבו שהתנו השותפים שהום לאל מהם לא יהי' רשאי לסחלק קודם הזמן המוכך, ואם יפחוץ לאל מהם להפסד קודם הזמן לא יהי' לאיש ההוא הום מלק בריווח והעלאה של השותפים רק מלקו לבד יקח, ע"ש שפילבל בזה ולעתו נוסף לחק לכתבו שאם יפחוץ לאל להפסד. מ"מ לא הי' כוותהם בזה שהשותפות נתנה בזיל כל לאל להזול לך שלא יקח מלק בריווח, לא"כ אם יהי' השפסד מה שהפיל הראשי, ועוד כתב בעצמים בזה, רק דוקא כוותהם לקנות בזה הענוב, אך בעפי"כ אם יכלו השותפי לעשבו שלא להפסיד על הזמן אין נפעל מהחוב אין להם עליו, להקנם אין פועל החוב והאיך בזה. ומעיק עוד שלא יהא כ"ת בשק אין הוא מהמעות שלמון כיון שהשותפין מוחזקין בהחוב אין להם עליו, והוא כונה להפעל מאחת השעל בביולא בזה ממניין יל בעשם"ע על שהחתונה בכל לצד ע"ב וע"ע בהלכה, ועי' באח"ע סי' שכ"ל.

ועיין בלבוש"ז ס"ב סימן שכ"ו בשותפין שהשתתפו לזמן, **ובי'** מלוכר בישים שלפילו לאחר זמן אם יכלה לאל להם השותפות אין מביהו יכול לעכב, ואח"כ בתוך הזמן אמר אל לחביהו בוחו ומלוק שאיני כונה עוד בשותפות וזה מביהו מהלה ג"כ בזה, וכשהתפילו לחלוק וכלה זה אין עוד ביוחם מזה בו ואמר אין לחי כונה עוד לחלוק. והלה מביהו הלא לחי לא שהחלוקה שהחלוקה ואחה שהחלת ובקשת שהחלוק וא"כ הוא גם לחי כונה בשותפות, וזה בוחן לפה שהלה חפילה ס"ח יכול לחזור הלא גבע שאל זמן השותפות, לאחפי"כ הי' שהחלי שיכול לאל לכוף את שביהו ע"ם והעלה לאין שאם בעוחו לכיון שהחפיל לומר אין לנוני הוא שאל השותפות והלא יכול לחזור בו (שאפילה ס"ל קיון ועיין ס"ם בע"ז בשהחלת הפי' בשת"ם), ול"ל לס"ם שלפה לאל זמן וכו' לעייולי שעליין לא שאל לאל לשביהו, לאל כיון שאמר אין לנוני כו' הוא אין על השני מיוב לפה שלל השבועה וכל"ל, ע"ם ובשהכי"ע ב"ב סי' שכ"ל. ועיין בו"ב שה"ם פי' יו"ל, בשכפוך שנפלו בין השותפים ע"ל שמוכה שמחיקה ע"ם, ועי' בחשו' הו"ם שלק הו"ם בעין זה: [י] שהפסד לאמצע כו'. עי' בשו"ע סי' שכ"ב סי"ב שה שהכניע בזה, והאיך לבאר לעת הפוסקים בזה. וכתב לפה להשולקים בזה הענוב, אך בעפי"כ אם יכלו השותפי לעשבו שלא להפסיד על הזמן אין נפעל מהחוב אין להם

סקפ"ה ופ"ו וט"ז על סעיף מ"ה). ויתר דיני הולאות לו אמר מן השותפין שכאמנה לו מלה עי' בסי' זה סעי"ח וקנ"ז סעיף ג' וס"ך שם סק"ג ומהריב"ל מ"ב סי' ע"ג ובאחרו' כמ"מ סי' מ"ו ובאחרונים מ"מ סי' ל"ה וס"ק ט"ו וכי' קפ"ו ועוד יש לי"ה:

יט שהפין שהוצרכו לשלם איזה מכס וביקש אחד מהמוכס (לט) שימחול לו המכס ומחל לו ה"ז לאמצע. ואפי' אם השיב אני מוחל לך מ"מ שיך לאמצע. אבל אם המוכס מעצמו אמר אני מוחל המכס בשביל פלוני ה"ה שלו בלבר:

כ אעפ"י שנה' בסי' ע"ה וסי' פ"ז ובחיבורי שם דאין אדם יכול להשביע לחבירו שבועה בטענת שמא אעפ"כ אמרו חז"ל שיש מהן הרבה שיכול להשביעו בטענת שמא (מ) היינו האריס. והאפטרופסים שמינו אותם ב"ד (מא) על היתומים. והאשה שהי' נושאת ונותנת בתוך הבית יכול להשביעה בטענת שמא. וכן הבית שהוא נושא ונותן בעסקי בעה"ב בכל אלו תקנו חז"ל שישביעו אותם בטענת שמא מחמת שכל אלו הם מורים היתר (מב) לעצמם בשביל שכר טרחם ליקח דבר מה אף בלא ידיעת הבעלים:

כא ומטעם זה אמרו חז"ל שגם שותפין (מג) יכולין [יז] להשביע וא"ז בטענת שמא. ויכולין להשביע וא"ז בכל עת שירצו אף קודם חלוקה:

כב השותפין וכל הנ"ל אין יכולין (מד) להשביע עד שיהא החשד [יח] שחי מעין כסף (מה) בין בקרן בין (מו) בריווח. ושיעור שחי מעין הם משקל ל"ב שעורין מכסף נקי:

כג וכל שבועות אלו הם מדרבנן. והם נקראים שבועות המשנה שחכמי המשנה תקנוהו. וצוייכה להיות (מז) בנק"ח בעין של הורה. (עי' לעיל סי' פ"ז סי"ב. ועי' סי"ת לענין מי טוען יפבע שמי שטוב לו ועי' בסי' נתיב י"ז. וכבל זה אין מילוק בין שם השותפין שניהם לפניהו או שמת אחד מהם שיכול היורש להשביעו כנ"ל):

כד שבועות השותפין יכולין להשביע וא"ז בין שעוסקין שניהם ביחד. ובין שהאחד נושא ונותן ואצל השני לפעמים מעות וסחורה וכה"ג כל שיכול להכנים (מח) באיזה חשד. אבל אם הא' לבדו עוסק בכל דבר והשני אינו עוסק כלל פשיטא דאין נשבע אלא מי שנשא ונתן:

כה כל הנ"ל שנשבעים בטענת שמא שנפטרו זה מזה בגון השותפין והאריסין (מט) שחלקו ולא חבע שישבע בשעת חלוקה אינו יכול להשביעו אח"כ בטענת שמא אך דינו כשאר תובע מספק דמחרים סתם. אך אם יש לאחד מהם איזה טענה ודאית שנתחייב שכנגדו עליו יכול לגלגל עליו גם מעסק (נ) השותפות הקודם וכן הדין בנהגרשה האשה וכן בית שנפטר מבעה"ב וכל הנ"ל:

ולא

דרך תשובה

כתבו שבו"י מ"כ סי' קס"ג לענין שותפין שהפסידו וחזרו למיגו שהלוה לך עכ"פ הוא להפסיד כבדי שיפסד עמו כבדי למלות הזיקו. והעלה לחיקול גמור הוא לענות כן (ועי' בשו"ע סי' י"ב, ועי' בשבועות דף כ"ח ול"ב, ודף לכלכולה י"ל ע"ז מהם לכתבו התום' בב"ק ד"ה ע"ב ד"ה הוי מעכיקא לי לאגמוי וכו'. בתוף דבריהם ז"ל ויל"ל שכ"ל מתוך דבריהם ילהו שהייתי עושה סי' הניזק מתפשר עמי בדבר מועט וכו' עכ"ל, אבל ואל תעשה בחיי, ועי' בתו"ת סי' י"ב קס"ה שהמיך הבאה בע"ז ובשבי' החום' הנ"ל ע"ש), ועי' עוד בתשו' תו"ח סי"ל לענין שותף שמת ועוד ענין כמה פרטים בענין הנ"ל:

[יז] שתי מעין של כסף וכו'. עי' בתקבוצים וי"ח דבעיק גם הולאה בב"ק עי' רים סי' נ"ג ובאמ"ע ום"ך שם סק"ג ועי' בזה בדבר"ז מ"ב סי' כ"ג, ועוד כמה פוסי' בזה

לבבר

יד אם הי' אצל אחד מן השותפי' משכנות השייכי' להשותפות ובשעה חלוקה הוצרכו למכרם ולחלקם ומתיירא זה שמא אח"כ יגיע לו מזה הפסד (מעבדי המשכנות יגבו לומו), מחוייב (לג) להודות בפני עדים שרמי המשכנות באו לשותפות והעדים יכתבו ויחתמו ויתנו לידו לראי' וכן כל כיוצא בזה:

טו שותפים שהיו ערבים לנכרי בשביל ישראל אחר בענין שהי' לטובת השותפות ונתן אחד מהם שטר ערבות לנכרי אזי בשעה חלוקה [יד] (לג) מחוייב השני ג"כ ליתן לו שטר עליו שאם יברר זה בעדים שלא פרע אוהו הישראל ושהוא פרע בשבילו מחוייב הוא ליתן לו חלקו. אבל בשבועה אפשר דלא מהימן (עי' ממ"ע סי' ג' ס"ק ל"ד ועי' לעיל בדמ"ס) אבל אם לא יברר שהישראל לא פרע אעפ"י שזה פרע לנכרי. הוה כעלילה [טו] דאין אדם נתפס על חבירו כמשנ"ת בסי' קכ"ח (ועי' סימן ע"ב סעי' ג' וסי' קפ"ז וסי' כ"ל וסי' ג"ג סקל"ג ומ"ך סס ובדמ"ס סוס ג' ודוק):

טז כשם שנת"ל לענין סחורה שאין יכול להוליך למקום אחר בלחי [טז] יריעה חנוירו ה"נ לענין כל כיוצא בזה. ולכן כשיש להם חוב על אחר ואחד רוצה לנסוע למקום אחר יכול חבירו לעכב (לד) עליו שלא יקח אחו השטרות אלא יניחם כאן:

יז אם אחד מהשותפין (לה) הוליך מעסק השותפות על בהמותיו. או נתן בחנותו בסתם בלי שום תנאי מ"מ נוטל מהחילה שכר בהמתו וחנותו. ואח"כ יחלוקו:

יח שותף שהלך בעסק השותפות ונתעכב שם מחמת אונס יש לו חלק בשותפות אעפ"י שלא עסק איזה משך. אבל אם חלה או נאנס שלא מחמת השותפות אין לו חלק ברווחה. ואם יש בזה מנהג הולכין אחריו. ושותף שהלך למקום אחר בעסק השותפות בידיעה שותפו מסתמא (לו) נוטל כל ההוצאות מן השותפות והוצאות מזונותיו. ואם יש מנהג הולכין אחר המנהג. ואם אין שם מנהג או אם הוצאות מזונות הדרך עולה לו יותר מאשר הי' בביתו נוטל מן האמצע. ומה שעולה שוה כמו שהי' בביתו י"א דאינו נוטל (לז) מן השותפות. ואם הלך לשם בלא"ה לצורך עצמו (לח) או לכי"ע אינו מחשב מן השותפות (ועי' ממ"ע סקפ"ס

(לג) עור ממסומע ס"ס הכמ"ס ז"ל ועי' ל בהג"ה סי"ג ובמחכונים סס: (לד) גס זה עור ממסו' הכמ"ס והטעם משום דכיון שהוא נתן שטר לעומת השותפות ממוייב ג"כ ליתן לו שטר אבל לילו ממוייב ג"כ אלא הי' סוס שטר לילו ממוייב ג"כ אלא לומ' בע"פ לפני עדים: (לה) מבדכי פ' הבים והעלי' ושו"ע סעי' מ"ג: (לה) ממסו' הכמב"ח: (לו) זה משום דאלו הולאות ודלי' הנועל מן השותפות: (לז) ג"ז ממסו' הכמב"ח הכ"ל וכ"ם המחבר בקעי' ע"ה ועי' ממ"ע ס"ק פ"ה דלדבריו ממש כל שהולך לצורך השותפות נועל גס לחזוקותיו מן השותפות ועי' כ"ז על סעי' זה וד"ל ודו"ק ולכן כתבתי בלשון ו"ל אך מה שעלה לו בדרך הולאות מזוכותיו מנוכה מביתו לכו"ע לחמצע וכמ"ש הט"ז גופי' ובדבר זה קולכין אחר המנהג ובמקומינו כמדומה שהכהוב לחשוב הכל משותפות: (לח) ממ"ע סקפ"ס

דרך תשובה

ומותף שלוח מאחר לי שמתעכב מביתו לשלם, עי' בסי' ע"ז וסי' כ"ל בקעיף ל"ח. ועי' תשד"ך ס"ב סי' כ"ע. ודין שמוכל לאחר מן השותפים האוכל שמתחייבו ליתן סס יש לחביתו שלק בו, עי' בסי' קנ"ח ופי' ע"ז בכ"ל.

ועיין בתשובת דב"ב סי' רפ"ד בשני שותפים שנשבעו לחזיק מעשה. והקיפו סס חזיק שקוכה. ונשבע אחד מהן לעוכלה, והשני נתאחר לבא עם הש"ע שיתלם לסס בשלי שלא יתלם להש"ע ואח"כ שלוח עם הש"ע שיתלם לסס הסוב מביתו שלוח בשקוכה שלוח יפי' ביוום, ואח"כ בשוחו לביתו תובע זה השלק מהשוב שיתלם עבורו שיתן לו מני בשלימות. ואם כי שרווים בשקוכה שיתן לסס בפיקעון השוב אין זה שייך להשותפות. והשני טוען שיתן לו השני בשם שמגיע לשלקו והכיוום גולמי שייך להשותפות שעל ידם כן בשתתפו שכל הכיוום שיזשמן לסס בשן ובשלופיהן וכו' ע"ש שהשיך והעלה כן להלכה גולמי שייך להשותפו' ואין ממש בשעשת התובע שעשה שתתאחר בפי' קנ"ח סכ"ל ועוד בשם בשעשת ע"ש:

[יד] בשוחיב השני ג"כ לעשות וכו'. עי' בתשו' רלב"ז ס"ג סי' מ"ט בשותפים שהי' להם חובות על אנשים, ואח"כ בשעה ונשתתפו עקלת השעורות על שם אחד מהם, ואח"כ בשעה

השי"ח לבלתי עשות ואת והוא שומע לדברי חבירו המשלחו ע"כ הוא חייב והמשלחו פטור:

ב וכיון שמטעם זה פטרו את המשלח לכן אם השליח אינו בר (ג) חיובא אזי יש שליח לדבר עבירה והמשלחו חייב. אבל [ג] יש חולקין גם בזה וס"ל דאף אם השליח אינו ב"ח אם הוא באופן דאי בעי עביד ואי בעי לא עביד אז חייב השליח. אך אם השליח אינו בר (ד) דעת ובע"כ הוא משלח ע"י כמו חצר דמחייבינן אם גנב ונמצא בחצירו והטעם משום דבחצר בע"כ הוא מוחזב לה וכן כל כי"ב. אבל אם השליח הוא ב"ד ויש בידו לבלתי עשות ואת אז השליח חייב ולא המשלח. וכן עיקר:

ג השליחות א"צ קנין אלא אחד שאמר לחבירו לך ועשה דבר זה והוא הלך ועשה הדבר ההוא בשליחותו כל מה שעשה מעשיו קיימין. וחייב זה לקיים את מעשה השליחות ואפילו אמר לו זה בלא עדים. וא"צ עדים אלא אם נולד איזה הנחשה ביניהם בדבר הזה. ולכן מי שאמר לחבירו לך וקנה לנו קרקע בשותפות והלך זה וקנאה ה"ז קנוי' לשתיהן ואין המשלח יכול לחזור בו (תמו' סכמצ"מ וכמ"מ בהג"ה סי' קפ"ג ס"מ ועיין ממ"ע סק"ג):

ד אבל בשליח יש חילוק כגון אחד שאמר לחבירו אני יודע סחורה בזול לך וקנה אותה לשותפות והלך זה וקנה ואח"כ אמר קניתי לעצמי אם קנאה בפועות (ה) המשלח ודאי צריך לחלוק עמו [ואם נתן לו מעות ואמר קנה לי קרקע וכה"ג כל שקנה עבור מעות המשלח אזי המשלח מוציא ממנו בע"כ]. אבל אם קנה במעותיו ואמר שאף שנתרצה מתחילה לקנותה בשותפות אכן בשעה המקח חזרתי בפירוש וקניתי לעצמי קונה (ו) לעצמו ומ"מ נקרא רמאי [ד] ו"א דכל (ז) שנתרצה מתחילה לקנותה בשותפות אז לא מהימן וזכה בשביל שניהם (ועי' בסי' קפ"ג בממ"ע סק"ג וש"ך סק"ז וש"ז על ס"ל וכסי' רס"ט בממ"ע סק"ג ובנתה"ג, גם בדין ז' שמלא שליח לקנות לו חיזה דבר והשליח קנה לעצמו עי' סימן קפ"ב ס"ב וג' ובתקנוסים שם ועי' בתיסים"מ):

ה שליח ששתה ועבר על דעת משלחו. אז אם לא הודיע כלל להמוכר שהוא שלוחו של פלוני המקח קיים בפי מה שקנה שאין להמוכר שום דו"ד עם המשלח. אך המשלח א"צ לקבל ממנו המקח על אופן שקנה רק שהשליח מחוייב לתקן לו מה שעיוה. ואם

(ג) כמ"ש בהג"ה מהג"מ ובשמע כן הוא לפי הד' לוקימתא בצ"מ י' ע"ב היכי ממילין לאלו בר מיובא הוא וכו' ובב"מ דלפ"ז כאן שמאב ליטמלא כו': (ד) כן העלה בס"ך מכתם פוסקי' בכנ' קנ"ב סס צב"מ ד' בכ"ל דעיקר מיובב המלב מטום דבע"כ מוחיב לה וכו' ועו"ש בצ"ך ועי' בתיס"ך סי' כ"ח וביי' היעיב בכתה"מ סק"ט מ"ב בזה ועיי' בל"ח, ומ"ש וכן כל כיולא בזה היינו בגון שלא ידע כלל המלים שהוא עביבה דחייב בו המשלח: (ה) ב"י בשם בעה"ע והגמ"י וכמ"מ בהג"ה סי' קפ"ג סקעי' ל': (ו) המחכוונים הקשו דבכי הכמ"מ בהג"ה דכלן בא הג"ה בסוף סי' רס"ע ומי' בסק"ע דכלן בסק"ג בשיטת שבשעת המקח חזר בו ושם מייירי שחזר בו בבכי עדי' מבל המקח ועי' בצ"ך סק"ז ובצ"ז עוד מילוקים ועיי' בל"ח: (ז) כמ"ש בסי' רס"ט וע"ז בסק"ג ס"ל מפיק ק בלבבה יעו"ש ובמ"ש [ועי' בהלבוח שותפים לענין מבל מהסותפין שבבה חוב ולמב לעלמי מני מליל יעוי' שם בסימן קע"ו ובמיבוי לעיל ובו"ק]:

דרך תשובה

[ג] מבל יש מולקין. עי' בתשובת משב"י מולמי סי' קנ"ו. ובהשובת ניב"י ס"ק הל' סי' ע"מ ופ' והלבתי בע"ז בתילוסי ולי"ב יתבלר בע"ש:

[ד] ו"ש לבל שלא מזל בו מפובם לפני עדים לומר לבך ולבנה לעולמי לא מהימן דולמי על תגלי בלתשון קנה ולניך למלוק עמו בדיוות ע"ם בתוכך. ועי' בש"ך סק"ז מ"ם בשמו ועי' בתע"ת בתליך בע"ז בסי' י"ע ובניף בעת יש מהפוסקים לחלק בין שלמר לו בן על דבר ידוע ובין שלמר לו לעיזבן חיזה דבר בתמת. ולפילו בשלמר על דבר ידוע דוקא בשהסכים בעת שלמר לו שילך לשם ויקנה ושהיב מיעטא לו בן. מבל יש שתק שהיקה בכה"ג לא טוי בסולחה ע"ם מ"ם עול בע"ז ועי' מהריב"ל מ"ג סי' קי"ת. ועי' בקונט"א בחוכך מ"ם ומילא בזה ובתה"מ סק"ס ול"ע, ועי' עול מ"ם בעיין מה שהניף הב"י והש"ך סק"ב בשם רביהו ירושם לעיין מ' שקנה בשעותיו ולמר לפניו שפוסם שלמכוין לזכות לחביהו וכו' עיין בדברי התכוונים הל"ל מ"ם, וכ' ע"ז בשפר שלי סי' י"ם ובשוף סי' י"ב ובתומע בין ס"ו. וע"ם בשיעין ב"ז לעיין לולר שלמר לחביהו שיקח לו שקח פלוני שמקים פלוני והשליח לא בלה ליבך לשם ושלח שליח לולר לקנות שהמקח שלמר לו ולא טוליעו שיקנה בשניל השלח בהלבון רק שבתן לו בשעות ושלמו בשתמת, ומ"ב יש לספק בלן מי קנה להש לומרין בש שהגזל לף ק"ב מי הוליעו לבעל השעים שיקנה שהשיב לבעל השעות וכו' (עי' בש"ך ס"ק ה"ל) ולף דקי"ל בכבי יותן שם שייעו דוקא שנשוש שהשליח מכוון לזכות בשניל שלשלמו. מבל בלן שזה שהליח לא ידע שהשליח הלשלון לא בשניל שלמר לו לקנותם ובפר שהוא בעלמו בעל השעות ומ"ב לית ליך יכבה בה שהשלח הלשלון כיון לליבת בזה לא בעת שקנה ולא בעת קונה ולשלית הכבה. ובשו"ת שעלה לשעפ"ב זוכה הוא שהשקה לבעולם אין בעת שהוכר להקנות כ"ש למי שקנה שמעו או לבעל השעות ובלן כיון שהשליח השני לא בלה לזכות לבעלו שלא להשליח הלשלון לא זכו שהיסה כ"ש שהשלח הלשלון ע"ם, ועיין שהשבה לעלך

כן ולא מבעי חלקו לגמרי אלא אף אם נשאר להם איזה דבר ידוע כגון שנשאר להם איזה חובות (כח) שלא חלקו אותם אך ידוע הס מהחזכות כמה הן עולין או שנשאר ביד א' מהם איזה סך מעות הידוע הסכום או הסחורה שידוע הסך שלה זה נקרא חלוקה שכיון שהסך שנשאר הוא ידוע מסתמא יטול בה כ"א החצי. אבל אם נשאר אצלם סחורה שבלהי ידוע סך שלה או כל כיוצא מזה דבר שלא עשו בה חשבון (נג) אעפ"י שחלקו בשא"ד. ט"מ כ"א יכול להשביע לחבירו כנ"ל. ואם יש ביניהם הכחשות כגון שאומר חלקנו והשני אומר עדיין השותפות קיימת וכי"ב סכסוכים שביניהם. יעו"ש בסי' צ"ג סעיף ט' וי' ובש"ך שם סקי"א:

כן השותפין הרי הן (נג) כש"ש זה לזה. ואם נענב או נאבד ברשותו של אחד מהם חייב באחריותו. ודוקא כשכל אחד עוסק בזמן ירוע דאז הוה כשו"ש בשעה שעוסק בה. אבל אם שניהם ביחד החזילו (נד) להתעסק אף שאח"כ עסק כ"א לברו הוה להו דין שמירה בבעלים ופטורים אף שנאבדו בפשיעה (עי' סי' נ"ט ס"ו וסי' ס"ט). ואם התחיל להתעסק א' לברו ואח"כ נתעסקו גו שניהם. אז השני לעולם פטור. שהראשון הי' עמו במלאכתו כשהתחילה שמירתו וה"ל שמירה בבעלים. אבל הראשון חייב אם הי' ההיזק בשעה שעוסק (נה) לברו בין בתחילה ובין בסוף אחר שנתעסקו יחדיו. ואם נאבד בשעה שנתעסקו יחדיו יש מחלוקת בין האחרונים (עי' סמ"ע סקכ"ז וסקי' מ"ז ועי' ס"ך ס"ק י"ח וכנתה"מ סמלוקח בנ"ז). ועי' ממנה למפיים סל' שומרי סי' ל"ו ול"ז כמה פרטי דיניס לענין שמירה בבעלים לשומרים). והא דכשאין עוסקין בזמן אחד דהוה כש"ש. דוקא כשהתנו מתחילה כן. אבל אם אינו מחוייב לעסוק רק הא' והשני עוסק מנדבה לבו (נו) י"א דהוה כשו"ח. וי"א עוד שאף שו"ח לא הוה (עי' תבו' ומכ"ס מלמקח סי' ל' וס"ך ס"ק ט"ז בלוקח ועיין בנ"ז בשוע"ש בעי' ז' וח' ועוד יתבאר מ"ש בדבריהו בסל' שומרין ופה קלקתי מעשה שכתבתי כ"ש:

כח מי שפטרו המלך מכל מסים וארנוניות (נז) אעפ"כ מחויב ליתן לצרכי הצבור והוצאות הקהל (עי' מדיניס מלו בסי' קס"ג. ובמיבוחי לעיל מתיב כ"ח וכ"ג):

(נה) כמ"ש פ"י מהלכות סלוחין דין ח' וכ"ה בסמוגם הגלוחים: (נג) למדו מלמון הכי"ף בשבועות שם ממ"ח ומס לממ וכו' ולא לממלה בשלישלה מידי וכו' ודוק: (נג) מימלה דשמועלה ג"ב מ"ב ובדמפקם לה כ"פ שם יש"ם בדף מ"ז: (נד) מבריימה דב"מ ל"ה ה', עמו בשעם שמלה בו' ועיי' לקמן ס"ם כל"ח: (נה) זה משום לכו"ע וכמ"ש הט"ז לגבל שם נלגד בשעה שנתעסקו יחד עי' ממ"ע והט"ז הסיב עליו עי' בשפה"מ: (נו) בהג"ה ממי' ס'בשם הגהם בלפפי ומי' ס"ך ס"ק ט"ז: (נז) ב"ב ס' לפלילו לבבן וכו' לבכילת דפפי' כו':

(ל) קדושין מ"ב ב' ועוד בב"ד דף בש"ם עוד ליזה ליעודים מענין זה וש"ם ועיי' ממ"ע ובשבי"ה שהקשה דה"ל פשה וגילוחין שני כמוגים הבאים בשמד בו' יעו"ש: (ג) ב"ז שם וכ"ה בב"ד בש"ם מכוחו' דכפי' לשם גם לשם לכתום שלים ומה לשם כו':

הלכות שלוחין

נתיב כה

ובו י' סעיפים. (וכולו בשוע"ש סי' קפ"ב וקפ"ג).

א מדכתיב בתורה ושחטו אותו (ל) כל קהל ישראל והקשו בש"ם וכי כל הקהל שוחטין אותו כו' אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו בכ"מ אם השליח הוא (ג) ג"כ ישראל כמותו. חוץ [א] מלדבר עבירה [ב] שאם שלח שליח לעשות דבר עבירה אזי חייב השליח ולא המשלח דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. דבין שעליו ציווי השי"ת

דרך תשובה

[א] לגבל עבילה. עי' תבו' ומכ"ם מלמיך סי' ל"ו ול"ז. ועי' נו"ב מה"ק סי' ע"ה מלק לה"ע לעניו לממ שעשה שליח לגבם לת לשמו בע"כ ועשה כן וגילה לותה בע"כ ופסק לכיון לקי"ל לאין שליח לגבל עבילה שכל בעל שעשה שלילות לגמלי. ולכי היל לשמו עליו ולסוף בב' נפיס מקום מכגמ"ה ע"ם. ויש מן הגדולים שפקפקו בזה שם ע"ז וסוף סמיך להעמיד לבניו שם ע"ם בהכשה תשובות שפלבל הכשה ותשובה עם מכמי הזמן. וכן בממ"ת שם פיזק לבניו בכמה לילות ע"ם בסי' ק"י וקי"ל וקי"ב וז"ל שם בסי' ק"ל בגוף הדין שהשתי שמה שמעמו אין שליח לגבל עבילה היינו שלף שליחות בעל בבל זה מ"ל לבותבו

[ב] שאם שלח שליח כו'. עי' תבו' מו"ר סי' קס"ו ובמ"ת סי' כ' ו':

ף ואפילו לא שינה בשליחות כל שנתאנה בכ"ש אפי' אין בו שיעור אונאה ואפי' בדברים שאין בו אונאה כגון קרקעות הרי המשלח מבטל המקח והמוכר (ט) מחזיר לו הדמים כל שהמוכר ידע שהקונה הוא שליח אבל אם לא ידע דינו בינו ובין המזכר כמו שאר אדם:

ץ והא דהמשלח מבטל המקח בנתאנה הטעם משום דהמשלח יאמר לו לזקוני שדרתיך ולא לעוותי. אבל אם ההנה עמו שהוא שליח בין לעוות בין להקן באופן שלא יוכל לומר לזקוני שדרתיך כו' אוי אפי' אם נתאנה הרבה המקח קיים בדברים (ס) שאין בהם אונאה אבל בדברים שיש אונאה דינו כמו שקונה לעצמו (עי' סי' רכ"ו). ולכן דעת הפוסקים (ג) דהמוכר אין צריך לחזור הדמים עד שיברר דאולי עשהו שליח בין להזקוני כו' דמן הסתם אמרינן שעשאו שליח בין להזקוני ובין לעוות כיון דאינו מקבל שכר על השלחות. אך אם (ג) נתאנה בסך גדול שקנה שוה דינר במנה דאמרינן מסתמא אינו שוטה כ"כ שיתנה שאפילו טעות גדול כזה יקבל עליו (כן כתב הס"ך סק"ד. וקשה עליו בספר נתיב"מ ממ"ש בשמי מיירי מי בדבכיס שיש בהן תועלת אף אי ביטול מקח מעוייב להמזיק דהמים ללא עדיף מעפר מי קונה בעלמו. ולפי דבכר שתין כו תועלת הלא בתמת מתבאר בפניס לשפילו קנה שוה דיכר במנה המקח קיים. לך לפעמ"ש לי"ל דבתמת שם שמענו מפורש שתעל לו שתמי' שליח בין להיקון בין לעוות ולפין אי יכול לומר לך וכו' ולפי דעשתו שליח שיכול כילו ממש וסוס כשלו סוס בעלמו קנה. אבל שם אין אנו יודעין כלל אין דיכר עמו לך לומרין דמתחלת השליח לינו עוסק כ"כ שלא יתנה עמו בין להיקון כו' לכן אומרין גם להיפך דהמשלח ג"כ לא יהא עוסק בזה שיתנה עמו בשתם אין שיקנה יקבל. אלא דמתחלת התנה עמו דמקבל כמו שיעשה שם לא יהי' לפוק מנלך מנפשר בני שלם כל"ל ול"ע):

ק מי ששלח שלוח לקנות סחורה במקום ידוע שמוכרין שם כל מדה או משקל בסך כך וכך. והוסיפו לשליח במדה או במנין יותר לפי ערך המעות שיש בזה שפק למי נתן המותר אם לקונה אם לשליח ע"כ הדין (ל) שיחלוקו השליח ובעה"ב. אבל אם המוכר אמר מפורש שהוא נותן לשליח אזי הוא לשליח לבדו. אך (ם) י"א דהואיל שהנאה הואת הגיע לשליח במעות המשלח חולקין המשלח והשליח אפילו אם אמר המוכר אני נותן לשליח לבדו. ואם הוא דבר שאין לו קצבה כגון ששלח לו ליקח פרה ושלית שאין לו קצבה ואין שומתן ידוע ואנו רואין שוויתר להשליח על ערך המעות והוזל לגבי. הכל לבעל המעות דעבור מעותיו נתנו לו כך וכך. ואף במקום שחולקין אם לא ידע השליח ונתן הכל לבעל המעות י"א (ו) דהכל למשלח (עי' ס"ד סק"ד ופס"ק ס"ס ול"ל) ואין חילוק (ז) בכ"ז בין אם נתן לו המוכר מדעתו או שטעה במקח ונתן לו יותר (ועי' סמ"ע ס"ק כ"ח ועי' נד"ת):

ר ודוקא באופן זה ששלח שליח לקבל או לקנות סחורה. אבל מי ששלח (מ) שליח לקבל מעות סכום ידוע מאיש אחד וטעה ונתן לו יותר אם ידע השליח בהטעות קורם שנתן להמשלח ה"ה שלו לגמרי. אבל אם לא ידע ומן (ע) הטעות הזה עד שנתן למשלח לא וכה בה (עי' סמ"ע וסקנה"ע סי' רס"ה וסקלוה"ס סי' קע"ג לי"ה ע"ס): ש אבל אם ישראל המשלח הי' חייב לנברי מעות ושלח ביד שליח לפרוע להנברי והטעה השליח ונתן לו פחות ממה שחייב לו ה"ה של המשלח (י) ביון דעיקר המעות הם שלו ולא נתנם אלא ליהנם להנברי. וכיון שנשאר מהם ע"פ טעות שייכים לבעה"מ. וכן אם שלח ע"י שליח מעות לאחד ושכחם הנושה (יא) לגמרי צריך להחזיר המעות להמשלח. ואינו יכול לומר אני אחזירים ואקדש אה השם דכשלו יכול לקדש השם ולא בשל חבירו. וכן מי שנתן (יב) לחבירו מעות סך מה שבזה יתפשר בין המשלח לב"ח יהודי או נכרי והוא נתפשר עם

(ע) מילוק זה הוא מהמע"ס ס"ב ונהלכות שלוחין וכתבו התחכונים שלמד זה מע"ס בס"ס ב"ב קס"ו ממנו בכתה"ג שהמקח קיים וכתבתים ד' ל"ע ממנו שאם טעה השליח נתבטל המקח ומוכרח להלוק כנ"ל וכ"ז בעוס"ע סי' קפ"ב:

(ל) כמ"ש שם בס"ס מהלי שלוחין ועו"ש ובשוע: (ג) ש"ך סק"ב ובשוע: (ג) עוד בשם הכמ"ה והעתם לף בעצמת המוכר שנע ועצמת הלוקח בני מ"ע הענע"ם ועוד דקבלת עובה היא דעתמתת לא יהא שוטה להתחייב אם ניוון שלחר שלימו שהקבל שכר על השלוחות עי' בשע"ע ובזה:

(ה) זהו דעת הכי"ף והפל"ם ועו"ש ובזה הכיעו המחכוני ועי' בע"ז בקב"ג סעי' ו' ועי' ש"ך סק"י"ב: (ו) בהג"ה סי' קפ"ג סעי"ו' ומהמלכי בכתובו' שם: (ז) כמ"ש העור בשם הכ"י והכל"ש ועי' בעור בשם כ"מ דיעה מחכם זה ועי' קנ"ע ומחכוניס: (ח) עיי' בתוספות ל"ה ע"ב מוס' ד"ה אמר לך בפיק בקוה"ד בלשון שהכל בלשיט שאם בגד והטעה וכו' יעו"ש ובעור בשם רביעו יוכה והכל"ש ועי' ש"ך סק"ג: (ע) מהנהגת הגר"ח הכ"ל והטעם דלף זכה בשם השליח שלף מדעתם ועי' בממ"ש ובנמה"מ פיעון לם ד"ה ש"ם בזה וכעו שלייעתי בשניס: (י) בהג"ה שם בקוף סי' קב"ג מהגהגו"ל דב' בלעגה נזוקות: (יא) המפקר שם ובדעת הכמ"ה בעור: (יב) גם זה שם בהג"ה והכל טעם פ' דעותר המעות בכרוותא דמכל קיימא:

דרך תשובה

ע"ם. וע"ם עוד בסי' קל"ז לענין למד שעכר למכירו סחורה להעמיד לזמן בתך וקבל"ם ובקנם מה יעבור הזמן ונתן מקרון ע"ז ובבא הזמן בא למד מוסכן על העוכר ולמד לף שלא הטמיד לך הזמן מני קם תמתיו ולקייס לך כלשוי והסבי נפיד לאו בעל"ד לידי מת ע"ם. הבלתי לבירו לקנון בלת"ם שלכות מקח ומעכר כתיב פ' לוח י"ח:

תבל

(ס) בכייפא ד"ק ק"כ הנותן טעות לבלומו וכו' לך סם יש פלוגתא ויש מי שמלוק בין בלבילה ובין לבתורה ומקבלין דקיי"ל כר"י ולין מילוק בין לבילה ובין לבתורה וכמ"ש בשו"ע סימן קפ"ג ס"ה:

ואם ירצה המשלח שהשליח יחזור לו המעות מחוייב להחזיר לו (זהו טיעת סל"ן ויש בזה עוד טיעות הפוסקים ועי' סמ"ע סק"י ומ"ך סק"ו ובטו"ז שם ע"ס והסכימו בטיעות לעת הפוסקים). וכן בכל מה ששינה [ה"] יזו על ההחזונה ולכן הנוהן מעות (ס) לשלוחו לקנות לו חיטין וקנה לו שעורים אזי אינו הפסיד הוא על השליח ואם הי' בהם ריווח הוא של המשלח (וי"ל שיסלוקו בריווח עי' ס"ך סק"י וע"ם עוד סק"ט לענין [ו] שם מילע חוכם בסמוכים). וכ"ן אם לא הודיע השליח דאז דינו בינו ובין המשלח. אבל [ז] כל שידע שהוא שליח אזי [ה"] כל מה ששינה משליחות הרי המקח בטל והמוכר מחזיר הדמים: ואפילו

דרך תשובה

כ"מ"ך פ"ח מהלכות שלומין הלכה ה'. ועי' בלבב"ז ס"כ סי' ס"ב. ובמהריב"ל ס"כ סי' קל"ט ובלב"ד סי' קל"ו ולקל"ז ובוע בכמה תשובות. וקלת מלבריסם בתשל בלמ"ם בהלכות שותפין ע"ם כי שייך לעניינו. ועי' עוד בסי' קפ"ד לענין שלשם שכתבו טעות לשכר לקנות חיזה לבר והלך השליח ושיבר המעות וקנה עבור מקנת השעים, ועי' ע"ז בלב"ד סי' כל"ב:

[ה"] יזו על התשובה. עי' במהריב"ל ס"כ סי' ק' בענין לשכר שליח עם חכורה כדי ליבע לעשירים ממנג בין השלוחים להולין בחכורה לעקום החוש והשליח עשה כן, לך שם"כ שיבח ובבע ממעלים לוויניליא ושוויניליי' לשלים לחיזה טעם שעשה בלעתו לך שליח היה כשהגיע השכורים בלבר זה ובין כך וכך כשבבע עשקום לעקום גבהו מלגו ושללו כל שכר לו ושעת השליח שהשכיל עליו על שכוך עשלים וכו' ולחין זה מגיע השכורים ולא נתן לו כלל לשות בזה, והשליח עשן שהבין מלשון השכשכר שבתן לו לשות לעשות בו כחפלו שלי' לילך ולשזול עשרה פעמים כשם העושה בחוך שלו. והשיב לף לבלחורה כיון לשלון השער עקופל תעלינן יל בעשע"ם על התחתונה, ובעשע"ם נקלל זה השליח, לך בשעת לא בן הוה כיון זה בבול להשליח שבתים עשגיח השכורים וכוזה לפעול עשנו מלשון השער חינו פועל עשנו שם"כ בולשי לשון השער עשגיע בלבינו ולא עשפיקא (והוה נקלל בעשע"ם לילו על התחתונה) לשעני לבא לעעלינן חייב, ע"ש שהניח עוד כלינות ולכלוף הניח שלשון השער גופא אין לייק בלינני יהיבי ולשון בלעיונות אלא שחותם בעעלים בהלעול בב"ג פרק יש עוקלין עי' שם, ועי' היוב בע"ז בעהלי"ע בי"ב סי' ק"ע:

[ו] שם מילע חוכם וכו'. עי' ס"ך סימן קפ"ג ס"ק ע' בשם הגי"ע שם מילע חוכם ושלוחם לא בא עשמת השינוי ואין להשליח שום שכר וכו' פעור השליח. ועיין בשו"ת בב"ד ב"י סי' רם"ז, וכן העלה בעמ"ח סי' ל' בחולך בי"ש, הניח בשם הגי"ע עוד בזה. מעשם בעל"ע פ"ח מהל"ש הל"ח, הניח בשם הגי' הב"י שמלק על העגי"ע בכעה לילות ופסק לבעולם השליח מייב על החוכם. וכן הניח שם עוד בשם חיזה השובות השחכוים. וכן בעת הקלוה"ק ע"ש בשעיף

ס' ובמתה"ע שם מחלק בזה לשם כשר שה שהליח להמשלח ושוויוע לו שהניח וקבל המשלח את העסק לעיין שכר עב"פ (עי' בשו"ע ומ"ש בסניף) מ שעור בזה, אבל שם מחכם קודם שהודיע להמשלח ויכול לומר אין לבוני כלל זה העסק, מעשו המעות בלוחה בידו ומייב על כל חומקין ע"ש ול"ע:

[ז"] כל שידע שהוא שליח וכו'. עי' בחתיבות שק"ד ס"ק ג' בזה, ולעיין מי שחוכר עי"י שליח ומתבר שם"כ שהוא של המשלח ועבר על דבריו לע"ע המקח קייס כל שלח הולינו ע"ש. ועי' עוד מפבעי לייבים שלו בסי' שפ"ח, ועי' בשו"ת בחע"ם פ"ב מהלכות שלוחין הלכה ז' ול"ל:

[ח"] כל מה ששינה בשליחות. עי' ובילני שליח שפשע ושינה מלעת בעליס בלבב"ז ס"כ סי' תקל"ו ום"ד סי' ל"ב. ולב"ל סי' ק"ב ולל"ד ולפ"ג ותמב"ן ס"ב סי' ו' ועוד בחשם תשובות כשה פלטים ענינן זה. ועי' בשהריב"ל ס"ב סימן ק"ע וק"י ושהריב"ל ס"ג קי"ח וקי"ב. ושל"ע פ"ח מהלכות שלוחין הלכה ה'. ועי' בשמ"ח סי' ג' שפפל בהח לקי"ל לשליח שעשה מלבי השמלח לבעל השליחות. שם הוח לוקח בלבר שפתם ב"ח שקפידן בזה לו לפי בלבר שחין שקפידן בלל. ועי' בזה בב"ל סי' ס"ל בם"ז בשל"ע השמו' ועי' בשל"ע פ' הל"ל ועיין בשער בשלר לפרים סימן ק"ג בשחב שקנה שפן בשביל לשר שלא שהיה בפיזום שבשם שלח יכלה פלוני יחזור בו ולקח הלוקח השכורה ולא נתן השעות ושם"כ לא בלה לשר לקבלו בשלו שלח לועב בעיניו שם יכול לחזור בו, ושעלה זיה לעי להפ לשתבר בפי' כ"ז להשוכר קרקע וגילה בלעתו שכוכה לכבוע לחזה שקום ושם"כ לא בבע להשכיר בעילה, ולף לשם שתבר לדוקה שחוכר קרקע לייפ שי ולא בשעלין, לשבר לוחר לבוקה שגילה לעתו על לופן הל"ל בשעלין. ועי"ש בפי' הל"ל בב"י בשוכשים ל"ח לענין לוקח שגילה לעתו שכוכה להולינ שכורה לשקום פלוני ושוזל ע"ש ובעור וב"י סי' כ"ל בעיף ה' שיש ב' לעות בזה, ועי' בע"ת ס"ע מהלכות שכירה, ול"ב שי כיון שגי שגלה לעתו שקופה בשביל לשר שלא יקפ ליקח וכו'. ועב"י העלה לשפפיקא לין כופין את הלוקח לשלם ממון ויכול לחזור שכורה

ע"ש

קנין כמו שכותבין שדי קנוי לך אבל בשטר ראי' קונין בכסף לחודא. אבל הסכמת האחרונים (י) דאין חילוק בין שטר מכירה היינו שדי קנוי לך ושאר לשונות ובין כשהמנהג אצלם לכתוב שטר ראי' וכן כל הני שטרי דידן. אך מחלקין ביניהם דבשטר קנין אינו קונה אלא מכאן ולהבא אבל בשטר (יא) ראי' כשנותן לו השטר קונה למפרע

מעת נתינה המעות:

ו האדאמרינן דמעו' קונה דוקא כשנותן לו מעות מזומן אבל כשנותן לו משכון על המעות אע"פ ששוה כפלי כפליים (יב) לא קנה דאמרינן מנה אין כאן משכון אין כאן רק אם אמר לו קנה בגוף המשכון כשיעור מעותיו. וכן אם הי' חייב לו איזה סך מעות עבור הלואה ואמר לו מכור לי קרקע זו עבור הסך שאתה חייב לי י"א דלא מהני (עי' לקמן סי' כ"ל וכנמ"ע ס"ק ט"ו וכנ"י סי' ל"ל וקנ"ט וסו"ע וקנ"ס סעיף יו"ל) וכן דעת רי"ף אם לא שאמר לו בהנאת מחילת מלוה (ועי' בצפ"ב סי' קנ"ט על סעיף ג' ודוק ועי' בנמ"ק סי' ג'):

ז בשטר כיצד כתב (יג) לו על הנייר או על החרס או על כל דבר שיהי' אף שאינו כתב (יד) המתקיים שרה זו מכורה לך או נתונה לך כיון שהגיע השטר לידו קנה אפי' בלא עדים אם אינם מכחישים זא"ז:

ח שטרי דידן שטרי (טו) קנין הם והקרקע ניקנית על ידן אע"פ שכותבין בלשון עבר:

ט בחוקה כיצד (טז) נעל גדר או פרץ כ"ש באופן שתיקן דבר מה קנה. החזיק (יז) בפני המוכר קנה אפי' לא אמר לו לך חזק וקני. שלא בפני המוכר צריך שיאמר לו חזק וקני. ואם מסר לו (יח) המפתח מבית וכיוצא בו או שמכר לו בור ומסר לו את כיסווי הוי כאומר לו לך חזק וקני:

י נעל כיצד הי' הפתח פתוח ונעל הלוקח את הפתח היינו שסגרו וחזר (יט) ופתחו וי"א דאפי' (כ) אם לא חזר ופתחו אח"כ הוי חזקה ואם נעל במפתח וכיוצא בו ודאי דמהני לכו"ע אפי' לא פתח אח"כ וכן (כא) הנכון די"א דמה שהוזכר במשנה נעל היינו נעילה במפתח אבל סגירה הדלת לא מהני:

יא גדר כיצד לא שעשה גדר גמור אלא אפי' אם הי' שם גדר והשלימו לעשרה (כב) בענין שהועיל דבר מה כגון שמתחילה היו נבנסין להזכו בריוח ועכשיו ברוחק ג"כ מהני. וי"א דאפילו פחות מעשרה (כג) מהני באופן שהועיל דבר מה. וכן פרץ כ"ש אף שלא עשה פרצה מתחילה רק אפי' הי' שם פרצה שנבנסין לשם ברוחק (כד) והוסיף על הפרצה בענין שיכנסו לשם בריוח וכיוצא בזה קנה:

יב נתן צרור או נטל צרור והועיל לשדה כגון שנטל צרור (כה) שהי' מונע את המים שלא יכנסו לשדה וע"י נטילתו הועיל שיכנסו להשדה וכן אם היו המים יוצאין מן השדה ונתן צרור וסתם את הנקב וגרם ע"ז שלא יצאו המים מן השדה וכל כיוצא בזה קנה. אבל אם לא עשה כ"א מניעות ההיזק כגון שראה שהמים באים וישטפו את הקרקע ונתן צרור לסתום (כו) לא קנה בזה שמניעת ההיזק אינו קונה אלא דמי למשיב אבידה שכל ישראל מצווין להציל ממון חבירו:

יג בקנא"ס כיצד מדכתיב שלף איש נעלו ונתן לרעהו ילפינן דכל מי שרוצה לקנות איזה דבר מחבירו יתן הקונה להמקנה (כז) איזה כלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה ויאמר לו קנה זה חילוף הקרקע או שא"ד שאתה רוצה להקנות לי וכיון שמשך ההפץ כולו

(י) סמ"ע סק"ח ותחמוניס וכדעתם הכ"ן וכנ"י: (יא) עם בצ"י בשם הכ"ן ועי' בנמיגות ועי' בצ"י דקיים לענין הלכה כיון דכל הכך בבוהם מפקיעין להכך בעלי דיקן בעלי קנין הכי נקטינן יעו"ש וכן מפקו כל המחמוניס בקל"ח ס"ב דבעלי דיקן בעלי קנין הם: (יב) פשוט בש"ס קדושין מ' ועוד בכמה מקומות דמנה לן בלן וכו' ועי' בסי' כ"ח סע"ב ס"ק ט"ו: (יג) כגי' קדושין ד' כ"ו: (יד) פשוט עם ודוקא בשם"ב סי' קנ"ט על סעיף ג' ודוק ועי' בנמ"ק סי' ג'): (טו) קנין הם והקרקע ניקנית על ידן אע"פ שכותבין בלשון עבר: (טז) מבנה ב"ב מ"ב ע' לאבל המוכר מחכה כו' כעל בדבר ופכן ב"ש וכחכו הפוסק דה"ה למכר וכלילחם בקדושין כ"ו: (יז) מפורש עם בש"ס ד' כ"ב ע"ב כבא"ח וכו' בפכיו לכיך שיאמר לו לך חזק וקני וכו': (יח) ב"ק כ"ט ל' לאמר כיב"ל המוכר בית לחבירו כיון שמסר לו המפתח כו' ומשקיון דש"ל שיאמר לך חזק וקני: (יט) כ"ד הכמב"ם ע' במשכיו הענה ועי' סמ"ע סק"ה: (כ) הכמב"ן ועו"פ וכמשמע פשעה לביאכת דשו"ע: (כא) מי' הככון לעשות כן מי שילכה להחזיק בנעילה כי כן דעת כמה פוסק דעיקר הנעילה מה שמזכר במשנה הוא דוקא בבה"ג לכן בני בנעילה לאחר תהו בעת הכמב"ם דבקנינים לגיך שיפסת חמ"ב ולא בנעילת המפתח ועי' בצ"י: (כב) ומימר' דאמרינן ב"ב כ"ב וכ"כ הכמב"ם בפ"ת מהלכ' מכירה ועי' שם במ"ו וכ"מ שכתב הטעם דכל פחות מעשרה לא הועיל שלף עמה ככסקין לאוכה בריות: (כג) הי"ת בפוד וסי"ל דאפי' פחות מעשרה ב"כ פעמי' שמועיל דבר מה ועי' סמ"ע ס' קל"ב ס"ק ה': (כד) עם בצ"ב כ"ג אמר בשם אמר כ"י נתן לאוכ והועיל ומפקע שם בש"ס אלא נתן לאוכ לאמיל לה מיל וכו': (כה) כדאמר שם בש"ס הפי מבריח לפי מנכסי הוא וכו' ועי"ש בצפי' בשב"ס: (כו) ב"מ מ"ו כב אמר בבלי שלף קונה וכו' ומשקיל דמשעתא שם ככב דאמר למקני' וכו' וכ"ש הכי"ף והכל"ש ומאפי פוסק' ככב וכן הוא בעוש"ע סי' קל"ה:

דרך תשובה

דה"ה שכל הקניות לגבי כסף הדין כן ועי' בתשובת בנ"ל סי' י"ח שמליך הרבה בעי' ובדבדי הב"י הכ"ל ולעמו דבקנין מליפין לכו"ע קונה בכ"מ אף בלא כתיבת השטר וכן בתשובת מהריב"ל ס"כ סימן פ' לעמו כותב לבקנין סודר כ"ע ס"ל דקונה בכ"מ אף בלא שכיר ע"ם ע"ש עוד בענין זה:

עם הבע"ח בפחות צריך להחזירם להמשלח (ונלע"ד (יג) דמ"מ ברין זה וכ"ש ברין הקודם שהטעה את הנכרי צריך לשלם להשליח דמי טרחתו עבור ההנאה שהגיע לידו ע"י):

הלכות מקח וממכר

נחיב כו מדין קניית ומכירת קרקע. ובו י"ט סעיפים.
(וסוף כאן ע"ט מסי' קפ"ע עד סי' קנ"ה).

א קי"ל דהמקח אינו נגמר בדברים בלבד אפי' הסכימו שניהם לזה המקח והשוו יחד ובודאי שהתראוי שיעמוד כל אחד ואחד בדיבורו דכתי' הין צדק שיהא הן שלך צדק ואמרו חז"ל (ס) שהחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו ועי' עוד מזה בריש הלכות מחנה. מ"מ אם רוצה לחזור אין לחבירו עליו כלום ע"פ הדין עד שיגמר המקח בכל דבר ודבר בקנין הראוי כפי הקבלה האמיתית שקיבלו חז"ל והורו אותנו. ועל פיהן נפרט כאן בקצרה כל דבר ודבר קנין הראוי לו. ואחר שנגמר הקנין כראוי אפי' בלא (ג) עדים רק שניהם מודים שוב אין שום אחד מהם יכול לחזור בו דלא איברו סהדי אלא לשיקרא:

ב קניית הקרקע קבלו חז"ל ולמדו מפסוקים שהוא בד' דברים (ג) בכסף בשטר ובחזקה ובקנין סודר:

ג בכסף כיצד כל שנותן לו שוה (ל) פרוטה אחר שהושוו א"ע על המקח שוב אין שום אחד מהם יכול לחזור ואפילו אם נתן לו הכסף ע"מ (ה) להחזיר קנה אך יש בזה כמה פרטים כשנ"ל:

ד הא דקונין בכסף היינו דוקא כשנתן לו בהיתר פרעון הן ששילם לו כל המעות או ששילם לו מקצת המעות והשאר (ו) זקף עליו בסלוה קנה דאי לא"ה יש בו דין דעייל ונפיק אווזי דאו לא קנה ואף אם שילם כל הסך ונ"ח לו פ"א לא קנה ויש ע"ז כמה פרטים וכמשי"ת עיין בטוש"ע סעי' י' וי"א וי"ב. אך אם זקף עליו הנשאר בסלוה קנה תיכף אף שצריך מאוד למעות ועייל ונפיק אווזי לתבוע המגיע לו [א] אבל אם נתן לו בחזרת ערבון לא קנה רק מן הגרוע שבקרקעות כנגד מעותיו. ואם אמר בפירוש אני נותן לעירבון [ב] ע"מ שאקנה הכל י"א (ז) דקונה בו כל המקח (ח) ויש חולקין עי' בב"י ובסמ"ע ק"ע ס"ק י"ב (כדבכי הסמ"ע סק"ל ע"ג עי' ע"ז ונתיבות). והיכא דנהוג (ט) ליקנות ע"י שנותן הלוקח פרוטה להמוכר ודאי דקונה לכו"ע (ועי' סי' כ"ל וכ"י כאן) וכמו שית':

ה הא דקונין במעות דוקא במקום שאין דרך להכוב שטר אבל [ג] במקום שכותבין שטר אינו קונה בכסף לחודא עד שיכתוב השטר ויש מי שאומר דזה דוקא בשטר קנין

(יג) עיי' סי' כ"ד כ"ד דכל מי שעשה עוסק עם חבירו וכו' וכ"ה בב"ד ועיי' עוד בסי' ז"ס בהג"ה דמי שעשה משפט עם נכרי וכל חבירו וקיימו ושעשה וכו' דמוכחין הכיווה ועיי' מ"ש המכוונים הטעם ועיי' בחה"ג וקלבסי בדינים אלו מעשה הידוע לכל מבכיל:

(ל) ב"מ ע"ע פלונתם דכב וכ"ה והלכה כב"י דדבכים ים בהם משום מסוכני למנה וכן פסקו בעוש"ע סימן כ"ד:

(ג) בחלי' בקושין ק"ה המוע' למשה קדמיך וכו' ס"ל לם ליכבו סהדי וכו': (ג) קדושין כ"ע במשנה נכנים בית להם להחיות נקנים בכסף בשטר ובחזקה, וקנין קודם מחכב בב"ד בע"ם ובכים קדושין סל"ם נמר קיסה קיסה מה שהה מיקנה בחליפין וכו' ופיבם"י מיקנה בחליפין דכתי' ויחלוף נעלו והסם שהה הוי חכו קנה"ם: (ד) במע"ס פ"ה מהל' מכיבה והוא מקדושין ד"ג' ולמשה בשמות משו"ע כו' ע"ם בשום' דנמר קיסה קיסה וכו': (ה) קדושין שם למר בשם כו' ומקשין ללם למר בב מהי בחולהו קני לבד מלשה: (ו) טור ושו"ע ופשוט: (ז) כ"ה בעת השום' וכן פסק בסמ"ם בהג"ה בעיף י"ד: (ח) זהו בעת בס"י ושו"ע עיי' בב"י ובבה"ט: (ט) כ"ה בב"י ושם מנהג המקום שנוהן לוקח פשוט ושם למה כו' וכ"ה בעיטן כ"ל:

דרך תשובה

[א] מבל שם נתן לו בשעת ערבון וכו'. עיין בשו"ע ומחקוים ס"ל ובהג"ה בעיף יו"ד ובשחקוים שם ועי' בדבב"ם ס"ל קוף בי' מקע"ד. ועי' שם עוד לענין למר שקנה מבילו לימה אפן בקנל"ם ומתן מקנת סלמים ולמ"כ לשה הלוקה למזוך בו ושוטן שמכר שמתן לו בשעת ערבון ובמשת זה כוסה לענבו שעילבון בעלמו. ובסיב זאב ולפי שם למר לו שם לבי בוזב בו ערבוני משוב לך ליבול לענבו לענמו ושע"ג דיש בוקבין ע"מ כיון לתפש אין מוניאין מילו ובבימה בלשה"ם ובכפב שמבב (ג) בלעות בוגלו בפי' כ"ז ע"ם). ושם יש בבשה ע"ז שהשוכר טוען שלא למר לו בן בשבע השוכר ובשבר כמו בבל בבשות מבל בלשה"ם בסוף סי' קל"ד ע"ם ועי' מ"ם לעיל, ומעילה

יח בכל דבר שהקרקע ניקנת בו כך (מז) שכירות קרקע ושאילות קרקע נקנין בהם ולא עוד אלא אפי' לפי מה שנחבאר לעיל בהחחלת הסי' סעיף ה' דלפעמים אינו קונה בכסף לחוד מ"מ בשכירות קרקע אין דרך העולם כ"כ לכחוב שטר לכן סמכו דעחם (מח) אף בלא שטר. אך י"א דשאלה (מט) ושכירות קרקע אין נקנין בקנא"ם ויש חולקין (נ) וצ"ע (ועי' בקנה"מ ועי' חום' ב"נ ד' י"ח ע"ב ובהל"ם סס ולוק).

יט וכן לענין אם ניקנין במלוה ג"כ הדין כמו במכר (ועי' לעיל ס"ו ועי' בשו"ע סימן ל"ד סעיף י' וב"י קל"ט ומש"ע סי' קל"ה ס"ק כ"ח ול"ע):

נתיב כו דין קניות שאר מטלטלין ובהמה גסה. ובו מ"ז סעיפים. (ובהל בשו"ע סי' קל"ז עד סי' ל"ה).

א קיי"ל דדבר הורה מעות קונות בכל מיני מטלטלין. אך חז"ל חשו לחקנות הלוקח דשמא יהן הלוקח דמי החפץ והחפץ ישאר ביד המוכר ואולי יקרה אצל המוכר איזה סיבה כמו שריפה ר"ל ויחעצל המוכר ולא יציל אחר שכבר הוא של הלוקח לכן חיקנו [א] שלא יהיו מעות קונות כלל [אם לא באופן שיחבאר לקמן שאין שייך חקנה זו] רק שצריך לקבל עליו מי שפרע כאשר ית' להלן. ולכן חיקנו כמה מיני קניות בכל דבר לפי מה שהוא ודרך כלל יש בכל מיני מטלטלין חשעה דברים שקונין בהם. ואלו הן: א) הגבהה. ב) משיכה. ג) מסירה. ד) ע"י חצירו של הקונה. ה) קניות מטלטלין ע"י קרקע. ו) בקנין אג"ם הנהוג שאין המוכר מקפיד על שווי החפץ. ז) בחליפין גמורים שמחליף שור בחמור וכה"ג. ח) לפעמים אף מעות קונות כאשר יחבאר. ט) שאר מיני קניות אשר נהגו העולם. ועחה אפרט בעו"ה הדין של כאו"א ופרטים השייכים לו:

ב הגבהה קונה (ס) בכ"מ שיהי' ובכל מיני מטלטלין ואפי' בדבר שאין דרך להגביהו מ"מ אם טרח (ע) והגביהו קנה:

ג כיצד הגבהה י"א שצריך להגביה (ג) ג' טפחים כדי שיצא מחורת לבוד וי"א דסגי (ל) בהגבהת טפח. אך כל זה אם הגביה ע"י דבר אחר או בידו לענין היוצא הרבה חוץ לידו אבל במה שהוא (ס) בידו לגמרי וה קונה בהגבהה קצח ואפשר אף בלי הגבהה לגמרי ועי' בל"ח בשכיכות [ב] לענין הגבהה שהוגבה מיזה (ו) דבר מעלמו ממחחו עיין בס"ע סעיף ס':

ד בכל דבר שאפשר בהגבהה (ז) אינו קונה במשיכה ואפי' דבר שיש בה טורח בהגבהחו כיצד הבא ליקנות חביות עצים או פשחן (מ) וכה"ג אע"פ שבעה הוא חביבה גדולה וא"א להגביה אותה מ"מ הלא בידו להחיר החביבה כל עץ לבדו וכל כה"ג אינו קונה במשיכה אבל בדבר שא"א להגביה מצד גדלו בעצמיחו או אפילו דבר שהוא במציאות להגביה אך יש בזה טורח גדול (ע) מאוד כמו חביבה של אגוזים ושקדים הרבה וכיוצא בו שעבשיו בחביבחו א"א להגביה ולהחירו יהי' טורח גדול ה"ז יכול לקנוחה במשיכה (י) וי"א דאף בחביבה עצים כנ"ל כל שיש טורח בהגבהחו שוב קונה אותה במשיכה כבר

(מז) ב"ק ע"ע ממ"ע, ולגיעזל כסס שהקנו וכו' וכסס שהקנקנ קנקנים וכו' כך שכירות קנקנ: (מח) כן הוכיח הב"י מהכ"מ ב"מ"ל וע"ש: (מט) כן דעת המוס' ופ"ה בשכירות דעחם כן ולכ"ע כ"מ בעוב לענין שלמה עי' בב: (נ) כן דעת הכל"ש ועיי' בגחיבות:

(א) לשון הכמב"ם פ"ב מהל' מכירה ועוש"ע סי' קל"ז והוא מקושטין כ"ב ע"ב וב"ב ע"ו:

(ב) ב"ב ע"ו ח"ל כב לחל כך מחכת למיני הגוב בשבח וכו' ח"ל במידי דצעי מחכת וכו' ופיכש"י ז"ל שם כיס גדול מלח וכחב שם הכל"ש ז"ל דמוכח מזה דדבריס שלח לכך לחגביה ומגביהו קנה: (ג) זהו דעת כש"י ז"ל בקלוקס ס"ו כי היכי דבקני ממגוה לבוד: (ד) דעת כ"ם שם בחום' ועוד בחום' כחמם מקומות בש"ם עיי' בישובין ע"ם ב"ב חום' ד"ה מבינה: (ה) כחבוחס ל"ח ע"ב חוכ כב לח כגון שלקח וכו' ועי' פיכש"י שם ד"ה כדבבא ועי' חום' ב"ק כ"ט ע"ב ד"ה כשבבבה ועיי' בכחבינה על בעי' ב' שלח כחחעוב מקחם"ע בק"ח ועי' בל"ח: (ו) עי' ב"ח חום' ד"ה הוחיל ולקחן בש"ע ס"ה: (ז) ב"ב ע"ב בש"ע ס"ה: (ח) בחום' ד"ה בקולל מחכי וכו' לח שכח וכו': (ט) זהו דעת הל"ח בחח"ל ועעמו מדלחריך שם ד' הל"ל הב"ע בשליפי לבבי וכו' ס"ה שחני משום דחשחח"ע ופי' הוס ז"ל שלשבר לשעמו לבחו"ל ולהגביה וכחש"ם הב"י וכן דעת הכבה פוסקים: (ע) משוע דבזה כו"ע מודי ועיי' בעוה: (י) זהו דעת העוה ומשלח בב"ח בבי' הל"ם דבי' שלחי שלחן דחשחיע פי' דחחליק בין יכולים לעשות מטלות גדולות ול"ע על הש"ך שכחב שכן דלכו של הבה לכחוב יו"ל וכו' לפ"ז שהחולק הוא רק לחבר דהלכל ע"כ גם שיעת הל"ם כ"ה ב"כ דבדבר שלריך לחחיר לין לריך הגבהה ועי' בב"י ול"ע:

דרך תשובה

[א] שלא יהא מעות קונות וכו'. ועי' בשו"ע סוף סי' קל"ח לענין מה שאר לו בא ושוע ועשותיך מי מייב בחחליותן שו לא ע"ם כל הפרטים ועי' בזה בדלב"ז ח"ב בי' חקב"ג ומו"ש סימן כ"ל, ולענין סביות מעלטלין מי נקנה בבסף לקוח עי' בב"י סי' קל"ח ובשו"ע שם סעיף ו' ועי' בחח"ל סי' י' מ"ם בזה, ועי' בפי' בהג"ה בי"ח לחס

מונחין המעלטלין בחוקוס לליבח למיחם לליקה קונה בחעות וכן היבח שהחנו בהליח סיקנה בחעות לסולח ש"ח לקונה:

ועי' שם ס"ך סק"י ומ"ם עליו בקלח"ח בזה:

[ב] לענין הגבהה וכו'. ע"ם בח"ם בחחילת הדיני כ"ו ובחמצל ובן לעת בב"ז ועי' בקלח"ח בי' ב"ו ובחמצל סי' ב"ו בענין מי שקנה סחורה והגביהם ע"י פועלים ע"ם שהלוקח בב"ז:

סימבוך

כולו או מקצתו כדי שיעור (כח) שלש אצבעות ממנו נקנה הקרקע או שא"ד להקונה בין שהוא לוקח או מקבל מחנה ואע"פ שהדבר הנקנה רחוק מאד משניהם ואפי' ה' הקנין בינם לבין עצמם (כט) כל ששניהם מודים ה"ז נקנה בקנין גמור ואין שום אחד מהם יכול לחזור בהם תיכף אחר שגמרו אותו ענין (ועי' לקמן סעיף ט"ו) ואע"פ שנתן לו החפץ וקבלו בקנא"ם ולא אמר לו שום דבר (ל) דמסתמא אדעתא דהכי הוא נותן שיקנה חליפין חליפין:

יד אך יש בזה ששה פרטים באשר אפרט אותן אחת לאחת. א) אין קנין אלא בכלי דוקא אבל לא (לא) בפירות ומטבע ושאר מטלטלין שאינן כלי. ומטבע שנפסל לגמרי (לב) ואפשר (לג) דאפי' לא נפסל לגמרי רק שאין יוצאין להוצאה להדי' דינו ככלי. ב) הכלי דוקא שיהי' עשויה מדבר חשוב לאפוקי אם הוא עשוי (לד) מצפיעי בקר. ג) אין קנין בדבר האסור (לה) בהנאה. ד) אין קנין אלא בכלי של קונה אבל לא בכליו של מקנה ולא בכלי של שום אדם שלא (לו) מדעתו אפי' הי' הכלי שאול אצלו כל שלא לקח מאתו ע"מ להקנות (לז) בו אין קנין בו אבל אם השאילה כדי להקנות בו הוי כשלו לענין זה. ה) אין קונה אלא מדעה הקונה ואפילו שלא בפניו אם ברור וידוע (לח) בשעת הקנין שניחא לי' להקונה ונהנה מזה מהני. ו) כבר נתבאר לעיל שהמקנה צריך ליקח את החפץ כולו או עכ"פ (לט) ג' אצבעות ממנו. ויש דאפי' פחות מג' אצבעות [ד] כל שיכול (מ) לנחקו ולהביאו אצלו כולו או ג' אצבעות ממנו קנה ויש חולקין (מא) בזה (ועי' ש"ך סק"ו ועי' בכתובות ל' ע"ב תוס' ד"ה ומי לא) ול"ל לדייק מדבכייסה דס"ל ג"כ כסי"ק ודוק):

טו בקנא"ם כל שעסוקין באותו (מב) ענין יכולין לחזור בהם ואם הפסיקו הענין שוב אינן יכולים לחזור בהם וכנ"ל. אבל בכל שאר קנינים (מג) תומ"י אחר כדי דיבור אין שום אחד מהם יכול לחזור בהם:

טז אף בקנא"ם אם התנו בפירוש בשעת הקנין שלא יחזור בו או שכתבו שטר על הקנין (מד) י"א דשוב אין אחד מהם יכול לחזור בו:

יז בכל הקניות הללו (מה) אם המוכר עייל ונפיק אזוזי פי' שצריך מאוד הדמים והלך אלין פעם ושתים לבקש ממנו המעות שוב אפילו שילם לו כל המעות חסר זוז אחד לא קנה כמבואר לעיל לענין קניות כסף וכן בכל הקניות וגם במטלטלין הדין כן וכאשר אבאר א"ה לקמן אם לא במוכר שדהו מפני רעתה וכיוצא בזה ויש בזה כמה פרטים (עי' בעומ"ש סי' ק"ל מסעי' יו"ל עד סעיף י"ח). לכן מי שרוצה לקנות באיזה מהקנינים הנ"ל ואין נוחן כל הדמים הנכון שיזקוף עליו הנשאר במלוה (מו) ראוי המקח נתקיים מיד ואפי' לא פרע לו להזמן שקבע לו מצד איזה סיבה אפ"ה המקח מתקיים דהוי כאילו לוה ממנו מעות ע"מ לשלם לזמן פלוני ואין שייך כלל להמקח לבטלו (וכאשר נהוג גם עתה כשקונין בקנין ואינו פורע כל המעות):

בכל

(כח) ג"מ ד"ה ע"ש לאמר כג מהכסיף ס"מ סלי קודלא כיון דמפיק ליה מלא על מלא ונמן לכעיכו קניכו כי' דכמלן דפקיק דמי: (כט) כמב"ם פ"ה מהל' מכירה דין ט' ועו"פ והוס פשוט בכמה מקומות דלא לישבו קפדי אלא לשקבי וכו' בניש הסי': (ל) כ"כ העור לשון שלקח נוהגין שיאמר לו קנה וכו' כג"ל דמשמעת וכו' וב"ה בגמ"ש קל"ה קניף ס': (לא) כן משקנת הס"ם סם ג"ש מ"ש כמלן כמבואר המחילה וכו' וקניכל מני' בגמ' דמכר לשקבי בי' בגמ' לשפוקי מדכר שמם דאמר קונין בשיכום וכו': (לב) עוד כי' ב"ג וכמ"ש בהג"ה בקל"ה וכדעם הכל"ש ודעימי': (לג) כדעם הכ"י והגמ"מ ומי' בג"י כשלן וכפי' ב"ג ועי' בגמ"ש כי' ב"ג ס"ם והסו כיוצא הש"ך סם וכלן קק"ה שגיוה לעי' סם ועי' סם בש"ך ס"ג ק"ק ג' ומ"מ כמבמי לשמר שמום דהכרה מולקין עי' ג"י ובקו"ס: (לד) סם בש"ס דכשר לשפוקי מדשמיעלן לאמר קונין בשוכיקל ובפכ"י סם ול"ע על המלין בגמ"ש שלין זה מעות: (לה) סם למד ליש' לשפוקי לשפוקי הכל': (לו) שפו' הכשר"ש ושפו' הכמב"ן וקי"ק ש"ם: (לז) מדכי בש"ך ומ"ש ק"ל ועיי' בגמ"ש ס"ג דהשכיר להקנות בכלי בעדים ושם מקנין הכלי וכו': (לח) עיי' בגמ"ש ק"י"ש ודוק: (לט) כבר בשוך לעיל שקוכו: (מ) כ"ד בכמב"ם ס"ו בש"ם מהל' מכירה וכתבו שפכלשים דעשו דלמד כן מנא דלמילין גב בידם וכו': (מא) כ"ד כה"ן וכ"מ ועו"פ: (מב) בש"ך י"ד שפקיק בכא יוסף והעשם כשבו הפוס' שפוס כן דכך בכל דבר שמקיימין לשוס פשוס שקיימין בקש"ם לכן נשבו לו שעם ש' להשבונו: (מג) כ"מ בגמ"ל בשפ"ם ועוד פוסקים ולמדו כן מב"ש ס"ו דלמילין לשמן קנה לש"ם שעשוקין בשוס עכין לך שוך כדי דיבור פשוט דבב"מ לכדי דיבור דמי: (מד) כ"כ ב"י בשם נשון וכ"כ בשוו בב"י ובשו"ע דדייקים שבשקבלו על פשבה בקנא"ם שוב אין יכולים לשזור לשקר"ש וכ"ל סם דכשיב בש"ע בשם י"ש לף בלא מלא מיגיו שוקף דכן דכבו בב"מ על דין בלא כשלא משפוש בכל הפוס' משיג בש"ם י"ש ול"ל: (מה) פשוע בפוס' וכמ"ש בעור סימן ק"ן לקף בקנא"ם דיוק הכי עי' קמ"ע ס"ק י"ב ושקוב דין דעייל ונפיק לזוזי שוא שבייעשב ב"מ ע"ז בלשמע בשם: (מו) כ"כ בעין כשף ועי' כמ"ש סי' ק"ן סעי' י"ד וכן הדין בכל הקניות ופשוע דכיון שזקף עליו בשלוה שוב אין שייך כלל להמקח:

דרך תשובה

[ד] כל שיכול לנתקו וכו'. עי' בלבוש ס"ב סי' שכ"ג סעי"ג ע"ז שמו"מ בשם קונץ יש דלוקח לאוכ סבר אי לאוכ סלבשם להשלכם בשיעת השמ"ם למשני לף בפשוע מג' מלבעות כל שיכול לנתקו ולהביא מלגלו עי' שם ועי' בתשו' מ"ב סי' ע"ם לקונין בקנין סוכר בלילם. וכתבו המחכרונים מחכרונים ועי' משל"ל עוד בזין קניס ע"י קנין סוכר: שלח

טז כבר נת' לעיל דבע"ח ניקנין במשיכה אך י"א דאף במסירה קונה בהמה גסה וי"א דאף בהמה דקה (כו) קונה במסירה, ועי' בד"מ ובקידושי בקונג' לכקוב ומעטיג:

יז כל מקום שאמר לו המוכר לך משוך וקני אין קונה בקנין אחר הן בקנין המעולה ממנו כמו הגבהה והן הגרוע ממנו כמו מסירה (ועי' טיניב ע"ז בתיבות בפתיחתו):

יח קניות [ג] מטלטלין ע"י חצרו כיצד היו המטלטלין ברשות הלוקח אחר שפסק דמים קנה הלוקח את המטלטלין ע"י חצירו, אך י"א (כח) דדוקא בחצר המשתמרת לדעהו של לוקח או אפי' באינו משתמר והוא עומד בצד שדיהו או בחוכו אבל בלא"ה אינו קונה אף במכר, וא"כ אם מכר לו איזה מטלטלין והשכיר לו המקום שהמטלטלין מונחים בו דהוי [ד] כחצירו (כאמר יח"ל) מ"מ כיון שאין הפרש בין מטלטלין של המוכר שוב לא קנה לדעה זו אך י"א דמכר ומתנה (כט) כיון דדעת אחרת מקנה לו קנה אף בחצר שאינו משתמר ואינו עומד בצד שדהו ובמלוקי על ב"מ המכתבי ע"ז בענין לעת מלמנ"ס ומכל"ס, ולענין דינא הוי ספיקי דדינא (ל) ואין מוציאין מהמוחזק ע"י קנין כזה במכר ומתנה (ועי' בד"ת ול"ל):

יט אין חילוק בין אם הי' החצר שלו לגמרי או [ד] חצר חבירו ושכרו לו או נתנו לו במתנה ולא בעי שום קנין רק כ"א דיבור בעלמא שאם אמר בעה"ח בפני המוכר תזכה חצרי (לא) ללוקח וכה"ג הוי כחצירו, ודוקא אם הי' בחצר חבירו אבל אם הי' ברשות מוכר לא מהני אא"כ השכירו (לב) להלוקח והקנהו לו בא' מדרכי הקנין אבל בלא"ה לא מהני עד שיעשה שם קנין אחר משיכה או הגבהה כראוי:

כ כשם שאמרו חז"ל דחצירו של אדם קונה לו כמו כן כליו של (לג) אדם קונין לו ג"כ דהוי נמי כחצירו (לד) ודוקא אם הכלי מונח במקום שיש לו רשות להניחו שם כגון בסימטא וחצר של שניהם לאפוקי אם הוא בר"ה או בחצר שאינו של שניהם ואם

(כו) עוד לדעת הרמ"ם ועו"פ ומ"ש בהג"ה קל"ז קעי' כ"מ: (כז) כדעת הרי"ף והרמ"ם שם: (כח) זהו שיעת הרי"ף והכמב"ם ק"ל כסוגיות קמ"ל דב"מ י"ל דמעלעלין מצד הקנה הקנה להם כ"ג: (כט) כן דעת הרמ"ם ועו"פ דמ"ל כמיהו' דכ' אפי' אם אמר הקנה לזוטו שם דדעת אחר מקנה לזוטו אלמי ולדידהו אפי' מעלעלין מעוכבין עם מעלעלי דהמוכר אפי"כ קני ודלא כרמ"ם עי' ס"ך וע"ז וכן דעת החכמוניס ופשוט ויוסר עוד דגם בהמ"ם ע"פ ול"ל ומיהו קודם ויש מולקין עי' בתיבות: (ל) אף שהמוכר כשהשכיר ע"מ שיהם הס"ך הביא לחיוב לדעת הכמב"ם ע"ש ובלחי' זו הביא ב"כ הגר"ז ול"ל בפ' שנוי אלי' בתמ' ומעתה אפי' יעו"ש וכן בלפע"ד הקונה עי' בקו"א ועכ"פ הוי ספיקא דדינא כמ"ש הס"ך ועי' בתמ"ח ובתיבות מ"ש בזה והעלה כמה בפרי' בדין קנייה מלה: (לא) כ"ז מבואי' בד"מ ס"ס ובכשום הלה המוקדקי, וכו' עד שיקבל עליו מו עד שיכור וכו' וע"ש בפי' כמב"ם ובמגו המחוכיס והכמב"ן משמע דדוקא שם קיבל עליו בפני המוכר וע"פ ליוני שיכיום שיש לו בתלילו יזכה לבעלוני וכן משמע הכמ"מ בהג"ה ובמ"ש בתניס ועי' היטיב: (לב) בד"ה ע"פ בקו"ה: (לג) בד"ה ע"פ בא ושמועל כליו של אדם קונה לו וכו': (לד) כן כתבו החחכוניס בשם הכמב"ם לקניות כליס מעשה מלה ודיכס בדין מלה המשמעת ולכן מקום שחין מלה כגון קנין שחין לו מלה ב"ל לימו קונה בכלי ועי' בי' במ"ב .בפני. כ"ג ובתיבות:

דרך תשובה

[ג] קניות מטלטלין ע"י חצירו. עי' במ"ת בי' קל"ד ס"ק כ"ג שהביא בשם המגורה לשם מלה דבר בתלה ביהכ"נ זכה ולא תמרינן דזכה הקדם משעה שלירו לתלה קונה ומשום יד ואין יד לבקדם ועי' ב"ב ד' ע"ע ובתום' שם. ובתיר"ם פ"ג דמעילה תנים ע"ז לשם שמקנין בב"מ לתלה ומשום יד לתבדי לא גרע משלניתו ותמלי לא ניתמ דיש שליחות לבקדם לשם בני בשבי שלוחי לבתמת ניכנו וכו' ע"ש, ובקלה"ח בי' כ' הביא לבריו ובלבל הבאה בב"ז ושבל' לתלי בשלוגת' לבבוות' ובבקוף השל' לעיקר לבבי המגות' שם תמוהים לשם בהכ"ע אין לו דין הקדם אלא דין תלה שמופתין (עי' בליש ס"פ שמופתין בתי' ל' בב"ם בק"ע) ומבואר דין תלה שמופתין בתי' ס"ם בעיף ד' ע"ש. אך מ"מ כיון לדיעו כדין שדיעו ולתי לזכה שמוכר ומבואר בדיש בי' ס"ם ובתי' שם ע"ש ובתי' שם ע"ש ודוק (ועי' במ"ת אל' קנין תלה בי' ה' ו' ז') ועי' בתיבות שהקניך ג"כ בע"ז ועוד פלפל בב"ד בדין קנייה תלה ע"ש והעלה כמה פרעי דיניס בזה (והוא בשו"ע בי' קל"ח בעיף ה') שאם היה

ה כבר נתבאר בסעי' הקודם דכל דבר שא"א להגביה לכל חד כראית לי' נקניה במשיכה וכן כל בהמה בין גסה בין (יח) דקה אף שקטנה מאוד שקל להגביה מ"מ אמרו חז"ל שא"צ הגבהה ונקניה במשיכה (ועי' לקמן סס בהמה נקנית במשיכה):

ו אין קונין במשיכה כ"א בסימטא הוא קרן זוית הסמוכה לר"ה או בחצר של (יט) שוהפין אבל ברה"ר או בחצר שאינו של שניהם להכנים שם שלא ברשות בעל החצר לא קנה אבל אם בעה"ח נתן לו רשות הוי (יג) כחצר של שניהם ואפשר דהוי כשלו פי' של זה שהרשה לו (עי' לקמן סעיף י"ב):

ז הקונה במשיכה אם הם מונחים ברשות של שניהם או בסימטא מקום שיכול שם לזכות צריך [ג] שימשוך החפץ (יד) כולו מלא אורכו ער שמגיע סופו למקום שהי' ראשו מתחילה. ואם הי' מונח ברה"ר אם משכו שיעור הנ"ל מרה"ר להביאו לסימטא או לחצר של שניהם מקום שיכול לקנות אע"פ שלא משך (טו) שם אלא מקצתו די בזה כיון שעכ"פ משך כדי שיעור הנ"ל מרה"ר:

ח בד"א בשאר מיני מטלטלין אבל בבע"ח לא בעינן שימשכנה מלא קומתה אלא כל שעקרה יד ורגל (טז) די בכך. גם ברוך משיכתה יש חילוק דבשאר מטלטלין צריך למשוך החפץ כנ"ל אבל בבע"ח אין חילוק בין אם משכה בידו או (יז) שרכב עלי' והלכה או שהכישה במקל והלכה מפניו או שעומר מרחוק וקרא אוחה שתבא אליו ובאתה בכל אלו כיון שעקרה ע"י יד ורגל די בכך וקנה אוחה ע"ז אם הוא במקום שמשיכה קונה כנ"ל (ועי' בל"ת וצמ"ם בחילופי נקוגי' דכתוב ומעכיו):

ט בקנין משיכה וכן בכל הקנינים כל שעושה בפני הבעלים א"צ שיאמר לו לך חזק וקני דכיון שרואה שעשה הקנין הרי נראה שנתרצה לזה וחפץ שיקנה אבל אם עשה המשיכה שלא בפני בעלים לא מהני אא"כ אמר לו לך (יט) משוך וקני בתחילה:

י אך לפעמים דאף אם לא אמר לו משוך וקני מהני כגון המוכר עדר לחבירו (כ) ויש שם בהמה המהלכת בראש העדר והכל נמשכין אחריה (ובלשון סס"ם נקלת ומסכוית) שוב א"צ שיאמר לך משוך וקני ומהני אף אם משך האחרות שבעדר אף שלא בפני בעלים אבל מ"מ צריך לעשות משיכה בכולם:

יא ודוקא בבה"ג שכל העדר נמשכין אחר הבהמה לכן מהני לענין דהוי כמו שאמר לו לך משוך וקני אבל המוכר לחברו (כא) ספר אחר שחלוק לשנים ומסר לו הא' והשני מש' שלא בפני הבעלים לא מהני אא"כ אמר לו לך משוך וקני:

יב מסירה כיצד כ"ד שא"א בהגבהה וגם במשיכה כמו ספינה שא"א שימשוך אותה אלא ע"י טורח גדול והרבה ב"א אמרו חז"ל דיכול לקנותה אף במסירה (כב) דהיינו שיאחזנה הלוקח בפניו. ושלא בפניו אם אמר לו לך וקני והלך זה ואחז בה הרי זה קנה וא"צ למסור מיד (כג) ליד (ועי' בבי' בקונגי' דכתוב ומעכוג):

יג ואין נקנית במסירה כ"א ברה"ר דוקא (כד) או בחצר שאינו של שניהם והכניסה לשם שלא ברשות בעה"ח נמצא דבמקום משיכה ומסירה הפוכין זה מזה דמשיכה דוקא אינו קונה אלא בסימטא או בחצר של שניהם ומסירה דוקא ברה"ר או בחצר שאינו של שניהם (ועיין בל"ת):

יד ולכן אף בספינה אם היא עומדת בסימטא או ביוצא בזה מקום שאין קונין במסירה ואף שאמר לו המוכר לך אחזו וקנה בה לא (כה) מהני אלא צריך שימשכנה ע"פ ציווי כנ"ל ומשיכתה כמו שאר מטלטלין הנ"ל וכן בשקונין דבר במשיכה א"ה במקום שאין קונין במשיכה לא מהני אפי' אמר לו המוכר לך משוך ער שיהא המקום מקום הראוי לקנין שעשה:

כבר

דרך תשובה

[ג] שימשוך החפץ וכו'. עי' בשמכנ"י סי' ל"ו מ"ש בדעת הכתב"ס ותמה על הב"י שחתם דעת הפוסקים בזה ומ"מ לדינא לעיקר כמ"ש בשו"ע ועי' בעמ"ל לענין מה שמסיק בזה ע"ש שהאריך בדעת הפוסקי' וביאר כל הסברים בזה ע"ש:

קניות

(יח) מקנין בקטנין כ"ה בכתבים דלמרי זו הו בהמיכה ודעת הרי"ף ורוב הכרי לחלוני ז"ל דוקא בהמיכה ולא בהמיכה דהמיכה עדיף: (יב) ב"ב ד"ד ע"ב מימכל לחבי ובכל: (יג) זהו פשוט בכל מקום דכל שכתן לו כשום מהבי ועי' כמ"מ קנין קל"ח סעיף ט' ובשמ"ע קל"ז סק"ד: (יד) ב"ב ע"ה פסיכה כד למר כיון וכו' ושמואל למר לא קנה עד שימשוך לה כולו ופסק הכי"ף וכל הפוסקים כשמואל וכשב הכמ"ם פ"ל דה"ה בשאר מטלטלין ג"כ וכן דעת כמה פוס' עי' בב"י: (טו) כן דעת הכמב"ם פ"ד מהל' מכיכה וכן פסק בשו"ע קל"ח סעיף י"ל ובשוע': (טז) בחייחם קדושין כ"ב ע"ב וב"ב ע"ה ע"ב פלוגתא דה"ק וכ' לחלה ופסקו הכי"ף והכמב"ם וכי"ו כה"ק וכפוגי' שם ושמואל לטש למרי כה"ק: (יז) כי"ף ומב"ם דלא פסקו כשמואל דב"מ ס' ועיין שם בכ"י ועיין בשילוחי בקונגי' דכוכב מ"ם בע"ז ל"ע שיעשה בעוב בעם ועיין בל"ת: (יט) פשוט בב"ק כ"ב לשולם בהמיכה וכו' לכיך שילמל לו וכו' וכמו שהיין בקלקע כן הדין בשלל קניות עי' בעוב ב"ב "ובכתו"ם פי' קל"ז בעני' ל': (כ) שם בב"ק ד' הכ"ל ובשוע דלמר להם לבעיל לענין קלקע כיון שמקר לו משמם וכו': (כא) בגמ' "בב"ה מה' מכיכה ובעני' דלא דמי להכ"ל דבקפר אין כבילין להחזיק בחלוי בשני: (כב) בשקלקע הם"ם ב"ב ל' ע"ו ע"ב: (כג) ק' דעת כו"ם דלא בעינן שהחי' בהמיכה מיד ליד ועי' בגמ' בב"ב ובהלכות מכיכה: (כד) ב"ב ע"ו מכיי וכבא למרי מדוייהו מכיכה קונה בה"ה ובשלל שלינו של שניהם וכו' וכפי' הכשב"ם דשם וכן הסכימו כו"ם: (כה) ל"ן פ"ב דקדושין וכ"פ בע"מ פ בהה"ב סיעף קל"ח סעיף ע' ובשוע:

וכן [ז] כל דבר נקנה בקנא"ם חוץ מד' דברים, א) מטבע שאין (סג) ניקנה בחליפין ובקנא"ם ולא קונה בה (עיי' לעיל סימן קפ"ו סי"ג) משום דדעתיי אצורתא ועורתא עבידא דבטלא. ב) שטרות (סד) משום דאין גופן ממון (עי' לעיל סי' ס"ו). ג) כל דבר שאין בו ממש אין חל הקנין עליו כמו שקנו ממנו שילך עם פלוני וכה"ג (וים מזה כמה פרטים ומין כאן מקומם עי' סי' קכ"ז סעי' ג' וסי' קנ"ו) דהוי (סה) קנין דברים (ועי' סי' רמ"ג ורמ"ה). ד) טובת הנאה (סו) אינה ממון ואינה ניקנה בחליפין אך יש חולקין (סז) בזה ובן נלענ"ד הקלושה עיין לעיל בל"ת על סעיף י"ח. ודיני קנא"ם במטלטלין כמו בקרקע ע"ל בסי' הקודם סי"ג:

כו בחליפין גמורים כיצד הי' לוה פרה ולוה חמור והסכימו לחלוף זה בזה כיון שמשך בעל הפרה (סח) את החמור נקנית לבעל החמור הפרה בכל מקום שהיא אף שאינה כאן לפנינו ואין שם אחד יכול לחזור בו ואם אחר המשיכה נתייקרה (סט) או הוזלה או מתה הכל היא ברשות בעל החמור בין לשכר בין להפסד וכן הדין בכל מיני מטלטלין:

כז ולאו דוקא בכל מיני מטלטלין אלא אפי' אם החליף קרקע בקרקע או מטלטלין בקרקע (פ) כיון שזכה זה נהחייב זה בחליפיו:

כח ודוקא באופן הי"ל דעשה משיכה גמורה בחליפין אבל אם החליפו חמור בפרה וטלה ומשך בעל החמור את הפרה ולא את הטלה לא קנה (פא) עדיין שאין נקראה משיכה גמורה עד שימשוך את שניהם. אך י"א דוקא (פב) בכה"ג שא"א לומר שיוכה בעל הפרה בהחמור נגד פרתו דהוא רבר שא"א לחלוק. אבל אם החליף סאתים תבואה בפרה וחמור ומשך בפרה לבר וכה לדידהו בעל הפרה בשיעור תבואה נגד פרתו דהוא דבר שיכול ליחלק:

כט כבר נתבאר לעיל לענין קניית קנא"ם דפירות אף דאין קונים בהם בתורת חליפין מ"מ ניקנין בחליפין אבל המטבע אינה קונה (פג) ולא ניקנית בתורת חליפין לכן אם הושוו לחלוף סך מעות מאיזו מין מטבע במטלטלין לא מיבעי דמשיכת המעות ודאי לא מהני ולא מידי אלא אפי' אם משך בעל המעות במטלטלין לא קנה השני את המעות והואיל ולא קנה השני את המעות גם הוא לא קנה את המטלטלין אע"פ שמשכן. ודוקא בתורת חליפין אבל בתורת דמים (פד) כבר נתבאר דמשמשך החפץ נקנה לו ונתחייב להשני הדמים (ועי' לעיל בדין מזיכה):

ל וכל זה לענין חליפין מטבעות במטלטלין דכל מיני מטבעות שיוצאין בהוצאה נחשבין טבעא לגבי מטלטלין אבל המוכר ומחליף שני מיני מטבעות זו בזו יש מהן שנחשבין בפירות (פה) לגבי השני עיין בטושו"ע סי' ר"ג מסעי' ה' עד סוף הסימן. גם לענין אם החליף ביחד דבר שחל עליו הקנין עם דבר שאין חל עליו הקנין. ולענין שנים שהחליפו וא"ו את כל אשר להם וקיבלו קנין ע"ו עיין בסימן זה סעיף יו"ד ובסימן ה"ט סעיף ג' ובסמ"ע סק"ד שם:

לפעמים

(נג) מקנקנם הס"ם שם ד' מ"ו: (כה) מבואר בסימן ס"ו והוא מס"ם דב"מ ענו"ס: (כה) קונים דב"ב ד' ב'ן וכי קנו מידו מלי הוי קני דברים ועי' סי' רמ"ה לענני כמה פרטים לי הוי קנין דברים וכו': (כו) רמ"ח מהגמי"י: (כז) ס"ך בב"ב ס"ק ח' מכמה פוסקי': (כח) בקדושין ד' כ"ם במשנה ובגמרא שם ים דמים שהן כמליפין: (כט) תמ"ע ופשוט: (ל) בעוש"ע סי' כ"ג סעי"ו דהוא ממקו' המפסד"ח: (לא) ב"מ ד' מ"ז ממ' כפא וכו' מ"ש בב"ע ד"ה ל' ממוכ בפה ועלה ומשך לח הפרה וכו': (לב) עוד בשם ע"ח: (לג) שם בש"ם הכ"ל ועי' במ"ש בסעי' כ"ה: (לד) זה פשוט בש"ך ופוש' דמשיכה קונה במעלמלין ובמחייב להמני המעות וכו': (לה) כמו הבשל דהוי פיכה לגבי כסף וכלחליפה במשנה דב"מ ד' מ"ד הזהב קונה לח הכסף וכו' ועוד ביולף בזה הכנה עי' בסימן והוחיל ולח מלוי כ"ב לח בסמיים:

דרך תשובה

[ז] כל דבר נקנה בקנא"ם וכו'. עיין בסי' קנ"ה סעי' ה' בדין מה למכר לו הקונה תקנה קודם זה מיד ותקנה לי מפני למכר מלטים יום ללח קנה דבשעת הקנין כבר הלך קודם למכי' וכו' ועי' בחקונים מה ועי' בתכי"ט ס"ק ה' ו"ו ועי' בחשובת ור"ב ס"ת ס"ק ו' ועי' בחמגע התשובה ס"ם בזה ובמ"ח ועי' בקונ"ח מה ובסי' קל"ו סעיף ז'. ועי' בחשובת הלח"ם כלל ס"ו הובא בחמ"ע בסי' הל"ב סק"ב בדין מי שהי' לו בהמות למכור ומכר העופות שלהן למכר בקנא"ם ומפני כך בהמות נעקבו להשפסד על הלוקח, ויש מהמקובים שמולקים לחם למכר לו בפיקוח העולות מבהמות אלו מפי מוכר לך שמתן לותם לך למכר בהמיקוח להשפסד על המוכר

מהעיר

ואם הוא ברשות המוכר ג"כ לא קני אא"כ אמר לו המקנה לך (לה) וקני זה בכלי זה או שנתן לו רשות להניח הכלי אך י"א דמה שנתן לו רשות לא מהני אא"כ [ך] אמר לו לך וקני (עי' בתיבות שמסכים לטעת הנמ"ח שמניח הס"ך סק"ז) ועי' בל"ת:

כ הא דבעינן שיאמר לו דוקא אם הכלי הוא מתחילה של הלוקח אבל אם קנה הלוקח כלי מן המוכר (לו) וקנה הכלי בא' מדרכי הקניות והעמידה ברשות המוכר ואח"כ קנה ממנו פירות או תיכף כשיכניסו ברשות זה הכלי קנה דכיון דלקח ממנו הכלי ודאי דאינו מקפיד על מקומו (ועי' ריטיב על פעיף זה בתיבות):

כא כבר נתבאר לעיל שהחצר והכלי שקונה הוא דוקא לאחר שפסק המקח ולאו דוקא חצר וכלי אלא ככל הקנינים הנ"ל ואשו' יה' לקמן הוא דוקא אם פסק הדמים על המקח אבל קודם (לז) שפסק הדמים לא קנה בשום קנין אם לא בדבר שדמיו (לח) קצובים שלעולם מוכרים במקח זה או שמכר אותו ע"פ טה ששיטו (לט) אותו ג' בנ"א דאז מהני בזה קנין:

כב מרכתיב אצל בני יהושפט ויתן להם אביהם מתנות רבות כסף וזהב ומגדנות עם ערי בצורות וגו' קיבלו חז"ל דר"ל שנתן המטלטלין אגב הקרקע ומזה למדו (מ) דכל המטלטלין שבעולם חוץ מעבדים (עי' בתו"ע פעיף ט') ניקנין אגב קרקע שאם הקנה לאחד קרקע ומטלטלין כאחד כיון שקנה הקרקע באחד מדרכי הקנין ניקנין גם המטלטלין עמהם ואין חילוק בזה בין אם הקנה שניהם במכר (מא) או שניהם במחנה בין שנתן אחד מהם במחנה ואחד במכר כיון שקנה הקרקע ניקנין המטלטלין. וי"א עוד דאף אם השכיר (מב) לו הקרקע או שאל לו הקרקע והקניהו בא' מהקנינים ג"כ קנה המטלטלין עמהם ולזה נוטה דעת האחרונים ז"ל:

כג הא דמטלטלין ניקנין אגב קרקע אין חילוק בין אם המטלטלין צבורין בחוכה או שאין צבורין (מג) בחוכה ואפי' רחוקים ממנה הרבה. רק דבזה יש חילוק דאם צבורין בחוכה קונה מן (מד) הסתם. ואם אין צבורין בחוכה צריך שיאמר לו קנה המטלטלין אגב קרקע אבל בלא"ה לא קנה. אך הסכמת האחרונים דאף אם צבורין (מה) בחוכה צריך שיאמר לו קנה המטלטלין אגב הקרקע. וי"א דלשון עם קרקע (מו) מהני בכל מקום כמו שיאמר אגב קרקע ויש חולקין ונלענ"ד דבצבורין (מז) ודאי יש לסמוך על סברא ראשונה:

כד המקנה בהמה וכלים שע"ג כאחד אעפ"י שקנה הבהמה בקנין הראוילה לא קנה את הכלי, שעלי, עד שיקנה בהם קנין הראוי להם שאעפ"י שחצרו של אדם קונה לו בנ"ל מ"מ הבהמה חצר מהלכת היא (מח) ולא קנה אא"כ היחה הבהמה כפוחה (מט) דקנה דאז הוי כחצירו. ודוקא אם הקנה לו הבהמה והכלים אבל אם לא הקנה הבהמה רק אמר לו משוך הבהמה כדי ליקנות הכלים שעלי' לא (נ) קנה אף שהיחה הבהמה כפוחה. אבל אם אמר לו משוך קיפה (נא) זו כדי ליקנות הכלים שבחוכה קנה הכלים אעפ"י שלא הקנה לו הקופה:

כה בקנא"ם כיצד כל המטלטלין בין (נב) בע"ח ובין כלים ובין פירות ניקנים בקנא"ם ובן

(לה) מקנקנ סמ"ק פ"ו ע"ש המס דממכי ליה זיל קני: (לו) רמנ"ס פ"ד מהלכות מכירה וכתב המ"מ כ"ל דיכול לכצינו דין זה מהל' דממכרין צמ"ק כגון שהי' צעלה מוכר קלמוס כו' [ועי"ש וכן פוסק צמו"ע סימן כ' סעיף נ':

(לז) צרי' ג"ב פ"ו ע"ל מדד עד שלא פסק וכו': (לח) מהל' דממכרין ג"ב פ"ח ההוא דוקא ולאו דוקא וכן פסק הכמ"ס והכמב"ח שכמ"ד מהל' מכירה ופשוט: (לט) הכי"ק צמ' נים כוכ הניל דוקא ולא כפוף ע"ז דאי ס"ל מנביא הלי לכעל צדשומי כי שלמת וכו' ופסק כן להלכה ודעמ העוה כתן לסף כמעלעלי דיכת הכי: (מ) מכנה קדושין כ"ז נכסיס שסק לכה מסכיום וכו': (מא) שם צמ"ק צעיל דמיעמיטא: (מב) כמ"ש מכי"ו כ"י פ"ב ובשמע כליה נדוכה לזה מש"ס דצ"מ י"ל ע"ב שם נבי עובדא דל"ג וכבר העיבו צזה הממכוכים ז"ל עיי' ש"ך סק"ב והעלה קלהלכה כשמיעו' וכן עיקר לף לייטב דעת הכל דכשב ו"י"ל ק"ל דהל לפי סוסן המוסקים לפסקנו כל"ם לין כלי' לזה להמסקנא ודו"ק:

(מג) מסקנא הצ"ם בקדושין שם: (מד) כן דעת הכמב"ם פ"ג מהל' מכירה ובעמו דמ"ל דהל בעי' צמ"ק מי בעינן מצב לו לא קלי מחינן לצורין לצד צלמין צלצורין משעת הלא בעינן: (מה) ק"ל כשלמ"ד והכל"ם דהל בעי' קלי מסכיון: (מו) ג' הדיעות בל"ן פ"ק דקדושין והובא בנמ"ח בסי' כ"ב סעי' ג': (מז) מלבוש הכניע כדיעה הכאסוכה ועי' בע"ז ועב"ם בלצורין וודאי דיש לסמוך ע"ז: (מח) עיימר' לכצא ב"מ ע' ע"ב ולפי אמר לו קנה וכו' סלר מהלכת היא ודו"ק: (מט) שם צמ"ק והלכתא כבפוסה: (נ) שם צמ"ק בעי כ' סלעיבל הפומב מסוך וכו' ופסקו הפוסקים הלא קנה והעעם משום דמעלינא הבהמה לחיכה שוא למשיכה המעלעלין דהיל הולכת בעלמה ולאעפ"י שעמה היא כפוסה מ"מ הולכין מהר כוב פעמים דמשיכה לחיכה שוא משל"כ בקופה ועי' ממ"ע פ"ק כ"ת ובמי' הלכתי בזה ועי' ד"ת: (נא) שם בסוס ועו"ע ופשוט: (נב) מכנה ב"מ דף מ"ד:

דרך תשובה

ביתו של לוקח וכו' קנה משמתן לתוכו ולא מחזרת מלר קר לעיקר הטעם הוא משום לעיקר התקנה שלא יהא מעות קיוות שמא תפול ליקה וכו' וכאן ליכו גופא טלא ועגיל וכלאיתא צמ"ק פ' הזהב. ולא כלעת מהרי"ע שכתב גם זה מטעם מניעו קונה ובבר נתלקו בזה לבותיהו האחרונים ז"ל עי' בע"מ וכ"מ

ועמ"ע בי' הל"ק ס' ומ"ך שם הק"ס שהכיכו בזה: [ך] שם"ב תוכ לו לך ובקי. עיין בשמ"ח בי' י"ט ס"ק לוקח שם הוא כלי שים לו תוך שלו לף בכלי שתין לו תוך קנה ע"ם שהניח בתיב בזה:

לן ודוקא ביהומים שההקינו חז"ל לטובתם והשיגו בחכמתם שאין להם טובה כ"א באופן הנ"ל אבל בשא"ד דינם שוה לכל אדם אבל בהקדש וצדקה קונה (עו) במעות ובין שלקח הגיזבר לצורך הקדש בכסף לבד א"י לחזור בו וכן מי שלקח מן ההקדש ונתן דמים אעפ"י שנתייקר קנה ואין ההקדש יכול לחזור בו (ועי' בתיבות) (ועיין ש"ך ס"ק ב':

לח שאר מיני קניות כיצד בכל דבר שנהגו הסוחרים ליקנות בהם עבדינן כמנהגא ולכן אם נהגו העולם שאם יעשה הלוקח רושם על המקח קונה (עז) כל מי שקנה ועשה רושם על המקח בפני המוכר (עח) או שאמר לו המוכר לך וקני והלך אף שלא בפני המוכר [כמו שנתבאר לענין קנין משיכה ושאר קניות]. ה"ן קנה ואין שום אחר יכול לחזור בו דבדבר כזה הוי מנהג עיקר דכל מי שקונה דעתו על דרך מסחור העולם:

לט ולאו דוקא בזה אלא בכל דבר שנהגו העולם, בגון שהמנהג ע"י ת"ך (עט) הנקרא צושל"ק הנהוג בין התגרים גם עהה או ע"י פרוטה (פ) שנותן הלוקח להמוכר. או שנהגו להקנות ע"י מסירת מפתח היינו שמוסר לו המפתח מהחדר שבו הסחורה וע"י זה מקנה לו הסחורה המונח שם. וכל כיוצא בזה בכל דבר שנהגו העולם. דבדבר כזה המנהג מבטל הלכה, ופסקינן הדין לפי המנהג:

מ אע"פ שנתבאר לעיל דמעות אינן קונות [חוץ מהמקומות שנו"ל] מ"מ אמרו חכמים דכל (פא) החוזר בו בין המוכר (פב) ובין הלוקח מקבל מי [ט] שפרע ואפי' אם לא נתן כ"א מקצת (פג) הדמים א"ה באופן שקונה בקרקע (עי' לעיל ריש נתיב זה) אוי במטלטלין צריך לקבל מי שפרע (ועי' בש"ך ס"ק ג'):

מא וכיצד מקבל מי שפרע (פד) אוררין אותו בב"ד ואומרים מי שפרע מאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים (פה) שטבעו בים סוף הוא יפרע ממי [י] שאינו עומד בדיבורו ו"א (פו) שאוררין אותו לנוכח ואומרים הוא ופרע ממך אם אינך עומד בדיבורך ו"א עוד (פז) שאומרים לו זה ברבים. ויש מהאחרונים (פח) שהכריעו כסברא הראשונה (עי' צג"י ובשמ"ג) וכן עיקר:

מב ודוקא אם הדבר שקנה הוא בעין אבל (פט) אם נאבד הדבר שקנה אף שיש עדים שנאבד באונס גמור ולא הי' כח ביד המוכר להציל וזה טוען הן לי מקחי או החזר לי מעותי הרי זה מחוייב להחזיר לו מעותיו ו"א (צ) דה"ה למי שחזר בו שיראה שעל ידי שיקח יפסיד כל המקח אינו מחוייב לקבל מי שפרע ואין המוכר יכול לומר לו לכשתפסיד אחזיר לך מעותיך (צא) דיכול לומר לו לא ניחא לי למיקם עמך בדינא אבל אם ירא משום שמא יפסיד קצת מדמי המקח כגון יין וירא שמא יחמיץ לכו"ע אינו חוזר (ועי' צג"י בתוך ועי' בתלמות). ועמי' בתיבות בצירוף בתיבות בזה:

מג הפוסק על שער שבשוק (צב) היינו שמכר לו סחורה וקבל דמים ולא הי' לו או אותו המין שפסק אם היתה הפסיקה בהיתר (ע"ל סי' ל"ע וביו"ד סי' קע"ג וקע"ה) אזי החזר בו צריך לקבל וכו' אבל אם הפסיקה היתה באיסור אין צריך לקבל עליו מי שפרע (ועי' לקמן סימן הל"ג):

כשם

צג"י: (לח) סמ"ע ע"ס: (צב) עיי' בסי' ל"ע סעי' ו' ובתשובות שם ותי"ש יחבאר זה גם בסימנו לקמן:

דרך תשובה

[ט] מקבל מי שפרע וכו'. ולענין קרקע אם יש בה מי שפרע היכא דלא קנה בכסף בגון בתחלת הסיגי לכתוב שטרא (עיין לעיל בתיב בתחיב) אם נכיר עכ"פ לקבל מי שפרע מחוב בו עי' בתשו' מבכ"י סי' מ"ו שהביא ולמד מדעת הרי"ף שאף בקרקע יש דין מי שפרע ובחיבי לבאר מכאן עוד בעה הרבה פוסקים ובעלה כן לדינא ע"ש:

[י] ממי שחיבו עומד בדיבורו וכו'. ואם יש בהשתא בזיונם מזה מומר שעל הגלי כך וכך מתן המעות

(עו) כ"ן פ"ק דקדושין ועי' בצ"ך ובקו"ש: (עז) צג"ע ע"ד בתי קעיומות כו' ובתתי דהכהנו למקני ממע קנה ומש מצומר דלף במקום שלא נהגו קונה בקנין מי שפרע ועי' לקמן סי' כ"ד: (עח) הכמה"ס פ"ז מהל' הל' ופשוט דכן הדין בכל הקניני': (עט) עוד בשם כ"מ ולפו היינו פ"ב ממע שהוא כמו שנזעה שלא היינו לוקח"ק בהכהב בין המגרים עיי' פימן כ"ל סק"ח וש"ך סי' פ"ז וכתב הצ"ח דעכשיו המנהג ג"כ שקונין ע"י טופ"ק וכתב עליו הכלה"ג דכן המנהג בפולטלין משל לא בקרקע יעו"ש: (פ) עוד בשם הכלה"ס: (פא) מצבה צג"ע מ"ד כתן לו מעות וכלי מתך וכו' משל מכתיים וכו' ת"ל העוד ועו"ש לכל המחר בו בין הלוקח ובין המוכר לא עשה מעשה יכולין לקבל עליו מי שפרע: (פב) הכמה"ס ועו"ש: (פג) ת"ח שם פלוגתא דבב ור' יוחנן והלכה כר' יוחנן בגד כולו קונה ובימ"י שם והכלל דכל היכא דקרקע קונה הכל בפולטלין קנה לענין מי שפרע ועי' צג"י: (פד) דעת הכמה"ס בפ"ז מהל' מכירה דל"ל לומר לו לגובתו: (פה) עי' בפמ"ע בעעם דנקט לגו: (פו) דעת הכלה"ס ועי' צג"י מה שכתיב מתירוצי הכפה"ל: (פז) בהג"ה מהמדפיס: (פח) כן בכביעו הצ"ת ובש"ך: (פט) זו היא צימת הר"ן בשם הגלוסים דל"ל דלוקח בלופן זה מצל קודם שהגיע ההשבד לתיקוליהן לחזור ועי' צג"ה מה שכ': (צ) עוב בשם הכלה"ס מהלי עובדת דבי מרזח נופלת בעי' הזהב ועי'

לא לפעמים אף מעות קונות כיצד לקח בידו מעות מלא חפניו בלא מנין ובלא משקל ואמר לו מכור לי חפץ זה באילו המעות שבידי והמוכר לא דקדק ולא שאל כמה הם וקיבל ממנו המעות שנתן לו עבור החפץ אז מיד שלקח המעות (סו) נקנה לו החפץ דהטעם שאמרו חז"ל מעות אינן קונות גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטך בעליי אבל מה"ת מעות קונות כנ"ל לכן במלתא דלא שכיחא כי האי לא גזרו בהו רבנן. וכיון דהטעם הוא משום דלא שכיח לכן י"א דאף שהלוקח יודע מנינים רק המוכר (סז) אינו יודע ולא שאל מנינים ג"כ מעות קונות דעכ"פ מלתא דלא שכיח הוא שימכור חפץ בסך שאינו ידוע כלל וכן נוטה דעת האחרונים:

לב ומטעם זה י"א דאף המוכר לו פירות אכסרה פי' שחפן בחפניו או בשק פירות ואינו יודע מנינים ומידתם ומכר לו י"א (סח) דאף בזה קונה במעות לחוד ויש חולקין בזה עי' בכי' בכ"ז בעני' י"ט:

לג ומטעם זה אמרו חז"ל שאם מכר לו איזה חפץ ונתחייב לו דמים עבורו ואמר לו המוכר אהה חייב לי דמים עבור החפץ מכור לי מטלטלין אילו עבור הדמים ונהרצה ואמר הן (סט) ניקנין לו המטלטלין בכל מקום שהם אעפ"י שלא משך כלל דזה נמי דבר שאינו מצוי הוא. אך י"א דדוקא אם אמר לו מכור לי (ע) בהנאת מחילה הדמים אבל אם אמר מכור לי [ח] בדמים אלו לא קנה אפי' לענין מי שפרע דאין קונין במלוה (ועי' לקמן סי' ל"ד ועי' לעיל בדיני קניות קרקע סעיף ו' ובסי' ריימ"ז) אבל אם היי לו חוב שלא מחמת מכר אף אם אמר בזה הלשון לא מהני (עא) מידי לענין קנין רק לענין מי שפרע כאשר יתבאר אי"ה על מקומו:

לד ואפי' אם הוא דבר דשכיח לפעמים לא העמידו דבריהם במקום מצוה ואוקמוה על דין תורה ולכן אמרו שבד' פרקים (עב) בשנה משחיטין את הטבח בע"כ היינו ערב פסח וערב עצרת וערב ר"ה וערב יו"ט האחרון (עג) של חג שבד' פרקים אלו מצוה לאכול בשר ולכן אף אם הי' לו שור שוה כמה מאות זוז וקיבל מהלוקח דינר אחד מחוייב ליתן לו בשר ומחוייב לשחוט השור בשביל הדינר ההוא שקיבל כיון דאקמוהו אדין תורה א"כ קנה במעותיו ומחויב ליתן לו בשר אף שיפסיד הרבה ולהיפך אם מת השור מפסיד הלוקח את (עד) הדינר כיון שמד"ת הוא עומד ברשותו. וכ"ש דאם נתן בל מעותיו דכן הדין הן לשכר והן להפסד:

לה ולכן מטעם זה י"א דה"ה בכל דבר מצוה כגון הנותן מעות על י"ג לקידוש בע"ש דקנה (עה) וכן הנותן מעות לנחתום על חלת לחם לשבת דכל כה"ג העמידו דבריהם על ד"ת:

לו יהומים או אפטרופוס שלהם שמכר בשבילם לפעמים העמידו חז"ל על ד"ת לטובתם דהיינו אם מכרו מטלטלין ומשכם הלוקח ולא נתן מעות שבשאר כל אדם הי' קונה ובאין העמידו על ד"ת שאם נתייקרה יכולין לחזור בהם. ובשאר כל הדברים הן שקנו והן שמכרו דינם שוה לשאר כל אדם:

ודוקא

דרך תשובה

מהעיר ולעתוד כל סחורותיו ונתן זה שלקבלה היה לו טובה מזה שלא הניח הסחורה והשני טובע תקנס, ומסיק דמעשה שלקחו יהודים דכ"מ פרק המקבל המקבל שלא מהניח הסחורה ומשלמים לו אם מכרו יקר וכו' הוי עקרים בי לא יבושו וכו':

[ח] מכור לי דמים אלו לא קנה וכו'. עי' בחו"מ סי' ס"ל מעכיה סי' ל' דלעתן נותה דקונה זה לא שלא חמר לו בהנאת מחילה מהיכא דאיכא כיון שאמר לו ע"מ שיתן לו דמים מיד ואם אין לו לימים מזי אין לו דמים מיד (עיין בחו"מ שם ומיהו) מ"כ הוי ליה כמו שנותן לו דמים בע' בחו"מ שם ומיהו) מ"כ הוי ליה כמו שנותן לו מעות בעין שכבר נתן לו דמים מיד אלא שהוא מחזירם לו ומשכנו ע"מ שיתן לו דמים מיד ואם אין לו לימים מזי אין לו דמים מיד ואם אין לו לימים מזי אין לו דמים מיד ואם אין לו לימים מזי אין

אבל כשהודה בפניהם שקיבל המעות ואח"כ טוען שלא קבל רק שאנב אונסא הוצרך להודות שלקח המעות לא הוי מכירה וי"א דבעינן (ס) דוקא שיתן לו מעות מזומן אבל אם וקף עליו במלוה ונתן לו שטר על המעות לא מהני כיון דלא קבל מעות מזומן. וי"ח בוה דאף בבה"ג הוי מכירה ואף כשלא וקף עליו במלוה רק שעשה עמו שטר מקח לחוד י"א דמהני לדעה זו (ועי' ס"ך ס"ק ג' ולו"ק):

ב וכ"ז כשלא מסר מודעה לפני עדים אז מסתמא אמרינן גמר ומקנה כנ"ל אבל אם מסר (ו) מודעא קודם המכירה לפני עדים ואמר להם דעו שמה שאמכור לפלוני חפץ פלוני אין זה כ"א מחמת אונס הרי המכר בטל ואף שהחזיק הלוקח כמה שנים. ודוקא שיודעים העדים באמת שהוא אנוס ולא שיסמכו על דבריו. וכן יכתבו בשטר מודעה אנחנו עדים הח"מ הכרנו באונסא. וכ"ז דוקא במכר או בעינן שהעדים יודעין האונס וכן בכל כיוצא בזה בגון בפשרה (ז) דכ"א מוהר משלו הוי כמכר. אבל במתנה או מחילה לא בעינן שידעו מאונסו. רק כל שמוסר מודעא לפני עדים ואומר שאינו נותן ומוחל מדעתו ורצונו לא הוי מחילה ומתנה. אך מתנה שכתב בה (ח) אחריות נכסים דינה כמכר יצריכין להכיר אונסו (ועי' ס"ך סק"ה ונ"ש בסה כסל"ס) ועי' בתשובת תורת חיים סי"ב בקונטרס מועדא סלו בעמ' פרטים בע"ז:

ג וכל מודעא שלא נכתבה בה והכרנו באונסו בנ"ל לא הוי מודעא וכל שאינם יודעים אח אנסו אסור להם לחתום א"ע בנ"ל ואפי' אם בא ואמר לפני העדים כתבו לי שמסרתי מודעה לפניכם וכשיודע ע"י עדים האונס יצטרף עדותכם י"א דאין שומעין (ט) לו דחיישינן בוה לב"ד טוען שכשיראו בידו המודעה לא יחקורו אח"ז אם ידעו העדים מהאונס. מיהו בדיעבד מהני בכה"ג אם (י) הביא אח"כ עדים שהי' אונס (ועי' מ"ם לקמן ובטוש"ע סעיף ז' ונה בקל תוכ לע"ז) וכל שהביא לפנינו שטר מודעא כד"ת כשרה אעפ"י שאין בו זמן דאמרינן מסתמא העדים החתמו א"ע קודם המכירה והעסק ועי' מ"ם בע"ל ס"ק י"ג:

ד וכל מה שנתבאר הוא באונס חמסן (יא) וכופיהו לקבל מעות ולמכור שלא ברצונו אבל מי שהוחזק גזלן שגזל שדה ואח"כ לקח אוחה א"צ ע"ז מסירת מודעא (ועי' בטוש"ע סי' קמ"ט ס"ד וקל"ח ובס' גזילה):

ה כל אונס (יב) מבטל מקח בין אונס הגוף ובין אונס ממון בין בידי עכו"ם ובין בידי ישראל (עי' ס"ז) מיהו דוקא אונס שבא לו מאחר אבל באונס הבא מחמתיה בגון שהיה דחוק למעות ומחמת זה הוצרך למכור לא הוי (יג) אונס כלל ולא עוד אלא אפילו אונס דאחי מאהריני היינו דוקא כשאנסוהו למכור לעצמו אבל כשאנסוהו גזלן ליתן מעות ומחמת זה מכר לאחרי' לא הוי אונס ואונס לא מהני כ"א כשאנסוהו למכור אבל כשאנסוהו ליקנות לא מהני אונס (ועי' בתשובות ס"ב ס"ח ס"ם בזה) ועי' בתו' תורת חיים סי"ל ס"ב בקונטרס מועדא סלו קף י"ח ס"ם בע"ז. וע"ם עוד בדף כ"ז לענין מה כפופיו למכור שלא בתופן שיקבל שלא תמכת בפיקעון פ"ם:

ו כבר נתבאר לעיל שבשמסר מודעא מהני ע"פ אופנים הנ"ל אך אם העידו עידי המכר שבטל (יד) המודעא הרי המודעא בטילה (וכן בפסל וכל כה"ג) אך אם בתחילה בשעה שמסר מודעה אמר הוו עלי עדים שבל קנין שאני לוקח לבטל המודעא הכל בטל ואיני אומר כן אלא מפני שאני אנוס ומוכרח ע"ז הרי המודעא קיימת ואם חזר אח"כ ובטל כל הביטולין שעשה ע"ז יש מחלוקת בין הפוסקים די"א דמהני (טו) בע"ז ולזה נהגו לכתוב בשטרות לבטל כל מודעא דנפקי מגו מודעא וכו' כמו שפוסלין בג"פ מ"מ הרוצה לעשות שיהא הענין קיים אליבא דכו"ע יכתוב באו"ש ושפוסל כל עדים (טז) שמסר לפניהם מודעא כדרך שפוסלין בג"נ (ועיי' עוד בע"ז בתשובת מהר"ם מלובלין סימן ל"ה ובכנסת הגדולה תורת חיים הל"ל ח"ב בכיס מפכו מקיבץ קונטרס גדול מלין מודעא ותוכ בכל הפלטים וקניפים המייבים לע"ז ומענין לענין בכ"ד בביאור סיעת הלפמוניס בע"ז הובא בשם מדבריו בד' הלמכונים. ומענו ליישבי לעיל עיין שם. וע"ם גם בתשובותיו סי' ל' ב' מ"ם בזה):

(ס) מכ"ז ע' בב"י בכ"ל ובבמ"ע ום"דבסה"ם קעי' ל' והוא קוניץ דהמקיץ ד' כ"ה: (ו) שם בם"ם דב"ב ד' ל' ול' מ"ח ע"ב: (ז) שם בהמב"ם וטוש"ע ועי' בתו"ח בכ"ל בקונטרס מודעא שלו בע"ז: (ח) המ"ל בהג"ה מהשובת הכי"ב"ם ועי' שם"ע סק"ו מ"ם על הלבוש ועי' ע"ז ע"ז: (ט) כ"כ הכ"ב ועי' בתשובת ע"ז סי' שהכשב"ם סוכך ע"ז וכ"כ המ"מ ד' הכ"ב: (י) כ"כ הב"י דזה לכו"ע מהני וכן פסק הכמ"ל: (יא) שם בבמב"ם ועי' מ"ם בב"מ ע"ז ועי' שם"ע סק"כ מ"ם מהכמ"ל סי' קכ"ל: (יב) עי' בקוניץ דב"ב ד' מ' ובכמב"ם ובטוש"ע שם וש"י ובטוש"ע סעיף ז' פכעי דין זה ועי' בתו' פו"ם הכ"ל הכבה ממ"ז ע"ם בה"ב בקונטרס מודעא: (יג) עוב בשם בה"ע ופשוט: (יד) במב"ם פ"ו מהל' הכ"ל והוא מקוניץ דשכירין ד' כ"ל ועי' במ"מ שם: (טו) בגל"ם בב"ב קוניץ הכ"ל ובתשובה בלל ע"ב ועי' בזוכ הכ"ל מ"ב בתשובתו שם סי' ל' וב' בע"ז: (טז) המ"ע ולמכונים ועי' בע"ל ס"ק י"ב ועיי' בתשובה מהכ"ם מלובלין הכ"ל שהשיב זה:

מד כשם שנהבאר לעיל (עני' סעיי' ו') בקרקע דהא דקונה בכסף היינו דוקא כשנותן לו מעות מזומן אבל (נג) אם נתן לו משכון ע"ז לא קנה כלל כן הדין במטלטלין לענין מי שפרע דאם נתן [יא] משכון וחזר בו א"צ לקבל מי שפרע (ועי' בתמ"ס) וכן כשלקח במלוה י"א דכל היכא דלא קנה בקרקע (עי' לעיל סעי' ו') במטלטלין אין מקבל הלוקח מי שפרע ועיין בתמכוסים:

מה כבר נהבאר לעיל דאם עשה רושם על המקח דיש מקומות שנהגו בזה לקנות לגמרי ומ"מ אף במקום דלא נהגו כן קנה (נד) לענין מי שפרע דחו"ל תיקנו שדין הרושם יהי' כמו שנתן מעות:

מו ואף אם לא עשה שום רושם ולא נתן מעות כבר בהבנו לעיל דראוי לאדם לעמוד בדיבורו וכל (נה) החוזר בו ה"ז מחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק רק די"א דדוקא בחד תרעי אבל אם נשתנה השער מותר לחזור וי"א דאין (נו) חילוק ואף אם נשתנה השער ה"ז ממחוסרי אמנה וכן הכריע הרמ"א ז"ל (ועי' סס) ומטעם זה אף מי שאמר לחבירו ליתן מתנה א"ה מתנה מועטת יש בזה משום מחוסרי אמנה אם חזר בו ועי' רינים אלו בחיבורי ריש הלכות מתנה:

מז מי שהי' חייב לחבירו מנה (נז) ואח"כ לקח ממנו איזה חפץ במנה [יב] יכול המוכר לומר מנה זה אקח בחובי וא"צ ליתן לו החפץ אבל אם נתן לו עוד מנה אז צריך ליתן לו החפץ או לקבל מי שפרע (ועיין בל"ת):

(נג) הכמב"ס בשי"ת מהל' מכ"ל וכבר לייתי זה לעיל בריש סימן זה. ועוד מהש"ס קדושין ד' ס' ועוד כ"ד מכח זה כתב משכון אין כאן ולעניין מס קנה במלוה עיי' במה שליתי בסעיף ו' ועי' בתמכוסים סי' כ"ד סעי' יו"ד: (נד) כמב"ס שם והוא מש"ס דב"מ ע"ד עיי' לעיל סעי' ל"ח וכתיב יש שם: (נה) כמב"ס שם והוא מימכת ל"ח ל' מ"ע שם ועי' בב"מ פ' הכ"כ: (נו) עי' בב"י ו"ח והכלבתא הכמ"ח כמ"ש בסימן ועי' מ"ש בתמכוסים: (נז) ב"י בשם הגמ"כ ועיי' בתמכוסים ובדמ"ש:

(א) בש"ס ב"מ מ"ז וכמב"ס פי"ח מהל' מכירה: (ב) עי' בערוך ק"ח בשם הכ"י וכבה"ע מה שמלקו בין קרקע ובין מטלטלין: (ג) זו דעת הכמב"ס פ"י ועי' בתמ"ש שם: (ד) דעת הכמב"ד שם והסכימו על הכמב"ס וכתב שטעם בדבכי הכי"ק פ' הנזקין מלבי ולא מלבי וכו' עיי' בתמ"ש הכ"ל ועיי' בב"י בתוקב בדיחוב דכריה'ובקונטי' ש"ק הכ"ל ועי' בתשוב' תועפ סיימ ק"ח מ"ש בצ"ז ע"ש ועוד בעלה כ"ד בצ"ז ע"ש:

נתיב כח מדין מכירה מחמת אונס ומסירת מודעה.

ובו ו' סעיפים. (והוא בעוש"ע סי' ל"ה).

א מי שאנסוהו למכור אפי' תלוהו עד שמכר ולקח דמי המקח ממכרו ממכר (ה) בין (ג) בקרקע בין במטלטלין רק שיש מחלקין בין קרקע ובין מטלטלין דבקרקע אף אם לא נתן לו כדי דמיה מהני ובמטלטלין דוקא אם נתן לו כדי שווי (עי' סעי' ל' בפרטי' זה) דקיי"ל דאוב אונסא גמר (ז) ומקנה (ולפילו מס לא לקו סעדים מיתת המעות רק שמת"כ הולס בפניסס). אך יש אומרים דעכ"פ בענין שהעדים יראו (ל) נתינת המעות אבל

דרך תשובה

מס כדבריו הוא ליכו מל עליו סוס קללת מס כדבכי הסני מקבל קללתו המגיע לו וזה ילמדו מידי פשם עני' בדבריו כאן ובפי':

פ"ו בקב"ש וכבר הבאתי דבריו שם בל"ת ע"ש:

[יא] לשם נתן משכון וכו' וכן כשלקח במלוה וכו'. עי' בתשובת משכ"י סי' הכ"ל ועי' בקלב"מ בע"ז מה שמביא להכנה מולקין בזה ועיי' בתמ"ש הל' קנין משות סימן ס' והבאתי דבריו לעיל בתמר שקנה מטלטלין ולא היה לו משות ונתן מע"ס על עלמו ומשכו להמוכר ללעתו לשמשר לבזה קונה לגמרי ע"ס טעמו והביא כן מהבכי השמוטים, והמתיבות הסניג עליו ולעתו הלא קנה בזה כ"ל לענין מי שפרע, וכן הדין בימי שמוכר לאחר מטלטלין מכורין לך ותן אתה לפלוני עני' בהכ"ל סי' ו' וכבר כתבתי בזה לעיל בדמ"ש וע"ש מ"ש עוד בזה ועיי' בתו"ש קוף סעיף י' בתב"ש בשבי"ה ולפיי לא אחל לו אתה שהרוויח לו זמן וכו' עי' בקונט"ם שאתה ע"י להאי בכה"ג הוי לי' ליידית קלוטה עני' בקדושין דף ו' וביו"ד סי' ק"ם ובשלמת בקבלה יש לומר דקנה גוף הקבלה אבל נדיך להחזיק לתי השלה אבל בתטלטלין אין כאן מקום לתי שפרע לא אבל

לי' בחוק׳ שהוא קיים דהא לאו להוצאה נתנה אבל מלוה (יט) כיון דלהוצאה נתנה אין אדם יכול להקנותה לתבירו כ״א במעמד שלשתן (עי׳ סי׳ קכ״ו). ואם הוא מלוה בשטר וקנה בבחיבה ומסירה (עי׳ סי׳ ס״ו) משכון שלו שביד חבירו אם יכול למכור עי׳ בראש״ש פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ ועי׳ יו״ל סי׳ כ״ח וש״ך כלן סק״ה:

ט הפוסק על שער שבשוק ויצא השער וקבל דמים (עי׳ יו״ד סי׳ קנ״ה וקנ״ג) ולא הי׳ אותו המין אצל המוכר מ״מ (כ) חייב לקנותו וליתן לו ואם חזר בו מקבל מי שפרע דכיון שמצוי אותו הדבר למכור הוי כמו שהוא ברשותו. וי״א דהא דנתבאר דדבר שאינו ברשותו הוי כדבר שלב״ל היינו לענין קנין (כא) אבל מ״מ חייב לקבל מי שפרע. ודעת האחרונים (כב) לחלק בין יין זה ליין סתם דאם בשעת המכירה פירש לו אותו דבר ידוע ע״ז אין צריך לקבל מי שפרע כלל דמי יאמר דמזמני לי׳ ניהליה. אבל אם מכר לו סתם סחורה ויצא השער וראי חייב ליתן לו וכנ״ל. והא דאינו מקבל אלא מי שפרע בזה היינו דוקא באם לא הי׳ שם כ״א דברים או מעות אבל אם הי׳ קנין (כג) נמזר וראי דמחוייב לקיים מן הדין כפי מה שפסק וי״ח (כד) בזה וצ״ע ופוק חזי מאי עמא דבר:

י וכ״ז כשיצא השער אבל אם לא יצא (כה) השער כיון דהפסיקה נעשה באיסור חוזר בו ואין צריך כלל לקבל מי שפרע (עי׳ יו״ד בסימנים כ״ל ובמ״מ סי׳ כ״מ):

יא בדבר שאינו ברשותו הנ״ל התקינו החכמים דלפעמים מהני כיצד מי שהי׳ מורישו גוסס ונוטה למות והבן עני ואין לו משלו לתקון קרבי קבורה ואם ימתין עד לאחר מיתה יתבזה המת תקנו (כו) חכמים שאם מכר ואמר מה שאוריש מאבא מכור לך דמהני ואף אם מכר מעט יותר ובלבד שלא ימכור הרבה יותר מ״מ אם לא מצא למכור מעט מוכר בכדי שיעור שיכול למכור. וכן צייד עני (כז) שאין לו מה לאכול ואמר מה שתעלה מצודתי היום מכור לך ממכרו קיים וי״א דלא שרי אלא כדי (כח) חיי אותו יום בלבד וי״א דיכול למכור כדי (כט) חייו על כמה ימים (ועי׳ ג״י ומ״ע סק״ו ועי׳ עוד זה פרטים בסי׳ רי״ח):

יב אין אדם מקנה לחבירו לא במכר ולא במתנה אלא דבר שיש בו ממש ולא דבר (ל) שאין בו ממש כגון אכילה פירות דקל זה או דירת בית זה לא קנה דהוי דבר שאין בו ממש עד שיקנה גוף הבית לדור בו והאילן לפירותיו (וכן המקנה לכניכו לויב מלכו ומוכתבו לא נסכי עד שיקנה לו גוף המלך להכניס בו זיזין וכ״ג) וכן כל כיוצא בזה. ושטר שכתוב בו שראובן נתן לדור בבית (לא) וקנו ממנו ע״ז מאחר שכתב לו בתחילה הענין ואח״כ הקנין יש ליפרע השטר לטובת המקבל דודאי כתב וקנו ממנו באופן המיעיל והקנה הגיף לדור בו. וכ״ש כשהחזיר הקנין למטה וכתב וקנינא על כל הא דכתיב ומפורש לעיל דודאי ליפוי כח כתבו אבל אם כתב הקנין בתחילה כגון וקנו ממנו שנתנן לו לדור בביתו או עיקר הקנין קאי על הדירה ולא מהני כנ״ל:

יג כ״ז כשנתן לאחר במתנה אבל אם מכר לאחד בית אילן וחורבה ושייר לעצמו דירת הבית ופירות האילן וכו׳ הוי כאילו פירש ששייר לעצמו מקום דבל לגבי נפשיה בעין יפה שייר וכל כיוצא בזה. עי׳ סי׳ הנ״ל עוד מזה ועי׳ סי׳ כ״ט סעי׳ ז׳:

הלכות אונאה ומקח טעות

נתיב ל מדין אונאה ומקח טעות. ובו ט״ו סעיפים. (והוא בשו״ע סי׳ רכ״ז).

א אסור לאדם להונות את חבירו בין במקחו ובין במכרו. ואיזה מהן שאינה בין מוכר ובין הלוקח עובר בלאו דכתיב וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו׳ אל תונו. ואין לוקין על לאו זה משום דרמזי ללאו דלא תגזול דניהן להשבון. שהמאנה את חבירו חייב להחזיר לו (לשון הטור והמ״ס פי״ב ומהל״ו ועיי׳ בש״ע):

ב כמה שיעור אונאה שחייב להשיב לו אם נתאנה המוכר או הלוקח בשתות אזה שתות שיהי׳ בין שהוא (ל) מקח כגון שוה שש בחמש שנתאנה המוכר בשתות מקח. או ו׳ בשש שנתאנה המוכר בשתות דמים, וכן להיפך לענין

(יט) עי׳ בחמ״ס הל׳ הכ״ל ס״ק ג״י ועי׳ סי׳ ב״ג סעי׳ ו׳ וסי׳ קכ״ו:
(כ) בחמ״ס סי״ב ומהל׳ הכ״ל והוא עם דבצל ובלשון:
(כא) כ״מ פ׳ הכ״ל ובב״ח סי׳ כ״ט ום״ך ס״ק י״ב בסוה״ד:
(כב) עי׳ בחס״מ ובח״ד בי״ד סי׳ קכ״ה ועי׳ בחמ״ל ובקע״ג שם הל׳ הכ״ל בזה וכן מהמבר בחשב״ד: (כג) ש״ך בי״ד סימן קע״ה ס״ק י״ג בחשובות ועי״ בהס״ל: (כד) הכתה״מ כלן וב״כ בח״ד שם מל׳ הש״ך סק״ג עי׳ מה שכתב בזה כלן ועי׳ במ״מ הל׳ בחלב״ל סימן ד׳ דמטין דבריו כדברי הש״ך בי״ד הל״ל דהיכא דהוי קנין גמור חייב לקיים בשוקף על השטר דכיון דעלוי הוי כבידו ס״ם ועיי׳ בקלוס״ם סי׳ כ״ע על פעני ו׳ ופוק חזי דהשולם מוהבין בכל המתחוקים לקנות כה״ג ס״ב קסד בקנ״ם לך מפשט משום דבקסד בכתב קמשל מחכר לו והוי כמודה שיש לו זה מהכי לכו״ע וכו׳ וע״ע ולהחמילה ווזלי לכיכון לכתוב בקסד משום שיש לו והולחות בע״ד דכה״ג כמלה עדיש דמי עיי׳ ב״י ועי׳ יו״ד בע״ז סי׳ ק״כ:
(כה) זה פשוט עיי׳ בכ״י ב״ל ס״ב וכי״ד שם והב״ח כלן עי׳ קעיף ו׳ ופשוט עיי׳ לעיל בחמחוקים סי׳ כ״ח: (כו) כ״ז שם בע״ח דב״ח בח״ל בבריית הכ״ל ומפכש שם כ״י ונשוט בעוד מזני וכו׳ ובכלכ זה הולחות מכסיכין והפלקנ״ם עיעמיך על קנכו: (כז) ב״ז שם:
(כח) כ״ב הכם״ם והמוב ודו״ם ומחמוכים: (כט) הכי״ף והרמב״ם ומחמוכים ועי׳ ב״י סי׳ כי״ב: (ל) רמב״ם פכ״ב מהכ״ל והוא ום״ך דב״ב:
(לא) כ״ז רמ״ל בהב״ח סי׳ הכ״ל ומחבו׳ רמב״ן:
(ל) מהקנת הגנו׳ בב״ב ע״ע ע״ב ועי׳ בדו״ב ועי׳ בקע״ב סק״ד וס״:

נתיב כט

דין המקנה דבר שאינו מסויים או שאינו בעולם או שאינו ברשותו. ודין המקנה איזה דבר לעובר. ודין המקנה דבר שאין בו ממש.

ובו י"ג סעיפים. (והוא נמצ"ע סי' ל"ט ל"י לי"ט לי"ג).

א המקנה לחבירו דבר שאינו מסויים אם הי' (ס) מינו ידוע כגון שאמר עירמה זו של חטין אני מוכר לך וכל בה"ג אע"פ שאין מרתה ומשקלה ידוע ה"ז ממכרו ממכר קיים אע"פ שנמצא חסר או יתר מעט ממה שאומד בדעתו מ"מ יש להם אונאה (ג) לפי שער שבשוק (עי' לקמן מדיני מ"א) אבל אם אין מינו ידוע כגון האומר לחבירו כל מה שיש בבית זה אני מוכר לך בכך וכך או כל מה שיש בחיבה זו אני מוכר לך ואין הלוקח יודע כלל מה יש בו והבן אע"פ שמשך או עשה שאר קנין אין (ג) כאן קנין כלל שלא סמכה דעתו ואפילו להי"א בסימן ר"ז דמשחק בקוביא קני הכי לכו"ע לא הוי כ"א אסמכתא בעלמא, עי' סמ"ע וש"ך סק"ב ועי' סי' ל"ד וסי' למ"ל קנין ל':

ב ומטעם זה שנים שהחליפו זה עם זה את כל אשר להם י"א דלא קנו כלל וכולן לחזור בהם דכיון דהוי דבר שאינו מסויים לא נמרי (ד) ומקני וי"א דמהני הקנין בזה (ה) דכיון דשניהם אינם יודעים אגב דכל אחד רוצה לקנות מקנה ג"כ אבל דעת האחרונים נוטה לסברא הראשונה (ו) אם לא שקנו באופן שמהני אף באסמכתא בעלמא בגון שקנו בב"ד חשוב וכה"ג (עי' סי' כ"ז):

ג דבר שלא בא לעולם אין אדם יכול להקנות (ז) לחבירו בין במכר ובין במתנה ובין במתנת שכ"מ. כיצד מה שחוציא שדה זו מה שיוציא אילן זה מה שתוליד פרה זו מכור לך או נתון לך לא קנה כלל ויכול לחזור בו אף משבא לעולם. ואפילו היתה הפרה (מ) מעוברת. מיהו באילן שחנטו פירותיו מקרי בא לעולם. ובכל הני אם חפס (ט) הלוקח אחר שבא לעולם קודם שחזר בו המוכר והמוכר יודע (י) מהפיסהו אין מוציאין מידו. ואף דאין אדם יכול להקנות לחבירו דבר שלא בא לעולם מ"מ י"א דיכול לשעבדו ודעת' דמ"מ אחר שבא לעולם אינו יכול לחזור משיעבודו (עי' סמ"ע וש"ך סק"מ וכסי' קי"ב) ואף במכר י"א דוקא כשמקנה לו סתם אבל אם אמר לו לכשיהי' בעולם יקנה מהני וי"א דאין חילוק ואף בכה"ג לא מהני ועי' על סעי' זה בד"ת בשולחן:

ד אם נשבע לקיים המקח או שקבל עליו בח"ח צריך לקיים אף בדבר שלא בא לעולם מ"מ אינו מחוייב כ"א מצד השבועה ולא מחמת הקנין ונ"מ בגון אם מת דאין בניו מחוייבין לקיים מחמת שבועת אביהם. והקנין אינו כלום. וכן אם (יא) שאל על שבועתו (ועי' ביו"ד סי' רל"ם סי' יכול ליפטור על שבועתו כה"ג):

ד-ו כשם שאינו יכול למכור דשלב"ל כך אינו יכול למחול (יב) דשלב"ל בגון אם אחר שמע שחבירו רוצה ליתן לו איזה מתנה ואמר אני מוחל הרי זה קנה דהמחילה לא הוי מחילה אבל מ"מ יכול אדם להתנות על דשלב"ל ולסלק עצמו (יג) וכוחו מדבר שלא בא לעולם כגון מי שיש לו שעבוד על נכסי חבירו יכול לסלק אותו שעבוד ומהני אף לנכסים שלא קנה הלוה עדין וכל כה"ג (עי' סמ"ע ש"ך כ"ח ונתה"ע ע"ס) וכל אדם יכול לחייב עצמו אף בדשלב"ל עי' ס"ו ובחיבורו הלכות מתנה:

ו אף אם הוא דבר שבא לעולם אלא שאינו ברשותו הוי כדבר שלא בא לעולם ושניהם יכולין לחזור בו. כיצד האומר מה שאורישׁ (יד) מאבא או משאר מוריש מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא קנה ואם אמר לו שדה זו שאורש מאבא מכור לך י"א דמהני הואיל וירושה ממילא הוי אבל האומר (טו) לחבירו שדה זו לכשאקחנה לא מהני (עי' סמ"ע ומקבוצים):

ז ובן בכל דבר שאינו ברשותו דינו כדשלב"ל ולכן אם מכר לו דבר שאינו ברשותו לא קנה ושניהם יכולין לחזור בו מ"מ י"א אם טרח (טז) המוכר וקנה הדבר שמכר צריך לקיים מקחו דאמרינן מסתמא אדעתא דהכי טרח וקניה כדי לקים בהימנותי'. ואם מכר לו דבר בחוקת שיש לו והלוקח סמך על אמונתו ואח"כ נודע שאין לו (יז) חייב להעמיד לו מקחו (ועי' צ"י וש"ך סק"ע ועי' ע"ז ד"ת בשולחן):

ח פקדון שיש לו ביד חבירו יכול (יח) למוכרו וליתן במתנה דאף שאינו בעת בידו לעולם הוא ברשותו ומחזקינן

לי'

(ס) ב"ב ד' ל"ה וכמצ"ס פ' כ"ל מכל' מ"מ: (ג) שם במצ"ס ועיי' בכ"מ ובצ"ע שמקשה ע"ז ממ"ש דב"מ ד' מ"ו ועיי' בע"ז מה שמיישב קושיתו ועי' בצפה"ב: (ד) שם ועי"ש במ"מ: (ה) שם בכיב"ש: (ו) דעם הש"ך בסי' כ"ב וכלן בסי' כ"ע דלפי"ז הסמ"ע מייירי בשמוסמך דמהכי בשמוסמך: (ז) זה מבואר בש"ך בכאה דוכסין ובמוגמ דהכלי היו ומוקימנן בקדושין ס"ב הכך דס"ל דקנה בעיעה ולית להלכתא כוותייהו וכ"ז בצמ"ס פ' כ"ב הל' ל': (מ) שם בצמצ"ס ועיי' כ"ל ובצ"י ועי' מ"ש ע"ז בצפה"ב: (ט) מיימ"ד דלכב"י ב"מ ס"ו וכ"ז בצמצ"ס שם ועיי' סמ"ע וש"ך סק"ז: (י) ש"ך בסימן ס"ו וכלן סק"ס בשם כ"פ לחכמוניס ועיי' עוד בצב"ה דה"ה שם בתנו לו שנה ומכר לו שנה ועיי' סמ"ע סק"ג ובצ"ז מה שמיישבו שם דבכי הצב"ה ועי' בצ"ז סי' כ"ו ס"ל: (יא) בצב"ה בסימן ל' מהכנב"ש: (יב) שם בצב"ה ממשי' הכ"ן ועיי' סמ"ע סק"ל ובכצה"מ מ"ש עליו ובדבכי הכמ"ל: (יג) שם בצב"ה בסימן מ' מהמלבי"ו: (יד) בכיימ"ש ב"מ ט"ז ע"ל ובצמצ"ס פ' הכ"ל: (טו) ש"ך סק"ב ס"ק: (טז) כמ"ש בצב"ה שם מהמ"ד והוא מקוביא דב"מ ד' ס"ו ועוד בכמה דוכסין עי' בעוש"ע סי' שע"ד ועיי' בע"ז ובד"מ: (יז) עי' ב"י בשם בעל העיטור ועי' ש"ך סק"ע בשם מהכמצ"ס ועי' פ"ז סי' כ"ע על קעי' הכ"ל ומפוש: (יח) בצמ"ס פ' כ"ג מהל' מכירה ומהל' בב"ק ד' וד' ק"נ:

אונאה בשיעור שתות אבל אם הי' (יז) יתר משתות ה"ז בטל מקח אף בבעה"ב. וי"א (יח) דאף דין ביטול מקח אין להם ומספק אין מוציאין מהמאונה (וכן כתב כצ"מ). וי"א דהיינו דוקא (יט) אם לקח מבע"ה בעצמו וידע שהוא בעה"ב אבל אם לא ידע או שקנה ע"י סירסור (כ) אפילו ידע הלוקח יש בו דין אונאה ויש חולקים (ועי' קמ"ע קעי' כ"ג ועי' ע"ז צ"ח ומ"ש בתיכות):

ו מוכר ולוקח שנהרגו לנמור המקח ע"פ שומת איש אחר אעפ"כ יש בו דין אונאה (כא) דלא עדיף ממה שמתנה שלא יהא בו דין אונאה דאעפ"כ יש בו דין אונאה. ואם אין המאונה לפנינו לאשתלומי מיניה אז צריך לשלם לו אותו ששם להמאונה. ודוקא כששם בשכר או שהוא איש שאינו בקי בשומא. אבל אם הוא איש הגר ובקי בשומא ושם בחנם פטור (ועי' קי' ס"ו בעומ"ע ומ"ש לקמן בסיכומי בעי"ז):

יא מרכתיב בתורה וכי תמכרו ממכר לעמיתך וכו' דרשינן ולא במצרי דאונאה מצרי מותרת (בכורו' י"ג) אבל הוא שאינה את ישראל מחזיר האונאה אם יד של ישראל הקיפה דלא יהא כותו יפה משל ישראל (ועי' בצ"ך ס"ק י"ל מדין יסכלל ומלי שלימו מ"ש יסכלל ולשינו יכול לתבוע מלך המלכים מלך מלכי המלכים הקב"ה וכו' ע"ש ודוק):

יב עוד אמרו חז"ל הנושא (כב) והנותן באמונה כגון אלו שאומרין חפץ זה בכך וכך לקחתי וכך אני משתכר בו או שהלוקח אמר כתמא להמוכר הן לי החפץ זה ואני אאמינך במה שתאמר שקנית ואני אתן לך פרנסה בו ה' פריצענט אף שבשעת (כג) משיכה לא ידע כלל סכום המקח מ"מ כל כיוצא בזה אין בו משום אונאה ואף ביטול מקח אינו כאן (צ"ך ס"ק ס"ו יעו"ש. ועי' בחמו' גליון מכסת מה שהליך בפלפול עמוק בדין זה בסיעתה מלשם שלא כדברי הפוסק ובילקו שם דברי הרמב"ם לפ"ל ע"ש ולמוכך מה שהעלה לדינה):

יג הנושא והנותן באמונה לא יחשב את הרעה באמונה ואת היפה בשוי' בגין שקנה עשרה עורות בעד עשרים רי"כ ויש בהן פחותות ומשובחות לא ימכור את הפחותות באמונה והיפות בשוי' שדבר זה רמיה הוא אלא או הכל באמונה או הכל בשוי' ומעלה לו על דמי המקח שכר כתף פונדק. אבל שכר טרחתו אינו מעלה לו והרי הוא בכלל פרנסתו:

יד כבר נתבאר דלאו דאונאה מבואר בתורה דיבי תמכרו ממכר לעמיתך או קנו מיד עמיתך וכו' לכן למדו חז"ל ודרשו מדכתיב מיד היינו דוקא מטלטלין הנמכרים מיד ליד לאפוקי קרקעות (כד) ועבדים שהוקשו לקרקעות, ומדכתיב וכי תמכרו ממכר דרשינן שיהא גופו ממון, לאפוקי שטרות שאין גופן ממון ואמרו חז"ל שבכל אלו אין להם אונאה כלל ואפילו זבן חמשין (כה) במאתן וי"א דדוקא ער פלגא אבל יתר מפלגא (כו) יש להם ביטול מקח (ובסיכומי על סומן ומפט סקסיתי על סיעתה זו מהם"ק ועי' בצ"ת):

טז הא דנתבאר לעיל דשיעור אונאה עד שתות היינו דוקא במוכר נכסי עצמו אבל (כז) שליח שמכר ונתאנה אפילו בכ"ש חוזר הבעה"ב אף במטלטלין דאומר לי' לתיקוני שדרתיך וכו' ואם השליח אינה את הלוקח י"א דגם (כח) בזה חוזר הלוקח וי"א (כט) דבזה דינו שוה לכו"ע (ועי' לעיל בסיכומי הל' שלומין ובעומ"ע סי' קפ"ג):

יז שכירות ליומא ממכר הוא לכן השוכר (ל) את הבית או את הפועל אין לזה אונאה דהוי במכירת ביה או עבד ואין לזה אונאה. אבל בשכירות בהמה או כלי יש שיעור אונאה. ולכן אף השוכר איש עם סוסו יש לו אונאה מצד הסום ומשערין כל השכירות (לא) ביחד. ומה שעולה לשכר הסום אם יש בו אונאה מחזיר ואפילו לזמן מרובה. ואם הוא יתר משתות יכול לבטל השכירות. ואם כבר נעשית המלאכה שא"א לבטל השכירות מחזיר האונאה (וע"ש בעומ"ע סעי' ל"ד ל"ה עוד כמה פרטים בדין זה):

נתיב לא מדין איסור אונאת דברים ולרמות את הבריות במו"מ. ובו י' סעיפים. (בעומ"ע סי' רכ"ח).

א מדכתיב לא תונו איש את עמיתו ויראת וכו' ולאונאת ממון לא איצטריך קרא דהא כתב וכי תמכרו ממכר לעמיתך וכו' אלא אם אינו ענין לאונאות ממון תניהו ענין לאונאות דברים שהן דברים (א) הנמסרים ללב ולכן כתב בו ויראת וכו' וגדולה אונאות דברים מאונאות ממון משום דזה בממונו וזה בגופו זה ניתן (ב) להישבון וזה אינו ניתן להישבון והצועק על אונאת דברים (ג) נענה מיד. וצריך להזהר מאוד באונאת הגר (ד) שכמה וכמה פעמים ההרגו

עליו

(יז) ק' דעת הכ"י ועש"ע: (יח) הוא דעת הכעה"ס ונעמה מהלבוש שלמנו שלנו לפ שכתב לו דמשמע שכמה שמיניה לינו מחל לפלגו שכתב: (יט) הוא מהכמ"ס ע"פ מה שהכיל בפ"י בשם המלחמות ע"ש: (כ) קמ"ע ק"ק מ"ב יעו"ש: (כא) כ"ז בעור בשם הכמ"ס ועי' קמ"ע ק"ק ס"ב יעו"ש: (כב) כ"ז בכרי' ב"מ דף כ"ל עיי' בתוס' שם ד"ה הנושא נס מ"ש בשעף שלמ"ז הוא בבכרי': (כג) עי' קמ"ע ק"ק מ"ו שמי' ק: (כד) מבואר שם ס"ו: (כה) דעת הכי"ף וכמ"ש פי"ד מהל' הג"ל: (כו) דעת התוס' והמ"מ בשם הגהות: (כז) מ"ש דקדוקן מ"ש מלי למיך לי' למיקוני וכו' ועיי' בתוס' ק' ועיי' בצ"ת: (כח) ק' דעת הכלמ"ד והכ"ס בשם כ"ג הלי': (כט) המ"מ בשם הכמ"ן ועי' ק' בד' הכמ"ס ושוב בשהכי"י והמ"מ הכריע קלהלכה: (ל) כמ"ש שם מהל' למשעעת בש"ס כ"ו לענין מעלעלין: (לא) כמ"ל בהג"ה ממ"ל ועי' קמ"ע ק"ק ס"ו ובלן לריך להמזיר לה לזמן מרובה למה הכסיכות ולפ"ז בכרי שילחה לחבר עיי' מ"ע ומ"ע ק"ק כ"ה:

(א) כ"ז בשכנה ובגמלא פ' הזהב ל' כ"ח ע"ש: (ב) ג"ז שם ויומלא דכלמ"ב: (ג) שם למד כא מקדא כל השמניה נעגלו: (ד) שם ל' כ"ע וכ"כ הכמ"ס בלמ"ב דכלמ"ו ומקומו הזהירה מוכה על לובלם הגר:

לענין הלוקח בין שנתאנה בשתות דמים או שתות מקח*) ה"ז קנה ומחזיר אונאה. יתר משתות כ"ש בטל המקח ויכול לחזור בו המתאנה אבל המאנה (ג) אינו יכול לחזור המקח אם המתאנה רוצה בו. וי"א דאף (ג) המאנה יכול לחזור בו אם ירצה אלא א"כ נהרצה המתאנה בהחלה או ששחק יותר מכדי שיראה לחגר כמשית"ל. ואם נתאנה בפחות משתות א"צ להחזיר לו דרך הכל למחול בזה:

ג ואף שנתאנה בשתות על אופן הנ"ל מ"מ י"א דא"צ להחזיר ער שיהא (ז) האונאה עולה כשיעור מעה שהיא מטבע של כסף שהי' בימיהם (עי' ניו"ד סי' ס"ה וצ"ע סי' ק"ו מיעור המעה כמה הוא), וי"א (ה) דכל שהוא יותר מפרוטה צריך להחזיר. וי"א (ו) עוד דאפילו פרוטה מצומצמת הוי בכלל אבל פחות מפרוטה לכ"ע לא הוי בכלל אונאה:

ד והא דתנינן (ח) אונאתו כשנתאנה בשתות או מבטל המקח אם נתאנה יותר משתות היינו ער. בכדי שיראה לחגר או לקרובו אבל אם שהה יותר מזה אפילו לקח שוה מנה במאתים מקחו קיים ואינו יכול לחבוע אונאתו (ועיין ס"ך) ואם יברר שאחר הלקיחה היה לו (ט) אונס ולא הי' יכול לחקור ולדרוש אם נתאנה יכול לחבוע כנ"ל. וי"א דאף אם נשתהה איזה זמן אחר שעבר האונס עדיין יכול לחזור ולומר שמהתחלה היה האונס ואח"כ מצד שנשתהה לא עלה על דעתו לחקור (כ"ד הסמ"ע סק"ק י"ז ועי' בנ"ז על פניף זה שמולק עליו יענ"ש) אבל אם מיד אחר המכירה (י) קודם שיראה לחגר מבקש אונאתו אע"פ שהי' יודע בעת המכירה שנתאנה ושתק לא אמרינן דמחל אלא מהדרינן לי' (עיי' סמ"ע וצפה"ג). ודין אונאה שייך בכל המטלטלין שיש בעולם אפי' ספרי' וכה"ג [פי' ולאפוקי ממ"ד בב"מ ד' נ"ח דאמר אין אונאה לס"ת]:

ה הלוקח ספרים או אבנים (יא) טובות ומרגליות וכאן אין בקיאים בדבר יכול לחזור בו ער שיזדמן לו הבקיאים בדבר או ער שיוליכם למדינה אחרת וימצא הבקיאים:

ו הא דתנתבאר דשיעור אונאה ער בכדי שיראה לחגר וכו' היינו דוקא בלוקח שמקחו בידו אבל המוכר כיון שאין מקחו בידו לעולם הוא חוזר ער שיראה כמותה נמכר בשוק או שיודע בבירור שבא לידו דבר כזה שמכר ולא תבע אונאתו דאז אמרינן שמחל ואינו יכול לחזור ולתבוע אונאתו אבל אם יש הבחשה בזה בין המוכר ובין הלוקח שהמוכר אומר לא בא והלוקח אומר שבא לידו בזה הדין עם המוכר דמסתמא אין אדם עוסק במקח כדי לחזור בו (ועי' סמ"ע ס"ק כ').

ז יש אונאה גם במטבע עד שתות (יב) כיצד הרי שהי' דינר זהב בכ"ד דינרי כסף והוציאה בב' או בכ"ח המקח קיים ומחזיר העודף הוציאה יתר ע"ז בטל מקח אבל פחות מכן מותר אף לכתחילה להוציאה אף להי"א שנסתפקו לעיל גבי אונאה דסחורה (סמ"ע נקניני ו') דגבי מטבע ליה שום פסידא וי"א (יג) דשיעור אונאה במטבע הוא אחד מי"ב ויתר מזה בטל מקח. ועד מתי יכול לחזור בו במטבע (יד) בכרכים עד בכדי שיראה לשולחני ובכפרים שאין שולחני מצוי עד ערבי שבתות שאז דרך להוציאה. ומדת חסידות שאם מכירה אף מזמן מרובה יש להחליפה ובלבד שהצא ע"י הדחק, אבל אם אינה יוצאה אפי' ע"י הדחק שוב אינו מחויב להחליפה אף ממדת חסידות, וי"א להפך דאם אינה יוצאה אפי' ע"י הדחק צריך להחזיר אפי' אחר י"ב חדש ועי' סמ"ע ס"ק ל"ז וצ"ז ומ"ש בגליון כ"מ לנקט בנפקא"מ ועי' ל"ת:

ח כל מטבע שנפסלה (טו) אסור לקיימה או לעשותה משקל וביוצא בזה שבקל מרמין בה ואין תקנה אלא או שיתיכנה או שינקבנה באמצע דוקא. אבל לא מן הצד משום דאפשר לחתוך את הנקב. ואם חסר עד חציה אין איסור שוב לקיימה דשוב לא ירמה בה. ומטבע שאין לוקחין אותה רק במשקל מותר לקיימה שהלוקח אותה ישקלנה:

ט הא דתנתבאר דשיעור אונאה עד שתות דוקא בלוקח מן החגר, אבל בעה"ב (טז) שמכר כלי חשמישו אין לו

אונאה

*) והלא דנפחות מפחות מ"ש להמחזיר בנמתפקו בפחות מס מותר לכתחילה להוציא בפחו' מפחות מו לא כיון שמ"מ יודע שמלטה את הסגי לקוב לכתחילה מ"ה טוב פכוסה וילא שמיש לא יעשה את מכיכו אף בפחות (ז) מפחות [ולפ כשלישה בפחות מפחות ממכיכו כן פסק הסמ"ע ובלבוש' לא ידעתי ועל"ע] ולהיפך אם נתלה בפחות מפחות מיכו מקח הסמ"ע וכמו שכתב בש"ז שם [ובלבוש ל"ע שמלי גא נתפקו בפחות מס"פ וכמו למחזיקין בגזל דדוקא אם הוא ס"פ אז לריך להסיר מ"מ לקוק לגזול כ"ם מעשה ס"ם שמקוב מה"ת יעוין בהמ"ב ס"א שלי גזילה ובמ"מ ועיי' לקמן סימן שמ"ו ס"א ובסמ"ע ס"ק כ' ול"ל ואפשר לכלן לכ"ע פחות מס"פ ממלי לישבי בדרך מקח ומשכל ולי לפשל לעניין כה"ג (ועיין בהמגדלין ל"ז בהי' דת"ת) ועיין בהמגדלין ל"ז לגיסי דשתי הכי ומיזל ליה לעניה בשעתא. ועי' לק"מ פ' הל"ל, לכן כלן לית לן בה]:

(ג) כ"ד הסמ' עע"ד הכי"ק והכמה"ס [ועי' במ"מ וכ"מ דהיכל בהמלחמה הכתב בכדי שלין הלעם עוטה הוי מהילה: (ג) זהו דעם הטור בשם הי"ו והכל"ם דהמקח לית בהקיים כלל ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ם: (ד) הוא דעם הכי"ף בזה והביאו הטור בש"ד בשמ' ד' ס"ה דלין לונלה לפחותה וס"ל כיון דמניקהי' מפרוטה וכו': (ה) כ"ם הש"ם דס"ל דכל שהוא יתר מפרוטה יש בו לונלה: (ו) עוד בשם הכש"ה והכל"ם דפסק בש"ד יש לונלה לפחותה: (ז) בסמ"ע ס"ק י"ד יש"ם: (ח) זה פשוט בב"מ ד' מ"ב: (ט) כ"ה בטוש"ע מדברי הכל"ם: (י) מדברי מהל דב"מ ד' כ"ל שקנו שוה מתם בשים ולו כוי וכו' ועוי' בסמ"ע ס"ק י"ח: (יא) כ"כ הסמ"ם ס"ל ועי' במ"מ דמקוב דין זה הוא בב"מ כ"ב ס"ב עלים לכל לוים וכו': (יב) כ"ד הסמ"ם ועו"ש: (יג) דעם הכל"ם והש"מ בשם הכמה"ן: (יד) מבנה פ' הזהב ד' מ"ב: (טו) כ"ה מקוני' דם' הזהב שם: (טז) כ"ז מקוני' דם' הזהב ד' כ"ו שלנו לא הכנה לו בדמים וכו':

ח וגם ביין אסור לעשות כן היינו (ט) שלא לערב קשה ברך ורך בקשה חוץ מבין הגיזות דשרי קשה ברך שהוא משביחו וכ"ש רך בקשה (וי"ל דלך בקשה לעולם שרי עי' קמ"ע ס"ק י"ט). וכן מים ביין אסור לערב אפי' אם נתערב ממילא אסור למכור לחגר ביחד דשמא ירמה בו את אחרים אלא צריך למכור מעט מעט ודוקא שיודיע לכאו"א אבל לחגר אף שמודיע לו אסור שמא ההגר יורה היתר לעצמו. ובמקום שנוהגין לערב מים ביין בין הגיזות מותר לערב כל מקום ומקום לפי מה שנהגו:

ט ובין יין ובין מים ביין מותר לערב במקום שדרך לטעום קודם הקניה. דביין שיטעום מותר לערב כל הדברים ודוקא אם הכל טועמים אבל אם יש אנשים שאין דרכן לטעום אסור לעשות כן (ועי' בשלמי"ג לוח כ' ס"ק ע"ז בשם הפ"מ):

י מותר לברר פסולת מתוך הגריסין והקטניות ואע"פ שעי"ז נראים יפים ל"ל בה משום דהלוקח רואה ומבין כמה הן נתייפו עי"ז והוא מדעתו מותר דבר מה בעד טרחת הברירה, אבל אסור לברור למעלה ולהניח שאר הפירות כמה שהן. ומותר (י) לחנווני לחלק קליות ואגוזים כדי שירגיל את כולם לבא אליו. וכן מותר לפתוח את השער ואין החנוונים יכולים לעכב עליו (ועי' טוש"ע סי' קכ"ו וסי' כ"ז) וכן ב' ב"א הדרים ביחד והאחד רוצה להזיל בריבית אשר הם לוקחים מאיזו יהודי אין חבירו יכול לעכב עליו. אבל ישראל שעושה מלאכה אצל אחר (יא) והוא רגיל לעשות שם המלאכה אסור לישראל חבירו לילך לשם ולהחזיל המקח (עי' לקמן סי' קכ"ו וש"ך שם בענין זה): דין המוכר למכירו מעיס לו שלא מצוות כעס פירות יקבל. ודין המוכר למכירו ונתקע של יין לו כהצתי שידוע שזהו דבר התלוי בנוהג המדינות. ועכשיו פשתו המנהגים ונעשה שהיה בזמנם. ועי' בסי' רכ"ט וכ"ל מדיני חלו:

(ט) כ"ז שם בגמ' ועי' בטוש' וכ"מ בש"ע ס"ק כ' ועי' בשלמ"ה בשם הב"ח בע"ז: (י) כי"ז בהג"ה ל"ל וכ"מ בסי' קכ"ו: (יא) ל"ז בשם הרמב"ם ל"ל בשלמ"ה מה שהביא בשם המגיד דבי מלכיו והוא בילקוט ס' לו בעשה בשלח וכו' ע"ש:

(א) בשם הרמב"ם פ"ז מהל' גניבה וכ"כ הטוש"ע דין ק' ב' וכ"ש בש"ע ועי' בשלמ"ב מה שהביא בשם המגיד דבי מלכיו והוא בילקוט ס' לו בעשה בשלח וכו' ע"ש:

(ב) ב"ש בש"ע דין ק' ב' בשם הרמב"ם פ"ח מהל' גזילה וכ"ש בש"ע ועי' בשלמ"ה מה שהביא בשם המגיד דבי מלכיו והוא בילקוט ס' לו בעשה בשלח וכו' ע"ש: (ג) בשם הרמב"ם פ"ח מהלכות דעות ה"ב שם:

(ד) מיושב דל"ת אמר כך שם בש"ג: (ה) שם בהלכות ועי' בשלמ"ה ועוש"ע מה שמעו מהם הלא ולא השמקתי כ"ז דל"ת לפי שהכל תלוי במקום ובמקומו ובמדינה משלכ הי' מקדם:

(ו) ועי' בטוש"ע סק"ב:

נתיב לב שלא לרמות במדה ומשקל, ודין אם נמצא טעות במשקל, או הלוקח דבר ונמצא בו מום, או המוכר מן אחד ונתן לו מן אחר. ובו כ"ח סעיפים. (וטוש"ע סי' ל"ז ל"ג ל"ג).

א כל הנושא והנותן במדה ומשקל יזהר מאוד שיהא משאו ומתנו באמונה ויזהר שמדותיו ומשקלותיו יהיו ישרות ובצדק ולא ירמה בהן וכל המרמה בענין המדה והמשקל בין לישראל ובין (ה) לעכו"ם (מלבד הגזל שיש בזה) עובר על לא תעשו עול במדה במשקל ובמשורה ואמרו חז"ל קשה עונשן של מדות (ג) מעונשן של עריות דעריות הוא בין אדם למקום ואפשר בתשובה ומדות הוא בין אדם לחבירו וא"א בתשובה שאינו יודע בפרטיות למי גזל וכמה גזל וכל המרמה במדות ה"ה ככופר ביציאת מצרים:

ב ולכן מן הדין חייבים ב"ד להעמיד (ג) ממונים בכל עיר שיהיו מחזירים על החנויות לעיין שיהיו המדות והמשקלות בצדק. וכל מי שנמצא אחו מדה או משקל חסרה יהיו רשאים לקנסו כפי ראות עינם (וכן המיוב בזמנינו להב"ד לעיין עכ"ז וכל"ל) ושיעור כל מדה ומשקל הוא ע"פ מנהגי המדינה וחוקי הממשלה בכל מדינה ומדינה כפי השיעור וגבול שקצבו לכל מדה ומשקל בלי גרעון והוספה וכמה שית"ל:

ג אסור לאדם להשהות מדה חסרה בביתו אפילו אם אינו (ז) מודד בה ואפילו לעשותה עבית של מי רגלים אסור שמא יבוא למדוד בה. אך אם יש מנהג בעיר שאין מודדין רק במדות שרשום בהם רושם ידוע זו אינה רשומה מוחרת:

ד ומגודל חומרות הרבר חשו חו"ל ואסרו לעשות המדה אלא באופן שלא יבוא לרמות את הבריות. (ה) לכן אמרו דאין עושין מדה היבש כ"א סאה וחצי סאה ורביעית סאה. קב וחצי קב ורובע הקב. אבל לא יעשה מדה של קביים דחיישינן שיחלוף ברובע הסאה [שהוא קב ומחצה] דברביעית טעו אינשי במדות. אבל זה לא חיישינן דהקב יחלוף ברובע סאה (ו) דבתילתא לא טעו אנשי. וכן כל כיוצא בזה במדות הכל לפי המקום והזמן לא יעשה מדה שיוכל לרמות בה ולטעות. כגון במדינתינו אסור לעשות מדה ששה ושבעה טמא אף ע"פ שיודיע להלוקח מ"מ אסור וכן בכל כיוצא בזה אסור לעשות שום מדה כ"א ע"פ מנהג המדינה וחוקי המלוכה והממשלה יר"ה. וכ"ש שהמדה תהיי בצדק לבל יחסר ולא יוסף כל שהו ח"ו שמלבד שהוא גזול את הרבים וא"א בתשובה וכו' עובר הוא בכל רגע על ל"ת לא יהי' לך בכיסך וגו' איפה ואיפה וגו'. ובעו"ה יש מקומות שרבים מאחב"י עוברים הרבה ע"ז ויש מחמירים שיש להם ג' מדות אחת גדולה ואחת קטנה ואחת צודקת. ויש שמחזיקין שנים. ור"ל מעון החמור הזה שקשה עונשן יותר משל עריות כנ"ל. והוא ל"ת שעוברין עלי' אף ביוה"כ כעה נעילה דיוה"כ

עליו. גם באונאת אשתו צריך להזהר מאוד שדמעתה מצויה מאוד וכתיב שמעה הפילתי ה' וכו' אל דמעתי אל תהרש, ודרשו הו"ל כל השערים ננעלים ושע"ד אין ננעלים. וי"א דאין מצווין על אונאת דברים אלא לירא השם (ס) דכתיב לא תונו וגו' עמיתו ודרשינן מי שעמות בתורה ובמצות (ועיי' בקנ"ג וסג"ע וכנ"י):

ב כיצד הוא אונאת דברים לא יעמוד על המקח בשעה שאינו רוצה לקנות. היו חמרים מבקשים חבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני ויודע שאין לו. אם נשאלה אצלו שאלה לא יאמר לחבירו אמור אתה דעתך בוה ובאמה הוא יודע שחבירו אינו יודע בוה. אם הי' בעל השובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים או אם הי' גר לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך. אם יסורין באין עליו לא יאמר לו כמו שאמרו רעי איוב לאיוב הלא יראתך בסלתיך גו' (וכ"ז סוף מפורש בס"ח פ' הזהב) וכן אם נשאלה שאלה באיזה דבר חכמה לא יאמר למי שאינו יודע כלל מה אומר בדבר זה (רעג"ס פל"ד) וכן בכל כיוצא בזה בדברים שהם צער הלב. אע"פ שאינו מהרפו בגנאי ודופי ואינו מבוישו ברבים ומכ"ש שיזהר מאוד מאוד מלהרוף את חבירו בדברי גנאי ודופי ועון גדול הוא והרי הוא שוטה רשע וכו' (עי' בי' ח"כ ויתבאר עוד בס"ח):

ג כשם שאסור לגנוב איזה דבר מחבירו כך אסור לגנוב דעת של חבירו ואפי' דעת נכרי, אם הוא בדרך מקח וממכר לא יסבור לו דבר שיש בו מום אם לא הודיעו וכן לא ימכור לנכרי נבילה בחילוף שחוטה ואף בדברים בעלמא אסור לגנוב דעה הבריות. ולא יראה א"ע בעושה בשבילו והוא אינו עושה כיצד מי שיודע בחבירו שלא יאכל אצלו לא יסרהב אוהו שיאכל אצלו ודוקא לכרהב אוהו אסור אבל לומר לו בא ואכול עמי כנהוג אין שום קפידא בדבר, ואדרבה דרך כבוד הוא לו דאל"כ יתבזה שאינו מבקשו לאכול. ולא ירבה לו בתקרובת והוא יודע שלא יקבל. ולא יפתח להבירו חביות המכורות לחנווני וצריך לפותחו בשביל החנווני והאורח סבר שבשבילו כתהם וכל כיוצא בזה אלא צריך להודיעם שלא בשבילו כתהם. מיהו במקום שהי' לחבירו לאסוקי אדעתי' שלא בשבילו עשה כן אך הוא מטעה א"ע וסובר שבשבילו עושה כן א"צ להודיעו כגון שהי' הולך בדרך בלא"ה ופגע בחברו וסובר זה שלכבודו יצא זה לקראתו א"צ להודיעו שבלא"ה הי' הולך דאיהו דקא מטעי נפשי (גס כ"ז סוף מפ' הכ"ל ובסולין ל"ד ועי' בנענ"ס פ' י"ח ומהל' מכירה):

ד לא ימכור לו (ו) עור של בהמה מהה בחזקה שחוטה. ולא ישלח לו חבית יין ושטן צף על פי' שלא יסבור שכולו שטן ומעשה הי' באחד ששיגר לו חבירו חבית של יין ושטן צף על פיה וזימן עלי' אורחים שסבר שכולה שטן והלך להביא שטן להאורחים ומצאה שכולה יין וחנק א"ע מגודל הבושי:

ה לא יאמר לחבירו סוך שטן מפך זה והוא ריקן והוא יודע בו שלא יסוך אבל אם מלא מוהר לומר לחבירו פעם או פעמים בא וכוך עמדי אע"פ שיודע שלא יסוך מפני הכבוד (כלעיל בענין גס ומכול ענוי) ולא ילך אדם לבית האבל ובידו פך ריקן דהאבל יסבור שהוא מלא (ז) יין והוא להבהותו בא אבל אם עושה כדי לכבדו מותר:

ו אין מפרכסין לא אדם ולא בהמה ולא כלים [בנון ליפות איזה דבר ולפרכסה זה נקרא פירכום] בנון לצבוע עבד זקן העומד למכר ויהא דומה כבחור, ולהשקות הבהמה קודם המבירה מי סובין שנראית הבהמה בשמינה. ואין לצבוע כלים או בגדים ישנים שיהיו נראין כהדשים. ואין נופחים הקרבים כדי שיראו שמנים ורחבים. ואין שורין בשר בכוים כדי שיהא נראה לבן ושמן ודוקא במקום שאין דרך הקצבים לשרות הבשר אבל במקום שדרך כל הקצבים לעשות כן מותר דלא מקרי אונאה כיון שהכל יודעים שדרך הקצבים לעשות כן (ועי' בסולין פכ"ה סה דקלני בי מצפי כו' ועי' ביו"ד ק"פ פ"ח וכנ"ן סס) ומעולם תמהתי על מנהג הגרוע הזה שראיתי שהקצבים נופחין בשר ובפרט בשר אחוריים והלא משנה מפורשת לאיסור ובספר מס"ה מצאתי שתמה ג"כ ע"ו אך אפשר דגם בזה כיון דעכשיו ידוע שכן דרך הקצבים ליח לן בה וכ"כ הע"ש אך כתב שם שאסור לעשות כן מטעם איסור מליחה (פי' דהוי כמו תתיכה הלולה לנתיך לנמולמו גס בפניס עי' ביו"ד ק' ס"ע) ולטעם זה בבשר אחוריים שמוכרין לעכו"ם ליח לן בה וצ"ע אבל בשר שנאכל לישראל אסור לעשות כן אף שלא מטעם אונאה [וגם מטעם אונאה אף במקום שדרך הקצבים וכן בשריה הנ"ל יש שכתבו שראוי לי"ש ליזהר בזה דעכ"פ אפשר שיטעה הקונה ויסבור שהם שמנים באמה וכן ג"כ בזה וגם כי אולי הקונה לא ידע מדרך הקצבים (עי' לקמן סעיף ט' לענין יין):

ז אין מערבין מעט פירות (ח) גרועים בהרבה פירות יפים ואפי' הדשים בהדשים ומטעם זה הלוקח חבואה מב' שדות מהמא אהה גרועה מהבירו ואין מערבין אותם. וכ"ש הדשים בישנים [פי' מהמא ישנים יותר טוב לאכילה] ואפי' ישנים בהדשים ג"כ אסור שאפשר שהלוקח רוצה לישנן (ועי' בענ"ע ס"ק ט' וי"ק) וגם

(ס) כ"י בסק הזהב וכנ"ל בהג"ה ס"ל ועי' במ"ש בלוקח: (ו) הגה בהל' דלמ' יעכוב עוד בהמה ומה בהוקק שמוסיף לעגל ג' פעמים בגמרא שם ס' מקום דמוקק ליכה הוקק כ"כ ועשם הב' הוא מכוסה דמתא ומה בהמוסף מלכם נתם ולעשם זה לפ"ל דלדיקן דלק מלויין בהפיס כ"כ לק מסם ויעני' ביו"ד ק' ק"ו ועי"ש יעו"ש לך לעשם הל' לפול לף לדיקן ועי' בקנ"ס: (ז) עי' ע"ד בהכוב הנו בכך לכובד ויין לעני' נפש: (ח) מהמכה דפוק פ' הזהב וכ"ז בעשע מפוסע נבס:

יב מדכתיב איפה שלמה וצדק דרשו חז"ל צדק משלך וחן לו ולכן אמרו חז"ל דמקום (כא) שנהגו שהחנוונים שוקלין בהכרע צריך להכריע טפח והיינו כששוקל עכ"פ מליטרא ולמעלה דלדבר קל (כב) מאוד נפיש מדאי הכרע טפח. ומקום שנהגו שלא להכריע שוקל עין בעין. אך מ"מ צריך להוסיף (כג) אחד מק' בלח ואחד מד' מאות ביבש [דדבר לח נדבק יותר לדופני הכלי לכן צריך להוסיף יותר]. והשוקל (כד) עשרה ליטרות אל יאמר לו שקול לי בל ליטרא וליטרא בפ"ע אלא שוקל בפ"א והכרע אחד לבולן וכן כל כיוצא בזה:

(מדין סופסף על המלות והסגמה ע"ז, והטעיה, גם תקנות של בני תומנות, לפ כתבתי כי בזמנינו אין כח ב"ד יפה להעמיד הדת על תילה ובפרט בדברים אלו כגון בהסקעת מעריס וכל כה"ג. ולפ מבגילת הזמן ועמל הפנכסה לפ לייתי ולי למסקיל):

יג במדידת קרקע של אחים או שותפין צריך לדקדק (כה) מאוד ע"פ חכמת השיעור וההשכורת דכמלא אצבע מהקרקע רואין אותה כאלו היא מלאה כרכום שהוא דבר יקר מאוד. וכשמודדין הקרקע בחבל אל ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים רבימות החמה החבל מתיבש ומתקצר:

יד כל מי שמכר לחבירו איזה דבר במרה במשקל או במנין וטעה בכל שהוא לעולם חוזר ולא דמי להא דנתבאר לעיל לענין אונאה דער שתות א"צ להחזיר האונאה ואף בשתות אינו חוזר כ"א בכדי שיראה רשם בשיווי המקח אינם יכולים לצמצם כ"כ וכה"ג דרך מו"מ מחלי אנשי ומטעם זה נתנו חז"ל שיעור לחבוע אונאתו ע"ש אבל כאן אף בכ"ש ודאי לא מחל ולעולם חוזר וא"ה דבר שאפשר להשלים המקח קיים ומשלים לו משקלו או מנינו וכה"ג:

טו המקבל מעות מחבירו בין בהלוואה ובין בפירעון ומצא יתרון במעות אם הוא בכדי (כו) שהדעה טועה אף אם לא חבעו חייב להחזיר ואם הוא באופן שאין רגילים לטעות בכזה הרי הם שלו דאמרינן מתנה יהיב לו או גזיל גזילה ואבלע (כז) לי בחשבון וכמה הוא בכדי שהדעת טועה הוא לפי המקום והמנהג שרגילין למנות מעות, עיין בב"ק טום"ע פעיף ג':

טז המוכר לחבירו קרקע או בע"ח ושארי מטלטלין ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח מחזירו (כח) אפילו לאחר כמה שנים ולא דמי לאונאה הנ"ל דנתנו חכמים שיעור. אבל כאן הוא מקח טעות לגמרי ולעולם חוזר. ודוקא אם לא נשתמש בו אבל אם נשתמש בו (כט) אחר שידע וראה המום ה"ז מחל. וי"א עוד דאפי' לא נשתמש בו אך הוא דבר שהי' המוכר יכול להבחין לנסותו או להטעימו וכה"ג ולא עשה מסתמא (ל) מחל וי"ח בזה (ועיין בזה בחל"מ פרק ט"ו מהל' מכירה מ"ם ומולק בזה ועיין מ"ם עליו בזמתים"מ):

יז ואפילו אם נשתמש מ"מ לפעמים יכול לחזור בו כגון שהמוכר אינו בביתו וא"א לו להחזירו. ה"ז לא גרע משומר אבידה דאם הוא דבר שעושה ואוכל וכו' וכן כאן נמי אף אם השתמש (לא) כדי שיעשה ויאכל יכול לחזור בו אח"כ. וכן כשהודיע הלוקח להמוכר שמצא בו מום (לב) אע"פ שנשתמש בו אח"כ מסתברא נראה דיכול לחזור בו. ועוד נלע"ד דיש להסתפק בעיקר דין זה לפ שהמעם פס הקונה הוא מהמומים וע"ה סמ"י כלל מדין לפ שהמעם גו ול"י כלל בעיקר דבר זה לפקוד להסתמם גו ממחר לכונה להמזיכו לך מוכה התילה לנפעמי דכ"ז שמזיכו לפ המזיק המעות מותר לו להסתמם גו מבל מ"מ מימו מומל בשו"ם ונוונה בכבוכיה מלוך שוולמי כונה לחזור, ומכ"ם פס לפ המום בדרך כגון פס קנה קום ונקע עליו בדרך ובמעמ להרך לו בכסף מלא גו מום ונקע על הקום בחזקה לעיכו ובדעמו לעמוד ע"ז בד"ת לך ע"פ הלפ זה הסתמם גו ממר מלפה וכל"ל. הפ נמחר בכזה דולמי מחל והלפ לנו כולין דולמי לפ מחל לך מגולל הסכרה מסתמם גו הילך בבגליו ויוליך בידו הענלה עם המסף וכל ממר לו. וכן פס הסתמם מסכרון יליעם כל"ל. ועכ"ג בכ"ז בחסר לחיתי מעשה בכיוצא בזה כמה פעמים בד"ת סהיה לפני, ובחמו לחמחת בכתי בעיקר דין זה וכן בהסיק לפסה בחמלו בה מומין למזקה לחין לחם שומה וכו' וכ"ז מהמחמ"ם ז"ל ולפין עת הפקף פס ויתבאר בח"ם ועי' בחמכונים בי' בל"ב בעי"ג ובחה"ע סימן קי"ז:

יח עוד יש נ"מ בין אונאה לטעות מומין דבאונאה בבר נתבאר דהדין דקנה ומחזיר אונאה וכנ"ל. אבל במומין

כל

(כא) כ"ז בחמכה סם ע"ח ועי' בחנוים הם"ם סם: (כב) בחי' הכחב"ם סם והביאלו הפחכונו' ומ"ם בעניים סהמכונים הוא ע"פ מ"ם בחמ"ח עכ"ק כ"ל דלפ קלי כ"ל בחכונים שפוקלים דבר מחכל ע"ם ועי' בעיכום בחב"ם בף הב"ל ד"ה ומיב וכו' מלב הבחב וכו': (כג) סם בחמב' נוהן לו בבומיו: (כד) סם פ"ע בבבייחפ הי' מבקש עפבה ליע' כו': (כה) הכחב"ם פ"ח מהל' בניבה בחב ע"ח מחנוך עקבי'חמחבאתי'בבחבי בחעבי' ובחב הח"ח בחוה מהכם הבשוב ומ"ם בחוה מ"ח בוד בזה: (כו) ב"ח ס"ב ע"ב לחמ ב"כ הלי מלך וכו' בעיבוכיחפ ומומביחפ ופיבש"י יש מהיו עפבה עפבה וכו' ע"ם ובבי' הכי"ף ז"ל ועוד מיכוחים בד' הכחבוכים ז"ל לך בחחם העיקר פחלבי בחבהב לך בגילים לחנות עיי' ח"ח ול"חובהנחם הכח"ם: (כז) ולפ חם לפ הי' לו חוה לפי המקום והחנהג שרגילין למנות מעות, עיין בב"ק טום"ע פעיף ג':

(כח) כ"ח בחמב' חם ע"ח ועי' בחב"ם סם: (כט) בחמב' ע"ם ובחלו ע"ח ועי' בחמ"ם: (ל) ב"ח בחמ"ח עכ"ק כ"ל דלפ קלי כ"ל בחכונים שפוקלים דבר מחכל ע"ם ועי' בעיכום בחב"ם בף הב"ל ד"ה ומיב וכו' מלב הבחב וכו': (לא) בחי' הבחב"ם בחב ע"ח מחנוך עקבי'חמחבאתי'בבחבי בחעבי' ובחב הח"ח בחוה מהכם הבשוב ומ"ם בחוה מ"ח בוד בזה: (לב) מח"ח פ"ח מהל' בניבה בחב ע"ח מחנוך עקבי'חמחבאתי'בבחבי בחעבי' ובחב הח"ח בחוה מהכם הבשוב ומ"ם בחוה מ"ח בוד בזה: (לג) בחי' הבחב"ם בחב ע"ח מחנוך עקבי'חמחבאתי'בבחבי בחעבי' ובחב הח"ח בחוה מהכם הבשוב ומ"ם בחוה מ"ח בוד בזה: (לד) בחי' הבחב"ם בחב ע"ח מחנוך עקבי'חמחבאתי'בבחבי בחעבי' ובחב הח"ח בחוה מהכם הבשוב ומ"ם בחוה מ"ח בוד בזה:

אינו מכפר כ"א לשבים וזה מחזיק בביזתו מדה או משקל שקר וצועק למען נחדל מעושק ידינו וכו'. ואפי' אם אין לו אלא אחת והיא חסירה. ואפילו אם אינו מודד בה כלל אסור וכנ"ל וכמפורש בש"ם. ובפכ"ו מהלכות תפלה ת"ל כי המלוכה מסגיפים עכ"ז ונעובד עובד על ניווי הסי"ת ופי' מלך:

ד מדכתיב (ז) איפה שלימה וצדק דרשו חז"ל ואמרו שאסור לאדם לעשות שום דבר [בעניני המדות והמשקלות] שיוכל לבוא ע"ז לידי טעות ורמאות. ולכן אמרו שבמקום שנהגו למכור במדה גדושה אסור למכור במדה מחוקה אף שיפחות לו ע"ז מהמקח. וכן להיפך במקום שנהגו למכור במדה מחוקה אסור למכור במדה גדושה אף שיוסיף לו ע"ז והכל מטעם הנ"ל דחיישינן שמא יראה אחד שמודד במחוקה וסובר שכן המנהג בעיר. וכן בכל כה"ג מקום שנהגו למוד במדה דקה אל ימדוד בגסה וכן להיפך אסור (פי' כגון שמעמיד שמודדין בקב אל ימדוד לו בד' לוגין. וכן להיפך אם המנהג למוד בלוגין אל ימדוד לו בקב לפעמים הוא לעשה להמוכר ופעמים לסלוקא עי' בחוז ומש"ע ס"ק י"ג):

ו במקום שנהגו למוד במדה מחוק' אין עושין המחק (פי' הוא דבר שמעגיל בו על המדה על סיפא דהוא) מדבר (מ) שקל מאד כמו דלעה כי הוא רעה למוכר ולא מדבר שכבד מאד כמו מחבת כי הוא רעה ללוקח, אלא מדבר ממוצע כמו ממין עץ אגוז שקמה ואשכורע. וכן אין עושין את המחק מצד (ט) אחת עב ומצד השני דק. וכשהוא ממחק אל ימחוק מעט מעט שאם עושה כן נכנסת המדה תוך הכלי והיא רעה ללוקח. ולא במהרה בבת אחת שהוא רעה למוכר. אלא ימחוק בנחת ובמתון. וכן בכל כה"ג לשמור א"ע משום הערמה וחשש גזל הרבים:

ז ולכן אמרו בשמודד דבר לח שיש בו רתיחה לא ימדוד לחבירו עם הרתיחה בענין שנראית מלאה ובאמת חסר בה מעט והוא גזל הרבים ואפי' אם הרתיחה הוא דבר מועט שאין בה ש"פ אסור, וכשמערה הכלי מכליו לכלי של לוקח צריך להחזיק המדה ולהשהות עד (י) שיטפטפו ממנה ג' טיפין. ודוקא בבעה"ב המוכר אבל חנוני שאין לו פנאי להשהות אינו צריך להטיף:

ח ומטעם הנ"ל אמרו חז"ל שהחנוני צריך (יא) לקנח מדותיו פעמים בשבת דהואיל ואינו מטיף הנ' טיפין ודבק בהם הרבה וצריך לקנח תמיד:

ט כדרך שאמרו במדות שאסור לעשות מדה שלא כמנהג המדינה שלא יבוא להטעות ולרמות ב"א כן אמרו שאין עושין (יב) המשקלות כ"א ליטרא וחצי ליטרא ורביע ליטרא אבל לא שלישית ליטרא וחמישית ליטרא מפני שקל להטעות בהם. וכן אסור לעשות (יג) שום משקל של מיני מתכת אלא של זכוכית ואבנים חלקים (צמו"ע סעיף יו"ל כתב אין עושין ממקולות של מתכת כ"ש ממגיס הסלע והוא טעות לעוכת כי לא מכר לו צמ"ם ולא בפוס' אלא סתם אין עושין ממיני מתכת וכמדומה שכתב תו"ח דאיתא בש"ס הוא ונ"ל נלמיס סלע. וכן הוא מפורש בכמ"ס פ"ם ס"ל. וכן עיקר להוא פי' לשלי לאיתא בש"ם שם עושה של נוחשת וכו' ע"ם) אך י"א כ"ז הוא במשקל ששוקלין בה (יד) דבר לח משום דנדבק בהן אבל בדבר יבש לית לן בה וכן המנהג. ומשקלות ששוקלין בה כסף וזהב יש לחפותה בעור שבשחיקה מועטת מביא להיזק גדול:

י אסור להטמין (עו) משקלותיו במלח י"א (טז) הטעם שהמלח אוכל בו ומקילו. וי"א להיפך (יז) דהטעם שהמלח מכביד המשקל ויבוא לקנות בו (והכל לפי המשקל מאיזה מין נעשה) ועל כל זה וכיוצא בזה נאמר ויראת מאלהיך, שהוא דבר המסור ללב. ומטעם זה אמרו חז"ל (יח) שהחנוני השוקל דבר לח צריך לקנח המשקל פעם אחת בכל שבוע, דאף שהמשקל מונח בכף שניה. מ"מ ע"י שאוחזו נוגע בו בידו המלוכלכת ומדביק עליו. ולכן המאזנים שנותן עליהם הלח צריך לקנח אותם בכל פעם ששוקל בהם:

יא המאזנים צריך שיעשה מיושרים כל דבר ודבר לפי ערך המשא כיצד מוכר חתיכות (יט) גדולות של ברזל וכיוצא בזה צריך להיות חוטי המאזנים שאוחז השוקל בידו תלוי' באויר ג' טפחים ובבתים מהארץ ג' טפחים ואורך הקנה (כ) שהחוטים תלוים בה י"ב טפחים ואורך החוטים שהמאזנים תלוים בהם ג' טפחים דלפי ערך המשא צריך להיות ההכרע ולכן במוכר עששות היינו ברזל הנ"ל ההכרע ג' טפחים ולפיכך צריך שיהא למטה מהכף ריוח ג' טפחים וגם למעלה טהקנה ג' טפחים מהגג ואורך הקנה י"ב דבפחות אין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט לפי כובד המשא. וכן בכל דבר ודבר לפי ערך המשקל היינו מוכרי צמר וכה"ג שמשקלם יותר קלים מהנ"ל א"צ שיהא גבוהים מהארץ כ"א ב' טפחים וגם למעלה מהגג ב' טפחים ואורך החוט שהם הלוים כו ב' טפחים ואורך הקנה ט' טפחים וכה"ג כ"א לפי ערך קלות המשקל (ועי' סעיף י"ג):

מדכתיב

(ז) כ"ז"ב סס ד' ס"ע ממנה ובכיי' סס ועי' בכל"ס סס ועי' כ"יופמ"ע ס"ק י"ד: (ח) מכיי' כ"ב ס"ע: (ט) סס ועי' בפי' לשנ"ס ס"ם סס: (י) ממנה סס ס"ז והמוכר יין למציקו מייב לסביף כו' והמנוני לימו כו': (יא) סס ד' ס"ם: (יב) סס ס"ע ס"ל בכיי' מלי קמ"ל דמקנין וכו': (יג) סס ע"ב ועי' בשנ"ס: (יד) בממ"ס ס"ם מהלכות נניבה דהטעם שמיני מהכות מעלין מלוזה ולפ"ז לף בדבר יבש לך דשע הל"ם דדוקא בדבר לח וכו' ע"ש בד' ס"ע ע"ב סוס' ד"ה ולא בשל עץ בלוכך: (טו) בכיי' כ"מ ס"ם ע"ב: (יז) דשע (יח) במנה כ"ב סס ס"ם ועי' ב"יופמ"ע סקי"ם: (יט) בכיי' כ"ב ד' ס"ע: (כ) כפי' הטוב ולא כפי' הכסב"ם סס ועי' בב"י וכמ"ש:

כד וכ"ז אם מכר לו בסתם. אבל א"ז הודיעו שקונה לוריעה חייב באחריותו. וכן בכל דבר כיוצא בזה דאם הודיעו למה הוא קונה כגון לרפואה (מא) וכיוצא צריך שיהא ראוי לזה. ולכן הלוקח איזה דבר מחבירו והודיעו שצריך להוליכו למדינה אחרת ואחר שהוליכו לשם נמצא בו מום חייב המוכר להחזיר לו מעותיו. ואינו יכול לומר להלוקח (מב) שיחזיר לו המקח לכאן רק הוא מטפל לעצמו להביאו לכאן על הוצאותיו. ואם ידע המוכר שהי' בו מום חייב (ג) אפילו בהוצאות ההליכה שהוליכו לשם (עי' טור ומחכונים) ולא עוד אלא אפי' אם אבד ונגנב המקח אחר שהודיעו הלוקח (מג) שחזור בו הרי הוא ברשות המוכר (עי' סמ"ע ס"ק י"ח וש"ך ס"ק י"ד) אבל אם לא הודיעו (נג) כלל שרוצה להוליכו למדינה אחרת הרי הוא ברשות הלוקח עד שיחזירנו לעיר שדר בו המוכר ויאמר לו הרי שלך לפניך:

כה כל מקום שנתבאר לעיל דהוי מקח טעות וצריך להחזיר הדמים דיני בבע"ח. ואם אית לי' ווי צריך ליתן לו מעות דוקא ולא בקרקע:

כו מי שמכר לחבירו איזה מין ממיני פירות ונתן (נד) לו מין אחר אין כאן מכר. כיצד מכר לו חטים אדומות ונמצאו לבנות או איפכא אין כאן מכר כלל ושניהם יכולין לחזור וכן כל כיוצא בזה ואפי' אם נתן לו מין אחר יותר טוב דזה מעלה ללוקח יכול לחזור בו אם ירצה (כגון שחזלו) וכ"ש המוכר. וכן להיפך אם נתן לו מין גרוע ממה שמכר אעפ"כ אף המוכר יכול לחזור בו דכיון דנתן לו מין אחר לא הוה כלל מכירה. דאמר לי' לא במין זה אני חפץ:

כז בד"א כשהוא מין אחר. אבל אם הוא מאותו (נה) המין גופא רק שמכר לו בחזקה יפות ונמצאו רעות אז הלוקח יכול לחזור בו ולא המוכר (ופתי' שם מין מינהו במקח שתות (נו) ע"ג יכול הלוקח למזול. לכאו"א ד"ל לוליס לוקח ביפות לף שסס ביזוקר) רעות ונמצאו יפות המוכר (נו) חזור בו ולא הלוקח (כגון שחזלו ולוקח לוליס לחזור בו) מכר לו יפות ונמצאו יפות אף שאינם יפות שביפות ויש אונאה שהוה כבר נתבאר לעיל דהמקח קיים. ואין אחד מהם. יכול לחזור בו רק שמחזיר לו האונאה. וכן הדין ברעות ונמצאו רעות וכנ"ל:

כח מכר לו בשר בחזקת מין איל מסורס שטוב למאכל ונמצא שאינו מסורס המקח (מ) קיים רק שמחזיר אונאה. אא"כ ידוע שהלוקח אוסטנים הוא שאינו יכול לאכול כלל מין שאינו מסורס דהוה יכול לחזור בו. וכן בכל כיוצא בזה (עי' כי' כל"ג ס"ק ו וסי' כל"ג לענין המוכר כסף בחזקת לטוף ומצא סיגים לו להיפך, ויעו"ש בש"ך ומחכונים ס"ק זז ודו"ק). דין המוכר בשר בבור ולא הראהו לחכם ומוכר בשר ונמצא שהוא טריפה עי' טוש"ע סי' רל"ד:

(מא) הנ"מ אם מכרה בהלכה הכ"ל ופשוט: (מב) הסמ"ע ס"ק ס"ק הכ"ל ולמד כן מקוביץ הכ"ל ודין הכ"ל: (ג) טור בשם הסמ"ה: (נד) עי' כ"מ סק"ל ועי' ע"ז סמ"ע סקכ"ל ועי' ע"ז בב"מ ק"ק ס"ק ו וסי' בתה"ג: (נה) בסמ"ע ס"ק ועי' במחכונים: (נג) כ"ז הכ"ל ומבואר במשנה ב"ב ע"ג ע"ב ובסמ"ע פי"ז מהל' מכירה: (נו) שם ושם: (נה) עי' בסמ"ע שם ובמ"ג ס' הכ"ל: (נו) ג"ז שם ודע דל"ז בכללן המוזכר יותר מסתום מבל שם הוא יותר מסתום דהוה ביעול מקח ט"ס דבסיסס יכולים לחזור בהם עי' בסמ"ע ס"ק ב"ב ס' הכ"ל ועי' עוד וב"י סי' כל"ד ומ"ש בתיב כ"ס: (נז) הנ"ל ס"ק בהג"ה בפי' כל"ב ותה"ד סי' שם"ד ס"ב: (ח) מסנה גיטין דף כ"ט בפשוטו מקקן מקח ומוכלן ממכר ומחזירין שם כדי מיין עי' בב"י ריש סי' זה: (ג) שם בב"ם מתוי ל"י כלב ילמק בבר סיס ובבר שבע וכו' מבל בבר עבר ולל פליגל בל מד לבוש מוסיפי' ועי' ביעין ק"ס למל בבל שלם עדות בקבן: (ג) עוד בשם הבל"ם וכ"ש הקצ"ש והמחכוני' עי' קמ"ע סק"ב: (ד)ב"ב בקל"ה ושם: (ה)במוגו' ד' כ' ובבמ"ס בפ"ז מהל' מכירה: (ו) הנ"ל סי' בל"ה ס"ל מסנה הל"ז ס"ב:

נתיב לג מדין מכירת חש"ו ושיבור ודין מכירת שבת ויו"ט. ובו ח' סעיפים. (וסוף בעוס"ע סי' בל"ה).

א דבר תורה אין מכירה של קטן בפחות מבן שלש שנים ויום אחד ובנקבה בת שתים ויום אחד והביאו ב' שערות. ואז מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין אף שאינו יודע בטיב מו"מ. אך חז"ל התקינו לטיבת הקטן שיהא לו מזון ומחי' ולכן אמרו (ח) שהקטן שהגיע לעונות הפעוטות ממכרו מטכר במטלטלין וכן מהנהו מהנה. בין אם הוא מחנת בריא ובין אם הוא מחנת ש"ס ואפי' אם הוא מהנה מרובה דאי לא עביד נייהא לי' לא הוה נהון לו. ושיעור הגיע לעונות הפעוטות הוא אחר ששה (ג) שנים ודוקא אם בדקוהו ויודע בטיב מו"מ. אך י"א [וכן דעת הרמ"א] (ג) דאחר י"ב שנים אעפ"י שאינו חריף ב"כ כל שאינו שוטה מקחו מקח ודוקא במטלטלין:

ב ויש בזה ד' פרטים. א) דוקא במטלטלין אבל לא בקרקע אעפ"י שהוא קרקע שנתנו לו במתנה או שקנה לו אפוטרופס אין ממכרו ממכר עד שיגדיל (ד) כנ"ל דבקרקע צריך בקיאות. ב) כל הנ"ל דוקא בקטן שאין לו אפוטרופס. אבל אם יש לו אפוטרופס (ה) אין מעשיו כלום אלא מדעת האפוטרופס. ג) י"א דכיון דאין זה כ"א מתקנות חכמים לא התקינו (ו) במקים שלא עשו כהיגן כגון שמכרו בנכסים מיעטין שמן הדין הכל לבנות ולא לבנים

כל שנמצא מום אפילו אינו מפחיתו מדמיו כ"א כאיסר במסחר גדול (נג) מחזיר את החפץ ואין המוכר יכול לומר לו הילך פחת המום (וכ"ז דוקא במום שדרך העולם להקפיד עליו ולחזור מחמתו דבכל דבר בזה הולכין אחר המנהג אם לא שפירש בפירוש) וכן (לד) להיפך אם יאמר הקונה המקח לא אבטל רק שתשלם לי הפחת שמפחיתו המום. יכול המוכר לומר אם אתה רוצה לקבלו כך טוב ואם לאו תנהו לי בחזרה (עי' נחל"מ פרק המוכר פירות ונפמ"ע ס"ק י"ב):

יט במד"א במום קיים אבל במום עובר כגון ראובן שמכר לשמעון (לה) ביה שהי' לו בעיר אחרת ושמעון מכיר היטב את הבית אך מקודם המכירה נכנסו עכו"ם ועקרו את הדלתות וקלקלו הכתלים וכיוצא בזה והקונה לא ידע מזה בעת המכר הרי המקח קיים בין שכ"ז אפשר לתקן במעות וינכה הדמים כפי שיעלה על תיקון והמקח קיים וכן כל כיוצא בזה. אבל במום שאינו עובר (לו) שבגוף הבנין כגון שנמצא רקב בכותל אחד אף שאפשר שיעשה חמורה כותל חדש מ"מ זה יכול לחזור בו ולבטל המקח לגמרי וכן כל כיוצא בזה:

כ כל הלוקח סתם א"צ לפרש ע"מ שלא יהא מום במקח אלא מן הסתם הוא לוקח דבר שלם בלא שום מום, ואף שההנה מפורש ע"מ שאין אתה חוזר במומין. מ"מ אם נמצא אח"כ מום יכול לחזור בו. דיאמר סמכא דעתי וסברתי שאין בה מום. עד שיתנה עמו בפירוש על מום ידוע היינו שיאמר לו חפץ זה מום פלוני יש בו או שיאמר לו הקונה הרי אני מוחל ומקבל כל מום שימצא בו אעפ"י שיפחות מדמיו כך וכך שהמוחל צריך שידע בבירור שיעור הדבר שמוחל ובלא"ה לא מהני (עי' סמ"ע ס"ק ט"ז וס"ך ס"ק ל'): ליתי עבד לו ספסק והמומין שנספסק ליזיק מוס מנטל מקח ועוד ליזיק ליתי כתבתי מעתה:

כא מי שמכר לחבירו דבר שיש בו מום ואינו נראה ומחמת זה אבד המקח לגמרי כגון המוכר לחבירו שור ואין לו שניים לאכול והלוקח לא ידע מזה והעמידו עם הבקר שלו והי' נותן לאכול לפני כולם ולא ידע שזה השור אינו אוכל עד שמת ברעב הרי זה מחזיר (נז) לו הנבילה והמוכר מחוייב להחזיר לו הדמים ודוקא כשהמוכר מכר לו שור שלו שהי' אצלו איזה משך שמסתמא ידע מזה המום אבל אם הי' ספסירא (נח) (פי' לפי שקונה ומוכר מיד) דאפשר שהוא לא ידע כלל מהמום. בזה יש פלוגתא בין הפוסקים די"א וכן פסק המחבר דפטור מהתשלומין רק שצריך לישבע שבועה"ס שאינו יודע כלל מזה המום ונפטר. אבל יש חולקין וס"ל דאפילו (נט) אם הי' סרסור כנ"ל חייב לשלם דאע"ג דהוא נתאנה ג"כ מ"מ אין לו להונות אחרים. ולכן אף בכ"ד שאף הלוקח פשע במה שלא בדקו מ"מ חייב לשלם וכ"ש בדבר שלא פשע כלל הקונה כגון מי (ס) שלקח טבעת זהב ומכרו ושברו הלוקח ומצא בו בריל דחייב להחזיר לו מעותיו אעפ"י שהוא ג"כ לא ידע מזה כלל ואם אין מאמין להלוקח שמצא בו בריל והשני הובע וטוען בבירור שמצא בו בריל אך שאי אפשר לו לברר זה נשבע המוכר (סא) שבועה"ס שלא ידע כלל מזה ונפטר וכן הסכמות האחרונים בזה אך בדין הראשון כיון דמ"מ פשע הלוקח יש מהאחרונים שהכריעו כדעת הרמב"ם והמחבר (סב) דפטיר מלשלם אך נשבע כנ"ל וצ"ע:

כב מי שקנה דבר בחזקת בדיל ומכרו ואח"כ נמצא בו זהב או כסף (סג) זכה הלוקח שמצא, שהראשון לא זכה הואיל ולא ידע מזה כלל ועי' בנתה"מ דדוקא בבה"ג אבל אם מצא איזה דבר כרוך במטלית ולא ראה כלל מה הוא ומסרו לחבירו ופתחו וראה שיש שם כסף הראשון קנה דהו דבר שעתיד להוודע ובודאי הי' יודע מזה ועי' ע"ז בעוס"ע ומקומוס פי' קמ"ח ולוק ס"ע (ובעיקר סדין כתן ומי' סל"ל בדבר שמין דקך להמוולע ולהמגל"ע ועי' בעמ"ס סל' קנין מנב פי' ז' ובמתה"ג סס ס' סל"ל ועי' ג"ס בבל' שלוחין ובל"ת ועב"ג):

כג מי שמכר לחבירו זרעים שאינם נאכלין וזרע ולא צמחו חייב (סד) באחריותו ומחזיר (סה) לו הדמים דמסתמא הלינן בחסרון הזרעים אא"כ ידוע שלקתה הארץ. אבל מי שמכר לחבירו זרעים הנאכלים שיש שקונה אותם לאכילה ואף שהוא מהמין שרוב קונין אותו לזריעה כמו זרע פשתן וכרומה וזרען ולא צמחו. יכול (סו) לומר שמא לאכילה קנית והמקח קיים. אך אם לא נתן המעות י"א דהלוקח (סז) יכול לומר לזריעה קניתי ויכול לחזור בו:

(נג) כ"ז סס בממצ"ס הכ"ל ובפוסקים וכן פשוט ומוכרח ועי' ב"ע ד' פ' ועי' בב"י פ' כ"ז: (לד) נ"ז סס בממצ"ס ועיי' בתו"ש סס: (לה) עוד מפמוסם הכמ"ס ועיי' סע"ע פ"ק י"נ: (לו) הנסם כמ"ל סס פ' כ"ג בקצי' ה' מהנסם מכדכי דכמוזם ועיי' סע"ע פ"ק י"ד: (לז) זה מפוסק מפוני"ב"מ מ"ב סהום לפפוכף' דיימי דזבין מוכח ליימי וכו' ולפ"ז הוי לו בכי ופיכי וכו' ע"פ בכל הקוני' וכ"ז בממצ"ס פ"ע מהל' הכ"ל: (לח) בממצ"ס סס והעוב והמ"ע הקצה עליו מפוני"ב הכ"ל ועיי' בב"י מה שמיכן ע"ז: (לט) עוד מהכמ"ס וענ"ע וכפיכם"י בפוני"ב סס וכפוסעל דמ"ק ועיי' סס בב"י ובנחמ"נ: (מ) מכדכי פרק המפקיד ועי' ד"ע ועי' ב"ח: (מא) כן הכריע הב"ח ונפ"ז מיכן סס בעוב דעת הממצ"ס מקומות הב"י דסס כיון שמקצו לבקלה לפ פסע בלב הלפעלוף' לבל היכף דפסע ע"פוק נלפה דעת הס"ך ס"ק י"ב ע"ס ודבר המפקפב הוא ופ"ע לדיוק: (מב) מכדכי פ' פלו מליקוט ובמ"פ בהג"ה פי' כל"ב פי"ח: (מג) מפמ ב"ב ב"פ ע"פ המוכר למציהו זבעוני ניכה זבעו ולפ נמלו וכו' בממ"נ לומל זבעוני ניכה מהיכם לפכלים מייב ובפקו הפוסקי' בממצ"נ וב"ה בממצ"ס פע"ח מהלכות מכיכה ועיי' בב"י: (מה) סס ל"נ ע"ב וכמ"ק לפיני נוסן לו בהוללה: (מו) סס בממצ"ס מעוני"ב הכ"ל: (מז) עוד בסס הממ"ה:

יהי' זה נגד פוקי הממלא יכ"ה). וכן הדין במי שמחזר להשכיר א"ע לאחד אסור להשני להשיג גבולו:

ב י"א דדין זה דוקא בבא לקנות דהשני נקרא רשע שהרי ימצא לקנות במקום אחר. אבל בדבר הפקר (ג) ומציאה או שבא לקבל מהנה ובא אחר וקדמו לא מיקרי רשע דכ"ז לא נמצא במקום אחר. ולא עוד אלא אפילו לענין קנין אם בא חבירו ויכול לקנותו בזול (ג) שאינו מצוי לקנותו באופן זה דינו נמי כמו במחנה ומציאה ויכול לקנותו כ"ו שלא זכה בו הראשון. וי"ח בכ"ז ואומרים דבכל גווני מיקרי (ד) רשע. והכרעת האחרונים כדעה הראשונה. ואף לי"ח הנ"ל מ"מ דוקא אם זה שבא לקנות עני הוא. אבל אם הוא (ה) עשיר ובא אחר וקדמו בכל הנ"ל ודאי לא מיקרי רשע. א"ל שהוא דבר שאי אפשר להשיגו כ"כ אף בדמים דאז אף אם הראשון עשיר השני מיקרי רשע לדעה זו (עני' סמ"ע סק"ו ותה"מ):

ג כ"ז כשבבר פסק על המקח (ו) ואין מחוסר רק קנין. אבל אם מחוסר ג"כ הפסקה מוהר לאחר לקנות בין שהמוכר ישראל בין שהוא א"י:

ד כשם שנתבאר לעיל במי שמחזר להשכיר א"ע כן הדין גם לענין מלמד שאסור למלמד להשכיר א"ע לבעה"ב שיש לו מלמד אחר בביהו א"ל שיאמר הבעה"ב איני רוצה לעכב את המלמד שלי. אבל בעה"ב מוהר לשכור מלמד אף שבבר שברו בעה"ב אחר. דלימוד אינו דומה לשארי דברים דלא כל הלומדים שוים בעיון ובהסברת הלימוד. והזה כדבר שאינו מצוי כו'. (ועי' ז"י ועי' בעוס"ע סי' לל"ג ולל"ה ובמיבוכי סם בעז"ס):

הלכות מתנה

נתיב לה

ובו ט"ו סעיפים. (והוא בשו"ע סי' רמ"ט רמ"ב רמ"ג).

א כשם שנתבאר לעיל לענין מקח דאין המקח נגמר בדברים בעלמא ונהבאר שם איזה קנין המועיל בכל דבר ודבר כן הדין במחנה שאם נתן אחד לחבירו הן קרקע והן מטלטלין אין (ו) קונה כ"א בדרכי הקנין שהמקח נגמר בהם כל אחד כמו שנ"ל בהל' מו"מ. וכיון שקנה באחד מהדרכים הנ"ל מהני אף בלא (ז) עדים אם שניהם מודים דלא אברו סהדי אלא לשקרא:

ב וכשם שנ"ל לענין מקח דאף אם לא נתן מעות ולא קנה בדרכי קנין כל שנגמר המקח ביניהם החזור בו יש בו משום מחוסר אמנה כן הדין במחנה שאם אמר לחבירו והבטיח ליתן (ג) מתנה מוצעת דסמכה דעתי' דהמקבל יש בו משום מחוסר אמנה אם חזר בו אח"כ אך במחנה מרובה לא סמכה דעתי' כלל ויכול לחזור בו. ואם רבים אמרו לאדם אחד אפילו במחנה מרובה יש בו משום מחוסר אמנה דסמכה דעתם. וכ"ז אם היה המקבל עשיר אבל אם היה המקבל (ד) עני בין שהוא מחנה מרובה בין שהוא מחנה מועטת אינו יכול לחזור בו כלל דהוי כנודר לצדקה. והיכא דאיכא טירחא דגופא י"א דאפשר דלא אמרינן דהוי נדר בעני עיין ש"ך (ועי' בעז"ס סימן רמ"ג וכמ"ש בעוס"ע כל"ם סי' ל"ג ובמיבוכי סי' ל"ג ובמ"ס סימן קם"ב):

ג ובשעת ההבטחה לחבירו הן במקח והן במחנה אפי' במחנה מרובה. צריך שיאמר לו בדעת גמורה ולא יהא בדעתו או לשנות כלל וזהו (ה) איסור מה"ת לדבר א' בפה ואי בלב שנאמר הין צדק יהא לך וקבלו חז"ל ולמדו והלא הין בכלל איפה הי' אלא הכוונה שיהא הן שלך צדק שלא ידבר א' בפה וכו'. וכ"ז בשאר כל אדם ומי שהוא י"ש ומתחסד עם קונו (ו) יקיים מה שנאמר ודובר אמת בלבבו היינו אם בא אחד ליקח מאתו חפץ ואמר שיתן עבורה חמשים כסף ולא ענהו דבר מחמת איזה סבה אך עכ"פ גמר בלבו שיתן לו עבור הסך הזה ואח"כ בא והוסיף עוד עשרים לא יקח מאתו יותר מחמשים מאחר שנגמר בלבו ליתן לו בסך הנ"ל וכן כל כיוצא בזה בשא"ד שבינו לחולתם:

מחילה

(ג) פוס' ובע"ם סם דמנ"ב קסיל ממכה פלה פ"ד פיכם עלימו עלי' מעציכין לומו וכו':
(ג) עיי' ס"ך בסם הכמ"ן סמולק ע"י ועי' למסדוסים סך דבכיסם ס"ע בפנ"ד דלמלי הניל זה הפ בלפ"ם הכמ"ן ס"ל כדעת הי' ס"ם דלפ בהפקר וכו': (ד) דעם כם"י וכמ"ן כמ"ם הכ"ן בשמו: (ה) בהמ"ע ולפ כע"ם: (ו) כמ"ל בהג"ה מהמכדכי ועי' עוד בשמו' כס"ל ובשו' מכר"ם מלשקף ובסובם מכר"ם פדוון ובשו' מ"ב ועוד בכמה מסובות הכצב מדיכים מלנו ודוחיק:
(ל) זה פשוע בכמה מקומות בע"ם ועי' ב"ע מ"ע:
(ג) קדושין ס"ם מעובדת דמכ זועכת וכ"ב מלל קצל וכן הוא בכ"ד: (ג) בב"מ מ"ע ע"ל למכ בבב"ם למכ כ' יוסק המוסב למביכו מפנה מני נוסן לך וכו' למכ בב פפל ומוכה כ"י בפנה מועפת לפעפה דעתי' וכו' ובעוס"ע ב"ד ובמ"ב ובמ"ע וכל מכב ליכו כפנה מועפת עי' פוס' שם ד"ה מוכה ובמל"מ פ"ז מכל' מכיכה הל' ע': (ד) בימלמי עלה להסיל וה"מ בעפיל לפל בעני בעפה זה כלל בפיק -זו לקה ועי' בפימכים הכ"ל ובמה שליימי בפנים ועי' מ"ם בהסם ס"ע בממ"ב סק"ו: (ה) בד' הכ"ל כ' יוסי בב"יהוסף לומר מה מ"ל הין לקח וכו' ועי' בממ"ס הלכות לישום פלכה ו' ו"ב:
(ו) כ"ז בפסוס כ"ד ובובב לומם בלבבו זה בב פפפל ועי' בכס"י שם שהציל המעשה שהי' קובל ק"ם וכו' וכן בב"ב פ"ם הכם בי"ם וכו' וכ"ה בממ"ס ופמ"ב ובמ"ע ובשו"ע הממיע כל הכ"ל:
(ז) פוס' ובע"ם שם דמנ"ב קסיל ממכה פלה פ"ד פיכם עלימו עלי' מעציכין לומו וכו':
(ג) עיי' ס"ך בסם הכמ"ן סמולק ע"י ועי' למסדוסים סך דבכיסם ס"ע בפנ"ד דלמלי הניל זה הפ בלפ"ם הכמ"ן ס"ל כדעת הי' ס"ם דלפ בהפקר וכו': (ד) דעם כם"י וכמ"ן כמ"ם הכ"ן בשמו: (ה) בהמ"ע ולפ כע"ם: (ו) כמ"ל בהג"ה מהמכדכי ועי' עוד בשמו' כס"ל ובשו' מכר"ם מלשקף ובסובם מכר"ם פדוון ובשו' מ"ב ועוד בכמה מסובות הכצב מדיכים מלנו ודוחיק:
(ל) זה פשוע בכמה מקומות בע"ם ועי' ב"ע מ"ע:
(ג) קדושין ס"ם מעובדת דמכ זועכת וכ"ב מלל קצל וכן הוא בכ"ד: (ג) בב"מ מ"ע ע"ל למכ בבב"ם למכ כ' יוסק המוסב למביכו מפנה מני נוסן לך וכו' למכ בב פפל ומוכה כ"י בפנה מועפת לפעפה דעתי' וכו' ובעוס"ע ב"ד ובמ"ב ובמ"ע וכל מכב ליכו כמפנה מועפת עי' פוס' שם ד"ה מוכה ובמל"מ פ"ז מכל' מכיכה הל' ע': (ד) בימלמי עלה להסיל וה"מ בעפיל לפל בעני בעפה זה כלל בפיק -זו לקה ועי' בפימכים הכ"ל ובמה שליימי בפנים ועי' מ"ם בהסם ס"ע בממ"ב סק"ו: (ה) בד' הכ"ל כ' יוסי בב"יהוסף לומר מה מ"ל הין לקח וכו' ועי' בממ"ס הלכות לישום פלכה ו' ו"ב:
(ו) כ"ז בפסוס כ"ד ובובב לומם בלבבו זה בב פפפל ועי' בכס"י שם שהציל המעשה שהי' קובל ק"ם וכו' וכן בב"ב פ"ם הכם בי"ם וכו' וכ"ה בממ"ס ופמ"ב ובמ"ע ובשו"ע הממיע כל הכ"ל:

רק בגדולים קי"ל שאם קדמו ומכרו מכרן קיים אבל לא בקטנים. ד) אפי' במטלטלין אינו קונה ומקנה כ"א במשיכה. אבל אם נתן מעות על המקח אינה קונה (ז) אף לענין מי שפרע דכבר נהבאר לעיל דמעות אינן קונות אפילו בגדולים כ"א לענין מי שפרע והקטן לאו בר הכי הוא ואינו מקבל מי שפרע ואחרים שנתנו לו מעות מקבלים מי שפרע:

ג ואפי' שאר קנינים כגון קנא"ס לא מהני אם קנו (מ) מיד הקטן דכל שצריך להוציא ממנו בדין לא מהני דקטן אין מוציאין ממנו בדין לאפוקי משיכה דכבר יצאתה מרשותו ואפי' אם השביר החצר וגם הקנה המטלטלין דאז לא הוה חז רשות הקטן מ"מ לא מהני עיקר שכירות שלו שהשכיר החצר דשכירות ליומא מכר הוא ולא מהני בקרקע:

ד כבר נתבאר דבקרקע אין מכירת הקטן כלום עד שיהא בן י"ג ויביא שתי שערות וכו"ל בס"א וגם אז דוקא (ט) כשיודע בטיב מו"ט. ודוקא בקרקע שלו היינו שקונה (י) בעצמו או ע"י אפטרופס או שנתנו לו במתנה מתנת ברי. אבל (יא) בקרקע שירש מאבותיו (יב) או משאר מורישיו וכן אם ניתן לו במתנת ש"מ דדין ירושה יש לו דלא טרח אנפשי' אינו מוכר עד שיהא בן עשרים שלימות והביא שתי שערות או שנולדו לו סימני סרים. ואז מוכר אף בנכסי אביו. אף שאינו יודע בטיב מו"מ (יג) והטעם בכ"ז שחשו חז"ל דדעתו דילד קרובה אצל מעות וחיישינן שמא יתאנה שיהא רץ למכור לכן אין מכירתו מכירה עד זמן הנ"ל בקרקע שירש מאבותיו [ולכן מתנת ברי' שבא ע"י טרחא דאי לאו דארצי וכו'. אלא אדרבה אנו רואין ההיפוך דאוהב קרקעות יותר מזוזי. לכן מכירתו מכירה. ממוזיס] ומטעם זה אף בקרקע שירש דוקא מכירתו לא הוה מכירה אבל אם נתן לאחד במתנה בין במתנת ברי' (יד) בין במתנת ש"מ מתנתו מתנה אחר י"ג דאמרינן מסתמא קיבל הנאה גדולה ולולא זה לא הי' נותן. והואיל והוא דבר שאינו מצוי כמו מו"ט ולא שייך טעם הנ"ל העמידו חז"ל על ד"ת דדבריו קיימין אחר י"ג:

ה ואם מכר קרקע אבותיו קודם שהגיע לי"ג שנים בנ"ל מכירתו אינו כלום. ואפילו (טו) הפירות שאכל מוציאין ממנו (עי' ממ"ע מקנ"ד) ואם השביח הקרקע והוציא הוצאות (טז) שמין לו ומחזיר השאר (עי' ממ"ע מקנ"ח ועי' ממוזיס) אבל אם לא מיחה אחר שנעשה בן עשרים שנה וראה (יז) שנשתמש הלוקח בקרקע ושתק שוב אינו יכול למחות. וי"ח בזה (עי' בשוע ועי' בקלוס"ח ובמס"ע ועי' בשו"ע עוד פרטים בזה ובדין קטן שלוש מי שמיעבד קרקע ע"מ ובמי' ל' ויח' בש"ל):

ו חרש שדברו בו חכמים בכל מקום. שאינו שומע ואינו מדבר. או אפילו מדבר אלא שאינו שומע. במטלטלין מקחו מקח וממכרו (יח) מנוכר ברמיזה אחר שיבדקו אותו בדרך שבודקין לענין גיטין (עי' שוע אה"ע סי' קכ"ח ושמ"ע סי' ס"ו). ואם היא שומע ואינו מדבר אף בקרקע דבריו קיימין אחר (יט) שיבדקו אותו בנ"ל או שיכתוב בכתב ידו. והשוטה שדברו בו חכמים - עפ"י הסימנים שמסרו לנו אינו לוקח (כ) ואינו מוכר כלל אף במטלטלין וב"ד ממנין עליו אפטרופס ואין לו זכיה כלל לעצמו ואפי' (כא) אם אחרים נותנים לידו. ולא מהני כ"א שיזכה ע"י אחר שיזכה בשבילו (עי' שוע"ע סכ"ח דנין מי סחוף עת סוטה ועת ספוי):

ז שיכור (כב) מקחו מקח וממכרו ממכר וכן מתנתו מתנה. אבל אם הניע לשכרותו של לוט ואינו יודע מה הוא עושה הרי הוא כמו השוטה ומעשיו בטלין:

ח המוכר או קונה קנין בשבת (כג) או יו"ט אעפ"י שעונשין אותו על שעבר על דברי חכמים מ"מ המקח קיים וכותבין הזמן אחר אותו יום. וה"ה למקח שנעשה ע"י איסור אחר המקח קיים, עי' שוע"ע סי' כ"מ ובמתוזיס סס בתוך (וכתבתי בזה בס"ח עי' בל"ת ומ"ם בל"ת לעיל על נתיב ג' ול'):

נתיב לד מדין המחזיר אחר דבר לקנותו וקדם אחר וקנה.

ובו ד' סעיפים. (והוח בשוע"ע סי' לל"ז).

א המחזיר אחר דבר לקנותו בין קרקע ומטלטלין ובא אחר וקנאו נקרא (מ) רשע. ובימים הקדמונים היו מבריזין עליו בביה"ב שעושה מעשה רשע כזה (וכן לחוי בזמנינו בסלמ

(ז) כמב"ס סס ועי' במ"מ סס דהוח מס"ם כסוכות כ"ב גבי יהושים שים להס לפטרוסום וכן הדין בקנה מהכר בעלמו: (מ) סס בכמב"ס ועי' במ"מ ועיי' סמ"ע בקב"ג וכ"ד: (ט) כ"ח מסוגיל דב"ב קל"ה ע"ב וע"ם בכמב"ס דבמעלעלין מקמו מקם וכו' אמר י"ג לף שמינו יודע בעיב מו"מ וכמו שנתבאר ס"ל ובקבקע דוקא סס יודע: (י) כ"ז סס בכ"ף ובכמב"ס ובסוס' סס ע"ל בד"ה מוכר בנכסי מבין ע"ם ועיי' בשוע בסס הסמ"ה: (יא) סס בם"ק דב"ב ד' הכ"ל ועי' גיטין ס"ה: (יב) כמב"ס סס עיי' במ"מ מקום למבין לאו דוקא וכן כתב הטור בסס הסמ"ה והכסב"ל מוסף בזה עי' בל"ן לף דעם כוב פוסקים כהכמב"ס עי' בב"י: (יג) לאפוקי דעם הכ"י בסס הביע ב"ל עי' סמ"ע בקב"ה: (יד) בסס"ק סס ובגיטין ובכמב"ס סס ופי' הכלבונים ללף בנכסי מבין מייבי [עיי' במ"מ מ"ס סס ע"ז] ועי' מהר"ן ריב"ם פ' סס"ק הובם בב"י ועי"ם מ"ס מהר"ן הכל"ה: (טו) בכמב"ס סס ועי' קמ"ע מ"ם בסס מהר"ן ומ"ם בע"ז ע"ם ס"ק י"ד: (טז) הסמ"ע נסתפק סס דינו כיוכד בכסות או כיוכד בלא בכסות מו כיוכד בכסות: (יז) עיי' בכמב"ס סוסי"ה הוא בסס כיומיו ע"ם ועיי' קמ"ע ס"ק מ"ב ועי' קלוס"ה מה שהעה ע"ז ועי' בפיה"מ מ"ם ע"ז ובע"י: (יח) מנמנה גיטין ד' ב"ע וכ"ה בכמב"ס סב"ע מהב' מכילה ועי' בתפלין סס: (יט) עי' במ"מ פ' הכ"ל ומקובו מהל' גיטין פ"ל בסס שבודקין אומו לגיטין וכו' ודין הבדיקה עיי' בשוע"ע בקב"ל: (כ) עיי' ב"ב ד' הכ"ל וכמב"ס פ' הכ"ל ובמ"מ סס ופימני סוטה מבואר בשוע"ע יו"ד סימן ל' עיי' קמ"ע: (כא) מבדכי פ' המוכר ועי' קמ"ע: (כב) עיבודק"ה בביימה סס ומימלת דב"י סס לף סמו וכו': (כג) בכמב"ס סס וכ"ף ובל"ם קוף בילה ומיבום סס ועי' שוע"ע סי' כ"מ:

(מ) קלוסין כ"ט עני המפקר בחבירה ובא אחר ונעלה בימנו נקו' בסע ע"ם בשוע' ובכל"מ:

סעי' ג', לך בתשובת הב"ח סי' מ"ו הלכך נע"ז וכתב שם דזה דוקא בשמייב עצמו לזון את מציבו בשתם אבל בשמייב לזון על שולחנו כמי לענין זה הוה קונה המקבל לחין ונמוייב לתת כ"מ לפי ערכה שבית לך בתם שהוה חיבו רוב והעניינ' ונלמו לריך לתת להם כל לחני ונזונו שהם לריכי' ואם אלו לריך ליתן ונזונותן שהם לריכי' בעת מליים והפוח' שהוגילו מהיכוהל' לפעול לא ניייכי אלא בשקיבל עליו לזון את שהם אבל לא בשקיבל עליו לזון על שולחנו ולכן בחותן שמתחייבין לזון על שולחנם אחתו וכלתו ואלו לריך ליתן הנזונות שהם לריכין לו בעת מליים אעפ"י שפעול ערפותתן ע"ם וכו'. ולא זכר כלל את דברי הרמ"א שבאלן ובפו"ר בתב שם דלוקא בזה מייב אבל אם ילדה כלתו חיבו ונתחייב ליתן לה בעת לידה ונתכלים כפי לכבה אלא דחני לתולף דמעשלמא אחי (ובעי לפו לאתמוי. ומלשון אחרים וכו') אבל בתן שבעצל שוא גרש לה (ובפיל אפי' בזה בתם שכתבו' פ' הע"פ ומ"ם מיהי אלא גרש לה ומניהי לשוא גרש לה וכו') וכיון לאיהו גרש לה פשט אחב לאתו אם יקנוט לאחר ומשם ויפסיד בעצמו יתמייב ליתן לו מנה כל יום עד מזונות ובולה שילא זה מפי לתוניו תומר כי דברי' תנוחים שם ומשום שתיל ומקייניים ליהודי הבורל יח"ם בפפידו וחם דבר אחל"ל בלל לבלוכה ע"ם היכוב ודו"ק שם דמכתובו' אינו אחי' בלל. ולעני"ד בקלושם בייתי תומר לסיפך דבישלות ובתי אחי דמייב ליתן דבשעה שקבל על עלמו לזונם ע"ם וחלי לקבוב וקבל אלמתא דבבי ולא לתוסו

וצריך לפרנסן או שהוא איש ששונא (כה) מהנות ואלו הי' זוכה בעצמו כיון שקיבל שוב אינו יכול לחזור בו אך בזה הרשות בידו שלא לקבל אח"כ:

יא ואפילו לא עשה בהן אהה מדרכי הקניה רק (כו) שהיו מונחים בחצירו כיון שאמר לו זכה וכו' מיד קנה המקבל ע"י הצירו של הזוכה ואפי' לא היו מונחים או בהצירו בשעה שאמר לו והגיע אח"כ לחצירו כל שלא הזר בו הנותן קודם שהגיע לחצירו זכה ע"י חצירו בשביל המקבל (אך כ"ז בסתים עכ"פ בתות הנותן לפי ב"ה הוי כדבר שבב"ל עני' פ' כ"ת ובי"ב):

יב וכ"ז כשאמר לו בלשון זכה וכו' אבל אם אמר לו הולך (כז) לפלוני דבר זה אף שהוא בידו של זה שאמר לו כ"ז שלא הגיע ליד המקבל יכול לחזור בו. אלא שיש בזה משום מהוסר אמנה א"ה מהנה מועטה וכמה שנתבאר ריש נתיב זה (ובפוש"ע רמ"ו) גם א"ה עני וכו' במשנ"ת שם. ואם אמר לו הן הפץ זה לפלוני שאני נותן לו במתנה יש מהלוקה בין הפוסקים אי הוי כאומר זכה (ועי' בתו"מ פ' קכ"ה פעני' י"ז):

יג הכל יכולין לזכות במתנה עבור חבירו. אחד האיש ואחד (כח) האשה וכן עבד ושפחה. ודוקא אשה אחרת אבל אשה הנותן וכן עבדו ושפחתה של הנותן אין יכולין לזכות בשביל (כט) אחר. כ"א במקום דזכיה לנפשה [היינו שנתן מתנה לאשתו ולאחר ביחד דמגו דזכי לנפשה וכו'] אך (ל) כ"ז דוקא אם הם גדולים ובעלי דעת. ודוקא ישראל לישראל אבל לא ע"י (לא) ישראל לעכו"ם וע"י עכו"ם לישראל דכיון דאין נעשין שלוחין זה לזה אין יכולין לזכות זה בשביל זה שהזוכה נחשב כשליח להמקבל (לב) ועכו"ם לעכו"ם י"א דנעשה שליח ויכול לזכות בשביל חבירו:

יד קטן שנותנים לו צרור וזורק אגוז ונוטל זוכה לעצמו במתנה דדעת אחרת מקנה לו ואינו זוכה לאחרים. ובמציאה שאין שם דעת אחרת אינו זוכה לא לעצמו ולא לאחרים מה"ת רק דיש בו גזל משום דרכי שלום. וי"ח (לג) בזה וס"ל דכיון שהגיע לשיעור הנ"ל אף במציאה זוכה מה"ת ודעה האחרונ' נוטה לדעה ראשונה. וקטן לגמרי פחות משיעור הנ"ל אף במתנה אינו זוכה כלל לא לעצמו ולא לאחרים מה"ת רק דמ"מ יש בו גזל משום דרכי שלום וכנ"ל:

טו שטר שכתב בו שנתן קרקע לפלוני (לד) בקנין אע"פ שלא בא שטר ליד המקבל אלא לאחר מיתת הנותן (היינו שמנקבל בעצמו מולה שהי' בידו בנותן ומת"ז הגיע לידו רק שמוכח שבשעת הקנין נתכוין הנותן בקנין גמור ומקיים וכתבו השבוב למהי' ולין (לה) עידי הקנין שמעתל לסם על לימה מוכן סי' הקנין עי' ממ"ע ב"ב ומ"ך ס"ק כ"ו) זוכה המקבל דמשעה הקנין כבר זכה בו שוכין לאדם שלא בפניו והשטר אינו אלא לראי' בעלמא. ולכן מטעם זה גם במי שמת (לו) ונמצא אצלו שטר מתנה של ראובן שנתן קרקע לשמעון והונח בפקדון אצלו ולא ידענן על איזה אופן הושלש [שגם הנותן מת] אם כבר בא ליד המקבל או לא אזי אם השטר בקנין מחזירין להמקבל (עני' פתני' הל' ובלה"מ ום"ס ס"ן) אך יש פרטים בזה (עי' סימ סם ובסי' ל"ו ס"ה ובסי"ך ס"ק כ"ז סם אם שהלימך בב"ז) ואם השטר בלא קנין מחזירין ליורשי הנותן (כ"ז לפי' הסמ"ע ס"ק כ"נ ובסי"ם ס"ן ובב"ד) ואפילו אם הוא שטר בקנין אם ניכרים הדברים שהוא של הנותן ושהוא הפקידו ובנון שהן קשורין עם שאר שטרות שתן של הנותן י"א בזה דמחזירין להנותן (לז) ואפי'

(כה) תמ"ע בסי' רמ"ב סק"ג דמדות תסידות שלא לקבל תמנות לכתיב שוב תמנות יתי' ובמ"ת בסימן רמ"ט: (כו) בעוב כלן סי' כמ"ב ועי' סי' קכ"ה: (כז) בימן ד' ל"ג תמל לעיי נקטינן שליח תמנה וכו' ל"ט בהולך לתו תכי דמי: (כח) בבמב"ם פ"ד מהל' זכי' ומתנה ממכנה דעבדון ד' ע"ע תכה סדם ע"י בבו וכו': (כט) הכמ"ת מהב"ע ועיי' תמ"ע פ"ק כ"ו: (ל) מניתן ס"ד לעבד כד לגזול תוכיח וכו': (לא) ב"ת ע"ב ועוד בב"ד: (לב) ב"ה בתמו' מ"ב סי' ל"ו הובא בבי"ד בס"ך בתן ובמ"ת סימן תמ"ח יעו"ש: (לג) עי' ס"ך פ"ך י' בתוכך לך בתחבונים תלקו ע"ז עי' בם, מתנה לתניים ובמיתות שהסביתו לדעת הלתוכה גם שהב"ע מו"ב הגלון מוהכ"ל שדי בה בכבל מב"מ י"ב ע"ש: (לד) מוב מתמו' תבו בבם ס"ן ס"ל ועיי' בם"ם ס"ן שם: (לה) עי' בלשון התמוב' ובתמ"ע ס"ק כ"ב: (לו) שם מתמובה בב"ל ובמו"ע רמ"ג תמני ס"ב ועי' בב"ע תעי כ"ה ובשהב"ב שם: (לז) כ"ז בפי' הסמ"ע לך הם"ך תלק עליו והסיב עליו בשמה דבריש עי' בתמ"ג ס"ק ד' ובב"ע ס"ק כ"ב וביומב בפי' ס"ו ס"ק כ"ז הסתיך הבבה זה ועי' מ"ש בל"מ בתוכיה על דברי הם"ך דשם ובדברי הסו"ם בתוכך ומה שתיישבי בזה בם"ך וביחוד בל"ם הל' שכיות בתיב מ' ע"ש:

ד מחילה אינה צריכה (ז) קנין (וכבר נתבאר פרטי דין זה לעיל נתיב ג') ודוקא אם חייב לו מעות אבל אם (ס) היה לו חפץ ביד חבירו ואמר לו מחול לך לא מהני (ועי' בגמ"ע סי' קכ"ט). ואם חבירו חייב לו שבועה יכול למחול לכן מי שנתחייב שבועה לחבירו ובקש ממנו שימחול לו שבועתו ואמר לו יהי כדבריך פטור (ע) מהשבועה ואף שלא אמר לו בפירוש לשון מחילה. וכשם שאין אדם יכול להקנות דשלב"ל כך אינו (י) יכול למחול דשלב"ל כגון אם אמרו לו ראובן יתן לך מתנה ואמר הריני מוחל לו ואח"כ נתן לו הרי הוא שלו דמה שמחל אז לא הוי מחילה (ועיין סימן כ"ט ס"ל וס' ובמ"ע סי' ק"ק כ"ט):

ה כל מהנה בין של בריא ובין של שכיב מרע (פוץ מענוס ממת עיתם) כל מה שיתן צריך שההא (יא) גלויה ומפורסמת. ואפי' לא אמר להעדים תתחלאנו וכתבו אלא שאמר (יב) סתם כתבו לו אינה כלום אא"כ אמר לו כתבוהו בשוקא וחתמוה בפרהסיא. ולכן כל שטר מתנה שלא כתבו בה שמו בשווקים וברחובות וכתבו לו מתנה גלויה ומפורסמת ובל ביוצא בזה. חיישינן שמא מתנה טמירתא הוא ולא קנה המקבל אף אם קנו מהנותן בקנא"ס אך אם הקנו לו מעכשיו וכתב (יג) בשטר מתנה לך וחזוק בה מעכשיו הוי כאלו כתבו בשוקא וכו'. וכ"ז מן הדין אבל בזמה"ז אפילו לא אמר לעדים מפורש (יד) שיכתבו בשוקא וכו' כנ"ל מהני בדיעבד דהואיל והמנהג לכתוב כן בכל שטרות והמצוה לכתוב מסתמא דעתו שיכתבו כדרך הסופרים בכל יפוי כח. ומ"מ (טו) לכתחילה טוב שיפרש בהדיא:

ו אף דנ"ל דצרי' שהתא מתנה גלוי' ומפורסמת (ולפ לדיין לכתחי' נייסא בעיון) עכ"פ בצוואה שכיב מרע אם אמר לא הגלו מתנה זו לשום אדם אלא לאחר מיתה הרי (טז) זה מתנה גמורה וקיימת שהרי צוה לגלותה אח"כ ובמצוה מחמת מיתה. היינו שצוה אחר שלשה ימים שנפל למשכב או אפילו קודם ג' ימים בחולה דתקיף לי' עלמא (כמש סיי"ב) אפילו לא הוכיר כלל שהתא גלויה רק אמר בסתם מהני דודאי דעתו ליתן בלב שלם (ועי' כ"ז בסי' כ"ג ומש"ם):

ז דין הנותן מתנה ע"פ אונס ודין מסירת מודעה בזה יעיין לעיל בהלכות מו"מ ועיין בשו"ע בהתחלת סי' רמ"ג. כשם (יז) שהמוכר צריך לסיים הממכר (עי' ס"ם בסל' עו"נ) כן הדין בנותן. כיצד הכותב לחבירו קרקע מנכסי נהונה לך ולא סיים הדבר שנותן ואינו ידוע לא קנה כלום ואינו יכול לומר תן לי פחות פלונית הואיל וסיים השדה אע"פ שלא סיים המקום שבה קנה חלק הפחות מהשדה. ולדעה זו כ"ש מי שמקנה ומתחייב בדבר שאינו קצוב כגון (יח) המתחייב לזון לחבירו ה' (יט) שנים כיון דהכסות והמזונות אינן קצובין לא מהני הקנין והשעבוד שלו (עי' בסי' ס"ג). אך (כ) הרבה חולקין ע"ז וס"ל דבין במכר ובין במתנה יכול להקנות דבר שאינו מסוים (ועי' בסל' ס"ג ועי' בעוס"ע סי' ס' סעיף ג' ועי' בסמ"ך סם ס"ק י"ג וכן עיקר:

ח המתחייב לזון את חבירו והנותן אומר לתת לו פירות והמקבל אומר לתת לו מעות (כא) הדין עם המקבל מתנה דכל מי שמקבל לזון את חבירו סתם משמע שיהא ניזון בביתו ויאכל כאשה נפשו אבל אם התנה עמו בפירוש לזון על שולחנו והמקבל הוצה לזון בפ"ע אם המניעה מתמת מקבל המתנה א"צ ליתן לו כ"א לפי ברכה הבית אבל אם המניעה מצד הנותן או מצד שב"ב מחרחרים עמו ריב ומדון וכש"כ אם (כב) הוא בעצמו מרגיל עמו קטטה וכל כה"ג חייב לתת לו כל דמי מזונות. ועי' בעמקובים סי' ס' ובמ"ס סי' ק"ל לענין מס סוקלו לו מחלו מזונות ועי' עוס"ע ובמקובים סימן כ"ל עוד כמה פרטים בזה:

ט המקבל עליו לזון את חבירו*) אם חלה א"צ לרפאותו אלא יהן דמי מזונות בריא. מלבושים אין בכלל מזונות אלא א"כ אמר אזון ואפרנם כמלבושים בכלל פרנסה הוא (עיי' סג"ס):

י המוכה לחבירו מתנה ע"י אחר כיון שהחזיק הווכה במה שנותן לו קנה בין שהיו מטלטלין או שהי' קרקע או שהגיע השטר לידו קנה המקבל ואין הנותן (כג) יכול לחזור בו ויד המקבל על העליונה שאם אין המקבל רוצה לקבל אח"כ (כד) כגון שהיו עבדים וצריך

הג"ה

*) מס מלט וכו'. מדברי הכמ"ס ומלל דבריו נכלן ומסתע לקמי על מס למס כתב שמתמיין לזוזי על סולמנו, ע"ם בסי' ס' סעיי

(ז) ומהל דקדושי ס"ז סעיף גיניה נתב עבריו וכו' ועי' בע"מ פ"ב ומהל' זכי' ומהכה בלכה ג' וכבר נתבאר פרטי דין זה לעיל נתיב ג': (ח) רמ"ח בסי' רמ"ח ממהי' הלמ"ש בשמעתי"ק: (ט) שם מהנודמני: (י) רמ"ח בסי' כ"ע ממנו' הל"ן ועיי' בסמ"ע שם: (יא) יב) בב"ב קף ע' בלישנא בתרא ממנ' דבב יוסף דלמ אמר לי' תהנו בשוק' וכו' ומסקינן שם והלכתא לף בסמוך היישינן וכל זה בעוס"ע רמ"ג: (יג) רמ"ח בשב"ע פ"ג מהני"ו ועי' בשמצב ס"ז: (יד) כן פי' הב"י שם דבכי הכל"ש והחום' ע"ש בחול' ועי' בדו"ם ובסמ"ע סעי' ס': (טו) רמ"ח מהל' י' ופשוט: (טז) כ"ז בכי"ף פ' חזק' הבתיס שם כפ הלי גמלון וכ"ה בשמצ"ם פ"ע מהל' הל"ל: (יז) לשון הבמצ"ם פ"ג מהל' זכי' ומהכה הל"ל: (יח) כ"ז דעת הכמצ"ם הובא בשו"ע סי' ס' ס"ג וע"ש שכו"ם תוכיחים עליו ושם ובכי קנקיני יעו"ש בס"ך: (יט) וי"ל דכיון דכתב לו ס' מנים ונקני דבר קלוע ומהני לכו"ע ע"ש בס"ך ס"ק י' וכ"ו: (כ) הלמ"ד והטור וכו"ם ועי' בחמכוני' ובסיקוק הל' לוכבי קל"ח סעי' י"ג ודו"ק: (בא) הכריעב"ח ובעו"ס למדו כן ומשמה כמוכוח ד' ק"ג לס למכה לי לפרי לזון מכים לחם וכו' ובזוב"ע סי' ס' :(כב)ב"ח ועי' ט"ך סק"י"ב: (כג) בניעין ד' י"ד והעתם דזכין לחם שלח בניעין: (כד) בס"ג ד' קל"ח המוחב נכקיו לחהיס ומי שם עבדים ומהר הלח לי לחפני בתן וכו' ע"ם ובסי' רמ"ח:

ד ודוקא אם נתרפא (מ) לגמרי אבל כל שלא נתרפא רק שנתק מחולי לחולי אם לא הלך נשען על מקלו בשוק אע"פ שהלך בביתו על משענתו ואח"כ מת מתנתו מתנה אבל אם נתרפא כ"כ עד שהלך נשען על מקלו ואח"כ חלה ומת אומרין אותו אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו מתנה ואם לאו אינה מתנה. ואם הלך בשוק בלא משענת כלל ודאי דלא מחמת חולי הראשון מת ומתנתו בטילה:

ה וכל מה שנתבאר לעיל היינו דוקא שחלק כל נכסיו דאז הוי מתנת שכיב מרע דא"צ קנין וכנ"ל ואם עמד חזר. אבל אם שייר (ס) מקצת נכסיו לעצמו דין המתנה כמתנת בריא דאינה נקנית אלא בקנין דוקא או במשיכה והגבהה כל חד וחד כדינו כמבואר במ"א (ועי' כמי כ"ן קנ"ף י"ח ומ"ע סמ ס"ק מ"ח וסמ"ך סמ ולוק). ולפיכך כל מה שהקנה להם הרי הוא שלהם ואפי' אם עמד מחליו אינו חוזר ויש מחלוקת בין הפוסקים כמה יהא השיור די"א (י) דאפילו אם שייר כל שהוא בין מקרקעי או מטלטלין דינו כנ"ל. וי"א (יא) דבעינן שישייר כדי פרנסתו ופרנסת ב"ב ובה גופא מחלוקת די"א דסגי (יב) בפרנסה י"ב חודש וי"א דבעינן שיהא פרנסה על כל ימי חייו. והיינו דאם הוא קרקע יראה שהוא די לו לסיפוקו ואם מטלטלן או מעות יהיה השיור שיוכל להתפרנס מן הריוח. ויש מחלקין לדעה זו (יג) דבמעות לא בעינן שייר ב"א פרנסתו ולא פרנסת ב"ב ובכל כה"ג (יד) אמרינן המע"ה והנכסים בחזקת הנותן הם:

ו וכ"ז במתנת שכיב מרע (סהוא סולה כ"כ שאינו יכול להלוך בבגדיו ונפל למטה כמעמים"ל) אבל אם (טו) פירש שנותן ומצוה מחמת מיהה או אפילו לא פירש רק שמזכיר ומתאונן על מיתתו אפילו אם לא נתן רק מקצת דינו לכל דבר כדין מתנת שכיב מרע הנ"ל שאפילו מת קונה אף בלא קנין. ואם עמד חזר אפילו בקנין וכן כל שאר פרטים הנ"ל (ועי' בסו"ע סעיף י"ג וי"ד ומ"ם לקמן מה סעיף כ"מ ניסיסס. וי"א (טז) עוד דכל שצוה לאחר ג' ימים לחליו או אפילו תוך ג' ימים אם קפץ עליו החולי דינו כמצוה מחמת מיתה וכנ"ל וכן אם כתב (יז) מפורש שנותן לו במתנת שכיב מרע דינו כמתנת שכיב מרע לכל דבר (עי' מעיף ט' ומע"ש ס"ק כ"ג):

ז וכן הדין להיפך שאם פירש ואמר שנותן לו במתנה (יח) מעכשיו אף שהוי שכיב מרע וחלק כל נכסיו מ"מ כיון שפירש שנותן לו מעכשיו דינו כדין מתנת בריא לכל דבר שאם הגיע השטר ליד המקבל או שקנו מידו מהני (וכמה שמפלק לעיל ועי' בקונט"מ אות ו') וכן י"א (יט) דאפילו לא שמענו מפיו אלא שנמצא כתוב בלשון הצוואה שנותן מעכשיו שוב הוי כמתנת ברי' ושריכה קנין ובלא קנין לא מהני כלום וכן הדין אפי' אמר מפורש שנותן ומצוה (כ) מחמת מיתה כל שאמר לשון מעכשיו סותר דבר זה ולא מהני בלא קנין (כ"כ בשמועת דמ"כ מי' מ"ד ולזה לענ גם סמ"ך ס"ק י"ח וקיצור ע"ט מלא סיס סס ט"ם) ולכן (כא) במתנת שכיב מרע יזהרו שלא לכתוב שנתן מהיום בלא ידיעתו ואם צוה שיכתבו כן אז דינו כמתנת בריא ובלא קנין בטלה וכנ"ל ולא אמרינן בכ"ז שטעות סופר הוא ועי' בכ"ז בשמועת הנ"מ סי' ע"ם הכ"ל ע"ש ונלוח:

ח כבר נתבאר לעיל דמאימתי נקרא שכ"מ כל שהשש כיהו כ"כ עד שאינו יכול להלוך ברגליו ונפל למטה אבל החושש (כב) בראשו ובעיניו ובידיו ורגליו וכל כה"ג הרי הוא כבריא לכל דבריו: מתנת שכיב מרע שלא כתב בה שהוא שפוי ומיושב בדעתו אין חוששין לה רק לכתחילה נוהגין לכתוב משום שופרא דשטרא וכותבין (כה) בה כך קציר ורמי בערסי וכו':

ט שכיב מרע יכול לחזור בו ממתנתו עד שימות בין שנתן כל הנכסים ובין שנתן מקצתם וכתב כה מפורש במתנת שכיב מרע וכנ"ל ולכן שכיב מרע שכתב לאחר ואח"כ חזר בו וכתב לאחר קנה השני ואפי' כתב וזיכה לראשון דהיינו שכתב המתנה בשטר ומסרה ליד המקבל וגם זיכה לו ע"י אחר ואח"כ עשה כן להשני זכה (כו) האחרון מיהו זה דוקא כשזיכה ע"י אחר ולא צוה שילך ויתן מיד להמקבל אלא לאחר מיהה אבל אם מסרו לשליח ואמר לו שיתן מיד להמקבל (כו) אינו יכול לחזור כ"ז שלא עמד מחליו אבל אם עמד חזר בו אף (כז) אם כבר נתנו השליח ליד המקבל (עיין סי' קכ"ה סעיף מ' ט' ועי' סמ"ע כלן כמי כ"ן ס"ק ט"ו ופוף ס"ק נ"ל ומילק זה עיקר ללוח כנ"ם כמיוק כלשמון וכן מסכים כמתים"נ פוף סי' קכ"ה וכלן ע"ם מה מחמה על תיכן הס' ועי'

(מ) כ"ז מפוגים דגיעין דף ע"ב וכמ"ש הכי"ף גב"ב מכך מי שמת וכמ"ש ס"ה מהלכות זכיה ועי' במ"מ שם: (נ) נמשנה דף ב' הכ"ל ובגמ"ר שם ד' קכ"ל פוף ב' והלכתא מהגה שכיב מרע בגמלא בעי קנין לסילוי מת: (י) שעת הכי"ף והמגי"ם ס"ה מהכ"ל: (יא) שעת הכל"ם ובעל העיטור: (יב) הבה"ע מפסקים בזה ועי' במ"ע ס"ק י"ז בשוק: (יג) סמ"ע שם: (יד) שם ופשוט ועי' למהכוני': (טו) מפקנת הגי"ם בב"ב ד' קמ"ב: (טז) בזב מהכל"ם ובהג"ה בעי' ה': (יז) כמב"ם פ"מ מהל' זכי' וממנה הל' י"ז ולפ הביאוהי כלן מה שליין הבאה בעי' שם בהגהת הלמב"ל ודו"ק ועי' בעור קנ"ף י"ד ועי' בע"ש ס"ק כ"ב: (יח) עוש"ע בעי' ה' מהלכוהי"ם שם הלכה י"ח ע"ש מכתב לל מעשה בא"ש וכו' וזה פשוט דוודאי יכול ליתן כל נכסיו במתנת בריא עי' במ"מ שם: (יט) זה הוסיף הכב בהג"ה מהני' וכמ"ש הסמ"ע ס"ק ב': (כ) הטו' דב"כ בי' הי"ד ע"ש ובשמו' כמ"ל בי' מ"ח בשוק: (כא) כ"ז בהג"ה שם ועי' במ"ע ס"ק כ"ו מ"ש דכוותו לסולין מדברי הב"י ע"ש: (כב) כמ"ש שם בפ"ת ופשוט וכמ"ש הסמ"ע שם: (כג) בב"ב ד' קכ"ב: (כד) בד' קכ"ב שם דייסקי מגמלא דייסקי וכו': (כה) שם כשמועל דלמה הסני קושה: (כו) כ"ז ע"פ פסק הטוש"ע בסי' קכ"ה בעי' ג' וע"פ מ"ע וכלן בעי' מ"ם הסמ"ע שם וכלן פק"ד ובפ"ק מ"ד ובפ' מילק בב' שם שהוא העיקר שלזה הסכים בגמ"ע בב' מקומות הכ"ל והקשה על תיכן הס' ע"ש: (כז) עיי' במ"ע שם פוף סי' קכ"ה הכ"ל:

אם אין היכר הנ"ל. מ"מ דוקא בשטר מתנה הדין כנ"ל [אבל אם הוא שטר הלוואה אין מחזירין לא להנותן ולא להמקבל דחיישינן שמא כתב ללווה ולא לוה] אך יש חולקין (לא) בכ"ז וס"ל דאפי' אם השטר בלא קנין אם אינו ידוע מי הפקידו אצלו או אין מחזירין לא להנותן ולא להמקבל. ואם השטר בקנין אף אם נברין הדברים שהנותן הפקידו אפשר דמחזירין להמקבל (עי' ממה שלייטתי לעיל ובד"ת ול"ל). גם בשטר הלוואה שיש בו קנין אין הטעם משום שמא כתב ללוות ולא לוה דלא חיישינן זה בשטר שיש בו קנין (וכדלמיתא בפ"ק דב"מ דכ"ח דף י"ג בתוספי לקמיתא וכו') אלא הטעם דחיישינן שמא פרע כבר ע"ש נ"מ בזה ועיין בדת"ש (ועי' עכ"ז כלן רמ"ג ס"ג ובפ"ך פ"ק ל' ובפ"ם כ"ב בפ"ך ובצלחה"ג ובפלפ' למחזירים פס ובפי' כ"ו בפ"ך פ"ק הל' בפוכך. ועי' בפי' ס"ע פי"ג ובפי' ס"ה ס"ס לענין המוען בפוק פעל פיס בו קנין ומ"מ בדרך תבוסה בפוכך בכ"ז):

(לא) כבר בתבאר לעיל ועי' בפתחונים:

(ב) מקור זה הוא בב"ב קכ"ו ע"ב בלובתא דרבי ובבן ובלבה בתחונים ובגיטין ס"ו דבני בב"מ בכתובין ובמקוחין דמי ושוד בב"ד: (ג) בתק"י פס ורמ"ל בהג"ה פי' כ"כ ס"ק גס יפר פרנים בבעיני זה תמלא פס:

(ד) בב"ב דף קי"ב ובבתובלו להלכתא בוותי' בדיבה ועיי' פס בבעב"ם ועיי' בב"י:

(ה) פס היכי דמי יפ"כ לתמר בב תפלה ובניבה וכו':

(ו) בפי' בהג"ה פי' כ"כ בעני' כ"ז ועי' בב"י בב"י ס"ו: (ו) מבאה ב"ב דף קמ"ו לפ"ז בייב קנקא בל שהו וכו' ועי' בפ"ם פס ד' ק"כ ובל' קנ"ב לתמר כב יהודה לתמר שמואל שביב ובבא שבתב כל בבניו לתחבים בע"ם שקנו תידו עמד תחב: (ז) בתמ"ל בעני' ד' תבתב"ן ובפב"ת ובעי' תמ"ע ועיי' תפו' דבני ביבות פי' ם"ד:

הלכות מתנת שכיב מרע בקצרה

נתיב לו וכו ט"ו סעיפים. (והוא בטופ"ע פי' ל"ב בל"ת בל"ג).

א אע"פ שנהבאר לעיל דהנותן מתנה לחבירו אין המקבל קונה עד שיזכה באחד מדרכי הקנין וכנ"ל ה"מ במתנות בריא אבל במתנות שכיב מרע הקנת חז"ל שא"צ להקנוהה באחד מהדרכים רק (ה) שדבריו בכתובין וכמסורין שחששו שמא תטרוף דעתו של השכ"מ שע"פ רוב אין להשכ"מ עת וזמן להקנות בקנין לכל אחד מהדברים ע"פ הדין. לבן גזרו אומר שדבריו יהיו בכתובין וכמסורין (ע"פ הפלפיס פיתי לקמן) ופי' בכתובין וכמסורין היינו שאם צוה ע"ד קרקעות דבריו כאלו כתב שטר עליהם. ואם היו מטלטלין דבריו כאלו כבר מסרן להמקבל ואין (ז) חילוק בין שצוה ליתנם מיד לאחר מיתה או שצוה ליתנם לאחר זמן [ואם לא צוה ע"ד החלוקה שום דבר רק שמינה אפוטרופוס ונתן להם רשות לחלוק נכסיו כפי מה שירצו יש מחלוקה בין הפוסקים אי מהני בכה"ג די"א דמיד שמת נפלו נכסיו לפני יורשיו ונהבטלה מתנתו ולא שייך כלל לומר בזה דבריו בכתובין וכו' כיון שלא דבר בחיים ויש דאף בזה דבריו קיימים (עי' פי' ל"ב ס"ק)]:

ב כבר נתבאר לעיל דמתנת שכיב מרע א"צ קנין ולא עוד אלא שאם קנו מיני' גרע (ג) כותו ולא קנה כלל ואפילו אם נכתב שטר ומסרו לו השטר מחיים רשמא לא גמר להקנות כ"א בקנין ואין קנין לאחר מיתה אך אם פירש לו שהקנין הוא ליפות כותו של המקבל היינו בין שכתב בשטר וקנינא מיני' במנא דכשר וכו' (ד) נוסף על מתנה דא דהרי אנו רואין שמתחילה הקנה לו בתקנת חז"ל רק שקנו מיני' ליפות כותו ולתוספת חיזוק על מה שזיכהו בדבריו בתקנת חז"ל (ועי' בע"ז בתפופת רמ"ת בפי' ע"ם) וכן אם כתב דשטר זה יהא בכל אופן המועיל דהוי כאלו כתב יפוי כח וכן י"א (ה) דאם הנותן לא צוה להקנות רק המקבל ביקש שיקנו לו הוי כיפוי כח וכן הדין אם אחר הקנין אמר הנותן שתתקיים המתנה הוי כיפ"כ:

ג ולא מהני מתנת שכיב מרע אלא כשמת אבל (ו) עמד מחליו ונתרפא לגמרי מהנתו בטילה ממילא אפילו לא אמר כלום ואפילו קנו מיני' על אופן הנ"ל. וי"א דאפילו בבר הגיע המתנה ליד המקבל וכן הוא דעת האחרונים (עי' ס"ך בק"ת ורמ"ת בעיף י"ג ע"ם ועי' בופ"ע בוף פימן קכ"ה בתו"ת בם) וכן הדין כשמחל לאחר בצוואתו חוב שהיה לו עליו אם עמד החוב בתקפו ואפילו אם ההנה מפורש שלא יכול להזור בו כשיעמוד מחליו מ"מ אם עמד חזור (ז) אא"כ שקנו מידו בקנין גמור ע"ז שיתן במתנה גמורה בעת שאו הוי מתנת בריא וע"ל מה שיתבאר עוד בזה:

ודוקא

בלשה וכו' ובבר כזה מי לא מי' בדעתו בוודאי בניך לתתנו' אבל לענין מלה לא עלה על דעתו לתתנו (עי' בתו"ם פי' בל"ד) ובלתי בתתונת בתו"ת ב"כ פי' ק"ב שתתם ג"כ עליו בתך דינה ביולדות ומבתם בתיב לי' ג"כ דולתי תייב ליתן לבלתו בעת בילדתם מחזור' עובי' וקליס בל תתך בלריבה (הייבו בלתיס יום) ובתו"ם מהבה"ל בתתונה פי' מ"ה לענני לתתנו (הבלתי בי"ז בקלבה בתיבובי ליס הלבות בתובות בדת"ם) ע"ם שבתב בלבני הב"ם ממילא מפוכיין לך שבתב בם וגם בתולי הדין בן שבל שתייב לזוכם לקח בת"ל לבפלותם ע"מ בניך ליתן בהם דמי מזונות הלריבים בעת מלייט ע"ם ולפלא בלא זבה בלל גם הוא לבני הממ"ל הב"ל ועב"פ לדיוק בע"ג תם בובל להוליא מתתומזן בבינולא זה ועי' ס"ך בק"ת י"ד ובאו"ת ס"ק ג' ול"ל:

אחר יאוש כבר עבר על לאו דלא תוכל להתעלם. ואעפ"כ הוא מחוייב להחזיר שבחזרתו (ג) מתקן הלאו דלא תגזול ועשה דהשב תשיבם. וי"א דכל הנך (ד) כבר עבר ואינו מתקן בחזרתו כלל דמה שנותן ומחזיר לו בעת לא נחשב רק כמתנה בעלמא. אבל אם מחזיר לפני יאוש לכ"ע שמתקן כל הנ"ל. נטלה לפני יאוש ע"ד להחזירה ולאחר יאוש נתכוון לגזולה אינו עובר אלא משום השב תשיבם. המתין עד אחר יאוש ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם. וחייב לטפל בין באבידת מטלטלין ובין באבידת קרקע של חבירו כגון אם ראה מים באים לשתוף שדה חבירו חייב לגדר בפניהם:

ב ולא בכל מקום חייב לטפל. ויש בזה כמה פרטים ואלו הן. א) שיהי' במקום שהוא חייב להשיב. ב) במקום שראוי להסתפק שהיא אבידה. ג) ושהי' בענין שמוכח שהיא אבידה. ד) ושלא תהי' מדעת. ה) ושיהי' בה שוה פרוטה. ו) ושיהא סימן בגופה או במקומה. ז) ושיהא מטפל בה אם היתה שלו. ח) ושתהיה של מי שחייב להשיב אבידתו. ואם חסר אחת מכל אלו אינו חייב להשיב אבידתו. ונבאר מעט מפרטי דינים אלו (והכולם לעמוד על כל הפרטים יעי' בעוש"ע). מקום כיצד אם מצא במקום שידוע שרוב בני אדם המצויים שם בודאי לא יחזרו אבידה [כמו שמצוי זה במדינות הרחוקות] ובודאי נתיאשו הבעלים הרי זה פטור מלהכריז (ועיין מ"ל, ועי' פלפלי דין זה בפניף גל"ה):

ג מדינא דש"ס המציל (ה) מהארי והדוב וממה שהים שוטף שחוזר בכל יום לאחוריו כמה פרסאות וכן מכל נהר כששוטף ויוצא על גדותיו הרי אלו שלו דדרשו חז"ל וכן תעשה וכו' אשר תאבד ממנו. מי שאבודה ממנו ומצויה לכל אדם יצאת זו שאבודה מכל אדם. אך בזמנינו (ו) חייב להחזיר בכל זה לבעלים מחמת דינא דמלכות' וכן בכל כיוצא בזה ועי' לע"ז דמו"ן סי' שמ"ז ועי' בקי' לכ"ע סעיף ה' ו' ועי' במיבוקי לקוץ של' גניבה וגזילה:

ד ושלא תהי' מדעת כיצד כל המוצא אבידה בין שיש בה סימן ובין שאין בה סימן אם מצאה דרך הנחה (ז) אסור ליגע בה שמא הבעלים הניחוה שם וא"כ אם יטול זה אם הוא דבר שאין בו סימן הרי הפסידו ואבד את ממונו חבירו שהרי אין לו בה סימן שיבא ויטלנו ע"י סימן ואפילו אם הוא דבר שיש בו סימן מ"מ יגרום לו טרחה לרדוף אחריו ולתת סימנים. ואפילו אם (ח) הוא בספק אם הוא דרך הינוח או אם דרך נפילה בתחילה אסור ליגע בו עד שידע בודאי שהוא דרך נפילה בגון בסרטיא. ויש עוד פרטים בזה (עי' פניף ט'). אך הסכמת הרמ"א והאחרונים מהפוסקים שיש ג' חלוקים בדבר כמש"ת וכן הסכמות האחרונים. א) אם האבידה במקום שמשתמר לגמרי כגון שמצא גזלות וקרדום בצד גדר הרי זה לא יגע בהן בין שאין בה סימן בין שיש בה סימן ואם עבר ונטלו ועדיין לא זז משם יחזור ויניחנו על מקומו שהרי ראה שלא בא עדיין בעל האבידה לשם אבל אם הוליכו לבית דחיישינן שמא כבר בא בעל האבידה ולא מצא אזי אם יש בו סימן יכריז ואם אין בו סימן יהא מונח עד שיבא אליהו. ב) ואם במקום שאינו משתמר כלל אפילו ודאי הינוח אם הי' דבר שאין בו סימן לא בחפץ ולא במקום כמו כריכות קטנות ברה"ר שמתגלגלין ברגלי אדם הרי אלו שלו דאמרינן דודאי הבעלים הניחוהו לשעה להקל ממשאו ושכחו וכבר נתיאשו ממנו משום שאין בו סימן (ע' ס"ך) ואם יש בו סימן נוטל ומכריז. ג) ואם במקום שמשתמר קצת כמו שבילין שבשדות אפילו אם הוא ספק הינוח אם יש בו סימן נוטל ומכריז ואם אין בו סימן לכתחילה לא יטלנו דשמא הבעלים הניחוהו שם ונמצא נותן להם הפסד. (ט) אך אם נטלו כיון שהגביהו כבר קנאו וצריך להשבה טובה לכן לא יחזיר רק שיהא מונח עד שיבא אליהו (ס"ך ס"ק כ"ל מל' כתס פוסקים דאס אין בו סימן דמי להמזיד ממ"נ ע"ש) וי"ח בזה וס"ל כיון דראה שלא באו הבעלים עדיין אף שנטל רשאי להחזיר ולא חיישינן משום שהוא מקום שאינו משתמר כיון שהוא משתמר לבעליו רשאי להחזיר (עי' ס"ך ס"ק ל'). וכל המוצא דבר שאינו ניכר שהיא אבידה לא יטפל בה בגון שמצא חמור או פרה רועים (י) ברדך ביום אין זו אבידה אפי' אם ראה אותם כן כמה ימים (יא) וה אח"ז. אבל אם ראה אותם בלילה או אפילו ביום וכליו הפוכים הרי זה אבידה. קודם אור היום (יב) או בנשף סמוך לפנות ערב אם ראה אותם ג' ימים וה את"ז הרי זה אבידה וצריך להכריז:

ה ראה פרה רצה בדרך אם פניה כלפי העיר אין זה אבידה אבל אם פניה כלפי השדה הרי זו אבידה ואפילו מצאה רועה דנת"ל דאינה אבידה מ"מ אם מצאה אוחה רועה בין הכרמים חייב להחזירה משום אבידת קרקע שמקלקלת הכרם ואפילו היכא דליכא למיחש לאבידת הכרם אם הוא באופן (יג) שיש לחוש שהבהמה תקלקל רגליה בקוצים חייב להחזירה משום אבידת הבהמה וכן כל כיוצא בזה (עי' כי' כס"ק ס"ג):

ו ושיהא בה ש"פ כיצד כל אבידה שאין בה שוה פרוטה בשעת אבידה (יד) ובשעת מציאה אינו חייב להכריז עליה

(ג) זהו שיעם המוס' וכל"ם ושו"ע עי' בשעה מקובלם:
(ד) זהו שיעם הכמ"ס ושו"ע עיי' ס"ך ס"ק ל': (ה) דף כ"ד סם ושו"ר מ"ב: (ו) כמ"ש בהג"ה סעי' ז' וכ"פ להדיא לקמן סי' שכ"ז ספי' ז"ק וכ"פ הס"ך סס: (ז) מהגה ב"י ס"ה מלא לחכ הגמה וכו': (ח) כ"ז בפק הכמב"ע שיעם הכמ"ס פע"ו מהל' גזילה וכ"ם בע"מ ועיי' עוד בעוש"ע לענין מס כבר נעלה ע"ם קיען כ"ק:
(ט) כ"ז הסכעם הכמ"ס בפעפי' יו"ד ע"פ כמה פוס' ועי' היעיב בס"ם ס"ה ע"ב וכמוס' סס"ה ולס כעל וכל"ם סם בלוכך:
(י) במהגה סם ד' למ"ל ע"ב ובס"ם יעו"ש: (יא) פוכ מלקוטי' ועי' ש"ך בסי' רס"ם ס"ק ס': (יב) גם זה בקוני' דסס מיככל דכ"י ס"ב גם המבולב בפעפי' שלח"ם סם בקוני' ע"ש:
(יג) ע"ם ובעוכ וקע"ע פק"ם:
(יד) סם ד' כ"ז פכוכה שהוזלה וכו' והלכה כמ"ק:

ועי' בקי"ס קכ"ס סעי' כ"ל ס"ק ס"ב על המחבר) אבל אם כתב וגם זיכה לו וגם קנו מידו דכיון דעשה כולו האי שוב אין הנותן יכול לחזור בו לעולם בין לעצמו בין לאחר:

ו ומצוה מחמת מיתה אפילו כתב וזיכה כנ"ל וגם קנו מידו בכל מיני הקנאות שבעולם אעפ"כ יכול (כח) לחזור בו (לט לא שפיכת בהלית שמתן בונתת בניה וועכביו וכל"ל) אך י"א דאין (כט) לזה דין מצוה מחמת מיתה אלא כשפירש שנותן ומצוה מחמת מיתה אבל סתם מצוה מחמת מיתה היינו דאמר ווי דקא מית וכמה שנתאבר לעיל דינו כשכיב מרע לע"ז רק (ל) דיש חילוק ביניהם דמהנהו אף במקצת דינו כדין מחנה שכיב מרע בכולה וכנ"ל עי' סעיף ו' בזה (ועי' עוד בסו"ע סעיף י"ט כ' ס"ק):

ז א מצוה (לא) לקיים דברי המת שאפילו בריא שצוה ליתן כך וכך לפלוני ומת נותנים (לב) לו אך דעת (לג) רו"ף דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשהתפיס או ביד שליש לשם כך ואמר שיתן לפלוני אבל אם הי' בידו בלא"ה ולא לשם כך או שבאו לידו אחר הצוואה לא מהני ולפ"ז שלשה (לד) חילוקים יש בין מצוה לקיים דברי המת ובין מתנה שכיב מרע, א) היכא שהיה בריא ואמר הן מנה לפלוני שאני נותן לו ומת מקבל בחיי נותן ואחרי כך מת הנותן דמשום מצוה לקיים דברי המת ליכא (כמ"ש בקיצור קכ"ס סעיף ח') אבל אם הנותן שכיב מרע קנה מטעם דדבריו בכהובין וכמסורין וכנ"ל, ב) שלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלש מתחילה לשם כך ומטעם שכיב מרע כבר נתבאר כ"פ דקנה אף בלא הושלש, ג) היכא דאמר בו יפוי כח תנו אף בחבו לו (עי' בסו"ע סעיף י"ח וי"ט) מהני אף אם לא כתבו ונתנו השטר מחיים ומשום מצוה לקיים דברי המת לא קנה אם לא כתבו מחיים דשמא לא נמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה (כ"ז בקי"ו בנמסרים בקיצור כ"ל בביאור הגהת לבוש"פ סוף ס' רכ"ג אך מה שפייס שם ליכא מאן דפליג בהקדמ ג' הילוקים בע"ג דהא הכי"י ס"ל שאפילו לא התפיס ביד שליש מפייס וכמה שכותב בסוף ובסו"ע סעיף כ"ג פ"ב (אך בו"פ מולקין עליו וכנ"ל):

ח א הא דלא מהני בלא השלישי י"א (לה) דהיינו דוקא כשצוה ואמר שלא בפני היורשים אבל כל שצוה בפניהם או לפני מי שספק בידו וקבלו עליהם או שתקו יש בו משום מצוה לקיים דברי המת וכן נוטה דעת האחרונים:

ט כבר נתבאר לעיל דמתנה שכיב מרע בכולה לא בעי קנין ואדרבה יותר גרע אם לא שקנה ליפות כוחו ויכין שקנין זה לא מעלה ולא מוריד אם (לו) בקש שיקנו ממנו קנין אף בשבח כדי לפייס דעתו של החולה וי"א דאפילו היכא דיש נ"מ בקנייתו קנין שמחלק כל נכסיו ובקש שיקנו ממנו בקנין גמור בפירוש שלא יחזור בו אף אם עמד (וכל"ל) גם בזה קונים אף בשבת (לז) דכיון דמחלק כל נכסיו הרי אנו רואין דמדאגת המיתה הוא נותן לכן התירו לו בזה דחיישינן שלא הטרוף דעתו של הנותן אבל לא התירו כן במתנה במקצת וי"א דאפילו במתנה במקצת דנתבאר לעיל דצריכה קנין (לח) התירו לו לקנות בשבת משום שמא הטרוף דעתו של הנותן:

י ך מי שהפקיד (לט) מעות אצל חבירו שאם ימות יעשה במעותיו המוטב יתנם ליורשיו: טן שכיב מרע שאמר (מ) יתנו מאה זוז לעניים או ספר תורה לביה"כ ולא פירש לאיזה מקום יתנו במקום שהוא רגיל ואם היה רגיל בשתיהם יתנן אותו הסך שנדר לשתיהם ביחד (עי' בסי' כ"ג ס"ק ל"ג וביו"ד סי' רמ"ו). ועוד פרטיים מדין שכיב מרע ויתר דיניו יעויין בסוס"ע מסי' כ"ן עד כ"ט ומנכי קנלתי מטעם שהזכרתי בכ"ד:

הלכות השבת אבידה

נתיב לן מדיני השבת אבידה. ובו י"ח סעיפים. (והוא בסוס"ע מסי' כ"ט עד כ"ז).

א הרואה אבידה חייב לטפל ולהשיבה (מ) לבעליה שנאמר השב תשיבם ואם נטלה קודם יאוש ע"מ לגזולה עובר משום לא תגזול (מ) ומשום לא תיכל להתעלם. ומשום השב תשיבם (עיין ל"מ). ואע"פ שהחזירה אחר

(כח) מהר"י מגמ"ם והר"י עי' בב"י: (כט) עוד בשם הכמ"ם בסעיף כ"ד וס"ה: (ל) עיי' בסמ"ע ס"ק מ"ז ופסוע: (לא) כתוספות ד' ק"ע בב"מ ועוד בב"ד: (לב) העור בשם הכ"י ומשמע לפי' לא הבליט יעויין בסו"ע בי' כ"ב בעי' כ"ג בסמ"ע שם ס"ק ס"ה וד"ל: (לג) עוד בשם הכמ"ם וכן דעת הסוס' ועוד בו"פ וכן פסק המחבר בקיצור בכ"ג וכן דעת המחבוכי': (לד) מבריס בקיצ כ"ל הובא ס' ביב"ם בהגהת דו"מ: (לה) ג"י בשם הכיעוב"ת בי' כ"ב וב"ד סוף סי' רמ"ו בסו"ע שם: (לו) מיימר' דל' לוי בב"ב ד' קי"ו ע"ב ודעה הלפלוטוס היא דעת הכמב"ם דס"ל דלא הפיכו כן אלא היכא דהקנין לימו מעלה ומוכיח כ"ב וכ"ז בסוס"ע בקיצור בב"ד: (לז) היא שטת הכמ"ם אבל מ"מ ס"ל דלא הפיכו בסוס' מקלם בקנין ועי' בב"י ובסמ"ע ס"ק ג': (לח) היא שטת הבב"ם הובא בהב"ה שם: (לט) בהג"ה סוף קיצור בכ"ב מהר"י והמבדקי: (מ) מקורו מהסוקסבם דב"ק ובב"ב פ"ב ועי' בי"ד בקיצור בכ"ם ועי' מדיני שב"ש בשלחן ערוך מהכמב"ם ודברי ביבות ומהכי"ע וכמ"ש הע"ג ובשו"ע ועוד בשמה פסו' לשלוניקים כ"ד מע"ז וקלבלי מעטם המבואר בס"ח:

(מ) לשון הסוד והמחבר בקיצור בי' כ"ע ועי' בשמ"ע בשלחן הכסוף לפו דוקא להב בשלח' ולא בעלה לימו עובר ללא משום לא מוכל להשעלם ללא בשלחה והגביה קלמר דעובר משום הבא תביאם כו' ע"ש לך לעני"ד הקלוסה לא יתענל מלי קמי' דכסוף לפיכך חייב לעשל בה ולהשיבה משום שמשמר הבא תביאם וקלי על ההבה לא"כ והמיוב לעשל בזה לכמיל' בלשם לימו ללא משום דכתיב לא תוכל להתעלם ורו"ק ועי' ע"ז דף"ם: (ג) כ"ז מיימ"ק דכתב ס"ע ס"ו ע"ש בקיצור":

ענוה. בפוריא אם שאלוהו (כח) שכבת על מטה זו יאמר לא פן יראה בה קרי ויחגנה. באשפיזא ע"ד דאמרינן בש"ס מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכם קללה תחשב לו שלא יספר (כט) בין בני אדם שאינם מהוגנים שקבלוהו בסבר פנים יפות שלא יקפצו עליו ויאכלו את ממונו. וגם באופן שהוא מקפיד על חלוקו להפכו שלא יראו ההפירות המגונות. ומן הסתם כל ח"ח הוא בחזקת שאינו משנה כ"א בהנ"ל עד שיביא המוצא ראי' שאינו נזהר ועיין בסמ"ע ובשמחכוים מדין ת"ם בזה"ז (ל) ועיין בתשובת הכתב"ם כלל ע"ז ומ"ם בגמיב ס' ובלח"ם על קוף סימן פ"ז. אף אם מצא דבר שיש בו סימן אם ידוע שכבר נתייאשו הבעלים כגון שאמר יו וכו' כמו שנת"ל ס"ז וכן כשמצא דבר שניכר שנאבד זמן רב מבעליו ובזדאי נתייאשו הרי הוא של מוצאו מן הדין (ועי' לעיל ס"ז):

יא ושיהא מטפל בה אם היתה שלו כיצד מצא שק או קופה אם הי' חכם או זקן מכובד שאין דרכו ליטול כלים אלו בידו אינו (לא) חייב לטפל בהם דכתיב וההעלמת מהם ודרשו חז"ל דפעמים שאתה מהעלם מהם. ומשער בעצמו אלו הי' דבר זה שלו הי' מטפל בה דאף שאין דרכו מ"מ אפשר שאם הי' במקום גנבים וכה"נ לא הי' בוש מלעסוק אזי גם עכשיו חייב לטפל בה. ואם לא הי' עוסק בשלו אף בשל חבירו פטור ומ"מ אם מצא בהמה (לב) והכישה במקל חייב לטפל בה ולהחזירה למקומה אף שאינו לפי כבודו:

יב וההולך בדרך הטוב והישר יעשה (לג) לפנים משורת הדין ומחזיר את האבידה אף לאחר שנתייאשו בודאי אם יודע של מי הוא עיין ב"מ כ"ד ע"ב (לד) ומחזיר את האבידה בכל מקום אף שאינו לפי כבודו. וי"ח דאסור לזלזל בכבוד תורתו רק שאם ירצה לעשות לפנים משורת הדין ישלם מכיסו (ועי' לקמן עוד כיולד יתנהג):

יג ואף במקום שחייב לטפל בה מ"מ אם הוצרך לטפל בשלו וא"א לטפל בשתיהן אבידתו (לה) קודמת לשל כל אדם אף לאבידת אביו ורבו. דכתיב אפס כי לא יהי' בך אביון ומזה למדו חז"ל דשלו קודם. ומ"מ דוקא בכה"ג דברי הזוקא אבל אם יאמר אדם תמיד כן וידקדק בזה לאמר שלי קודם שע"י שאטרח בהשבת אבידה אפסיד חובי. או שאתבטל מאיזה עסק וכל כה"ג. ועל ידי זה פורק ממנו עול גמילות חסדים. וע"ז נאמר מגורת רשע היא תבואנו ומסוף שיבא לידי עניות:

יד ואם אין צריך לחזור אחר שלו ויש לפניו אבידת אביו ואבידת רבו (לו) אם אביו שקול נגד רבו של אביו קודם ואם לאו של רבו קודם שרבו הביאו לעוה"ב. ודוקא ברבו מובהק שלמד רוב חכמתו ממנו. אך י"א דכ"ז ברבו שלומד עמו בחנם אבל אם אביו שוכר לו מלמד וכמנהגינו לעולם (לז) הוא קודם לרבו וכן כל הנותן עבור שכר לימוד הוא קודם לרבו. ועי' ביו"ד סי' רמ"ב בנ"ח:

טו כבר נתבאר לעיל דאין מחוייב להניח אבידתו מפני אבידת חבירו ואם הניח את שלו וירד להציל את של חבירו כגון שחמורו וחמור חבירו נטבעו בנהר וחמור חבירו הי' שוה יותר משלו אעפ"כ אין לו אלא שכרו כפי מה שהיו נותנים לאחר שיטריח טרחא זו כגון שהי' צריך להוציא את חמור חבירו מהמים וכיוצא בזה. אבל אם אמר לו בפירוש אם אתה נותן לי דמי שוויו של אבידתי אציל את שלך ואע"פ שלא התנה עמו רק אמר לו כן בפני (לח) ג' שהיו שם צריך לשלם לו דמי חמורו. ואף שגם חמורו ניצל (לט) מעצמו מידו מאחר שבשעה שירד להציל נתייאש משלו לכן חמורו הוי כהפקר שכל הקודם זכה. והא דצריך להתנות עם הבעלים או בפני ג' דוקא כשהבעלים שם אבל אם אין הבעלים שם אע"ג דלא התנה כאלו התנה דמי בזה (ועי' סמ"ע ושמחכוים):

טז ואם ירד להציל ולא הציל או אם התנה (מ) בנ"ל צריך ליתן לו עכ"פ שכרו כראוי עבור טרחתו ואם התנה עמו בפירוש שבין כך ובין כך יתן לו שכר חמורו י"א דאף דמי חמורו (מא) צריך ליתן לו דכל תנאי שבממון קיים. אבל אם לא התנה כלל אף שכרו אין לו. וכן הדין כשעלה חמורו מאליו בלתי טרחתו (עי' סמ"ע ס"ק י"ב):

יז שנים שהיו יושבים במאסר והוציא אחד הוצאה ויצא גם הב'. אם יצא השני בלא השהדלות חבירו אין חייב ליתן לחבירו כלום הואיל ולא הי' זה עמו אבל אם לא יצא כ"א ע"פ השתדלותו. אע"פ שהוא טוען שאף בלא השתדלותו הי' יוצא לחפשי ואפשר שהאמת כן כדבריו מ"מ צריך ליתן לו כפי מה שהניהו ע"פ ראות עיני ב"ד ואף שלא התנה (ועי' סמ"ע) ואם נתפס אחד ופדאו חבירו בממונו פשיטא דצריך לשלם לו דמיו

(כח) זהו כפי' הכתב"ם והסמ"ע סס ולפ"ז כפי' רמ"י ע"ש:
(כט) כפיהב"י סס והסמ"ע וכ"ז ע"פ הכתב"ם רמ"ע סס ועי' סמ"ע ס"ק ה' בלוש ובשמחכוים סס: (ל) עיי' בדמ"ם בסימ ל' ועי' קמ"ע סי' רס"ב סקט"ו: (לא) מצ' ב"מ כ"ע ועי' בקונ' דמס ובסוס סי' רס"ג: (לב) מיימ"ל הכ"ל סס ו"ל דלאו דווקא אלא ה"ה כל דבר סס המזיל להתעכב זה ו"ל דדוקא בזמה ומשום דנקעל נגלל בריימל עיי' בתשב"ס פי' ל' מהל' הל' ועי' בל"ת ומקמ"ע סק"ד בפי' הב': (לג) מקור דין זה הוא מעובדיה דל' יסמעלל ד' ל' סס בפנב בהסיג בגלל דלכי פתכי דבעיס כו' ע"ש ועיי' בצ"י ועיי' בתמ"ם סס ב' הדיעות בזה ודעמו כדעה הב' שבתלן: (לד) כ"ז ממשנה ב"מ ד' ל"ד ובקונ' סס ועי' בסוס"ע סי' רס"ד: (לה) כ"ז במשנה הנ"ל: (לו) וק דעת השמחכוים ועי' בדביסס כלן וביו"ד סי' רמ"ב קצי' ל"ד: (לז) משנה ב"ק קי"ו במ"ס פ' י"ב מהלכות גזילה ופבידה ועי' בתמ"ע סס: (לח) סס קט"ז בשייך לפפעמ: (לט) סס בדף הכ"ל ועוס"ע סי' רס"ד ס"ד גס יתב דבריס ולו מבוסיס בקונ' דסס ובמ"ל בהגה"ה ועיי' בל"מ סי' ב': (מ) עיי' קמ"ע ס"ק י"ו ובוס"ק ד' בעי':

עליה דכתיב אשר תאבד ממנו ומצאתה ודרשו חז"ל שתהא עליה שם אבידה בשעה אבידה ובשעת מציאה. אבל אם היה ש"פ בשעת אבידה ומציאה אף שהוזלה בינתים או שהוזלה אחר (עו) המציאה הרי זה חייב להכריז. ולאו דוקא באופן זה שאין בה כלל ש"פ. אלא אף אם יש בה ש"פ רק שהיא של שותפים שידוע (עז) שאין בה ש"פ לכל אחד פטור מלהכריז. ודוקא באופן זה שידוע שהם שותפים בזה גם עכשיו אבל אם יש לספק (יח) שמא מחל חבירו את חלקו לאחד ושוב יש בה ש"פ לאחד הרי זה חייב להכריז. לכן אם ראה חפץ ששוה *שתי פרוטות שנפל משלשה חייב להחזיר דשמא שותפין הם בזה ואחר מחל חלקו לחבירו והרי יש בזה שוה שתי פרוטות לשנים. ומ"מ אם נודע אח"כ שלא מחל חלקו לחבירו הרי אלו שלו אף שבא לידו קודם שנודע וכן אם ידוע שאינם שותפין דאוהו שנפל מחייאש וכמו שיתי"ל רק דמסתמא חיישינן שמא שותפין הם (ועי' ס"ך סק"ל) אבל אם אין בהם אפילו שוה שתי פרוטות הרי אלו שלו (יט) דלא חיישינן שמא שנים מחלו לאחד ומס"נ הרי אלו שלו דאם שותפין נינהו הרי אין בו ש"פ לאחד ואם של אחד הוא בלא"ה מחייאש ממנו דמימר אמר הרי בבר שאלתי להולכים עמו ולא השיבו לי מסתמא דעתם לגוולה (עי' סמ"ע סק"ל). אבל אם ראה שנפל משנים בין שהם שותפין או לא כל שיש בו ש"פ צריך להחזיר דאוהו שנפל ממנו לא מייאש דסובר דוראי חבירו לקחה ועי' בלמכוונים ועי' ע"ז דף ת"ת מס"ק:

ז ושיהא בה סימן בגופה או במקומה כיצד אין המוצא מציאה חייב להכריז אלא בדבר שיש (יט) סימן בגופו או (כ) במקומו. בקשריו. או במניינו. במשקלו. במדתו. אבל אם אין בו שום סימן ואפילו סימן מקום. כגון שניבר שלא הונח שם בכוונה אלא דרך נפילה או אם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגישו בו מיד אחר שנפל ממנו קודם שהגביהו זה הן מצד כובדו הן מצד חשיבותו הרי הן של המוצא דהרי נתייאש קודם שמצא כיון שאין בו סימן. וכן הדין בדבר שיש בו סימן אם ידוע שנתייאשו הבעלים כגון שאמר ו' לחסרון כיס. אבל אם הוא דבר שאי אפשר לתלות בנ"ל או אם יודע של מי הוא צריך להחזיר אעפ"י שנתייאשו אח"כ כיון שבא לידו קודם יאוש דקיי"ל יאוש (כא) שלא מדעת לא הוי יאוש (פירוש דלא מכני ילמ דלא מס ילעו הבעלים מזה ומתיילמו לזכל לא בלומן סכ"ל סלא ילעו כלל סף למס היו יודעים מתייאמים):

ח ולכן המוצא מעות מפוזרים ועגולי דבילה וכברות של נחתום (כב) שהרי אין בהם סימן שהרי כולם אפייתן שוה וכן מהרווזות של דגים שאין בהם סימן לא בקשרם ולא במניינם. וחתיכות של בשר שאין בהם סימן ולשונות של ארגמן וגיזי צמר שאינם צבועים ואניצי פשתן הרי אלו שלו דבכל אלו אמרינן דמסתמא הרגישו הבעלים מיד בנפילתם ונתייאשו הן מחמת חשיבותן והן מחמת כובדן וכן בכל ביוצא. ועיין בסימן רס"ב פרטי (כג) דין זה ומ"מ בזה וכל ביוצא בזה הטוב והישר שיעשה לפנים משורת הדין ועיין לקמן סעיף י"ב:

ט והא דמבואר לעיל דמעות א"צ להכריז דוקא כשהם מפוזרות וכנ"ל ואפילו אם מקצה מטבעות זו ע"ג זו. אבל אם מצא צבור מעות חייב להכריז דוראי הונחו לשם ולכן המקום הוא סימן. והמוצא שלשה מטבעות זו ע"ג זו אם הם עשויין כמגדלין דהיינו הרחב למטה והאמצעי רחב מן העליון חייב להכריז. אבל בלא"ה אין שום סימן במטבע אף ששמו כתוב עליו דכיון דלהוצאה ניתנה אמרינן שמא הוצ'אה ומאחר נפלה. רק שאם מצאם בכיס או שמצאם מונחים אצל הכיס וניכר שממנה נפל חייב להכריז:

י אף דנתבאר לעיל דהמוצא דבר שאין בו סימן הרי אלו שלו מ"מ לפעמים חייב להכריז כגון אם מצא כף או סכין או שאר כלי מאותם שמוכרים בחנות שצורת כולם שוה אם הכלי (כד) חדשה הרי אלו שלו אבל אם הוא כלי שכבר יש בו טביעת עין בגווה צריך להכריז אם מצא במקום שת"ח (כה) מצויין כגון בביהמ"ד וביוצא שאם יבא ת"ח ויאמר האמת כי אין לי בה סימן אבל יש לי בה טביעת עין צריך להראות לו. ואם יאמר מכיר אנכי כי שלי הוא מחזירין לו. ודוקא לתלמיד ותיק שידוע שאינו משנה כלל בדבורו כ"א בדברי שלום ועוד בשלשה דברים (כו) היינו במסכתא. ובפוריא. ובאושפיזא: במסכתא היינו אם שואלין אותו מסכתא זו שגורה לך והוא משיב לא וכן (כז) צריך להשיב

מדרך

(עו) דכיון דמל עליו המיוב בשעת מציאה גוב לל פקע לת"כ עיין קמ"ע כס"ג סק"ב:
(עז) סס ס"ו ס"ל כ"ש למכו מלל דלית בה ש"פ לכל מד וכו': (יח) סס בסוגיא דסס: *היינו סלס לשה ממני נפל יחזיכנו לו ופס לל פלס ממני סס נפל סס ים בסס קי' יכיר ופס לין בסס קיימן יפל בידו עד שיבא לליהו:
(יט) בכל זה עיי' במ"מ בסס סק"ד: (יט) ממנה ב"מ כ"ל ים פ' פ"מ: (כ) ב"מ קוף דכ"ב וכבא למל מקום הוי כי' נס סס"ד מבואים סס ד' כ"ל ור' כ"נ: (כא) פלוגתא דתני' וכבא ב"מ כ"ל ע"ב וקיי"ל כתני' בידע"ל קנ"ס וכל זה בשופן שידע סל מי הוא בגון שופן סב"ל בקני' שלפני זה וכיולל בזה עי' בבוגיא סס וכבל"ם סס ובפוסקים קיימן כס"ב מכל לס לינו יודע כבל כמבלר דיסל מוכח עד שיבא לליהו עי' ל"ך דף כ"ם ק"ק כ"ה: (כב) מכל סל בעה"ב ים בסס קיימן לתין לפייתן בשוה זכן גיזי למל לבועים ודבכים ללו מבוקבי בכים ס"ם במסבה ובקונטיל סס: (כג) ע"ם עוד דבכי' לעניין המולל מעבשות זו על גב זו ועוד כ"ד ים בו קיימן: (כד) במשנה סב"ל בס"ל כל כלי לבפויל לין הייב לסבניי ובס"ם דסס ד' כ"נ קוף ע"ב מפי לבפויל כלים מבמי וכו': (כה) בן הבניט הלמ"ד ועי' קמ"ע ס"ק מ"ל דלפשב דלמ הלמ"ם מולה לזה ו"ל דלמ במקום שלין ס"ח מלויין עי' בל"מ ובא"מ: (כו) בס"ק הב"ל קוף ל' כ"נ בהבי חלת מילי עבידי בבנן דמעני וכו' במשבה כו', וסל ללמ שייב סס גם משום דבכי מלוס עי' קוס, ד"ה בלומפיזא ועי' בפו"ם מ"שו"ם בפי' סס ולבנם לפי מלבקי לומס: (כז) בשיבם"י סס וע"ם בקוס' ד"ה במשבה, וכלמב"ם פי' בלו"ל עי' בל ד"ד מבל' גזילה ולשיבה ועי' קמ"ע ס"ק מ"ד:

אבל השומר צריך לשמור גם מעברים וכדומה ויש לחוש מאוד בתיבות (יג) שמונח מאכל שם שמצויין עכברים שם ומקלקלים הבגדים לכן הטוב להצניעם על גם במקום המוצנע אם לא שיעשה החבולה לזה. כגון להעמיד ס"ם להמיתם (יל) וי"א דאם העמיד (טו) שם מים דמהני דעיקר חתירת העכברים מחמת צימאון והכל לפי ראות עין לשמור על אופן היותר מועיל:

ן וכל הנ"ל הוא במיני מחורות ובגדים וכל הטלטלין וכנ"ל. אבל כסף וזהב בין מטבעות מכסף וזהב בין גרוטאות וזהב וחתיכות ארובות העשויות כמין לשונות וכן כלי כסף וזהב אם הם ממלאכה גסה שאינם נוהים לשבור וכן מיני אבנים טובות. כל אלו מדין הש"ם אין להם שמירה אלא בקרקע (טז) וליתן עליהם טפח עפר. ובמקום דשכיחי גשושאי המה גנבי דשכיחי לחפוש בקרקע יטמינם בכותל בטפח הההחזן הסמוך לקרקע. או בטפח הסמוך לקורה. ויש בזה כמה חלוקי דינים עיין בטוש"ע אך האידנא (יז) לא שכיחא כל הני לכן א"צ להטמינם בקרקע רק שיטמינם במקום שמטמין מעותיו כמו בחיבה נעולה וכדומה כמו שדרך העולם להטמין (עיין צב"י) אבל אם הניח במקום שאינו ראוי לשמירה לפי העה והזמן. אף שמניח שם את שלו (יח) הרי הוא פושע וחייב דבשלו רשאי לסמוך על הנם ולא בשל חבירו. ולא עוד אלא כל שהניח במקום שאינו משתמר אף שנאנס אח"כ ע"י דליקה (יט) וכה"ג כל שנוכל למצא איזה מקום להלוות שאילו הי' מונח במקום המשתמר לגניבה הי' ניצול גם מהאונס. הרי הוא חייב לשלם. דהוי החילתו בפשיעה וסופו באונס וחייב כל שנוכל להלות כנ"ל:

ך וכל שומר שאומר לו המפקיד היכן פקדוני והלה טשיב לו איני יודע (כ) היכן הנחתיו המתן לי עד שאבקשנו ואחזור לך הרי הוא פושע. דכל שומר צריך ליתן לב אנה יניחנו ושיהי' במקום המשומר ולכן חייב לשלם מיד וא"צ להמתין עד שיחפשנו:

ט כל שומר צריך שישמור את הפקדון בעצמו דוקא ולא ימסרנו לאחר לשמור וכל שומר שמסר לשומר אחר אפילו אם הוא שומר חנם ומסרו לשומר שכיר הרי הוא חייב (כא) לשלם לבעה"ב. דיכול לומר לו את מהימנת לי בשבועה והוא אינו מהימן לי כשבועה אף שהשני איש נכבד טוב (כב) וישר מהראשון. מ"מ אם השני פשע הבריה ביד הבעה"ב רצה גובה מהראשון רצה גובה מהשני ואינו יכול לומר לו לאו בע"ד דידי את (עי' ש"ך ס"ק מ"ח):

י וכיון שנתבאר דטעם שומר שמסר לשומר הוא מטעם דאה מהימנה לי בשבועה לכן אם ידוע שדרך (כג) הבעלים להפקיד תמיד דברים כאלו ביד השומר השני אזי פטור הראשון אחר שמסרו לשני ודוקא כשלא (כד) מיעט שמירתו משומר שכר לשו"ח וכה"ג וכן אם יכול השומר הראשון בעצמו לישבע דהיינו שהוא ראה שנאנס מיד השני הרי נשבע הוא לבעה"ב ונפטר. ומכ"ש אם יש עדים ששמר השני כראוי אזי אין שום חיוב על הראשון על שפשע ומסר להשני:

יא וכל שומר אעפ"י שאינו רשאי למסור פקדונו ביד אחר רשאי למוסרם (כה) לאשתו ובניו וב"ב הגדולים דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד דידוע שא"א לאדם שישב תמיד בביתו ודרכו למסור בידם ומהחילה דעתו ע"ז אבל (כו) לא ימסרנו ביד ב"ב הקטנים או לאחד מקרוביו שאינם שרויים בביתו ואם מסרו להם חייב כנ"ל וכ"ז דוקא בכתמא אבל אם ידוע שדרך (כז) השומר הוה להפקיד פקדונותיו ביד אחרים אמרינן על דעת כן הפקיד ורשאי למסור לאחרים וכנ"ל:

יב וכל שומר שהניח אחרים לכנוס (כח) במקום הפקדון אף על פי שבחוקת כשרים הם ונגנב הרי זה פשיעה וחייב:

יג כיון שנתבאר לעיל דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. לכן אם מכר להם והודיעם שהוא פקדון ופשעו בו הם חייבים והוא (כט) פטור מ"מ אף שלא הודיעם שהוא פקדון כיון דהיה רשאי מן הדין למסור להם רק שעל בעל הפקדון לחבוע מב"ב. ומ"מ אם אין להם במה לשלם פשעו (ל) דמחויב הוא לשלם אם לא שידוע שאין דרכו כלל לשמור בעצמו כ"א למסור לב"ב. וי"א (לא) דמ"מ הוא פטור ואם אין להם במה לשלם מפסיד המפקיד:

יד כל מה שנתבאר לעיל דש"ח אינו חייב כ"א בפשיעה היינו דוקא מפחמא שלא ההנה דבר אבל אם החנה

(יג) ממ"ש ממכלכי צב"ק פ' כילד הכהל: (יל) עיי' צב"ל: (טו) ב"כ מהכם"ל פ"ק דצ"ק הביאוהו ההחבוניס: (טז) ב"מ פ' הכ"ל דף מ"צ ע"ל מיימל דממולל שם: (יז) הכל"ש שם צשם הכ"ר שקבל כן מכבותיו ועו"פ וב"י צשם כ"מ הובא ממכלכי וע"ש צב"י ועי' מה"ד פ' קנ' ג ופ' צב"ל: (יח) יבושלמי הובא פ' הכ"ל: (יט) בממצ"ס פ"ד מהלכות שלחה ופקדון והוא מקונגיל דצ"מ ד' מ"צ בעובדא דשתיל לקמי דכא יוסף ועי' צמ"ע ס"ק כ"ג: (כ) שם צב"ש ס"ק כ"ג: (כא) ממ"ש הכ"ל כל לא ידענא פשיטא היא: (כב) מלונצא דכא וכ"י ב"מ ל"ו והכ"ל כ"ר וכפשטא כצא שם: (כג) שם צב"ש ס"ו פ"ל צעובדא דגיזלי וכו' ממכיון שלחי החם לשיכו נופייהו כל יומא הוי מפקדי גבה: (כד) שם צמצ"ס ועיי' צמ"ע שם: (כה) שם צב"ק ד' מ"צ ממ כצא וכו' כל המפקיד על דעת לשמו ובניו הוא מפקיד ועי"ש צמוק' ד"ה כל המפקיד: (כו) שם צמצ"ס פ' הכ"ל ועי' מ"ע ופ"י: (כז) הגי"ל פ' המפקיד מ"ז הובא צ"י: (כח) כמ"ש ממ"ז פ' קנ' כ"ל מהה"ל קיימן צ"ג: (כט) כמצ"ס שם שעובדא דצ"מ ד' הכ"ל ע"ג נימא לי לשמי ובני ע"ש צמ"ע: (ל) ק' לשם הטוס והכל"ש ועוד פוס' ועי' צמ"ש הכהב דצ"כ כל פקדון שלכלו לשמו ובניו וכו': (לא) כ"ד הכמצ"ס ועי' סמ"ע ופ"ך ס"ו ובפי' שנתבאר לעיל דש"ח אינו חייב כ"א בפשיעה היינו דוקא מפחמא שלא ההנה דבר אבל אם החנה

(עי' סי' רכ"ל ס"ק ס'). וכן אם ברח ובא השר והפס ספריו ובא אחד ופראן צריך לשלם לו כל מה שנתן לו משום ביזיון הספרים (ס"ק סמה סמ"ל סמ):

יח והא דנח' לעיל דגם השני שיצא צריך ליתן דוקא אם הוצרך להרבות בהוצאות עבור הב' אבל אם (מא) נראה לב"ד שלא הרבה כלל הוצאות בשבילו וכל מה שהוציא בשביל עצמו הי' צריך להוציא א"צ ליתן לו כלל דזה נהנה וזה לא חסר הוא וכן לענין הצלה חפצים שהוציא הוצאות להציל את שלו והציל גם של חבירו. ודוקא שירד רק להציל את שלו ואגב הציל גם של חבירו. אבל אם בתחלה ירד על דעת שניהם והוציא כנ"ל חייב השני ליתן לו מה שנהנה וכמה שנח"ל. וכן כל אדם שעושה עם חבירו איזה פעולה וטובה. אינו יכול לומר לו לא צויתיך ובודאי בחנם עשית עמדי אלא צריך ליתן לו שכרו, וע' עוד בסי' סל"ג מדין זה סח מצית סל יין וזה בכל סל דסמ ועוד לזיה פלטיס בסיומיס סל"ל:

(מא) כ"ז מצוה בסנ"ה סי' סל"ל סעי' ד' יעו"ש וכסימן רמ"ה ובמחבוניס:

(מב) כ"ז בסנ' ג"מ ל"ג וב"מ סמ ל"ד וכ"ז בס בסבועות ד' מ"ע ולכאו כ"ז מפסוקי' דפרשה לשמוה בלשון בסמ"ם ויבואר כ"ה על מקומו: (ג) מצוה ג"מ ד' פ': (ד) סמ ל' פ"ח בעיט ולח לישפעת ופפקינן קולח לגמגג דהוח המוכר לבל לשם הסם המפקיד לח מפקינן מני עיי' ס"ך סק"ט:

(ה) מיימוני דכ"ה: (ה) כמנ"ס פ"ג מהל' סכיכות מקוגיס דף"מ ס"ע ועי' קמ"ע סק"ד:

(ו) כ"ז בממנה ג"ק ד' מ"ז ע"ג פלוגתא דכני וחכמים ופלוגתא דשמוחלי בס"ם דשמוחלי פסק כבני וכן פסקו הכ"ף והרמב"ם ובייעג':

(ז) המוס' סס מסוס דבבא דמבואה הוח ס"ל כן והוכח נס בכח"ם ועיי' בג"י ונס בהקק לשני מעלמא הוח בעי' דלא לישפעת ע"ס בכח"ם וג"י ום"ך סק"ע: (ה) עיל מסמוכות הכל"ס ועיי' קמ"ע סק"ה וס"ך ודו"ק: (ט) כן דעת הכל"י והכל"ס: (י) כן דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' סכיכות ועי' סס ב"מ שהבאתי מקוכו מימוכל ס"ל ד' ל"ע ע"ש לענין סוחל ועי' סס מ"ש לדעתו על כלזיה הכ"י והכל"ס:

(יא) כ"ז מקוני' דפרק המפקיד מ"ג ומהרמב"ם פ"ד מהל' סלוה ופקנין: (יב) עי' קמ"ע סק"ק כ"ב:

הלכות שומרים

נתיב לח מאימתי נתחייב שומר חנם וכיצד שמירת הפקדון ודין שמירה בבעלים. ובו ט"ו סעיפים. (וסוף נסוס"ע סי' לל"ח ומש"ו).

א ארבעה שומרים הם שומר חנם ושואל נושא שכר והשוכר ושלשה חלוקי דינים נאמרו בהן אשר למדו חז"ל מג' פרשיות האמורים בתורה בדיני שומרים (בפ' מספסיס). שומר חנם (מ) נשבע על הכל ונפטר ואינו חייב כ"א בפשיעה. השואל חייב על הכל חוץ ממתה מחמת מלאכה. שומר שכר והשוכר חייבים בגניבה ואבידה ופטורים על אונסים ונבאר כל פרטי דיניהם בקצרה: איזהו שומר חנם (נ) כל שהפקיד אצלו חבירו בהמה או כלים וכל מיני מטלטלין והוא קבל עליו לשומרו ואפילו לא קיבל בפירוש לשומרו אלא שאמר הנח לפני הרי הוא שומר חנם. אבל אם אמר הנח (ג) סתם או שאמר לו הנח (ד) לפניך או לא לא הוי שומר כלל ואינו חייב שום שבועה אם נאבדה. רק שמחרים על כל מי שלקח פקדונו של חבירו ולא יחזירנו לבעליו כשאר תביעת ממון איש לרעהו (עי' רים הלכות טו"כ). וכן הדין במי שאמר לו הרי (ה) הבית לפניך:

ב ולכן כל מי שביקש מחבירו שיתן לו רשות להכנים לחצירו בהמתו או פירותיו ונתן לו רשות סתמא ולא פירש כלום בשמירתן הרי הבעה"ב פטור (ו) משמירתן דעול ונטור לך קאמר. אך יש (ז) חולקין בזה ואומרים דדוקא בהיזק דאתי מעלמא. אבל בהיזק דאתי מחמתי' היינו שהוזקו בהמותיו חייב (עי' סמ"ע סק"ל וס"ך סק"ס וסק"ט):

ג יש אומרין הא דאמרינן הנח סתמא פטור דוקא אם הוא בעיר דכוותו הנח ונטור לך. אבל אם הוא בדרך (מ) ובקש את חבירו שיקבל מאתו איזה חפץ ואמר לו הנח והמפקיד הלך להדרכו ודאי קיבל עליו שמירה. דאטו בשופטני עסקינן שיאמר לו לאבד את ממונו מדעתו (ועי' סמ"ע סק"ס וס"ך סק"ז):

ד ואפילו אם קיבל עליו כנ"ל יש מחלוקת בין הפוס' ד"א (ט) כל שקיבל עליו ונסתלקו הבעלים משמירתן הרי נתחייב בשמירתן כדין שומרים כל אחד ואחד כדינו. ו"א (י) דלא נתחייב עד שימשוך כדין משיכה אשר נתבאר לעיל בהל' מו"מ בדיני קניית מטלטלין ע"ש בחיבורי:

ה ואחר שקיבל עליו מחוייב לשמור את הפקדון כל חפץ וחפץ לפי הדרך שמירתו היינו אם הוא מדברים הכבדים מאוד כמו הקורות (יא) והאבנים שדרך להניחן בבית שער וכיוצא אף שרבים מצויין שם גם הוא אינו מחוייב לשמרן יותר. ויש דברים שצריכין שמירה יותר ודרך העולם להניחן בחצר או בבתים שבחצר (מקוטין, ספייכלער, קלייטן, זוללן, וכלומר) כמו חבילות פשתן וכדומה. ויש דברים שדרך שמירתן דוקא בבית. ויש דברים שאפילו בתוך הבית אין להם שמירה כ"א בחיבה וארגז נעולים. כמו בגדים יקרים ממשי וכיוצא וכ"ש א נעשום מחוטי (יב) כסף וזהב הכל לפי ערך יוקר וחשיבות הדברים ולפי מנהג העולם לשמרם מחוייב השומר ג"כ בין אם הוא שו"ח בין שומר שכיר:

ו ואף שנתבאר לעיל דהשמירה המוטלת שבכולם הוא בחיבה נעולה העומדת בבית כ"ז לענין שמירה מגנבים אבל

בעל המעות עוסק הוא ומחויב ליתן לו ריוח אם לא שאמר בפני עדים לעצמו הוא עוסק. וי"ח (יל) בזה. ואפילו אם מרויח בהם למענו כנ"ל מ"מ אם בא בעל הפקדון ומבקש לאמר הן לי פקדוני והלה מעכב י"א דחייב (יג) ליתן לו הריוח מבאן ולהבא. ובכל מקום שפטור מן הדין ליתן לו ריוח לבעה"מ מ"מ אם (יג) רוצה ליתן לו הרשות בידו כיון דלא בא בידו בתורת הלוואה אין כאן ריבית (ועיין לקמוצים):

ה כל מי שמפקיד פירות אצל חבירו הרי זה לא יערבם (יל) עם פירותיו אלא יהיו מונחים אצלו בפ"ע ואז אף אם חסרו הרבה הרי הוא פטור ואומר לו הרי שלך לפניך. ואם ערבם עם פירותיו אז בשעת השבת הפקדון יחדוד הכל ואם עולה החסרון על כל מדה ומדה לפי ערך שדרך להתחסר אזי פטור ואם עולה יותר אזי ישבע (טו) שנחסר שלא בפשיעה כדין שומרים. וכ"ז בדבר שאינו מסויים כמו פירות ומטבעות שנתנם בכיס אחד אבל בדבר המסוים כמו טבעות של זהב או שאר כלים שערבן עם שלו ונאבד אחד מהן יכול המוחזק לומר לשאינו מוחזק דלמא שלך נאבד ועיין עוד בסוס"ע ולקמוצים כמה פרטים בזה ומדין המקבל מפיקות על המפקיד ולימן יודע כמה. ליך המפקיד יסמוך ויוציא לו מקמן לכל מין ומין מבוסס ע"ס:

ו כל שלא ערב פירותיו עם פירות הפקדון ורואה שהן הולכין וחסרים ה"ז לא (טז) יגע בהן:

ז בר"א בשחסרו חסרון הראוי להם לשנה (פי' לשם מקצו מקדון כלאחי למשם בזמן מועט ולפשפר לעל קוף סמנה יפקצו עוד לפע"כ לא יגע בהן) אבל אם חסרו (יז) יותר מהראוי אם אינו בעיר מוכרן בב"ד אבל אם הוא בעיר (יח) צריך להודיעו:

ח וכ"ז בחסרון כנ"ל אבל אם הפקיד אצלו פירות והרקיבו דבש והחמיץ (יט) הרי הוא עושה הקנה לבעל הפקדון ומוכרן בב"ד אף אף שהם עומדים בהפסדן ולא יוסיף להתקלקל הרי מתקלקלין יותר הסלים והקנקנים:

ט מי שהופקד ח"י חמץ והגיע קרוב לפסח אעפ"כ לא יכרם עד (כ) שעה חמשית ביום י"ד ואז יוצא ומוכרן בשוק ואעפ"כ כתבו האחרונים (כא) דאם אפשר שימכור מבירה הנהוג שיוכל לקנותן בחורה אחה"פ לא יכרם חלוטה דלעולם עליו להשתדל שיהא בשלימות ומוכן לפני חבירו נוף הדבר שהפקיד שרוצה (כב) אדם בקב שלו וכו'. ומכ"ש בכל (כג) שא"ד שהופקד אף ששמע הנפקד שבקרוב יזלו אותן הדברים שהופקדו ח"י ויודע זה בבירור מ"מ לא יגע בהן למכרן שמא יבואו הבעלים בעצמם אם לא שכבר הגיע העת שהזלו והבעלים לא באו דאז מצוה להציל כל מה שיכול:

י כל מי שמוכר פקדון ע"פ ב"ד הרי זה מוכרו לאחרים (כד) ולא לעצמו מפני החשד והרמים (כה) שיקח הפקדון יהי' מונחים אצלו ומוהר להשתמש בהן ולפיכך הוא עליהם שו"ש וחייב בגניבה ואבידה אע"פ שלא השתמש בהן בלל:

יא כל המפקיד אצל חבירו אם המפקיד בנמצא אצלו סמוך ונראה במדינה זו הרי זה לא יגע בו וכנ"ל. אבל אם המפקיד (כו) הלך למדינה רחוקה ואינו בנמצא כאן הרי זה מטפל בו לצורך הפקדון שלא יהפשפ ויתקלקל ולבן אם הפקיד אצלו כסות ה"ז מנער' אחת (כז) לשלשים יום (עי' פי' כ"ז סיס פלוגתא של כלא"ם ז"ל לי קלי לכקות של גמל לו של פסמן ע"ם) וינער בידו ולא במקל. ודוקא באדם אחד אבל לא בב' ב"א ואם הפקיד אצלו ס"ת או שאר ספרים גוללן פעם אחת (כח) לי"ב חודש. וי"א דצריך לגלול אחת לשלשים יום וכדרך שנתבאר לענין מציאה. ואם בשעה שגוללן פותחן וקורא בהן הרי זה מותר אבל אם קרא בהן לצורך עצמו הרי זה שולח יד בפקדון ודינו כנ"ל. ועיין לעיל בכלי הלוואה בתיב ב"ב מדיני המלוה על הספרים לו שהופקד ת"י בחיזה לופן מותר ללמוד מהם. ומסלוק מס המפקיד ת"ם לו ע"ם (ועי' סוס"ע שם וכלן קוף סימן לט"ב וכן"ק ובחיבורי לקמן):

יב המפקיד דבר אצל חבירו יכול לחזבנו מתי שירצה ולא דמי להא דנתבאר לעיל נתיב י"ב לענין תביעת מלוה ששם תלוי הדבר בומן וכאן בפקדון לא שייך שום זמן ע"ז ויכול להזבנו בכל שעה. ולענין מקום יש חילוק להיפך דשם נתבאר דיכול להזבנו בכל מקום שימצאנו אפילו במדבר אם טוען שיש לו אבל בפקדון אפי' בישוב אם הפקיד אצלו בטבריא אינו יכול להזבנו (כט) בציפורי דאינו מחוייב להולך הפקדון אחו ומסתמא

(יל) עי' סמ"ע ס"ק כ' ועי' בצלה"נ: (יג) כמ"ש סם ועי' ש"ך ס"ק ע"ו בסם הכס"ל בית"ם שמולק בזה: (יג)סמ"ע ס"ק כ"ל מהממדני הכ"ל: (יד) כמ"ש פ"ם מהל' הכ"ל ועי' במ"מ סם דמשמתיו בשעיבון: (טו) המ"מ סם ובסוס': (טז) סם ד' ל"ח ע"ל וכמ"ק: (יז) סם דף הכ"ל ממל כבב"מ ממל כ"י מהלוקת בכדי הקבוק לבל יומר מכדי מקבוק ר"ה מוכיח בב"ד: (יח) כ"כ הפוס' והבידו כן סס' המקח וסבוס': (יט) סם בריים פלוגתא דש"מ ומכמים והל' מכמים: (כ) בסמים ד' י"ב ע"ל, עובדא דיומן הקוקלס דלמני לקני דכבי שנה בלאוקה ממל כלו המקוכו': (כא)בח"מ ס' מ"מ בשם הגהות אשי ובסבוס:(כב)כדלמני בע"ק סם בב"מ ד"ה מכ"ל: (כג) סם בכמב"ס פ"ם מהל' הכ"ל ועי' במ"מ סם: (כד)סם ב"פ ע"ל: (כה) למב"ס ס"ג מהל' סמלה וסקדון הל' ה' ולמד זה מדין משנה לקוכין הכ"ל ע"ם ולימן מייב כ"ל בבריכה ולבידה ולל דמני לבמני בבידה דחייב לף בלוקין וכפיעת הכמב"ס עי' ס' כ"ז לכל כיון שהוא פקדון יכל לקנות בהן הקוקה שהוא יבול בעל הפקדון פחמה ועי' בכל"ם פ' המפקיד ועי' במ"מ סם ועי' בסמ"ע: (כו) בבריית ב"מ ב' ע"ל ולכך שממנו בחיבה כך ממנו בפקדון וכו' ומחב כ"ם בפקדון שהלבו בעליו למדמי: (כז) במשנה ב"מ כ"ם ע"ב עי' כ"ם כמה פרטים: (כח)זהו שנת המב"ם דפסק כמ"ק סם והבבה פוסקים מוכיס ופ"ל דלמן ממי הדין ממו במלימה דלניך לגלול כל ל' יום עיי' ש"ך ס"ק ל"ד: (כט) בריים בב"ק קוף הבחל ממל וכדלמוק' נה מני ד"ה ס"ק מלוה בהבה בהבוע בכל מקום לחיה ופקדון לף ממו לחבוע מלף במקומן וב"ז בממ"ס פ"ו מהל' סמלה וסקדון:

החנה. (נג) שומר חנם שיתחייב אף באונסים תנאו קיים ונתחייב בדיבורו בעלמא בלא קנין ומכ"ש ש"ש דנתחייב באונסין אם התנה:

טו כל השומרים וכן שואל פטורים (לג) אם בעליו עמו במלאכתו. דכתיב בשואל אם בעליו עמו לא ישלם וילפינן לכל השומרים דכל שהי' בעלים של החפץ או הפרה עם השומר בשעה שנטל החפץ או הפרה אף שלא הי' עמו בשעה שנאבד פטור. ואין חילוק בין אם היו הבעלים עמו בשאלה שהשאיל את עצמו לעשות מלאכתו. ובין שהי' עמו בשכירות שהשכיר א"ע לזה השומר לא שנא הי' עמו באותה מלאכה ובין שהי' עמו במלאכה אחרת. אפילו אמר לו השקיני מים והשקוהו ושאל לו פרתו בעוד שהוא משקיהו הוי שאילה בבעלים. ואין חילוק בין אם היו שאלת הבעלים והחפץ כאחד. ובין אם הי' תחילה הבעלים שאולים לו או מושכרים לו ואח"כ השאיל לו פרתו או מסר לו טליהו וכה"ג הרי זה מקרי שאלה בבעלים ופטור אפילו מפשיעה. ואפילו לא היו עמו בשעה שנאבדו וכנ"ל. אך אם שאל תחילה החפץ ואח"כ השאיל לו א"ע לא מקרי שאלה בבעלים. אף אם הי' עמו בשעה ההיזק. ולכן אם משך תחילה ואח"כ השקוהו מים ואפילו אם עשה עמו מלאכה גמורה לא הוי שאלה בבעלים. ועי' בטור סו"ע סי' שמ"ו ובקיבוצי לקמן סל' שמלה:

נתיב לט מדין שליחות יד בפקדון. ודין מתי ניתן לתבוע הפקדון.

ובו ט"ו סעיפים. (והוא בטושו"ע סי' כ"ג כל"ג).

א כל מי שהופקד ח"י בע"ח או שאר מטלטלין אסור לשלוח בו יד אפילו אינו מכווין כלל לגזולו כ"א להשתמש בו ומשעה שיגבהנו כדי להשתמש בו תשמיש המחסרו ממון אעפ"י שעדיין לא השתמש בו הרי הוא ברשותו לענין אונסים. דקיי"ל שליחות (ל) יד א"ע חסרון וכיון דמקרי שולח יד אף שלא חסרו עדיין ממילא דחייב באונסים. כדכתיב ומח או נשבר וכו' שבועת ה' תהי' בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו הא אם שלח חייב על האונסים הנ"ל אבל אם הגביהו על מנת להשתמש בו תשמיש שאינו מחסרו כלל שוב (ג) אינו חייב עד שישתמש בו. דאחר שהשתמש בו אף דלא מקרי שולח יד כיון שאינו מחסרו כלל. מ"מ הוי שואל שלא מדעת והוי גזלן. ולא דמי לשואל מדעת דמחייב משעה משיכה (עיין סמ"ע סל"ב סק"ג. ומס המזיל למקוס סמטל ממס ממלוקת בין הפוסקים עי' סקיף ס' בהגה"ס ובמ"ך סק"ס ולמקומים:

ב ודוקא כשעשה הנפקד מעשה בנ"ל אבל בדיבור אף שאמר לפני עדים אני רוצה לשלוח יד אינו (ג) חייב עד שישלח בו יד שנאמר (ד) אם לא שלח ידו במלאכת רעהו והא דכתיב על כל דבר פשע דמשמע בדיבורו חייב דרשו חז"ל לענין שליח דאם אמר לשליח שישלח יד בפקדון והשליח שלח בו יד ע"פ דיבורו הרי המשלח (ה) חייב באונסין ועי' סו"ע סמ"ע סימן קפ"ב וכמן סי' כל"ג סק"י:

ג מי שהופקד ח"י מעות אם הוא שולחני (ו) או חנוני והמעות אינם חתומים ולא קשורים קשר משונה מותר להשתמש בהם. דהמפקיד יודע דזה נצרך תמיד למעות ואעפ"כ לא קשרם ולא חתמם מסתמא אינו מקפיד אם ישתמש זה בהמעות. וכיון דמותר להשתמש בהם אף שלא השתמש עדין הרי הוא עליהן שו"ש וחייב בגניבה ואבידה. ואחר שהשתמש בהן אף (ז) שהחזירם למקומם הרי הוא חייב בכל האונסין כדין שואל וכדין לוה (ח) דאם נפסל המטבע צריך ליתן לו מטבע היוצא באותה שעה (עי' סמ"ע סקי"ז וס"ך סק"ט). אבל אם המעות היו צרורים וחתומים או קשורים בנ"ל אסור להשתמש בהן לפיכך דינו כשו"ח. ובעה"ב אף מותרים אסור להשתמש בהן ודינו כשו"ח. אך בזמנינו (ט) שע"פ רוב אין לנו שדות וכרמים ורוב עסקינו בקניות סחורות וכדומה ונצרכים תמיד למעות כולם דינם כשולחני לע"ז ואין חילוק בין מקום שההגרים מצוים לאינם מצוים ובין עשיר לעני (עיין למקומים):

ד אם לקח הנפקד המעות והשתמש בהן והרויח אפילו במקום שאסור מן הדין להשתמש בהן מ"מ אם השתמש בהן וכוונתו היי ליקח הריוח לעצמו א"צ (י) מן הדין ליתן ריוח לבעל המעות. מיהו יש בזה חילוק דבמקום שמותר להשתמש בהן אזי מן הסתם כל שעוסק בהם ודאי כוונתו לעצמו אם לא שגילה דעתו מפורש שעוסק בשביל בעה"מ. אבל במקום שמן הדין אסור להשתמש אז מסתמא כל שראינו אותו עוסק אמרינן בשביל בעל

(לג) כריימס ס"מ ד' ס"ד: (לד) כ"ז במגמה דכ"מ ד' ס"ד ובקוצ"ס סס ד' ס"ה וס"ו ע"ס וכ"ז בכמ"ס פ"ג מהל' סלוה ובטוס"ע קוף ס' כל"ס וסי' סמ"ו ע"ס עוד כמה פרטים בעז"ז ועיי' מס"ל:

(ל) בב"מ מ"ל פלוגתס דבב ולרי ופסק הכמ"ס פ"ג מהל' גזילה ולפ"ד וסס"ס סלוי דס"ל סתמן: (ג) סס ד' מ"ל כלוקיימס דבב סמס על מכני דהמפקיד מניום: (ד) סס ד' מ"ג ע"ב ובמגי' המוסב למלום יד וכו' וב"ס לומיים. סיינו סייב נד סיסלס בו יד: (ה) סס במגילה הנ"ל: (ו) סס ד' מ"ד ע"ס בבריימס למה למעדו ולמלוסו וכו': (ז) כ"ז ממכמ סס מ"ג ס' ובקוצים סמ"ס דסס וכמ"ס פ"י מהל' סלוה: (ח) עי' בכל"ס סס מלמה בכבב המחמס וגם מוכן עוד להמחמס ולהגזס מכן ולכן ממיר מלוה בולה סלס מדעת עיי' סמ"ע ום"ך מ"ס לענין זה: (ס) ע"ך סק"ע מלמן הכי"ף: (ע) למקומים מהמכדכי סס: (י) כ"ז כמ"ל בהג"ה ממכדכי ב"קפ' הגוזל קנמ ופ' המפקיד ועי' בד"מ בסס הבי' הכמב"ס בי' מהקל"ו ועי' סמ"ע סק"כ:

בידו דאפשר שאפילו אם היו במקום שרבים מצוים שם אינם יודעים איך נפל מ דו ואיזה אונס אירע לו. אזי נפטר בשבועה (ועי' בתומ"ע סי' נ"ל לענין מס שנגנבה בתוכם ומ"כ טוכל הגנב ע"מ מס טוכל קודם השבועה אז מ"כ ע"מ): ואם התנה הנפקד בתחילה שיהא פטור (י) משבועה מהני התנאי:

ה כל שומר שמשלם בעבור הפקדון בין אם הוא משלם מן הרין או שלא מן הרין כגון ש"ח שיכול לפטור א"ע בשבועה כנ"ל ואמר הריני משלם ואינו רוצה לשבע. אעפ"כ אינם נפטרים מן השבועה לגמרי אלא צריכים לישבע בנק"ח שאינו ברשותו דחיישינן שמא עיניו (יא) נהן בה. ומזה הוא מרויח בחשלומין כיון דעכ"פ צריך לישבע כנ"ל מ"מ מרויח הוא דא"צ לכלול בשבועתו פשיעה ושליחות יד דהמה באמת ענינים חמירים לצאת ולשמור כראוי (יב) ושלא יהנה ממנו בשליחות יד. וכן הדין באם צריך לשלם מן הדין כגון ש"ש שטען גניבה ואבידה ושואל שטען נאנסה מן הדין משלם אעפ"כ צריכין שבועה כנ"ל ואם יש סכסוכים ביניהם בענין שווי החפץ כולל הנפקד בשבועתו (יג) שאינו שוה יתר על כך (ועי' טוש"ע סי' ע"ג וע"ג ובמיבואי סס מיב י"ב פרטי דיניס ענ"ז). ואינו צריך לישבע שבועה זו שאינו ברשותו אלא בדבר שאינו מצוי כ"כ לקנות כמותו. אבל בדבר (יד) שמצוי בשוק לקנות כיוצא בו כמו פירות יריעות של צמר ודומיהן משלם וא"צ לישבע כנ"ל דאין שייך לומר בכוה שמא עינו נהן בה:

ו כל מקום שמשלם ואינו רוצה לישבע אם הוכר הגנב או שנמצאת הגניבה אח"כ. קנה הגניבה וכל שבח דאתי מעלמא היינו הכפל או אם נהייקרה הכל (טו) שייך להשומר דזכה משעה ששילם ויש בזה מחלוקת בין הפוסקים רי"א דדווקא כששילם או שאמר הריני (טז) משלם ונשבע שאינו ברשותו וי"א דאף אם לא נשבע רק היכף כשאמר הריני משלם קנה כל השבח הנ"ל וכן דעת (יז) רו"פ ודוקא אם שילם מרצונו הטוב או שאמר הרני משלם אבל אם הב"ד הכריחו (יח) לשלם כגון שאמר לא ידענא היכן הנחתיו דהוי פושע ואעפ"כ ההעצל לשלם מעצמו עד שהכריחו הב"ד או לא קנה השבח. וכל הנ"ל הוא בשאר שומרים אבל בשואל (יט) האיל וכל הנאה שלו לא מקנה לו השבח באמירה בעלמא, (ויתב' זה לקמן סי"ס ועי' עוד פרטים בענ"ז בתתכונים סי' נ"ל)

ז שבועת השומרים י"א (כ) דלא בענין בה טענה שתי כסף אלא נשבעין אפי' על ש"פ וא"צ לכפירה במקצת והודאה במקצת אך הסכמות (כא) רו"פ דבשומרים אין נשבעין כ"א על הביעה שתי מעין כסף שהוא משקל ל"ב שעורים כסף צרוף [ועיין בקונטרס קערת כסף שלי שיעורו שהוא ערך רביע מואלאטנין כסף צרוף] ואם הפקיד אצלו כלים לכ"ע נשבעין על ש"פ וי"א אף בפחות משו"פ (ועי' בתתכונים פרוס סי' נ"ל ס"ס ופי' ס"ז ובמיבואי סס מלכות טו"כ):

ח כל מפקיד יכול להתנות (כב) עם הנפקד אף נגד דין הורה כגון שומר חנם שמן הדין פטור משבוע' וכנ"ל יכול להתנות אתו שהא חייב כשואל וכמשנ"ל. וכן להפך (כג) שהשומ' חנם מתנה שיהא פטור אף משבועה וכן בכל השומרים הדין כן דכל הנאי שבמתן קיים. וא"צ על דבר זה שום קנין ולא עדי'. אם אין הכחשה ביניהם דלא איברו סהדי אלא לשקרא:

ט מדכתיב בפ' שומרים כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ודרשינן לה בכלל ופרט רבינו דבר הדומה לפרט דהיינו דבר המטלטל וגופו ממון. ומזה נתמעטו עבדים (כד) וקרקעות ושטרי' דקרקעות אינן מטלטלין ועבדים הוקשו לקרקעו' ושטרי' אין גופן ממון. ומדכתיב רעהו דרשינן לאפוקי הקדש ונכרי דעל כל אלו שומר חנם אינו נשבע וישארי שומרים אינם משלמים רק ששומר (כה) שכר מפסיד שכרו עד שישבע. ויש מחלוקת בין הפוסקים דיש (כו) פוטרין אף בפשיעה ויש מחייבין (כז) בפשיעה. וכן בשומר שמסר לשומר יש פלוגתא בין הפוסקים אי חייב בכל הנ"ל. (ועי' בתתו' סל"ס כלל ל"ע ובתתכונים סי' ס"ל סעי' ל'):

ו וכבל אלו הנ"ל שאין נשבעין דוקא בפ"ע אבל ע"י גלגול (כח) נשבעין. ואפילו בפ"ע דוקא שבועת השומרים שהיא שבוד"א ונשבעין עליה בטענת ספק אין נשבעין. אבל שבועה דרבנן (כט) נשבעין אם היתה שם טענת וודאי. ואם קנו בקנין מהשומר הרי הוא חייב באחריותו:

יא וכל המחובר (ל) לקרקע דינו בקרקע לענין הנ"ל אפילו ענבים העומדות לבצור ולבן השואל בית מחבירו ונשתרף פטור

(י) מתכה דצ"מ ס"ל ד מתכה סי' ה וכו': (יא) מתוע וכוס מיעכל דכל הוכס ב"מ ב"ב ס"ב: (יב) מתמ"ע כל"ס קק"ס ובתתוע: (יג) כ"ז מתוניס דצ"מ סב"ל: (יד) לכון מכתמ"ס בצ"ו מכל' מללה ובקדון מחילק כן מדעתו וכתב המ"מ דזה משוע לתמה לנו למאמו בדבר המלוי לקנות כמכה כיולם בו: (טו) כ"ז ממכה לכיס פכק המפקיד וממונים המ"ס מס ועי' בתתו"ע ומ"ך ס"ק י"ז: (טז) הכל"ס מס למימכל דל"י לק שילם ממש מלם כיון דלמר הריני משלם וכו' ובפק הכל"ס דווקא כשמכתב ע"ס וכן פכק העור והכי"ו: (יז) כן דעת כו"ב עי' צ"י וכן הכריב הס"ך ס"ק נ' ע"ש: (יח) מס בת"ס ועיי' ש"ך ס"ק כ"ד: (יט) כ"ז מס בת"ס ועיי' בתתו"י מס ובצ"י ע"ס זזה: (כ) זה מלוי בצלונתם דהנחל עליס ד' ק"ו סוף ע"ב כ"ס בכ מכת וכב מייל בכ יוסף ובפקו הכ"י מב"ס ועו"ש בכב מייל בכ יוסף דעבוד עכשיות יש כלן: (כא) כן דעת הכמב"ן ובתב"ם וכו"ם וכן הכלבתא המחכוני עי' י"ו: (כב) כ"ז בתתב"ס ס"ב מה' שכירות והוא מתכה דצ"מ ל' ל"ד: (כג) ב"ז מס מבריתתא: (כד) מכתב ב"מ ב"י ובתתב"ס ס"ב מה' שכירות והדיבתרות לכל השומרי' ומה שלמ הזכירו דין שומל מבתי מלון שייך בהקדמות: (כה) ב"י בתם הכל"ס: (כו) דעת הכי"ף והכל"ם ועו"ב: (כז) דעת הכמב"ס ועי' בת"ס מס לתיל: (כח) מתכה קדושין דף כ"ז בכתים שלין לכם לתכיות זוקקין לת הככתים שיש להם לתכיות: (כט) מיתכל דבבל כתובות ד' פ"ז: (ל) שבועות ד' י"ב ובתתכוים:

מונח בביתו וילך אחריו למקום הפקדון. ולענין השבת הפקדון ג"כ אינו דומה להלוואה דכאן בפקדון אפילו אם נתנו לו בע"כ הוי (ל) נתינה ופטור (ולא דמי לענין סלוסף עיין לעיל במיגוי סע"ל ועי' סוס"ע סי' ק"כ מלוקי לייס סע"ז) אך אם אמר הנפקד להמפקיד אני רוצה ליתן לך פקדונך והמתן פה ואני אביא אותו לידך והלך הנפקד להביאו והמפקיד הלך לו הרי הוא ברשות (לא) הנפקד ואחריותו עד שיחזור לו. ודוקא אם הוא במקום ישוב אבל אם הביא לו פקדונו במדבר (לב) והוא הפקיד לו בישוב אוי אם ירצה המפקיד אינו מקבלו ממנו ויכול לומר לו הרי הוא באחריותך עד שתחזירנו לי בישוב או שתקבל עליך כל אחריותו שיארע לי במדבר ואז צריך לקבל ממנו אף במדבר. ואם בשעה שהפקיד (לג) אמר לו שצריך אני לצאת למדבר והשיב הנפקד גם אני רצוני ללכת למדבר הוי כאלו התנה עמו להניא ויכול להחזירו במדבר:

וג ובל מי שהפקיד אצל חברו על זמן (לד) קצוב אזי אין הנפקד יבול להכריחו שיקבל ממנו תוך הזמן כי גם בזה אינו דומה להלוואה. דשם נתקן הזמן לטובת הלוה שהמלוה לא יחבענו קודם הזמן אבל כאן הזמן נתקן לטובת המפקיד שהלה ישמרנו עד זמן ההוא לכן אם ירצה אינו מקבלו הוך הזמן כי יאמר לו כבר קבלה עליך השמירה עד זמן הנ"ל:

וד מי שקיבל פקדון מחבירו ורוצה לילך בשיירא או לפרש בים מותר לו לילך וישליש (לה) הפקדון אצל הב"ד בי מחתמת פקדונו של זה אין מחויב הלה לישב בביתו וגם שיקחנו אתו להוליכו בדרך אינו מחויב פן יארע לו איזה אונס בדרך. לכן ישלישו אצל הב"ד והב"ד יפקידנו אצל נאמן שזו השבת אבידה לבעלים (ועי' רמ"ח סי' לכ"ג ס"ג עוד בזה):

טו כל נפקד שמחזיר פקדון ליד המפקיד אינו נפטר (לו) מאחריותו עד שיחזירנו למפקיד או ליד שלוחו של המפקיד שעשאו שליח לקבל הפקדון מיד זה (וכמ"ש בסוס"ע סי' קכ"ה ע"ם) אבל אם הנפקד מדעתו שלח ע"י שליח בין שאמר לו הולך לו או תן לו ה"ז חייב באחריותו עד שיגיע ליד המפקיד ולכן אם ירצה המפקיד לחזור בו וליטול מהשליח אחר שמסר לידו הרשות בידו (ועיין פרטי דין זה בסוס"ם לל"ו):

נתיב מ מדין הכופר בפקדון או שטוען בגנב ועוד פרטים.

ובו ט"ו סעיפים. (והוא בסוס"ע סי' לל"ד לל"ה ס"ם ס"ג).

א כל מי שתובע פקדונו מהנפקד וכפר בו הנפקד ואמר להד"מ. ובאו עדים ואמרו שבשעה שבפר בו ראוהו ת"י וברשותו הי' מיד נעשה עליו גזלן וחייב באונסים ופסול (ז) לערות ולשבועה דלא דמי לכופר בהלוואה (ג) דאינו נפסל בכפירה ואפי' היו המעות ת"י דמלוה להוצאה ניחנה ואמרינן דמשו"ה כפר שהי' צריך המעות להוציאם. אבל בפקדון צריך שיהי' מונח ת"י בעיני' ום"ם אף בפקדון אם אין עדים שהי' ברשותו בשעת הכפירה אמרינן דילמא נאבד וא"ת מוטי דקא משתמיט עד שימצאנו:

ב ואם לא כפר בו אך טען שנגנב או נאבד ישבע שבועת התורה (ג) שנאמר ונקרב בעה"ב אל האלהים והיינו שבועה שישבע שכדבריו כן הוא ואינו ברשותו ויכלול בשבועתו ששמרו כדרך השומרים (ד) ולא פשע ולא שלח בו יד שאם שלח בו יד חייב אח"כ אפילו באונסים ובדכתיב בקרא הנ"ל אם לא שלח ידו במלאכת רעהו דמשמע שאם (ה) שלח בו יד אינו נפטר אף אם נשבע שנגנב. ומהו שליחה יד בבר נה' ברישׁ נתיב הקודם:

ג וכ"ז במקום שאין עדים מצוים אבל אם יש לו עדים מביא עדים שכדבריו ואז נפטר משבועה (ו) ובדכתיב אין רואה שבועת ה' ההי' בין שניהם הא אם יש רואה פטור משבועה. דלא נימא שאפילו יש עדים שנגנב מ"מ יחשידנו שמא שלח בו יד. דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן. ולא משביעין שבועה דלא שלח בו יד כ"א ע"י גילגול בנ"ל. ומ"מ (ז) י"א דשבועה שלא פשע משביעין אותו אפילו אם יש עדים שנגנב אך אינו ידוע להעדים שלא פשע או מחויב שבועה ואז ג"כ ע"י גלגול צריך לישבע גם על שליחות יד כנ"ל:

ד וכל מקום שעדים מצוים אינו נפטר כ"א ע"פ עדים דוקא שאם לא הביא עדים ורוצה לישבע אינו נפטר שקבלו חז"ל מדכתיב אין רואה כו' הא יש רואה צריך להביא עדים ואם לא הביא עדים צריך לשלם. ום"ם דוקא בדבר (ח) דשלטא בה עינא כמו המעביר חבית ממקום למקום ובה"ג. אבל אם (ט) אחז חפץ בידו

(ל) סס נסמ"ס ועי' נמ"מ דק מוכח מכריימס הכ"ל: (לא) מרדכי פ' מי שמתו ומ"ל בהג"ה סי' כ"ל נ"ם ל: (לב) סס במשנה: (לג) עול מצוות סס"ם סס ועי' בכל"ם ועי' נצמ"ס: (לד) המ"מ סס ועי': במתנות: (לה) מ"ע מכמ"ס ס"ו מה' שלוח ופקדון ועי' במ"מ סס ומוס"ע סימן כל"ג קעי' ג' ועי' סמ"ע ס"ק ז' ובצמ"ג סס: (לו) מבריי דנעיל ד' ע"ד ס"ל:

(א) ב"מ ד' ה' ע"ל למר כד בידי כה מבין וכו' הכופר וכו' בפקדון פסול לעדות ועי' עוד מ"ע כל"ד ק"ל ובסוס"ע סק"ל וב"ך מ"ם: (ב) סס ועי' כס"י סס וסמ"ע סס: (ג) במ"ס ס"ד מכל' שלוח ופקדון הכי זה נשבע ונפטר שנאמר וכו' ע"ם: (ד) מימכל דכא סס בב"ד עיי' ב"ק ד' ק"ו וב"מ ד"ו דמשביעין לומו נ' שבועות: (ה) עי' בב"מ ע"ד ופ"ו ועי' סמ"ע סק"נ: (ו) מלשון הכמ"ס פ"ו הל' הכ"ל וכמב ב"מ סס וע"ד דמיקר המבועה הוא שלוחו בכפומו וע"י בלגול משביעין שלא שלח יד כב"ל שבל בלא"ה לא משביעין לי' בגנבן ע"ם וכ"י וסמ"ע הכ"ל ועי' בכל"ם ב' המפקיד מ"ם בזה: (ז) עול מהיכומל' וכן דעם כמה מהכלסבונים ז"ל ומ"ש בהג"ה כל"ד קעי' ב': (ח) ב"מ דף פ"ב בעובדא דסניפא דמעמל בניפקתי דמחזק לשלי לקמי דכתב: (ט) עול מהכמ"ה:

ולא כפר בו אך טען שנגנב או נאבד ישבע שבועת התורה (ג) שנאמר ונקרב בעה"ב אל האלהים והיינו שבועה שישבע שכדבריו כן הוא ואינו ברשותו ויכלול בשבועתו ששמרו כדרך השומרים (ד) ולא פשע ולא שלח בו יד שאם שלח בו יד חייב אח"כ אפילו באונסים ובדכתיב בקרא הנ"ל אם לא שלח ידו במלאכת רעהו דמשמע שאם (ה) שלח בו יד אינו נפטר אף אם נשבע שנגנב. ומהו שליחה יד בבר נה' ברישׁ נתיב הקודם:

ג וכ"ז במקום שאין עדים מצוים אבל אם יש לו עדים מביא עדים שכדבריו ואז נפטר משבועה (ו) ובדכתיב אין רואה שבועת ה' ההי' בין שניהם הא אם יש רואה פטור משבועה. דלא נימא שאפילו יש עדים שנגנב מ"מ יחשידנו שמא שלח בו יד. דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן. ולא משביעין שבועה דלא שלח בו יד כ"א ע"י גילגול בנ"ל. ומ"מ (ז) י"א דשבועה שלא פשע משביעין אותו אפילו אם יש עדים שנגנב אך אינו ידוע להעדים שלא פשע או מחויב שבועה ואז ג"כ ע"י גלגול צריך לישבע גם על שליחות יד כנ"ל:

ד וכל מקום שעדים מצוים אינו נפטר כ"א ע"פ עדים דוקא שאם לא הביא עדים ורוצה לישבע אינו נפטר שקבלו חז"ל מדכתיב אין רואה כו' הא יש רואה צריך להביא עדים ואם לא הביא עדים צריך לשלם. ום"ם דוקא בדבר (ח) דשלטא בה עינא כמו המעביר חבית ממקום למקום ובה"ג. אבל אם (ט) אחז חפץ בידו

ד איהו אונס שפטרה התורה את השו"ש הוא אונס שכורה או שכו' איהו שכו' בא עליו ליסטים (מ) מזוין ולקחו הרי זה פטור ואף ע"פ שגם הרועה מזוין שהליסטים מוסר נפשו יותר:

ה וכן רועה שבאו עליו ואבים אפי' לא היה כ"א שנים (נ) הרי היא אינס אבל אחד לא הוי אונס אפילו בשעת משלחה ואבים. ואם באו עליו שני כלבים אפילו באו משתי רוחות לא הוי אונס היו יותר משנים (י) הרי זה אונס ואפילו במקום דלא הוי אינס י"א דוקא כשלא השתדל להציל אבל אם השתדל להציל (יא) ולא הציל הרי עשה כל מה שהי' יכול לעשות והוי אונס:

ו אונס דליקה הוי אינס שאם נפלה דליקה בעיר ונשרפו החפצים (יב) שהיה שו"ש עליהם אם לא הי' יכול להציל אותם לא בעצמו ולא ע"י אחרים בין בחנם ובין בשכר פטור. ואם היה עוסק בהצלת חפציו ומתוך כך נשרפו חפצים אלו או בשו"ש חייב דהא בשו"ש כל שלא הגיע האונס לגוף החפץ אף שהגיע האונס להאדם חייב וכנ"ל. ולפ"ז אפשר דחליה בשני דיעות הנ"ל עיין ברמ"א סי' ק"ו ובקצה"ח. אך בשו"ת (יג) אף כה"ג מקרי אונס (כן מוכיחו הקלוס"ח ומתיס"ג ע"ש מסוכיחו מהרמ"ל ופסקו כן לדינא ולל"מ כהם"ך ע"ש וכן נהפנכ):

ז הארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונסים אם באו מאליהן אבל אם הוליכן למקום גדודי חיות ולסטים אין זה אונס וחייב לשלם. ואפילו במקום שהיה כוונתו למובה אבל מ"מ על ידו נתהווה האונס הרי הוא חייב לשלם. כגון (יד) רועה שמצא וגנב או לסטים. והתחיל הרועה להתגרות ואמר אין אנו מהפחדין מפניך שאנו במקום פלוני והרבה רועים עמנו והרבה מלקות עמנו או שאר כלי מלחמה ואחר כך בא הלסטים ונצחו הרי הרועה חייב:

ח כל רועה מחוייב להציל את הטריפה ואת השבויה בכל טצדקי היינו לקרוא רועים (טו) אחרים ולהביא מקלות וכה"ג. ואם לא עשה כן הרי הוא חייב אחד (טז) שו"ח ואחד שו"ש אלא ששומר חנם אינו חייב לשכור אלא אם יכול להשיגו ולקרוא בחנם מחויב וכנ"ל. ושומר שכר מחויב לשכור עד כדי שוי' של הבהמה דאף שמפסיד שויה אעפ"כ טובה הוא לבעלים משום דבהמה זו כבר למורה (יז) היא בביתו. גם שלא יהא צריך להטריח ולקנות ומ"מ אף ששומר חנם א"צ לשכור ולהציל אם קדם (יח) ושכר להציל בשכר הרי הבעלים מחויבין לשלם לו. וכן בשאר כל אדם שבא להציל והציל בשכר וכנ"ל הבעלים מחויבין לשלם לו:

ט וכל רועה ששכר רועים ואין הבעה"ב מאמינו הרי (יט) נשבע הרועה בנק"ח כדין המוציא ברשות. ויכול לטעון עד כדי דמיהן וכנ"ל (עי' קמ"ע ס"ק ט'):

י כל רועה שהניח עדרו וכא לעיר בין בשעה שדרך הרועים לכנוס ובין בשעה שאין דרך הרועים לכנוס אין אומרים אלו היו שם (יט) היה מציל ע"פ דרך הנס וכמו שנ' גם הארי והדוב וכו'. אלא אומדין אותו לפי הנהגת וטבע שאר בני אדם אם היה יכול להציל ברועים ומקלות חייב ואם לאו פטור (כ). ומסכים ג"כ חייב (עי' קמ"ע ס"ק ס"ג). וי"א עוד (כא) דאם נכנס בשעה שאין דרך העולם לכנוס בכל ענין חייב. דהוי התחלתו בפשיעה על הכנסה וסופו באונס חייב (ועי' טופ"ע סי' כ"ג ס"ק ג"ז):

יא וכן בכל דבר שיש קצת פשיעה בשמירה השומר הרי זה חייב כגון רועה שהעביר הבהמות על הגשר ודחפה אחת מהן לחברתה אע"פ שכעין אונס הוא מ"מ פשיעה (כב) הוא מתחילה שהיה לו להעבירם אחת אחת שכל שומר שנוטל שכר אינו נוטל שכר אלא שישמור שמירה מעולה כראוי וכאן פשע בשמירתן שהעבירן כאחת:

יב כבר נת"ל שהשו"ש פטור על האונסים. ולכן כל שמתה הבהמה כדרכה פטור. אבל אם סיגפה (כג) ומתה כגון שהעמידה בחמה או בצנה אפילו לא מתה מיד חייב דמשעה שסיגפה התחילה להתקלקל ועוד כמה פרטים בע"ז (עי' טופ"ע סוף סי' ס"ג):

יג זמאחר דנתבאר כ"פ דשומר שכר חייב כל שאינו אונס נמור אף שאין בו פשיעה כ"כ ולכן מדין תורה המעביר חבית ממקום למקום ונשברה מחוייב (כד) לשלם שאין

(מ) נב"ק פ' הכונס דף הכ"ל ובב"מ כ"ע כ"ם נגנבו בלסטי' מזוין: (נ) כ"ז ממשנה ופוגי' דב"מ דף ל"נ: (י) בהמב"ם פ"נ מהל' שכירות ופע"ם שלמ נזכר שם בהדיא מוכח מהמשנה מדלמר שכיס וכו' עי' בב"מ: (יא) עוד מהמב"ם ועי' ב"י: (יב) מנדפי פ' המפקיד ומה"מ בהב"ה פיתון ס"ב סעיף ג': (יג) עי' ב"ד סי' הכ"ל סק"ז ועיי' בקלוס"ח ומהה"מ מ"ש ע"ז ומה"ם בפניס: (יד) בב"מ ד' ל"ד בעי' לפשעתא: (טו) ס"ס בב"ם ד' הכ"ל: (טז) ופ"ה שחייב לשלם ומיהו חייב לשלם כל מה שמוה הבהמה שעכ"פ לריך לנכות כפי השכר שהי' לריך ליתן על רועים ומקלות ומה"ם הלמ"ד בהסנות עיי' בב"ק מהל' שכירות ועי' בב"מ מ"ש בב"ז ועיי' הלמ"ב שהפיל דבריהסמ"ם בלריכות: (יז) ס"ס בב"ם ד' הכ"ל ל"ל כ"ש לפי ל"ה מפי מהרי לי' כ"מ לכומלמ לחייתם לי' מתי לעולם יחילו: (יח) כ"ז בב"ד ב"ק יו"ד ומהמ"ם פוסק ובמומ"ם ס"ב מה"ם ופ"ם בב"מ ס"ב בהסמ"ם בכתוב שהן נשבעין ומוכלין מהמת שהן נשבעין ונוטלין מהמת"ב וכן הוא במומ"ם ס"ב מהל' שכירות ובמומ"ם ס"ב מהל' גזילה: (יט) בב"מ ד' ע"ש ע"ם: (יט) בב"מ ד' ע"ש ע"ם: (כ) כ"פ הכי"ף והמומ"ם והלמ"ם דלין מילוק זה על בעידנא דעייליי לחיכי אי לא ועיי' בלי"ף ובלמ"ם פ' המפקיד לענין פשע וילפת לחנם ועי' בב"ק ס"ק י"ב: (כא) דעת הלמ"ד והעוב: (כב) בב"מ שם הטוס עובדא דלמת לקמי דבי פשפש וכו' ומ"מ לי' הו"ל לעבודי מדלא מדלי וכו' דמ"ל הכי ומכ"ם בכ"ם מפוש דלמרי להכי יהבי לך וכו': (כג) ומפה ב"מ שם ועי"ם בפוש ובב"ם: (כד) עיי' בעוב שחילק בלן בין שכר בשקום מדמון ובין שלא בשקו' מדמון פולם בעכ"ו הפו' ע"ם שפמו בהמומ"ב ס"ב מהל' ס"ם שלא חילק בכך וכדמשמע נם מהרי"ף והלמ"ם ז"ל וכמ"ם בפניס:

פטור עליה. מעית של עניים ושל פדיון שבויים שהופקדו אצל אחר ונגנבו אפי' בפשיעה אף שאין להם דין הקדש שיהא בכלל המעות דהקדש (ועיי' טוש"ע ס"ס ש"ה) מ"מ פטור (לח) מדבתיב לשמיר ולא לחלק עניים והרי הוא ממון שאין לו הובעים ולא עוד אלא שקיל וטר מהקדש גמור. דהקדש גמור אף דפטור מה"ת מדין שומרים. חכמים (לג) תקנו ששבעו שבועות שלא יהלולו בהקדישות (וכלשיטת סמ"ק וצמח"ס וצעני' הטור"ע סמימנו סלימנו מיהג גזמנימנו) אבל בבה"נ לא גזרו ופטור וכנ"ל:

יב אך כ"ן דוקא בממון עניים סתמא שאינם שייכים לעניים ידועים. אבל אם היו שייכים לעניים ידועים (לג) או לשבויים ידועים הרי הוא בשאר ממון שיש לו הובעים ונשבע או משלם. וכן אם הנבאי צדקה (לד) אמר לאחד שמור לי הממון או דינו בשומר להדיוט (ועי' לעיל סי' כ"ב טעוש"ע קניף ע' וצמיבודי סם לענין סם היה מלגו ממון הדיוט וצלו עליו נזלניט ונתן לבם הממון הכ"ל):

יג מי שיש ה"י מעות של יהומים מקרי ממון שיש לו הובעים. ודין מעות שלהן בכמעה שאר (לה) כל אדם לענין כ"ד ואמור להשהמש בהן דלא נימא מוהר להשתמש-בהן ויהא חייב אף באונסים וכדמי אבידה. דלא ההירו זה אלא באבידה דעשה טובה אבל לא בשאר דוכתא:

יד בדיני שומרים אין שום חילוק בין אם הבר הנפקד הוא של איש או של אשה (לו) וכן לענין השומרים גופא אין חילוק בין אם השומר איש או אשה. רק דאשה המחויבת לשלם ע"פ דין אין (לז) בעלה מחוב לשלם עבורה. אך הכ"ד יתנו פסק שהשלם לכשתהאלמן או ההגרש ויהיה לה מעות. ואשה ששברה כלי של בעלה בפשיעה פטורה (לח) מלשלם משום שלום בית אבל אם שברה במויד או נתנה לאחר חייבת לשלם:

טו י"א דכן הדין לענין קטן דקטן שהפקיד אצל אחד אף שאין נשבעין על טענת קטן היינו דוקא במקום שאין נשבעין כ"א על טענת ודאי לא חשבינן טענתו כוודאי. אבל במקום דנשבעין על טענת כפק נשבעין (לט) אף על תביעתו ויש (מ) חולקין וכן הבריע הרמ"א (עי' סוף סי' ל"ו):

נתיב כא מדין שומר שכר והמעביר הביות ממקום למקום.

ובו י"ח סעיפים. (וטוש"ע סי' ש"ג ש"ל ש"ס).

א כבר נהבאר בנתיב הנ"ל מדין ארבעה שומרים הכתובים בהורה וכבר ביארנו בקצרה מדין שומר חנם ועתה נבאר בקצרה מדין ש"ש. ש"ש חייב בגניבה ואבידה ונקרא ש"ש כל שמקבל שכר שמירה אף שאינו מקבל כ"א ש"פ בשברו (מ) אבל בפחות מש"פ לא מקרי שבר. וחיוב הש"ש ג"כ נהבאר לעיל אם נתחייב הוקא במשיכה (נ) או תוכף משנתהלקו הבעלים ממנו ע"ש ובאחרונים סי' רצ"א:

ב מי שאמר לחבירו הן לי חפץ זה ואני אשהרל בעבורך ואמברנו והוא משיב לו קח לך והמברנו בכך וכך והמוהר שלך אע"פ ששתק הרי הוא שומר שבר. י"א עוה דאדם ששולח לחבירו שום דבר להוליכו למקום פלוני ולא אמר לו שם שכר ע"ן רק שבתוך כך שלח לו דורון (ד) הוי שג"ש:

ג הא דרש"ש חייב בגניבה ואבידה י"א דאין חילוק בין אם היתה הגניבה ע"י מיעוט שמירתו ובין ששמר כראוי והגניבה קרובה ממש לאונס. (ה) כגון אם הפקיד אה הכספים בקרקע מאה עומק וא"א להגנב כ"א ע"י מחילות. או ששמר וחקפה עליו (ו) חולי שמחמת זה אינו יכול לשומרה. או שהקיפה מחיצה של ברזל וכל כיוצא בזה אף שלפי אומד הדעת אלו היה שם השומר לא היה יכול להצל מ"מ כ"ן נכנם תחת סוג גניבה לדעתם. ולא מקרי אונס אלא כששמר והי' שם ולא הי' יכול להציל והטעם דכל גניבה קרובה לאונס ולכן אין חילוק בין אונס קטן לאונס גדול בל ששם גניבה ע"י חייב שו"ש עלי'. ויש חולקין בזה דגניבה שע"י אונס גמור פטור שו"ש עלי' וכן הבריעו (ז) כמה מהאחרונים:

(לה) ב"ק דף כ"ג סניף למעוד ולמ למלוך לעניים: (לו) במעב"ס פ' הנ"ל וכוף ומהם"ס דצ"ע ד' כ"ם ועי' סם בהגי"מ: (לז) שם צב"ק כ"ג הנ"ל ההוף לענקי לדקה דלמי לפומדיפס לפקדי כצ יוסף וכו' מיבדי כצ יוסף וכו' עני' דפומדיפס עקן קיין לסו: (לד) כ"מ וכמ"ש בהגי"ה כי ש"ס קעי' ו' ממכדכי פנק המוצ: (לה) טוב משוגים הנ"ל וכדאמר כי לפניי שם: (לו) פשוט בב"ק ד' ע"ו המוש הכמוב לשם לפיש לכל דיניס בצמוקה ועוד בב"ד בש"ס וכמ"ש סוש"ע ס"ב הנ' הנ"ל ועוקב"ע הוש בקי' כ"ו וצמיעון ס"ב: (לז) עי' בנמי דין זה קוף כי' כ"ו הנ"ל: (לח) ש"ך קיעון ס"ב מעוף' והנ"מ וק כוש בעוש"ע הלכ ס"ה קיעון פ' ע"ש: (לט) כ"ד הגמ"ס ז"ל וכן דעש כנו הנ"י מנ"ש ע"ש במ"מ: (מ) כ"ד כ"פ עי' בעוב כי' כ"ו וצמ"ק ש"ב ס"ק ס' (ס) ש"ך קיעון ס"ב ס"ק ס' ממ"מעוש הפום': (ג) זנו פלוגמ בין הכמ"ס עש הנ"י וסמ"ש: (נ) רמ"מ בהנ"ה כי' הנ"ל ממ"מ הנ"י כי' קכ"ה: (ד) שם בהנ"ה ממכדכי בהנ"ה פ' לימה נשך: (ה) ק הוכיחו הפום' והכמ"ס בב"ק ד' כ"ז ע"ש בפוסך ועיקר למ"מ"ס מהא דמעיקן בצ"ו פ' הנזהל דכל נניבה קלוקה בלוסק כ"ש ועי' במ"מ' מכדי"ק סוסק ק"ל בע"ז: (ו) בחנם זה פלוגמ דלמ"ל ס"ל בצ"י דהמ"ן ס"ל וכ"כ הנ"י בב"מ דלם קמן עליו מוני לו לוסק לסמ בנוסו (וכמן בלנקמו ניהם בעיהנל דניימי לימני וכמ"ג) הוי לוסק ומעוד לך הכמ"ס סוסק ע"ז דצעיקן ניהם סלוסק לנוסו של הפקדון ובן דעש המכדכי עי' ס"י וכן פסק המהבר ולפלא נדול עליו ובל המ"ש ז"ל בלם הניילו בלל דעש המולקי' בזה כיולו שהם מנדולי דבוהינו הפום' ועי' ס"י ובלמש בכליע הכמ"ל ומ"ך כהמולקין: (ז) הכמ"ל בש"ך ס' הפוסק הב"ך ס"ק ד' ועיי' בחמדש הלמ"ס סי' הנ"ט:

שחט בשכר חייב לשלם. ומה שלוקחין השוחטים הכרכשות מהכשירות מקרי שכר לע"ז. ואם שחט בחנם יש חולקין בין אם כבר מומחה או לא אם הוא מומחה פטור מלשלם ואם לאו הרי זה חייב לשלם מפני שצריך להתלמד:

ד והא דגמ' דהשוחט צריך לשלם היינו דוקא אם הוא וידאי טריפה אבל אם עשה ספק טריפה היינו כגון ששהה במיעוט סימנים דהוי ס"ט אף דאנן מחמירנן ואסרינן זה אבל א"א להוציא מהשוחט מספק (מ) ד"ס ממונא לקולא ומ"מ שכרו בעבור השחיטה הפסיד (נ) אף בכה"ג. ויש חולקין בזה (י) וס"ל דאף בטריפה שאנו מחמירנן מספק כיון דכבר מבואר בפוסקי' דין זה דמחמירנן בספק א"כ ידוע זה להשוחט דע"י זה תקלקל השחיטה לכן חייב (ועי' ס"ק י' ועי' מ"ם הלמקוים סע"ז ועי' בתשיב"מ סע"ז לענין בודק שלנו שכבות להכשיר וחמ"ז נולע לחל המקילים ועוכפה מקומם זה ע"ם) ואם נמצא פגומה על הסכין דאף דאנן אסרינן מספק דילמא בעור נפגמה מ"מ השוחט פטור מספק דילמא בעצם המפרקת וכאן כ"ע (יא) מודו דלא שייך לומר הו"ל לאסוקי אדעתי' (וע' בע"ג ס"ק י' ע"ם) ומ"מ אף בזה הפסיד שכרו מספק ואינו יכול להוציא ממון מבעה"ב דלמא בספק פגומה שחט:

ה המראה דינר לשולחני ושואל אצלו אם הוא יפה או רע ואמר לו יפה הוא ונמצא שהוא רע אם ראה אותו בחנם והוא מומחה ובקי בזה פטור מלשלם. אבל אם ראה אותו בשכר או אפילו בחנם רק שהוא אינו בקי כ"כ במטבעות חייב (יב) לשלם. והוא שיאמר לו חזי דעליך קא סמיכנא או שיהיה נברי' הדברי' (יג) ונראים שהוא סומך על ראייתו. וי"א (יל) דאף מסתמא הדין כן דכל המראה דינר לחבירו מסתמא כעת בא לקבלו מהנותנו וסומך עליו ודעת האחרונים שהעיקר כסברא הראשונה ובשכר לכ"ע אף בסתמא חייב לשלם (עני' מתיב"מ) וכ"ז אם הלך אותו שלקח הדינר וכה"ג. אבל (עו) אם הוא כאן דן עמו וצריך להחליף לו (ועי' בם"ך ס"ק י"ב ועי' עוש"ע סי' רכ"ז וכל"ג ובמיבורי שם בה' מוכלח) ומי ששאל לחבירו על אחד אם הוא בטוח והקיף לו על פי היבורו של זה הרי זה חייב ג"כ לשלם ויש כ"פ בזה (עי' בם"ך ס"ק כ"ל ועי' בקונ"ם ובתיב"ם ועי' עוש"ע סי' קכ"ט ועי' עוד בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו):

ו והא דנתבאר לעיל דבחנם פטור אם הוא אומן ולענין מטבעות אם הוא בקי צריך (עת) להביא ראי' ע"ז ואם לא הביא ראי' צריך לשלם:

ז כבר נתבאר לעיל מדין אומן שהפסיד לענין חשלומין. ואמרו חז"ל דאומן המפסיד והוא פסידא דלא הדר לא די שמשלם אלא שמסלקין אותו. ולכן אמרו טבח של בני העיר שנבל הבהמות ושחלא הנוטע אילנות (יז) לבני המדינה שהפסיד והמקח דם שחבל והסופר שטעה בכתיבת שטרות ומלמדי הנוקות שביטל אפילו לא ביטל רק יום או יומים או שלמד בטעות. וכל כיוצא באלו האומנים כל שהוא פסידא דלא הדר מסלקי' אותו בלא התראה דכולם כמותרי ועומדי הם. אך י"א דדוקא אם מינו אותם ציבור עליהם אבל לא בשל יחיד ודעת רו"פ דאפילו היה אחד מכל הניל של יחיד (יח) דשכר לו שחלא או שוחט וכל כיוצא באלו הדין כן דמסלקין אותם ומ"מ בכל הניל י"א דהא דאין צריך התראה היינו דוקא (יט) אם הוחזקו בזה ג"פ ואם לא הוחזקו אין מסלקין אותם אלא כשהתרה בהן (ועיי' עוד בסוף הסימן מלין סופה שכתב ס"ת ועינה הכתב יותר מכלל סופרים):

(מ) ק הביאו הפוסק והכימו גם מ"ם מהסוף שובלת המונחת למטה לקמי' דכב: (נ) ב"י בשם הכלבו וכי"ר ומ"ל בהג"ה סימן ס"ו סעיף ה': (י) הפה"ל סימן קי"ו וכן דעת הש"ך ס"ק י' ע"ם וכן הביא בשם הכלבו: (יא) ב"ך שם בכ"כ וכי"ל בתשובת ס"ק ס"ב: (יב) בע"ג ס"ק י' ועי' מ"ם הלמקוים סע"ז ועי' בתשיב"מ סע"ז בודק שלנו שכבות להכשיר וחמ"ז נולע לחל המקילים ועוכפה מקומם זה ע"ם ואם נמצא פגומה על הסכין דאף דאנן אסרינן מספק דילמא בעור נפגמה מ"מ השוחט פטור מספק דילמא בעצם המפרקת וכאן כ"ע (יא) מודו דלא שייך לומר הו"ל לאסוקי אדעתי' (וע' בע"ג ס"ק י' ע"ם) ומ"מ אף בזה הפסיד שכרו מספק ואינו יכול להוציא ממון מבעה"ב דלמא בספק פגומה שחט:

(יג) בע"ג ס"ק י' ע"ם: (יד) בע"ג ס"ק י' ע"ם: (טו) עי' בם"ך ס"ק י"ב ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (טז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (יז) ב"ך בשם הכלבו וכי"ר ומ"ל בהג"ה סימן ס"ו סעיף ה': (יח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (יט) ב"ך שם בכ"כ עוד בתשובת ס"ק ס"ב: (כ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (כט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ל) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (לט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (מט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (נט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ס) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (סט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ע) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (עט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (פט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (צט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ק) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קי) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קטו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קטז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קיט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קכט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קל) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קלט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קמט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קנט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קס) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קסט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קע) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קעט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קפט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (קצט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ר) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רי) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רטו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רטז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (ריט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רכט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רל) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רלט) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמ) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמא) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמב) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמג) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמד) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמה) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמו) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמז) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו: (רמח) בע"ג ס"ק י' ועי' בתשיב"מ סעני' י"ב מ"ם לענין דיייס שמאו ועעו:

וה אונס גדול ולא הוי רק כנגיבה ואבידה. אך חכמים תקנו (כה) ע"ז שנשבע שלא פשע ופטור ונוטל (כו) גם שכרו. שאם אתה אומר שמשלם בזה לא ירצה שום אדם להעביר חבית לחבירו ממקום למקום לפיכך עשו אונס שבירת החבית כאונס מיתת הבהמה:

יד ודוקא כשנושא אחד חבית קטנה משא הראוי לו. אבל שנים שנשאו חבית במוט ונשברה תקנו חז"ל בזה ששילם מחצה מאחר (כז) דיש קצת פשיעה בזה שלא היו לו להתחבר יחד אלא לשאת אחד אחד משא הראוי לו. ועוד דאמרינן שמא כל אחד מהם סמך על חבירו בזה ולכן הי' בדין ששילמו. ומ"מ הוא"ל והמשא קל לשניהם הי' בדין שיפטרו לכן הוי כאונס ואינו אונס. ותקנו ששילמו מחצה ואם יש עדים שלא פשעו הרי הם משלמים מחצה בלא שבועה. ובמקום שאין עדים מצוין נשבעים שלא פשעו ומשלמים מחצה:

טו ודוקא בשנים וכנ"ל אבל אחד ששנא (כח) והעביר חבית גדולה שאין דרך הסבלי להעביר ביחיד הרי זה פושע גמור ומשלם הכל. ויש חולקין (כט) בזה דאם הוא דבר הקל לשני אף שהוא כבר לאחד משלם רק מחצה. ויש חילוק בזה בין אם נשא המשא במוט בשני ראשין ובין אם נשא מצד אחד דאז וודאי הוי פושע (עיין פכתי דין זה טוש"ע קעיף ל' ועי' סמ"ע ס"ק ז' ס' ומ"ש המחבוים בעי"ז וט"ס עול מדין המייב לשלם ויש חילוק הסעד ומקח ומכמית כילד מפלם ט"ס):

טז כל שומר שכר שטוען נאנסה הרי הוא מחוייב לישבע ע"ז ודינו כמו שנתבאר לענין שומר חנם שאם הוא במקו' שעדים (ל) מצויים יביא עדי' ואם אין עדי' ישבע שכדבריו כן הוא שנאנסו ויכלול שלא שלח בו יד שאם שלח בו יד הרי היא ברשותו לענין אונסין. וכן יכלול (לא) שבועה שאינה ברשותו. ושבועה זו שאינה ברשותו משביענן ליה אפי' היכא שמשלם בגון שטוען בגניבה וכה"ג (וע"ל סי' כ"ט ובמיבורי סם לענין סם טוען בגניבה לגי סייך הסמב. ועי' בסי' ס"ט קעיף ג' לענין סם בגניבה בלסטים מחויין ובוכר הגנב):

יז בבר נתבאר לעיל בדיני שו"ח דאם הבעלים עמו במלאכתו בשעה שמשך החפץ לשמור פטור אפילו מפשיעה. (וע"ש כל פכתי דין זה ועי' בעוש"ע סי' כ"ו ומי' ס"ה קעיף ו' ז' כ"ד מפכתי דין זה):

יח שומר שכר שקיבל עליו להתחייב או לפטור אף מגניבה ואבידה ופשיעה כל תנאי שבממון קיים וג"ז נה"ל דבבל השומרי' הדין כן:

נתיב מב מדין אומנים שדינם בשומר שכר ואיך הדין אם קלקלו.

ובו ז' סעיפים. (והוא בעוש"ע סי' ש"ו).

א (א) כל האומנין שומרי שכר הן ויש מי שמחלק בין אם (ב) הוא אומן בקבלנות או שהוא שכיר יום דבשכיר יום לא הוי שומר שכר אבל (ג) רו"פ לא חלקו בכך דבבל ענין הוי שומר שכר. ואפילו עושה מלאכה אצל בעה"ב הוי שומר שכר וזהו שברי מה שנותן לו מלאכה להשתכר. וכן דעת האחרונים וכל אומן שאמר (ד) לבעה"ב טול את שלך והבא מעות או שאמר לו האומן גמרתין לא הוי כ"א שומר חנם. אבל אם אמר לו הבא מעות וטול את שלך גילה דעתו שרוצה שיהיי אצלו במשכון והוי עליו שומר שכר:

ב ולכן כל מי שנותן לאומן לתקן וקלקל חייבין לשלם. כיצד נתן לחרש (ה) שידה חיבה ומגדל לקבוע בהן מפתח ושברו הכלי וודאי חייב לשלם דכיון דהוי בבר הכלי של בעה"ב והוא קלקל וודאי חייב לשלם. אלא אפילו נתן לו עצים לעשות איזה כלי והוא כבר עשה ותיקן הכלי ואח"כ שברה מחוייב לשלם עבורה דכיון דכבר תקנה הרי הכלי של הבעה"ב דאין אומן קונה בשבח הכלי: ויש חולקין בזה ואומרי' דאומן קונה בשבח הכלי ולכן יש מהאחרונים דס"ל דהוי ספיקא דדינא (עי' בס"ך ובמ"מ ס"ס בזה וע"ש בקעיף ג' מלין נתן לנגר לנגר ושקיימתו יוכיח מ"מ בנגנו בעוב ע"ש פכתי דין זה ובמחבוים בכ"ל):

ג המוליך חיטים לטחון ולא לתתן ומחמת זה נתקלקל (ו) הטחינה. נתן קמח לנחתום ועשאו פת שאינו ראוי היינו פת נפוחין שנשבר ונופל כשאוחזין בו וכה"ג חייבין לשלם וכן הנותן בהמה לטבח (ז) לשחוט אם

שחט

(כה) מבנה ב"מ ד' ס"ב ולקמ כיש בלונמא בבייתם הלבה כסתם מתניתין וכדמסבא לה בסב"ל למב"ל ב"שבועה זו תקנה חכמים וכו' ועי' בתה"ו מ"ש דלהקו' במתא מיקרו לבל לא בסתום לדם דבר קל מנם כמו בועטלקא וכה"ג ע"ש:

(כו) שם ועי' במ"ע: (כז) עי' בזה בכתב"ס פ' הב"ל ומ"ש המ"א בעטמו ועי' מ"ש עליו הכלב"ד וכ"ז מקוגים הם"ס דבם ד' פ"ב להקין כב יוקף כו' ויש מהלוקם בפיכום דדכו בתוכח דכם"י וכבב"ח פיבטו בדם מהד המחם בתוע ע"ש:

(כח) הול דעם הכתב"ס הב"ל:

(כט) המולקים עליו וכבר בתבתי בלות כ"ז בעתם ועי' בתמ"א הב"ל מ"ש לדעם הם"י ובב"י וט"ו בתמ"ע בקו"מ שהלכין:

(ל) בב"מ ד' פ"ג בכלב"י:

(לא) מימוש דכ"ם ב"מ ד' ו' ובב"ד ועיקר דבר זה ומקום הדבים בבר בתבלר לעיל בהלי טוטרים ובם מחלתו:

(א) בתמנה דב"מ ד' פ' כל המומנין בו"ם הן: (ב) כ"כ הדמיקם ועי' בתמ"ע בקו"ח: (ג) עי' מ"ש עליו הם"ך ס"ק ס' ובבתה"מ: (ד) בם במתנה וקונים הם"ם בם בדף פ"ח:

(ה) זהו בלונמא למעולמי בת"ם דב"ק ב"ל דלהקו' המומן לתכם בידה מיבה לקבוע בהן מתנים תבל לתקן מומן קונה בשבח כלי ופקקו הכתב"ם והכי"ק בכתב בם דפיבא ום"ל לין לומן קונה בשבח כלי: (ו) בכייתם בם בב"ק ב"ט: (ז) בם בת"ם הב"ל תעב בבה בב"ם תומב כ"י עבא לומן מקלקל מייב לשלם ומקשה בם דל"י לדב"י ומבני ל"ק כלן בתנם כלן בשבב:

דעת לשלם ואם מיחו ב"ב של בעל החמור בכל ענין הרי הוא גולן: וחקנת ב"ד שאם צריך להציל בהיזק גדול שאירע לו פתאום דאז מותר ליקח חמור חבירו שלא מדעתו. וכן שארי כליו ולהציל את שלו וליתן לחבירו שכר חמור או הכלי (עיין בתיבות לעיל הלכות מזיקין ובטו"ע בי' רע"ד ובמחבואים שם וכמ"ש בי' ס"מ ובקמ"ע בקי"ד: ועי' בטו"ע בי' ס"ע מדין השוכר את חמור חבירו לחוליכה בכר והוליכה בדקנה או להיפך ולא הגחתי כ"ז מנתנם בסזכתי כ"פ וכן השוכר הבהמה ונלקחה לעבודת המלך לא כתבתי מנתנם הל"ל):

יא השוכר את הבהמה להוליך עליו משא ונשתטית או שחלתה (יט) כגון שנסמית מלאות או (כ) ההליע רגליה וכיוצא בחולי שעדיין ראויה למלאכה אלא שנתוסף להשוכר טורח גדול להיישירה לדרך הרי המשכיר אומר להשוכר הרי שלך לפניך ומשלם לו שכרו משלם וה"מ אם שכרו למשא וכנ"ל. אבל אם שכרה לרכוב (כא) עליו דאז א"א לרכוב עלי' דחיישינן שמא תפיל אותו מהגשר או באחת הפחתים. וכן אם שכרה להוליך עליה כלי זכוכית דא"א (כב) להוליך עליה אז מחוייב המשכיר להעמיד לו חמור אחר ואם לא העמיד לו חמור אחר מחזיר לו השכר, ויחשב עמו על השכר כמה שהלך עליו. ויש מחלוקת (כג) בין הפוסקים דיי"א דדין זה דמי ממש כמו שיתבאר לענין מה החמור דיש חילוק בין חמור זה ובין חמור סתם ויש חולקין בזה (ועיין בטו"ע בי' ס"י בקי"ם ובמ"ע בע"ז):

יב אבל אם מהה הבהמה או (כד) נשברה ששוב אינה ראוי' לא לרכיבה ולא למלאכה ולכן בין ששכרה לרכוב או למשא אם אמר לו חמור סתם אני משכיר לך חייב (כה) להעמיד לו חמור אחר. וי"א הכל נכסיו נשתעבדו (כו) להשוכר דאם מה מחוייבים להעמיד לו אחר. אך דעת הרמב"ם וכ"פ בשו"ע דדוקא ואת הבהמה משועבדת לו דאם יש בדמי הנבילה לקנות חמור אחר יקנה ואם אין בדמיה לקנות אזי ישכור לו בהמה אחרת עד שיגיע למקום שפסק. ואף אם אמר לו חמור זה אני שוכר לך מ"מ החמור משועבד לו דאם יש בדמיה ליקח יקח ואם אין בדמיה ליקח אם יכול לשכור אף בדמי כולה שוכר. אך דבזה יש חילוק ביניהם דאם אין בדמיה אף לשכור צריך לשלם לו שכר חצי הדרך אם אמר לו חמור זה ואין לו עליו אלא הרעומות שהשכיר לו בהמה כחושה. ודעת הרמב"ם דכ"ז אינו כ"א בשכרה לרכוב או לכלי זכוכית אבל אם שכרה למשא א"צ לשכור לו בהמה אחרת ולעולם נותן לו שכר חצי הדרך וי"ח (כז) עליו וכ"ל דאין שום חילוק בזה בין רכיבה למשא:

יג כל מה שנתבאר דנותן לו חצי הדרך היינו אם יש לו איזה (כח) תנאה ממה שהביאו לבאן. היינו שיכול למכור הסחורה גם בכאן ברווח מעט אך שאינו כפי מקח הגבוה למקום ששכרו או שיכול להשיג ולשכור חמור אחר עד מקום שרוצה לילך אבל בלא"ה אינו נותן לו כלום כיון דלא מהני לי' מידי:

יד השוכר את בהמת חבירו לילך למקום ידוע ולחזור. ואמר לו שבור בהמתיך על שני ימים כי צריך אני לילך למקום פלוני. ידוע שאותו מקום אינו כ"א מהלך שני ימים ובחזרתו גדול הנהר עד שהוצרך לעבר איזה משך [אם פסק השכירות על כל יום דבר פשוט צריך לשלם עבור כל המשך שנשתהה אך אם שכר אותו בסתם כנ"ל] אני אם הנהר רגיל להתגדל הוי (כט) פסידא דבעל הבהמה. דכיון דשניהם לא הוו למידע דהוה דבר שאינו שכיח הרי הוא פסידא דבעל הבהמה. וכן הכא דהוא שכיח ולשניהם ידוע מזה ולא ההנו הוא ג"כ פסידא דבעל הבהמה. אך אם השוכר יודע מזה והמשכיר לא ידע או הוא פסידא דשוכר. וצריך לשלם השכירות וגם דמי המזונות של ימים היתרי' ואם שכר בהמה לילך למקו' א' והחנה להתעכב שם ב' ימים ונאנס שם ונתעכב איזה משך [עי' בתשו' הו"י ועי' מ"ש עליו בתשו"מ סוף סי' ס"י ועי' כוד בנ"י סוס"ע בי' שכ"ג וסל"ז]:

(יט) בתשובה ב"מ ע"ס ע"ח ובבי"י שם: (כ) טור וכלומפכם לה שם בש"ע הכ"ל: (כא) שם בד' הכ"ל מקשה ב' בריימות שהדלי ומשכי כפה לכרוב עליו שלני: (כב) שם מעב כב פסח ובכלי זכוכית כלכרוב עליו דמי: (כג) מחלוקת בין הכמב"ם והטור ועי' בב"מ ע"ה מהכ' הכ"ל ועי' ב"י ועי' קמ"ע בי' ס"י קק"ה ובמחבואים שם ועי' בתשה"ג קעיף ל' ע"ס: (כד) בתשובה שם ע"ח ובלומפכם כפה בב כב הוכח למע כב שם בד' ע"ע ע"ח ע"ס: (כה) שם בזה יש מחלוקת בין הפוסקים דדעת הכלב"ד דלא נתחייב זה כ"ח בקנין לך כו' פ"ע ב"ל דבלח קנין כשמעבד בשכיחה החמור וכן הכריעו בלחבוני: (כו) עי' בתשו"מ בי' הכ"ל ועי' ב"י ועו"מ ע"ס: (כז) ק דעת הלב"ד והטור ועי' קמ"ע בק"ע בתוכ' ועי' בלחבוני: מ"ס ע"ז: (כח) טור ובהב"ה קיימן בי"ח קעיף ג': (כט) טור מהשו' הלח"ם בלב ל"ג ובלמ"ע ב"ז מקוניב לי"ם פ' החומרין ע"ז כ"ח בתי מלן לחבר לחנוכי לדוולח ע"ש בקוני' ועי' בטו"ע בי' שב"ד ב':

(ל) ב"מ ק"ח ע"ב שמעתא לי' בשל לי' בימי' ח"ל לח מדיבא מלאי ועיי' שם בשל"ם מה שהביא מהיכו' ופי' בל"ז דוקא שם שכרו בסתם לשל שם שכרו לזמן קצוב כמכר דעי כשכירות ליומי ממכר הוא:

נתיב מד מדין שכירות בתים אם שברו לזמן ידוע או שברו סתם. ובו י"ט סעיפים.

(והוא בטו"ע בי' שי"ג).

א כל המשכיר לחברו בית או חצר וחנות וכה"ג לזמן קצוב והשכירו לזמן (ג) וקנאו השוכר באחד מדרכי הקנין [כאשר נתבאר לעיל בהל' מו"מ דשכירות קרקע נקנה בכל דבר שהקרקע נקנית] אינו יכול להוציאו

ב וכל מי ששוכר מחבירו יכולין המשכיר והשוכר לחזור בהם עד שימשוך (ג) או עד שיעשה אחד מדרכי הקנין אך יש אומרים (ג) שכל שסילק הבעל שמירתו מדבר שהשכיר והשומר יודע מזה הרי הוא חייב בשמירתו:

ג כל מה שנוהג בשו"ש לענין שבועה והשלומין וקניית כפל נוהג ג"כ בשוכר (ל) וכשם שאין השו"ש רשאי למסור לאחר כמו כן השוכר אינו רשאי למסור לאחר או להשכיר. ואם השכיר לאחר הרי הינו כשומר שכיר שמסר לאחר ונתבאר לעיל בחיבורי ובטוש"ע סימן רצ"א (ועי' טוש"ע סי' ס"ז וצמ"ע סק"ל וצמלבושים סס ופ"ס בענין שוכר שהשאיל למי שהיה רגיל להשאיל למלמ):

ד השוכר פרה מחבירו ונולדה בה מכה בפשיעה השוכר י"א דכל שסופה להתרפאות מאותה המכה פטור (ה) מלשלם דלא הוי אלא שבת ואין שבת בבהמה דמה"ד דברים שאדם חייב לחבירו נ"ע ב"ש אינו חייב בבהמה כ"א בנוק. ויש מחייבים (ו) דאינם מחשבים זה לשבת בבהמה כיון דעומדת למכירה בכל יום הרי הוא כמו נוק והכרעת האחרונים (ז) דהעיקר כדעה ראשונה דפטור. ויש מהאחרונים (ח) דפ"ל דהוי ספיקא דרבנא והמ"מ ע"ה ובשבת בלא נזק כגון שסגרה בחדר ולא הניחה לעשות מלאכה לכ"ע פטור:

ה אסור לאדם (ט) לרוש בפרתו ערבית ולהשכירה שחרית:

ו כל השוכר מחבירו בסתם בהמה לרכוב עליו' איש לא ירכיב עליו' אשה (י) שהיא כבידה מהאיש ואם עבר והרכיב עליו' אשה והזקה הבהמה מחלוקת הפוסקים (יא) אי מקרי פשיעה וחייב לשלם ההיזק: ולכ"ע צריך (יב) להוסיף על השכירות לפי מנהג המקום להתייקר בשכירות ברכיבת הנשים ואם אמר מפורש שישוב עליו' אשה מותר להושיב עליו' אשה בין גדולה ובין קטנה ואפי' היא מעוברת והיא מניקה. ורוקא אם השוכר בעצמו או בעה"ב הולך ג"כ עמה אבל למסור הבהמה ששכר לאחר אסור דאין השוכר רשאי להשכיר אף מכבר לקל אם לא שמוסר אותה לאחר מב"ב. וי"א דאם שכר הבהמה לדבר ידוע אסר לשנות לדבר אחר אף אם הוא כיוצא בזה ושוה במשקל וי"ח בזה (עיין ס"ך סק"ג):

ז כל מי ששוכר מחבירו חמור סתם מותר השוכר להניח עליו כסותו ולגינו ומזונותיו של אותו הדרך אע"פ שאפשר להשיג ולקנות בכל מלון יכול השוכר ליקח מביתו ולהניחו על החמור ואין בעל החמור יכול לעכב עליו. יתר מכן מעכב עליו וכן יכול בעל החמור להניח עליו שעורים וחבן ומזונות של אותו היום אף שהוא נגד רצון השוכר אינו יכול לעכב עליו אבל יהר מכן מעכב עליו שהרי יכול לקנות בכל מלון ומלון ולכן אם אין מצוי (יד) להשיג במלון יכול להניח עליו מזונותיו ומזונות בהמתו של אותו הדרך. וכ"ז במקום שאין שם מנהג ידוע ובמקום שיש איזה מנהג הכל לפי המנהג כאשר נתבאר כ"פ דבענינים אלו הולכים אחר המנהג:

ח השוכר בהמה להביא עליו משא במשקל ידוע אסור להוסיף על המשקל ואם הוסיף עליו' ומתה הבהמה אם התנפחה (טו) אחד משלושים חייב אבל א"ה פתוח מחלק לי' פטור על הבהמה חייב לשלם שכר התוספת. ואם דרך הבהמה לשאת יותר מהשיעור ששכר לו וזהוקה מהתוספת יש מחלוקת בין הפוסי (עיין צד"י וצמ"ע) ולאו דוקא אם ההוספה במשקל אלא אפילו א"ה שוה במשקל והתוספת בנפח (טז) המשאי כיצד כגון חטים ושעורים דידוע שאף אם יהיו שווים במשקל הנפח משעורי' גדול משל חטים לכן אם שכר ע"מ להביא עלי' עשרה פוד חטים והביא עשרה פוד שעורים ומתה חייב דהנפח קשה לה וכן כל כה"ג:

ט ולאו דוקא בבהמה דהא ליתי לה דעת אלא אפילו אדם דהוא בר דעת מ"מ אם שכר אותו לכתף לו משא ידוע והוסיף על משאו אחד משלושים והזק במשא הרי זה חייב (יז) לשלם לו בנזק (ופטור מד' דברים דהא לא הויק אותו בידים). דאע"פ שהוא בר דעת וכיון שהוא מרגיש בכובד המשא הי' לו להשליכו מ"מ בשעת מעשה סבר דילמא חולשה בעלמא הוא דנקטי ליה לכן חייב בנזק:

י אסר לאדם שיקח חמורו של חבירו שלא מדעתו ולעשות עליו מלאכה אף שבדעתו לשלם לו שכירות ואם לקח שלא מדעתו הוי שואל שלא מדעת והוי גזלן (יח) אם לא שעומד לשכירות אז מותר ליקח אותו על

דעת

(ג) ק"ק הכמצ"ס פפ"ב מהלכות שכירות וכו' פלעהב צב"מ דף ל"ע לפמר כדכך שהיקנו משיכה כלקוחות כך מיקנו משיכה בשומרים ובמ"ש במ"ש סס ע"ש: (ד) ק"ק הכפ"ס והעור מהל' לפמרכין צב"מ פ' הנח לבני הר עו"ק וה"ה ס"ש ושולפ וק"ל: (ה) כ"ז מלבון העור וכמב צב"י שהה פשוט מלשר שדינו כשו"ש: (ו) ק"ן דעם מכמי לכפה הובא בשומ' ניעין ד' מ"ב וכלפ"ש פ' השולפ: (ז) סס בשומ' ופפ"ש הכ"ל ד"ה ע"ז: (ח) כן הכריעו הכמ"ח והפמ"ע ז"ל: (ט) המשכפ"ל מולק על הכמ"ח וכהריע הס"ך דהוי פפיקא דדינא עיי' קימן ס"ז סק"ה: (י) הכי"ק והלפ"ש מהשוקפמ: (י) בשייפ צ"מ ע"ע: (יא) עיי' צמ"ע צמ"מ פ"ד מה"ש ועי' צד"מ וצמ"ך קימן ס"ח סק"ס ועי' בקצו"ח מה שמשה בזה ועי' מ"ש ע"ז בנפה"מ פ"ס ע"ש: (יב) סס ובפנ"ס קימן הכ"ל קעיף ס': (יג) סס בשכייפ"ס וצמ"ש קף הכ"ל ובמשב"ש פ' הכ"ל: (יד) עי' בעוב ובצמ"ע סק"ט: (טו) כ"ז לפמ הכמצ"ס פ"ד מהלכו' הכ"ל ומדבריו נלפה שלפי' לס דכך הבהמה לשלם יותר כל שמכירה לו על פיעור ידוע מייב בפוסקים ובמצ"ן ז"ל מולק בזה ועי' צמ"מ ועי' צצ"י: (טז) במשנה ב"מ ד' הכ"ל ובדמשכם לה סס צמ"ם ועיי' עוד צצ"י ובפמ"ע ובשלפ"ב פוס פ' מ"ם בזה מהכמצ"ס: (יז) בשכייפ"ס ע"ש ובעמע' לכך לפי סס: (יח) כ"ז בשנ"ה סוף קי' ס"ב ופפוע ובכלך כפב' לעיל דין שומל שלפ מדעתו ועוד יתבאר לקמן בזה:

ו שנים שהיו דרי בבית והיו חולקים על הבית ואח"כ דנו זה עם זה וזכה (עח) אחד הרי יכול להוציא את השני אפילו באמצע החורף דרמי עליו כארי ארבא. אבל מי שדר אצל אחד בשכינות והי' אוהבו ונעשה שונאו אינו יכול (יז) להוציאו מן הבית. אבל אם אמר לו שמשבירו רק מחמת שהוא אוהבו ונעשה שונאו יכול להוציאו מביתו:

יא כל מי ששכר בית לשנה ונתעברה השנה הרי חודש (יח) העיבור בכלל השנה ודר אצלו שנה תמימה של י"ב חודש. אבל אם שכר אצלו לחדשים הרי חודש העיבור למשכיר (ועי' בטור סכסג"ל דעת סכסג"ל למלך בין למוכ סכם זו למוכ סכם סמם ולעת סמסבד והמכוונים שמין למלך בזה. ועי' בס"ע ס"ק ל"ג ע"ם לייסג דעת הטור ו"ע לדיכלל לדבדיו ע"ם). ואם אמר לו שני השלשונות בין שאמר לו דינר לחודש שנים עשר דינר לשנה או להיפך (יט) שהזכיר קודם על השנה ואמר לו י"ב דינר לשנה מדינר לחודש הואיל והדבר ספק הרי הוא למשכיר דהקרקע (כ) בחזקת בעלים עומדת. ואפילו אם זה תובע ממנו השבירות אחרי שכבר דר בו החודש והרי זה בא להוציא ממנו השבירות חייב לשלם לו שהספק נולד מתחילת החודש וכבר הוא שייך למשכיר ומטעם זה כל ההכחשות והספיקות (כא) שנפלו בין השוכר והמשכיר כגון אם יש הכחשה ביניהם על זמן השבירות וכה"ג על השוכר להביא ראי' ואם לא הביא ראי' נשבע בעה"ב היסת ונפטר דהקרקע בחזקת בעליה עומדת ולעולם השוכר הוא ההובע אם לא שהוא באופן שהשוכר יש לו טענת מגן כגון שאכל שני חזקה (כב) נאמן במנו דלקחתיה (עי' טור סו"ע סי' סע"ו וימ"ל) אבל בלא"ה לעולם השוכר נקרא הובע ונשבע בעה"ב היסת. ואף ע"פ שיש כאן מודה במקצת (כג) אין נשבעין על הקרקע שבועה"ח כ"א שבועה היסת וכאן ג"כ שבועת הקרקע הוא אחרי כי התובע רוצה לדור עוד בתוך ביתו (ויעוין טוס"ע סי' ג"ם). לכן נשבע היסת ומוציאו מתוך ביתו. אבל אם ההכחשות ביניהם על דמי דירה (כד) שכבר נתחייב לו ה"ה כשאר תביעות ממון (ועיין ס"ך ס"ק ט"ו ועיי' טוד בקיצור ג"ה טוס"ע סעיף ג. ועיי' במ"ס סם סתו"ת ובמתה"ע ועיי' בל"ת דין מס סתר הבית תוך הזמן ומס כפל ומילוק בין בית זה לבית סתם יעוין בטוס"ע קעיף י"ז ובקעי' י"ח ולא העתקתי מע' הל'):

יב המשכיר בית לחבירו בבירה גדולה (כה) היינו שיש לו בית גדול עם הרבה חדרים והשכיר לו חדר אחד הרי השוכר משתמש בזיזים היוצאים מהכותל ובכהלים היינו בחורי הכותל מבחוץ עד ד' אמות אף שלא כנגד ביתו (כו) ובהרביץ של חצר [היינו גינה קטנה שעשוי לאויר ולערן וי"א דההשמיש קאי על עצם (כז) הגינה וי"א דקאי על כותל (כמ) הגינה] וברחבה שאחורי הבתים ועוד שא"ד לפי מנהג המדינה והשמות הידועים באותו מקום כי בכל אלו הדברים הולכים אחר המנהג:

יג הובל שבחצר אם הוא מהבהמות של השוכר (כט) ה"ה שלו אם הוא שוה מידי. ולכן אם הוא אינו שוה כלום רק אדרבה שצריך להוציא עליו הוצאות להוציאו ג"כ על השוכר להוציאו ואם יש בזה איזה מנהג הולכים אחריו. אבל אם הובל שבחצר הוא מבהמות דעלמא (ל) ה"ה של בעל החצר דסתם זבל של בהמות ההולכים ממקום למקום אפקורי מפקר להו בעל הבהמות וקני לי' המשכיר בחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אך (לא) י"א דכ"ז כשהמשכיר דר ביחד עם השוכר ולא השכיר לו כ"א בית בחצר אבל אם השכיר לו חצירו לגמרי הרי הוא של השוכר גם לענין מציאה והפקר ודעת האחרוני' נוטה (לב) לסברא הראשונה:

יד האפר היוצא מהתנור וכיריים היינו שהשכיר לו התנור והכירה העומדת בחצירו ום"ם הרשות שנם אחרים יכניסו לאפות בו מ"ם כל האפר של השוכר. אף שיש שם אפר הרבה של אחרים שהמשכיר אין דעתו עליו אחרי שמעורב עם האפר של השוכר:

טו המשכיר בית לחברו סתם בדרך כלל על המשכיר לעשות ולתקן כל דבר שהוא להעמיד לו דלתות ולפתוח לו חלונות ואפילו אם השכיר לו בית סתם עם חלונות הרבה אך יש שם עוד חלונות שנסתמו ולא מפרצי בפציטין צריך (לד) לפתחן לו.

(עח) בהג"ה פי' ס"ג קכ"ל ועיי' ג"י והעתם חם היס לו למיתם שמא יחכה שכנגדו ויולילנו: (יז) בהג"ה קעיף ע' והוא מכ"י פרק השוכל ויש לו המדמות עם דין זה לכן העתדתי לומו שלא שמקומו: (יח) מעכה ג"ע ק"ג ע"ל וקמעו המתכר והג"ה, לדעת סמתג"ס בפ' ז' מהל' שכירות סתין תלוק בין סכה זו לשכה סמס וכן דעת כו"ס בשלהבסג"ל בעלמו כתב בשמועה מתבעל דעתו בגד דעת כבומיו ולעון הבאה"ג בתן תירו מדוקדק וכ"ל ולענין לימתי הוה כ"ה בשכירות בתים עי' בעול ום"דק ק' ג': (יט) עם בס"ק הל"ל וכל"כ: (כ) עי' תע"ע ק"ק כ"ז וס"ך תקעו"ו ס"ק ג וזה ע"ם: (כא) פ"ח מהשכמ"ס וכתי"ם תמ"ע עם ובעו"ע קעי' ע"ז: (כב) תע"ל בהג"ה מהשכמ"ל: (כג) עיי' ס"ך ס"ק ג' וכתשמע מהע"ע עם יעו"ש: (כד) בע"ע עם והוא בס"ך הל"ל ופעוע ועי' קי' ל"ה: (כה) מימכל דל"ך תמר כיצד בד תבוה ב"ג ו' ל' ובכתמ"ס פ"ו מה"ש: (כו) עם בכתמ"ס והוא מבירן תפלגו מהזכר בגמכל וכתי"ש הע"ע עם ועי' תע"ע קק"ל: (כז) כ"כ המפרשים לדעת הכתמ"ס עי' תע"ע ק"ק הל"ל: (כח) דעת רש"י והכ"י: (כט) בתג"ה דב"ע ק"ל ג' תזבל של בעה"ב ולין להסוכר וכו' עם ד' ל' ק"ב בע"ק לעיע בתלב וכו' וכוכי דסוכר לתפי של בעה"ב: (ל) עם בע"ק הל"ל בלא לכיכל בתלב דתשכיר ובוכי דתתי לי' תעלתי: (לא) דעה הלקוטה הוא שעה הכתמ"ס ודעתי' ותעה הכניה הוא דעת רש"י ודעתי' והכנה הלכיכו זה הסוקפים ויעוי בתע"ע ום"ך סי' ש"ב ס"ק ל' בתוכ דבה ועי' בתמכוים: (לב) עיי' ש"ך ס"ק הל"ל: (לג) תשנה עם ב"ע ק"ל ע"ב: (לד) עוד בעם הלתמ"ל ועיי' בתע"ע ובתע"ע קק"ל:

מעשה אומן (לג) כגון פתוחים ויש שם אורה וצריך לסמוך לו קורות התקרה

מביתו קודם זמנו אפי' אם הוקרו בחיים. ואפי' אם נפל ביתו של המשכיר ואין לו כלל מקום לדור בו או שמוכרח בעת למוכרו לאחר אינו יכול להוציאו קודם זמנו. ואם מכרו המקח קיים אך הלוקח צריך להניחו ביד השוכר עד תשלום זמן שכירתו (ועי' צמ"י). ואפי' לא נכנס עדיין לדור שם רק ששכרו (ג) וקנה באחד מדרכי הקנין הנ"ל אינו יכול לחזור בו עד סוף זמן הנ"ל (ועי' בתומים):

ב וכן אם נתהווה שאר התחדשות מצד השוכר כגון שחלה (ג) השוכר או אשתו או כה"ג אין המשכיר יכול לעכב עליו מלכנוס בתוכה מאחר שכבר שכר וקנה כנ"ל. ולא עוד אלא אפי' אם הוצרך המשכיר לתקנו ולבנותו. אינו יכול לכופו שיכנס (ד) לבית אחר אפי' בית יפה וגדל ממנו וכן אינו יכול לכופו שיניח פועלים לכנס לביתי שהוא דר שם ויתקנו. מיהו מבקשים מהשוכר שיעשה לפני' משוה"ד בזה. וכ"ז אם השכיר לו בית זה אבל אם השכיר לו בית סתם יכול להוציאו לבית הדומה לו (ועי' ס"ך סק"ה):

ג י"א דאם הקדים לו (ה) מעות אע"פ שלא קצב לו שום זמן אינו יכול להוציאו עד שיכלה זמן כל דמי השכירות ויש מפקפקין בזה (עי' ב"י סנ"ע וס"ך סק"ל):

ד מי שהשכין בית לחבירו לכמה שנים שכל זמן שלא יפרנה ידור בתוכה בכך יכך לשנה (עי' ב"י ל' קנ"ג). ובתוך הזמן מכר לאחר אין הלוקח יכול לסלק את המלוה מהבית עד סוף שנה מומן שהשכין לו ואז יכול לסלקו (ועי' ב"י הנ"ל בע"ז והוא מעונדלת דמכי בר כמל בב"מ ע"ג):

ה מי שהשכיר לחבירו בית סתם (ו) בלא שום זמן קצוב. רק שהשכיר לו בכך וכך לחודש אם בא להוציאו אינו יכול להוציאו עד שיודיעו ל' יום מקודם היינו דמשעה שבא להודיע שיצא מביתו הב"ד פוסקין שימהין לו שלשים יום כדי שיבקש לו מקום לדור בו כראוי ולסוף שלשים יום מחוייב לצאת וכ"ז בימות החמה. אבל בימות (ז) הגשמי שידוע שקשה על האדם לטלטל א"ע מדירה לדירה אינו יכול להוציאו מהחג ועד ימי הפסח ולכן כשדר בביתו על אופן הנ"ל צריך להודיעו שלשי' יום קודם החג ואם הודיעו כ"ט יום קודם החג שוב אינו יכול להוציאו עד אחר הפסח וגם אז צריך להודיעו מחדש ל' יום מקודם וכ"ז שלא השכירו לזמן קצוב רק על אופן הנ"ל אבל אם שכרו לזמן קצוב הרי זה מוצאו אף באמצע ימות הגשמי כשיגיע הזמן:

ו והא דסגי בהודעה שלשי' יום היינו דוקא בעירות (ח) אבל בכרכים שישיבתן קשה והדירות בהודחק צריך להודיעו י"ב חודש מקודם אפילו בימות החמה. ויש עוד נ"מ בין בית לחנות עיין כ"ז בטוש"ע סימן ש"ב סעיף ו' ולא כתבתי כי בזמנינו כולם שוכרים על זמן קצוב:

ז בכל מה שנתבאר שהמשכיר חייב להודיעו. וכן גם השוכר (ט) חייב להודיעו מקודם כזמן הנ"ל אחר בעירות ואחד בכרכים ואם לא הודיעו או אינו יכול ליצא מאתו. אם לא שיעמוד לו שכן אחר באופן שלא יהא ב"ב מרובי' משלו (עיין סימן שע"ז) ושלא יהא בכלל אדם שאינו הגון:

ח ומ"מ בכל הנ"ל אף שאינו יכול להוציאו אם נתייקרו הבתים יכול להוסיף (י) על דמי שכירותו לפי הערך מה שנתייקר. ויכול לומר לו או הוסיף דמי שכירות או צא מביתי. וכן אם הוולו (יא) שכירות יכול השוכר לומר לו או התיל לי מדמי שכירות או אצא מהבית. וכ"ז דוקא על להבא (יב) כגון שיאמר לו המשכיר מכאן ולהבא שוב לא הדור אצלי על המקח הזה אלא אם הוסיף לי שכירות. אבל אינו יכול לחבוט מאתו הוספה עבור ימים שעברו דכ"ז שלא אמר לו דבר ודר בפתחם מפחמא על מקח הראשון היה רעתם (וכנל בשלמי דמכרו לזמן מיוחד סיימ כ"ז עיי"ש):

ט בכל הנ"ל היכא ששכרו בלא זמן דאינו יכול להוציאו עד שיודיענו מ"מ אם נפל ביתו של המשכיר שהיה דר בו עד עתה ה"ז (יג) יכול להוציא את השוכר מביתו אפי' באמצע החורף כל שדר בו (יד) שלשים יום. דיאמר לו אינו בדין שאהה תשב בביתי עד שתמצא לך מקום דירה ואני אשב ברחוב. וכן אם השוא אשה לבנו אם (טו) ידע המשכיר שומן פלוני יהיה חתונה לבנו צריך להודיעו מקודם וכנ"ל וכל שלא הודיעו אינו יכול להוציאו עד אחה"פ וכנ"ל אבל אם לא ידע מקודם ונזדמן שצריך להשיאו. הרי זה יכול להוציאו אחר שדר בו שלשים יום וכל זה לא שייך בהשכירו לזמן וכמה שנת בסעי' א':

שנים

(ג) זה פשוט ועי' פמ"ג ס"ך ס"ק ס' ס"ג: (ד) ס"ך סי' רי"ל סק"ל צפס מהכלי"ז צפה"ל סי' י"ט ופתי' סס סוף סולה המפדצ עי' נפה"מ ומיהו סס המשכיר לס ידע מזה הוי מקח טעות ע"ס: (ה) רמ"ל צהב"ח מהמדכי ועי' קמ"ע סק"ג: (ו) הב"י צמ' לד' הטור וכ"פ רמ"ל צהב"ה סי' ס"ג ס"ל ובדיעבד סקפק ע"ז זסיוק מצכמו הפ"ך בקפ"ד דזוקא כדקנב לו זמן ע"ס ועי' צחמכוני ולכן כמצמי צפס"ל: (ז) לשון כלמג"ס פ"ו מהל' הנ"ל והוא ממשנה דצ"מ ד' ק"ל ע"ג ועי' הב"י ופמ"ע ופמ"ג סק"ח סס דהאי פתם לאו דוקא דמ"ב סק"ס יום ל' צמשמע לק דמייתי מהשכיר לו בכך וכך לחודש ועי' מ"ס פ"י הל"ך ז"ל ועי' צחמכוני: (ח) סס במשנה הנ"ל וכדמשמע להכ"ג יהוד' סס צמוני: (ט) סס במשנה הנ"ל (ע) צ"ע סס בבבי' ובכמ"ס פ"ו הנ"ל הל' ג' ועי"ש בנ"מ: (י) מימוי דכ"ה סס ובכמ"ס פ' הנ"ל הל' ט': (יא) סס ב"מ ופשוט: (יב) צ"י בשם הכ"ת ועיי' ב"מ ע"ש ס"ק י"ד: (יג) צפ"ס הנ"ל ד' ק"ס ע"ב ומשמע מפל' לי' בימי לחל לס עדיפא מנלי ובכמ"ס פ"ו מהכ"ל: (יד) ב"מ ע"ש ס"ק ט"ו ס"ס: (טו) סס בפ"ס הנ"ל כללים לבבי' מיזן מי לפשר להודיעו וכו':

הלכות שכירות פועלים

נתיב מו

מדין השוכר פועלים שצריך להתנהג עמהם כמנהג המדינה. ודין השוכר פועלים ע"י שליח. ובו י"ט סעיפים.
(וסוף בעוס"נ סי' סל"ח סל"ב וסי' סל"ז סל"ח).

א השוכר את הפועלים ולא התנה עמהם שום תנאי ה"ה מחוייבים לעשות אצלו מלאכה שנשכרו עלי' ע"פ מנהג המדינה. ואינו יכול לכופן לשנות המנהג כגון אם שכרם לימים ומנהג המדינה אצל פועלי יום שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופן (ס) להשכים ולהעריב. אפי' הוסיף (ג) להם על דמי השכירות יכולין לומר הא דאוסיפת לן היינו כדי שנעשה המלאכה עצהיו"ט אבל לא בשביל שנשכים יותר על המנהג. אם לא שהתנה עמהם מפורש דפשוט דמהני תנאי בכל כיוצא בזה:

ב ומאימתי הוא זמן יציאת הפועלים במקום שאין מנהג ידוע קבלו חז"ל וסמכו אקרא (ג) דצריכים לבא למלאכתם משעת זריחת השמש ולעשות המלאכה עד צאת הכוכבים כדכתיב תזרח השמש יאספון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. ולכן אף במקום שיש איזה מנהג ידוע ושכר אחד פועלים והתנה עמם אני שוכר אתכם שתתנהגו עמי כדין תורה מחוייבים לעשות ע"ד זה. וכ"ז בשאר ימות החול אבל בע"ש יקדים (ד) עצמו לביתו בכדי שיוכל להכין על שבת היינו שיוכל למלאות לו חבית של מים ולצלות לו דג ולהדליק נרות לכבוד שבת:

ג ולאו דוקא לענין להשכים ולהעריב אלא לכ"ד יתנהג עמהם במנהג המדינה כגון אם הי' המנהג להאכיל לפועלים יאכילם. ודרך האכילה הוא ג"כ כפי המנהג שאם נהגו לזון במיני מתיקה (ס) וכיוצא לא ישנה. ואם נהגו במזונות ע"ד הפחותים א"צ להוסיף להם אף אם פסק להם מפורש מזונות ושם בלא"ה המנהג במזונות לא אמרינן (ו) הא שפסק להם מפורש בכדי שיוסף להם על מזונות אלא נותן להם כפי המנהג:

ד ולא נקרא מנהג אלא דבר השכיח (ז) ונעשה כן כמה פעמים אבל דבר שאינו הווה תמיד רק שנעשה פעם ושתים אינו קרוי מנהג. וההולך ממקום למקום אזלינן (ח) אחר המקום ששכר שם הפועלים:

ה כל פועל העושה מלאכה אצל בעה"ב ישראל בדבר מאכל ה"ז אוכל (ט) ממה שהוא עושה כדכתיב כי תבא בכרם רעיך ואכלת ענבים כנפשיך שבעיך ואל כליך לא תתן ודרשו חז"ל דבפועל הכתוב מדבר ומדכתיב לא תחסום שור בדישו שור דכתב רחמנא ל"ל דהא בכל בהמה וחיה הדין כן וכדילפינן משבת אלא להקיש (י) חוסם לנחסם דמה נחסם [היינו שור] אוכל מן החלוש דדישה בחלוש היא אף חוסם היינו פועל אוכל בחלוש ומה חוסם אוכל מן המחובר אף נחסם כן. ומ"מ בזה לא דמי לשור דשור אוכל בשעת מלאכתו שעושה בידיו וברגליו דומיא דדישה ופועל אפילו אינו עושה שום מלאכה לא בידיו ולא ברגליו רק שנושא משא על כתפו (יא) מותר לאכול ואם חסמו משלם כשיעור שהי' אוכל ואינו לוקה ומותר להתנות עם הפועל בשעת השכירות שלא יאכל:

ו (יב) הא דפועל אוכל קבלו חז"ל היינו דוקא בדבר שהוא גידולי קרקע אבל החולב ועושה גבינות וכיוצא בו אינו אוכל. ואף בגידולי קרקע דוקא במחובר בשעת גמר מלאכה כגון בוצר ענבים ומוסק זיתים וכה"ג. אבל אם עושה שלא בשעת גמר מלאכה כגון המנכש בכצלים ושומים או העודר בגפנים או מכסח שרשי אילנות וכה"ג אינו אוכל. ובתלוש אינו אוכל כ"א בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר אבל הכודל בתמרים וגרוגרות [פי' שאחר שנעשו קציעות ונדבקו הרבה ביחד מפרידן זה מזה] אינו אוכל מאחר שכבר נגמר מלאכתו למעשר ודוקא בדבר שאין בהם חיוב אחר. אחר חיוב המעשר. אבל העושה בה' מיני דגן שחייבים בחלה (יג) אוכל מהם עד שיתן מים על הקמח לערבן יחד דהיינו גמר מלאכתן להתחייב בחלה:

ז אע"פ שנתבאר לעיל שאוכל מד"ת אף שאינו עושה בידיו וברגליו. מ"מ דוקא כשעוסק במלאכה היינו שנושא על כתפו וכה"ג וכנ"ל. אבל השומר (יד) במחובר אפילו אם הוא בשעת גמר מלאכה כגון בשעת הבצירה גופא שומר באותו צד שלא נבצרו עדיין אינו אוכל אבל השומר בתלוש (טו) שלא נגמרה מלאכתן אע"פ שאינו אוכל מה"ת אוכל מהלכות מדינה שכן נהגו. ולכן השומר פירות שכבר נבצרו אוכל ממנהג:

ח אפילו במלאכה שהפועל מותר לאכול לא הותר לאכול מד"ת אלא בשעה שעושה המלאכה. ולא שיעסוק

(ס) מנחה ב"מ ד' פ"ג והוסיף בעוס"ע סי' סל"ט: (ג) שם בב"ק פ"ק דף כ"ו ע"ב: (ד) עוב"ד ובהב"ל מהילוכלמי ועי' בעוב"ד סי' קכ"ו ועיי' בעמ"ע סק"ב: (ה) כ"ז שם במנחה: (ו) פלוגתא שם בב"ק פ"ק ודעת כו"פ דמ"ל להוסיף להם: (ז) שם בהב"ח מהכ"י סק"ב: (ח) ג"ז שם: (ט) מנחה ב"מ דף פ"ח: (י) בתוי' שם ב"ק דשם: (יא) שם במנחה דף' הפועלים ד' ל"ט פלוגתא דמ"ק ור' יוסי והלכה כמ"ק: (יב) כ"ז מנחה ב"מ ד' פ"ח שם: (יג) בריייתא שם ד' פ"ע ויליף שם בב"ק מקראי ובכ"ז הדין כן לף בזה"ז שאין נוהג מעשר עיין בב"י: (יד) שם ל"ג פלוגתא דכא ומסקנא דמסקנא כדמוכיח דמסקנא דמ"ק כא מפי' (טו) במנחה הנ"ל:

ההקרה שנשברה ולעשות לו נגר (נה) ומנעול כדי שיוכל לנעול מבפנים ומבחוץ וכיוצא בזה ממעשה אומן. וכל דבר שהוא מעשה הדיוט על השוכר לעשות. כגון לעשות מעקה ומקום מושב המזוזה וכל כיוצא בזה ממעשה הדיוט ועיקר דבר זה תלוי במנהג המדינה ולואת קצרתי בכל הפרטים אלו:

טן מזוזה על השוכר לקנות דמזוזה חובת הדר היא (נו) ומ"מ כשיוצא מבית של ישראל לא יטול משם המזוזה וסכנה גדולה בדבר כמ"ש חו"ל מעשה באחר שנטלה ויצא וקבר (נז) את אשתו ושני בניו אם לא שהשכירה לא"י דנוטלה ויוצא (ועי' מי' סי"ד וניו"ל טוס"ע מי' כ"ו):

ין שכירות קרקע נקנית בדרכים (נח) שהקרקע נקנה בהם היינו בכסף ובשטר ובחזקה וקנא"ס וכבר נתבאר לעיל הלכות מו"מ פרטי דין מכירת קרקעות ולענין אונאה שאין לקרקע דין אונאה ובכ"ז הדין ג"כ בשכירות קרקע:

יך וכן יכול להתנות כל תנאי בשכירות קרקע (נט) כמו שיכול להתנות במכירת קרקע וכל שאין לו רשות למכור כמו חרש שוטה וקטן ודומיהן [כמשנה' לעיל בהל' מ"מ] אין לו רשות להשכיר אך לפעמים יכול להשכיר אף שאינו יכול למכור כגון שאין לו חלק בגוף הקרקע כ"א בפירות כמו הבעל בנכסי מלוג של אשתו וכה"ג שזה יכול להשכיר ואינו יכול למכור וכן כל כה"ג (עי' סמ"ע סק"ס):

יט השוכר בית מחבירו וטוען שהתנה עמו שהרשות (ס) בידו להכנים דיורין והמשכיר מכחישו וכן בכל שאר טענות וספיקות שביניהם המשכיר מיקרי מוחזק ונשבע היסת ונפטר וכבר נתבאר לעיל סעיף י"ב וי"ג

נתיב מה מדין השוכר בית מחברו לזמן קצוב וריצה השוכר להשכיר לאחרים על אותו זמן. ועוד איזה פרטים מדין השוכר והמשכיר.

ובו ב' סעיפים. (וסוף נעוס"ע מי' ס"ע).

א מי שהשכיר בית לחברו לזמן קצוב הרשות (ס) ביד השוכר להשכירו לאחרים תוך זמן זה באופן שלא יהי' אצל האחר ב"כ מרובים משל שוכר זה. אך אם יאמר המשכיר אני מוחל לך שכירות הדירה דלהבא אם תרצה לצאת צא ואין רצוני (ג) בשכן אחר הרין עם המשכיר. ואם השוכר רוצה לצאת מהדירה והמשכיר הובע שישלם לו בעבור כל המשך זמן ששכר מאתו הרין עם המשכיר ובמשנת"ל ואעפ"כ יכול המשכיר להשכירו את"כ לאחרים ואין השוכר (ג) יכול לומר מאחר ששלמתי לך בעבור כל הזמן תעמוד כך בלא דיורין אין שומעין לו בזה רביתא מיחב יתיב ושאיה יוכח שער. ומ"מ אם לא נתן לו עדיין השכירות וזה משבירו לאחר צריך לנכות לו מה שמקבל משכן אחר [ועי' טוש"ע סעיף א' סק"ג וע"ש עוד לענין אחר שמכר ביתו ושייר איזה זכות בו שכשירצה ידור בה איזה משך אם יכול להשכיר זה הזכות לאחר וכן לענין אחר שנתן מתנה לחבירו דירה בביתו ואין צריך לה אם יכול להשכירה לאחר ועיין סמ"ע סק"ד וסק"ה] (ועי' מסוגת כמ"ל סי' י"ז וסמכיכו זה המכוונים יעוין בזכניכם זה ועיין לעיל בסיבורי הלכות מקי סכנים וסוס"ע סי' קל"ד ועי' נצמה"ב לות ג'):

ב והא דנתבאר דהשוכר יכול להשכירו דוקא כששכר אחד לבדו אבל שנים ששכרו בשותפות בית לדור בו אין אחד יכול להשכיר (ד) חלקו לאחר אפילו למי שב"ב מועטים ופחותים ממנו כי השותף יכול לומר אותך אני יכול לקבל ולא האחר. וכן אינו יכול לכוף אחד את חבירו לחלוק את הבית הואיל ואינו שלהם ו"ח (ה) מזה והאחרונים חילקו דבבית כיון ששש בו הזק ראיה מרובה וצריך לעשות מחיצה גמורה ואיך אפשר לעשות זה בבית שאינו שלו. אבל בשדה או בחצר שאין בו חשמיש קבוע שאין בו משום הזק ראי' דא"צ כ"א לחלוק ולעשות סימן ביניהם וזה יכולין אף בשדה חבירו לכן באו"ז יכולין לכוף זא"ז (ועי' נסוס"ע וס"ך ונמסכוניס נעי"):

(נה) עי' כמו יסד מעוגין בו סם כדלם מנבני יומוסיף קלוסכוך בסוד הלקוסה וכפי' כס"י והמ"מ ע"ס: (נו) בכיים' סם ק"נ וכ"ס בפסחים פ"ק: (נז) סם ב"מ דף הב"ל מעשה בם' סילא וכו': (נח) מבניימם ב"ק דף ע"ע והוס בכמב"ס פ"ל מהל' מכירה ובעוס"ע פי' קל"ס ופי' במ"ו: (נט) בסמ"ס פ"ז מהל' מכירה והוס מס"ק ב"מ כ"ו והכל מעעם דשכירות ליומס ממכר הוס ומעעם זה הוס כל מס שמקבל בב"ז ובסוע ועי' במ"מ: (ס) עוב מסמע' הכס"ם וכבר נתבאר לעיל סוסף דין זה:

(ס) מלסון הכמב"ס בפ"ה מה"ם ולמד מס"ק דב"מ ע"ע בני קסיב'[והוס במיבוכי לעיל] ועי' סם לפי סמס לממו בימ לו מכעומם היינו דוקא בני קסיבה שבעל הספיבה לביך לדור עם השוכר אבל בני בית אפי' מכעומם אין לו ולב"ז לביך לומר דב"ז דוקא שמסכיר לו בית בס"ע אבל בלמד שסכר דיבה מסכיבו בביתו אינו יכול להעמיד למר במקומו אף בב"ז של הלמר פסוסין מבל זה דיכול לומר מיבני יכול בסבול דעמו של זה וכללבמן בעי' ג' ועי' בס"ע ס"ק ד' וה': (ג) זה פשוט ומבואר שם: (ד) כ"ז בהב"ה בעי' ו' מהמבדכי דף מ"ג ועיי' בס"ע סק"ג בים מילוק בין לס בבר מילס לו להעיכם לו לס מילס לו עדיין וכ"ש בפניים: (ה) כ"ז בעוב בשם מסו' הכל"ם וטעמו משום דאין כל הדישום שוום וים למבים לפ"ם מסוגים במעלה אין לבונו לדוב עמם משום צוס מכם וים למבים בעלי קבעה וכ"ש ס': (ו) פליני בזה סבמב"ם והכל"ם ועי' בס"ע סק"ה ובמ"ך שם:

נתיב מז מדין השוכר את הפועל ופסק הנהר והשוכר מלמד והלה בנו ויתר דיני פועלים ומלמדים. ובו ט' סעיפים. (וכולו בעופ"ל סל"ד ס"ה).

א השוכר את הפועל להשקות לו שדה מזה הנהר ופסק הנהר (א) בחצי יום אם אין דרך הנהר להפסיק הפועלים מפסידין ואין הבעה"ב נותן להם כלום. וכן אם הוא רגיל להפסיק אך שניהם יודעין מזה הבעה"ב והפועלים הרי הוא פסידא דפועלים דהוי להו לאהנויי. וכן בכל שאר אונסים שאירעו לפועל. הכלל הוא דכל מקרה ששניהם אינם יודעים ולא הוי להו לאסוקי על דעתייהו אז ששניהם יודעים מזה, הרי הוא פסידא דפועלים דהמ"מ ע"ה רק היכא שהבעה"ב יודע שזה האונס רגיל להיות והפועל אינו יודע או הוא צריך לשלם להפועלים כפועל בטל:

ב השוכר בית מחבירו ומת תוך זמן השכירות י"א (ב) דהבעה"ב דינו כפועל בטל והוי פסידא דידי' וא"צ היורשים לשלם לו רק מה שדר בה. ויש חולקין (ג) בזה ואומרים השאני הכי דשכירות ליומא ממכר הוא וא"כ הוי כמכר לו וצריכין לשלם לעבור כל הזמן ששכר. אך מספיקא לא מפקינן ואם כבר נתן לו (ד) כל השכירות מקודם א"צ בעה"ב להחזיר כלום. ויש מהאחרונים שהכריעו (ה) כסברא הראשונה ומ"מ אף לדידהו אם כבר נתן השכירות א"צ להחזיר רק שצריך להחזיר כפועל בטל מה שהבית פנוי (ועי' סימן שס סעיף מ"ח ס"ק ס' ס' בשו"ת מקנה אפרים סי' ס' בשו"ת יעו"ש):

ג השוכר פועלים להשקות שדהו וירד מטר (ו) בלילה וא"צ להשקותה א"צ ליתן להם בלל. ואם ירד בחצי היום אינו משלם בעבור חצי היום הנותר. אבל אם בא הנהר להשדה דרך חריצין שעשה להילוך המים בכל השדה הבעה"ב צריך לשלם להם כל שכרן. אע"פ שהפועלים הם מאותה העיר עכ"פ הבעה"ב יודע יותר מעניני שדהו והפועלים אינם יודעים:

ד כשם שנחבאר לעיל הדין בבעה"ב עם פועלים לענין פסק הנהר ה"ה לענין אם שכר מלמד לבנו וחלה בנו או שמת הדין ג"כ שאם אינו רגיל באותה חולי פסידא (ז) דמלמד וכן אפילו אם הוא רגיל באותה חולי אך המלמד מאותה העיר ויודע מזה ולא התנה כלום פסידא דמלמד. אבל אם הוא רגיל בחולי הנ"ל ואין המלמד מאותה העיר צריך ליתן לו כל שכרו משלם ואם חלה המלמד מנכין לו דמי חליו. ואם אחר החולי קבלו בעה"ב בסתם ולא אמר לו שינכה צריך לשלם לו כל שכרו (עי' סל"ג ס"ק ס"ה וכמ' מק"מ סנ"ז) ואם קבל המלמד שכרו י"א דא"צ להחזיר. וכל מקום דצריך לשלם למלמד צריך ליתן לו כל שכרו (ח) ולא שייך בהו כפועל בטל דאם יש לו תלמידים אחרים הבור לאחר דבור למאה. ואם אין לו זולת זה התלמיד. סתם מלמדים כיון שהורגלו בכך לישב ולעסוק עם התלמידים אי לא עבדי חלשי אם לא שנראה לב"ד שנוח לו יותר בביטולו ונתנה (ט) בזה או א"צ לשלם לו רק כפועל בטל. ואינו יכול לומר לו אתן לך תלמיד אחר (י) דאין דעת התלמידים שוה. ואין שכל של זה שוה לשל אחר כי יש תלמיד קל בלימודו ויש קשה הבנה או שאר שינוי דיעות. ביניהם ולעולם יכול לומר בזה נוח לי מן השני מיהו יש חולקין בזה ואומרים דיכול (יא) ליתן לו תלמיד שהוא כמו הראשון אבל לא קשה ממנו:

ה אך יש מגדולי הראשונים ז"ל שחלקו בעיקר דין זה ופסקו (יב) בתלמיד שחלה או מת דלעולם הוא פסידא דבעה"ב. ולא דמי לאתא מיטרא הנ"ל דהבעה"ב יכול לומר לו הרי השדה לפניך וכשם שאין העיכוב מצד הפועלים כן אין העיכוב מצד הבעה"ב. אבל כאן המלמד יכול לומר הרי אני מוכן ללמוד חן לי בנך ואלמוד עמו (ועי' מנו' סכ"מ מלוטנבוג סי' פ"ה וקל"מ ומנו' סכ"מ סי' ל"ד ומנו' סכמ"ח סמוסף צ"ג סי' סל"ה לענין סשוכר פועל סימסמנו ומת בעה"ב ומנו' מ"ח סל' שכירות סי' ל' סשלריך סכמה בזה ודעמו טועה כן להלכה יעו"ש):

ו מי שאמר לחבירו למוד עם בני צריך לשלם לו כמו שהמנהג בעיר שנותנין בעבור נער כזה. ודוקא שאמר לו עכ"פ למוד עמו. אבל מי שלמד בעצמו עם בן חבירו י"א (יג) דא"צ לשלם לו כלל וי"א דעכ"פ משלם מה שהנהו ובדין הוזרד לשדה חבירו שלא ברשות. אבל דעת (יד) רוב פוסקים דבקבלא הראשונה מטעם דקי"ל דאף במודר הנאה מותר ללמוד עם בנו (כנמוקי סי"ל סי' לל"ם סעיף ג' יעו"ש):

ז אשה ששכרה מלמד (טו) לבנה אם שמע הבעל את"ב ושתק שתיקה כהודאה דמי ומחוייב לשלם בעבור כל מה שלמד עמו אפי' קודם השמיעה. אבל אם מחה תיכף כששמע אין במעשיה כלום אפי' היא נושאת ונותנת הוך הבית:

מלמדים

(ה) ב"מ ע"ז ע"ח לומר בשם הלבוש מלן לתוגר לגורני לדוולם ופסק בשבעה דיומא לי לא עבידא דפסקה וכו' וכמ"ש הכא"מ שם בשם מוהר"ם שפיסיס יודעי'וכו' פפילא לפועלים וכו' וכן הוא בסוף' ובעופ"ע סימן סל"ד: (ו) במהרי"ב ב"מ ס' סלוטנין בשם מוהר"מ פסק כן יעו"ש וב"ל בשביעי דביני בלבוקה: (ז) היינו דעם הכשב"ל בשמועה אי' קי"ם והוא מעשם דשכירות ליומא ממכר הוא והוי כלנו ממכר על זמן ההוא: (ח) כמ"ש בשו"ת סנפי' ס': (ט) הכשעת הס"ך יעו"ש סק"ב ועי' בשמ"ל הל' שכירות סימן ה' בלבוקה ועי' מש"ל בשמו לענין מלמדים ועיי' עוד בשמ"ל סימן ז':

(י) ב"י בשמועת מקנה אפרים סי' ס' בשל' שכירות יעו"ש):

(יא) עוד בשם ס' יוחל הלוי דלמדני למימר' דכשב"ל דל' ומלן דלמר לתוגר לדוולם ופסק בהלכ בשבעה דיומא וכו' ועיי' בשמ"ל הכ"י מהגו' בהכשב"ל ד' הכמ"ב דלמדי לשלמשל: (יב) כמ"ש סימן שכ"ה בשו"ת מלמשל: (יג) בשם מוהר"ם מלובלין בשמ"ל סימן כ"ה בשם מהמבי"ט ובשו"ת מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב: (יד) בשם מהמבי"ט: (טו) מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב: (יא) בשם מהמבי"ט ובשו"ת מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב: (יב) בשם מהמבי"ט ובשו"ת מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב: (יג) בשם מהמבי"ט ובשו"ת מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב: (יד) בשם מהמבי"ט ובשו"ת מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב: (טו) מהרי"ב ב"מ סי' ל"ב:

ב' וג' שעות בלי הפסק ואח"כ יאמר (מז) הנה מנעתי א"ע ולא אכלתי עד עתה ע"כ אשב ואאכול. אך לטובת והקנות הבע"ב אמרו חז"ל שהפועל יכול לאכול לאחר שגמר שורה אחת והולך להתחיל שורה השני' אף ע"פ שאז אינו בשעת מלאכה ממש דטובה היא לו כדי שלא יבטל ממלאכתו. ואינו רשאי הפועל לאכול פרי הראשונה שלקט אלא יתן תחילה לבעה"ב ואח"כ יאכל הוא:

ט ולא הותר לפועל לאכול אכילה גסה (מח) דמרכחיב כנפשיך שבעיך דרשינן אכל לא אכילה גסה וכל מקום שהפועל אינו רשאי לאכול מן הדין ואוכל הרי הוא עובר משום לא תגזול. ואם הוליך מה לביתו עובר משום ואל כליך לא תתן (עי' מנ"ע):

י ולא הותר לו למחק האכילה כדי שיאכל הרבה. כגון שיאכל ענבים עם פת (מט) ומלח וכיוצא בו שיאכל הרבה דדרשינן ענבים ולא ענבים ודבר אחר. וכן לא יהבהב באור וכיוצא בו איזה תקון וכן לא הותר לו למוץ המוהל מהענבים דדרשינן ואכלת ולא מוצץ:

יא ודוקא תיקון בגוף המאכל אבל לעשות (נ) איזה תיקון להכשיר נפשו כדי שיאכל הרבה רשאי הפועל לעשות כגון שיאכל ציר בכדי שיאכל ענבים הרבה וכל כיוצא בזה. וכן להיפך דרשאי הבע"ב לעשות איזה פעולה להפועל שלא יאכל הרבה כגון שישקהו יין וכדומה שע"ז יסעט באכילתו:

יב ולא הותר להפועל לאכול כ"א מאותו המין אבל לא במין אחר שאם הי' עושה בחאנים (כ) לא יאכל בענבים אבל יכול למנוע א"ע שלא לאכל מפירות הרעים עד שיגיע למקום פירות היפים ויאכל מהם כ"צ (ועי' עוד בסעיף ט' וי' מדיניס מלן):

יג מן הדין כל היכא דמותר לאכול יכול לאכול אף שעולים הפירות שאוכל יותר משכרו (כא) ומ"מ מלמדין אותו שלא יעשה כן בדי שלא ימנעו מלהשכירו. יתר הפרטים מדיניס מלן עי' בעומ"ע פוף סי' שנ"ז:

יד כשם שהפועל אוכל מה"ת בשעה שהוא עוסק במלאכה וכפי מה שנת"ל כמו כן הבהמה העוסקת במלאכה אוכלת ממה שעוסקת בו וע"פ הפרטים שיה"ל:

טו מדכתיב בתורה לא תחסום שור בדישו ולפינן שור שור משבת דלאו דוקא שור אלא ה"ה כל בהמה (כב) והיה בין טמאים ובין טהורים. ולאו דוקא בדישה (כג) אלא ה"ה כל שאר מלאכות של גידולי קרקע ולא נאמר בדישו אלא בהווה שהשור רגיל לעסוק בדישה. ולכן כל בהמה והיה העוסקים במלאכת גידולי קרקע אוכלת ממה שהיא עושה וכשם שנתבר לעיל דפועל אוכל ממשא שעל כתיפו כמו כן הבהמה אוכלת ממשוי (כד) שעליו עד שתהא פורקת ודוקא אם היא יכולה לאכול בעצמה אסור למונעה אבל הוא לא יטול (כה) בידיו ויאכילנה:

טז אף דילפינן חוסם מנחסם וחסם מחוסם מ"מ לע"ז לא דמי דבאדם נתבאר לעיל דאם חסמו אינו לוקה ובבהמה כל המונע אותה מלאכול בשעה מלאכה לוקה מה"ת שנאמר לא תחסום שור בדישו ולא ילפינן אדם (כו) משור דדרשינן כנפשיך וכו' מה נפשיך אם חסמת פטור אף פועל אם חסמת פטור:

יז ואין חילוק בין אם חסמה בשעת המלאכה או שחסמ' (כז) קודם המלאכה ועשה בה מלאכה והיא חסומה ואפילו לא עשה בה מעשה לחסמה רק שחסמה בקול (כח) ומנע אותה מלאכול ה"ז לוקה דעקימת שפתיו הוא מעשה לע"ז. והשוכר בהמה ורש בה אע"פ שלוקה הרי הוא (כט) משלם לבעלים אם דשה כל היום ארבעת קבין לפרה וג' קבין לחמור ואם דשה חצי היום משלם לפי ערך זה:

יח ולאו דוקא אם דש בדישה שלו עובר אלא אפילו ישראל שדש בפרתו של נכרי (ל) וגם הדישה של הנכרי הרי זה עובר משום לא תחסום. ונברי הדש בפרתו של ישראל אפילו אם הדישה של ישראל והישראל יודע בזה מ"מ אינו עובר (לא) משום לא תחסום. ומ"מ איסורא איכא אם הוא בפני ישראל ומכ"ש שאסור לומר בפירוש (לב) לנכרי חסום פרתי ודש בה ראמירה שבות הוא בכל האיסורים:

יט אין איסור החסימה אלא בשעושה להנאתו ולטובתו אבל אם החסימה לטובת הבהמה כגון שהוא מאכל המזיק (לג) לה וביוצא מוהר למנעה מלאכול. (ועיין עוד מזה בסעיף זה סוס"ע מו"ע סל"ח):

דין תורת פועלים קדם שהתחילו המלאכה או אח"כ וכל הפרטים השמטתי מטעם שבארתי כ"פ ועיין סי' של"ג:

השוכר

(מז) ג"ז במגנה הכ"ל ל"ל: (מח) בבייחמ סם ב"מ דף פ"ז: (מט) בבייחמ סם פ"ט ובמע"ל דדכתו ענבים ולפ ענבים ודבר אחר: (נ) גם זה סם: (כ) סם במגנה ג"ל: (כא) סם במגנה ל"ב לוכל פועל קימות לפי' דדינה כוחבות לפניו דדינה ר' לליעזר וכו' ופלכה כמ"ק וכהכמיס דסם בכתובות סם בע"ח ליכל בגייטו כו': (כב) מגנה ב"ק כ"ל לחל שור ולחד כל בהמה ומיה כו': (כג) ב"מ פ"ע: (כד) מגנה ב"מ ל"ל: (כה) סם בבייחמ דף ל"ב: (כו) כ"ז סחוט בע"ח ועיי' עוד וב"י ופע"ע קיעון סל"ז וכל"ח: (כז) בעיל דליקטעל סם ב"מ ד' ל': (כח) סם בב"מ פלוגתא דב"י וכיס לקים והלכה כל' יוחנן דמייב: (כט) בבייחמ סם ל"ל וכדאמי כב פעל סם דע סעם מעיקה לימייב לה במזונותיה: (ל) סם בבייחמ' שכחל הלם בפקמו של ככלי וכו': (לא) ג"ז בבייחמ סם: (לב) סם בעיל דלל ליקטעל דים סמקנו לקולל לך דעם הכמע"ס וכלכל"ס וכו' ע"פ לחומל' דלמיכה לל"י סחוט וכו' וכמב העור בסם כ"י. לפמילו סם לומב לל"י מקום פנחי ודם צה מבואה שלך ליקולל ליכל ועיי' כ"ז ב"ב ע"ב נלחוק: (לג) סם בעיל מכיה דכב סעם ופעם לקולל:

ן אין עוברים על בל תלין אלא דוקא כשחבעו הפועל לא חבעו (יב) אינו עובר דדרשו חו"ל מרכתיב לא תלין אתך מרעתך לאפוקי כשלא חבעו דהשהיה הוא מרעתו הפועל. וכן אם לא הי' לו (יג) מעות בעת שחבעו או שהמחהו אצל חנווני שהחנוני ישלם להפועל הרי זה אינו עובר עליו. והא דמהני המחהו אצל חנוני היינו כין שהחנוני חייב לבעה"ב או אפילו אם אינו חייב לו כלל רק שקיבל עליו לשלם לו. רק היכא שהחנוני אינו חייב לו הרשות ביד הפועל לחזור (יד) בו ולחבעו מהבעה"ב אם לא שקנו מידו דאז אינו יכול לחזור בו. ומדת חסידות שאף שאין לו מעות ישיג בהלוואה ולפרוע שכר שכיר בזמנו וכנ"ל (ממכונים מהלכ"י ועי' צמ"מ):

ז ואין עובר בבל תלין כ"א בזמן הנ"ל עבר (טו) וזמנו אינו עובר בלאו דבל תלין. אבל מ"מ חייב ליתן לו תיכף כשיבקש ובכל עת ששהה עובר בלאו של דבריהם שנאמר אל תאמר (טז) לריעך וכו':

ח וכל פועל שיודע שאין דרך הבעה"ב לשלם מיד כ"א ליום השוק שוב אינו עובר עליו (יז) אף אם ביקש ממנו בבוקר ראשון והי' לו מעות שהרי מהחילה מייאש נפשו שלא ישלם עד יום השוק. ומיום השוק ואילך אם לא נתן לו הרי זה עובר בבל תאמר לרעיך וכו'. וכן כל מי שאין דרכן לשלם לפועלים עד שיחשבו (יח) עמהם אינם עוברים בבל תלין עד לאחר החשבון:

ט כל מי שירא לנפשו ורוצה לצאת ידי שמים לבל יחלכר ברשת לאו דבל תלין. יתנה (יט) בהחלה עם הפועל בשעת השכירות שלא יהי' מחוייב לשלם לו תיכף ושלא יהי' בבל תלין פעולת שכיר ואין בזה מתנה על מה שכתוב בתורה:

י אף הפועל החזהר בכמה דברי' שלא לעשות עול ומרמה נגד הבעה"ב. ואסור לו להשכיר א"ע ביום ולעסוק במלאכה אחרת בלילה שלא יוכל לעבוד ביום כראוי. וכן לא יסגף א"ע ולא יהעיב א"ע. מפני בטול מלאכתו של בעה"ב (כ) וידקדק על עצמו לעשות מלאכתו באמונה. ושלא יבטל מעט מעט. ויראו כמה חסו חז"ל על בילוי הזמן שלהם שפטרום מברכה ד' של בהמ"ו. ולא הצריכום לברך בזמן (ועי' נאו"ח סימן קנ"ט סעיף נ) אלא יעסוק בתמימות ויעבוד בכל כחו. כמו שאמר יעקב אע"ה כי בכל כוחי וכו' ונטל שכרו אף בעוה"ז שנאמר ויפרוץ האיש מאד מאד:

הלכות שואל

נתיב מט מדין חיוב השואל באונסין ודין מתה מחמת מלאכה ומאימתי נתחייב ומתי מחוייב להחזיר מה ששאל. ובו י"ד סעיפים. (והוא נשום"ע סי' ש"מ סמ"ח).

א כתיב בתורה בפרשת שומרים וכי ישאל איש מעם רעיהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם ומקרא זה בא ללמדנו דהשואל כל ההנאה שלו חייב אף באונסין (ח) ולמדו חו"ל דמכ"ש שהוא (ג) חייב בגניבה ואבידה ואין חילוק בזה בין בהמה למטלטלים כל שנאמר ת"י חייב לשלם:

ב ואינו חייב על האונסים כ"א באונס שבא מכח השואל אבל לא באונס שבא מכח המשאיל כגון ראובן (ג) שהשכין חפץ אצל עשיר א"י אחר והוא שוה עשרים רו"כ ולוה עליו חמשה רו"כ ובא שמעון ואמר השאלני חפץ שלך שאלוה עליו ג"כ ולוה עליו ג"כ מאותו המלוה עוד עשרה רו"כ ונשרף אח"כ פטור שמעון שהרי בלא"ה הי' נשרף אצל המלוה שהי' ממושכן ת"י מכח ראובן. מיהו יש מהאחרונים שכתבו דדוקא שהי' מרובר ביניהם שתיכף כשיפרע המשאיל המגיע ממנו מחוייב השואל לפרוע את שלו אבל אם השואל שאל ממנו שהיה ת"י ע"ז חצי שנה (ד) או הלא נולד כעת ענין חרש על ההלואה או הרין ראם נשרף החפץ אחר שכבר שילם המשאיל צריך לשלם בעבור כל החפץ ואם נשרף מקודם צריך לשלם לפי ערך חובו (עי' נתה"מ ס"ם נזה נלוכך):

ג ואינו חייב באונס שבא מחמת המלאכה ולא מיבעיא אם הוכחשה (ה) מהמה המלאכה דפטור אלא אפי' מתה מחמת המלאכה פטור שהרי שאל אותה למלאכה ועשה אותה מלאכה ששאל עלי' לכן הבעלים הפסידו בעצמן דלא הי' להן להשאיל למלאכה שאינה יכולה לעמוד בה. אבל אם שינה (ו) למלאכה אחרת הרי הוא חייב. ואפי' אם שינה למלאכה שהיא קלה מאותה המלאכה ששאל עלי' כל שנוכל (ז) לתלות באיזה דבר שהשתנו

(יב) שם ק"ל במשנה לפ מנעו לילון עובר וכדמשמע בגכריימא בהעתם: (יג) שם בגכריימא וכ"ז בגמ"ש שם פ"ק ה"ם הכ"ל ועי' בגמ"ש שם ועי' בצ"י: (יד) ק"ש שם פלוגתא דכתב ור"ם ופסקו הטור' כלשון דלמר מחר ועי' בגמ"ש פ"ק כ"ל ה"ם: (טו) שם בגכריימא ד' ק"י: (טז) שם למר כל יוסף מלי קכל וכו': (יז) שם ד' ק"ל למר כתב כך כ"ש הוגה הני טוקלי דקולל לפ עכרי מקום בל מלין מיהא יעני דעל יומא לטוקל ממיכי: (יח) כ"כ הגמק"י שם פ' המקבל והוגה בהגהה גמ"ל: (יט) פ"ך ס"ק כ' בשם ספר תפרידים: (כ) כ"ז בגמ"ש פי"ב מהל' הל"ל וטוש"ע סי' של"ז:

(ל) כתוב בתור' ומבואר ס"ע: (ב) בש"ע ס"ע ובטוש' ס"ע: (ג) בש"ע שם פרק השואל יליף דמייב בגניבה ואבידה מק"ו דשו"ע ועי' דו"ע ובמ"ע קס"ב למלי לפ ילמיק בשטוח ק"ו מדמייב בשומרין: (ד) בהגהב גמ"ל ס' ס"ע ס"ל מהמכתי ויעוי' בלחמנוים שהלכיכו הכהב בגמ"ו: (ה) מי' כיון שעשל מלפו שיהיה בשכון בל מלי אבה לך שיבבע המשלים שם שמניע ממנו דלח בעשה מיבף בשואל עליו ע"ש בלוכך בש"ו: (ו) בש"ע ס' לישבי לבו בחש בשר ומשם מללבה ולפיכ בבל דלמר' ומה ממשם מללבה מעוה: (ו) שם הוה בשבל וכו' למל לבמי' דבל שבל וכו' לבל שנים בה: (ז) עי' טוש"ע סי' ש"מ וברמ"ע סי' ש"מ סב"ל:

ח מלמדים דינם כשאר פועלים שצריכים לעשות כמנהג העיר להשכים (פח) או להעריב וכמו שנתבאר בנתיב הקודם. וכן אסור לעשות מלאכתו עם הלימוד או להתרשל בלימודו וע"ז נאמר ארור עושה מלאכת ה' רמי'. וכן אסור לנעור בלילה יותר מדאי וכן לא יתענה (יז) ואף מי שחטא וצריך להתענות ע"פ דרכי התשובה של הרוקח והאריז"ל וכדומה. אם הוא מלמד (יח) אסור להתענות מפני שגוזל את הרבים וכן לא יאכל וישתה יותר מדאי כי כ"ז גורם ביטול תורה עם התינוקות (ועי' יו"ד סי' רמ"ה וכמ"ו) וכל המשנה ידו על התחתונה ומסלקינן ליה. ולענין חזרה אם שכר עצמו לזמן דינו כדין פועל שהוא יכול לחזור בו ודווקא אם (יט) יכולים בקל למצא מלמד אחר לפי ערך התלמידים אבל בלא"ה מקרי דבר האבד. ואפילו אם אמר לו הבעה"ב לך מעמדי יכול לחזור בו אח"ז דאינו יכול למחול שעבודו של הנער. ואם שכר עצמו ללמוד ס' אחד דינו כקבלן שידו על התחתונה (ועי' כ"ז טוס"ע יו"ד סי' סל"ג וסמ"ך סס ס"ק כ"ה וסמ"ע ס"ק כ"ט ועי' עוד כמ"מ סי' פ"ט וסי' סל"ז מלין מכוזל לכן מכילו ועוד פכטים מלינים שלו):

ט כבר נתבאר לעיל נתיב כ"א מדין עני המהפך בחררה וגם לענין זה מלמדים דינם כשאר פועלים שאסור (כ) למלמד להשכיר א"ע לבעה"ב שיש לו מלמד בביתו אם לא שיאמר אין רצוני להחזיק אותו על להבא. ובעו"ה רבים פרצו בזה כי הרבה מלמדין מרקדים כשעירים חודש ושתים לפני הזמן אצל בעה"ב להלשין על שכנגדו ולראות בכל טצדיקי ובחבלות ורמי' שירחה הראשון מפני השני. והוא רחמנו וכו' אף כי יש ללמוד זכות עליה'. כי רוחק ענינת מעבירן וכו' אך עכ"ז שומר נפשו ירחק מזה. אבל הבעה"ב מותר לשכור מלמד אף ששכר נשכר אצל אחר. דהסברת הלמוד ועינו אין אחד דומה לחברו ואם הוא טוב בעיניו הוי כדבר שאינו מצוי (ועי' במיבוי לעיל):

נתיב מח מדין מצות עשה של פרעון שכר שכיר בזמנו.

ובו י"ד סעיפים. (והוא בסוס"ע סי' סל"ט).

א מצות עשה לשלם שכר שכיר בומנו ואם אחרו עובר ג"כ בלאו שנאמר ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש ואין חילוק בזה בין שכר אדם לשכר בהמה (ל) וכלים וכ"ז אם דעתו לשלם לו אך שמאחר זמנו אעפ"כ עובר תיכף בעשה ולאו אבל הכובש שכר שכיר שאין דעתו (ג) לשלם לו כלל עובר בחמשה לאוין (ג) ועשה וכאלו גוזל נשמתו דכתיב ואליו הוא נושא את נפשו:

ב ואיתה זמן תשלום שכר שכיר למדו חז"ל מדכתי' הרי קראי לא תבא עליו השמש ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר ועכ"ב האי קרא דלא תבא לא קאי על שכיר יום דהא עיקר זמן פרעון שלו משתשקע השמש דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. אלא ע"כ דקאי על שכיר לילה והקרא דלא תלין קאי אשכיר יום. ולכן אמרו חז"ל דשכיר יום זמן התשלומין שלו כל הלילה (ד) ואם לא נתן לו בבוקר עובר עליו. ושכיר לילה גובה כל היום לא נתן לו עד ביאת השמש ה"ז עובר עליו ושכיר שעות אם כלה שכירותו ביום גובה אותו יום ומשתשקע החמה עובר (ה) עליו ואם כלה בלילה גובה אותה הלילה ובבוקר עובר עליו. ומטעם זה כתבו הפוס' כיון דהמנהג אצל פועלים דידן שאין עושין מלאכה עד הלילה רק שנומרין קידם ביאת השמש ה"ן כשכיר (ו) שעות ועובר עליו משתשקע החמה אבל אם עשה מלאכה ער הלילה אף בזמנינו דמנהג הפועלים שלא לעשות כן וכששברו לא התנה עמו מפורש שיעשה יותר משאר פועלים עכ"ז כיון שעשה עד הלילה גובה כל הלילה:

ג שכיר חודש שכיר שנה או כמה שנים (ז) יצא ביום גובה כל אותו היום יצא בלילה גובה כל הלילה:

ד קבלנות ה"ה כשכירות (ס) לענין בל הלין ולכן הנותן בגר לאומן בקבלנות כ"ז שהוא בבית האומן אף שגמרו אינו עובר עליו הביא לו בחצי יום עובר עליו משתשקע החמה. וכן אם הביא לו בחצי הלילה עובר עליו בבוקר:

ה האומר לשלוחו שישכור לו פועלים והלך השליח ושכרן אם אמר שכרכם על בעה"ב אין (ט) שום אחד מהם עובר על בל הלין דהא הבעה"ב לא שכרן והשליח אין פעולתו עליו. ומ"מ אם הבעה"ב אינו טרוד כ"כ וכמהן לדחותם ה"ז עובר משום אל תאמר לרעיך לך ושוב וכו' אבל אם לא אמר שכרכם על בעה"ב ממילא דהוא (י) חייב בשברם דהא הפועלים עליה דידיה קא סמכי וסברי שהמלאכה שלו אבל אם הפועלים יודעים שאין המלאכה שלו אינו עובר (יא) אא"כ אמר מפורש שכרכם עלי. וגדולי חו"ל היו נוהגים כן לשכור פועלים ע"י שליח בכדי שלא יבואו ללאו דבל תלין (עני' קף קי"ח):

(פח) כמ"מ בסו"מ בסב"ה סי' סל"ג בסס המכדכי פ' המוכיר מהיכומבל' ועי' יו"ד סי' כמ"ה: (יז) ניו"ד סימן כמ"ה סעי' ע"ז מהל' ת"ו ויעו' בשלמכוניס סס: (יח) עיי' בסו"ס בסו"ס סימן תקנ"ה ועיי' יו"ד סימן סל"ל: (יט) כ"ז ממו"מ סל"ב סעי' ה' וסעני' ז' ועי' בשמ"ע סס ס"ק כ"ח וסס"ך ס"ק כ"ו: (כ) בסו"מ פוף סי' כל"ז ובשלמכוניס סס:

(ל) מסנה בס"ו דף קי"ח: (ג) עיי' שמ"ע סימן סל"ע קק"ח (ג) בס"ס סס מני להו מסום לף מנזול ומסום לף מעשוק מכיר ומסום לף מעשוק לף בשיך ומסום לף מלין ומסום לף מכל עליו בשמע וכל'מ בס כג מסלף סס דסס מכיכום מחם היו: (ד) ס"ז בשכיר"פ סס ס"י ע"ב: (ה) סס בשנה ק"י: (ו) כמ"ח בסנ"ה קעיף ג' מהל' ועי' בשלמכוניס סס: (ז) סס בשנה וסס בע"ס פלוגתא דרב ושמואל בכלה מכיכתו ביום והלכה כרב בשיקוני: (ח) סס ד' ק"י בשו מני' דכל סמס וסמע דעובר עליו דלין לומן קוכה בשנה כלי וסקנו כן בפוסקים ויעוין בשלמכוניס מה שהקשו כאן ד' העוב מהלדי ועי' בע"ך קק"ח וסי' ס"ו ס"ב: (ט) סס בשכייתא ק"י ע"ב: (י) בלמ"ס פ' י"ל מה"ש ועי' במ"מ סס ועי' בשוע' בסוס סס ד"ה ממל לי לשמעי: (יא) עוד בסס סעיו ועי' ב':

אין

שלו ואפי' עד שיכלה כל הברזל ומחזיר לו העץ בלבד. אך י"א דאינו רשאי רק לעדור הפרדסים של אותה שנה ולא משל שנה האחרת:

נתיב נ יתר פרטי דיני שאלה ודיני תשלומי השואל ופטור שאלה בבעלים.

ובו ח' סעיפים. (רסוס בעומ"ע סי' שמ"ד שמ"ג שמ"ס שמ"ו).

א השואל מחבירו איזה חפץ וכל דבר המטלטל אינו רשאי (ס) להשאיל לאחר כלל. ואפי' השואל ס"ת (ג) דיש בזה מצוה לקרות בה וכן בכל שאר ספרים (ועי' סימן ע"ג ובמיבורי נתיב י"ב. ומעמע להסמ"ל ספר תן לימוד סיפוד לסמך וילמוד בו ג"כ יפילי רק שלא יולימו מציתו של הסמ"ל ע' לתכוסים) ואין אומרים בכה"ג ניחא לי' לקיומא מצוה בממוני'. ואסור להשאיל לאחר בלי ידיעת המשאיל ואם עבר והשאיל לאחרים אם נתקלקל אפי' מחמת המלאכה ששאלו בשבילה חייב לפרוע משעה שהשאילה לאחרים ומ"מ אם יש עדים ע"ז שלא שינה השני ועשה אותה המלאכה גופא ששאל הראשון עליה ומחה מחמת זה ואלו הי' אצל הראשון היתה ג"כ מהה פטור. ואם המשאיל רגיל להשאיל לזה האחר פטור בשבועה כדין הראשון ודוקא במטלטלין כנ"ל אבל בית או ספינה דבר שאי אפשר להבריח מותר להשאיל (ועי' כ"ז סוס"ע סימן שמ"ג ובמ"ך סק"ח וזו"ק ובמי' כנ"ל סעי' כ"ו ובמתכוונים סס ובמ"ך סי' שמ"ג יש ט"ס עי' נתה"מ סס ועי' נתיב יס):

ב כל מקום שהשואל צריך לשלם וכן כל שאר שומרים אין אומרים שיקח לעצמו הכלי שנשבר ויקנה לו כלי אחר רק ששמין השברים כמו שהם שוים בשעה השבירה ונותנים לבעלים (ג) השברים ומשלמין לו המזהר. ולפינן זה מדכתיב והמת יהי' לו לניזק מכאן שהבעלים מטפלים בנבילה וה"ה לכל המויקין (סוץ מגמ וגזלן לתסר ית"ל ועי' סוס"ע סי' שנ"ד) ואם הזלו (ד) משעת השבירה הפחת הוא של הבעלים רפחת נבילה דניזק הוא:

ג כל מקום שהשואל רוצה לפטור א"ע בטענה שמחה מחמת מלאכה אם הוא במקום שערדים מצויים אינו נפטר עד שיביא עדים (ס) שהוא כדבריו שנא' אין רואה שבועת ה' תהי' בין שניהם הא יש רואה אינו נפטר אלא בעדים ואם אין עדים נפטר בשבועה (ועי' בעומ"ע סי' כנ"ל ובמיבורי לעיל מדין שבועת הסומכים):

ד וכ"ז כששאלו ממנו בסתם אבל אם התנה (ו) בתחילה שיהא נאמן בלא שבועה או שהתנה שלא ישלם אפי' על נגיבה ואבידה וכל כה"ג תנאו קיים (וכמסמ"ג) ואפי' בלא קנין כל שההנה עמו קודם שבא לידו השמירה אבל אח"כ לא מהני (ז) כ"א בקנין (ועי' נתס"ע בתחיך סכנה להקשות על הסמ"ע ובתיך ופיפל הכנה בע"ז ולתלק ינל בין שואל לשתר הוניכים בע"ז ע"ם ויוק):

ה מרכתיב בתורה בפרשת שואל אם בעליו עמו לא ישלם ומזה ילפינן דה"ה לכל השומרים כל שבעליו עמו לא ישלם. ולמדו חז"ל שאין חילוק בין אם היו הבעלים עמו במלאכה זו (ס) ובין שהיו עמו במלאכה אחרת ובין שהיו הבעלים עמו בשאלה שהשואל עצמו לעשות מלאכה או (ט) שהי' בשבירות קרינן ב' אם בעליו עמו ופטור מלשלם. ואפילו אמר לו השואל להמשאיל השקיני מים (י) ובשעה שמשקהו השואל לו פרחו הרי הוא שאלה בבעלים:

ו ודוקא בכה"ג שהיו הבעלים עמו בשעה השאלה ששאל לו פרחו וכדומה. ואין חילוק בין שהשאיל א"ע או השכיר א"ע באותה שעה שהשאיל לו החפץ או שהי' שאול לו קודם ואח"כ (יא) השאיל לו הפרה או שא"ד. ואפילו לא היו עמו (יב) בשעה שנשברה ומהה מ"מ מקרי שאילה בבעלים. אבל כל ששאל לו בתחילה החפץ ואח"כ השאיל א"ע אף ע"פ שהיה עמו בשעה שנשברה ומהה (יג) לא מקרי שאילה בבעלים. ולכן מה שנה' לעיל שאם אמר לו בשעת מעשה השקיני מים הרי זה פטור כל שהשואל משך תחילה החפץ ואח"כ אמר לו השקיני מים לא מקרי שאילה בבעלים וכן הדין בשאר מלאכות כה"ג:

ז וכל שנתרצה בעל הפרה להיות שאול לו אף ע"פ שלא התחיל עדיין במלאכת השואל בשעת משיכת הפרה רק שמכין (יד) ומומין א"ע לילך לעסוק במלאכה שהשאיל עלי' מיקרי שפיר שאילה בבעלים. ודוקא שמכין א"ע כנ"ל אבל באמירה בעלמא שהבטיחו להיות שאול לו לא הוי שאילה בבעלים וי"ח בזה (עו) וס"ל דאף באמירה מהני (עיין ס"ך סי' שמ"ו סק"ח ובמתכוונים סס ודוק):

ח כל מקום דהוי שאילה בבעלים פטור אף אם נגנב או נאבד בפשיעה (עז) וה"ה לכל השומרים. עי' במיבורי לעיל בלכות שומרים ועיין עוד בסכנה מפלעי דין שמגלה בנעלים בעומ"ע סי' שמ"ו:

(ס) בנ"מ ד' כ"ע מיוכח דכיס לקיס כמן שכנה כני מן הסמוסל כסמ"ל בסמ"ל: (ג) שם בכייתמ' ועי' בתו"ס סי' י"ר שמומל ליקט עו"ם של מציכו בלא דעמו ע"ם פכעי דיניס בע"ז: (ד) בנ"מ ג"ז ע"ל והבכתמ' בכך בכנה וכך תפי דמהדר ל' מבני' ומעלים ל' דוני: (ה) הכ"ם שם מפת דב"ק ד' ע"ו ועוד פמוע בכ"ד דפתם נציכה דניק הי': (ו) בכייתמ' שם ד' פ"נ: (ז) מפנה שם דף ג"ד ופעוב בכ"ד דכל מבאי שבמתון מבאו קייס: (ז) כ"ז בהב"ה סיפן שמ"ד מהמהדכי: (ח) מיוכח דכנה ג"ל ד' ג"ז: (ט) ב"מעכה דב"מ ג"ל ד' ג"ז הכ"ל: מיוכח דכנה ג"ל ד' ג"ז הכ"ל: (י) נם זה (יא) מבואר במנה הכ"ל ג"ל סוף ע"ם של הבעלים ופ"ב שלל מת הפרה: (יב) בגיים' שם ד' ג"ה ע"ב ה' עמו בשעת שלה ס"ל לסיום עמו בשעת שבורה ומהה: (יג) ב"ז מהבואר הכ"ל ועי' שמ"ע סי' שמ"ו ס"ק ס' מ"ם בע"ז: (יד) הכ"ם שם בקונו' הכ"ל ע"ם שהוכיח קמהב דלמעי בעיקן עבידתייהו וכו' ע"ם: (טו) עי' ב"ך סק"ם ע"ם מד' הסוס בע"ז: (טז) פלוגתא דכנה וכניכת ד' ג"ה ע"ם שם והלכה כדבני הסקיל על הנהנה דלפקוחי ממוכח מוכח מיקלי ע"ם סוס ול"ל ד"ה לתמר ול"ל:

גרם שחמות חייב (ועי' צטום"ע סי' כ"ח וסי' ס"ו ס"ג וסת"ע סי' ס"מ סק"ל ובמחכוים):

ד ודוקא בכחשה מחמת מלאכה פטור אבל אם נכחשה מאליה אם הוא כחשה ההדרה פטור דאין דין שבת בכהמה (מ) ואין חייב לשלם על מה שנחבטלה ממלאכתו וי"ח בוה והמע"ה (עי' ס"מ סי' ס"ז וסמ"ך סס ס' ו' בתוכך וסי' ס"מ סק"ך) אבל אם בחשה כחש דלא הדר חייב לשלם מה שפחתה כל שהוא שלא מחמת מלאכה וכל שהכחש הוא כחש דלא הדרה (מ) אם לא שיעשה לה רפואה צריך לרפאותה. וכן הדין בשאר שומרים היכא שחייב בנזק וי"ח בוה ועי' נתה"מ סק"נ שהאריך הרבה בוה ועי' קוצה"ח. ואם כחשה ומתה אח"כ צריך לשלם כפי מה שהיתה שוה בשעת שאלה דאמרינן תחילה כחישתה היא תחילת מיתתה ומאותה שעה נתחייב בתשלומין:

ה וכל שטוען שביחשת או מתה מחמת מלאכה צריך לישבע שבועת השומרים שמחמת מלאכה הוא (ועי' לעיל סל' שומרים במיכוי וסוס"ע סי' כ"ח מדין שבוס"ם ועי' ערוך בעוס"ע מפכעי דין מתס מחמת מלאכה):

ו כל מי ששואל מחביהו אויה כלי או בהמה הרי זה נתחייב באונסין משעת משיכה (י) (ועי' לעיל סיס סלכות שומרים) וכן נתחייב במזונה בהמה חיכף משעת משיכה דאז אין המשאיל יכול לחזור בו. וי"א דמיד שנסחלקו הבעלים משמירה בהמה חייב השואל במזונותיה אע"פ שלא משך עדין והמע"ה:

ז מי שאמר לחברו שרוצה לשאול פרתו ממנו ושלח לו המשאיל את הפרה ע"י בנו או ע"י עבדו (יא) ואפי' שלח לו ע"י בנו או עבדו של השואל כל שלא נכנסה לרשותו ה"ז פטור. אבל אם אמר לו השואל שלח לי ביד בנך או עבדך או ביד בני או עבדי או שאמר המשאיל אשלח לך ע"י בני ועבדי וביוצא בו והסכים לזה. ה"ז חייב באונסים אע"פ שמתה בדרך:

ח ודוקא בכה"ג ששלח לו ע"י אחר ע"פ המשאיל וכנ"ל. אבל אם אמר לו השואל הכישה (יב) במקל ושלח אותה שתבוא בעצמה אלי וכן עשה המשאיל אעפ"כ אין השואל חייב באונסין עד שתכנס לרשותו ואע"פ שאמר לו בפירוש הכישה ובו' ועלי כל האונסין וכנ"ל ס"ס פטור וי"ח בזה. אבל דעת המחבר והאחרונים כסברה הראשונה:

ט כשם שנתבאר לעיל לענין שחצא מרשות המשאיל לרשות השואל לענין אונסין כמו כן לענין חזרת השואל אינו נפטר מהאונסין (יג) אף ע"פ ששלחה לו ע"י בנו של השואל או ע"י הפועל ומשרתו שאצלו עד שיחזו לו המשאיל רשות לשלוח ע"י ואז נפטר מהאונסין. ואם מסר השואל לאשה המשאיל מחלוקת בין הפוסקים ריא"א דנפטר בכך. וי"א דאף דכל המפקיד על דעת אשתו וכניו הוא מפקיד דוקא בפקדון אבל השואל הואיל וכל הנאה שלו אינו נפטר בכך:

י כ"ן הוא כישלא נשלם עדין ימי השאלה אבל אם נשלם הזמן של הימים ששאל אוהה הרי דינו כשומר שכיר. וכן אם נאנסה בביתו אחר שכלה ימי שאילתה הרי דינו כש"ש (יד) שחייב בגניבה ואבידה ופטור על האונסין [ושומר שכיר שכלה זמן שכירתו דינו כש"ח]:

יא כבר נהבאר דהשואל קונה משמשמ ולכן כל מי ששאל מחבירו לזמן קצוב משמשמ אין המשאיל רשאי לחזור (טו) בו ואינו יכול ליקח מה"י עד סוף הזמן. ואפילו מת השואל היורשים משתמשים עד סוף ימי השאלה ובאשר יח' דוקא אם שאל לזמן קצוב אבל כל השואל סתם יכול המשאיל (טז) לחבוע ממנו כל עת שירצה דלא דמי לסתם הלואה דומנה מן הסתם שלשים יום דשאלה כיון דהדרה בעינה כל יום וזמנה הוא:

יב מיהו יש כמה הברים שאף בסתם שאלה באילו קבע זמנם בתחילה כגון השואל פונדיק מחבירו ללינה (יז) מן הסתם הוא על יום אחד לשכיחה לכה"פ הוא ב' ימים. לנשואין אין פחות מל' יום. ואינו יכול ליקח ממנו קודם הזמן ויש עור כמה דברים לענין שאילת בגדים כה"ג שמן הסתם הוא כאלו נקבע הזמן (עי' טוס"ע סי' שמ"ח ס"ג) וכן השואל חפץ למלאכה ידועה כגון קרדום לחתוך בו וכרומה כיון שמשך אין המשאיל רשאי ליקח ממנו עד סוף תשלום המלאכה. וכן השואל בהמה מחבירו לילך למקום פלוני. אינו רשאי ליקח ממנו (יח) בהמה עד שיחזור ממקום ההוא וכן בכל ביוצא בזה:

יג השואל מחבירו קרדום לערוך בו הכרם הזה או הפרדס הזה (יט) אינו רשאי לערוך כ"א אותו הכרם או הפרדס ואינו רשאי לשנות לפרדס אחר אפי' הוא ביוצא בו (ומפי לי"ח דס"ל דכמאי לכיוצא בו עיין טוס"ע סי' ס"ח וסי"ח וכמיבוכי סס ס"ו סיכ סמכריס ומסמת מלאכה) אבל אם (כ) שאל לערוך בו פרדס סתם עודר בו איזה פרדס שירצה אפילו פרדס שאינו שלו. (כא) שאל על פרדסים הרבה עודר בו כל הפרדסי' שלו

(מ) הכפ"ח בב"מ סס מקוגי' דב"מ ב: (ע) עי' בקלב"מ ועי' בנמב"מ סמכתיך הכתב: בע"ז ומיקיך להלכה דמייב לכפתוחה כל הלס הדבה בלס כפתוחה: (י) פלוגתת בין הכמב"ס והכפ"ח והוס מבואר בטור וב"י כיס סימן כ"ל וסי' ס"ו ודעה הכמתוחה הוס דעת הכמב"ס ודמימי' ודעה הסני הוס דעת הכפ"ח ודעימי' עי' סימן ס"ו סס: (יא) כ"ז מהמתנה וסוגיים סס"ק דב"מ ד' ל"ח ע"ב וע"ש וכ"ז בכמב"ס פ"ג מהל' שלוה: (יב) הסקמת הסום' מסוגיים סב"ק פ' הכ"ל ועי' סס בסוס' ועי' בב"מ פ' הכ"ל: (יג) סס מהמתנה הכ"ל: (יד) סס פ"ו בעיט ובנפעס הוחיל ובנכנ מהני היינו הוחיל ובנכנ בשלוחא מהני מיכיה. עו"ס עד סיניע ליד הבעלים וכ"ז הוס בעוס"ע בקוף סי' שמ"ח ובכפל בכ' שמ"ו ועיי' בשמכוים סס: (טו) בב"מ סס ד' ל"ט. וכל' הלנמב': (טו) במב"ס פ"ח מהל' שלמה דפקדון וכס"י שבם דף קמ"ז ועי' בב"מ סס: (יז) כ"ז בכמב"ס פ"ח מהל' שני בשם הסוכר: (יח) בב"מ ל"ט ע"ב מימכל דל"ח הל"ל: (יט) סס ק"ב ע"ח מעב בשם הלי מלן דשל"ח לחבני חובלנמכח למיכפך בי' הלי פכדיקח בפיק ביה הסוח פכדיקח וכו': (כ) עי' דו"ח וקמ"ע בי' שמ"ג קק"כ: (כא) סס בב"ח ועיי' בב"מ סי"ח סס' ל"ז:

ע אם משכן הגניבה הבעלים נותנים למי שהושכן אצלו מעותיו (יז) שהלוה עליו. ויש ג"כ חילוק בין גנב מפורסם (עי' סי' כ"ל סעיף ז' וע"ש בסמכוסים לענין מס הלוה עליו יתר מכדי קונו) ולכן אומן שמשכן כלי או חפץ ממה שנתנו לו לתקן הבעלים משלמים הסך שהלוה עליהם הקרן ולא הריבית שעלו עליהם אא"כ יש מנהג ידוע בזה שמשלמין גם הריבית. ואשה שמשכנה מהחפצים שידוע שהם של בעלה בלי ידיעתו לא עשו בזה תקנת השוק ומחזירו בלא מעות (ועי' ממ"ע ס"ק כ' ועי' בקיצורי מלך סימן מייס סלכ' כתובות פנ"ז). ומטעם איסור הנ"ל אסרו חז"ל ליקח אפילו בדבר שאינו ידוע בודאי שהוא דבר הגנוב רק שחזקת אותו דבר שהוא גנוב. כגון שומרי (יח) פירות שמוכרין פירות במקום מוצנע או שרוב דבר הוא בחזקה שהם גנובים כגון הרועים שמוכרים (יט) גדיים או צמר או שמוכרים חלב וגבינה בישוב שרוב הרועים מוכרים דברים אלו ממה שגנבו ולא משלהם לכן אסור לקנות מהם וכן בכל כיוצא בזה אבל מותר לקנות מהם ד' צאן (כ) או ד' גיזות צמר מעדר קטן. וחמשה מעדר גדול שזהו דבר שהחסרון ניכר טובא ולא הי' מילא לבו של הרועה למכור בלי רשות בעלים. וכן מותר לקנות משומרי פירות אם מוכרים בפרסום כגון שהם יושבים על פתח הגינה והסלים והמשקל והמאזנים לפניהם וכן כל כיוצא בזה שאינם מתיראים מהבעלים אבל כולם שאמרו הטמן אסור ליקח מהם:

פ ומטעם הנ"ל אסור ליקח חפצים מנשים ועבדים וקטנים דאמרינן מסתמא הוא אשר העלימו מהבעלים אא"כ דברים שחזקתן שהם משלהם מדעת בעלים כמו כלי פשתן (כא) בגליל ששם הי' מקום שגדל שם פשתן והי' שם בזול ושם אין האנשים מקפידין על הנשים שיעשו בגד פשתן וימכרו לצורך עצמן וכן כל כיוצא בכה"נ בכל מקום לפי מה שהוא ידוע שאין דרך האנשים להקפיד אם לוקחין לעצמן וכן בעבדים ובקטנים בכה"נ וכולם שאמרו (כב) הטמן אסור וכנ"ל (ועי' בשו"ע סי' פ"ו ובמיבוקי סם מלק סו"ס בדין קנלת פקדונות מן הגנבים וקטנים):

צ האומנים כמו החייטי' סנדלרים וכדומה שעושה מלאכה מהסחורה של הבעה"ב צריכי מאד ליזהר לבל ילכדו ברשת גניבה כי מצודה זו פרושה לרגלם תמיד יזהר מכל אנשים שנשאר אצלם חתיכות גדולות או קטנות [מאובר שלאק או מאו"ש] חוטים העקלך קנעפלך. וכדומה שמקילין בזה ולוקחים לעצמם וזה גניבה ממש אם הבע"ב מקפיד. ומסתמא אמרינן שהוא מקפיד ולא הקילו חכמים ליקח לעצמו אלא אם נשאר מהחוט פחות ממלא מחט וחוץ למחט כמלא מחט וחתיכה מהבגד שהוא פחות מג' אצבעות אבל חתיכה שיש בה ג' אצבעות וחוט שיש בו (כג) מלא מחט וחוץ למחט כמלא מחט חייב להחזיר להבעה"ב ומעתה ידון כ"א שיראת ה' בלבו לכל כיוצא בזה:

ק נפורת מה שהחרש (כד) מוציא במעצד שקורין (העפיל) שהנסורת חתיכות דקים הרי הם שלו דטורח הוא על בעה"ב לקבצן ולהביאן לכן אין מקפיד עליהם. אבל מה שמפיל בכשיל (פאק) או במגירה (זענ) צריך להחזירן לבעה"ב אבל אם הוא עושה (כה) אצל הבעה"ב אף הנסורת הדקים הוא של בעה"ב וכן בכל כיוצא בזה ובכל הדברים אלו אם יש מנהג ידוע הולכים אחר מנהג המדינה ואין לוקחים מהאומנים דברים שאין מגיע להם. ודברים ששייך להם לוקחין אא"כ אמרו הטמן ומזה יבין כל משכיל שאסור ליתן בגדים ישנים להחייטים לתקן ושיתנו הטלאים משלהם כנהוג. שהרי החתיכות בחזקת גזל היא אצלם. שמה שהוא שוער ג' הוא של בעה"ב ואיסור גמור הוא מדינא דש"ס ובכלל מפייעם וראוי לכל יר"א ליזהר ולהזהיר מזה וכל כיוצא בזה ישמע חכם וכו':

ר הבא להחזיר הגניבה אם דבר שיש בו רוח חיים כמו הגנוב טלה מן העדר וכל כה"ג. ואח"כ החזירו למקום שגנבה והבעלים לא ידעו לא בגנבתו ולא בחזירתו. אינו יוצא בזה וחייב באחריותו עד (כו) שיודיע לבעה"ב שזה השה צריך שמירה יותר שהרי למדו דרך אחרת שלא כדרך שאר הצאן. ואם ידעו הבעלים שגנבו אם החזירו שלא מדעת בעלים אינו יוצא וחייב באחריותו כל שמת או נגנב. אבל אם אח"ו (כז) מנו הבעלים את הצאן ומצאו אותה שלימה פטור הגנב דמסתמא מעצמן ישמרו שמירה מעולה אחר דכבר נודע להן שגנבה. ובדבר שאין בו רוח חיים אם לא נודע להבעלים והחזירן למקום שלקח משם א"צ להודיעם כלל אבל אם בבר נודע להם מהגנבה אינה יוצא בהשבה עד שידעו הבעלים מההשבה והיינו (כח) שימצאו אח"כ חפציו וימצאו שלימים אף שלא ידעו בשעה שהחזירם ולכן הגונב מעות יוצא אם החזירם לכיס שיש שם מעות (כט) דראם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ומסתמא יודע מנין המעות ויוודע לו שהחזיר לו אבל אם החזיר לכיס ריקן שאין בו מעות חייב באחריותו עד שיודיענו לכיס פלוני החזרתיו וכל מי שמתבייש להחזיר מותר להחזיר

(יז) כ"י סם בסעיף הכ"ל ובהגה סם ועטו"ש: (יח) מסכתא ובכייפל דצ"ק דף ק"ע: (יט) מסכת סם ק"ס וכ"ז במסכת"ס פ"ו מהלכות גניבה וע"ש במ"ע ועיי' ממ"ע סיי סי' שכ"ח: (כ) סם בבבי': (כא) ג"ז סם במסכ"ס וכ"ז במסכת קי"ס ג' ובבבי' ק"ע וכמ"ק ועיי' בפיסקי' במסכת בלטון ג' וכתב המ"מ דה"ה לכל כיולא בזה כל מקום ומקו' לפי מנהגו: (כב) סם במסכת הכ"ל: (כג) סם במסכת ק"ס פ' וכדמסכת סם בס"ם ע"ב פ"ב לפי מלא מסע סוף למסע: (כד) כ"ז סם במסכת ק"ע הכ"ל: (כה) למסכ"ס סם והוס מסכ"ם דסם ועיי' עוד בעור שו"ע סימן שכ"ח: (כו) במסכ"ס פ"ו מהל' גזילה וכ"ז הוס מסקנא סם ס"ם דצ"ק ק"ס הכ"ל ובזה סקק כל מסקנא סם וכדסקק הכי"ק כנ: (כז) עיין בב"י ובמ"ע שכ"ו סק"ל מ"ס בסם י"ס שסם סי' העלה מקוד ובכל וכו': (כח) סם דצ"ק סלק בו כוס היים מסקנא כל' יוסקן לדעם מכין פוטר וכו': (כט) בהכי"ק והכמב"ס בזה [ולפ כדעם העוב והכפ"ס] עי' ממ"ע סק"ב ובוולפי' מפ' לין יכולין למיישבו במסכתות דו"ק ועי' במסכתות:

הלכות גניבה וגזילה ונזקי ממון

כתבתי כל הדינים שלקיח ליזהר ולהזהיר. כי כוב דיני ממון לפי הדים כלל גזמניהו מגלד שמין לנו לייניס שמוכים וכמצוה צריס הלכות לייניס.

נתיב נא מדין איסור גניבה. ובו ל"ב סעיפים. (והוא בעוס"ע מפי' שמ"ח על שכ"ע).

א אזהרה על גניבה נאמרה בפי' בתורה לא תגנוב (שמות כ') ונאמר לא תגנובו (ויקרא י"ט) וד"ל חז"ל דלא תגנוב קאי על גניבת נפשות דכתיב (עי' סנהדרין פ"ו) אצל לא תרצח ולא תגנובו (מ) קאי על גניבת ממון דכתיב בצדו ולא תכחשו ולא תשקרו וכל הגנוב שוה פרוטה (נ) עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם. אחד הגונב מישראל ואחד הגונב ממון של עכו"ם (ג) (עי' ס"ך סק"נ) אחד הגונב מגדול או מקטן וכמו דבכל איסורי תורה אף שאין לוקין אלא בכזית וכדומה מ"מ ח"ש אסור מה"ת כמו כן לענין ממון אסור לגנוב אפילו כ"ש (ד) מה"ת רק דפחות מש"פ לא ניתן להשבון וכמשי"ל:

ב ואסור לגנוב אפי' דרך שחוק או כדי לצערו (ה) או על מנת לשלם תשלומי כפל וכיוצא בזה כדי שלא ירגיל א"ע בכך:

ג אחד האיש ואחד האשה (ו) מזהרין בלאו דלא תגנובו ואם גנבו חייבין לשלם ואשה שגנבה ואין הגניבה או חלופי הגניבה בעין חשלם לבשחאלמן או חחגרש (עי' סי' שמ"ו סמ"ע סק"נ). וכן קטן שגנב אם (ז) הקרן בעין מחוייבין להחזיר אותו לבעלים ואם אינו בעין פטור אף לאחר שהגדיל (ועי' טוס"ע סי' ג'):

ד ובומן שכח ב"ד יפה (מ) מוטל עליהם להכות את הקטנים כפי כח הקטן שלא ירגילו א"ע בגניבה ח"ו ולהרחיקם מכ"ז כל מה דאפשר:

ה אחד החובע לחבירו שיחזיר לו ספריו שגנב אצלו מחדדו. והשיב (ע) אמת שהוצאתי ספרי' מחדדיך. אך כך הי' המעשה שכלחך בקשחני להוציאם כי לא היתה יכולה להוציאם מכובד המשא והיא בעצמה הגניבה אותם ונתנה אותם לי ולא ידעתי כלל של מי הם. ה"ז חייב להחזיר לו. דכל כהאי גוונא מוכחא מלתא שבא לסייע לגנוב כי מה לו לכנס לחדרו של חבירו להוציא ספרים וכה"נ. ולא מהני כלל אף אם כלחו יש לה טענה על הספרים אך כיון שזה אינו יודע שהאמת אחה אסור לו לסייעה. ולכן הרשות ביד החובע לחבוע הן מכלחו שהודית שהם ברשוחה. או מזה שסייע אותה דכיון שבלעדיו לא היתה מוציאה אותם מכובד המשא הרי זה כאילו הוציא הוא ואף שאין ערים ע"ז כ"א ע"י הודאתם:

ו וכן גנב שהטמין (י) גניבה והוצרך לצאת ולברוח ולא הי' אפשר לו להבריח הגניבה ושלח אחי"כ שליח שיביא לו הגניבה השליח חייב לשלם אחרי שידע והבין שהיא גניבה ומזה ירח כ"א לכל כיוצא בו שלא לילך בדרך חטאים ושלא להחזיק ידי עוברי עבירה ולהיות בעורם ח"ו. ולאו עכברא גנב וכו'. ומעשה (יא) באשה אחת שרצחה לגנוב מבעלה בקשה את נפש ישראל שיעשה לה שני מפחחות והרבחה לו שכר ע"ז ופסקו גדולי בעלי הוראה דאותו נפש ראוי לעונש ע"ז שהי' לו להבין שלא על חנם הרבחה לו שכר כ"א שרצחה לגנוב משל בעלה (עי' חשובת ריב"ש ס' ק"ח. דין המלמד לחביכו מקוס לגנוב עי' נקוף סי' שמ"ח ובמיבוכי לעיל הל' מלוין):

ז מטעם הנ"ל שאסור להחזיק ידי עוברי עבירה אסור (יב) לקנות מהגנב חפצים שגנב ועון גדול הוא שבזה מחזיק ידי הגנב וגורם לו שיגנוב עוד שאם לא ימצא מי שילקח מאחו לא יגנוב ע"ז נאמר חולק עם גנב וכו'. וכן מגולן אסור לקנות ובמשי"ת אא"כ כוונתו לטובת הבעלים להחזיר להם ואם יניח בידו אפשר שיפסיד זה לגמרי (עי' ס"ך סי' שכ"ח ס"ק ח') ולא עוד אלא אף אם כבר קנה איזה חפץ מגנב וידע שהוא גניבה וקנה צריך להחזיר (יג) בלא דמים (וי"ל לחפי' הגנב מ"מ לסמיכ לו סמעים לכיון שילא שמוא גניבה ולקח מסחמא נחן לו סמעים לפס מסמה וי"מ זה עי' ס"ך סי"ק ז') ואם לא ידע שזה גניבה וקנה אם לא קנה מגנב מפורסם ודאי עשו חקנות השוק שצריך הבעה"ב להחזיר לו הדמים שנחן בער החפץ. אבל בלקח מגנב מפורסם דעת רו"פ (יד) דאף כשלא ידע שזה גניבה לא עשו בו חקנת השוק וי"ח. ועי' בזה בסי' שנ"ז סעי' ב' ובאחרונים ועש"ש וכסי' שנ"ז באיזה אופן (טו) הבעלים מהימני להוציא מהלוקח (ואם נמצים הגניבה בידו הפם אז פיסמי מעמה עי' סי' שכ"ג ובסי"ד דגם לעניין ימים ועוד פרטים).

ח עכשיו המנהג (טז) להחזיר כל גניבה לבעלים אף אחרי יאוש ושינוי רשוה מחמת דינא דמלכוחא ומנהג ותיקין הוא:

אם

(א) רמב"ם פ"ט מהלכות גניבה הח. סמוע שכ"ד כמ"ם סמ"ע שם: (ב) שם. ממקובץ סם"ק ב"ק ד' ק"ב. דגזילו לסמוע ועיי' שמ"ע פ"ע סי' כ"ם קידמם בגזל וכו' ועיי' שם"ך כאן סק"נ ובמחכונים: (ד) סנהדרין כ"ז ועי' בחוס' ד"ה מסד ככיר: (ה) ב"מ פ"ח בגבורי' לפ מנגוב ע"מ למיקט וכו' ועי' ב"י ופמ"ע שק"ב: (ו) רמב"ם פרק הכ"ל והוס מימכלי דב"ק דמל כב ב"ק ע"ו המוגם הכמוס וכו' ופסוע: (ז) רמב"ם ועוב זה פסוע ומה שפעוע למל שיגדיל כן מוכח מהמכל' דב"ק פ"ח מם"ו עיי' ב"י: (ח) בלמב"ם שם ועי' במ"מ שם מ"ם למב"ל זה: (ט) עוב מפחובת הכל"ם: (י) רמ"ם פרק הנב"ה פיימן שמ"ח מהמכלי דב"ב: (יא) ב"י ופמ"ע בי' שכ"ו ממפוו' הכיב"ם ופשוע וכן כל כיולא בזה ועי' בקחובין ס"ו לפו עכבכל וכו' ועי' עוב בב"י ובבפ"ב לחמב': (יב) רמב"ם פרק הכ"ל והוס מקוגיל דב"ק ק"ח ופ"ע: (יג) עי' בס"ז בכל"ם בקונ' דב"ק שם והוס מהלוקם הפוס' בעוב ובו"ע בי' שכ"ו עי' שם בהב"ה פניף ג' ובמחכונים: (יד) עי' ס"ך סק"ו: (טו) ע"פ בקיומן שכ"ז מדין ילא לו שם גניבה בעיב ובמה פבניים בע"ז גם מדין הלוקח שלם פ"י במה הולילו שמפשינן לומו ע"ז זמכני קלמי בכ"ז מע' שכמבמי במה פעניים ובהק': (טז) רמ"ם פרק הנב"ה בי' הל"ל ס"ז וכן פרק בהב"ה בי' שם"ח פניף ל' וכ"פ שם ס"ך ס"ק י' ממיבב נכון הוא:

(מד) רעהו ובנה כותל א' על קרקע של חבירו אף שבנה עליה על גביו ובנה כמה בנינים גדולים מחוייב להרוס כל הבנינים ולהחזיר הקרקע לחבירו ולא עשו בזה שום תקנה:

כב הגזול את הרבים תשובתו קשה מאוד ולכן אמרו חז"ל שהרועים והגבאים [הגובאים מם ודרכן שמקילין על הקרובים שלהם ומטילים על אחרים ומעין זה הממונה מהקהל שעושה כמעשה זה] וכן המוכסין [שנוטלין יותר מקצבתן] שבחזקת גוזלי הרבים הם והשובתן קשה שאינם יודעין למי יחזירו ותקנתן שיעשו מהגזילות (מה) צרכי רבים כמו בורות שיחין ומערות שהוא דבר הנצרך לכל וממילא שגם הנגזל יהנה מהן. וכן יעשה המלוה בריבית באיסור וא"י למי וכל כיוצא בזה ום"מ אותם אנשים שיודעים ומכירים אותם שגזלו אותם צריכים להחזיר להם:

כג כבר נתבאר רשואל שלא מדעת גוזל הוי ולפעמים אף אם לקחו מדעה הוי כשלא מדעת בגוזן הלוקח איזה כלי מיד בנו של בעה"ב משל אביו ונשתמש בו והבן נתן לו רשות לא מהני כיון שאביו לא נתן לו רשות ואף שביד הבן היה הכלי מדעת אביו ואין חילוק בזה בין אם היה הבן גדול או קטן. אך אם עבר ולקח מיד בנו ובא להחזיר אז יש חילוק ביניהם דאם הוא גדול יוצא אם החזיר לידו. אבל אם לקח אצל בנו קטן (מו) הרי זה באחריותו עד שיחזירנו לאביו. ואם החזירו ליד הקטן ונאבד או נשבר הרי הוא חייב (ועי' סי' קפ"ח לענין הסולם בנו קטן מגל מכווני. וכן הדין כשלקחו מעבדו של בעה"ב עיין סימן שס"ו סק"מ) ומזה ירין כ"א לכל כיוצא בזה להוהר ליקח שום חפץ להשתמש שלא מדעת בעלים אף שאשתו או בנו או ב"ב נותנים לו רשות לבל ילכדו ברשת גזילה ואין נזהרים בזה כלל בעו"ה והוא מעבירות שאדם דש בעקביו ומצוי חמיד ועל זה וכיוצא בזה אף יו"ב אינו מכפר כי ידוע שיוה"כ אינו מכפר על עבירות שבינו לחבירו גם כי יוה"כ אינו מכפר כ"א עם תשובה ועי"ז מאנן לשוב מחמת שקל הדבר בעיני המון ולפעמי' בדרך שחוק והתול עוברים בשאט בנפש על ל"ת. וכבר האריך בענינים כאלו בשע"ת לר"י ושער ס"מ:

כד כשם שנה"ל האיסור לקנות מגנב כמו כן לענין גזלן אסור (מז) לקנות ממנו דבר הגזול או לסייעו בשום דבר שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה ועובר על לפני עור. וכמו שנה"ל בפרט לענין גנב וכן אם קנה לענין תקנת השוק דינו כמו בגנב:

כה אסור להנות מדבר הגזול (מח) כל שידוע שהוא גזול ואפי' לאחר יאוש (מט) דיאוש לחודא לא קנה ונמצא שעדין הוא אינו שלו ולכן אסור להנות ממנה. כיצד בהמה שידוע שהיא גזולה אסור לכל אדם לרכוב עלי' או להניח ממנה בשאר מלאכה וכן בית או שדה שידוע שהיא גזולה אסור לעבור בתוכ' או לכנוס להגן מפני החמה או מפני הגשמים וכל כיוצא בזה ואם דר בבית כזה חייב להעלות שכר (נ) לבעלים אם היא עשויה לשכור דקרקע בחזקת בעלי עומדת. ואם גזל דקלים ועשה מהם גשר (נא) אסור לעבור עליו אא"כ (נב) מסר הגשר לרבים דשוב הוי יאוש עם שינוי רשות ומותר להנות ממנו:

כו ולא עוד אלא שאפי' בדבר שאינו ידוע שהוא דבר הגזול עצמו אסור להנות מגזלן כל שהוא מוחזק שממון הנמצא ת"י בא מגזל ואם ידוע בוודאי שיש ת"י מעט (נג) מעות שהם משלו ולא משל גזל מותר להנות ממנו מן הסתם עד שידע בוודאי שדבר זה גזל הוא (ועי' טור וכמחכונים):

כז ומטעם זה אסרו חז"ל להנות אף מאנשים שאינם גזלנים להריא רק שמלאכתם מלאכת גזלנים וכל אשר להם בחזקת שהוא גזול כמו המוכסין (נד) [אם הוא מוכס עכו"ם או שאין לו קצבה כמשית"ל] ואף בהנאה כמו חילוף מטבעות אסור לחלוף מתיבתו של המוכס שהמעות שבתוכה בחזקת גזולין לכן אין מקבלין מהן צדקה מיהו בזה מותר להנות ממעות שהם בתוך ביתו או בשוק שלא בתיבת המוכסין אך (נה) בהנאה גמורה יש אוסרין אף ממעות שהם בתוך ביתו (עיין ג"י ומ"ע) ואף במקום שאסרו חילוף הנ"ל אם הוא צריך ליתן חצי סלע להמוכס ואין לו אלא סלע מיתר ליתן לו הסלע ולקבל ממנו חצי סלע שהוא כמציל מידם:

כח נטלו מוכסין בגד שלו והחזירו לו בגד אחר ולא נודע לו שהיא גזולה בוודאי גם לא נודע אם יאוש דחזקתו שכבר נתיאשו לכן הרי (נו) הוא שלו. דכבר יש יאוש עם שינוי רשות דהוי אצלו כמכיר

(מז) ואע"ג להחזיר אא"כ הוא ירא (מח) ומדקדק ומחמיר ע"ע מחזירו לבעלים וי"א דכן הדין אף אם יודע בוודאי שהחפץ

(מד) כי"ו בשם הגאונים והנה בצ"מ ועי' קמ"ע סימן שס"ו סק"ב ופשוט ועי' בנמ"ש סי' ס"ק ס"ל: (מה) כ"ז בצ"ק ד' הכ"ל ופקפק זו. על עמיים לכבי כניס מכב עוד בש"ק עי' בילה כ"ש ס' וכדמשמע בב מפלש: (מו) כ"ז בנמ"ש סק"ג מהכ' גזילה והוח מהמצ' דפרק הפתיכה ס"ח ומכמיים ודעמו שם ה"ה לעבד דדינו כקטן ועי' בעוב סימן רל"ט ובמ"ע כלן סק"מ ועי' עוש"ע סי' קפ"ל: (מז) כבר ביימי זה לעיל וכ"ז הוא בנמ"ש ס"ה מכל' הכ"ל ובעוש"ע שם סי' ועי' ג"י סי' ה"ו בשם הכמצ"ל וש"ך סי' שם"ע ס"ק ס': (מח) כמצ"ש שם ושול עו"ע שם ועיי' בש"ק ק"ע נזלן מלימני וכו': (מט) כמש"כ הוי"ש וכמה למוכח בל"ד עי' קוכה קף כ' ועי"ש וכצ"י מ"ש על קושית הטור על הכמצ"ש בזה ופשוט: (נ) זה פשוט ועיי' בנמ"ש שם ועוש"ע סי' ש"ס: (נא) עיין בש"ק ק"ב ולפ"ז בשיטור דהוי שינוי המוכר וכמ"ש הוי"ש שם ועיי' עוש"ע סי' ש"ס: (נב) בהג"ה סי' שם ס"ע ש"ס: (נג) עיין בעוב ג' דעות בזה ועי' קמ"ע סק"ה: (נד) כ"ז מבואר בד' הכ"ל: (נה) עיי' בצ"י ס"ק ד' הכ"ל וכ"ז הוא בנמ"ש ס' תיכוני' וכ"מ לדיכא ולכי בכמבי ע"ש תיכן הב' וכמ"ש הפמ"ע סק"ז ע"ש ועי' בלמכוני' בזה: (נו) מבואר ב"ק שם ל' קי"ל: (נז) וכן הדין בכל נוקף מהגזלן בדבר שבמציעותו בן דשם לכמהלה לפר לקנו' לכיון דבזה גוף קונה כמבואר בזה כמבויי בל"ע ופשוט: (נח) בנמ"ש שם פ"ה והוא מפונים הפ"ק דשם עי' במ"מ ובצ"י:

להחזיר לכים שיש בו מעות וכן מותר להבליעו לו בחשבון וכה"ג ואם אין לו עסק עמו יכול ליתן לאחר (נ) שיש לו עסק עמו שיבליעו לו בחשבון ואם מת הנגזל ליחזירנו ליורשיו [וע"ל בדין הגוזל הרבים ואינו יודע למי גזל]:

יד ועהה נבאר איזה פרטים מאוהרת גזילה. נגב נקרא כל מי שלוקח ממון חבירו בסתר ומטמין עצמו שלא יראהו (עי' ממ"ע סק"ו) והלוקח בגלוי ובפרהסיא נקרא גולן והנ"מ ביניהם רק לענין כפל וארבעה וחמשה ואין מגבין אותו בזומ"ז שהוא קנס רק דנ"מ אם הפסד (עי' טוש"ע סי' שמ"ח ובמיבורי לעיל מציב ס' ובל"ת סס):

טו כשם שנת"ל לענין גנבה דאף כ"ש אסור לגנוב (דמ"ש לסגוב מה"ת) כמו כן לענין גזילה אסור לגזול אפי' כ"ש בין לישראל (נא) ובין לאינו יהודי אם לא שהוא דבר שאין מי שיקפיד ע"ז כלל כגון ליטל מהחבילה או מן הגדר (נב) לחצוץ בו שיניו ואף בזה מדת חסידות להרחיק א"ע דאם כל א' יעשה כן החבילה כלה והגדר יהרס. והגזל פחות מש"פ אף דאסור מה"ת כנ"ל לא נהן להשבון עד שיהא בו ש"פ וכל הגזל חבירו ש"פ כאלו נוטל את נפשו:

טז ואסור לגזול אפילו ע"מ לשלם (נג) ומי שהוא בסכנת מות וצריך ליקח ממון חבירו כדי להציל את נפשו הרי (לד) זה מותר ליקח על מנת לשלם דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש אבל שלא ע"מ לשלם גם בזה אסור (ועי' עוד בזו"ע ס' סל"ע סעי' ג' וכמ"ך סס סק"ל בסימן מופן מותר לגזול ע"מ לשלם):

יז השואל חפץ של חבירו שלא מדעתו נקרא (לה) גזלן וכבר נתבאר זה בהל' שאלה. והחוטף משכון מהלוה שלא ברשות ב"ד נקרא גזלן:

יח כתיב לא העשוק וכו' ולא תגזול ואיזה גזל כל מי שלוקח ממון אדם בחזקה (לו) באיזה צד ואופן שיהיה או שתקף בהמתו ונשתמש בה וכנ"ל וכל כיוצא בהן אבל אם בא לירו הממון בהיתר ואינו נוהן לו זהו נקרא עושק כגון שהי' חייב לחבירו דמי הלואה או דמי שכירות וכה"ג ומצד אלמות אין חבירו יכול להוציא מידו זהו נקרא עושק:

יט ואף אם רוצה ליתן דמים אסור ליקח מחבירו איזה דבר אשר אין ברצונו למוכרו וכל החומד עברו או אמתו של חבירו ביתו או בהמתו כליו או כל דבר והכביד עליו רעים והפציר בו עד שלקח ממנו הרי זה עובר בלא החמוד (לז) וכל המתאוה ביתו או כליו של חבירו וחשב בלבו איך יקנ' דבר זה ונפת' בלבו על דבר זה וכן המתאוה' אשה חבירו, [ומחשב בלבו איך אפשר להיות שישאנה] הרי זה עובר בלאו דלא תתאוה (לח) תתאוה ומאוד צריך ליזהר מלהתאוות כנ"ל שהתאוה מביא לידי חמוד והחמוד מביא לידי גזל שאם לא ירצו הבעלים למכרם אף ברוב מוהר יבוא לידי גזל שנאמר וחמדו בתים וגזלו. ואם יעמדו הבעלים נגדו ולא יניחוהו לגזול יבוא לידי שפיכות דמים וראיה לדבר מעשה אחאב ונבות. נמצא ע"פ מה שנת"ל שהמתאוה עובר בלאו א' ואם אחר שנתאוה הפציר הרבה כנ"ל וקנה עובר בב' לאווין לא התאוה ולא החמוד ואם גזל עובר בג' לאווין:

כ כל הגוזל מחבירו מחוייב להחזיר הגזילה (לט) עצמה אם היא בעין [ולא דמיה] שנאמר והשיב הגזילה אשר גזל אך אם אבדה או נשחנית שינוי שאינו חוזר משלם דמיה ואין חילוק בגזלן שהודה בעצמו ובין שבאו עדים וכל שלא נשחנית מה"ת מחוייב להחזיר הגזל' גופה אף שגזל קורה ובנה אותה בבית' גדול' מחוייב להרוס (מ) כל הבנין ולחזור הקור' לבעליה. ומחקנת השבים חקנו חכמים שהא נוהן את דמיה ולא יפסיד הבנין ואפי' אם גזל קורה ובנה אותה בסוכת החג שהיא בנין עראי כל שהגזל בא להובעה בחג גופה (מא) א"צ ליתן לו כ"א דמיה אבל אחר החג צריך להחזיר אותה בעינה הואיל ולא נשחנית גם לא קבעה בטיט (ועי' מליני יחום ושימי פסות ושימי מעמה בסי' ס"ס וסס"ת וסס"ג כמו שנת"ל בגנב:

כא גולן מפורסם שעסקיו בכך שבא לעשות השובה מעצמו ותשובתו קשה מאוד דבעין שעסקיו בכך כל אשר יש לו לא יספיק אם יחזיר לכאו"א ולכן תקנת (מג) חכמים שאם אין הגזילה קיימת אין מקבלין ממנו והמקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו כדי לפתוח לו פתח לדרכי תשובה שאם מקבלו ממנו לא ישוב וכנ"ל מיהו אם אמר הגזלן אף שמחלת לי אני רוצה להחזיר לך כדי לצאת י"ש אין מוחין ביד הגזל אם שקבל ממנו וכ"ז אם בא להשיב בעצמו אבל אם הגזל תובע (מד) מחייבים אותו להחזיר. והוקא בדבר המטלטל עשו תקנת השוק כמו בקורה הנ"ל או בגזלן מפורסם הנ"ל אבל בקרקע כגון שהשת גזל

רעהו

(ל) מפ"ם דפ"מ דף פ"ד:
(לא) כמ"ש פ"ש מהלכות הל"ל ועיי' בפ"מ סס ועיי' בס"ך בירים סי' שמ"ח ובסימן שמ"ג סק"ב:
(לב) הפוסקים מיכיוסלמי והעתם כתב הל"י ומ"ש שלש כ"ש לפסול מה"ת כבר ניימתי בירים הנמיב:
(לג) מקוניף דפ"ק ס"ג ועי' בפוס' סס פ"ל ד"ה שלש למלן ועיי' בכמ"ש ועיי' מ"ש הס"ך סק"ד:
(לד) מקוניף דפ"ק ס"ג הל"ל דהכי קאי מבעיי להו מהו למיקלינהו מדעתא למיפטרי מהתלוחין ומתב להו לפסול וכמ"ש הכמ"ש סס:
(לה) ב"מ דף מ"ז פוכ כב שמש וכו' ובק כתב שומל שלש מדעת נזלן הוי וכ"ז בכמ"ש פ"ג מהל' הל"ל וכהכמיס בב"ח פ"מ ס' וכמ"ש המ"מ סס ודעת הפוסקים דפסול לעדות ולשבועה וכן בפוסף משכון ו"מ ועיי' ס"ך סק"ה מ"ש בזה ובילה שיעת הפוסקים:
(לו) ב"ק ק"ט היכי דמי בזלן ובמ' ועיי' במ"מ פ"ש מהל' הל"ל: (לז) מבואר בשילהמ וב"ע ד' ל': (לח) כ"ז בכמ"ש פי' שב"ע מל' הל"ל ובשלו"ע פי' שב"ע והוא מן המכילתא ועיי' שמ"ע ס"ק י"ח ו"ע: (לט) בב"ק ל"ד ועוד בכ"ד ובפסוט:
(מ) כ"ז במשנה וסוגיות הש"ס בגיטין כ"ה ל' ועל המציס ובו': (מא) מימוש דכגיטה קובה דף ל"ו וכ"ז בשו"ע סי' ש"ם ובכמ"ש פ"ג מהל' הל"ל ועיי' במ"ח סס:
(מב) בגיב' ב"ק ד' הל"ל ע"ש וכדלוקמין לה בש"ם פ"ה סס:
(מג) הכש"ם סס ויש כמה כלשים לזה ע"ש ועי' בשלה"ג:

או (ג) שונג או אנוס כגון שנפל מהגג והזיק בין שנפל ברוח שאינו מצויה (עי' ממ"ע סק"ג נמוקך) או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם. אך אם הי' אונס גמור י"א (ד) דפטור וכן הכרעת הרמ"א:

ב וכל אלו הדברים דוקא ברשות הניזוק. אבל ברשות המזיק אינו חייב עד שיתכוון להזיק (ועי' פרעיס סזה סי' שע"מ):

ג ואין חילוק בהג"ל בין הזיק בידו או בגופו. ובין שהזיק בכחו חייב. כגון שזרק (ה) חץ או אבן והזיק כו או שפתח מים על חבירו או על כלים והזיק או שרק (ו) והזיק בין ברוק עב ובין ברוק דק כל שהזיק הרוק בעת הלובו מכוחו ה"ז תולדות אדם. והוי כמזיק בידו. אבל אם רק ונח הרוק בארץ ואח"כ נתקל בה אדם חייב עליו משום בור [ונ"מ דאינו חייב על מיתת אדם ועל נזקי כלים. כמו שדרשו חז"ל שור ולא אדם וכו'] וכן כל תקלה תולדה דבור הוא. [כל פרטי דיני אבות נזיקין קרן שן ורגל וכו' ותולדותיהם ודיני מסור וגרמי וגרמא בנזקין לא כתבתי מטעם הנ"ל]:

ד ואפי' בהזיק שע"י ראייה אסור לעשות לחבירו. לפיכך אסרו חז"ל לעמוד על שדה (ז) חבירו בשעה שעומדת בקמוטיה דהראי' שולטת בה וגורמת הזיק. ועי' עוד בסי' קנ"ד ובחבורי לעיל הל' נוקי שבנים. הרבה מדיני היזיק ראייה:

ה ואפי' לסלק מעליו היזיק. כל שנורם בזה היזיק לחבירו אסור. אבל קודם שבא עליו (מ) ההיזיק יכיל לעשות תחבולה ולדחיותו מעליו. אף שע"כ יבא ההיזיק על חבירו כגון מי ששטפה נהר את שדיהו אסור להוציא את המים בענין שתגיע לשדה חבירו. אבל קודם שהגיע לשדיהו מותר לגדר ולעשות התחבולות לשדיהו אף שעי"ז ילכו לשדה חבירו:

ו גם בדבר מצוה אסור לגזול ולחטוף מחבירו ולהפקיע מעליו המצוה. כגון שור (ע) שהוא עומד להריגה מפני שהוא מזיק את הבריות. שהמצוה על הבעלים להרגו. וכן אילן העומד לקציצה. וקדמו הוא והרג את השור או קצץ את האילן מן הדין חייב לשלם כמו שיראו (י) הדיינים. וכן אם שחט א' חיה או עוף אסור להשנו לכפנה בלא רשותו. (ועי' ניו"ל סי' כ"ם סק"כ המקבוניס סם סי ומכי צמיחת לסות סזה) וכן בכל כיוצא בזה. ולענין אם עבר ועשה נכ"ז בענין דין התשלומין בזה"ז עיין בסימן שפ"ג ובמחבוניס סם סמוך ולעיל סי' מ':

ז אסור לאדם להכות את חבירו. ואם הכהו עובר בלאו. ואוהרתו מרכתיב פן (יא) יוסיף להכותו כ'. ואם כך הקפידה הורה בהכאת הרשע שלא להכותו יותר מחיובו. ק"ו בהכאת צדיק. וכל המרים ידו על חבירו להכותו אעפ"י שלא הכהו נקרא רשע: י"א דיש חרם (יב) קדמונים על אדם המכה את חבירו. ואף שלא נדהו בעת מחדש. מעצמו בנדוי זה שהחרימו הקדמונים וצריכין להתיר לו ב"ד של ג' כדי לצרפו למנין עשרה. ויכולין להתיר לו תיכף משיקבל עליו לעשות דין. אף שאין המוכה מתרצה:

ח המכה את חבירו. אף שיש בו לאו אין לוקין אותו. ביון שחייב לשלם ממון. אך אם הכה הכאה שאין בו ש"פ כיון דאין בו חיוב ממון (יג) חייב מלקות. ואסור להכות את חבירו. אף שחבירו התחיל. בהכאה כגון שהכה הכאה אחת ופסק. רק שאם רוצה להכותו יותר רשאי זה לחבול בו כדי להציל א"ע (עי' סימן תכ"ו ובמע"ש סס ס"ק כ"ל ועי' בלמ"ם פ"ג דצ"ק):

ט החובל בחבירו חייב (יד) בה' דברים. נזק. צער. רפוי. שבת. בושת. אך לפעמים יש בחבלה זו כל הה' דברים ולפעמים אין שם כ"א ד' ולפעמים ב' או ג'. עיין פרטי דיניהם בסי' ה"ך. (ועי' מדיני תבלומין בזה"ז נסי' הל"ל ובסי' מ' ובמיוחד סי' מ"ל):

י אינו דומה מזיק לחבירו בגופו למזיק ממונו. שהמזיק ממון חבירו כיון שמילק מה שהוא חייב נתכפר לו להמזיק אבל החובל בחבירו. אעפ"י שנתן לו ה' דברים הנ"ל ואפי' הקריב כל אילי נביות שבעולם אינו מתכפר לו. ולא נמחל עוונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו. ואסור לנחבל להיות אכזרי שלא ימחול. ואין זו דרך ישראל. אלא כיון שביקש ממנו החובל. ונתחנן לו פעם ראשונה ושניה. וידע שהוא שב מחטאו. וניחם על רעתו ימחול לו. וכל הממהר למחול הרי הוא משובח. ורוח חכמים נוחה הימנו. (למון סממ"ס פ"ס מ"ה סובל. ומ"ם דמיזק ממון כיון שמתן המוכפר לו הייט דוקא במזיק מכל מס (טו) גזל כיון שמוא נהנה מהמעשיה וגם נענר גדול למניכו ממוייב לפיים לומו ב"ב על נעכו מף שמילם וכמ"ם סממ"ס פ"ג מה' תשובה):

יא אף בהכאה שאין בו חבורה. משלם כפי מה שיש בהכאה זו מה' דברים הנ"ל. ואם כוונו בשפוד (עז) על

ציפורן

(ג) משנ' ב"ק כ"ו ולדם מועד לעולם בין שוגג וכ': (ד) משום דלהכמ"ס מין מיזוק עי' ס"ך סק"ל ומ"מ לענין שמע"ס והמחבוניס דפמוך בסמוך: (ה) בהכמ"ס פ"ו מהל' מזיק והוא שע"ס סימן שפ"ד: (ו) כמוך שו"ע סימן שפ"ד: (ז) כ"ז ב"ק ד' ב' לי בהדי דאזלי כמו הוא: (ז) מימכת דכל לפנוה למוך ס"ה ב"מ ד' ק"ז: (מ) כ"י פ' הפומפין וכמ"ל בהגה"ה סימן שפ"ח ועיי' סמ"ע שם: (נ) ב"ק ג"ם ע"ב: (י) ויש מתלוקת דבזומפת בזה כמ"ש בכי"ף שם ועי' במ"ח שם ועי' בכ"ז בבי' שפ"ג ובש"ך שם סק"ל וסק"ג שהסכיך שכבה בע"ז ועיי' לעיל בענוים"ע סי' ל' ובמיבורי שם וקונמי מהל' בכ"ז כמ"ש: (יל) המוכ והמקבל ובכמ"ס פ"ה מה' מוכל הבין הלמוד מלכמיב בקבל לף יוסף ועי' בסמ"ע סימן מ"ך הטעם למה שיכה העוכ: (יב) במ"ל שם בהג"ה ועי' קמ"ע סק"ד: (יג) תימה' דכ"י מכמוכות מ"ה מהל' היכל שכתיב ממון לזוקה ומשלם ולילפינן מדכתיב כן יכמן בו דממונא משלם מילקה לף לקי: (יד) משנה ב"ק פ"ג ב' ובפוע בכ"ד: (טו) עי' בכמ"ס פ"ב מהל' מזיק ומשנה והטעם לזה מ"ש כיון שהכהכו וכו' ומבואר במפכ"ו עי' בלמ"ם פ"ה מהל' מוכל: (טז) במשנה דב"ק פ"ד ב' ובפוניות הם"ק פמ"ה ב':

שהתפץ גזול (עי' קמ"ע) וכ"ז בסתמא דאמרינן כבר נתייאשו אך אם יודע שלא נתיאשו הבעלים מחוייב להחזירו בחנם:

כט כל מה שנה"ל מדין מוכסין היינו דוקא אם הוא מוכסן העומד (עו) מאליו או אפי' כשהוא עומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח כפי מה שהוא רוצה אבל ישראל העומד ע"פ פקודת המלך ולוקח מכס מכל איש בשוה כפי פקודה המלך אף שהציווי שישראל יתנו יותר מעבו"ם עכ"ז כיון שהושם חוק קצוב הרי דינו דין וכיון שהמוכס הזה אינו מוסיף על חוק הקצוב מחוייבין כ"א ליתן והבורח ממנו עובר על לא תגזול (ס) דדינא הכי ואין חילוק בין שהוא מלך ישראל או מלכי אוה"ע. ובין שהוא גובה ונותן למלך או שהוא שכר (סא) המכס מהמלך ולוקח המכס לעצמו אסור לברוח ממנו והבורח הוי כגזל וכנ"ל:

ל דברים רבים אסרו חז"ל ואמרו שיש בהם גזל דבריהם והעובר עליהן (סב) פסול לעדות מדרבנן כגון מפריחי יונים [כגון שמשלח בישוב יונה זכר ויביא עמו יונה נקבה או להיפך וכן הדין בשאר עופות או בהמה וחיה] וכן המשחקים בקוביא [ונכלל בזה כל מיני שחוק שכל מי שנוצח את חבירו לוקח ממון חבירו כך וכך כגון המשחקי' בכליללערט (סג) טאשין שפילער קארטין וכל כיוצא בזה] אך בזה דעת רי"ף (סד) וכן הסכמת אחרונים דאינו נקרא גזלן ופסול לעדות אלא כשאין לו אומנא אחרת ועיקר מחיתו מזה אבל כשיש לו אומנא אחרת אף כשמשחק עם ישראל אינו פסול מחמת זה אבל מ"מ יש בו איסורא ואף המשחק עם עמלקי (סה) יש בו משום מושב לצים ועוסק בדברי הבאי שאין ראוי לו לאדם לעסוק בעוה"ז כ"א בישובו של עולם ודברי חכמה ומ"מ המשחקים באמונה ולא הניחו המעות על השולחן גם לא השלישו אין מוציאין מידו וכן הדין בשנים שהמירו זה עם זה אא"כ ההחייב לצדקה דאמירתו לגבוה וכו' ועי' פרטי דין זה לעיל בסי' כ"ז ובמקומיס סם ובמיבורי סם ועי' עוד ביו"ד סי' כ"ג ובסי' ס"ע:

סם ועי' עוד מפרטי דין גזל דכאן בעומ"ע סי' ס"ע:

לא אסור להשיג גבול רעהו וכל המשיג גבול רעהו ומכנים מקרקע של חבירו לתוך תחומו ואפי' כמלא אצבע (סו) הרי זה גזלן ואם עשה זה בסהר הרי זה גנב ובא"י הרי הוא עובר בב' לאווין היינו לאו (סז) דגניבה או גזילה ולאו דלא תשיג גבול:

לב מצר שהחזיקו בו רבים ברשות אסור לקלקלו וכל שרבים מוחזקין בו טוענין (סח) להן (ס) עי' ב"ב קנ"ב ובח"מ סי' שנ"ג ובסמ"ע שם ס"ק ל"ב: שמסתמא ברשות החזיקו אם לא שידוע שהחזיקו שלא ברשות ומי שהיהה דרך הרבים עוברת תוך שדיהו שהי' רשות לילך בה כל מי שרוצה נטלה ונתן להם מן הצד מה שנתן (סט) להם ברצונו זכו בה ושלו לא הניעו ראי"א לו לזכות בו דאולי יש אחד שאין רצונו בחילוף זה דלא ניחא לי' מאיזה טעם ושערורי' זו מצויה בעו"ה אצל הרבה מאחב"י כשבונה בית אצל מצר חבירו כל מי שידו חזקה מהגבר החזק על הרפה מגדיל את שלו וממעיט החום ומצר של חבירו (עי' במיבורי לעיל בל' מזקי שכניס) וזה מצוי מאוד אף שחבירו אינו מוחל בשו"א. ולפעמים מי שיש לו יד ושם. מהקרב א"ע אף לצד רה"ר כל מה שיכול באלמות והוא עובר בל"ת כל ימיו (ע) וכנ"ל אף כי ירדם וינוח בקבר ועוזבו לאחרים חילם אבן מקיר הזועק הוי בונה ביתו בלא צדק. ועכ"ז ישים עיני כל איש ישר דרך לבל יגע בזולתו ולזכור בימי חלדתו את אחריתו. כי חלקו אך ר"א ואדמה בראשו ולמה זה יחפוץ להגדיל בעול גבולו וביתו. להניח למורישו. ויותר טוב שבאיזה נדנוד ופפק יוותר משלו ואל יסמוך על בינתו. גם זה מצוי מאוד שרבים בונים בנינים באמצע הרחוב ומי נתן להם רשות בזה וכן מניחין גהילץ הרבה עד שכמעט ממלאין כל הרחוב וכ"ז איסור גמור וכן בכל כיוצא בזה עי' פרטי דיניס מלו בסי' תי"ל ותי"ז:

(עט) שם ק"ב: (פ) שם בע"מ ובבמ"ס שם: (פא) הכל"מ שם בסוגיא הכ"ל ועי' בכ"ן פ"ג דנדרים ד' כ"ם שם וביו"ד סי' כ"ב: (פב) מאב'סנהדרין כ"ד ע"ב וכ"ז בבמ"ס פ"ו מהל' גזילה ועוס"ע בסי' ש"ס: (פג) עי' בעקידה פר' בלק על פסוק ויכוס מלגב מלכו ופמ"ש שלמוק הקודש היה קבוד למוק מקודין בילעלט: (פד) ק' דעת הכי"ף וכל"מ ועי"ש בלוקימפא דכ"מ ולח כבב שם ועי' בצ"י ועי' קמ"ע סק"ג בלוחך: (פה) עי' קעי' ג' ובלמכוניס שם ועי' שד בשמנה ובע"מ שנה ד' קמ"ח ק"ב: (פו) כ"ז בבמ"ס שם פ"ו מהסכנין פ' מוסיפין והוא בעוס"ע סי' שע"ו: (פז) זה לשון הכמ"ס ובעוב לח הזכיר ללו ב"מ ולח מגזל ועי' בשעה בקע"ע ס"ק ג': (פח) מלכוני'ופשוט: (פט) כ"ז מבנה ב"ב ס"ע ג' ובקונים הע"ם דשם ומייבי שמחזיקו בהלכך שכאן לכאי עי' בב"י ובבלח"ב: (ע) דקלקל לעולם בכשום בעלים ועי' בש"ך הכמ"ל הובא ב"י שם בשם גזל ממה לממ ובנה עליה כותל דהעמיד על הכותל מוטה נגזל' וכו' וכמו שכתב"ל בקיצ"ח כ"ח: (ף) עי' ב"ב דף כ"ב וכ"ג שלם לומנה ונמל בנקון לקוב ובשוב דלכאמילה לקוב לנבוח בוש היזק ובעניו מעלומין יש דיני דנבלי דסייב ובנמל שפעוב עי' בי' שפ"ו וקלבלי וכמ"ש: (צ) עי' בי' שכ"ע ובמ"ע קל"ח:

נתיב נב מדין איסור להזיק ממון חבירו או לגרום היזיק ואיסור הכאה והמבייש בדברים.
ובו י"ט סעיפים. (והוס בעוס"ע סי' שע"ח שם"ד ת"כ תכ"ח ועוד בחיה סימניס).

א אסור להזיק (א) ממון חבירו וכן אסור לגרום שום היזק לחבירו אפי' אם דעתו לשלם. כמו שדרשו חז"ל מקרא חבול רשע גזילה ישלם. דאף שרעתו (ב) לשלם גזילה מקרי וכמו שנה' ריש נתיב הנ"ל (עי' בוס"ע סי' שכ"ס) דין הדין לענין המזיק ממון חבירו ואם היזק חייב לשלם נזק שלם אף אם אינו נהנה. ואין חילוק בין שהי' מזיד או

10411

צ"פורן שאין בו ביטול מלאכה. אם הוא במקום רואין (יז) נוהגין צער ובושת. ואם הוא שלא במקום רואין אינו נותן כ"א הצעה:

יב ואף בהכאה שאין בו צער (יח) מ"מ משלם הבושת. כמו אם הכהו במטפחות שבידו (יט) או בשטר משלם הבושת אם הוא (כ) במקום רואין:

יג הרוקק בחבירו חייב (כא) משום בושת. אבל הרוקק בבגדיו. או שבישן בדברים פטור מ"מ דעת כמה פוסקים [וכן דעת האחרונים] דמנדין אותו (כב) עד שיפוסנו כראוי לפי כבודו וי"א דמכין אותו מכות מרדות. והמוציא ש"ר על חבירו הוא בכלל המביישו בדברים. (כג) האומר לחבירו איני ממוך ואיני עבריון. אעי"פ שלא פירש כמוך הוה באלו פירש כמוך. הקורא לחבירו מומר אחר שעשה תשובה (כד) עובר משום לא תלך רכיל בעמיך. ואם לא ידע מחשובתו. לא מקרי עברייין. וי"ל הרמב"ם אע"פ שהמבייש בדברים אינו בר חשלומין עון גדול הוא. ואין המחרף ומגרף לעם ומבייש אלא שוטה רשע וגס רוח. וכל המלבין פני אדם כשר מישראל בדברים אין לו חלק לעה"ב (כ"ז סוף סמ"ע סי' ת"ך סעיף ל"ט):

יד עוד הרבה פרטים בעניני בושת. ובעניני הכאו' שקנסו חכמים בדבר קצוב כפי מה ששיערו בזה. על כל דבר ודבר קנס הראוי לו. כמו הבועט בחבירו ברגלו נותן ה' סלעים. בארכובתו משלם ג' סלעים וכו' וקצרתי בב"ו שידוע שאין דנין בזהמ"ז דיני קנסות. וכמו שנתבאר לעיל בנתיב א'. ומטעם זה קצרתי גם בכל ההי' דברים הנ"ל כמש"ל. מ"מ אף שכמה דברים מהנ"ל אין מגבין אותו בה"ד אבל על הב"ד לעשות למגדר מלתא ולתקן פרצות הדור (וכמ"ש הראשונים ז"ל) ראף דאין גובין בזה"ז דיני קנסות. יש לדונם עפ"י ז' טובי העיר שטובי העיר (כה) בעירם כב"ד הגדול בישראל. (כו) והרשות בידם לקנס ממון (כז) ומכין ועונשין וכו' כפי ראות עיניהם לפי הענין למגדר מלתא. ובלבר ישיכוונו לש"ש. וכן בכל שארי עבירות לעמוד נגד עושה עולה וליוסם ועפ"י ב"ד וטובי העיר ועיין כ"ז בטוש"ע לעי' סי' ב' ומ"ש לעי' בנתי' א' בע"ז:

טו חייב אדם להציל את חבירו. ואשאם הואה איזה סיבה וצרה. באה עליו. הן בגופו להטהיח א"ע בל מה שיכול דילפינן מהשבות לו לרבות אבידת גופו. והן בממונו. שאם צריך להוציא ממון זלשכור אנשים להצילו. וילפינן זה מדכתיב לא תעמוד על דם ריעיך (כח) ולכן הרואה את חבירו טובע בנהר. או לסטים או חיה רעה באין עליו. והיה יכול להצילו כנ"ל ולא הציל ה"ז עובר משום לא תעמוד על דם ריעיך (כט) מיהו אם הוציא זה ממון מחויב הנצול לשלם לו אם יש לו. וכן אם שמע שעכו"ם או מוסרים מחשבים רעה על ישראל ולא גילה זה לישראל ההוא בכדי שישתדר להטלם מרעה ההיא. הרי הוא עובר ג"כ על לא תעמוד וכו'. ואם יוכל זה לפיים אין המריעים ולא עשה כן בזה וכל כיוצא בזה עובר ג"כ משום לא תעמוד כו':

טז מצוה עשה על כל איש ישראל לעשות מעקה לגגו. שנא' ועשית מעקה לגגך וכל המניח גגו בלא מעקה בטל מ"ע ועובר בל"ת שנא' ולא תשים דמים בביתך:

יז ודוקא בתי דירה אבל בית הבקר (ל) והחבן בית אוצרות וכיוצא בהן פטורין ממעקה (עי' ממ"ע ס"ק כ"ו) (לא) וכן בית שאין בה ד' אמות על ד' אמות:

יח גובה המעקה צריכה שתהיה לא פחות מן י' טפחים. וצריך שתהי' המחיצה חזקה בכדי שישען עליה אדם ולא יפול:

יט ולאו הוקא בגגין אלא ה"ה לכל דבר שיש בו סכנה. ואפשר שיכשל בו אדם ויזק בגין שהיה לו בור בחצרו. ובין שהיה בו מים. ובין שאין בו מים. חייב לעשות חוליא או גדר סביבה גבוה י' טפחים או לעשות כיסוי טוב. וכן בכל מכשול שיש בו איזה סכנה כמו סולם רעוע (לב) או כלב הע מ"ע להזהר ולהסירו שנא' אך השמר לך וכו'. ואם לא נזהר ולא הסיר המכשולות הנ"ל וכיוצא בהן ה' עובר בלאו דלא תשום דמ וביטל בל"ת כנ"ל. ועוד אסרו חז"ל הרבה דברים מפני סכנה ע' בטוש"ע. וכל העובר על דברים אלו וכיוצא בהן. ואופר מה איכפת להם לאחרים אם אני רוצה לסכן נפשי (לג) מכין אותו מכות מרדות. והשומר נפשו ונזהר בהם תבוא עליו ברכות טוב:

תם ונשלם חלק ארחות משפט ברוך רחמנא דסייען

נתיבים

(ג) סמ"ע וכמ"ש בסנ"ס:
(ד) כלמנ"ס פ"ב מה' מוכל ומזיק ה"ט ת"ך סעיף מ':
(ה) רמ"ח בסמ"ק הלמ"ד ולפ"ז מבמד בלעז י"ל לפמר לעלז מלינו ועי' צמ"ג וכע"מ לדיל וה"ל פפקיק דפעור במקום שפין כופין עיי' קעי ע' בסנ"ס:
(ו) מנה סם ל' ל' ובמ"ק סם ג"ס ס' למר כל מעל לא תעג לפני עור לפני נבגדן בו':
(ז) עור בסם ב' בתרומת בסון דעי' בכמ"ס ה' מסנב' ועי' במ"ע ס"ק מ"ס בסמ"ב ס':
(ח) כ"ז בסנ"ה סי' ת"ך סעי' י"ח ובלמנהי':
(ט) מ"ע ובסנ"ה מהנל"ב:
(י) לף מיש מולקים זה בכמנולב בסנ"ה בס"ע ס"ב ס"ק בסם מהכ"ם ומהכי"ק בל"ם סעיד סם נוסף פמפנ"ב בלמום בידם בכל הכ"ל ובן פסבות בב"ע מיי שכמל פקיפה דף ב' ומיומי הפיב קוקפין דהבמין וכו' ועיי' סימן הכ"ל סמ"ע ס"ק י"ג ודו"ק ועיי' בל מ"ש הגאון המעוקפס סלמ"ו מלקמ':
(יא) מלכי ע' ב' ד' ת"ת ס"ק ק"ס:
(יב) עיי' בב"י בשוט"ע סי' ת' ובמ"ב סי' ת' ומימן ס"ך סעיף הב"ל:
(יג) בל זה בכמנ"ס פ"ל סם בתוס מסל דקבהדין ע"ג ד"ה ובמ"ע סי' הב"ו ועיין בסמ"ע סם (כח) הלמ"ם ובהול בסי' הב"ל:
(יד) בהמנ"ס פ' י"ו מהל' הב"ל ופעמנ כמ"ם בסנ"ע סם ועי' בלוק בקוצ"ע סי' הב"ז סק"ס:
(ל) בעי' קוכה ג': (לא) סם מהקפרי: (לב) מהל דע"ק ה' ס"ו ג' בפ' מוכל מקן בלל יבגדל לדם וכו': (לג) דל"ד שהוא מדבקן וכן לפעבינהו לפקפל ועי' בצפ"ב:

BM Moses Nehemiah ben
646 Meschullam Phobus.
.J2M9 Nethiboth ha-scholom
4120

APR 20 '36 Bindery

OCT 4 '[illegible]

BM 646
.J2M9

4120

SWIFT LIBRARY